

**PHẬT GIÁO NGUYÊN THỦY
THERAVĀDA**

TỪ ĐIỂN PĀLI – VIỆT

Soạn dịch

**Tỳ Khru Bửu Chơn
(Nāga Mahā Thera)**

DL.1975 / PL. 2519

--

Tái bản năm DL.2016 – PL.2559

Chịu trách nhiệm xuất bản

Giám đốc – Tổng Biên tập
ĐINH THỊ THANH THỦY

Chịu trách nhiệm nội dung

Phó Giám đốc – Phó Tổng Biên tập
NGUYỄN TU' TƯỜNG MINH

Biên tập : Nguyễn Thị Cẩm Hồng, Đào Thị Thúy Ngân
Sửa bản in : Hồng Anh, Bảo Trang
Trình bày : TN. Quang Kiến
Bìa : Mỹ Hà

NHÀ XUẤT BẢN TỔNG HỢP THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH

62 Nguyễn Thị Minh Khai, Q1. ĐT: 38225340 – 38296764. Fax:
84.8.38222726

Email: tonghop@nxbhcm.com.vn.

Sách online: www.nxbhcm.com.vn / Ebook: www.sachweb.vn

Thực hiện liên kết

THƯ VIỆN PHẬT GIÁO NGUYỄN THỦY – CHÙA BỬU QUANG

171/10 Quốc Lộ 1A, P.Bình Chiểu, Q.Thủ Đức, Tp.HCM.

Website : www.phatgiaonguyenthuy.com

www.phatgiaonguyenthuy.net

Email: webphatgiaonguyenthuy@gmail.com

In lần thứ nhất, số lượng 500 cuốn, khổ 20.5 x 29 cm.

Tại xí nghiệp in Fahasa. Địa chỉ: 774 Trường Chinh, P.15, Q.Tân Bình,
TPHCM. ĐT: (84.8)38.153.971 - 38.153.297.

XNĐKXB số: 165-2016/CXBIPH/ 01-10/THTPHCM ngày 18/1/2016

QĐXB số: 363/QĐ-THTPHCM- 2016 ngày 15/4/2016

ISBN: 978-604-58-4833-3

In xong và nộp lưu chiểu tháng 4/ 2016.

MỤC LỤC

Bài Tựa	5
Lời Nói Đầu	7
-A-	13
-Ă-	57
-I-	68
-Ī-	71
-U-	72
-Ū-	90
-E-	91
-O-	93
-K-	98
-KH-	117
-G-	121
-GH-	129
-C-	131
-CH-	137
-J-	140
-JH-	145
-Ñ-	147
-Ṭ-	148
-ṬH-	148
-Ḍ-	149
-Ṭ-	150
-TH-	158
-D-	160
-Dh-	170
-N-	174
- P -	191
-Ph-	238
-B-	240
-Bh-	245
-M-	252

-Y-	265
-R-	269
-L-	275
-V-	280
-S-	313
-H-	357

BÀI TỰA

Quyển Từ điển Pāli-Việt này bản tặng đã có ý định phiên dịch từ lâu, nhưng vì bận nhiều Phật sự và sức khỏe cũng yếu kém nên phải trì hoãn thời gian đã lâu.

Hiện nay, nhận thấy phong trào tìm hiểu giáo lý Phật Đà nhất là về Nam Tông, càng ngày càng phát triển. Những danh từ nhà Phật phần nhiều đều có liên quan đến Pāli, nhưng thấy chưa có quyển từ điển nào, đầu tóm tắt, cũng chưa có, để tra cứu những chữ hoài nghi hoặc không rõ nghĩa lý, nên bản tặng ráng cố gắng sưu tầm và phiên dịch ra Việt ngữ, nương theo quyển “Concise Pali-English Dictionary” của Đại đức A.P. Buddhadatta Mahathera và cũng có thêm vào ít chữ trong quyển Từ điển “Pali-English Dictionary” của Ông Rhys Davids đã giải rộng và đầy đủ, nhưng vì quá mắc mớ và tốn kém nên không thể phiên dịch ra in cho hết được.

Tuy nhiên, quyển Từ điển này dù tóm tắt nhưng cũng đầy đủ ý nghĩa cho những chữ cần thiết trong kinh điển, để cho các nhà khảo cứu sưu tầm.

Sự biên soạn chỉ có một mình nên dù sao cũng không khỏi còn một vài chỗ sơ xuất, vậy xin chư Đại đức Cao Tăng cũng như các nhà bác học thấy có chỗ nào còn khiếm khuyết hoặc sơ sót xin hoan hỷ chỉ bảo, mách giùm hầu có dịp sửa chữa lại cho được tốt đẹp thêm trong nền văn học về “Từ ngữ”.

Phần công đức này xin hồi hướng cho tất cả chúng sinh trong ba giới bốn loài được thọ lãnh phước báu và mau phát bồ đề tâm để tu hành cho được mau thoát khổ. Và cũng cầu nguyện công đức này đến Ngài Đại đức Buddhadatta, tác giả biên soạn, thầy tổ và song thân được thọ lãnh và mau được siêu sanh nơi nhàn cảnh. Riêng phần công đức thì có Ông

Đàm Tô nhận lãnh đánh máy, cô Mudiṭā nữ danh Triệu Thị Ngọc Liên dò đọc, sửa chữa lại bản đánh máy và các chữ Sur cũng như những người khác coi sửa chữa bản thảo (vì Từ điển Pāli rất phức tạp khó khăn không phải như những ấn phẩm khác) cho nên cần phải nhiều người trông nom sửa chữa thật kỹ lưỡng, vì vậy mà phải tốn rất nhiều công phu trong công việc ấn loát. Bao nhiêu những công đức ấy, cầu xin cho quý vị hữu công được nhiều phước báu, nhất là trí tuệ thông minh sáng suốt, kiếp nào sanh lên cũng gặp được Chánh pháp để tu hành mau đến nơi giải thoát đại Niết-bàn.

Nam Mô Bổn Sư Thích Ca Mâu Ni Phật.

Tỳ Khuru Bửu Chơn (Nāga Mahā Thera)

*Nguyên Tổng thống GHTGNTVN, kiêm Cố vấn tinh thần
Phật giáo Thế giới.*

*(Soạn xong tại Thành phố Hồ Chí Minh, nơi Phố Minh Tự,
lúc 19 giờ, ngày 19-05-1975 / PL. 2519)*

LỜI NÓI ĐẦU

Những động từ của tiếng Pāli khác hẳn với động từ của Âu Châu. Ở Âu Châu họ thường dùng động từ vị biến cách [infinitive] và khởi sự với ngôi thứ nhất. Còn động từ Pāli lại ít dùng đến vị biến cách và khởi sự bằng ngôi thứ ba số ít của thì hiện tại.

Do nhiều cách để phối hợp bất định phân từ và quá khứ phân từ, nên tôi phải nói ở đây hai cách dưới mỗi động từ. Về quá khứ phân từ có khi phải để riêng ra khi nó có ý nghĩa không biểu lộ bằng động từ, hoặc khi nó rất khó hiểu từ đâu mà động từ ấy đến.

Thường thì tuyệt đối cách cuối cùng bằng *tva* và *tvana* thì phần nhiều không có thêm vào sau những động từ, nhưng có vài hình thức đặc biệt như: *nikkhamma*, *pahāya*, *ucchijja* được nêu ra. Tuy nhiên, không nên hiểu rằng những ngữ căn này không có hình thức cuối cùng bằng *tva* và *tvana*.

Những chữ do từ nguồn gốc mà ra và cuối cùng bằng *ta* đều thuộc về nữ tính, chúng nó có những trung tính cách cuối cùng bằng *ta* và *ttana*, nhưng muốn thu gọn lại một hình thức duy nhất, là hoặc cuối cùng bằng *ta* và *ta* trong một chỗ mà thôi.

Những danh từ nam tính cuối cùng bằng *tī* khi đổi ra nữ tính cuối cùng bằng *inī*, như *hatthī* → *hatthinī*.

Nhiều danh từ cuối cùng bằng *a*, như *kāka*, *miga*, *nāga* thì cuối cùng nữ tính của nó bằng *tī* và một đôi khi bằng *inī*. Như: *kāka* có nữ tính *kākī*, *miga* → *migī*, *nāga* → *nāgī*, *nāginī*.

Có vài chữ cuối cùng như trên nhưng khi đổi ra nữ tính thì cuối cùng bằng *ā* hoặc *ānī*. Như: *khattiya* có nữ tính *khattiyā*, *khattiyānī*, *mātula* → *mātulānī*.

Những tính từ cuối cùng bằng **vantu** và **mantu** khi đổi ra nữ tính thì để bằng **ī** vào chỗ chữ **u** và có khi cũng bỏ chữ **n** của tiếp vĩ ngữ. Như: *guṇvantu* → *guṇvantī*, *guṇavantu* → *saṭimantu* → *saṭimantī*, *saṭimantu* → *saṭimantī*.

Có hai hình thức của hiện tại phân từ, một cuối cùng bằng **nta** và bằng **māna**. Những hình thức bằng **nta** khi đổi ra nữ tính bằng **ī** và bằng **māna** thì đổi ra **ā**. Như: *gacchanta* → *gacchantī*, *pacamāna* → *pacamānā*.

Những hình thức của trung tính thì cũng đổi ra giống như nam tính.

Có vài nguyên căn khi đổi ra nữ tính thì phải thay vào **ikā** thay vì **aka**. Như: *dāyaka* → *dāyikā*, *ārocaka* → *ārocikā*, *pācaka* → *pācikā*.

Vì vậy mà tiếng Pāli thay đổi ra rất nhiều hình thức, nên coi thêm văn phạm Pāli và khi phiên dịch phải hết sức thận trọng vì nhiều hình thức giống nhau nhưng ý nghĩa lại khác hẳn nhau.

Nāga Mahāthera – Tỳ khuru Bửu Chơn

Nguyên Tăng Thống Giáo hội Tăng già Nguyên Thủy Việt Nam

Cố vấn Tinh thần Hội Phật giáo Thế giới

Tháng 3, PL. 2521 - DL. 1976

ABBREVIATIONS: Những chữ viết tắt

- a. [adj.]* Adjective – tính từ, hình dung từ.
- abs.* Absolutive – tuyệt đối, hoàn toàn.
- ad.* Adverb – trạng từ.
- aor.* Aorist – vô hạn, bất định.
- cpds.* Compounds – hỗn hợp, ghép.
- conj.* Conjunction – liên từ, nối liền.
- caus.* Causative – chủ động, chủ trương.
- deno.* Denominative verb – động từ cụ thể, đặt tên.
- des.* Desiderative verb – động từ tỏ sự ước muốn, nguyện vọng.
- f.* Feminine – nữ tính, giống cái.
- m.* Masculine – nam tính, giống đực.
- nt.* Neuter – trung tính, không nam không nữ.
- ger.* Gerund – đang tiến hành, động danh từ.
- intj.* Interjection – tán thán từ, thán từ.
- in.* Indeclinable – bất phân từ, khỏi phân chia.
- inf.* Infinitive – vị biến cách, chưa biến thể.
- onom.* Onomatopoetic verb – động từ theo âm thanh tự nhiên.
- pass.* Passive – thụ động, bị động cách.
- act.* Active – tự động cách.
- pp.* Past participle – quá khứ phân từ.
- pr. p.* Present participle – hiện tại phân từ.

- pt. p.* Potential participle – tiềm lực phân từ.
- prep.* Preposition – tiền trí từ (tiếng không biến hóa).
- pret.* Preterit verb – động từ thời quá khứ đơn.
3. Of the three genders – 3 tính [giống].
- si.* Singular – số ít.
- pl.* Plural – số nhiều.
- der.* Derivative – khởi nguyên, do nơi.

CHÚ Ý:

Trước khi muốn tìm từ trong quyển Từ điển, nên hiểu sơ qua thứ tự của nguyên âm và phụ âm của vần Pāli thì mới tìm được từ mình muốn một cách dễ dàng mau chóng, nó không có đi theo nguyên âm của Âu Tây.

Vần Pāli

Có 41 chữ cái chia ra 8 nguyên âm [vowel] và 33 phụ âm [consonant]:

* 8 nguyên âm là: **a, ā, i, ī, u, ū, e, o**

* 33 phụ âm chia làm 5 nhóm [vagga] là:

1/ **k - kh - g - gh - ñ.**   4/ **t - th - d - dh - n.**

2/ **c - ch - j - jh - ñ.**   5/ **p - ph - b - bh - m.**

3/ **ṭ - ṭh - ḍ - ḍh - ṇ.**

và 8 chữ ngoài nhóm là: **y - r - l - v - s - h - ḷ - ṃ.**

* Cách phát âm của 8 nguyên âm Pāli, theo vần Việt Nam:

Pāli chữ **a** đọc như chữ **â** hoặc **á**.

ā   .....   **a**

i   .....   **í**

ī   .....   **i**

u   .....   **ú**

ū   .....   **u**

e   .....   **ê**

o   .....   **ô**

(Chữ a, i, u thì đọc giọng vắn. Còn chữ thứ ā, ī, ū, e, o thì đọc giọng dài)

* Cách phát âm của 33 phụ âm.

Chữ thứ 1, 2 trong 5 nhóm ấy thì đọc hơi nhẹ và lẹ.

Chữ thứ 3, 4 trong 5 nhóm ấy thì đọc hơi nặng và chậm.

Chữ thứ 5 của 5 nhóm ấy thì đọc theo tỉ âm [giọng mũi].

Chữ **Ñ** đọc như *ng* -- chữ **Ṇ̃** đọc như *nh*.

5 chữ trong nhóm thứ 3 thì đọc cong lưỡi lên đụng hàm răng trên để nguyên vậy phát âm ra hơi ngọng.

Chữ **C** đọc như *Ch* -- chữ **Ch** đọc như *C* của Pháp lấy hơi ra.

Chữ **K** đọc như *C* -- chữ **J** đọc như *Z* của Pháp.

Chữ **D** đọc như *Đ* -- chữ **Dh** và **Bh** thì đọc như *đờ hờ*, *bờ hờ* ráp lại cho lẹ.

Chữ **Y** đọc như *D* của ta.

Chữ **V** đọc như chữ *Q* -- chữ **S** đọc như *X*.

Chữ **L** đọc hơi giọng mũi, chữ **M** ở cuối chữ đọc như *ăng*.

Nếu chữ **I** đứng trước **M** thì đọc *ing* như **bodhim**.

Nếu chữ **U** đứng trước **M** thì đọc là *ung* như **visum**

.

-A-

a. Tiếp đầu ngữ a đứng trước 2 phụ âm thì đọc giọng vẫn, như: **ā + kosali: akkosali**; một tiếp đầu ngữ có nghĩa không với danh từ, tính từ và phân từ, như: **na + kusala: akusala**; sự thêm vào đầu cho một vài ngữ căn của thì quá khứ và thì điều kiện cách, như: **akasi**.

akaṭa, akata a. không làm, không phải giả mạo.

akataññu a. bạc on, phản phúc.

akampiya a. không rung động, vững vàng, không lay chuyển.

akaraṇa nt. không hành động.

akaraṇīya pt.p. không được làm, không đáng. nt. hành vi không nên làm.

akaronta pr.p. không làm, không thực hiện.

akāca a. không chảy ra, không tràn đến, không thổi đến.

akāmaka a. không muốn, ước ao.

akāla m. không phải thì giờ. a. ngoài mùa tiết.

akāsi aor. of *karoti*, nó đã làm, đã hành động, đã biểu diễn.

akiriya nt. không hành vi. --**vāda** m. vô hậu quả thuyết.

akilāsu a. không mệt mỏi, hay hoạt động.

akutobhaya a. an toàn trong mọi nơi.

akuṭiḷa a. thẳng thắn, ngay thật không lường gạt.

akuppa a. vững chãi, không xao động.

akusala nt. tội lỗi, không thiện; a. không hiền từ, khéo léo. ≠ *kusala*

akka m. mặt trời, cây bạch vĩ [có bông như đuôi chim én].

akkanta pp. bước lên, đạp lên, chế ngự, thăng phục.

akkandati [ā + kand + a] khóc than, la khóc. aor. --**di**. --**dana** nt. sự than van, rên rĩ.

akkamati [ā + kam + a] bước, đạp lên, chế ngự, thuần hóa. aor. **kkami**. --**mana** nt. sự đạp lên, sự chế ngự, ức chế.

akkuṭṭha pp. của **akkosati**.

akkocchi aor. của **akkosati**.

akkosa m. mắng chửi, rầy la, phỉ báng. --**saka** m. người mắng nhiếc rầy la.

akkosati [ā + kus + a] phỉ báng, rầy la, mắng nhiếc. aor. **akkosi**. abs. **akkositvā**.

akkha nt. bộ phận tri giác. m. trục xe, con súc sắc, trái cây duối núi [dùng làm thuốc], một sự cân nặng bằng 20 hột lúa. [**akkha** trong sự phối hợp cách như **visalakka, saḥassakkha** từ nơi chữ **akkhi**: con mắt].

akkhaka nt. xương đòn gánh.

akkhaṇa m. không đúng lúc, giờ. --**nā** f. trời chớp, chớp nhoáng, sét. --**vedhī** m. người bắn lẹ như chớp nhoáng.

akkhata a. không tổn thương, không bị thương, không lầm lỗi.

akkhadassa *m.* một thẩm phán, quan tòa, một trọng tài.

akkhadhutta *a.* mê thích cờ bạc. *m.* người cờ bạc.

akkhaya *a.* không thay đổi, vĩnh viễn, không cần cỗi. *nt.* an vui vĩnh cửu.

akkhara *nt.* một chữ, một vần. --
phalaka *m.* một tấm bảng viết. --
-samaya *m.* nghệ thuật của sự viết và đọc.

akkhāta *pp.* *akkhātī.*

akkhāti [ā + khā + a] nói ra, tuyên bố, báo cáo. *aor.* **akkhāsi.**

akkhātu, akkhayī *m.* người kể chuyện, thuyết trình lại.

akkhi *nt.* --**kūpa** *m.* lỗ con mắt, lỗ ghen. --**tārā** *f.* tròng con mắt. --
dala *nt.* mi mắt.

akkhitta *a.* không khinh bỉ; bỏ đi, liệng đi.

akkhobha *a.* không cảm động, điềm tĩnh, trợ trợ.

akkhobhinī, --khohinī *f.* một số gồm có 42 ám hiệu; như một sư đoàn có 109.350 quân lính, 65.610 con ngựa, 21.870 con voi và 21.870 chiến xa.

akhetta *nt.* chỗ không thuận tiện.

aga *m.* núi, cây.

agati *f.* tư vị, thiên vị, ưa thích riêng một nhân vật gì, làm tổn hại.

agada *nt.* thuốc chữa bệnh.

agaru *a.* không nặng nề, không làm phiền, lộn xộn. *m.* gỗ trầm hương.

agalu *m.* gỗ trầm hương, gỗ già la.

agādha *a.* quá sâu; không nâng đỡ.

agāra *nt.* nhà *a.* chỗ ở.

agārika, agāriya *a. n.* gia chủ, người thế tục.

agga *a.* cao nhất, tuyệt đỉnh. *m.* trên cùng tốt, trên chót. --**tā** *f.* --
tta *nt.* siêu việt, cao sang tốt đỉnh. --**phala** *nt.* mùa gặt đầu tiên; alahán quả. --**magga** *m.* đạo giải thoát cao nhất [là alahán đạo]. --**mahesī** *f.* hoàng hậu.

aggañña *a.* biết là cao cả, hay trước nhất.

aggala *nt.* chốt cửa, then cửa.

aggi *m.* lửa. --**kkhandha** *m.* một đồng lửa to. --**paricaraṇa** *nt.* cúng thần lửa. --**sālā** *f.* nhà bếp, nhà bếp hơi ẩm. --**sikhā** *f.* ngọn lửa. --**huṭṭa** *nt.* tự thiêu.

aggha *m.* giá cả, giá trị. *nt.* phận sự bắt buộc đối với khách. --**kāraka** *m.* người định giá, người báo cho biết trước.

agghaka, agghanaka *a.* [in cpds] có giá trị với, giá trị của.

agghati [aggh + a] được đáng, đáng hưởng. *aor.* --**agghi.**

agghāpana *nt.* định giá, đánh giá. --
naka *m.* người đánh giá. --
pāniya *nt.* cái đồ đáng giá.

agghika, agghiya *nt.* một nơi chung dọn những dây hoa.

agghiya *nt.* phận sự bắt buộc đối với người khách.

agha *nt.* trên hư không, đau đớn, tội lỗi, buồn rầu, bất hạnh.

aṅka *m.* chỗ lồi lõm, một dấu hiệu hình vẽ bằng số.

aṅkita *pp.* **aṅketi**.

aṅkura *m.* mầm non, đọt, chồi.

aṅkusa *m.* cái móc, cái giáo để bẻ trái cây, hoặc điều khiển con voi.

aṅketi [aki + e] ghi dấu, đóng, in dấu trên người, thú, hàng hóa.
aor. --**esi**. *abs.* **aṅkeṭvā**.

aṅga *nt.* một bộ phận, chân, tay, một số lượng. --**paccaṅga** *nt.* phần nhỏ, lớn của chân tay. --**rāga** *m.* dầu sáp để thoa mình. --**vijjā** *f.* thuật xem chỉ tay và xem tướng, xem dấu trong thân thể.

aṅgaḷāta *nt.* bộ phận sinh dục của nam và nữ.

aṅgaṇa *nt.* 1. một khoảng trống, một cái sân, 2. sự nhớ bản của tinh thần.

aṅgada *nt.* một chiếc vòng tay.

aṅganā *f.* người phụ nữ.

aṅgāra *m. nt.* than [đốt], cục than còn cháy. --**kaṭāha**, --**kapalla** *m.* một cái sòng, đĩa để đựng tro. --**kāsu** *f.* một cái hãm đầy tro. --**maṃsa** *nt.* thịt nướng trên tro

aṅgika *a. cpds.* gồm nhiều bộ phận như: *duvaṅgika*: có hai bộ phận.

aṅgīrasa *m.* tên tộc của Đức Phật, bậc rục rở, vè vang, chói lọi.

aṅguṭṭha *m.* ngón tay cái và ngón chân cái.

aṅgula *nt.* một lông tay bề dài, bề ngang. *a. cpds.* do nhiều ngón tay.

aṅguli *f.* ngón tay, ngón chân. --

pabba *nt.* khớp ngón tay. --

muddā *f.* chiếc cà rá.

aṅguliyaka, --**leyyaka** *nt.* chiếc cà rá.

acala *a.* không xao xuyên, rung động.

acira *a.* vừa rồi, mới. --**raṃ** *ad.*

mới vừa rồi, không lâu. --

ppabhā *f.* sấm sét, chớp nhoáng.

acetana *a.* không cảm giác, không giác quan, vô cơ.

acela *a.* không y phục, lỏa thể. --

laka *m.* đạo sĩ lỏa thể.

accagā [*pret. ati + gam*] nó đã vượt qua, nó đã thắng phục.

accanā *f.* cung kính, làm danh dự, sự cúng hiến, dâng cúng.

accanta *a.* đời đời, tuyệt đối. --

taṃ *ad.* vĩnh cửu, một cách cùng tột, một cách xuất chúng.

accaya *m.* sự lỗi, điều sai lầm, đương qua khỏi, khoảng [thời gian], trôi qua [thời gian].

accayena sau khi lỗi lầm của ...

accādhāya *abs.* gác treo chân này qua chân kia, ngồi treo ngược.

accāyika *a.* khăn cấp, gấp rút.

accāsanna *a.* gần lắm, kề bên.

acci *f.* ngọn lửa. --**mantu** *a.* có ngọn lửa, sáng chói. *m.* lửa.

accita *pp. của acceti*, danh dự, ưa mến, thích hợp.

accuggata *a.* cao quá.

accuḥha *a.* nóng quá. *m.* nóng dữ dội.

accuta *a.* bèn bĩ, không mắt đi. *nt.* an vui vĩnh cửu.

accussanna *a.* đầy đủ quá.

acceti 1. *v.* [ati + i + a] tiêu khiển thì giờ, đề cho qua khỏi. 2. [acc+e] làm cho danh dự, cung kính. *aor.* **accesi**.

accogāha *a.* lặn sâu dưới nước.

accodaka *nt.* nhiều nước quá.

accha *a.* trong, sạch, tinh khiết. *m.* con gấu.

acchati [[ās + a] ; ā ngán lại **vāsa** đổi ra **cca**], ngồi, ở lại, còn lại. *aor.* **acchi**.

acchambhī *a.* không sợ, không kinh hãi.

accharā *f.* nữ thần, mỹ nhân, một chốc lát, cắn móng tay. --**sadda** *m.* tiếng vỗ tay.

acchariya *nt.* sự lạ lùng, kỳ lạ. *a.* phi thường, kỳ lạ.

acchādana *nt.* sự mặc quần áo. --**danā** *f.* sự che đậy, giấu kín.

acchādeti [ā + chad + e] mặc quần áo, bao phủ với. *aor.* --**esi**. *pp.* **acchādita**.

acchijja *abs.* kếp sau đây.

acchindati [ā + chid + m-a] 1. cướp đoạt, đoạt lấy, bóc lột; 2. làm bề tan, rã. *aor.* **acchindi**; *pp.* **acchinna**.

acchecchi *aor.* **chindati**, đập bỏ, cắt bỏ, phá hủy bỏ.

acchejja *a.* không bề được, không phá tan được.

acchera coi **acchariya**.

aja *m.* con dê. --**palā** *m.* người chăn dê. --**laṇṇikā** *f.* cút dê.

ajagara *m.* con trăn quấn lại, siết chặt lại.

ajañña *a.* không tinh khiết, không sạch sẽ.

ajā, ajī *f.* con dê cái.

ajānana *nt.* sự si mê, ngu xuẩn.

ajānanta, ajānamāna *pr.p.* không biết, không hiểu gì hết.

ajānitvā, ajāniya *abs.* không hiểu, không biết đến.

ajina *m.* một giống beo nhỏ ở châu Phi, có tai dài như mèo, có đốm nâu đen. *nt.* da nó. --**kkhipa** *m.* y phục làm bằng da beo. --**ppavenī** *f.* thảm trải giường làm bằng da beo. --**yoni** *f.* một giống sơn dương. --**sāṭi** *f.* một bộ y phục làm bằng da.

ajinapattā *f.* con dơi.

ajini *aor.* của **jināṭi** chinh phục, thắng.

ajimha *a.* ngay thẳng, không cong queo.

ajira *nt.* sân nhà.

ajiraka *nt.* không tiêu hóa.

ajeyya *a.* không thể thắng nổi

ajja *in.* hôm nay. --**tana** *a.* tàn thời, theo hiện đại.

ajjava *m, nt.* sự ngay thẳng, sự thẳng thắn, vô tư.

ajjita *a.* được tiền, tích trữ, gom góp, chứa [tiền, gạo, v.v...].

ajjuna *m.* cây arjuna; tên của một hoàng tử.

ajjhagā *pret. adhicacchati*, nó đến nơi, đã đạt được, đã kinh nghiệm.

ajjhatta *a.* cá nhân, liên hệ đến bản thân. **--tattam** *ad.* bên trong. **-tika** *a.* thuộc về bên trong, của cá nhân.

ajjhappatta *a.* đang ngã lên, đi đến thành linh.

ajjhabhāsati [adhi + ā + bhās + a] diễn thuyết, nói ra. *aor.* **--bhāsi**.

ajjhayana *nt.* sự học hành, sự học thức.

ajjhācarati [adhi+ā+car+a] vi phạm, phạm tội, hành sai lệ luật. *aor.* **--cari**.

ajjācāra *m.* sự vi phạm, hạnh kiểm xấu xa, hành dâm.

ajjhāciṇṇa *pp.* *ajjhācarati*; hành quá lệ luật, làm theo thói quen

ajjhāpana *nt.* lời giảng, sự giải thích, giáo huấn.

ajjhāpanna *pp.* *ajjhāpajjati*; thủ phạm một hình luật, một tội nhỏ.

ajjhāya *m.* một chương của quyền sách, một đoạn chánh.

ajjhāyaka *m.* người giảng huấn, thầy giáo, giảng sư.

ajjhāruhati [adhi+ā+ruh+a] nổi lên, đứng lên, leo qua khỏi. *aor.* **-ruhi**, *pp.* **ajjhārūha**

ajjhāvasati [adhi+ā+vas+a] đến ở, định cư. *aor.* **--vasi**. *abs.* **--vasiṭva**.

ajjhāvuttha *pp.* *ajjhāvasati*. đã định cư, đã chiếm cứ.

ajjhāsaya *m.* cố ý, sự sắp đặt. **--yatā** *f. cpds.* sự làm cố ý của...

ajjhiṭṭha *pp.* *ajjhesati*.

ajjhupagacchati

[adhi+upa+gam+a] đến, tới nơi, công nhận.

ajjhupagata *pp.* *ajjhupagacchati*.

ajjhupagamana *nt.* sự đến, sự ưng thuận, sự hiệp ước.

ajjupekkhati

[adhi+upa+ikkh+a] vô tư, lãnh đạm, bỏ lơ. *aor.* **--khi**

ajjupekkhana *nt.* **--nā** *f.* sự lãnh đạm, sự bỏ lơ.

ajjhupeti [adhi + upa + i + a] lại gần, đến gần. *aor.* **--esi**, *pp.* **ajjhupeta**.

ajjhesati [adhi + isu + a] yêu cầu, mời, thỉnh. *aor.* **--sayi**.

ajjhesanā *f.* sự yêu cầu, sự mời thỉnh.

ajjhesita *pp.* *ajjhesati*.

ajjhokāsa *m.* ngoài trời trống.

ajjhokirati [adhi+ava+kir+a] rải khắp nơi, rải rác.

ajjhogāhati [adhi+ava+gāh+a] lặn xuống, đi vào, ngâm nước. *aor.* **--gahi**.

ajjhogāḷha *pp.* *ajjhogāhati*.

ajjhottharati [adhi + ava + thar + a] nhận xuống, làm ngập, lạm quyền. *aor.* **--ṭhari**. *pp.* **ajjhotthaṭa** rải lên, làm tràn ngập với.

ajjhohaṭa *pp.* *ajjhoharati*.

ajjhocharana *nt.* nuốt vô, ăn. --
raṇīya *a.* nên nuốt vô, nên ăn
được.

ajjhocharati [adhi + ava + har + a]
nuốt vô. *aor.* --hari.

ajjhochara *m.* đang nuốt vào.

ajjhohita *pp.* nhét, ngón vào
miệng.

añjati [añju + a] nhỏ thuốc vào
mắt. *aor.* añji.

añjana *nt.* thuốc nhỏ mắt. --**nāḷi** *f.*
ống thuốc đau mắt, hộp đồ trang
điểm. --**vaṇṇa** *a.* màu thuốc đau
mắt, là màu đen.

añjali *f.* chấp tay tỏ sự cung kính.
--**kamma** *nt.* sự chấp tay vái
chào. --**karaṇīya** *a.* đáng tôn
kính. --**puṭa** *m.* nắm ngón tay lại,
cầm vật gì.

añjasa *nt.* con đường, đường đi.

añjita *pp.* của *añjati*, hay là *añjeti*.

añjeti [añju+e] nhỏ thuốc đau mắt.
aor. --esi.

añña *a.* cái khác, vật khác.

aññatama *a.* một trong những vật
ấy; không biết, không hiểu.

aññatara *m.* cái nào đó, vật không
mấy rõ ràng.

aññatitthiya *m.* người vào, theo
một tín ngưỡng khác.

aññattha, **aññatra**. *ad.* một nơi,
chỗ nào khác.

aññathatta *nt.* sự sửa đổi, thay đổi
ý định.

aññathā *ad.* nếu không, trong một
cách khác.

aññadatthu *in.* thật vậy, bắt cứ giá
nào, trên một cách khác.

aññanadā *ad.* một ngày khác, một
thời gian khác.

aññamañña, --**aññoñña** *a.* lẫn
nhau --**ñam** *ad.* người này lẫn
người kia, một cách lẫn nhau.

aññavihita *a.* đang bị bận rộn với
chuyện khác, rời trí, cuồng loạn.

añña *f.* hiểu biết hoàn toàn, bậc a-
la-hán.

aññāṇa *nt.* si mê, ngu xuẩn.

aññāta *a.* 1. [ā + ñāṭa] hiểu biết,
hiểu rõ. 2. [na + ñāṭa] không biết,
không nhận thức được.

aññataka *a.* không có liên quan
bằng máu thịt, không hiểu biết. -
-**vesa** *m.* sự cãi trang, giả dờ.

aññātāvī, **aññātu** *m.* người thông
hiểu, hay thấu rõ.

aññātukāma *a.* muốn hiểu biết.

aññāya *abs.* đã hiểu biết.

aṭṭa *m.* một số rất cao, tên của
một địa ngục nhỏ.

aṭṭana *nt.* đi khắp nơi, đi vô vẩn.

aṭṭani *f.* khung giường ngủ.

aṭṭavi *f.* cánh rừng. --**saṅkhobha**
m. sự phiền loạn của các bộ lạc.

aṭṭavimukha *nt.* mé rừng.

aṭṭa *nt.* chòi canh; sự kiện thưa;
một cái giàn trò cho thợ làm việc.
adj. phiền muộn, đau đớn. --

kāra *m.* đang kiện thưa nhau.

aṭṭaka *m.* một cái giàn cao cho
người canh gác, hay để làm việc.

aṭṭāna *nt.* một nơi khắc, chạm chìm để dùng cho người tắm kỳ mình.

aṭṭita *pp.* buồn rầu, đau đớn, phiền muộn.

aṭṭiyati [aṭṭ + i + ya] bị lo rầu, bị phiền phức. *aor.* --**aṭṭiyi**.

aṭṭiyana *nt.* --**nā** *f.* không thích, nhàm chán, ghét tởm.

aṭṭha *a.* số tám. --**ma**, --**maka**. *a.* thứ tám. --**mī** *f.* ngày mừng tám.

aṭṭhaka *nt.* một nhóm của tám [người].

aṭṭhakathā *f.* chú giải, giải thích, trình bày.

aṭṭhaṅgika *f.* có tám chi, tám nẻo.

aṭṭhapada *nt.* một bàn cờ.

aṭṭhaṃsa *a.* tám góc, bát giác.

aṭṭhāna *nt.* sái chỗ, sái địa vị, một việc không thể được.

aṭṭhārasa *a.* mười tám.

aṭṭhi *nt.* xương, một hạt cứng. --

kaṅkala *m.* bộ xương. --**kalyāna** *nt.* sự tốt đẹp của hàm răng. --

maya *a.* làm bằng xương. --

miñja *f.* tủy xương. --

saṅkhalikā *f.* --**saṅghāṭa** *m.* bộ xương.

aṭṭhita *a.* không vững chắc, không cương quyết.

aṭṭhikatvā *abs.* có sự chú ý nhiều, đang cần thiết.

aḍḍha *a.* phong phú, giàu có. *m.* phân nửa [1/2]. --**tā** *f.* giàu có.

aḍḍhatiya, **aḍḍhateyya** *a.* gồm có hai phần rưỡi.

aḍḍhadanḍaka *nt.* phân nửa cây gậy, cây gậy ngắn.

aḍḍhamāsa *m.* nửa tháng.

aḍḍhayoga *m.* nhà có một mái, trại một cánh.

aḍḍharatta *nt.* nửa đêm.

aḍḍhuddha *m.* gồm ba phần rưỡi.

aṇu *m.* một phần tử thật nhỏ, một nguyên tử. *a.* một phút; vi tế, vi trần. --**matta** *a.* nhỏ quá, cỡ thật nhỏ.

aṇḍa, **aṇḍaka** *nt.* một cái trứng, hòn đá.

aṇḍaja *a.* sanh ra bằng trứng, noãn sanh. *m.* con chim, con rắn.

aṇḍūpaka *nt.* một khoanh, một lọn khoanh tròn để đồ lên.

aṇṇa *m.* nước [uống].

aṇṇava *m.* bể cả, đại dương.

aṇha *m.* ngày. *cpds.* như *pubbaṇha*: buổi sáng.

ataccha *a.* sái, giả. *nt.* đồ giả.

ati tiếp đầu ngữ có nghĩa là: quá, hơn nhiều, vượt qua.

atikaḍḍhati [aṭi + kaḍḍh + a] khó kéo quá, nặng, lo lắng, phiền muộn. *aor.* --**ḍḍhi**.

atikara *a.* làm quá.

atikanta *pp.* *aṭikkamati*.

atikkama *m.* đi qua khỏi, đi vượt qua, sự vi phạm.

atikkamati [ati + kam + a] đi quá lối, đi ngang qua, vượt qua, hơn, thắng, ức chế. *aor.* --**kami**.

atikhippam *ad.* sớm quá, mau lạ.

atikhina *a.* đàn độn, cọc cằn.

atikhīṇa *a.* quá suy nhược, quá mệt nhọc, quá hao mòn; bản từ [cây cung]...

atiga *a.* [aṭigaṭa, *pp.* của chữ aṭigacchati] đã đi qua, vượt qua, chế ngự [tình dục].

atigacchati [ati + gam + a] vượt qua, thắng quá, chế ngự, khắc phục. *aor.* --**chi**.

atigāḷha *a.* làm tăng thêm, sôi nổi kịch liệt.

atighora *a.* khủng khiếp, dễ sợ, hung tợn, mãnh liệt.

aticarati [ati + car + a] phạm tội gian dâm, vi phạm. *aor.* --**cari**.

aticariyā *f.* sự vi phạm, sự gian dâm.

aticārī *m.* người vi phạm, người gian dâm. --**cārīnī** *f.* phụ nữ dâm loạn.

aticca *abs.* đang có vượt qua, đang thắng phục, chế ngự.

atichatta *nt.* đồ để che nắng; lạ lùng, kỳ dị.

atitta *a.* không vừa lòng.

atittha *nt.* một chỗ, một cách, một thái độ, không thích hợp.

atithi *m.* người khách, kẻ lạ mặt.

atidāruṇa *a.* kinh khủng, hung bạo.

atidivā *in.* trễ, khuya.

atidisati [ati + dis + a] chỉ ra, giảng giải. *aor.* --**disi**.

atidūra *nt.* xa xôi, xa quá.

atideva *m.* vị trời trên quyền.

atidhamati [ati + dham + a] đánh trống thường thường, hay lớn quá. *aor.* --**dhami**.

atidhāvati [ati + dhāv + a] chạy lẹ, chạy vượt mức định. *aor.* **dhāvi**.

atidhonacārī *3.* người quá phóng túng trong y phục và vật thực.

atināmeti [ati + nam + e] cho qua thì giờ, tiêu khiển. *aor.* --**esi**.

atipaṇḍita *a.* khéo léo quá, lanh lợi quá.

atipapañca *m.* trễ quá.

atipassati [ati + dis + a] thấy rõ. *aor.* --**aṭipassi**.

atipāta *m.* đâm chết, giết chết.

atipātī *m.* người tàn phá, giết hại.

atipāṭeti [ati + pat + e] tàn phá, sát hại, giết chết. *aor.* --**esi**.

atippago *in.* sớm quá, trước hết.

atibahala *a.* đầy quá.

atibāḷham *ad.* nhiều quá.

atibāheti [ati + vah + e] kéo đi, kéo ra. *aor.* **esi**.

atibhāginī *f.* người chị, em quá thân mến.

atibhāra *m.* chờ nặng quá. -- **bhāriya** *a.* nặng quá, nghiêm trọng quá.

atibhoti [ati + bhū + a] thắng hơn, chế ngự, vượt qua. *aor.* **atibhavi**.

atimaññati [ati + man + ya] khinh khi. --**maññi**: khi dễ.

atimaññanā *f.* ngã mạn, kiêu căng, sự khinh thường.

atimanāpa *a.* đáng yêu, đáng quý mến lắm.

atimatta *a.* nhiều quá.

atimahanta *a.* lớn quá, vĩ đại.

atimāna *m.* ngã mạn, kiêu căng. -
-mānī: người ngã mạn.

atimukhara *a.* nói nhiều quá.

atimuttaka *m.* tên một thứ cây hoa
xanh có chùm; tên một vị tỳ
khuru.

atiyācanā *f.* xin quá lố.

atiyāti [ati + yā + a] chế ngự,
thắng hơn, vượt qua. *aor.* --**yāyi.**

atiriccati [ati + ric + ya] để hoãn
lại; còn lại, tồn tại. *aor.* **ricci.**

atiritta *pp.* của *atiriccati* để lại,
còn tồn tại.

atiriva *in.* cách quá đáng, vô độ,
quá nhiều, quá sức.

atireka *a.* dư thừa, nhiều quá. --
kaṃ --**taraṃ** *ad.* quá đáng, quá
nhiều. --**katā** *f.* sự quá dư.

atirocati [ati + ruc + a] làm sáng
rực ra, làm chói lợi. *aor.* **roci.**

ativatta *a.* vượt qua, thắng hơn.

ativattati [ati + vat + a] đi qua
khỏi, vượt qua, làm ngưng, đưa,
giao.

ativatteti [ati + vat + e] vượt qua,
thắng phục, chế ngự. *aor.* --**esi.**

ativassati [ati + vass + e] mưa
xuống liên tiếp. *aor.* --**vassi.** *pp.*
aṭivutṭha.

ativākya *nt.* bội tín, khiển trách,
mắng nhiếc.

ativāhaka *a.* người mang gánh
nặng, người hướng dẫn.

ativijjhati [ati + vidh + ya] hiểu
thấu, thấy xuyên qua. *aor.* --
vijjhi.

ativiya *in.* nhiều quá.

ativelam *ad.* quá giờ, kéo dài thì
giờ.

tisaya *m.* sự dôi dào, đầy đủ. --
yena *ad.* một cách quá nhiều.

atisarati [ati + sar + a] vượt quá
mức; vi phạm tội. *aor.* **sar.**

atisāyaṃ *ad.* trễ, khuya quá.

atisāra *m.* vượt qua, bịnh kiết.

atisuṇa *a.* chó điên, chó dại.

atiharati [ati + har + a] mang đi,
kéo qua. *aor.* **aṭihari.**

atīta *a.* đã qua, thời quá khứ. *m.*
quá khứ.

atīva *in.* nhiều quá, dư quá.

ato *in.* kê từ đây, bởi vậy.

atta *m.* ta, bản ngã. --**kāma** *m.* tự
thương ta; --**gutta** *a.* tự gìn giữ
lấy; --**kilimatha** *m.* tự khổ hạnh;
--**gutti** *f.* tự săn sóc lấy; --
ghañña *nt.* tự diệt lấy; --**danta** *a.*
tự chế ngự; --**diṭṭhi** *f.* thân kiến.
--**bhāva** *m.* cá nhân, mỗi nhân
vật. --**vāda** *m.* phái thân kiến. --
vadha *m.* tự tử, tự hủy diệt. --
hita *nt.* an vui cho mình.

atiluddha *a.* khôn khổ quá,
nghiêm khắc quá.

attaja *a.* phương pháp tự mình. *m.*
con trai.

attadīpa *a.* tự nương nhờ.

attaniya *a.* thuộc về của ta.

attantapa *a.* tự khổ hạnh.

attapacchakkha *a.* tự chứng kiến.

attapaṭilābha *m.* được cái ta, có được cái bản thân này.

attamana *a.* thỏa thích. --**natā** *f.* vui mừng, hoan hỷ.

attasambhava *a.* nguồn gốc của ta.

attahetu *in.* vì ta, cho ta.

attāṇa *a.* không có sự hộ trì.

attha *m.* sự lợi ích, của cái, sự nhu cầu, sự cần dùng, có nghĩa là, sự phá hoại. --**kkhayī** *a.* chỉ dẫn cái chi có lợi ích; --**kara** *a.* làm cho lợi ích; --**kāma** *a.* ước nguyện tốt; --**kusala** *a.* khôn khéo trong sự tìm kiếm điều lợi ích, thông thạo trong sự trình bày; --**cara** *a.* làm phải, quan tâm làm lợi cho kẻ khác; --**cariyā** *a.* hành thiện; --**dassī** *a.* chú tâm đến việc phải; --**bhañjaka** *a.* phá hoại điều hạnh phúc; --**vādī** *m.* người chỉ nói điều lành.

attha *pres. 2nd. pl. của atthi.*

atthakathā *f.* chú giải, chú thích.

atthagama *m.* sự đặt để vật gì..., sự dập tắt, tiêu diệt.

atthaññu *a.* người biết rõ sự hữu ích, biết ý nghĩa.

atthata *pp. của attharati* rải qua.

atthara *m.* tấm thảm, miếng vải trải giường, mền.

attharaka *m.* người rải qua.

attharaṇa *nt.* sự phủ lên, vải trải giường.

attharati [ā + thar + a] rải lên, thả ra. *aor.* --**atthari.** *caus.* **attharāpeti.**

atthavasa *m.* lý do, sự cần dùng.

atthāya từ **attha**, vì lý do; **kimatthaya:** chi vậy, cái gì?

atthāra *m.* sự rải ra, sự truyền bá.

atthi [as + a + ti] là, có, được.

atthika, atthiya, atthī *a.* muốn, ao ước, kiếm vật gì.

atthitā *f.* **atthibhāva** *m.* sự sinh tồn, sự có bản ngã hiện tại.

atthu *imper.* **atthi:** việc như vậy.

atra *ad.* tại đây.

atraja *a.* tự sanh ra, *m.* con trai; - **jā** *f.* con gái.

atriccha *a.* tham quá; --**chā** *f.* tham tột bậc, tham quá độ.

atha, atho *in.* vậy thì, như vậy.

adaka *a.* người ăn, tiêu thụ.

adati [ad + a] ăn. *aor.* **adi.**

adana *nt.* đang ăn.

adadi *aor.* **adāti.** || **adā,** nó đã cho.

adiṭṭha *a.* không thấy.

adinna *a.* không cho.

adinnādāna *nt.* sự trộm cắp, hành vi trộm cắp

adissamāna *a.* không thấy được.

adu *nt.* từ *amu*, như vật ấy.

adūbhaka *a.* không phản bội.

adda *a.* mốc, xám.

addaka *nt.* gừng tươi.

addakkhi *aor.* **dakkhati.**

addasa, addasā *pret.* **dakkhati:** nó đã thấy.

addi *m.* núi, non.

addita *pp.* buồn rầu, đau khổ, bị áp bức.

addha *m.* phân nửa. --**māsa** *m.* nửa tháng

addhagata *a.* người đã trải qua một cuộc đời.

addhagū *m.* lữ hành, người hành trình, du khách.

addhaniya *a.* đáng, nên du hành, lâu dài, thời gian lâu.

addhā *in.* thật vậy, chắc vậy. *m.* con đường, thời giờ.

addhāna *nt.* đường dài, lâu dài, đường xa xăm.

addhika *m.* người lữ hành, kẻ đi đường.

addhuva *a.* không vững chắc, không bền lâu.

advejjha *a.* không nghi ngờ, không đối nghịch, chống đối.

adhama *a.* hạ tiện, thấp hèn, bực trung, bản cùng.

adhamma *m.* tà thuyết, hành sai quấy.

adhara *m.* môi, miệng. *a.* sảm tối, trở nên âm đạm.

adhi *pre.* trên, trên cao, cao lên.

adhika *a.* vượt lên, bề trên. --**tara** *a.* quá lố, quá dư.

adhikata *a.* do bởi, được ủy quyền do.

adhikaraṇa *nt.* sự tổ tụng. *ad.* bởi vì, do sự kết quả của, vì. --**samatha** *m.* giải hòa một sự tranh luận hay kiện thưa. --**nika** *m.* một quan tòa.

adhikaraṇī *f.* cái đe thợ rèn.

adhikāra *m.* sự quản trị, trụ sở; nguyện vọng.

adhikoṭṭana *nt.* tấm thớt của người bán thịt, hay đao phủ.

adhigacchati [adhi + gam + a] đắc, được, hiểu biết. *aor.* --**gacchi**.

adhigaṇhāti [adhi + gah + nhā] hơn, vượt qua, lấn quyền; có, được. *aor.* --**ganhi**.

adhigata *pp.* **adhigacchati**.

adhigama *m.* sự đạt đến học thức, sự tri thức, giác ngộ.

adhigameti [adhi + gam + a] như **adhigacchati**.

adhigahita *pp.* **adhigaṇhāti**.

adhicitta *nt.* tâm cao thượng, tâm an trụ trong thiền định.

adhicca *abs.* **adhīyati** đã có học, có đọc qua. --**samuppanna** *a.* tự động, tự phát sanh lên.

adhiṭṭhāti, **adhiṭṭhahaṭi** [adhi+ṭhā+a] giữ vững, đứng chắc chắn, quyết định ý chí. *aor.* **ṭhāsi** --**ṭhāhi**.

adhiṭṭhātabba *pt.p.* nên quyết định.

adhiṭṭhāna *nt.* sự quyết định, sự giải quyết, sự cương quyết.

adhiṭṭhāya *abs.* **adhiṭṭhāti**.

adhiṭṭhayaka *a.* sự trông nom, sự săn sóc. *m.* người chăm sóc.

adhiṭṭhita *pp.* **adhiṭṭhāti** cương quyết, gánh chịu.

adhipa, **adhipatī** *m.* chúa, chủ, thầy tổ, người thống trị.

adhipaññā *f.* thượng trí, trí siêu việt.

adhipatana *m.* sự tấn công, ngã lên, ước vọng.

adhipātaka *nt.* con nhậy, một ăn vãi, con cào cào. --**pātika** *f.* con bộ chết.

adhippāya *m.* sự chú ý, cố ý.

adhippeta *pp.* chú ý, ước muốn, cố ý định.

adhibhavati [adhi + bhū + a] lần quyền, chuyên quyền. *aor.* --**bhavi**. *pp.* **adhibhūta**.

adhimatta *a.* quá lố, quá nhiều. --**tatā** *f.* quá, dư, đầy đầy.

adhimāna *m.* cố chấp, bản ngã.

adhimānika *a.* người tự cho mình đã đắc bực cao hơn, nhưng thật ra không có chi cả.

adhimuccati [adhi + muc + ya] bị ám ảnh bởi một phi nhơn, bị liên kết về. *aor.* --**mucci**.

adhimuccana *nt.* bị ám ảnh bởi một phi nhơn; tự làm theo ý mình.

adhimucchita *pp.* *dhimuccati* làm cho rối trí, cho say mê.

adhimutta *pp.* *adhimuccati* thiên về, ám ảnh về. --**muttika** *a.* chăm chú vào, quyền luyến, ái mộ về.

adhimutti *f.* biểu quyết, quyết định, khuynh hướng, sắp đặt.

adhimokkha *m.* quyết định chắc chắn, cương quyết.

adhirohanī *f.* cái thang, ô vuông.

adhivacana *nt.* một kỳ hạn, sự chỉ định, sự chọn lựa.

adhivattati [adhi + vat + a] làm quyền, chuyên quyền. *aor.* --**vatti**.

adhivattha *a.* cư trú, ở, định cư.

adhivasati [adhi + vas + a] định cư, trú ngụ. *aor.* --**vasi**.

adhivāsaka *a.* chịu đựng, nhẫn nại.

adhivāsanā *f.* sự chịu đựng, sự kiên nhẫn.

adhivāseti [adhi + vas + e] chịu đựng trông chờ. *aor.* --**esi**.

adhivuttha *pp.* *adhivasati*.

adhisila *nt.* giới cao thượng.

adhiseti [adhi + si + e] nằm lên. *aor.* --**esi**. *pp.* **adhisayiṭa**.

adhīna *a.* do nơi, thuộc về.

adhīyati [adhi + ī + ya] học, đọc thuộc lòng. *aor.* --**adhiyi**. *pp.* **adhīta**.

adhunā *ad.* bây giờ, vừa rồi.

adho *in.* phía dưới, thấp hơn. --**kata** *a.* thấp, trở xuống. --**gama** *a.* đi xuống, hạ xuống. --**bhāga** *m.* phần dưới. --**mukha** *a.* lật úp xuống, cúi mặt xuống.

anaṅgaṇa *a.* không tham muốn, không bợn nhơ, vô tội lỗi.

anaṇa *m.* rảnh nợ, không thiếu nợ.

anatta *a.* vô ngã. *m.* không có ta.

anattamana *a.* không vừa lòng.

anattha *m.* sự tai hại, sự bất hạnh.

anadhivara *m.* Đức Như Lai, bậc nhiều phúc đức.

ananucchavika *a.* không đúng, không đáng, không thích nghi.

ananta *a.* vô tận, vô hạn định, vô bờ bến.

anantara *a.* kế, gần bên, liền theo đó.

anappaka *a.* nhiều, số lớn, việc không phải nhỏ mọn, việc quan trọng.

anapekkha *a.* liền, lập tức, khỏi chờ đợi

anantaram *ad.* kế liền, kế đó.

anatomasa *in.* ít nhất, nói cho cùng.

anabhāva [anu+abhāva] *m.* sự ngừng lại bên ngoài, tạm đình chỉ.

anabhirata *a.* không vui thích bên trong.

anabhirati *f.* không vừa lòng, không đẹp ý, buồn bã.

anamatagga *a.* việc mà không biết được sự khởi thủy.

anaya *m.* vô phúc, bất hạnh.

anariya *a.* không cao thượng, phạm tục, thô bỉ, thường.

analañkata *a.* 1. không vừa ý. 2. không trang hoàng, trang sức.

anavaṭṭhita *a.* không vững chắc, lay động.

anavaya *a.* không thiếu, đầy đủ.

anavatara *a.* bền lâu. --**ratam** *ad.* luôn luôn, liên tiếp.

anavasesa *a.* không còn dư sót, hoàn toàn. --**sesam** *ad.* đầy đủ, một cách trọn vẹn.

anasana *nt.* nhịn ăn, cử ăn.

anākula *a.* không lộn xộn, không vướng mắc.

anāgata *a.* vị lai. *m.* sẽ đến.

anāgamana *nt.* chưa đến.

anāgāmī *m.* bậc không trở lại là anahām: bất lai, bậc thánh thứ ba.

anācāra *m.* hạnh kiểm không tốt, không có giới hạnh.

anātha *a.* khốn khổ, không nơi nương tựa.

anādara *m.* sự vô lễ. *a.* không cung kính. --**dariya** *nt.* không ân cần, không đếm xỉa đến.

anādā, anādāya [na + ādāti] *abs.* không lấy.

anādiyivā *abs.* không chú ý, không quan tâm.

anāpucchā *abs.* không có yêu cầu, không có cho phép.

anāmaya *a.* vô bệnh, khỏi bệnh.

anāmasita, anāmaṭṭha *a.* không cảm, không rờ đụng.

anāyatana *nt.* không đúng chỗ.

anāyāsa *a.* khỏi phiền phức. --**yāsena** *ad.* dễ dàng.

anayūhana *nt.* không cố gắng. --**hanta** *pt.p.* không gắng sức.

anārambha *a.* tình trạng ồn ào, hỗn loạn.

anālaya *a.* không quyến luyến. *m.* không ưa thích.

anāvāṭa *a.* mờ trống, không đóng lại.

anāvattī *m.* người không trở lại.

anāvīlā *a.* không quấy rối, sạch sẽ.

anāvuttha *a.* không cư ngụ.

anāsakatta *nt.* nhịn đói, kiêng ăn.

anāsava *a.* khỏi bị độc, vô ái dục.

anāḷhika *a.* nghèo, khốn cùng.

anikhasāva *a.* không thoát khỏi, sự nhớ bản tính thân.

anigha *a.* thoát khỏi phiền phức.

anicca *a.* không bền vững, vô thường.

anicchantā,--chamāna *pr.p.* không ước muốn.

anicchā *f.* không muốn, thích.

aniñjana *nt.* không xao động.

aniñjita *a.* không rung động, yên ổn.

aniṭṭha *a.* không vui lòng, không thỏa thuận.

aniṭṭhita *a.* chưa hoàn tất, bỏ dở.

anindita *a.* không quở trách, không chửi rủa, mắng.

anibbisanta *pr.p.* không tìm ra.

animisa *a.* không nháy mắt.

aniyata *a.* không chắc chắn, không giải quyết.

anila *m.* gió. --**patha** *m.* trên trời, trên không. --**loddhuta** *a.* lung lay vì gió.

anisammakārī *a.* vội vàng, không suy nghĩ, vô ý.

anissara *a.* không có quyền hành, không có uy thế.

anīka *nt.* một toán quân. --**kagga** *nt.* bày binh bố trận, dàn quân. --**kaṭṭha** *m.* ngựa lâm quân.

anīgha như anigha.

anītika *a.* khỏi hại, khỏi thương tích.

anukaṅkhī *a.* ước mong được.

anukantati [anu + kant + a] cắt ra, chia phần. *aor.* **anukanyī**.

anukampaka, anukampī *a.* từ bi, tội nghiệp, thương xót.

anukampati [anu + kamp + a] có lòng trắc ẩn. *aor.* --**kampi**.

anukampana *nt.* **anukampā** *f.* tội nghiệp, thương xót.

anukampita *pp.* **anukampati** được thương xót bởi.

anukaroti [anu + kar + o] làm bắt chước theo, nhái theo hành động. *aor.* **anukari**, *pp.* **anukata**.

anukara *m.* sự bắt chước.

anukārī *3.* người bắt chước.

anukīṇṇa *pp.* **anukirati** rải bông hoa [trên sàn, đường]

anukubbati như anukaroti. --**banta** *pr.p.* bắt chước, nhái theo.

anukūla *a.* thuận thảo, tiện lợi. --**bhāva** *m.* vui lòng, đẹp ý.

anukkama *m.* trật tự, liên tục. --**mena** *ad.* đúng lúc, lần lần từ bực, từ bực.

anukhuddaka *a.* nhỏ nhen, không quan trọng.

anuga *a.* kế đó, kế bên.

anugacchati [anu + gam + a] đi theo, theo sau. *aor.* --**cchi**.

anugata *pp.* **anugacchati** của hướng dẫn bởi, đi vào.

anugati *f.* theo vào, nhập vào.

anugama *m.* **gamana** *nt.* theo sau.

anugāmika, --gāmī *a.* cùng đi, đi chung với, người đệ tử.

anugāhati [anu + gāh + a] lặng vô, đi vô. *aor.* --gāhi.

anugijjhati [anu + gidh + a] ước ao, ham muốn. *aor.* --gijjhi.

anugiddha *pp.* của *anugijjhati* ao ước, khao khát, tham.

anuggaṇhana *nt.* **anuggaha** *nt.* ưu đãi, giúp đỡ, trợ giúp.

anuggaṇhāti [anu + gah + ṇhā] giúp đỡ, có sự thương xót đến. *aor.* -gaṇhi

anuggahita *pp.* của *anuggaṇhāti* trợ giúp, lòng thương xót.

anuggāhaka 3. người giúp đỡ, người bảo vệ, ủng hộ.

anuggiranta *pr.p.* không thốt ra, không nói ra.

anuggāḥeti [anu + u + ghaṭ + e] mở ra, không cột lại. *aor.* --esi.

anucaṅkamati [anu+kam+a] đi theo, người đang đi kinh hành tới lui. *aor.* --kami.

anucara *m.* người hầu hạ, đệ tử.

anucarati [anu + car + a] theo người nào, thực hành theo. *aor.* -cari.

anucarita *pp.* của *anucarati* hướng dẫn bởi, thực hành theo.

anuciṇṇa *pp.* của *anucarati* thực hành theo, chỉ cho ai biết việc gì.

anucita [na + ucita] *a.* không thích đáng, không đúng chỗ.

anucināti [anu + ci + nā] suy nghĩ, niệm tưởng, thực hành. *aor.* --cini.

anucinteti [anu + cit + e] cứu xét, suy cứu. *aor.* --esi.

anuccārita *a.* không nói ra, không xúi giục.

anucciṭṭha *a.* không đựng đến, không bỏ qua.

anucchavika *a.* thuận tiện, được thích đáng.

anuja *m.* anh, em trai.

anujā *f.* chị, em gái.

anujāta *a.* sanh sau, giống cha.

anujānāti [anu + nā + nā] cho phép, cho lệnh một việc gì. *aor.* -jāni.

anujīvati [anu + jīv + a] cung cấp bởi. *aor.* --jīvi.

anujīvī 3. người sống nhờ người khác nuôi, người bị phụ thuộc.

anuju *a.* không ngay thẳng, cong queo.

anuññā *f.* bằng lòng, cho phép, được phép.

anuṭṭhahanta --hāna, **anutthātu:** người không phần chắn, gọi lại, không hoạt động.

anuṭṭhāna *nt.* sự không hoạt động. *a.* không tinh ngộ, phần chắn.

anuḍahati [anu + dah + a] đốt phá, thiêu hủy. *aor.* --paḥi.

anuḍahana *nt.* sự thiêu hủy.

anuttappati [anu + tap + ya] hối tiếc, sự ăn năn, hối hận. *aor.* --tappi.

anuttāpa *m.* sự cắn rứt, nỗi đau đớn, thống khổ.

anutiṭṭhati [anu + thā + a] đứng gần bên, đứng kế sau.

anufīra *nt.* gần bờ sông. --**tīraṃ** *ad.* dài theo bờ sông.

anuttara *a.* cao quý, không chi sánh bằng. --**riya** *nt.* cao thượng, tuyệt đỉnh.

anuttāna *a.* không nông cạn, sâu, mở rộng.

anutthunana *nt.* than thảm, kể lể, khóc than, rên rỉ.

anutthunāti [anu+thu+nā] than van, than khóc, kể lể. --**nanta** *pr.p.* của *anutthunana*.

anutrāsī 3. người không sợ sệt.

anudadāti [anu + dā + a] trợ cấp, ban cho, nhận cho đặc ân.

anudahati như **anuḍahati**.

anudisā *f.* hướng kẻ là khoảng giữa của hai hướng [đông nam].

anuddayā *f.* như *anukampā*.

anuddiṭṭha *a.* không chỉ ra, không nói ra.

anuddhaṭa *a.* không kéo ra, không phá hoại.

anuddhata *a.* không kiêu hãnh, không khoe khoang.

anudhamma *m.* Theo đúng luật pháp.

anudhāvati [anu + dhāv + a] chạy theo. *aor.* --**dhāvi**.

anunaya *m.* tình bằng hữu.

anunāsika *a.* thuộc về mũi.

anuneti [anu + nī + e] làm cho dịu, giảng hòa. *aor.* --**esi**.

anunetu *m.* người giảng hòa.

anupa *m.* xứ, đất ẩm thấp.

anupakkuṭṭha *a.* không rầy la, không khiển trách được.

anupakhajja *abs.* đang chen lấn xen vào.

anupaghāta *m.* sự không làm tổn hại, có lòng nhân, không hung dữ.

anupacita *a.* không tích trữ, chứa.

anupaññatti *f.* chế định phụ thêm.

anupaṭipāṭi *f.* sự liên tiếp. --**pāṭiyā** *ad.* liên tục, theo thứ tự.

anupaṭṭhita *a.* vắng mặt, chưa đến.

anupatati [anu + pat + a] xây đến, xây ra bất ngờ.

anupatīta *pp.* của *anupatati* chạm với, bị đè ép.

anupatti *f.* sự đạt đến [mục tiêu].

anupadam *ad.* từ tiếng, theo sát bên.

anupaddava *a.* khỏi tai hại.

anupadhāretvā *abs.* không suy xét, không để ý.

anupabbajati [anu + pa + vaj + a] bỏ cuộc đời thế tục theo một chủ nghĩa khác.

anupameya *a.* không so sánh được.

anuparigacchati [anu + pari + gam + a] đi vòng quanh. *aor.* --**gacchi**.

anuparidhāvati

[anu+pari+dhāv+a] chạy xuôi chạy ngược, chạy quanh quẩn. *aor.* --**dhāvi**.

anupariyāti [anu + pari + yā + a] đi loanh quanh. *aor.* --**yāyi**.

anuparivattati [anu + pari + vat + a] xoay quanh, để cho quay hoàn.
aor.--vatti.

anuparivattana *nt.* lần theo, giảng giải theo.

anupalitta *a.* khỏi nhớ bản, không nhớ bản bởi.

anupavajja *a.* không quở trách được.

anupavatteti [anu + pa + vat + e] tiếp tục lần quay, tiếp tục nắm chánh quyền. *aor.--esi.*

anupaviṭṭha *pp.* của *anupavisati.*

anupavisati [anu + pa + vis + a] đi vô, đi vào. *aor.--visi.*

anupasampanna *a.* người chưa thọ cụ túc giới [như sa di, giới tử].

anupassaka *ṣ.* người quan sát, người nhìn xem.

anupassati [anu + dis + a] quan sát, trầm tư, suy tưởng. *aor.--passi.*

anupassanā *f.* sự quán tưởng, sự suy xét, sự hiểu rõ [một việc gì].

anupassī như chữ *anupassaka.*

anupahata *a.* không hư, không bị hư hại, tàn phá.

anupāta *m.* sự nói công kích, sự chỉ trích.

anupāti *ṣ.* người chỉ trích, công kích, người đi theo.

anupāda, --pādāya *abs.* không có chấp, bám níu.

anupādāna *a.* không có chấp, dính líu.

anupādisesa *a.* không còn dư sót, bản thể không còn nữa.

anupāpuṇāti [anu + pa + ap + unā] đến nơi, đắc được. *aor.--puṇi.*

anupāpeti [anu + pa + ap + e] dắt dẫn, hướng dẫn. *aor.--esi.*

anupāya *m.* sự sai phương cách.

anupālaka *a.* gìn giữ, bảo hộ. *m.* người hộ trì, giúp đỡ.

anupālana *nt.* gìn giữ, bảo bọc.

anupaleti [anu + pāl + e] bảo hộ, gìn giữ. *aor.--esi.*

anupucchati [anu+pucch+a] hỏi thăm tìm tòi. *aor.--pucchi.*

anupuṭṭha *pp.* của chữ *anupucchati* đang hỏi, thăm vấn.

anupubba *a.* tiếp tục, từ từ lên. --**bbam, --bbena** *ad.* một cách từ từ. --**pubbatā** *f.* sự liên tiếp, lần lượt.

anupekkhati [anu + upa + ikkh + a] suy nghĩ chín chắn, kỹ lưỡng. *aor.--kkhi.*

anupeseti [anu + pes + e] gởi theo sau. *aor.--esi.*

anuposiya *a.* được nuôi dưỡng, giúp đỡ.

anuppatta *pp.* của *anupāpuṇāti.*

anuppatti *f.* sự đến nơi, sự đắc được [na + uppatti] vô sinh.

anuppadāti [anu + pa + dā + a] hay *anuppadeti* dứt bỏ, trao cho.

anuppadātu *m.* người cho, người tặng vật gì.

anupadāna *nt.* sự cho, sự trao cho.

anuppadinna *pp.* của *anuppadati*.

anupabandha *m.* --*dhanā* *f.* sự duy trì, sự liên tiếp.

anuppharaṇa *nt.* sự thâm nhập, sự chói sáng quá.

anubaddha *pp.* của *anubandhati* liên quan với, theo kế sau.

anubandhati [anu + badh + ṃ + a] đuổi theo, theo sau, liên kết. *aor.* --**bandhi**.

anubandhana *nt.* sự liên kết, theo sau, sự đuổi theo.

anubala *nt.* sự giúp đỡ, sự hậu thuẫn, sự khuyến khích.

anubujjhati [anu + budh + ya] nhận định, hiểu biết. *aor.* --**bujjhi**.

anubujjhana *nt.* sự hiểu biết, sự giác ngộ.

anubuddha *pp.* *anubujjhati* đã nhận định, biết, hiểu rõ.

anubodha *m.* sự hiểu biết, sự giác ngộ.

anubyañjana *nt.* phụ thuộc.

anubrūhita *pp.* của *anubrūheti* trở nên tốt, làm cho vững chắc.

anubrūheti [anu + bruh + e] làm cho tấn hóa, thực hành. *aor.* --**esi**.

anubhavati [anu + bhū + a] chịu đựng, tham dự vào, ăn, thực nghiệm. *aor.* --**bhavi**.

anubhavana *nt.* đang thực nghiệm, đang chịu đựng, đang ăn.

anubhavanta *pr.p.* của *anubhavati*.

anubhutta, **anubhūta** *pp.* của *anubhavati* hưởng, chịu, bị.

anubhūyamāna *pr.p.* đang thí nghiệm, đang thử thách.

anubhoti như *anubhavati*.

anumajjati [anu + majj + a] vuốt ve. *aor.* --**majji**.

anumajjana *nt.* sự vuốt ve.

anumaññati [anu + man + ya] bằng lòng, nhìn nhận. *aor.* --**maññi**.

anumata *pp.* của *anumaññati* chấp thuận.

anumati *f.* sự bằng lòng, sự cho phép.

anumāna *m.* sự kết luận.

anumīyati [anu + mā + ī + ya] suy luận, tóm luận. *aor.* --**mīyi**.

anumodaka *3.* người hoan hỷ thọ lãnh, hoan hỷ sự cho của người nào.

anumodati [anu + mud + a] vui thích với, thỏa thích. *aor.* --**modi**.

anumodanā *f.* sự hoan hỷ thọ lãnh, sự vui thích, sự cho phước mình làm.

anumodita *pp.* của *anumodati*.

anuyanta *pr. p.* theo do nơi [người].

anuyāta *pp.* *anuyāti* theo sau bởi, theo kế bên.

anuyāti [anu + yā + a] theo sau. *aor.* **anuyāyi**.

anuyāyī *3.* người theo, đệ tử.

anuyuñjati [anu + yuj + ṃ + a]
thảo luận, bắt tay vào, hỏi việc,
từ bỏ. *aor.* --ñji.

anuyutta *pp.* *anuyuñjati* bắt tay
vào, người hầu, chủ hầu, bồi
thần.

anuyoga *m.* sự nhiệt tâm về, sự có
kinh nghiệm về, sự dò xét hay
thăm vấn.

anuyogī 3. người đang kinh
nghiệm về, đang bắt tay vào.

anurakkhaka *a.* bảo hộ.

anurakkhati [anu + rakkh + a]
bảo vệ, bảo hộ. *aor.* --khi.

anurakkhana *nt.* sự gìn giữ, sự
bảo vệ, bảo tồn.

anurakkhā *f.* sự bảo vệ, sự hộ trì,
sự bảo bọc.

anurakkhī như *anurakkhaka*.

anurakkhiya *a.* được bảo vệ.

anurañjati [anu + rañj + a] quyển
luyện, vui thích, ái mộ. *aor.* --
rañji.

anurañjita *pp.* của *anurañjeti*.

anurañjeti [anu + rañj + e] đánh
bóng, làm cho tốt đẹp. *aor.* --esi.

anuratta *pp.* của *anurañjeti* luyện
ái, mê thích.

anurava *m.* tiếng dội lại.

anurūpa *a.* vừa, đúng theo.

anurodati [anu + rud + a] la khóc
vì. *aor.* --rodi.

anurodha *m.* sự bằng lòng, sự ưng
thuận.

anulitta *pp.* của *anulimpati*.

anulimpati [anu + lip + ṃ + a];
anulimpeti thoa dầu làm đỡ bản.
aor. --limpi, --esi.

anuloma *a.* điều hòa, không trái
ngược. *m.* đúng theo.

anulomika *a.* thuận tiện, đúng
theo thứ lớp.

anulometi được thỏa thuận với.
aor. --esi.

anuvattaka, --vatti 3. người làm
theo, theo phe với.

anuvattana *nt.* sự bằng lòng, sự
vâng lời.

anuvatteti [anu + vat + e] tiếp tục
lăn, tiếp tục nắm chánh quyền.
aor. --esi.

anuvadati [anu + vad + a] quở
trách. *aor.* --vadi.

anuvassam *ad.* mỗi năm; trong
mỗi mùa mưa.

--vassika *a.*

anuvāta *m.* thuận gió, thuận chiều.

--vātam *ad.* xuôi theo chiều gió.

anuvāda *m.* sự quở trách, sự kiểm
thảo, bản dịch lại.

anuvāsana *nt.* rải nước thơm.

anuvāsita *pp.* của *anuvāseti*.

anuvāseti [anu + vas + e] làm cho
thơm, tắm ướp nước thơm. *aor.* -
esi.

anuvicarati [anu + vi + car + a] đi
ta bà, đi khắp nơi. *aor.* --cari. --
rita *pp.* của *anuvicarati* cần
nhắc, suy nghĩ.

anuvicarana *nt.* đi lang thang, thả
rêu.

anuvicināti [anu + vi + ci + nā] cân nhắc, suy nghĩ, quán xét. *aor.* --cini.

anuvicca *abs.* của *anuvicināti* đang hiểu biết, đang tìm ra. --**kāra** *m.* dò xét, cân nhắc sự hành động.

anuvijjaka *m.* người suy xét, dò xét.

anuvijjati [anu + vid + ya] dò xét, biết toàn diện. *aor.* vijji.

anuvijjhati [anu + vidh + ya] hiểu thấu, hiểu tất cả. *aor.* --jjhi.

anuvitakketi [anu + vi + takk + e] suy nghĩ, cân nhắc. *aor.* --esi.

anuvidita *pp.* nhìn nhận.

anuviddha *pp.* *anuvijjhati.*

anuvidhiyati [anu + vi + dhā + ī + ya] hành động đúng theo. *aor.* --īyi.

anuviloketi [anu + vi + lok + e] nhìn qua, kiểm soát, trông nom. *aor.* --esi.

anuvuttha *pp.* ở, cư ngụ.

anuvyañjana *nt.* tướng phụ thuộc.

anusamvaccharam *ad.* mỗi năm.

anusakkati [anu + sakk + a] lùi lại, dời qua một bên. *aor.* --sakki.

anusañcarati [anu + sam + car + a] đi dài theo, đi loanh quanh. *aor.* --cari. *pp.* --rita thường có, đến.

anusata *pp.* của *anucarati* tung ra, rải đây, rải với.

anusandati [anu + sand + a] trút, đổ dài, bị liên quan với. *aor.* --sandi.

anusandhi *f.* nối liền, tóm lại.

anusaya *m.* sự ngả về, khuynh hướng, một trạng thái ngủ ngầm, tùy miên.

anusayati [anu + si + a] nằm ngủ yên. *aor.* --sayi.

--yita *pp.* của *anusayati.*

anusarati [anu + sar + a] đi sau, theo sau. *aor.* --sari. *pp.* --saṭa.

anusavati [anu + su + a] chảy liên tiếp, ri, rịn ra hoài. *aor.* --savi.

an[ṇ]usahagata *a.* có cặn bã.

anusāyika *a.* cố hữu, lâu năm, thâm căn.

anusāra *m.* theo sau.

--rena *ad.* thuận theo.

anusārī *a.* cố gắng theo, hành vi theo.

anusāvaka *m.* người báo cáo, thông tri, tuyên bố.

anusāvana *nt.* --vanā *f.* sự tuyên bố, sự báo cáo.

anusāvita *pp.* của *anusāveti.*

anusāveti [anu + su + e] báo cáo, thông tin, tuyên bố. *aor.* --esi.

anusāsaka *m.* cố vấn.

anusāsati [anu + sās + a] cho ý kiến, chỉ bảo, nhắc nhở. *aor.* --sasi.

anusāsana *nt.* --sanī *f.* --sanā *f.* sự chỉ bảo, sự nhắc nhở, lời dạy, chỉ thị.

anusikkhati [anu + sikkh + a] học hỏi, theo gương một người nào.

anusitṭha *pp.* của *anusāsati*.

--**ṭhi** *f.* sự khuyên nhủ, nhắc nhở.

anusūyaka *a.* không ganh ghét.

anuseti như *anusayati*.

anusocati [anu + suc + a] than phiền, ta thán. *aor.* --**soci**.

anusocana *nt.* đang than vãn, ta thán, phiền muộn.

anusota *m.* xuôi nước, dưới dòng. --**sotaṃ** *ad.* xuôi theo dòng nước. --**tagāmī** *a.* người theo dòng nước.

anussati *f.* niệm niệm, ghi nhớ luôn, chú tâm vào.

anussaraṇa *nt.* sự nhớ lại, ghi nhớ.

anussarati [anu + sar + a] nhớ lại. *aor.* --**sari**: nhận thức. --**ritu** *m.* người hay nhớ.

anussava *m.* tiếng đồn, truyền thuyết.

anussuka *a.* không can đảm.

anussuta *pp.* có nghe.

anuhīramāna *pr.p.* đang được giúp đỡ, cứu trợ.

anūna, --**naka** *a.* không thiếu hụt, đầy đủ. --**natā** *f.* sự đầy đủ.

anūpama *a.* không chi sánh bằng.

anūhata *a.* không trừ tận gốc rễ.

aneka *a.* nhiều, khác nhau. --**ppakāra**, *a.* --**vidha** *a.* nhiều thứ khác nhau, nhiều đũa.

aneja *a.* thoát khỏi dục vọng, nhục dục.

anedha *a.* không còn nhiên liệu, cung cấp.

anesanā *f.* tà mạng, cuộc sống không chân chánh.

aneḷa, **aneḷaka** *a.* không nhơ bẩn, trong sạch.

aneḷagala *a.* không chảy nước miếng.

anoka *a.* vô gia cư, không dính líu.

anokāsa *a.* không có dịp, không có chỗ trống, không có thì giờ.

anojā *f.* một thứ cây có bông màu cam.

anotatta *m.* một cái hồ trong Hy Mã Lạp Sơn, từ đó chảy ra nhiều con sông ở Ấn Độ [sông Hằng].

anottappa *nt.* không ghê sợ tội lỗi. --**tāpī** *a.* không sợ tội.

anodaka *a.* không có nước.

anodissaka *a.* không hạn chế, cách tổng quát.

anonamanta *a.* không uốn, bẻ cong xuống được, cúi mình.

anoma *a.* trường thượng, bề trên. --**dassī** *m.* bậc có sự hiểu biết cao cả, sự giác ngộ tuyệt đỉnh.

anovassaka *a.* che mưa, núp mưa.

anta *m.* chỗ cuối cùng, mục tiêu, trên chót. *nt.* ruột già. --**kara** *a.* chấm dứt một việc gì. --**kiriya** *f.* xong rồi, nhẹ bớt. --**gamana** *nt.* đi đến chỗ cuối cùng, sự trừ tuyệt. --**guṇa** *nt.* màng ruột, ruột non. --**vaṭṭi** *f.* khoanh ruột, cuộn ruột.

antaka *m.* sự chết, lúc lâm chung.

antara *nt.* khác nhau. *a.* bên trong.

--**kappa** *m.* khoảng giữa một kiếp [trái đất]. --**ghara** *nt.* khoảng giữa xóm, làng.

antarat̥thaka *nt.* lạnh nhất trong tám ngày mùa đông [lúc tuyết rơi ở Ấn Độ].

antarantā *ad.* thỉnh thoảng, một đôi khi, tùy dịp.

antaradhāna --**dhāyana** *nt.* tan mát, biến mất.

antaradhāyati [ant̥ara + dhe + a] mất đi, biến mất. *aor.* --**dhāyi.**

antaradhāpeti *caus.* ant̥aradhāyati làm cho mất, hô biến.

antaravāsaka *m.* y nội, y phục mặc trong phần dưới thân người.

antarahita *pp.* ant̥aradhāyati.

antarama *m.* khoảng chính giữa hai vai.

antarā *ad.* ở khoảng giữa, đồng thời, cùng lúc. --**magge** đang đi lối nửa đường.

antarāya *m.* nguy biến, tai hại.

antarāyika *a.* làm cho có hại.

antarāla *nt.* cách khoảng, thỉnh thoảng.

antarika *a.* kẻ bên, liền theo đó. -**rikā** *f.* sự cách khoảng, kẻ hở.

antarena *nt.* ở khoảng giữa.

antavantu *a.* đang xong, đến cuối chỗ.

antika *a.* đang đến cuối của, gần đến *nt.* ở kề cận, gần bên.

antima *a.* sau rốt, chấm dứt.

antalikkha *nt.* trên trời, trên hư không.

antepura *nt.* trong châu thành, khuê phòng của người Hồi giáo.

--**purika** *a.* thuộc về khuê phòng.

antevāsika, --**vāsī** *m.* đệ tử, học trò, người hầu hạ.

anto *in.* bên trong, phía trong. --**kucchi** *m. f.* trong bụng, tử cung.

--**gata**, --**gadha** *a.* gồm trong. --

gabbha *m.* phòng bên trong. --

gāma *m.* trong làng, xóm. --

ghara *m.* giữa khoảng xóm, khoảng hai bên nhà. --

jana *m.* người trong một gia quyến. --

jāta *a.* sanh trong nhà; người tội mọi. --

vassa *m. nt.* trong mùa mưa.

andu, **anduka** *m.* một sợi dây. --

ghara *nt.* khám đường, phòng giam cầm người.

andha *a.* mù quáng, người si mê. -

--**karana** *a.* đang mù quáng, đang

mập mờ, lộn xộn, mơ hồ. --

bāla *a.* ngu xuẩn, điên rồ. --

bhūta *a.* mù quáng, ngu si.

andhakāra *m.* sự tối tăm, sự lạc lối, sự ngờ ngác.

andhantama *m, nt.* sự tối quá, tối đen.

andhaka *m.* ruồi lẩn. *a.* thuộc về xứ Andhra.

anna *nt.* vật thực, cơm. --

da *a.* người cho cơm vật thực. --

pāna *nt.* vật thực và nước uống, cơm

nước.

anvagā *pret.* nó đã theo, đi theo.

anvagū *pret.* chúng nó đã theo.

anvattha *a.* tùy theo ý nghĩa, tùy theo cảm giác.

anvadeva [anu + eva] *in.* theo sau.

anvaddhamāsaṃ *ad.* hai lần một tháng, nửa tháng một lần.

anvaya *m.* sự trải qua, theo cổ truyền, thủ cựu, y như cựu lệ.

anvahaṃ *ad.* mỗi ngày, thường nhật.

anvāgata *a.* ban cho, phú cho, theo sau.

anvāya *abs.* đang theo cổ lệ, kinh nghiệm. **--yika** *a.* đang theo.

anvāvisati [anu + ā + vis + a] nắm chủ quyền, quyền sở hữu của. *aor.* **--visi.** *pp.* **anvāvi. ṭ. ṭha.**

anvāhata *a.* đánh đập.

anvāhiṇḍati [anu + a + hiḍ + ṃ + a] đi ta bà, thả bình bông. *aor.* **--hiṇḍi.**

anveti [anu + i + a] đi theo, lại gần.

anvesaka *a.* người tìm kiếm.

anvesati [anu + es + a] tìm tòi, sưu tầm. *aor.* **--esi.**

anvesanā *f.* sự tìm kiếm, sự thăm dò, sự sưu tầm.

anvesī *m.* người sưu tầm. *a.* theo dõi, ráng sức.

apakaḍḍhati [pa + kaḍḍh + a] kéo đi, lấy đi. **--kaddhi.** *aor.*

apakata *pp.* của *apakaroi* hoãn lại, bỏ [một việc gì]. *nt.* điều ác, tính nghịch.

apakaroti [apa + kar + o] xúc phạm, làm mất lòng, hoãn lại, phạm lỗi. *aor.* **--kari.**

apakassa *abs.* *apakassati* đang kéo qua một bên, dời đi.

apakara *m.* sự tổn hại, điều ác.

apakama *m.* sự dời đi, sự khởi hành.

apakamati [apa + kam + a] khởi hành, đi xa. *aor.* **--kami.** *pp.* **apakanta.**

apakamma *abs.* của *apakamati.*

apagacchati [apa + gam + a] đi xa, quay lại [ngược chiều]. *aor.* **--cchi.**

apagata *pp.* của *apagacchati* đã dời, đã đi xa, đã khởi hành.

apagabbha *a.* [apa + gabbha] không có bị tái anh ở đầu nữa. [a + pagabbha] không có ngạo mạn.

apagama *m.* dời qua một bên, sự biến mất, tan mất.

apacaya *m.* rút ra, bớt ra, không tạo thêm. **--gāmī:** làm cho khỏi phải bị tái sanh.

apacāyati [apa + cāy + a] làm vinh dự, tôn kính. *aor.* **--cāyi.**

apacāyana *nt, f.* cung kính tôn trọng.

apacāyaka, apacāyī *a.* tỏ lòng tôn kính.

apacāyita *pp.* của *apacāyati.*

apacināti [apa + ci + nā] bỏ phá hủy, bớt đi. *aor.* **--cini.**

apaciti *f.* sự cung kính, sự đền tội.

apacinana *nt.* sự đền tội, sự suy nhược, sự phá hoại.

apacca *nt.* con cháu, chồi cây kết quả.

apacchakkha *a.* không thấy, không ý thức, không thực nghiệm.

apajita *nt.* sự thất bại, sự thua trận.
pp. đã bị thua.

apaṇṇaka *a.* thật, không lỗi lầm.

apatthaṭa *a.* không có truyền ra, rải ra.

apatthaddha *a.* không ngạo mạn.

apatthiya *a.* không bắt buộc phải ước muốn.

apatha *m.* sai đường.

apada *a.* không chân. **--tā** *f.* sự không chân, không nền tảng.

apadāna *nt.* lịch sử của đời sống, chuyện thần thoại.

apadisa *m.* sự chứng kiến, lời khai của người làm chứng.

apadisati [apa + dis + a] kêu gọi chứng cứ, dẫn chứng, chỉ rõ. *aor.* **--disi.**

apadesa *m.* lý lẽ, sự viện lý do.

apadhāraṇa *nt.* nắp [hộp], nón.

apanāmana *nt.* sự dời đi, kéo đi xa.

apanāmeti [apa + nam + e] đẩy đi, dẹp đi, dời đi. *aor.* **--esi.**

apanidahati [apa + ni + dah + a] ăn trộm, giấu cất. *aor.* **--dahi.**

apanihita *pp.* của chữ *apanidahati.*

apanīta *pp.* của *apaneti.*

apanudati [apa + nud + a] đánh xe đi, làm tiêu tan. *aor.* **--nudi.**

apanudana *nt.* dời đi, làm tiêu tan.
--ditu *m.* người làm tiêu tan.

apaneti [apa + nī + a] lấy đi, dời đi. *aor.* **--esi.**

apamāra *m.* bệnh trúng phong.

apara *a.* cái khác, vật khác, hướng tây.

aparajju *ad.* ngày kế sau.

aparajjhati [apa + radh + ya] phạm lỗi, phạm vài hình luật. *aor.* **--jjhi.**

aparaddha *pp.* của *aparajjhati* phạm tội, thất bại, đánh hỏng.

aparanta chỗ cuối cùng, vị lai, tên một xứ miền tây Ấn Độ.

aparanna *nt.* đậu mè [ngoài mẽ cốc].

aparappaccaya *a.* không y lại nơi kẻ khác, tự nhờ lấy mình.

aparabhāge [*loc*] về sau, sau đó.

aparājita *a.* không xâm chiếm được.

aparādha *m.* sự phạm lỗi, sự xúc phạm.

aparadhika, **--rādhi** *a.* phạm tội, phạm hình luật.

aparāpariya *a.* theo luôn, theo hoài, liên tiếp.

apariggahita *a.* không chiếm cứ, không có sở hữu.

aparcchinna *a.* vô hạn định, không tách rời.

aparimāṇa *a.* không ranh giới, vô giới hạn, vô lượng vô biên.

aparimita *a.* vô hạn, vô lường.

apalāyī *a.* không bỏ chạy, không sợ.

apalāleti [apa + lāl + e] vuốt ve, mon trón. *aor.* --esi.

apalibuddha *a.* không trở ngại, tự do.

apalikhati [apa + likh + a] cọ quẹt vào, liếm vật gì. *aor.* --likhi.

apalikhana *nt.* sự liếm, sự cọ vào.

apalokana *nt.* sự cho phép, bằng lòng.

apalokita *pp.* của *apaloketi*.

apaloketi [apa + lok + a] nhìn lên, kính trọng [một người nào] được phép từ..., chú ý đến. *aor.* --esi.

apavagga *m.* sự chấm dứt, lúc cuối cùng.

apavadati [apa + vad + a] rầy la, quở trách. *aor.* --vadi.

apavāda *m.* sự rầy la, sự quở trách, sự kiểm lỗi.

apaviddha *pp.* của *apavijjhati* thầy đi, liệng bỏ đi.

apasakkati [apa + sakk + a] đi qua một bên, dời đi. *aor.* sakkī. *pp.* -sakkita.

apasakkana *nt.* dời qua một bên.

apasavya *nt.* phía tay mặt.

apasādana *nt.* làm ô danh [ai].

apasādita *pp.* của *apasadeti*.

apasādeti [apa + sad + e] làm nhục, làm giảm giá trị, phản đối. *aor.* --esi.

apasmāra như *apamāra*.

apassaya *m.* sự nâng đỡ, cây nổng hoặc bệ đỡ đỡ vật gì, cái giá đỡ đầu [sau ghế].--yika *a.* dựa vào.

apassita *pp.* của *apasseti* dựa, tùy thuộc nơi.

apasseti, apassayati [apa + si + e hay aya] dựa vào, tùy thuộc nơi. *aor.* --sayi.

apassena, --phalaka *nt.* miếng cây mỏng để đỡ hoặc chống vật gì.

apahattu *m.* người dời đi, tháo gỡ, bôi chùi.

apaharati [apa + har + a] dời đi, lau chùi, tháo gỡ, lấy đi, cướp đoạt. *aor.* --hari. *pp.* apahaṭa.

apaharaṇa *nt.* sự dời đi, sự ăn cắp.

apahāra *m.* sự lấy đi, sự cướp giật.

apākaṭa *a.* không biết, vô danh.

apācī *f.* hướng nam.

apācina *a.* ở, về hướng tây.

apāda, apādaka *a.* không chân, bỏ trước, lê lét.

apāna *nt.* thở ra.

apādāna *nt.* sự tách rời ra, riêng biệt, thuộc cách thứ sáu văn phạm Pāli.

apāpuraṇa, avāpuraṇa *nt.* chìa khóa.

apāpurati, avāpurati [apa + ā + pur + a] mở ra [bằng chìa khóa].

apāya *m.* địa ngục, trạng thái thống khổ phiền muộn, sự làm lỗi, sự mất mát. --gāmī *a.* đi đến trạng thái khốn khổ. --mukha *m.* nguyên nhân sụp đổ. --sahāya *m.* bạn ác xấu đưa đến sự trụy lạc.

apāra *a.* vô giới hạn, không có bờ bến. *nt.* gần bờ. --**neyya** không đưa đến bờ kia; không thể đắc được.

apāruta *a.* mở ra.

apālamba *m.* tấm ván để dựa trên xe.

api *in.* và, như vậy, vậy thì. --**ca** nhưng, còn nữa. --**cakho** và còn. --**nu** dùng trong cách nghi vấn. --**nāma** nếu có thể. --**ssu** đến nỗi.

apidhāna *nt.* nắp đậy, mũ, nón.

apilāpana *nt.* không nổi lên.

apiha, apihālu *a.* không thèm khát, tham lam, ham ăn.

apekkha, --khaka, --khī *a.* đang trông chờ, đang tìm kiếm, người thí sinh, người chờ, ước vọng.

apekkhati [apa + ikkh + a] ước mong, chờ đợi, yêu cầu. *aor.* --**khi**.

apekkhana *nt.* **apekkhā** *f.* mong mỏi, hy vọng, sự chờ đợi.

apekkhita *pp.* của *apekkhati*.

apeta *pp.* của *apeti* đã đi xa, khứ trừ, đuổi đi, không có. --**tatta** *nt.* vắng mặt.

apeti [apa + i + a] đi xa, biến mất, tan đi. *aor.* --**apesi**.

apetteyyatā *f.* sự không kính trọng, nghịch với cha.

apeyya *a.* không thể uống được; vật đó không nên uống.

appa, appaka *a.* nhỏ, chút ít, không có nghĩa lý gì. *nt.* một chút. --**kasirena** *ad.* với một chút

khó khăn. --**icca** *a.* có một chút phận sự.

appakiṇṇa *a.* không đông dày, vắng vẻ, yên tĩnh.

appagabbha *a.* không hãnh diện, vô liêm sỉ, trơ trên.

appaggha *a.* có một chút giá trị.

appaccaya *m.* sự buồn rầu. *a.* không có nguyên nhân.

appaṭigha *a.* không bất bình, không bị bế tắc.

appaṭipuggala *m.* người không ai bì, vô địch.

appaṭibaddha *a.* không liên quan với.

appaṭibhāṇa *a.* bói rói, ngơ ngác.

appaṭima *a.* không chi sánh bằng.

appaṭivattiya *a.* không bị lấn lùi lại.

appativāna *a.* không lùi bước, không trốn tránh.

appaṭividdha *a.* không lãnh hội, không hiểu.

appaṭisandhika *a.* không thể tái sanh, không thể sửa chữa.

appanā *f.* chú tâm vào một đề mục, nhập định.

appatikuṭṭha *a.* không khi dễ.

appaṭiṭṭha *a.* không có chỗ đứng, không có chỗ giúp đỡ.

appatissa, --ssava *a.* không dễ dạy, cương ngạnh, ngỗ nghịch.

appati [ṭi]hata *a.* không bị đánh đập, không bị trở ngại.

appatīta *a.* không vừa lòng.

appaduṭṭha *a.* không giận hờn, không hư hỏng.

appadhamsiya *a.* không bị vi phạm.

appamaññā *f.* vô lượng, vô biên, danh từ danh ám chỉ từ vô lượng tâm là từ, bi, hi, xả.

appamatta *a.* [a + pamatta] thận trọng, chú ý, cẩn thận [appa + matta] nhẹ, không có ý nghĩa, nhỏ nhen. --**ttaka** *nt.* vật vô giá trị.

appamāṇa *a.* vô giới hạn.

appamāda *m.* cẩn thận, chú ý, sự nhiệt thành, sốt sắng.

appameyya *a.* không đo lường được.

appavatti *f.* không liên tiếp.

appasattha *a.* [appa + sattha] ít có bạn đồng hành. [a + passattha] không được khen ngợi.

appasanna *a.* không vừa ý, không tin tưởng.

appasamārambhā *a.* chút ít bận rộn, phiền muộn.

appassaka *m.* có của chút ít, nghèo khổ.

appassāda *m.* không thỏa thích. *a.* ít vui thích.

appahīna *a.* không dời đi, không phá hoại.

appāṇaka *a.* không thờ, không có vì trùng [sâu kiến].

appātāṅka *a.* khỏi bệnh, vô bệnh.

appiccha *a.* tri túc, vừa lòng với vật chút ít. --**tā** *f.* sự bằng lòng, vừa ý.

appita *pp.* *appeti* thực hành.

appiya *a.* không vui thích, không bằng lòng.

appekadā *ad.* [api + ekadā] một đôi khi.

apeti [ap + e] dán vào, làm dính vào. *aor.--appesi.*

appeva, appevamāna *in.* nếu, cái ấy tốt, đúng.

appesakka *a.* một chút ảnh hưởng.

appossukka *a.* không hoạt động.

apphuṭa *a.* không thấm qua, không xâm nhập.

apphoṭita *pp.* của *apphoṭeti* vỗ. *nt.* sự vỗ tay.

apphoṭeti [ā + phuṭ + e] tróc ngón tay, vỗ tay.

aphala *a.* không có trái, vô quả, vô ích, tốn công.

aphassita *a.* không rờ đến.

aphāsu *a.* không dễ dàng, khó, quấy rầy, làm phiền. --**ka** *nt.* sự đau, bệnh.

abaddha, abandhana *a.* không trói buộc, thông thả, tự do.

ababa *nt.* tên một nơi để tẩy sạch tội, một số với 76 con số không [zéro].

abala *nt.* yếu ớt, yếu đuối.

abbaya *a.* không tổn thương.

abbata *a.* không bắt buộc về luân lý, tinh thần.

abbuda *nt.* cái bướng, tên thai bào sau hai tuần thọ thai; nguyên nhân sự tan rã; tên của một nơi để tẩy sạch tội.

abbūhati [a + vi + ūh + a] rút lui, kéo ra. *aor.* --**abbūhi**.

abbūḥa *pp.* của *abbūhati*.

abbokiṇṇa *a.* không gián đoạn, luôn luôn, không đồng nghệt.

abbocchinna *a.* không gián đoạn.

abbohārika *a.* không kễ, nói vô tội.

abbha *a.* hư không, mây khói. --
kūta *nt.* đỉnh cao của cơn dông bão. --**paṭala** *nt.* một đám mây.

abbhaka *nt.* than chì, hắc diên [dùng làm viết chì].

abbhakkhāti [abhi + a + khā + a] vu cáo, phỉ báng, nói chống đối. *aor.* --**khāsi**.

abbhakkhāna *nt.* sự vu cáo.

abbhañjati [abhi + añj + a] thoa dầu, vô dầu mỡ. *aor.* --**ñji**.

abbhañjana *nt.* sự thoa dầu, vô dầu, thuốc cao, thuốc dán.

abbhatīta *a.* vừa qua, đã qua.

abbhanumodanā *f.* sự tán thành, sự hoan hỷ, vui thích với phước báu.

abbhantara *nt.* bên trong, trong khoang. *a.* ở trong, nội bộ. --
tarika *a.* thân mật, tin cậy.

abbhāgata *3.* người khách, người lạ. *pp.* đã đến

abbhāgamana *nt.* sự đến nơi, đang đến rước.

abbhācikkhati [abhi + ā + cikkh + a] lên đến cực điểm, buộc tội, tố cáo. *aor.* --**khi**.

abbhācikkhana *nt.* sự tố cáo, sự buộc tội, sự vu cáo.

abbhāhata *pp.* của *abbhāhanati* người đang đau khổ, buồn rầu, bị tấn công, bị bệnh.

abbhukkiraṇa *nt.* kéo, rút, nhỏ ra; tưới nước, rải ra.

abbhukkirati [abhi + u + kir + a] rải qua, rải lên. *aor.* --**kiri**.

abbhuggacchati [abhi+u+gam+a] mọc lên, dấy lên, được truyền ra. *aor.* --**gacchi**.

abhuggata *pp.* của *abhuggacchati*.

abhuggamana *nt.* nổi lên, dấy lên.

abhuggirati [abhi+u+gir+a] nâng đỡ, đưa lên, vung, đưa vật gì lên với thái độ hăm dọa. *aor.* -
-**giri**.

abhuggiraṇa *nt.* sự múa, vung gươm.

abhuttāna *nt.* đưa lên, đứng dậy, sự tiến triển.

abhuta *a.* lạ lùng, phi thường. *nt.* sự đánh cá với...

abhudeti [abhi + udi + e] dấy lên, nổi lên, sanh lên. *aor.* --**esi**.

abhunnata *a.* nổi cao lên, cao.

abhumme *intj.* hỡi ơi !

abhuyyāti [abhi + u + ya + a] đi ngược lại. *pp.* --**yatā**.

abhokāsa *m.* chỗ không có che lợp, ngoài trời. --**kāsika** *m.* người ở ngoài trời.

abhokiṇṇa *a.* đồng nghệt người.

abhokiraṇa *nt.* tưới nước, rải ra, sự cử động của người khiêu vũ.

abbhokirati [abhi + ava + kir + a] rải lên. *aor.* --**kiri**.

abhabba *a.* không thể, không có năng lực. --**tā** sự không thể được, không có khả năng.

abhaya *a.* an toàn, khỏi sợ. *nt.* sự an toàn.

abhayā *a.* cây duối núi màu vàng, cây kha lê lặc [dùng làm thuốc].

abhāva *m.* sự biến mất, sự vắng mặt, sự không trở thành.

abhāvita *a.* không phát triển, không thực hiện.

abhikaṅkhati [abhi+kakh+m+a] ước ao, mong mỏi. *aor.* --**khi**. *pp.* --**khita**.

abhikaṅkhana, abhikaṅkhitā *nt.* mong mỏi, ước muốn, cầu chúc.

abhikaṅkhī *a.* đang mong cầu, ước nguyện.

abhikiṇṇa *pp.* của *abhikirati* rải lên với...

abhikirati [abhi + kir + a] rải, rưới, rắc, rải rắc khắp nơi.

abhikūjati [abhi + kūj + a] hót [chim], hót lú lo. *aor.* --**kūji**.

abhikūjana *nt.* sự hót của chim. -**jita** *pp.* vang dội của tiếng chim hót.

abhikkanta *pp.* của *abhikkamati* đã đi đến, đã qua, vui vẻ nhất. *nt.* đang đi đến trước.

abhikkama *m.* sự đi đến trước.

abhikkamati [abhi + kam + a] đi đến một nơi nào. *aor.* --**kami**.

abhikkhaṇa *a.* liên tục. --**naṃ** *ad.* một cách liên tiếp, thường thường.

abhikkhaṇati [abhi + kha + a] đào lên. *aor.* --**khaṇi**. --**ṇana** *f.* sự đào lên.

abhigajjati [abhi + gad + ya] rống, gầm thét. *aor.* --**gajji** sét đánh.

abhigijjhati [abhi + gidh + ya] ước ao, tha thiết. *aor.* --**jhi**, --**jhana** *nt.* sự ước ao, sự tham muốn.

abhigīta *pp.* của *abhiḡayai* ca hát, ngâm.

abhighāta *m.* sự tiếp xúc, sự đụng chạm, sự sát hại, sự giết chết.

abhighātana *nt.* sự giết chết, sự sát hại. --**tī** *m.* kẻ địch, người tàn sát.

abhijappati [abhi + jap + a] cầu nguyện cho, khẩn vái lắm thắm. *aor.* --**jappi**. --**pana**, --**jappiṭa** *nt.* sự khẩn vái, ước nguyện.

abhijāta *a.* sanh ra nơi cao cả. --**ti** *f.* sự tái sanh, sự hạ trần loài người, giống, thứ.

abhijānana *nt.* sự thừa nhận, sự nhớ lại, sự mặc tưởng.

abhijānāti [abhi + jā + nā] biết rõ, giác ngộ do sự hành. *aor.* --**jāni**.

abhijigimsati [abhi + har + sa] mong ước cho thắng được. *aor.* -**gimsi**.

abhijjanaka, abhijjamāna *a.* không bề tan, không rời xa.

abhijjahā *f.* sự tham lam. --**lu** *a.* tham lam.

abhijhāyati [abhi + jhe + a] ước mong, tham muốn. *aor. --jhāyi.*

abhijhita *pp. của abhijhāyata.*

abhiñña *a.* hiểu biết, sáng suốt.

abhiññā *f.* thần trí, sự thông hiểu đặc biệt.

abhiññā, **--ñāya** *abs.* thông hiểu rõ rệt.

abhiññāta *pp. của abhijñānāti* hiểu biết rõ, nhận định rõ rệt.

abhiññeyya *a.* phải biết rõ rệt, nên thông hiểu tường tận.

abhiñha *a.* liên tục, thường ngày. **--ham** *ad.* thường thường, lặp lại.

abhiñhaso *ad.* luôn luôn, lặp lại hoài.

abhitatta *pp. của abhitapati* bị cháy sém, bị nóng quá.

abhitapati [abhi + tap + a] chói sáng. *aor. --tapi.*

abhitāpa *m.* nóng tột độ.

abhitājita *pp. của abhitājeti.*

abhitājeti [abhi + tāj + e] đánh đập, đánh trống v.v... *aor. --esi.*

abhituṇṇa *pp. của abhituḍaṭi* chôn lấp, tràn, ngập, áp đảo.

abhitudati [abhi + tuḍ + a] xoi, khoét, đâm, chích, làm đau, xúi giục. *aor. --tudi.*

abhitō *in.* chung quanh, lẫn quẩn.

abhitoseti [abhi + tus + e] làm vừa lòng. *aor. --esi.*

abhittharati [abhi + thar + a] làm vội vàng, làm gấp. *aor. --thari.*

abhitthavati [abhi + thar + a] khen ngợi, ca tụng. *aor. --thavi.*

abhitthavana *nt.* sự ngợi khen.

abhitthuta *pp. của abhitthavati.*

abhitunnāti [abhi + thu + nā] khen ngợi, tán dương. *aor. --thuni.*

abhidosa *m.* chiều tối hôm qua. **--dosika** *a.* thuộc về tối hôm rồi [coi chữ ābhi].

abhidhamati [abhi+dham+a] thổi đến. *aor. --dhami.*

abhidhamma *m.* Vô tỷ pháp của Phật giáo. **--mika** *a.* người giảng dạy tạng Vô tỷ pháp.

abhidhā *f.*, **abhidhāna** *nt.* tên, danh, sự kêu gọi.

abhidhāyati [abhi + dhāv + a] chạy đến, hối hả, gấp rút. *aor. --dhāvi.*

abhinata *pp. của abhinatamati* bê cong, cúi mình xuống.

abhinadati [abhi + nad + a] làm vang dội. *aor. --nadi. --dīta* *pp. của abhinadati. nt.* tiếng om sòm.

abhinandati [abhi + nand + a] vui thích vì. *aor. --nandi. --dana* *nt.* sự thỏa thích, vui vẻ.

abhinandita *pp. của abhinandati* *nt.* mục tiêu của sự vui thích.

abhinandī *a.* hưởng sự vui thú.

abhinamati [abhi + nam + a] bê cong, cúi mình xuống. *aor. --nami.*

abhinava *a.* mới, còn tươi.

abhinādīta *pp.* om sòm, vang dội.

abhinikūjita *a.* vang dội [tiếng chim hót].

abhinikkhamati

[abhi+ni+kam+e] đi ra khỏi, xuất gia, ẩn dật. *aor.* --**khami**. *pp.* --**khanta**. *abs.* --**khamma**.

abhinikkhamana *nt.* xuất gia, rút lui ra khỏi đời sống gia đình.

abhinikkhipati [abhi + ni + khip + a] nắm xuống, đặt xuống. *aor.* --**hippi**. *pp.* --**khitta**.

abhinikkhipana *nt.* để xuống.

abhinipajjati [abhi + ni + pad + ya] nằm trên. *aor.* --**pajji**. *pp.* --**panna**.

abhinipatati [abhi+ni+pat+a] rút xuống, té ngã xuống, xông vào. *aor.* --**pati**.

abhinipāta *m.* --**pātana** *nt.* sự xông vào, sự nhào vào, sự tấn công. --**pātī** *a.* xông vào.

abhinipphajjati

[abhi+ni+pad+ya] trở nên hoàn thành. *aor.* --**jji**. *pp.* --**nipphanna**.

abhinipphatti *f.* sự sản xuất, sự thành tựu.

abhinipphādita *pp.* *của abhinipphadeti* sản xuất, thành tựu.

abhinipphadeti [abhi + ni + pad + e] kết quả, sản xuất, làm ra, tạo ra. *aor.* --**esi**.

abhinibbatta *pp.* *của abhinibbatti* sản xuất, tạo ra, sanh lại.

abhinibbatti *f.* sự sanh ra, sự trở thành.

abhinibbatteti [abhi + ni + vat + e] làm ra, sản xuất, làm cho trở thành. *aor.* --**esi**.

abhinimmita *pp.* *của abhinimmiṇāti*.

abhinimmiṇāti [abhi + ni + mā + nā] tạo ra, sản xuất, làm ra. *aor.* --**mini**.

abhiniropana *n.* sự dán lên, sự đặt vào, sự áp dụng.

abhiniropeti [abhi+ni+rup+e] cắm vào, ghi, khắc vào. *aor.* --**esi**. *pp.* --**pita**.

abhiniviṭṭha *pp.* *của abhinivisati* cột vào, bám vào, quuyến luyến vào.

abhinivisati [abi+ni+vis+a] bám, dính chặt, gia nhập. *aor.* --**nivisi**.

abhinivesa *m.* sự nghiêng về, xu hướng.

abhinisīdāti [abhi+ni+sad+a] ngồi gần bên. *aor.* --**nisīdi**. *pp.* --**nisinna**.

abhinissaṭa *pp.* *abhinissarati* thoát khỏi, rời khỏi, bỏ.

abhinīta *pp.* *của abhineti*, đem đến, mang đến.

abhinīhaṭa *pp.* *của abhiniharati* lấy ra, rút ra.

abhiniharati [abhi + ni +har + a] lấy ra, chỉ dẫn, truyền lệnh cho, mong mỏi, khát vọng. *aor.* --**hari**.

abhinīhāra *m.* sự lấy ra, nguyện vọng, sự quyết định.

abhipatthita *pp.* *của abhipattheti*.

abhipattheti [abhi + path + e] ước muốn, mong mỏi. *aor.* --esi.

abhipāleti [abhi + pāl + e] hộ trì, bảo bọc, bảo tồn, duy trì. *aor.* --esi. *pp.* --pālita.

abhipīleti [abhi + piḷ + e] áp bức, ép buộc. *aor.* --esi. *pp.* pīḷita.

abhippakīṇa *pp.* của *abhippakirati* trải phủ, rải lên với..

abhippamodati [abhi + pa + mud + a] thỏa thích, vừa lòng. *aor.* --modi; *pp.* ditā.

abhippasanna *pp.* của *abhippasīdati* có đức tin vào, nhiệt thành với.

abhippasāda *m.* sự tin tưởng, sự nhiệt thành.

abhippasāreti [abhi + pa + sar + e] nằm dài, rãng sức [boi, chèo]. *aor.* --esi.

abhippasīdati [abhi + pa + sad + e] có đức tin với, nhiệt thành. *aor.* --sīdi.

abhibhavati [abhi + bhū + a] vượt qua, chiến thắng, chế ngự. *aor.* --bhavi.

abhibhavana *nt.* sự vượt qua, sự chinh phục.

abhibhavanīya *nt.* phải vượt qua.

abhibhū *m.* người chiến thắng, chúa tể.

abhibhūta *pp.* của *abhibhavati* khắc phục, chinh phục.

abhimaṅgala *a.* may mắn, hạnh phúc, có điềm tốt, được vận may.

abhimata *pp.* của *abhimaññati* có ý định, ước mong gì.

abhimaddati [abhi+madd+a] đề bệ, chế ngự, thấng phục. *aor.* --maddi. *pp.* --maddita.

abhimaddana *nt.* sự đề bệ, sự chế ngự.

abhimanthati [abhi + manth + a], --**mantheti** [abhi + manth + e] đề bệ, đánh [một thể lỏng như sữa], khuấy, khuấy động. *aor.* --esi. --**manthi**. *pp.* --**manthita**; --**mathita**.

abhimāna *m.* lòng tự trọng, sự ngã mạn, sự thái quá.

abhimukha *a.* đối diện với, giáp mặt. *m.* cái trán. --**kham** *ad.* về hướng.

abhiyācati [abhi + yāc + a] xin ăn, van xin. *aor.* --yāci.

abhiyācana *nt.* --**nā** *f.* lời kêu xin, sự yêu cầu.

abhiyācita *pp.* của *abhiyācati* đương khẩn cầu, van xin.

abhiyāti [abhi + yā + a] đi ngược lại, chống đối. *aor.* --yāyi. *pp.* --yāta.

abhiyuñjati [abhi+yuj+ñ+a] thực hành, bắt chịu [án lệnh] thẩm vấn. *aor.* --yuñji. *pp.* **yutta**.

abhiyuñjana *nt.* sự thí nghiệm, sự kiện thưa, sự thực nghiệm, sự tuân theo qui tắc.

abhiyoga *m.* sự tuân theo qui tắc.

abhirakkhati [abhi+rakkh+a] bảo vệ, hộ trì. *aor.* --rakkhi.

abhirakkhana *nt.* --**rakkhā** *f.* sự bảo vệ, sự hộ trì.

abhirata *pp.* của *abhiramati* thích, ưa, mơ tưởng.

abhirati *f.* sự vui thích, sự vừa lòng.

abhiraddha *pp.* vừa lòng, làm dịu.

abhiraddhi *f.* sự vừa lòng, đẹp.

abhiramati [abhi + ram + a] vui thú, thường thức. *aor.* --**rami**.

abhiramana *nt.* sự vui thích, sự vui chơi.

abhiramāpeti [abhi + ram + āpe] rủ, biểu người nào vui chơi đùa giỡn. *aor.* --**esi**.

abhirāma *a.* vui vẻ, ưng thuận.

abhiruci *f.* ước ao, mong mỏi.

abhirucita *pp.* ước muốn, thích, ưng ý.

abhirucira *a.* vừa ý lắm, đẹp lắm.

abhiruyha *abs.* *abhiruhati*: đang lên cao, đang nổi lên.

abhirūpa *a.* lịch sự, đẹp.

abhiruhati, --**rūhati** [abhi + ruh + a] lên, đi lên. *aor.* --**ruhi**.

abhirūhana *nt.* sự nổi lên, leo lên.

abhirūḷha *pp.* của *abhiruhati* đã lên, nổi lên.

abhiroceṭi [abhi+ruc+e] vui thích, tìm sự vui thích trong ...

abhilakkhita *pp.* của *abhilakkheti* ghi bằng.

abhilakkheti [abhi+lakkh+e] làm dấu, phác họa. *aor.* --**esi**.

abhilāpa *m.* nói, chuyên trò.

abhivaṭṭa, --**vaṭṭha** *pp.* của *abhivassati* mua xuống.

abhivaḍḍhati [abhi+vaḍḍh+a] mọc lên, phát triển, trở thành. *aor.* --**vaḍḍhi**.

abhivaḍḍhana *nt.* --**vaḍḍhi** *f.* sự mọc lên, sự phát triển.

abhivaṇṇita *pp.* của *abhivaṇṇeti*

abhivaṇṇeti [abhi + vaṇṇ + e] khen ngợi, giải thích. *aor.* --**esi**.

abhivandati [abhi + vand + a] cúi mình xuống làm lễ, tỏ sự cung kính. *aor.* --**vandi**. *pp.* --**vandita**.

abhivandiya *abs.* của *abhivandati* đang cúi mình xuống.

abhivassati [abhi + vass + a] mua quá nhiều. *aor.* --**vassi**.

abhivādana *nt.* --**nā** *f.* sự làm lễ, sự vái chào, sự cúi mình xuống.

abhivādeti [abhi + vad + e] cúi mình xuống, vái chào. *aor.* --**esi**. *pp.* --**vādita**.

abhivādetabbha *pt.p.* đáng, nên vái chào, nên làm lễ.

abhivijināti [abhi + vi + ji + nā] chinh phục, chiến thắng. *aor.* **jini**. *pp.* --**vijita**.

abhivisiṭṭha *a.* tốt nhất, hay, giỏi, ngon nhất.

abhivuṭṭha như **abhivaṭṭha**.

abhivuḍḍhi như **abhivaḍḍhi**.

abhisāṅkhata *pp.* của *saṅkharoti* sửa soạn, sắp xếp, tu bổ. --**raṇa** *nt.* sự tu bổ, sự sửa soạn.

abhisankharoti [abhi + sam + kar+o] tu bổ, sửa soạn, sửa chữa.
aor. --khari.

abhisankhāra *m.* sự tàng trữ, sự sửa chữa.

abhisāṅga *m.* dính chặt, dán dính.

abhisajjati [abhi + sad + ya] nổi giận, bị dính líu, cột, trói. *aor. --sajji.*

abhisajjana *nt.* sự dính líu, sự sân hận.

abhisāñcetajita *nt.* nghĩ ra, cố ý, định.

abhisāñceti [abhi + sam + cit + e] nghĩ ra, suy ra. *aor. --esi.*

abhisāṭa *pp.* của *abhisarati* đến gần, thăm viếng.

abhisatta *pp.* của *abhisapati* đáng ghét.

abhisaddahati [abhi + sam + dah + a] tin tưởng vào. *aor. --dahi.*

abhisanda *m.* sự thô lộ, kết quả.

abhisandana *nt.* kết quả, kết cuộc, trôi chảy.

abhisandati [abhi + sand + a] chảy ra. *aor. --sandi* rỉ ra.

abhisandahati [abhi + sam + dah + a] nổi nhau, để chung lại. *aor. --sandahi.*

abhisapati [abhi + sap + a] đáng ghét, nguyên rửa, tuyên thệ.

abhisapana *nt.* sự tuyên thệ, sự nguyên rửa.

abhisamaya *m.* sự lãnh hội, sự sáng suốt, thông tuệ.

abhisamecca *abs.* của *abhisameti* hiểu thấu, thông hiểu.

abhisameta, *--samita* *pp.* của *abhisameti* lãnh hội hoàn toàn, thông thấu toàn vẹn.

abhisametāvī *a.* được hoàn toàn giác ngộ.

abhisameti [abhi + sam + i + a] đắc được, giác ngộ. *aor. --esi.*

abhisamparāya *m.* sự sẽ tái sanh, kiếp sẽ tới kể đó.

abhisambujjhati [abhi + sam + budh + ya] đắc được tuệ vô thượng. *aor. --jjhi.*

abhisambuddha *pp.* của *abhisambujjhati.*

abhisambodhi *f.* sự giác ngộ cao cả.

abhisambhunāti [abhi + sambh + uṇā] có thể được giác ngộ. *aor. --bhuni.*

abhisammati [abhi + sam + a] làm cho dụ, an ủi. *aor. --sammi.*

abhisāpa *m.* sự nguyên rửa, tai ương.

abhisārikā *f.* gái giang hồ, đĩ sang.

abhisāñcati [abhi + sic + ṃ + a] rải, rắc lên, dâng, cúng, dùng vào. *aor. --siñci.*

abhisitta *pp.* của *abhisāñcati.*

abhiseka *m. --secana* *nt.* sự dâng cúng, sự hy sinh, sự rửa tội, sự rải nước.

abhiseceti *caus.* của *abhisāñcati.*

abhihaṭa *pp.* của *abhiharati.*

abhihaṭṭhum, **abhiharitum** *inf.* đem lại gần.

abhihata *pp.* của *abhihanati.*

abhihanati [abhi + han + a] đánh đập, gõ. *aor.* --hani.

abhiharati [abhi + har + a] mang lại, biểu tặng. *aor.* --hari.

abhihāra *m.* sự mang lại gần, sự dâng cúng, vật tặng.

abhihita *pp.* của *abhidhāti* nói. *nt.* một lời nói.

abhīta, **abhīru**, **abhīruka** *a.* không sợ, can đảm.

abhūta *a.* không thật, giả dối. *nt.* sự sai lầm. --akkhāna. *nt.* sự nói dối. --vādī *m.* người nói dối.

abhejja *a.* không nên tách ra, chia ra.

abhojja *a.* không nên ăn.

amacca *m.* đại thần cổ vấn, bạn đồng nghiệp.

amajja *nt.* cái đó không có chất gây say. --jjapa *a.* người không có uống các chất say, cũ uống rượu và chất gây say.

amata *f.* thuốc trường sanh, trạng thái bất tử. --tandada *a.* đem lại trạng thái bất tử. --pada *nt.* sự chuyển sang trạng thái không chết. --magga *m.* con đường đưa đến nơi vô sanh bất diệt.

amattaññu *a.* không tri túc, lãng phí. --ñutā không tri túc.

amatteyya *a.* không cung kính mẹ. --yatā *f.* sự không cung kính mẹ mình.

amanussa *m.* phi nhơn, ma, quỷ, thiên thần.

amana *a.* không ích kỷ, thoát khỏi sự mong muốn.

amara *a.* bất diệt, không chết.

amarā *f.* con lươn.

amala *a.* tinh khiết, trong sạch, không nhơ bẩn.

amātāpitika *a.* không cha mẹ, mồ côi.

amānusa *a.* phi nhơn.

amāmaka như **amama**.

amāvasī *f.* ngày mồng một, ngày trăng non.

amita *a.* vô bờ bến, vô lượng.

amitta *a.* kẻ địch, người nghịch.

amilāta *a.* không khô héo, tàn úa. --lātā *f.* một loại cây làm thuốc [cây đứu thường].

amissa *a.* không trộn lộn, lẫn lộn.

amu *pron.* và như vậy.

amucchita *a.* không say mê, không tham.

amutta *a.* không thoát khỏi từ.

amutra *ad.* nơi chốn như vậy.

amogha *a.* không trống rỗng, không vô dụng.

amoha *a.* không si mê, có trí tuệ.

amba *m.* cây xoài, *nt.* trái xoài. --pakka *nt.* xoài chín. --pāna nước xoài chín. --piṇḍī *f.* một chùm xoài. --vana *nt.*, --saṇṇa *m.* vườn xoài. --laṭṭhikā *f.* cây xoài [còn nhỏ].

ambara *nt.* vải, hư không, trời.

ambā *f.* mẹ.

ambila *a.* chua. *m.* vị chua.

ambu *nt.* nước --cārī *m.* con cá. --ja *a.* loài thủy tộc *nt.* hoa sen. *m.*

con cá. --**da**, **dhara** *m.* chòm mây.

ambujinī *f.* hồ sen.

ambho *in.* này, ê ! [dùng để kêu gọi sự chú ý].

ammaṇa *nt.* tiêu chuẩn để đo lường mẽ cốc [lối 5 giạ, 1 giạ lối 36 lít].

ammā *f.* mẹ [nếu *vocative* thì thường dùng *amma* để kêu gọi một người phụ nữ hay là con gái].

amhā [*personal pron.*] tôi, chúng tôi,

amhi 1er *sing.* tôi là.

amha, **amhā** [số nhiều của *amhi*] chúng tôi là.

aya *m.* lợi tức. *m, nt.* sắt [thép].

ayaṃ [số ít của *ima*] *m, f.* người này.

ayana *nt.* con đường.

ayasa *m. nt.* tiếng xấu, ô danh.

ayathā *in.* giả, sai. *cpds.* như trong chữ *ayathābhāva* không thật.

ayira, **ayiraka** như *ayya*, *ayyaka*.

ayutta *a.* không thích hợp. *nt.* không công bình.

ayo [aya trở thành ayo khi nối vào]

--**kūṭa** *m.* cái búa bằng sắt. --

khīla *nt.* nọc sắt. --**guḷa** *m.* trái

banh sắt. --**ghana** *nt.* trái chùy

sắt. --**maya** *a.* làm bằng sắt. --

saṅku *m.* giáo sắt hay đinh sắt.

ayogga *a.* không vừa, không tiện.

ayojjha *a.* không thể chinh phục được.

ayoniso *ad.* không hợp cách, không hợp lý.

ayya *a.* ông, ngài, chủ. *a.* người cao sang.

ayyaka *m.* ông nội.

ayyakā, **ayyikā** *f.* bà nội

ayyā *f.* bà chủ, phu nonh.

ara *nt.* cây cãm.

arakkhiya *a.* không được bảo vệ.

araja *a.* thoát khỏi sự nhờ bản.

arañjara *m.* cái lu lớn, cái hũ nhỏ.

arañña *nt.* rừng. --**ka** *a.* thuộc về rừng. --**vāsa** *m.* chỗ ở trong rừng.

--**vihāra** *m.* chùa trong rừng. --

āyatana *nt.* chỗ thường lai vãng trong rừng.

araññanī *f.* một cánh rừng lớn.

araṇa *a.* yên ổn, không dục vọng.

araṇi *f.* miếng gỗ để kéo cho ra lửa. --**mathana** *nt.* kéo cho ra lửa.

arati *f.* sự ghét, không ưa, không cảm tình.

aravinda *nt.* bông sen.

araha *a.* bậc xứng đáng, ...nên...;

--**ddhaja** *m.* áo cà sa vàng của thầy tu.

arahati [arah + a] được đáng, xứng đáng.

arahatta *nt.* trạng thái của bậc alahán, sự giải thoát cuối cùng. -

--**phala** *nt.* alahán quả. --**magga** *m.* alahán đạo.

arahanta *m.* bậc đã đắc Niết bàn.

ari *m.* kẻ địch. --**ndama** ba người xâm chiếm, người thuần hóa kẻ địch.

ariñcamāna *a.* không bỏ qua, đeo đuổi một cách nhiệt thành.

ariṭṭha *a.* tàn bạo, vô phúc. *m.* con quạ, cây bồ hòn. *nt.* thần dược.

aritta *nt.* bánh lái. *ad.* không trống rỗng, không vô dụng.

ariya *a.* cao thượng, quý phái, đặc biệt. *m.* người quý phái, bậc thánh nhơn. --**kanta** *a.* thuận với bậc thánh. --**dhana** *nt.* tài sản cao quý của bậc thánh nhơn. --**dhamma** *m.* sự thực hành cao thượng. --**puggala** *m.* người đã đắc được trí tuệ cao cả. --**magga** *m.* thánh đạo. --**sacca** *nt.* sự xác nhận chân lý, chân lý cao thượng. --**sāvaka** *m.* thính văn đệ tử Phật. --**yūpavāda** *m.* sự chửi mắng bậc thánh nhơn.

arisa *nt.* bệnh trĩ, bệnh lòi con trê.

aru *nt.* **arukā** *f.* vết thương cũ, sự đau nhức, chỗ bị thương. --**kāya** *m.* nhiều sự đau đớn. --**pakka** *a.* suy đồi vì đau khổ.

aruṇa *m.* rạng đông, màu hung hung đỏ. *a.* hơi đỏ. --**vaṇṇa** *a.* màu hồng hồng. --**nuggamana** *nt.* ánh hồng trước khi mặt trời mọc.

arūpa *a.* vô sắc, không hình tướng, không có thể xác. --**kāyika** *a.* thuộc về chúng sanh vô sắc tướng. --**bhava** *m.* cảnh giới vô sắc. --**loka** *m.* vô sắc giới. --**pāyacara** *a.* thuộc về cảnh giới vô sắc.

arūpī *m.* chúng sanh trong cảnh vô sắc.

are *in.* hoàn toàn!

ala *m, nt.* móng cày cua v.v..

alakka *m.* con chó đại.

alakkhika *a.* bất hạnh, vô phúc.

alakkhī *f.* sự vô phúc, sự bất hạnh.

alagadda *m.* con rắn.

alagga *a.* không dính, cột, trói. --**na** *nt.* sự không dính lúu.

alañkata *pp.* của *alañkaroti* chung dọn. *adj.* trang hoàng, trang điểm.

alañkaraṇa *nt.* sự trang trí, sự trang điểm, sửa soạn.

alañkāroti [alam + kar + o] trang điểm, trang hoàng.

alañkāra *m.* sự trang trí, sự chung dọn, trang điểm.

alajjī *a.* không biết hổ thẹn, không sợ tội lỗi.

alattaka *nt.* gồm lác, nhựa cây màu đỏ để đánh cho bóng gỗ. --**kata** đánh bằng gồm-lác.

alasa *a.* lười biếng. --**tā** *f.* sự uể oải, sự lười biếng.

alasaka *nt.* không tiêu hóa.

alam *in.* đủ rồi! xong rồi! ngưng đi! *adj.* có thể, được. --**kammaniya** *a.* đúng, vừa theo kế hoạch. --**pateyyā** *f.* phụ nữ đến tuổi lấy chồng.

alāta *nt.* khúc củi đang cháy.

alāpu, alābu *nt.* trái bầu trắng dài.

alābha *m.* sự tổn thất, sự mất lợi lộc.

ali *m.* con ong, con bò cạp.

alika *nt.* sự lão, sự già đời.

alīna *a.* không có làm biếng, hoạt động.

alobha *m.* sự không tham muốn.

alola, alolupa *a.* không ước ao, tham muốn.

alla *a.* mốc, ẩm ướt, xanh, tươi. --
dāru *nt.* củi tươi.

allāpa *m.* sự đàm thoại, chuyện vãn.

allīna *pp.* của *allīyati* dính vào, bám lấy.

allīyati [a + li + ya] bám níu lấy, dính vào.

allīyana *nt.* sự bám lấy, sự dính vào.

avakaḍḍhati [va + kaḍḍh + a] rút lui. *aor.* --**kaḍḍhi**, --**kaḍḍhita** *pp.* kéo xuống, lôi kéo đi. --**na** *nt.* sự kéo đi, sự rút lui.

avakassati [ava + kass + a] như *avakaḍḍhati*.

avakāraḥkaṃ *ad.* rải rác khắp nơi.

avakāsa *m.* dịp may, sự thuận tiện, có lý do.

avakirati [ava + kir + a] rút xuống [như mưa], thấy ra, rải ra. *aor.* --
kiri.

avakiriya *abs.* của *avakirati* đang rải ra hay là thấy ra.

avakujja *a.* cúi mặt xuống, cúi xuống.

avakkanta *pp.* của *avakkamati* bao vây tới, tràn ngập, áp đảo.

avakkanti *f.* sự vào.

avakkamati [ava + kam + a] đi vào, chôn lấp, tràn, ngập. *aor.* --
kami.

avakkamma *abs.* của *avakkamati* đang đi vào, đang dòr qua một bên.

avakkāra *m.* sự thầy di, sự quăng đi, sự từ khước. --**pāti** *f.* một hồ nước dơ bẩn.

avakkhitta *pp.* của *avakkhippati*.

avakkhipati [ava + khip + a] liệng xuống, nhô giọt, quăng xuống [khí giới] đầu hàng. *aor.* --**khipi**.

avakkhipana *nt.* bỏ, thầy xuống.

avagacchati [ava + gam + a] đắc được, đạt được, hiểu biết. *aor.* --
cchi.

avagata *pp.* của *avagacchati*.

avagāhati [ava + gāh + a] thọc vào, đi vào. *aor.* **avagāhi**. *pp.* **avagāḥa** cho vào, vô số.

avaca *a.* thấp [nối với *uccāvaca*].

avacanīya *a.* không bị quở trách.

avacara *a.* dọn vào, tràn vào, thường lui tới.

avacaraka *3.* người do thám, tánh xấu xa, để ý.

avacarana *nt.* hạnh kiểm, chức vụ, cách cư xử, đối đãi.

avajāta *a.* không chánh thức, sanh ra từ tầng lớp thấp.

avajānana *nt.* sự khinh bỉ, sự khi để.

avajānāti [ava + ñā + nā] khi để. *aor.* --**jāni**.

avajita *pp.* của *avajināti*

avajināti [ava + ji + nā] đánh bại, chiếm lại. *aor. --jini.*

avajīyati [ava + ji + ya] bị giảm bớt.

avajja *a.* không thể khiến trách được, vô tội lỗi.

avajjha *a.* không được sát hại hoặc hành hạ.

avaññā *f.* khi dễ, không cung kính.

avaññāta *pp. của avajānāti.*

avatthāna *nt.* **avatthi** *f.* oai nghi, thái độ, vị trí.

avaḍḍhi *f.* sự suy đồi, sự lỗ lã, sự già nua.

avaṇṇa *nt.* sự quở trách, sự mất danh tiếng, sự chê bai.

avaraṇa *nt.* **avatāra** *m.* sự hạ xuống, sự đi vào, sự đâm vào.

avataṛati [ava + tar + a] đâm sâu vào, hạ xuống, đi vào.

avatiṇṇa *pp. của avataṛati* bị sụp đổ, lún vào, bị cảm động.

avatthaṭa *pp. avattharati. --raṇa* *nt.* hàng, sự điếm danh, sự đẩy, lấp, sự chế phục.

avattharati [ava + thar + a] đẩy lên, chế ngự, khuất phục. *aor. --thari.*

avadāta *a.* trắng, sạch sẽ.

avadhāraṇa *nt.* sự nhấn mạnh, sự lựa chọn.

avadhārita *pp. của avadhāreti.*

avadjāreto [ava + dhar + e] chọn lựa, xác định. *aor. --esi.*

avadhi *m.* sự ở gần, ranh giới.

avanati *f.* sự nghiêng mình, sự cúi xuống.

avani *f.* đất, mặt đất.

avabujjhati [ava + budh + ya] hiểu biết. *aor. --bujjhi.*

avabodha *m.* sự hiểu biết, sự giác ngộ.

avabhāsa *m.* ánh sáng, hào quang, sự hiện ra.

avabhāsati [ava + bhās + a] chiếu sáng, chói sáng. *aor. --bhāsi. pp. --sita* sự chói lợi, sự xán lạn.

avamaṅgala *nt.* vận xấu, sự xui xẻo, điềm xấu. *adj.* bất hạnh, vô phúc.

avamaññati [ava + man + ya] coi thường, khinh bỉ. *aor. --maññi.*

avamaññanā *f.* **avamāna** *m.* **avamānana** *nt.* sự khinh khi, không cần đến, không cung kính.

avamāneti [ava + man + e] khinh bỉ, không tôn kính. *aor. --esi.*

avayava *m.* tay, chân, một bộ phận, sự cấu tạo.

avaruddha *pp. của avarundhati.*

avarundhati [ava + rudh + ñ + a] bao vây, cầm tù, giam cầm, câu lưu. *aor. --rundhi.*

avalakkhaṇa *a.* xấu, có nhiều nét xấu xa.

avalambati [ava + lab + ṃ + a] treo lòng thòng. *aor. --lambī. pp. lambita.*

avalambana *nt.* sự treo tồn ten, sự giúp đỡ.

avalikhati [ava + likh + a] cạo, nạo ra, cắt từ miếng. *aor. --likhi.*

avalitta *pp.* của *avalimpati*.

avalimpati [ava + lip + m + a] trét, phết, thoa, tô lên. *aor.* --limpi.

avalekhana *nt.* cạo ra. --kaṭṭha *nt.* sọc tre để nạo hoặc cạo vật gì.

avalepana *nt.* sự trét, phết, tô lên.

avalehana *nt.* sự liếm.

avasara *m.* vận mạng, cơ hội, dịp may.

avasaṭa *pp* của *avasaratī*.

avasaratī [ava + sar + a] đi xuống, đến nơi. *aor.* --sari.

avasāna *nt.* sau rốt, cuối cùng, kết luận, chấm dứt.

avasiñcati [ava + sic + m + a] trười lên, rải lên. *aor.* --ñci.

avasiṭṭha *pp.* của *avasissati* còn dư lại, còn sót lại [tồn kho].

avasitta *pp.* của *avasiñcati*.

avassusati [ava + sus + ya] làm cho khô, khô héo. *aor.* --sussi.

avassusana *nt.* sự khô héo, sự úa tàn.

avasesa *nt.* sự còn lại. *adj.* còn dư.

avasesaka *nt.* cái gì còn dư lại.

avassissati [ava + sis + ya] còn dư lại, còn sót lại. *aor.* --sissi.

avassaṃ *ad.* không thể tránh khỏi.

avassaya *m.* sự nâng đỡ, sự giúp đỡ.

avassika *a.* mới xuất gia, chưa có được hạ nào.

avassita *pp.* của *avasseti*.

avassuta *a.* nhiều sự tham muốn, thèm muốn [nhục dục].

avasseti [ava + si + e] dựa vào, có quan hệ đến. *aor.* --avassayi.

avahaṭa *pp* của *avaharati*.

avaharaṇa *m.*; **avahāra** *nt.* sự ăn cắp, sự lấy đi.

avaharati [ava + has + a] cười chế nhạo, nhạo báng. *aor.* --hasi.

avāpurati [ava + ā + pur + a] mở ra. *aor.* --puri.

avikkhepa *m.* sự yên tĩnh, tình thân yên lặng.

aviggaha *m.* sự vô hình, nghĩa là Thần ái tình.

avijjamāna *a.* không có hiện tại.

avijjā *f.* sự vô minh. --jogha *m.* dòng vô minh.

avīññāṇaka *a.* vô trí, không hồn.

avidita *a.* không biết, vô danh.

avidūra *a.* gần, không xa. *nt.* người kế cận.

aviddasu *m.* người điên, khùng, ác.

avinibbhoga *a.* không phân biệt, cái đó không thể tách rời ra.

avinīta *a.* không có giáo dục, thất học.

avippavāsa *m.* sự lạnh trí, sự chú ý.

avibhūta *a.* không rõ, không phân biệt.

aviruddha *a.* không chống đối, thân hữu.

avirulha *a.* không gieo, vãi. --rūlhi *f.* không mọc lên, dứt tái sanh.

avirodha *m.* không có đối lập, phản đối.

avivayha *a.* khó chịu đựng được, không thể thành hôn được.

avisamvāda *m.* sự thật, chân lý. --
vadaka, --**vādī** *a.* người nói sự thật.

avihimsā *f.* nhân từ, không bạo động.

avihetḥaka *a.* không làm thiệt hại, đau khổ, quấy rầy. --**ṭhana** *nt.* không làm thiệt hại.

avīci *a.* không xao động. *f.* A tì địa ngục.

avīta *a.* chưa thoát khỏi.

avītikkama *m.* không vi phạm, vượt qua.

avutṭhika *a.* không mưa.

avekkhati [ava + ikkh + a] nhìn vào, cân nhắc. *aor.* --**avekkhi**. *pp.* **avekkhita**, -- **khana** *nt.* sự nhìn thấy, sự suy nghĩ, cân nhắc.

avecca *abs.* được biết. --**ppasāda** *m.* đức tin trọn vẹn đầy đủ.

avebhaṅgiya *a.* không thể phân chia được.

avera *a.* thân hữu, không thù nghịch. *nt.* sự bác ái.

averī *a.* không có thù hận.

avelā *f.* sự sai giờ, sự không đúng lúc.

avyatta *a.* không rõ ràng, minh bạch, vô học vấn.

avyaya *nt.* không chia phần nhỏ được, còn nguyên vẹn, không mất. --**yena** *ad.* không xài phí. --

yībhāva *m.* sự phối hợp không

thể phân chia, như mỗi chữ riêng của nó.

avyākata *a.* bất định, không chỉ rõ.

avyāpajjha *a.* không có sự đau khổ.

avyāpāda *m.* không có ác độc, làm hại.

avyāvaṭa *a.* không chiếm giữ, không lo ngại.

avhaya *a.* danh, tên gọi, sự kêu gọi. *adj.* [in cpds] có tên là..

avhayati [ā + vhe + a] hay là

avhāti [ā + vḥā + ā] kêu gọi, đặt tên, đòi ra hầu [tòa]. *aor.* --
avhayi.

avhāta *pp.* của *avhāti* kêu gọi, đặt tên. --**na** *nt.* tên, sự kêu gọi.

avheti như *avhāti*.

asakim *ad.* nhiều hơn mỗi lần.

asakka, **asakkuṇeyya**, **asakkonta** *a.* không được, không thể được.

asaṅkiṇṇa *a.* không lẫn lộn, không đồng người.

asaṅkhata *a.* vô vi, không nguyên nhân để cung cấp, không tạo tác.

--**dhātu** *f.* trạng thái vô vi, hay không có sự cấu tạo.

asaṅkheyya *a.* số vô lượng, vô số kể. *nt.* con số nhiều quá là viết con số 1 rồi thêm 140 con số không

asaṅga *m.* sự không quyến luyến.

asacca *nt.* sự giả dối, sự không chân thật, sự sai, sự không đúng.

asajjamāna *pr. p.* không đựng đến, không bám níu.

asañña, asaññī *a.* vô tướng. --

bhava cõi trời Vô tướng. --**ta** [na + saṃyata] không chế ngự được, không điều độ.

asaṭṭha *a.* ngay thật, không gian trá.

asati [as + a] ăn. *aor.* --**esi.** *pp.* --**asita.**

asatiyā *ad.* một cách không chú ý.

asatta *a.* không dính líu.

asadisa *a.* không thể so sánh được, không ai bằng.

asaddhamma *m.* hạnh kiểm xấu xa, tội lỗi, hành dâm.

asana *nt.* sự ăn, vật thực, mũi tên. *m.* cây cối [loại cây có lông].

asani *f.* lưỡi tầm sét, tiếng sấm sét. --**pāta** *m.* sự sét đánh.

asanta *a.* không có [tồn tại] kẻ ác.

asantasanta, asantāsī *a.* không rung động, không sợ sệt.

asantuṭṭha *a.* không tri túc, không vừa lòng [vật mình được]. --**ṭṭhi** *f.* không vui lòng, không thỏa mãn.

asapatta *a.* không có kẻ nghịch, được yên ổn.

asappāya *a.* không ung thuận, không vui.

asappurisa *m.* người ác đức, kẻ bất lương.

asabbha *a.* vô lễ độ, đê hèn. *nt.* tiếng nói của phường đê tiện.

asabbhī *m.* kẻ ác, người ti tiện.

asama *a.* không chi bằng, vô địch.--**sama** *a.* ngang với người vô địch.

asamāna *a.* không bằng nhau.

asamāhita *a.* không bình tĩnh, không trang nghiêm.

asamekkhakārī *m.* người vội vàng.

asampakampiya *a.* không rung động.

asampatta *a.* chưa đến, chưa lại gần.

asammūḷha *a.* không làm lộn.

asammosa, --moha *m.* không có sự làm lộn [về tinh thần].

asayaṃvasī *a.* không dưới sự kiểm soát của mình.

asayha *a.* không thể chịu được.

asaraṇa *a.* không nơi nương nhờ, không có quy y [người vô đạo].

asahana *nt.* không kiên nhẫn. --**māna** *pr. p.* không nhẫn nại.

asahāya *a.* cô quạnh, không bè bạn.

asāta *a.* không bằng lòng. *nt.* sự đau đớn, sự khổ não.

asādisa như *asadisa*.

asādu *a.* ưa thích xấu xa, không chấp thuận. *nt.* hành vi sai quấy.

asādhāraṇa *a.* riêng biệt, không phải vật công cộng.

asāra *a.* vô giá trị [vật không có lỗi], vô ích, không sanh sản.

asāraddha *a.* không bị kích thích, nguội lạnh.

asāhasa *a.* hiền hậu, không hung bạo.

asi *m.* cây gươm, kiếm. --**ggāhaka** *m.* người mang gươm [của một vị

vua]. --**camma** *nt.* guom và áo giáp. --**patta** *nt.* lưỡi guom.
asidhārā *f.* cái sồng guom.
asita [na + sita] *a.* đen.
asita *nt.* vật thực; lưỡi hái, liềm; nếu *pp.* của chữ *asnāti* đã ăn.
asithila *a.* cứng, gắt, không lỏng ra.
asīti *f.* 80.--**ma** *a.* thứ 80.
asu, asuka *a.* và như vậy.
asuci *m.* sự nhơ bẩn, phần, phần thú. *adj.* không sạch sẽ, tinh khiết; tinh dịch của loài thú.
asuddha *a.* không sạch sẽ.
asubha *a.* xấu, không vui thích. *nt.* tử thi, xác chết.
asura *m.* Atula.--**kāya** *m.* cảnh của hạng Atula. --**rinda** *m.* Chúa của bọn Atula.
asūra *a.* hèn nhất, khiếp nhục.
asekha, asekkha *a.* bậc vô học. *m.* bậc Alahán.
asecanaka *a.* tự mình tròn đủ và vui sướng.
asesa *a.* tròn đủ, không thiếu sót. -
-**saṃ** *ad.* đầy đủ, trọn vẹn.
asoka *a.* khỏi sự buồn rầu. *m.* cây bông trang.
asobhana *a.* xấu, khiếm nhã, vô lễ, sỗ sàng, không hợp cách.
asnāti [as + na] *ăn.*
asmā *m.* cục đá.
asmi tôi là [*1st sing.* của chữ as]
asmināna *m.* ngã mạn, ích kỷ.
assa *m.* con ngựa, một góc. --
khaluṅka *m.* con ngựa hạ cấp. -

--**gopaka** *m.* mã phu, người chăn ngựa. --**tara** *m.* con lừa. --**tthara** *m.* vải dầy cho ngựa. --**damma** *m.* sự huấn luyện ngựa. --**dammaka** *m.* người huấn luyện ngựa. --**potaka** *m.* ngựa con. --**bandha** *m.* người giữ ngựa. --**bhaṇḍaka** *nt.* đồ bắt ké ngựa. --**maṇḍala** *nt.* trường đua ngựa. --**medha** *m.* sự hy sinh của ngựa [để cúng thần]. --**ratha** *m.* xe ngựa. --**vaṇija** *m.* người buôn ngựa. --**ājānīya** *m.* ngựa tài, ngựa thần.
ssa [*3rd. sing.*] có thể [*Dat.* và *Gen.* của *ima*] cái này, của cái này.
assaka *a.* không có một xu.
assakaṇṇa *m.* cây sala hay là Long thọ [tên của một trái núi].
assattha *m.* cây sung, cây vả.
assattha *pp.* của *assādeti* an ủi, an lạc.
assaddha *a.* không không tin tưởng; không tin ngưỡng. --
dhiya *nt.* không tin.
assama *nt.* nơi trú ẩn [để tu hành].
assamaṇa *m.* thầy tu giả dối, người đã hoàn tục, trở về phần đời.
assayuja *m.* tên của một tháng [lối tháng 10-11 DL.]
assava *a.* ngay thật, ân cần, niềm nở. *m.* mù, máu lưu thông.
assavaṇatā *f.* không cần mẫn, không chú ý.
assavanīya *a.* không thích nghe.
assasati [a + sas + a] thờ, thờ vô.

assā *f.* ngựa cái [*det. sing.* của *ima*] đến cô, cho cô.

assāda *m.*, **assādanā** *f.* mùi vị ; sự thỏa thích, sự khoái lạc.

assādeti [ā + sad + e] nếm mùi vị, vui thích. *aor.* --**esi**.

assāsa *m.* sự thờ vô, sự dễ chịu, sự an ủi.

assāsaka *a.* việc ấy mang lại sự an ủi, dễ chịu.

assāseti [a + sas + e] an ủi, làm cho dễ chịu. *aor.* --**esi**.

assu *nt.* nước mắt. --**dhārā** *f.* nước mắt như mưa. --**mukha** *a.* mặt đầy nước mắt. --**mocana** *nt.* chảy nước mắt.

assu *in.* ý nghĩa “có thể”.

assuta *a.* chưa từng nghe. --**vantu** *a.* ngu si, người vô học vấn.

aha *nt.* ngày, nếu phía sau có chữ khác đi cặp, thì nó đổi ra

aho như *ahoratta*.

ahata *a.* mới, chưa cũ, hư.

ahaha *inj.* tiếng tán thán vì sự khổ. *nt.* một số nhiều mệnh mông. *m.* tên chỗ để rửa tội.

ahaṃ [số ít **amha**] tôi. --**kāra** *m.* sự ích kỷ, sự ngạo mạn.

ahāriya *a.* không dời đi được.

ahi *m.* con rắn. --**guṇṭhika**, *m.* người bắt rắn, --**cchattaka** *m.* cái nắm [ăn], --**ṭuṇḍika** *m.* người bắt rắn. --**phena** *nt.* á phiện.

ahita *nt.* có hại, không từ tế, ác ý. *adj.* có hại.

ahirika *a.* không hổ thẹn. *nt.* sự không biết hổ thẹn tội lỗi.

ahivātakaroga *m.* bệnh dịch hạch.

ahimsā *f.* không có hãm hại, hay sân hận.

ahinindriya *a.* không có khuyết điểm ngũ quan nào.

aho *in.* tiếng tán thán khi gặp điều chi lạ lùng.

ahoratta *nt.* ngày và đêm.

ahosi *aor.* *hoti* nó đã là. --**kamma** *nt.* nghiệp không trả quả [như bậc Alahān].

aṃsa *m. nt.* một bộ phận; một bên vai. --**kūṭa** *nt.* vai. --**bandhana** *nt.* đai da mang trên vai.

aṃsu *m.* lần, ánh sáng, thớ, sợi. --**ka** *nt.* vải. --**mālī** *m.* mặt trời.

-Ā-

ā *in.* đến *prep.* từ, về hướng.
ākāṅkhati [ā + kakh + ṃ + a] ước ao, mong muốn. *aor.* --*khī*.
ākāṅkhana *nt.* **ākāṅkhā** *f.* sự mong mỏi, sự ước muốn, sự ưa thích.
ākāṅkhamāna *pr.p.* đang mong mỏi, đang ước ao.
ākaddhati [ā + kaddh + a] lôi kéo. *aor.* --**ṇhi**. *pp.* **ākaddhiṭa**.
ākaddhana *nt.* kéo ra, lôi ra.
ākappa *m.* thái độ, cử chỉ, tư cách.
ākampita *pp.* rung động, rung chuyển, run rẩy.
ākara *m.* mỏ [than, vàng], nơi sản xuất.
ākassati [ā + kass + a] kéo, lôi. *aor.* --**ssi**.
ākāra *m.* cử chỉ, điều kiện, trạng thái, hình dáng, phong thái.
ākāsa *m.* hư không, không gian, bầu trời. --**gaṅgā** *f.* con sông thiên. --**cārī** *a.* bay trên hư không. --**ṭṭha** *a.* ở trên hư không. --**tala** *nt.* sân thượng trên cao ốc. --**dhātu** *f.* dưỡng khí, nguyên chất của không gian.
ākīṅcañña *nt.* vô hữu sở, không có chi cả, sự không không.
ākīṇṇa *pp.* của sự theo sau, kể sau.
ākirati [ā + kir + a] rải lên, rải rác, chạy tán loạn. *aor.* --**ākiri**.
ākula, **ākulībhūta** *a.* rối beng, lộn xộn.

ākoṭana *nt.* đánh đập, đụng chạm, thúc hội, cố nài.
ākotita *pp.* của **ākoṭeti** đè ép, che giấu [bằng màn, hay bình phong].
ākoṭeti [ā + kuṭ + e] đập, đánh, đánh ngã, đè ép. *aor.* --**esi**.
ākhu *m.* con chuột, con bọ.
ākhyā *f.* tên, danh. --**yikā** *f.* một câu chuyện, một sự tích.
ākhyāta *nt.* một động từ, thuộc từ.
āgacchati [ā + gam + a] đi đến với, lại gần. *aor.* --**chi**, **āgami**.
āgacchanta *pr.p.* của **āgacchati** đang đi đến, đang lại gần.
āgata *pp.* của **āgacchati**.
āgantu *m.* người vừa đến.
āgantuka người khách, người lạ, người mới đến.
āgama *m.* sự đến, sự lại gần, tôn giáo, kinh thư, sự thêm vào của một phụ âm.
āgamana *nt.* sự đến.
āgamayamāna *a.* đang trông chờ, chờ đợi.
āgameti [ā + gam + a] chờ trông, đợi chờ. *aor.* --**esi**.
āgamma *abs.* của **āgacchati** đang đến, đang mang ơn ai.
āgamī *a.* đến, người mới đến. --**kāla** *m.* vị lai.
āgilāyati [ā + gilā + ya] bị một mối, đau đớn. *aor.* --**lāyi**.
āgu *nt.* sự phạm tội, phạm luật. --**cārī** người phạm hình luật, người hạ tiện.

āghāta *m.* hung dữ, sân hận, sự đụng chạm nhau [quyền lợi].

āghātana *nt.* lò sát sinh, nơi pháp trường, chỗ hành quyết.

ācamana *nt.* sự súc, rửa. --**kumbhi** *f.* bình nước để súc rửa.

ācameti [ā + cam + e] súc, rửa, giặt rửa. *aor.* --**esi**.

ācaya *m.* sự chất chứa, tích trữ.

ācarati [ā + car + a] hành vi, thực hành biểu diễn.

ācariya *m.* thầy giáo. --**kula** *nt.* gia đình thầy giáo. --**dhana** *nt.* tiền công của thầy. --**muṭṭhi** *f.* sự chuyên môn của thầy. --**vāda** *m.* lời truyền thông của thầy.

ācariyānī *f.* thầy giáo [nữ], vợ của thầy.

ācāma *m.* bọ của nồi cơm sôi.

ācāra *m.* hạnh kiểm, tánh nết, sự hành động. --**kusala** *a.* rãnh rẽ trong cừ chỉ cao thượng.

ācikkhaka, --**ācikkhita** *3.* người báo tin, thông tin.

ācikkhati [ā + cikkh + a] nói ra, thuật lại, báo tin. *aor.* --**khi**. *pp.* -**khita**.

ācinanta *pr.p.* chất chứa, tích trữ.

āciṇṇa *pp.* của *ācināti* thực hành. --**kappa** *m.* thực hành theo thói quen.

ācita *pp.* của *ācināti*.

ācināti [ā + ci + nā] chất chứa, tích trữ. *aor.* --**ācini**.

āciyati *pp.* của *ācināti* được chất chứa, tích trữ. *aor.*

--**yi**.

ācera *m.* thầy giáo.

ājañña *a.* dòng giống tốt.

ājānana *nt.* học thức, sự hiểu biết.

ājānāti [ā + nā + nā] hiểu biết. *aor.* --**ājāni**.

ājāniya như chữ *ājañña*.

ājīva *m.* sự nuôi sống, mạng sống, sự sanh sống.

ājīvaka, **ājīvika** *m.* một hạng tu sĩ ngoài Phật giáo.

āṇatta *pp.* của *āṇāpeti* đang ra lệnh.

āṇatti *f.* mệnh lệnh, sự ra lệnh. --**tika** *a.* có liên hệ đến mệnh lệnh.

āṇā *f.* mệnh lệnh. --**sampanna** *a.* quyền hành, uy lực.

āṇāpaka *m.* người ra lệnh, chỉ huy.

āṇāpana *nt.* sự thực hành mệnh lệnh.

āṇāpiya *abs.* đang chỉ huy.

āṇāpeti [ā + nā + āpe] ra lệnh. *aor.* --**esi**.

āṇi *f.* cây đinh, đinh chốt.

ātāṅka *m.* sự đau ốm, tật bệnh.

ātata *nt.* cái trống có một mặt. --**vitata** *nt.* cái trống bịt da cả hai mặt.

ātatta *pp.* của *ātapati* nóng, nóng như thiêu.

ātapa *m.* ánh nắng mặt trời.

ātapati [ā + tap + a] chiếu sáng, chói. *aor.* --**ātapi**.

ātapatta *nt.* dù che nắng, dù lọng.

ātappa *m.* nhiệt tâm, cố gắng.

ātāpa *m.* sự nóng, nóng bùng.

ātāpana *nt.* khổ hạnh, hành xác.
ātāpī *a.* nóng nảy, hăng hái, mãnh liệt.
ātāpeti [a+ tap + e] cháy sém, làm khổ, làm bút rút. *aor.* --esi.
ātura *a.* bị bệnh, đau, bệnh tật.
ādara *m.* tình thương, sự mến thích, sự lưu tâm đến.
ādā, ādāya *abs.* của *ādāti* đã lấy rồi.
ādātabba *pt.p.* nên lấy, nên đem.
ādāti [ā + dā + ā] lấy, mang đi, níu bám. *aor.* --ādiyi.
ādāna lấy lên, bám níu lấy.
ādāyī 3. người lấy.
ādāsa *m.* gương, kiếng. --**tala** *nt.* mặt gương.
ādi *m.* khởi điểm, sự khởi đầu. *adj.* thứ nhất. *nt.* vân vân... --
kammika *m.* người còn sơ cơ. --
kalyāṇa *m.* tốt đẹp trong lúc đầu.
--**ma** *a.* trước tiên.
ādika *a.* vân vân ...
ādicca *m.* mặt trời. --**patha** *m.* hư không. --**bandhu** *m.* thân quyến của mặt trời, của dòng giống Thái dương.
ādito *ad.* trước hết, từ đầu tiên.
āditta *pp.* của *ādippati* cháy có ngọn, chói sáng, thiêu đốt.
ādinna *pp.* của *ādāti* đã lấy, đã bám níu.
ādiya, ādiyivā *abs.* của **ādiyaṭi** đã lấy rồi.
ādiyati [ā + dā + i + ya] lấy đi, bám níu. *aor.* --ādiyi.

ādisati [ā + dis + a] chỉ ra, nói ra, tuyên bố. *aor.* --ādisi.
ādiṣsa *abs.* của *ādisati* đã chỉ ra. *adj.* đáng quở trách, đáng chỉ ra.
ādinava *m.* bất lợi, có tội lỗi.
ādīpita *pp.* của *ādīpeti* sáng chói, cháy có ngọn.
ādu *in.* hoặc, nhưng mà.
ādeyya *a.* được lấy đi, có thể nhận được, chấp thuận được.
ādeva *m.*, **ādevanā** *f.* than khóc, kêu la, lấy làm mến tiếc.
ādesa *m.* sự chỉ ra, sự nói ra.
ādesanā, ādisanā *f.* đoán trước, tiên tri, nói ra.
ādhāna *nt.* đồ đựng, sự đặt [đề] hàng rào. --**gāhī**. 3. người cúng đầu.
ādhāra *m.* vật đựng, đồ chứa, căn cứ, cây chông. --**ka** *nt.* ghé đầu, bệ, đài.
ādhāvati [ā + dhav + ā] chạy đi.
ādhāvana *nt.* sự xông tới, nhào vào.
ādhīpacca, ādhīpateyya *nt.* chủ, chúa, quyền hành.
ādhunāti [ā + dhu + nā] dời đi, dẹp đi, thoát khỏi. *aor.* **ādhuni**. *pp.* **ādhūta**.
ādheyya *a.* thuộc về, có thể sanh được.
āna, āṇa *nt.* hơi thở, sự thở vô.
ānaka *m.* trống, kiếng bằng đồng thau.
ānaṇya *nt.* thoát khỏi nợ.
ānana *m.* mặt, miệng.

ānantarika *a.* kế liền, theo sau lập tức.

ānanda *m.* sự vui vẻ, sự vui thích.

ānandī *a.* vui thích.

ānayati như *āneti*.

ānāpāna, **ānāpāna** *nt.* sự thở vô và thở ra.

ānisamṣa *m.* quả báu, phước báu, sự đem lại quả tốt.

ānisada *nt.* mông đất, phần lồi ra phía sau lái tàu.

ānīta *pp.* của *āneti* mang lại, đem lại.

ānupubbī *f.* thứ tự, thứ lớp. --
kathā *f.* thuyết trình theo thứ tự.

ānubhāva *m.* uy lực, sự oai vệ, sự uy nghiêm, sự huy hoàng.

āneñja *a.* điềm tĩnh, trở trở, không lay động.

āneti [ā + ni + a] mang lại, đem đến, dẫn đến.

āpa *m. nt.* nước, chất lỏng [có khi trở thành āpo].

āpagā *f.* con sông, rạch.

āpajjati [ā + pad + ya] đi vào, chịu, bị [một sự gì], đương đầu với.

āpaṇa *m.* phố, tiệm, chợ.

āpaṇika *m.* lái buôn, chủ tiệm, người thương mại.

āpatati [ā + pat + a] nhào vào, xông lên. *aor.* --**āpati**. *pp.* **āpatīta**.

āpatti *f.* sự phạm tội [trong đạo], sự nhét vào, sự đi vào.

āpadā *f.* sự bất hạnh, sự tai hại.

āpanna *pp.* của *āpajjati* bắt đầu, nhào vào. --**sattā** *a.* người phụ nữ mang thai.

āpāṇa *nt.* hơi thở, thở ra. --**koṭika** *a.* hạn định đến suốt đời.

āpādaka *m.* người săn sóc trẻ con, người trông nom.

āpādikā *f.* cô đỡ, mẹ nuôi, nữ mẫu, vú em.

āpādi *aor.* của *āpajjati*.

āpādeti [ā + pad + e] nuôi vú, trông nom con nhỏ, sản xuất. *aor.* --**esi**.

āpātha *m.* khu vực, phạm vi [của ngũ quan]. --**gata** *a.* vào trong một khu vực.

āpāna *nt.* phòng giải khát. --
bhūmi *f.*, --**maṇḍala** *nt.* phòng ăn, phòng đãi tiệc.

āpāṇiyakaṃsa *m.* ly, tách.

āpāyika *m.* sanh vào cảnh khổ.

āpucchati [apucch + a] hỏi thăm, hỏi xin phép. *aor.* **āpucchi**, *pp.* **āpucchita**.

āpucchā, --**chiya** *abs.* của *āpucchati* xin phép để rời khỏi.

āpucchitabba *pt.p.* *āpucchati* nên hỏi, phải xin phép.

āpūrati [ā + pūr + a] trở thành đầy, được gia tăng. *aor.* --**āpūri**.

āpodhātu *f.* chất nước, chất lỏng.

āphusati [ā + plus + a] cảm giác, cảm được, cảm đến.

ābaddha *pp.* của *ābandhati*.

ābandhaka *a.* cột vào, liên hệ với, đặt vào, nhất định.

ābandhati [ā + bandh + a] đóng vào, cột vào. *aor.* --**ābandhi**.

ābādha *m.* bệnh tật, sự đau đớn.

ābādhika *a.* đau khổ vì bệnh.

ābādhita *pp.* của *ābādheti* đau khổ, bị bệnh hoạn.

ābādheti [ā + badh + e] bị đè nén, bị quấy rầy, làm phiền. *aor.* --**esi**.

ābhata *pp.* mang đi, chuyển đến.

ābharāṇa *nt.* đồ trang điểm, vật trang sức, trang trí.

ābhassara *a.* sáng chói, phóng quang ra.

ābhā *f.*, **ābhāsa** *m.* ánh sáng, rực rỡ, chói lọi, láng bóng.

ābhāti [ā + bhā + ā] chiếu sáng, phóng quang. *aor.* --**ābhāsi**.

ābhidosina *a.* thuộc về tối hôm qua.

ābhidharmika *a.* thuộc hay học vi diệu pháp, tụng luận.

ābhisekika *a.* thuộc về lễ dâng quang, lễ hiến dâng thần thánh.

ābhujati [ā + bhuj + a] uốn khúc, uốn cong, làm co lại. *aor.* --**ābhujī**.

ābhujana *nt.* uốn cong, co rúm lại, làm dơ bẩn.

ābhoga *m.* tư tưởng, quan niệm.

āma *in.* dạ, vâng.

āma, **āmaka** *a.* còn sống, còn tươi, chưa chín. --**gandha** *m.* mùi chỉ rận, sán lải, mùi thịt. --**kasusāna** *nt.* địa mộ, nơi bỏ tử thi cho thú vật ăn.

āmaṭṭha *pp.* của *āmasati* cầm, nắm lấy.

āmattika *nt.* đồ gốm [làm bằng đất], đồ sành.

āmaddana *nt.* nghiền nát [máy đập đá].

āmantana *nt.* kêu gọi, mời mọc, gọi lại.

āmantita *pp.* của *āmanteti*.

āmanteti [ā + mant + e] kêu gọi, nói đến, mời thỉnh. *aor.* **esi**.

āmaya *m.* sự đau, tật bệnh.

āmalaka *nt.* --**lakī** *f.* cây duối núi hay cây kha lê lặc [dùng làm thuốc] mọc ở Ấn Độ.

āmasati [ā + mas + a] rờ đụng, vỗ, chà xát. *aor.* --**āmasi**. *pp.*

āmasita, **amaṭṭha**.

āmā *f.* con sen, cô hầu, con ở.

āmāsaya *m.* dạ dày, bao tử.

āmisa *nt.* vật thực, thịt, tiền tế chân gia tăng, lợi. *adj.* thuộc vật chất. --**dāna** *nt.* cho, biếu vật cần thiết [như vật thực, chỗ ở, v.v...]

āmuñcati [a + muc + ṃ + a] mang, đeo đồ trang điểm. *aor.* --**ñci**.

āmutta *pp.* của *āmuñcati* trang điểm với.

āmeṇḍita *nt.* hoan hô, tán thán.

āmo như *āma*.

āmoda *m.* mùi thơm quá, sự vui thích.

āmodati [ā + mud + a] vui thích. *aor.* **āmodi**. *pp.* **āmodita**.

āmodanā *f.* sự vui thích, vui vẻ.

āmodamāna *pr.p.* vui lòng, vui thú.

āmodeti *caus.* [a + mud + e] làm cho vui vẻ, vui thích.

aor. esi.

āya *m.* lợi tức, sự có lợi lộc. --
kammika *m.* người đi thu thuế.

--**mukha** *nt.* sự chảy vào, sự đem lợi tức vào.

āyata *a.* dài, kéo dài ra.

āyatana *nt.* khu vực, vị trí, miền [căng như mắt, tai, mũi v.v...] địa vị.

āyati *f.* tương lai. --**ka** *a.* thuộc về tương lai.

āyatikā *f.* cái ống, ống nước.

āyatta *a.* sở hữu, thuộc về. *nt.* quyền sở hữu.

āyasa *a.* làm bằng sắt.

āyasantu *a.* đáng kính; *m.* Đại đức.

āyācaka *a.* người xin, nguyên cáo; người van xin.

āyācati [ā + yac + a] van xin, xin xỏ, cầu xin. *aor. -āyāci. pp. āyācita.*

āyācānā *f.* sự cầu xin, van xin.

āyāta *pp. của āyāti.*

āyāti [ā + yā + a] đến, lại gần.

āyāma *m.* bề dài. *adj.* có chiều dài.

āyāsa *m.* sự buồn phiền, sầu muộn.

āyu *nt.* tuổi thọ. --**ka** *a.* có tuổi đến. --**kappa** *m.* tuổi của một thời gian hay thời kỳ. --**kkhaya** *m.* hết tuổi thọ, giảm lần tuổi thọ.

--**saṅkkhaya** *m.* làm cạn hết tuổi thọ.

āyutta *pp. của ayuñjati* bắt ách, bị ràng buộc với, chân thành với.

āyuttaka *m.* người đại lý, người quản trị.

āyudha *nt.* khí giới.

āyūhaka *a.* hoạt động. *m.* người sót sống, thu góp.

āyūhana *nt.* sự cố gắng, sự tích trữ.

āyūhati [ā + yūh + a] cố gắng, tích trữ. *aor. -āyūhi. pp. āyūhita.*

āyoga *m.* sự chân thành, gắng sức, sự băng bó, cột lại.

āra *m.* cái kim. --**gga** mũi kim, mũi dùi. --**patha** *m.* đường kim may.

ārakatta *nt.* trạng thái xa ra.

ārakā *in.* xa ra, lìa khỏi.

ārakūṭa *m.* đồng [thau].

ārakkhaka *3.* người bảo vệ, trông nom, người canh gác.

ārakkhā *f.* sự bảo vệ, sự săn sóc, trông chừng.

āraññaka, ñika *a.* thuộc về ở rừng. *m.* người tu ẩn nơi rừng.

ārañjita *pp.* cày hay xoi có đường, rạch có đường, đốn chặt cây, bôi xóa. *nt.* cái thợ.

ārata *pp. của āramati* tránh xa, cứ kiêng một việc gì.

ārati *f.* sự kiêng cử, sự xa lìa.

āraddha *pp. của ārabhati* đã khởi sự, bắt đầu, chắc chắn. --**citta** *a.* thắng được ân huệ hay sự che chở. --**virīya** *a.* cố gắng lắm.

āradhā *abs.* của *ārabhati* đã khởi sự, đã bắt đầu.

ārabha *in.* bắt đầu, khởi sự, đang bắt tay vào việc.

ārabhati [ā + rabh + a] khởi sự, bắt đầu, tra tấn, giết chết. *aor.* --**ārabhi**.

ārambha *m.* sự khởi đầu, sự thử.

ārammaṇa *nt.* cảnh giới của lục căn [như sắc, thính..]

ārā *in.* xa lìa, xa xôi. --**cāri** 3. ở xa ra.

ārā *f.* cái dùi thợ giày.

ārādhaka 3. người mời, người khuyến giải, an ủi.

ārāghanā *f.* sự mời, thỉnh, sự hoàn thành, sự được thắng ân huệ.

ārādheti [ā + rādh + e] mời, thỉnh, làm vừa lòng, thắng ân huệ, đoạt được. *aor.* --**esi**.

ārāma *m.* sự vui thích, vui vẻ, một công viên, một ngôi chùa. --**pāla** *m.* người trông nom công viên. -**ropa** *m.* người trông cây. --**vatthu** *nt.* nơi, vị trí của công viên. --**mika** *m.* người giúp việc, hay hầu hạ trong chùa. -- *adj.* thuộc về chùa chiền.

ārāmatā *f.* sự quyến luyến, ái mộ...

ārāva *m.* sự la khóc, tiếng ồn ào.

āruppa *m. nt.* một chúng sinh trong cảnh vô sắc; cảnh vô sắc.

āruyha *abs.* của sự kể sau, cái theo sau.

āruhati [āruh + a] lên cao, đi lên, leo lên. *aor.* --**āruhi**.

āruhanta *pr. p.* của *āruhati* đi lên, leo lên.

āruḷha *pp.* của *āruhati* đã đi lên, đã lên [xe, tàu].

ārogya *nt.* sức khỏe. --**sālā** *f.* nhà thương, đường đường.

ārocāpana *nt.* báo cáo, thông tin, tuyên bố.

ārocāpeti *caus.* của *āroceti*.

ārocita *pp.* của *āroceti* đã nói, đã báo cáo, loan tin.

āroceti [ā + ruc + e] nói ra, tuyên bố, báo tin. *aor.* --**esi**.

ārodanā *f.* sự khóc, la, sự than khóc.

āropana *nt.* dọn, mang, vắn, để lên, đưa lên, ủy thác [vật chi].

āropita *pp.* của *āropeti*.

āropeti [ā + rup + e] để lên, tố cáo, buộc tội, làm cho xong. *aor.* --**esi**.

āroha *m.* sự trèo lên, mọc lên, người cưỡi ngựa, thăng nài.

ārohaka *m.* người cưỡi.

ārohati như *āruhati*.

ārohana *nt.* sự trèo lên, đi lên.

ālaggita *pp.* của *ālaggeti*.

ālaggeti [ā + lag + e] máng lên, móc lên, buộc với. *aor.* --**esi**.

ālapati [ā + lap + a] trò chuyện, nói chuyện với. *aor.* **ālapī**.

ālapana *nt.* sự nói chuyện, trò chuyện, hô cách. --**panā** *f.* sự kêu nài, sự yêu cầu.

ālamba *m.* sự giúp đỡ, sự nâng đỡ, vật để máng.

ālambati [ā + lab + ṃ + a] máng lên, cầm giữ. *aor.* **ālambi**. *pp.* **ālambita**.

ālambana *nt.* vật, đồ cầm giắc, máng lòng thông từ, nâng đỡ.

ālambara *m.* một loại trống.

ālaya *m.* chỗ trú ngụ, nơi ngủ ngầm, ước muốn, quyền uyển, kiêu căng.

ālasīya, ālasya *nt.* lười biếng, dụ dự, uể oải, lờ đờ.

ālāna, ālāna *nt.* cây cột trụ, chỗ cột voi.

ālāpa *m.* nói chuyện, chuyện trò, một lời nói.

āli *f.* con dê, bò đập.

ālikhati [ā + likh + a] vẽ, họa, phác họa một bức hình. *aor.* --**ālikhi**.

āliṅgati [ā + liṅg + a] ôm lấy. *aor.* --**āliṅgi**.

āliṅgana *nt.* sự ôm lấy, hôn.

alitta *pp.* của *ālimpati* hoặc *ālimpeti* làm nhóp, như bần, đốt, bằng lửa.

ālinda *m.* hành lang trước cửa nhà.

ālimpana *nt.* sự làm như bần, sự đốt.

ālimpita *pp.* của *ālimpeti*.

ālimpeti [ā + lip + e] làm bần, thoa dầu, đốt lửa. *aor.* --**esi**.

ālu *nt.* củ, rễ tròn ăn được, khoai mỡ.

āluḷita *pp.* của *āluḷeti*.

āluḷeti [ā + luḷ + e] lay động, làm rối loạn, làm xáo trộn. *aor.* --**esi**.

ālepa *m.* sự thoa dầu, thuốc dán, bom-mát.

ālepana *nt.* sự thoa bom-mát, sự thoa thuốc dán.

āloka *m.* ánh sáng.

ālokana *nt.* cửa sổ hình tròn, chỗ nhìn vào.

ālokasandhi *m.* một cửa sổ, chỗ mở ra cho ánh sáng vào.

ālokita *pp.* của *āloketi*. *nt.* nhìn vào, nhìn phía trước.

āloketi [ā + lok + e] nhìn vào, hoặc nhìn đến trước. *aor.* --**esi**.

ālopa *m.* một miếng nhỏ, vụn. --**pika** [*cpds.*] *a.* có một miếng nhỏ.

āloḷa *m.* sự rối loạn, sự xáo trộn, tiếng ồn ào, xôn xao.

āloḷeti [ā + luḷ + e] làm lộn xộn, trộn lộn, làm rối loạn. *aor.* --**esi**.

ālāhana *nt.* nơi đất hỏa táng. --

kicca *nt.* sự hỏa táng, thiêu. --

ṭṭhāna *nt.* chỗ hỏa táng.

āvajjati [ā + vajj + a] làm vè vang, xán lạn, lật úp [một chiếc ghe]. *aor.* *āvajji*.

āvajjita *pp.* của *āvajjeti* lật lại, xem xét lại, suy nghĩ lại.

āvajjeti [ā + vajj + e] ngắm nghĩ, quan sát, suy đi nghĩ lại. *aor.* --**esi**.

āvaṭa *pp.* của *āvarati* bao, đậy, ngăn cấm.

āvaṭṭa *m.* vòng tròn, xoắn lại, xoáy [nước].

āvattati [ā + vaṭṭ + a] xoay tới xoay lui, luân phiên, xoay, quay. *aor.* --**āvatti**.

āvattana *nt.* sự xoay mình, sự cảm dỗ, quyến rũ, sự ám ảnh của, bởi phi nhơn [nhập vào]. --**ṭanī** *a.* sự mê hoặc, dụ dỗ.

āvatteti [ā + vaṭṭ + e] xoay quanh, dụ dỗ, quyến rũ, làm đổi ý kiến.

āvatta *pp.* của *āvattati*, ngã ngựa *nt.* trở lại, quay, xoay, sự cuốn, xu hướng.

āvattaka, **āvattī** *a.* trở lại, người trở về.

āvattati [ā + vat + a] trở lại, xoay chung quanh. *aor.* --**āvatti**. *pp.* **āvattita**.

āvattana *nt.* sự xoay, sự trở lại.

āvattiya *a.* có thể xoay được, trở lại được.

āvatteti như *āvatteti*.

āvathika *a.* thích đáng, vừa vặn, đầu tiên, căn nguyên.

āvaraṇa *nt.* sự che lấp, chướng ngại, sự cản trở, một tấm ngăn.

āvaraṇīya *adj.* nên, đáng cản trở.

avarati [ā + var + a] ngăn cản, cản trở. *aor.* --**āvari**.

āvarita *pp.* của *avarati*.

āvalī *f.* hàng, dãy, dây, băng.

āvasati [ā + vas + a] ở, cư ngụ, định cư, ngự tại. *aor.* --**āvasi**.

āvasatha *m.* chỗ ở, nơi cư ngụ, nhà trọ.

āvaha, **āvahanaka** *a.* [cpds] mang lại, chịu đựng, dẫn đến.

āvahati [ā + vah + a] mang đến, dẫn đến, gây ra. *aor.* **āvahi**.

āvahana *nt.* sự mang lại, chuyển đến.

āvāṭa *m.* lỗ, hố, hầm, hang.

āvāpa *m.* lò gốm, cái lò.

āvāsa *m.* nhà ở, chỗ cư ngụ. --**sika** *a.* chỗ ở.

āvāha *m.* **āvāhana** *nt.* đám cưới, đám gả, lễ cưới.

āvi *in.* rõ ràng, trước con mắt.

āvijjhati [ā + vidh + ya] bao vòng quanh, đi chung quanh, xoay quanh, làm thông, thấu qua. *aor.* --**jhi**.

āvijjhana *nt.* sự đi hay quay chung quanh.

āvīñjati [ā + vij + ñ + a] vát, nặn, đánh [bột], khuấy. *aor.* --**ñji**.

āvīñjanaka *a.* xoay tròn, lòng thông [dây] dùng để nứu, kéo. --**rajju** *f.* dây để kéo chốt cửa, dây chạy quanh để nặn sữa. --**naṭṭhāna** *nt.* chỗ để dây lòng thông ngoài cửa, dùng để kéo mở chốt cửa bên trong.

āvītṭha *pp.* của *āvisati*.

āviddha *pp.* của *āvijjhati*.

āvila *a.* khuấy lên, bay hay quậy bụi lên.

āvisati [ā + vis + a] đi vô, lại gần, bị ma, qui nhập. *aor.* --**āvisi**.

āvunāti [ā + vu + nā] buộc, cột lên, cột, gắn vào. *aor.* --**āvuni**.

āvuta *pp.* của *āvunāti* và của chữ *āvarai* đã cột lại, bao lại, cản ngăn lại.

āvuttha *pp.* của *āvasati* cư ngụ.

āvudha *nt.* khí gói.

āvuso *in.* cách kêu, này bạn, này đạo hữu [dùng trong hàng chư Tăng].

āveṭhana *nt.* quần quanh tròn, làm rối rắm.

āveṭheti [ā + veṭh + e] gói, bao, quấn lại, xoắn lại. *aor.* --**esi.** *pp.* **āveṭhita.**

āveṇika *a.* riêng biệt, đặc biệt.

āvelā *f.* một xâu hoa để trên đầu.

āvellita *pp.* uốn cong, bẻ cong.

āvesana *nt.* lối vào, xưởng làm việc.

āsaṅkati [ā + sak + ṃ + a] nghi ngờ, không tin cậy. *aor.* **asaṅki.**

āsaṅkā *f.* sự nghi ngờ, hồ nghi, sợ sệt.

āsaṅkita *pp.* của *āsaṅkati* nhát gan, hay sợ, nghi ngờ.

āsaṅkī *a.* như *āsankita.*

āsajja *abs.* của *āsādeti* đang lại gần, thóa mạ hay đụng vào.

āsajjati [ā + sad + ya] đụng vào, vấp phải, phát sần lên, quỵên luyến, ái mộ. *aor.* **āsajji.**

āsajjana *nt.* sự chạm vào, sự sỉ nhục; sự quỵên luyến.

āsati [ās + a] ngồi. *aor.* **āsi.**

āsatta *pp.* của *āsajjati* dính líu với, bám vào, đáng ghét.

āsana *nt.* chỗ ngồi, ngồi xuống. -- **sālā** *f.* phòng có chỗ ngồi.

āsandi *f.* ghế trường kỷ, ghế dựa.

āsanna *a.* gần. *nt.* lân cận.

āsabha *a.* bò tợ, bò thần có mãnh lực phi thường. --**bhaṭṭhana** *nt.* địa vị cao quý. --**bhī** *f.* sự dũng cảm, sự oai nghiêm, sự hùng tráng.

āsaya *m.* chỗ ở, chỗ đặt gói, chỗ thường lui tới, khuynh hướng.

āsava *m.* sự chảy đến, sự qui thần, sự can đảm; sự thoát khỏi đau đớn, ý nghĩ đầu độc cho tinh thần, tư tưởng trầm luân. -- **vakkhaya** *m.* sự diệt tận các pháp trầm luân [phiền não của tâm].

āsavati [ā + su + a] chảy ra, tuôn ra. *aor.* **āsavi.**

āsasāna *a.* ước ao, ham muốn.

āsā *f.* sự ước ao, ham muốn, hy vọng, mong mỏi. --**bhaṅga** *m.* thất vọng.

āsāṭika *f.* trứng ruồi.

āsādeti [ā + sad + e] nhục mạ, tấn công, làm mịch lòng. *aor.* --**esi.**

āsāḷha *m.* tên của một tháng [tháng sáu]. --**lhi** *a.* liên hệ đến vì sao của tháng sáu.

āsāsamāna *pr.p.* chậm trễ, kéo dài.

āsi [3rd. *aor.* của *as*] nó đã là...

āsīncati [ā + sic + ṃ + a] rải lên, tưới, xối lên. *aor.* **āsīnci.**

āsittha *pp.* của *āsimsati* ước muốn, mong mỏi, nhiều phước.

āsitta *pp.* của *āsīncati.*

āsittaka *nt.* món gia vị. -- **kupadhāna** *nt.* bình đựng gia vị.

āsīṃ 1st *sing.* *aor.* của *as* tôi đã là.

āsimsaka *a.* ước ao, người ứng cử, dự thí, khát vọng về.

āsimsati [ā + sims + a] mong mỏi, ước muốn. *aor.* **āsimsi**.

āsimsanā *f.* sự ước ao, hy vọng, mong muốn.

āsī *f.* sự may phước; răng nhọn răn.

āsitika *a.* 80 tuổi thọ.

āsina *pp.* của *āsati* đã ngồi.

āsīvisa *m.* con rắn, loại có nọc độc nơi răng.

āsu *in.* một cách mau lẹ.

āsum *3rd aor.* của *as*. chúng nó là.

āsumbhati [ā + subh + m + a] đổ chất lỏng xuống.

āsevatī [a + sev + a] cộng sự, thực hành; thường lai vãng. *aor.*

āsevi. *pp.* **āsevita**.

āsevanā *f.* sự thực hành, theo dõi cộng tác.

āha *3rd sing.* nó đã nói.

āhacca *a.* có thể đem đi, dời đi, có đụng chạm.

āhaṭa *pp.* của *āharati* mang đi, đem lại.

āhata *pp.* của *āhanati* gõ, đánh, buồn phiền, bị bệnh.

āhanati [ā + han + a] đánh đập, gõ, chạm vào. *aor.* **āhani**.

āhanana *nt.* đụng chạm phải.

āharaṇa *nt.* sự mang lại.

āharati [ā + har + a] mang lại, đem, dặt đến, sản xuất. *aor.*

āhari. *pr.p.* **āharamāna**. *abs.*

āharitvā.

āhāra *m.* vật thực, thực phẩm, vật nuôi dưỡng. --**ṭṭhika** *a.* sống do nơi vật thực.

āhāreti [ā + har + e] ăn, thọ thực. *aor.* --**esi**.

āhiṇḍati [ā + hid + ṇ + a] đi ta bà, đi khắp nơi. *aor.* **ahiṇḍi**. *abs.* --**ditvā**.

āhita *pp.* để vào, khêu gợi, đốt.

āhu *pl.* của *āha*.

āhuti *f.* sự cúng hiến, đồ dâng vật cúng.

āhuṇa *nt.* sự cúng thờ, cúng hiến.

--**neyya** *a.* bậc đáng thọ lãnh vật dụng cúng.

āhundarika *a.* đông dày, dày đặc.

-I-

ikkhana *nt.* sự thấy, nhìn vào.

ikkhaṇṇika *m.* thầy bói. --**nikā** *f.* phụ nữ làm thầy bói, thầy tướng.

ikkhati [ikkh+a] nhìn vào. *aor.* **ikkhi**.

iṅgita *nt.* cử chỉ, dấu hiệu, điềm.

iṅgha *in.* đến đây, nhìn đây.

iccha *a.* [*in. cpds*] ước ao, mong muốn, mong cầu.

icchaka *a.* người ước muốn.

icchati [is + a] ước muốn, mong moi. *aor.* --**icchanta**.

icchana *nt.* **icchā** *f.* sự ước ao, mong moi, ham muốn. --**āvacara** *a.* đòi đi, cử động theo ý muốn, hành động theo ý thích.

icchita *pp. của icchati*.

ijjhati [idh + ya] lớn lên, phát đạt, thành tựu, thịnh vượng. *aor.* **ijjhi**. *pr.p.* **ijjhamāna**.

ijjhana *nt.* --**nā** *f.* sự phát đạt, sự thành công.

iñjati [iñ + a] đòi đi, cử động. *aor.* --**iñji**.

iñjana *nt.* --**nā** *f.* sự rung động, sự di chuyển, sự đòi đi.

iñjita *pp. của iñjati* đòi đi, rung động. *nt.* sự di chuyển, sự lung lay.

iṭṭha *a.* vui vẻ, dễ chịu. *nt.* hạnh phúc, sự vui thích.

iṭṭhakā, **iṭṭhikā** *f.* ngói, gạch. [cayaniṭṭhakā   gạch]; [chadaniṭṭhikā ngói]

iṇa *nt.* nợ. --**ṭṭha** *a.* thuộc về người thiếu nợ. --**paṇṇa** *nt.* giấy nợ. --**mokkha** *m.* trả nợ, rảnh nợ. --**sāmika** *m.* chủ nợ. --**sodhana** *nt.* sự trả hết nợ.

iṇāyika *m.* người thiếu nợ.

itara *a.* thuộc cái khác, người khác.

itarītara *a.* bất luận cái gì, cái nào.

iti *in.* như vậy [dùng để ám chỉ vật, người đã nói phía trước và chỉ chỗ chấm dứt câu nói. Thường chữ **i** trước biến mất, chỉ còn lại **tī** mà thôi. --**kira** *in.* ta có nghe như vậy.

itithāsa *m.* lịch sử, sự cổ truyền.

ito *in.* kể từ đây, kể từ bây giờ. --**paṭṭhāya** *in.* kể từ đây về sau.

ittara *a.* ngăn ngủi, vắn tắt, chút ít. --**kāla** *m.* thì giờ ngắn.

itthatta [itṭham + tta] tình trạng hiện tại, đời sống này [itthi + tta] thuộc về phụ nữ.

ittham *ad.* như này, như thế này. -**nāma** *a.* gọi như vậy. --**bhūta** *a.* trạng thái như vậy, như kiểu, loại này.

itthāgāra *m.* khuê phòng, phòng của phụ nữ.

itthi [ī], **itthikā** *f.* người phụ nữ, giống cái. --**dhutṭa** *m.* người hay chiều ý phụ nữ. --**liṅga** *nt.* bộ phận sinh dục của phụ nữ, nữ tính, thuộc về giống cái. --**nimitta** *nt.* bộ phận phụ nữ.

idaṃ *nt.* [số ít của ima] cái này.

idappaccayatā *f.* sự có căn bản do nơi, sự có liên quan với nhau.

idāni *ad.* bây giờ.

iddha *pp. của ijjhati*, thịnh vượng, thành tựu, giàu có.

iddhi *f.* sự thần thông, sự phát đạt, thể lực. --**pāda** *m.* thân túc. --**bala** *nt.* thần thông lực. --**mantu** *a.* có thần thông. --**visaya** *m.* quyền lực của pháp thần thông.

idha *ad.* nơi đây, trên đời này, trong thế hệ này.

idhuma *nt.* củi [chụm lửa].

inda *m.* vua chúa, tên vị trời Indra, Thượng đế. --**gajjita** *nt.* sấm sét. --**gopaka** *m.* một loại mối hay kiến cánh, khi trời chuyển mưa thì bay từ dưới đất ra. --**ggi** *m.* sấm sét, chớp khi có sấm sét. --**jāla** *nt.* ma thuật, quỷ thuật. --**jālika** *m.* người làm trò ma thuật, làm trò múa rối, xảo quyệt. --**dhanu** *nt.* móng, cầu vồng [khi trời sắp hoặc mưa].

indakhīla *m.* thềm cửa, ngạch cửa, một trạm canh trước cổng một đô thị, cột trụ trước cổng thành.

indanīla *m.* xa-phia [ngọc lam].

indavāruṇi *f.* dưa leo, dưa chuột.

indasāla *m.* tên một thứ cây Vetaria.

indivara *nt.* dây rau trần, bông súng.

indriya *nt.* căn bản, sở năng, sự kiểm soát cốt yếu [như lực căn]. --**gutti** *f.* sự gìn giữ lực căn. --**damana** *nt.* --**saṃvara** *m.* thu thúc lực căn.

indhana *nt.* nhiên liệu, củi chụm.

ibha *m.* con voi. --**pippalī** *f.* một thứ tiêu trái dài lớn hơn trái tiêu.

irina *nt.* đại lâm, bãi sa mạc, đồng hoang.

iriyā [iriy + a] dời đi, quậy, khuấy, biết cách cư xử. *aor.* **iriyi**.

iriyā, iriyanā *f.* sự oai nghi, cử chỉ. --**patha** *m.* bốn oai nghi đi, đứng, ngồi, nằm.

illī *f.* đoàn kiếm, guơm ngắn.

iva *in.* như, như là.

isi *m.* người đạo sĩ, người tiên tri. -**pabbajjā** *f.* sự xuất gia tu ẩn, đạo sĩ. --**patana** *nt.* tên vườn Lộc già, bây giờ là Sananath gần Benares.

issa *m.* con gấu.

issati [iss + a] ganh tị, ghen ghét.

issattha *nt.* thuật bán cung. *m.* xạ thủ, quân bán cung.

issara *m.* Ngài, Chúa, Thầy, Tạo hóa. --**jana** *m.* người giàu có nhiều quyền thế, cường hào. --**nimmāṇa** *nt.* sự tạo hóa. --**nimmāṇavādī** 3 người tin thuyết tạo hóa.

issariya *nt.* quyền hành, uy quyền, nhiều của cải tài sản. --**mada** *m.* sự say đắm vì quyền cao lộc cả.

issariyatā *f.* trạng thái chủ vị chúa tể.

issā *f.* sự ganh tị, ganh ghét, sân. -**manaka** *a.* ganh tị.

issāsa *m.* cây cung, người xạ thủ.

issukī *a.* ganh tị, khó chịu.

iha *in.* nơi đây. --**loka** *nt.* đời này,
thế giới này.

-Ī-

īgha *m.* nguy hiểm, nguy khốn, nỗi khốn khổ.

īti *f.* hoạn nạn, tai ương.

īdisa *a.* như, giống như.

īrati [ir + a] lung lay, di chuyển, dời đi, khuấy động. *aor.* iri. *pp.* irita.

īreti [ir + e] nói ra, tuyên bố. *aor.* **iresi**. *pp.* **irita**.

īsa *m.* Ngài, bậc thống trị, cai trị. -**dhara** *m.* tên một trái núi.

īsaka *a.* một chút, ít quá. --**kaṃ** *ad.* một chút xíu, nhỏ nhen quá.

īsā *f.* răng bừa, gọng xe [ngựa]. --**danta** *a.* có ngà dài như gọng xe, ngà voi.

īhati [ih + a] thử, ráng làm việc gì, cố gắng theo. *aor.* īhi.

īhā *f.* sự siêng năng, cần mẫn.

-U-

ukkamsa *m.* sự tuyệt mỹ, sự xuất chúng, sự trên hết. **--ka** *a.* tán dương, khen ngợi, tăng bốc.

ukkamsanā *f.* sự khen ngợi, tán dương.

ukkamseti [u + kas + e] tán dương, khen ngợi. *aor.* **--esi.**

ukkaṭṭha *a.* cao cả, nổi bật lên, tuyệt mỹ, đặc biệt. **--tā** *f.* sự tuyệt mỹ, sự xuất chúng.

ukkaṭṭhita *pp.* sôi lên, nổi bọt.

ukkanthati [u + kaṭh + ṁ + a] không vừa lòng, bất mãn. *aor.* **--ṇṭhi.**

ukkaṇṭhanā *f.* sự bất mãn, sự ồn ào, sự hỗn loạn.

ukkaṇṭhita *pp.* của *ukkaṇṭhati* thất vọng, bất mãn, bứt rứt.

ukkaṇṇa *a.* có vành tai ngọc lên, vành lên.

ukkantati [u + kat + ṁ + a] cắt ra, xé ra. *aor.* **ukkanti.** *pp.* **--tita.**

ukkā *f.* cây đuốc, khí tượng, lò thờ rên.

ukkāra *m.* phân bò, phân người. **--bhūmi** *f.* đồng phân, chỗ nhơ nhớp.

ukkāsati [u + kas + a] ho, tăng hắng. *aor.* **ukkāsi.**

ukkāsita *pp.* của *ukkāsati* ho, hen, tăng hắng.

ukkuja *a.* lật ngửa, lật lại.

ukkujjati [u + kujj + a] lật lên, bề uồn cong lên. *aor.* **--jji.** *pp.* **ukkujjita.**

ukkujjana *nt.* sự lật trở lên.

ukkuṭika *a.* ngồi chồm hồm. **--kaṃ** *ad.* cách ngồi chồm hồm.

ukkuṭṭhi *f.* sự la lên, sự hoan hô.

ukkusa *m.* ó biển, chim ưng.

ukkūla *a.* dốc, dốc đứng.

ukkoṭana *nt.* lạm quyền, dùng sai lẽ phải [đề ăn hối lộ v.v...]

ukkoṭeti [u + kut + e] tiết lộ lại câu chuyện hợp pháp đã được giải quyết xong. *aor.* **--esi.** *pp.* **--tita.**

ukkhali *f.* cái chậu, hũ. **--kā** *f.* cái chậu nhỏ.

ukkhitta *pp.* của *ukkhipati* đưa lên, liệng lên trên, treo lên. **--ka** *a.* người bị treo lên.

ukkhipati [u + khip + a] đưa lên, cầm lên, liệng lên, treo lên.

ukkhipana, ukkhepana *nt.* **ukkhepa** *m.* sự đưa lên, giơ lên, sự treo lên.

ukklāpa *m.* đồ dơ, cặn bã. *adj.* dơ bẩn, không sạch.

ugga *adj.* vĩ đại, hung bạo, mãnh lực, nổi lên.

uggacchati [u + gam + a] nổi lên, đi lên. *aor.* **--chi** lên cao, tăng.

uggajjati [u + gajj + a] kêu la, hò hét, la lớn. *aor.* **--jji.**

uggaṇhana *nt.* sự học hành, sự học hỏi.

uggaṇhāti [u + gah + nhā] học tập, lấy lên. *aor.* **uggaṇhi.** *pp.* **uggaṇhita** ham mê [việc gì].

uggaṇhāpeti *caus. của uggaṇhāti*
dạy học, chỉ dẫn, giảng giải. *aor.*
--esi.

uggaṇhiya, --hitvā *abs.* đã học
hỏi, đã say mê [vấn đề gì].

uggata *pp. của uggacchati* đã lên
cao, đã cao, dốc đứng.

uggama *m.* **uggamana** *nt.* sự lên
cao, sự đi lên, sự tăng gia lên.

uggayha *abs.* đã học hỏi, ham mê.

uggaha *m.* **uggahaṇa** *nt.* học thức,
sự học hành, sự ham mê.

uggahita *pp. của uggaṇhāti* đã
học, nổi lên, lấy sỏi.

uggahetu *m.* người học hỏi, hay
say mê [việc gì...]

uggahetvā *abs.* đã học hỏi.

uggāra *m.* sự ợ, sự tổng hơi trong
bao tử ra.

uggāhaka *a.* người đã học hỏi.

uggirati [u + gir + a] kéo lên, đỡ
lên, múa, vung [guom], nói ra, ợ
ra. *aor.* **uggiri**.

uggilati [u + gil + a] mùa ra. *aor.*
uggiti.

uggaḥṭita *a.* hăng hái, cố gắng,
gắng sức.

uggharati [u + ghar + a] rịn ra, tiết
lậu. *aor.* --ghari.

uggaḥṣeti [u + ghaṣ + e] chà
xát, cọ. *aor.* --esi.

uggaḥṭana *nt.* sự mở dây ra, sự mở
ra, sự dòi đi được, máy phun
nước.

uggaḥṭita *pp. của uggaḥṭeti*.

uggaḥṭeti [u + ghaṭ + e] mở ra,
tháo dây ra, dòi đi, bỏ đi, thủ tiêu.
aor. --esi.

ugghāta *m.* sự giựt lẹ, sự tung lên,
sự lắc xóc lên.

ugghātita *pp. của ugghāteteti*.

ugghāteti [u + ghāt + e] giựt lên
thình lình. *aor.* --esi.

ugghosa *m.* --sanā *f.* sự la lên, sự
reo hò.

ugghosita *pp. của ugghoseti*.

ugghoseti [u + ghus + e] la lên, reo
hò. *aor.* --esi. *pp.* --sita.

ucca *a.* cao, quý báu.

uccaya *m.* sự tích trữ, chất chứa.

uccākulina *a.* thuộc dòng quý
phái.

uccāra *m.* phân, cặn bã.

uccāraṇa *nt.* --nā *f.* sự đỡ lên,
cách phát âm, nói rõ ràng.

uccārita *pp. của uccāreti*.

uccāreti [u + car + e] nói ra, phát
âm, sự đưa lên. *aor.* --esi.

uccālīṅga *m.* vi trùng trong bầu
[loại nhoi], sâu bướm.

uccāvaca *a.* cao và thấp, khác
nhau.

uccāsadda *m.* tiếng lớn. *adj.* lớn
tiếng, ồn ào.

uccāsayana *nt.* giường cao.

uccināti [u + ci + nā] chọn lựa,
lượm ra. *aor.* **ucini**, *abs.*
uccinitvā.

ucchaṅga *m.* làm cho ai buồn rầu,
sự bao bọc, xếp lợp.

ucchādana *nt.* sự chà mình, kỳ mình.

ucchādeti [u + chad + e] kỳ mình, thoa mình [với vật thơm khi tắm]. *aor.* --**esi**.

ucciṭṭha *a.* còn dư lại [như vật ăn uống] như bản, đã dùng.

ucchijjati [u + chid + ya] *pp.* của *ucchindati* thôi, ngưng lại, trở thành tiêu hủy, bỏ đi. *aor.* --**ji**.

ucchindati [u + chid + ṃ + a] đập bể, phá tan. *aor.* --**ndī**.

ucchinna *pp.* của *ucchindati*.

ucchu *m.* cây mía. --**yanta** *nt.* máy xay đường. --**rasa** *m.* mật mía, nước mía.

uccheda *m.* sự cắt đứt, sự diệt vong, sự tiêu diệt. --**diṭṭhi** *f.* đoạn kiến. --**vādi** *m.* người tin theo chủ nghĩa đoạn kiến.

uju, ujuka *a.* ngay thẳng. --**gata**, --**bhūta** *a.* thẳng, đời sống ngay thẳng. --**tā** *f.* sự chánh trực, sự ngay thẳng.

ujum *ad.* một cách ngay thẳng.

ujjagghati [u + jaggh + a] cười to lên. *aor.* --**ghi**.

ujjagghikā *f.* người cười lớn tiếng.

ujjaṅgala *a.* khô khan, không sanh sản, đồng cát.

ujjala *a.* xán lạn, chói sáng.

ujjalati [u + jal + a] chói sáng, chói lên ngọn. *aor.* --**ujjali**. *pp.* **ujjalita**.

ujjavati [u + ju + a] đi ngược nước. *aor.* **ujjavi**.

ujjavanikā *f.* thuyền đi ngược nước.

ujjahati [u + hā + a] bỏ hết, từ khước. *aor.* **ujjahi**.

ujjota *m.* ánh sáng, láng bóng.

ujjota *pp.* của *ujjoteti*.

ujjoteti [u+jul+e] thấp sáng. *aor.* --**esi**.

ujjhati [ujjh + a] rời bỏ, bỏ rơi. *aor.* **ujjhi**. *abs.* **ujjhiya**, **ujjhivā**.

ujjhāna *nt.* sự bất bình, sự giận, sự than phiền.

ujjhāpana *nt.* sự khiêu khích.

ujjhāpeti [u + jhe + a] chọc tức, than phiền. *aor.* --**esi**.

ujjhāyati [u + jhe + a] cần nần, phàn nàn. *aor.* --**ujjhāyi**.

ujjhita *pp.* của *ujjhati* bỏ rơi, liệng đi, thả bỏ.

uñchati [uch + ṃ + a] đi kiếm ăn, mót [lúa], lượm lật. *aor.* **uñchi**. *pp.* **uñchita**.

uñchā *f.* sự góp bắt cứ cái gì để nuôi sống. --**cāriyā** *f.* sự thả đi lang thang để lượm lật.

uññatabba *pt.p.* đáng khinh bỉ, bần tiện.

uṭṭhahati, uṭṭhāti [u + thā + a] đứng dậy, nổi lên, tiến hành. *aor.* **uṭṭhāsi, uṭṭhahi**. *pp.* **uṭṭhita**.

uṭṭhahitvā, uṭṭhāya. *abs.* của *uṭṭhahati* đã đứng dậy, nổi lên.

uṭṭhātu *m.* người thức dậy, tự tỉnh ngộ.

uṭṭhāna *nt.* sự thức dậy, sự nổi lên, nguồn gốc, nghị lực, kỹ nghệ,

sản xuất. --**ka** *a.* sản xuất. --**vantu** *a.* người hoạt động không ngừng.

uṭṭhāpeti *caus. của uṭṭhāti* đẩy lên, nổi lên, xoay một người ra ngoài. *aor.* --**esi**.

yaka *a* hoạt động, siêng năng, cần mẫn. **uṭṭhāyikā** *f.*

uṭṭhita *pp. của uṭṭhāti* thức dậy, nổi lên, sản xuất.

uḍḍayhati pass. của uḍḍahati.

uḍḍahati [u + dah + a] đốt bỏ. *aor.* **uddahi**.

uḍḍita *pp. của uḍḍeti.*

uḍḍeti [u + dī + e] bay lên, treo lên. *aor.* --**esi**.

uṇṇa *nt.* **uṇṇā** *f.* chỉ len, thớ sợi, về Đức Phật thì là chòm lông ở giữa hai chân mày. --**nābhi** *m.* con nhện.

uṇha *a.* nóng. *nt.* sự ấm áp.

uṇhatta *nt.* sự ấm áp.

uṇhīsa *nt.* khăn bịt đầu.

utu *f. nt.* mùa tiết, phong thổ, kinh nguyệt. --**kāla**. *m.* kinh kỳ. --**parissaya** *m.* sự nguy hiểm của thời tiết. --**sappāya** *m.* thời tiết điều hòa, mưa thuận gió hòa.

utta, **vutta** *pp. của vadati* đã nói, đã phát biểu. *nt.* sự nói ra.

uttaṇḍula *a.* nấu cơm còn sống.

uttatta *pp. của uttapati* nóng, nấu chảy, chói sáng, lóng lánh.

uttama *a.* cao nhất, tốt nhất, quý báu, ngon nhất. --**ṅga** *nt.* phần quý nhất [là cái đầu]. --**attha** *m.*

lợi ích nhất. --**purisa** *m.* người cao quý nhất.

uttara *a.* càng cao, xa hơn, hơn nữa, hướng bắc, vượt qua. *nt.* sự trả lời, phúc đáp. --**attharaṇa** *m.* nắp đậy bên trên. --**cchada** *m.* lều, vải căng để che nắng, tấm trần để che như lọng. --**sve** *ad.* ngày mốt, ngày kế ngày mai. --**saṅga** *m.* y vai trái [của nhà sư].

uttaraṇa *nt.* sự đi ngang qua [sông], sự vượt qua, phân phát tới, sự thử qua một cuộc trắc nghiệm.

uttarati [u + tar + a] ra khỏi nước, đi vượt qua, thắng phục. *aor.* **uttari**.

uttarā *f.* hướng bắc.

uttari, **uttarim** *ad.* qua khỏi, xa hơn, hơn nữa, thêm vào. --**karanīya** *nt.* sự thêm vào một phận sự. --**bhaṅga** *m.* thêm một chút gia vị. --**manussadhamma** *m.* sự khoe đạo của bậc cao hơn [như thiền định, đạo quả]. --**sāṭaka** *m.* áo ấm, áo mặc phía trên.

uttaritara càng cao quý [quyền].

uttariya *nt.* áo choàng, áo thầy tu [có mũ choàng đầu].

uttasati [u + tas + a] bị cảnh cáo, làm cho sợ sệt. *aor.* **uttasi**.

uttasana *nt.* sự báo động, sự ghê sợ.

uttasta, **uttrasta** *pp* của *uttasati* làm kinh sợ, sợ hãi, ghê sợ.

uttāna, **uttānaka** *a.* dựa lưng, nằm ngửa, cạn [không sâu], rõ

ràng, minh bạch.--**seyyaka** *a.* trẻ con. --**nīkamma**, --**nīkaraṇa** *nt.* sự triển lãm, sự chung bày, sự biểu diễn.

uttānikaroti [uttāna + i + kar + o] làm cho sáng tỏ, cho rõ rệt. *aor.* --**kari**.

uttāpeti [u + tap + e] làm cho nóng, làm khổ hạnh, hành xác. *aor.* --**esi**.

uttārita *pp.* của *uttāreti*.

uttāreti [u + tar + e] cho đi qua, cứu thoát, giúp đỡ. *aor.* --**esi**.

uttāsa *m.* sự kinh hãi, sợ sệt. --**sana** *nt.* sự giam hãm, sự bao vây.

uttāsita *pp.* của *uttāseti*.

uttāseti [u + tas + e] giam hãm, bao vây. *caus.* của *uttasati* làm cho ghê sợ, cho kinh khủng. *aor.* --**esi**.

uttiṭṭhati [u + ṭhā + a] dấy lên, đứng dậy [chống đối], cố gắng, chiến đấu.

uttiṇṇa *pp.* của *uttarati* qua khỏi, vượt qua, qua sông, ra khỏi, thoát ra.

utrāsa *m.* sự sợ sệt. --**si** *a.* nhất gan, kinh sợ.

uda in. hoặc, hay là.

uda, **udaka** *nt.* nước [uống]. --**kāka** *m.* một loại còng cọc nhỏ. --**dhārā** *f.* một dòng nước. --**phusita**, --**bindu** *nt.* một nhũ nước. --**manika** *m.* lu lớn đựng nước. --**sāṭikā** *f.* áo choàng tắm.

udakāyatikā *f.* ống nước.

udakumbha *m.* chậu nước.

ukakogha *m.* hầm nước, một vùng nước sâu.

udagga *a.* mừng rỡ, vui thích.

udañcana *nt.* gáo múc nước, gàu tát nước.

udadhi *m.* bể cả, biển.

udapādi *aor.* của *udapajjati* đã phát sanh, đã nhận định rõ rệt.

udapāna *m.* giếng nước.

udaya *m.* nổi lên, mọc lên, tăng lên, lợi tức, tiền lời [do tiền bạc].

--**atthagama** *m.* lên và xuống sanh và diệt. --**bbaya** *m.* sự sanh diệt, tấn hóa và thoái hóa, lặn mọc.

udayanta *pr.p.* của *udayati* nổi lên, mọc lên, sanh lên.

udayati *như* *udeti*

udayana *nt.* nổi lên, đi lên.

udara *nt.* ruột, bao tử, nội tạng. --

aggi *m.* làm cho tiêu hóa. --

patala *nt.* nước nhót trong bao tử. --**āvadehakaṃ** *ad.* làm đầy tràn bao tử.

udariya *nt.* vật thực mới ăn vào.

udahāraka *m.* --**hārikā** *f.* người gánh nước, mang nước.

udahāriya *nt.* sự mang nước.

udāna *nt.* sự phát biểu bằng tình cảm, hay xúc động.

udāneti [u + ā + ni + e] phát biểu việc gì bằng cách cảm động.

udāra *a.* quý phái, cao cả, ưu tú, tuyệt diệu.

udāsīna *a.* đứng dưng, thụ động, không hoạt bát.

udāhaṭa *pp.* của *udāharati*.
udāharaṇa *nt.* sự gương mẫu, yêu cầu, thí dụ.
udāharati [u + a + har + a] nói ra, đọc ra. *aor.* --hari.
udāhāra *m.* sự phát ngôn, diễn từ.
udāhu *in.* hoặc, hay là.
udikkhati [u + ikkh + a] nhìn vào, nhìn qua, quan sát, kiểm soát. *aor.* --kkti. *pp.* **udikkhita**.
udikkhitu *m.* người nhìn vào.
udikkhiya *abs.* của *udikkhati* đã thấy, đã nhìn qua.
udicca *a.* cao quý, gốc từ hướng bắc.
udita *pp.* của *udeti* nổi lên, cao, kéo lên.
udīraṇa *nt.* sự phát ngôn, lời nói.
udīreti *pp.* của *udīreti*.
udīreti [u + ir + e] phát ngôn, nói ra. *aor.* --esi.
udukkhala *m. nt.* cái cối.
udumbara *m.* chùm trái sung, trái vả.
udeti [u + i + a] làm nổi lên, ra khỏi, gia tăng, tấn hóa. *aor.* --udesi.
udda *m.* con rái cá.
uddasseti [u + dis + e] chỉ ra, tiết lộ. *aor.* --esi.
uddāna *nt.* một danh sách, bảng mục lục, bố, cụm, chùm, đoàn.
uddāpa *m.* người đánh đờn.
uddāma *a.* không ngừng nghỉ, ngoài phạm vi.
uddālaka *m.* cây bả đậu.

uddālana *nt.* sự xé ra.
uddāleti [u + dāl + e] xé đứt ra. *aor.* --esi.
uddiṭṭha *pp.* của *uddisati*.
uddisati [u + dis + a] chỉ ra, bổ nhiệm, chỉ định, giao cho, phân phối, kê ra. *aor.* **uddisi**.
uddisāpeti *caus* của *uddisati* biểu kê ra, giao cho.
uddissa, **uddisiya** *abs.* của *uddisati* nhân vì, bởi vì, về việc. --kata *a.* phân, giao cho, chỉ vì.
uddīpanā *f.* sự giải thích, sự làm cho dạn dĩ.
uddeka, **udreka** *m.* sự ợ, sự phun vọt ra.
uddesa *m.* sự chỉ ra, sự thuật lại, đề nghị, sự phát biểu. --ka *a.* người chỉ ra, thuật lại. --sika *a.* sự chỉ ra, sự chú ý ghi nhớ. --vassa *cở* tuổi của.
uddha *a.* ở trên, hướng trên. --agga *a.* chỉ cái đầu [cái trên cùng], lời lên, nhô lên, có lợi ích. --aggika *a.* khởi xương về sự lợi ích cho tinh thần.
uddhacca *nt.* tâm xao lãng, phóng túng, sự bấn loạn tâm thần, tánh ngạo mạn.
uddhaṭa *pp.* của *uddharati*
uddhata *pp.* phóng dật, kiêu căng.
uddhana *nt.* chỗ đốt lửa, cái lò.
uddhapāda *a.* có bàn chân trở lên trời [chồng chuối ngược].
uddhamma *m.* chủ nghĩa sai lầm, tà thuyết, tà giáo.

uddharaṇa *nt.* sự kéo lên, kéo ra, sự nhỏ lên [cây có rễ].

uddharati [u + har + a] mọc lên, kéo lên, kéo ra, dời đi, nhỏ lên. *aor.* **uddhari**.

uddhaṃ *ad.* trên cao, phía trên, phía trước, kể từ đây. --**gama** *a.* đi lên phía trên. --**bhāgiya** *a.* thuộc về phần trên. --**virecana** *nt.* sự mưa ra, sự làm cho mưa ra. --**sota** *a.* đi về hướng trên của dòng đời [là đấng đạo quả].

uddhaṃseti [u + dhaṃs + e] phá tan, làm cho sụp đổ. *aor.* --**esi**.

uddhāra *m.* sự triệt thoái, sự rút lui ra.

uddhumāta, --**taka** *a.* sung lên, phòng ra.

uddhumāyati [n + dhum + ya] sung lên, phòng lên. *aor.* --**māyi**. *pp.* --**māyita**.

udraya, **uddaya** *a.* nguyên do, sản xuất, nhường lại.

udrīyati, **uddīyati** [u + dar + i + ya] nỗ, vỡ, bể tan từng miếng. *aor.* --**yi**.

udrīyana *nt.* nỗ tung, ngã xuống.

undūra, **undura** *m.* con chuột lắt.

unnata *pp.* của **unnamati** nổi lên, cao lên, trên cao.

unnati *f.* sự nổi lên, sự kéo lên, sự tăng lên.

unnadati [u + nad + a] la lên, rống lên, làm vang dội. *aor.* --**nadi**. *pp.* **unnadita**.

unnama *m.* sự cất, sự nhắc lên cao.

unnamati [u + nam + a] cất lên, làm thịnh vượng, hướng lên trên. *aor.* --**nami**.

unnala, --**ḷa** *a.* xác xược, ngạo mạn, kiêu hãnh.

unnāda *m.* sự la ó, tiếng ồn ào. --**di** *a.* ồn ào, xôn xao. *f.* --**dinī**.

unnādeti *caus.* của **unnadati** làm cho vang dội, ồn ào.

upaka, **upaga** *a.* gần lại, thường lui tới.

upakaccha, --**ka** *nt.* nách.

upakaṭṭha *a.* gần, kề bên.

upakaḍḍhati [upa + kaḍḍh + a] kéo lại gần. *aor.* --**ḍḍhi**. *pp.* --**ḍḍhita**.

upakaṇṇaka *nt.* một chỗ người ta có thể nghe tiếng thì thầm. --**ke** *a.* một cách kín đáo, bí mật.

upakappati [upa + kapp + a] lại gần, được thuận tiện, được lợi.

upakappana *nt.* --**nā** *f.* sự lại gần, sự lợi [lộc].

upakāraṇa *nt.* dụng cụ, đồ trang bị, đồ làm bếp, vật cần dùng, sự giúp đỡ, sự chống đỡ, thực phẩm dự phòng.

upakaroti [upa + kar + o] giúp đỡ, nâng đỡ, phục dịch. *aor.* --**kari**.

upakāra *m.* sự giúp đỡ, hộ độ, có ân huệ. --**ka** *a.* giúp đỡ, tán trợ người giúp đỡ.

upakārikī, --**kārinī** *f.* người nữ có lòng từ thiện [giúp đỡ].

upakārī *m.* người giúp đỡ, người hay làm việc từ thiện.

upakūjati [upa + kūj + a] hát, hót, kêu lú lo. *aor.* --kūyi.

upakūjita *pp.* của *upakūjati* tiếng vang dội, vang rền, tiếng hót của chim.

upakūlita *pp.* làm teo lại, co lại, hát ca, quay, nướng sậy.

upakkama *m.* đường lối, phương thế tiện lợi, sự lại gần, sự tấn công.

upakkamati [upa + kam + a] cố gắng, khởi sự, công kích, gánh vác, đảm đương. *aor.* --kami. --na *nt.* sự tấn công, sự xấp lại gần.

upakkītaka *m.* sự chuộc người tội mọi.

upakkiliṭṭha *a.* nhớ bản, không sạch, làm cho nhớ bản.

upakkilesa *m.* sự nhớ bản, phiền não, cái gì làm cho hư hỏng, cho trở ngại.

upakkuṭṭha *pp.* của *upakkosati*.

upakkosa *m.* sự quở trách, sự kiểm duyệt.

upakkosati [upa + kus + a] quở trách, khiển trách, rầy la. *aor.* --kosi.

upakkhaṭa *a.* sửa soạn, sắp đặt, đem lại gần.

upakkhalana *nt.* sự vấp, sẩy chân, trượt, hụt chân.

upaga *a.* đi đến, đến nơi, đi vào trong, tại nơi, sản xuất, đem lại...

upagacchati [upa + gam + a] lại gần, chịu, bị [sự thử thách], gánh vác một việc gì. *aor.* --chi.

upagata *pp.* của *upagacchati*.

upagamana *nt.* sự lại gần, sự bị..., chịu đảm trách.

upagūhati [upa + gūh + a] ôm lấy, bao quanh, lợi dụng. *aor.* --gūhi. *pp.* **upagūhita**.

upagghāta *m.* sự kéo giạt lẹ, hay lắc, xóc lên.

upaghāta *m.* --tana *nt.* chạm phải, đụng vào, tổn hại, giết chết.

upaghātaka, --ghāti *a.* làm tổn thương, cản ngăn lại, phá hoại, người phá hoại.

upacaya *m.* sự tích trữ, chất đông lại.

upacarati [upa + car + a] thương lượng với, sẵn sàng. *aor.* --cari.

upacarita *pp.* của *upacarati* thực hành, phụng sự.

upacāra *m.* sự kế cận, hành vi, sự khởi đầu.

upacikā *f.* con mồi.

upaciṇṇa *pp.* của *upacināti* thực hành, tích trữ, có nhiều, thường hay xảy ra.

upacita *pp.* của *upacināti*.

upacināti [upa + ci + nā] tom góp, tích trữ, xây cất. *aor.* **upacini**.

upaccagā [upa + ati + gam + a] nó thoát khỏi, nó vượt qua.

upacchindati [upa + chid + m + a] bẻ gãy ra, làm cho gián đoạn, phá hủy. *aor.* --chindi.

upacchinna *pp.* của *upacchindati*.

upaccheda *m.* sự ngưng hẳn, sự phá tan, sự bẻ gãy. --daka *a.* sự phá vỡ, sự ngưng hẳn.

upajivati [upa + jiv + a] sống trên, do, nhờ nơi. *aor.* --**jivi**.

upajivī *a.* đang sống, còn sinh tồn, phụ thuộc [dưới quyền ai].

upajjha, upajjhāya *m.* thầy tế độ.

upaññāta *pp.* của *upajānāti* tìm ra, được biết.

upaṭṭhabeti [upa + thā + e] cung cấp, kiếm tìm, thuê được, xuất bản, buộc phải có mặt, chờ đợi. *aor.* --**esi**.

upaṭṭhahati, upaṭṭhāti [upa + thā + a] trông chờ, quan tâm, săn sóc, nuôi dưỡng, giúp đỡ, hiểu biết. *aor.* --**thāhi, --thāsi**.

upaṭṭhahitvā, upaṭṭhitvā, upaṭṭhiya. *abs.* của *upaṭṭhahati* đang săn sóc, phục dịch ai.

upaṭṭhāka *m.* người phục dịch, người chăm nom săn sóc, người tùy tùng.

upaṭṭhāna *nt.* đang trông chờ, đang săn sóc, đang phụng sự, đang hiểu biết, trú.--**sālā** *f.* phòng hội họp, hội trường.

upaṭṭhita *pp.* của *upaṭṭhāti* được xong, đã đến, hiện diện, đang được chăm sóc.

upaḍayahati [upa + dah + ya] bị thiếu hụt. *aor.* --**yhi**.

upaḍha *a.* phân nửa. *nt.* một nửa.

upatappati [upa + tap + a] bị bất bình, bực mình, làm đau khổ. *aor.* --**ppi**.

upatāpa *m.* --**pana** *nt.* sự bực mình, phiền muộn, hối hận.

upatāpaka *a.* làm cho đau khổ, hối hận.

upatāpeti [upa + tap + e] làm cho đau khổ, cho phiền phức, quấy rầy. *aor.* --**esi**. *pp.* --**tāpita**.

upatīṭṭhati [upa + thā + a] đứng kế bên, trông nom. *aor.* **upaṭṭhāsi**.

upatthaddha *a.* dai cứng, giúp đỡ.

upatthambha *m.* --**bhana** *nt.* trợ giúp, nâng đỡ, khuyến khích, cây nọc để chống đỡ. --**bhaka** *a.* trợ giúp, nâng đỡ.

upatthambheti [upa + thamb + e] làm cho vững chắc, chống đỡ, trợ giúp, nâng đỡ. *aor.* --**esi**. *pp.* **bhita**.

upatthara *m.* tấm khăn, vải trải, sự che đậy.

upadasseti [upa + dis + e] làm cho minh bạch, chỉ ra. *aor.* --**esi**. *pp.* **dassita**.

upadahati [upa + dah + a] cung cấp, cho, sai khiến. *aor.* --**dahi**.

upadiṭṭha *pp.* của *upadissati* chỉ ra, truyền bá, phổ biến, định rõ.

upadissati *pass.* của *upadiṭṭha* hiện ra, được chỉ rõ ra.

upadesa *m.* khuyên bảo, chỉ bảo, chỉ phương pháp.

upaddava *m.* sự bất hạnh, buồn rầu, nguy khốn.

upaddaveti [upa + dav + e] khó chịu, làm phiền phức. *aor.* --**esi**.

upadduta *pp.* của *upaddaveti*.

upadhāna *nt.* cái gói. *adj.* sai bảo, bắt chịu, cưỡng bách.

upadhāraṇa *nt.* thùng, bình, vật chứa đựng, bình sữa. --**nā** *f.* sự chú ý, sự quan tâm, sự trừ định.

upadhārita *pp.* của *upadhāreti*.

upadhāreti [upa + dhar + e] phỏng đoán, trông chừng, quan tâm, chú ý, kết luận. *aor.* --**esi**.

upadhāvati [upa + dhāv + a] chạy theo sau. *aor.* --**dhāvi**.

upadhi *m.* bản thể của sự tái sanh, sự kết buộc [vật này với vật kia]. --**ka** *a.* chỉ kết cấu của sự tái sanh.

upanata *pp.* của *upanamati*.

upanaddha *pp.* của *upanandhati*.

upanandhati [upa + nah + ya] ôm sự thù hận đến, cần nhằn ai. *aor.* --**ndhi**.

upanamati [upa + nam + a] nghiêng về, lại gần, có mặt tại. *aor.* --**nami**.

upanayana *nt.* sự mang lại gần, lễ chịu ân chung.

upanayhati [upa + nah + ya] ôm sự thù hận đến, choàng hay quấn lại với. *aor.* --**yhi**.

upanayahanā *f.* thù hận, ác cảm, sự gói lại, quấn, cuốn.

upanāmita *pp.* của *upanāmeti*.

upanāmeti [upa + nam + e] đem lại gần, hiến dâng, cho. *aor.* --**esi**.

upanāyika *a.* sự lại gần, sự chuyển đến.

upanāha *m.* sân hận, thù hằn. --**nāhi** *a.* người mang sự sân hận, người tìm lỗi người.

upanikkhitta *pp.* của *upanikkhipati* để kể bên, đặt xuống.

upanikkhipati [upa + ni + khip + a] để gần, để trên. *aor.* --**khipi**. --**pana** *nt.*, --**khepa** *m.* để xuống, để gần.

upanighamsati [upa + ni + gham+s+a] chà xát lên, nghiền nát. *aor.* --**amsi**.

upanijjhāna *nt.* sự chú ý, sự quan tâm.

upanijjhāyati [upa + ni + jhā + ya] suy xét đến, quan tâm đến. *aor.* --**jhāyi**.

upanidhā *f.* **upanidhi** *m.* sự so sánh, đồ thế, lời hứa.

upanidhāya *in.* so sánh với.

upanipajjati [upa + ni + pad + ya] nằm xuống gần bên. *aor.* --**pajji**. *pp.* --**panna**.

upanibandha *m.* sự liên quan, gần. *adj.* liên hệ với, lệ thuộc vào.

upanibaddha *pp.* của *upanibandhati*.

upanibandhati [upa + ni + badh+m+a] cột gần lại, yêu cầu. *aor.* --**ndhi**. --**dhana** *nt.* sự liên quan mật thiết, sự quấy rầy.

upanisā *f.* nguyên nhân, phương tiện, sự giống nhau.

upanisdati [upa + ni + sad + a] ngồi gần bên. *aor.* --**sidi**. *pp.* --**nisinna**.

upanissaya *m.* căn bản, sự nâng đỡ, sự có nhân duyên, sự có đủ điều kiện.

upanissāya *abs.* bởi phương cách, tùy thuộc nơi. *ad.* gần, kế cận.

upanissita *pp.* của *upanissayati* liên quan với, phụ thuộc.

upanissayati [upa + ni + si + a] tùy thuộc nơi, liên hợp mật thiết. *aor.* --sayi.

upanīta *pp.* của *uppaneti* đem ra xử, đem vô công việc gì, hiển dâng, biểu tặng.

upanīya *abs.* của *upaneti* đã đem lại gần, tố cáo, buộc tội.

upanīyati *pp.* của *upaneti* đem lại gần, dẫn đến, bị đem đi xa.

upaneti [upa + nī + e] dẫn đến, trình diện, ban cho, đưa đến. *aor.* --esi.

upanika *a.* gần. *nt.* kế cận.

upapajjati [upa + pad + ya] sanh lên, nổi lên. *aor.* --jji.

upapatti *f.* sự sanh, sự tái sanh, sự lại gần.

upapanna *pp.* của *upapajjati* sanh, tái sanh, có được.

upaparikkhana *nt.* --kkhā *f.* sự tìm tòi, sự quan sát.

upaparikkhati [upa + pari + ikkh+a] tìm kiếm, quan sát. *aor.* --kkhi.

upapāramī *f.* bỏ tất hạnh bậc trung.

upapilaka *a.* áp bức, làm trở ngại.

upapīleti như *pileti*.

upabbūha *a.* đông nghẹt, đang lúc náo nhiệt.

upabrūhana *nt.* tăng thêm, gia tăng.

upabrūheti [upa + brūh + e] làm tiến hóa, bành trướng. *aor.* --esi. *pp.* --hīta.

upabhuñjaka *a.* người đang ăn, đang thưởng thức, đang bị, chịu.

upabhoga *m.* sự thưởng thức, sự có lợi, sự dùng xài. *adj.* có thể dùng được.

upabhogī *a.* như *upabhuñjaka*.

upama *a.* [in *cpds*] giống nhau, tương tự, có khả năng như.

upamā *f.* --na *f.* giống như, thí dụ như, so sánh với.

upamita *pp.* của *upameti*.

upameti [upa + mā + e] so sánh. *aor.* --esi.

upameyya *a.* thí dụ như, cũng như.

upaya *m.* sự quyền luyện, sự dính líu.

upayācati [upa + yāc + a] sự xin, van xin, khẩn cầu. *aor.* --yāci.

upayāti [upa + yā + a] lại gần.

upayuñcati [upa + yuj + ṃ + a] liên quan với, thực hành. *aor.* --ñji. *pp.* **upayutta.**

upayoga *m.* sự liên hệ, sự sử dụng, sự chuyên cần, sự ứng dụng, lời xin.

upparajja *nt.* phó vương, đồng cung thái tử, vương quyền.

uparata *pp.* của *uparamati* cứ kiêng, tránh xa, ngưng hẳn, thôi.

uparati *f.* sự thôi, ngưng, nghỉ, chế ngự, sự câu thúc.

uparamati [upa + ram + a] thôi, ngưng, chế ngự, nghỉ. *aor.* --rami.

uparāja *m.* phó vương, đồng cung thái tử.

upari *in.* hướng trên, trên, ở trên, cao lên. --t̄tha *a.* thượng đỉnh, ở trên. --pāsāda *m.* tầng trên của cung điện. --bhāga *m.* phần trên. --mukha *a.* mặt ngảnh lên, hãnh diện.

uparima *a.* cao cả nhất.

uparujjhati [upa + rudh + ya] phải ngưng lại, thôi. *aor.* --rujjhi. *pp.* ruddha.

uparundhati [upa + rudh + ṃ + a] đình chỉ, ngừng lại. *aor.* --dhi.

upala *m.* đá [sỏi].

upalakkhanā *f.* sự nhận rõ, sự nhận thức.

upalakkhita *pp.* của upalakkheti.

upalakkheti [upa + lakkh + e] cư xử đúng đắn, phân biệt.

upaladdha *pp.* của upalabhati tìm ra, thấu được.

upaladdhi *f.* sự thấu được, kiến thức.

upalabbhati *pp.* của upalabhati tìm ra được, có tồn tại.

upalabhati [upa + labh + a] được tìm ra, thấu được. *aor.* --labhi.

upalāpana *nt.* sự phỉnh gạt, đánh lừa, sự tin phược.

upalāpeti [upa+lap+e] làm cho tin theo, khuyến khích, dỗ dành. *aor.* --esi. *pp.* --pita.

upalāleti [upa + lal + e] nựng nịu, vuốt ve, môn trớn. *aor.* --esi.

upalitta *pp.* của upalimpati.

upalimpati [upa + lip + ṃ + a] làm nhơ bẩn, làm lem luốc, làm hư thối. *aor.* --limpi.

upalepa *m.* sự nhơ nhớp, sự làm lem luốc, sự trét phết vật gì.

upavajja *a.* đáng khiển trách.

upavattana *a.* gần hiện tại.

upavadati [upa+vad+a] khiển trách, rầy la, chửi mắng. *aor.* --vadi.

upavana *nt.* rừng kẻ cận.

upavasati [upa + vas + a] ngụ nơi, quan sát. *aor.* --vasi. *pp.* upavuttha.

upavāda *m.* sự quở trách, rầy la.--daka *a.* tìm lỗi, đáng khiển trách.

upavādī *a.* người khiển trách.

upavāyati [upa + vā + a] thổi đến. *aor.* --vāyi.

upavāsa *m.* sự nhịn [ăn], tránh xa sự vui thú, sự thỏa thích.

upavāsana *nt.* làm cho thơm, thoa dầu thơm.

upavāseti [upa + vas + e] xức nước thơm. *aor.* --esi.

upavisati [upa + vis + a] lại gần, ngồi xuống kế bên. *aor.* upavisi. *pp.* upaviṭṭha.

upavīna *m.* cổ một loại đàn như tỳ bà.

upavīta *pp.* của upavīyati.

upavīyati [upa+vā+i+ya] dệt [vải]. *aor.* --vīyi.

upavutta *pp.* của *upavadati* bị quở trách, rầy la.

upavuttha *pp.* của *upavasati* ở, đang giữ sự nhịn ăn, giữ vững chắc.

upasamharaṇa *nt.* --**samhāra** *m.* sự tom góp, xếp lại, sự so sánh.

upasamharati [upa+sam+har+a] tom góp, thu thập, tập trung lại, sửa cho đúng đích, so sánh. *aor.* --**hari**. *pp.* **haṭa**.

upasaṅkamati [upa+sam+kam+a] lại gần. *aor.* -**kami**. *pp.* --**kanta**. --**na** *nt.* sự lại gần, sự đi đến gần.

upasaṅkamma, --**kamitvā** *abs.* khi đến gần.

upasagga *m.* nguy hiểm, danh hiệu.

upasanta *pp.* của *upasammati* đang yên lặng, đang thái bình.

upasama *m.* yên tĩnh, sự êm đềm.

upasameti [upa+sam+e] làm dịu, làm cho yên tĩnh. *aor.* --**esi**. *pp.* -**mita**.

upasampajja *abs.* của *upasampajjati*.

upasampajjati [upa + sam+pad+ya] được đắc, đi vào, trở thành thọ cụ túc giới. *aor.* --**pajji**.

upasampadā *f.* sự thu được, sự thọ cụ túc giới của vị tỳ khuru trong Phật giáo. --**panna** *pp.* được, đắc được, thọ được cụ túc giới.

upasampādeti *caus.* của *upasampajjati* sản xuất, cho tu

lên tỳ khuru. *aor.* --**esi**. *pp.* **pāḍita**.

upasammati [upa + sam + ya] được yên tĩnh, thôi ngưng, làm cho dịu.

upasīṅghati [upa + siṅgh + a] hít, ngửi. *aor.* --**ghi**.

upasussati [upa + sus + ya] thành khô. *aor.* --**sussi**.

upasecana *nt.* sự rải thêm gia vị vô vật thực.

upasevati [upa+sev+a] thực hiện, hay năng, thường, kết hợp. *aor.* -**sevi**. --**nā** *f.* sự thực hành, sự thường, sự phối hợp.

upasevita *pp.* của *upasevati*.

upasevī *a.* liên hợp, thực hành.

upasobhati [upa + subh + a] trở nên lịch sự. *aor.* --**sobhi**. --**bhita** *pp.* của *upasevī* làm cho tốt đẹp, làm cho lịch sự, có được.

upasobheti *caus.* của *upasobhati* làm cho lịch sự, trang điểm cho đẹp. *aor.* --**esi**.

upasoṣeti [upa + sus + a] làm cho khô, khô héo, úa tàn. *aor.* --**esi**. *pp.* **sosita**.

upassaṭṭha *pp.* bị áp bức, đè nén, ưu phiền, đau đớn.

upassaya *m.* chỗ ở, nơi cư ngụ.

upassuti *f.* sự nghe lén chuyện của kẻ khác. --**tika** 3. người rình nghe trộm.

upahacca *abs.* của *upahanati* đã bị tổn thương, hư hại, đụng chạm.

upahaññati *pass.* của *upahanati* bị hư hại, tổn thương. *aor.* --**haññi**.

upahata *pp.* của *upahanati*.

upahattu *m.* người mang đến, chuyển đến.

upahanati [upa + han + a] làm tổn thương, phá hoại. *aor.* --**hani**.

upahāra *m.* vật biếu tặng, sự mang đến trước.

upāgata *pp.* của *upāgacchati* đã đến, đã đắc được.

upādāna *nt.* thủ, cổ chấp, bắm nú lấy, dính mắc, nhiên liệu. --**kkhandha** *m.* cổ chấp ngũ uẩn. --**kkhaya** *m.* diệt tắt sự cổ chấp.

upādāniya *a.* liên hệ đến sự cổ chấp.

upādāya *abs.* của *upādāti* đáng bắm nú, so sánh với, có liên quan đến.

upādi *m.* cung cấp cho sự sống. --**sesa** *a.* còn dư sót chút ít sự cung cấp cho đời sống, còn phụ thuộc đến sự sống.

upādinna *pp.* của *upādiyati*.

upādiyati [upa + ā + dā + i + ya] cổ chấp, bắm nú lấy. *aor.* --**diyi**.

upādhi *m.* danh nghĩa, chức tước.

upāya *m.* đường lối, phương cách, nguồn cội. --**kusala** *a.* thông thạo trong các tài nguyên. --**kosalla** *nt.* rãnh mạch trong phương cách.

upāyana *nt.* vật tặng, sự đóng góp.

upāyāsa *m.* sự buồn rầu, đau khổ.

upārambha *m.* sự xem xét qua, sự quở trách.

upāvisi *aor.* của *upavisati* y đã lấy chỗ ngồi.

upāsaka *m.* cận sự nam, thiện nam.

upāsati [upa + ās + a] hầu hạ, phụng sự.

upāsita *pp.* *upāsati*.

upāsana *nt.* phụng sự, thuật bần cung, sự huấn luyện [về nghệ thuật giúp đỡ].

upāsikā *f.* cận sự nữ, tín nữ.

upāhana *nt.* giày, dép.

upekkhaka *a.* dửng dưng, không quan tâm.

upekkhati [apa + ikkh + a] tâm dửng dưng, trung bình. *aor.* --**kkhi**.

upekkhanā, upekkhā, upekkhā *f.* trung bình, dửng dưng, tâm xả [không vui, không buồn].

upekkhiya, --khitvā *abs.* đang xả tâm, trung bình.

upeta *pp.* của *upeti* ban cho.

upeti [upa + i + a] lại gần, được cho. *aor.* --**upesī**.

upetvā, upecca *abs.* của *upeti* đang lại gần.

uposatha *m.* ngày bát quan trai giới, sự thọ trì tám giới, ngày đọc giới bốn tỳ kheo trong nửa tháng một lần. --**kamma** *nt.* sự thọ trì bát quan trai hay tặng sự lễ phát lộ. --**agārā** *nt.* sīmā, chỗ làm lễ phát lộ. --**thika** *a.* người thọ bát quan trai.

uppakka *a.* sung lên, cháy sém.

uppajjati [u + pad + ya] sanh lên, nổi lên. *aor.* **uppajji**. --**na** *nt.* sự nổi lên, sự sinh ra. --**naka** *a.* đang sanh lên, sự sinh tồn.

uppajjamāna *pr.p.* của *uppajjanaka*.

uppajjitabba *pl. p.* đáng sanh lên, mọc lên, nổi lên.

uppaṭipāṭi *f.* muốn được trật tự, không điều hòa. --**ṭiyā** *ad.* lộn xộn, mất trật tự.

uppaṇḍanā *f.* trò cười, sự kiêu ngạo.

uppaṇḍukajāta *a.* trở nên xanh xao.

uppaṇḍeti [u + paṇḍ + e] kiêu ngạo, chế nhạo. *aor.* --**esi**. *pp.* **uppaṇḍita**.

uppatati [u + pat + a] bay lên, nhảy lên. *aor.* **uppati**.

uppatana *nt.* đang bay, nổi lên, nhảy lên. --**māna** *pr.p.* bay lên.

uppatita *pp.* của **uppatati**. --**titvā** *abs.* đã bay lên, nhảy lên.

uppatti *f.* sự tái sanh, sự đến trước, căn bản.

uppatha *m.* sự sai đường, sự sai cách.

uppanna *pp.* của *uppajjati* tái sanh, đã nổi lên, mọc lên.

uppabbajati [u+pa+vaj+a] rời khỏi giáo hội, hoàn tục. *aor.* --**baji**. *abs.* --**jitvā**.

uppabbajita *pp.* của *uppabbajati* đã hoàn tục, rời khỏi giáo hội.

uppabbajeti *caus.* của *uppabbajati* quay lưng ra khỏi giáo hội. *aor.* --**esi**. *pp.* **bājita**. *abs.* --**bājetvā**.

uppala *nt.* cọng bông súng, cây sen.

uppalinī *f.* ao, hồ đầy sen hay bông súng.

uppāṭana *nt.* kéo ra, xé ra, lột da, gọt vỏ, nhổ gốc lên. --**naka** *a.* đang làm công việc nhổ gốc, lột vỏ.

uppāṭita *pp.* của *uppāṭeti*.

uppāṭeti [u + pat + e] xé làm hai, nhổ gốc lên, lột vỏ, lột da. *abs.* -**tvā**.

uppāta *m.* bay lên, khí tượng, biến cố bất thường.

uppāda *m.* sự nổi lên, sự sanh ra. -**daka** *a.* sản xuất, phát sanh; người sản xuất.

uppādana *nt.* sự sản xuất, sự nổi lên, sự sanh ra.

uppādeti [u + pad + e] sản xuất, làm ra, làm cho phát sanh. *aor.* -**esi**. *pp.* **uppādita**. *abs.* --**detvā**.

uppādetu *m.* người sản xuất, người tạo ra. --**detum** *inf.* tạo ra, sản xuất.

uppīlana *nt.* sự áp chế, sự đè ép.

uppīlita *pp.* của *uppīleti*.

uppīleti [u+pil+e] đè ép xuống, nghiền nát, áp bức. *aor.* --**esi**. *abs.* --**letvā**.

uppoṭheti [u + poth + e] đánh đập, thổi bụi. *aor.* --**esi**. *pp.* **ṭhiṭa**.

uplavana *nt.* nổi, nổi lên mặt nước.

uplavati [u + plav + a] nổi lên, nổi trôi lên mặt nước. *aor.* --**uplavi**.

ubbaṭṭana *nt.* kỳ mình [khi tắm], gội đầu.

ubbaṭṭitita *pp.* của *ubbaṭṭeti*.

ubbaṭṭeti [u + vaṭṭ + e] xé ra, làm cho nổi lên hay phồng lên, đi ngược dòng nước. *aor.* --**esi**. *pp.* **ṭṭita**.

ubbandhati [u + bandh + a] treo lên, bóp cổ, thắt cổ. *aor.*

ubbandhi. --**dhana** *nt.* sự thắt cổ, tự treo cổ.

ubbahati [u + vah + a] kéo ra, lấy đi, kéo lên. *aor.* **ubbahi**. --**na** *nt.* sự kéo ra, sự kéo lên, sự chống đỡ.

ubbāḷha *pp.* bị làm phiền, khó chịu, khuấy rối, công kích.

ubbigga *pp.* của *ubbijjati*.

ubbijjati [a+vij+a] bị xao động, bị hăm dọa, nhát cho sợ. *aor.*

ubbijji. --**nā** *f.* sự làm loạn, sự lay động, sự không an toàn, sự khó khăn.

ubbega *m.* sự kích thích, sự kinh khủng.

ubbejeti *caus.* của *ubbijjati* làm cho rối loạn, làm cho kinh sợ. *aor.* --**esi**. *pp.* **ubbejita**.

ubbedha *m.* chiều cao, cực điểm.

ubbhaṭṭhaka *a.* đứng thẳng dậy.

ubbhata *pp.* rút lui, kéo ra.

ubbhava *m.* sự phát minh, sự sản xuất.

ubbhāra *m.* sự rút lui, sự dời đi.

ubbhijja *abs.* của *ubbhijjati* bung lên, nổ vỡ tung ra.

ubbhijjati [u + bhid + ya] nháy lên, bung lên, mọc mầm. *aor.* --**jjī**. *pp.* **ubbhinna**.

ubbhida *nt.* muối dùng trong bép. *m.* sự nháy lên. *adj.* [mặt trời] lộ ra, hiện ra, mọc mầm ra.

ubbhujati [u + bhuj + a] kéo lên, đỡ người nào lên [khi mặc y phục]. *aor.* --**bhuji**.

ubha, ubhaya *pron.* cả hai.

ubhato *in.* cả hai phía, hai bên, hai lần.

ubho cả hai [đây là lối xưa của hai hình thức trong tiếng Pāli].

ummagga *m.* đường hầm, đường quanh co, sai đường.

ummatta *a.* điên, loạn trí. --**ka** 3. người loạn trí, điên cuồng.

ummā *f.* cây vải gai, hạt gai.

ummāda *m.* sự điên cuồng. --**dana** *a.* cái đó là sự điên rồ.

ummāra *m.* bực, ngạch cửa.

ummi *f.* sóng, làn sóng.

ummisati [u + mis + a] mở con mắt của mình ra. *aor.* --**misi**.

ummihati [u + mih + a] đá, tiểu. *aor.* **ummihī**.

ummilana *nt.* sự mở mắt mình ra.

ummileti [u + mil + e] mở mắt mình. *aor.* --**esi**.

ummuka *nt.* khúc củi cháy dở.

ummukka *pp.* ngã, té xuống.

ummukha *a.* ngửa mặt lên trời, không quan tâm, chú ý.

ummujjati [u + mujj + a] nổi lên, nổi lên khỏi nước. *aor.* --**ummujji.** --**na** sự nổi lên, xuất hiện. --**jjanimujjā** *f.* nổi lên, lặn xuống. --**jamāna** *pr.p.* nổi lên từ...

ummūla *a.*, **ummūlita** *pp.* *ummūleti* nhỏ gốc lên, --**lana** *nt.* sự nhỏ lên.

ummūleti [u + mūla + e] nhỏ lên, phá tan. *aor.* --**esi.**

uyyāna *nt.* vườn hoa, vườn bách thảo. --**kīlā** *f.* chơi trong vườn hoa. --**pāla** *m.* người coi vườn hoa. --**bhūmi** *f.* khoảnh đất vui thích.

uyyāma *m.* cố gắng, ráng sức.

uyyuñjati [u + yuj + ṃ + a] cố gắng, bận rộn. *aor.* --**ñji.** --**jana** *nt.* hoạt động. --**janta** *pr.p.* sự tiến hành, bận rộn.

uyyutta *pp.* của *uyyuñjati* cương quyết, sự diên binh, phổ trương.

uyyoga *m.* như chữ *uyyāma*.

uyyojana *nt.* xúi giục, gửi đi xa.

uyyojita *pp.* của *uyyojeti*.

uyyojeti [u + yuj + e] xúi giục ai, giải tán, tổng, gửi đi. *aor.* --**esi.**

uyyodhika *nt.* giã đồ đánh nhau.

ura *m. nt.* ngực, vú. --**cakka** *nt.* bánh xe sắt để trên ngực đặng tra khảo. --**cchada** *m.* tấm che ngực. --**ttāḷiṃ** *ad.* đấm ngực.

uraga *m.* con rắn, loài thú bò sát.

urabbha *m.* con trư đực.

uru *a.* rộng, lớn, cao, siêu quần.

uḷuka *m.* chim cú.--**pakkhika** *a.* có bộ đồ làm bằng lông chim cú.

ullaṅghana *nt.*, --**nā** *f.* nhảy qua, sự vượt quá, vi phạm.

ullaṅgheti [u + laṅgh + e] nhảy qua, vượt quá phạm vi. *aor.* --**esi.** *pp.* **ullaṅghita.**

ullaṅghiya, **ghetvā** *abs.* *ullaṅgheti.*

ullapati [u + lap + a] khen ngợi, tán dương, nói với cách tán dương. *aor.* **ullapi.**

ullapanā *f.* sự khen ngợi, sự dỗ dành, sự lôi cuốn.

ullikhati [u + likh + a] chải [tóc], gãi bằng tay. *aor.* **ullikhi.** *pp.* **ullikhita.** --**na** *nt.* chải, gãi, quào.

ullitta *pp.* của *ullimpeti* trét, tô, tô hồ, thạch cao.

ullumpati [n + lup + ṃ + a] nâng lên, giúp đỡ. *aor.* --**lumpi.** --**pana** *nt.* sự nổi, mọc lên, cứu vớt.

ullokaka *a.* nhìn vào, khán giả. --**na** *nt.* sự nhìn vào, cái cửa sổ.

ulloketi [u + lok + e] nhìn lên, tìm kiếm. *aor.* --**esi.**

ullola *m.* sự hỗn loạn, làn sóng to.

ulloleti [u + lul + e] khuấy động, làm náo loạn. *aor.* --**esi.** *pp.* **ullolita.**

usabha *m.* bò chúa, người cao quý, bề dài lối 140 cubits [1 cubit lối 22 ngón tay].

usīra *nt.* rễ cây có mùi thơm [loại cỏ có hai bông].

usu *m.f.* mũi tên. --**kāra** *m.* người uốn tên.

usūyaka *a.* ganh tị.

usūyati [*usūy + a*] ganh tị, khó chịu. *aor.* **usūyi**.

usūyanā, **usūyā** *f.* sự khó chịu, sự ganh tị.

usmā *m.* sự nóng bỏng.

ussaṅkī *a.* đầy kinh sợ, ngờ vực.

ussada, **ussanna** *a.* đầy đủ, đầy dẫy, quá dư. --**ussannatā** *f.* sự đầy đủ, nhiều quá.

ussava *m.* lễ lộc, cuộc lễ,

ussahati [*u + sah + a*] thử thách, cố gắng, siêng năng. *aor.* --**sahi**. --**na** *nt.* sự cố gắng cần mẫn.

ussāpana *nt.* đưa lên, nổi lên.

ussāpita *pp.* của *ussāpeti*.

ussāpeti [*u + si + āpe*] đưa lên, kéo lên, nổi, mọc lên. *aor.* --**esi**. *abs.* **ussāpetvā**.

ussāraṇā *f.* sự ồn ào; sự tràn vào của đám đông.

ussārita *pp.* của *ussāreti*

ussāreti [*u + sar + e*] đẩy qua một phía *aor.* --**esi**.

ussāva *m.* sương. --**bindu** *nt.* giọt sương.

ussāha *m.* sự siêng năng, sự cố gắng. --**vantu** *a.* nghị lực, hoạt động.

ussāhita *pp.* của *ussāheti*.

ussāheti *caus.* của *ussahati* khuyến khích, thúc giục. *aor.* --**esi**. *abs.* **ussāhetvā**.

ussiñcati [*u + sic + m + a*] rửa, đóng thành kiện, đem nước lên. *aor.* --**ñci**. --**na** *nt.* sự đóng thành kiện [hàng hóa], sự dâng nước lên.

ussita *pp.* kéo lên, đem lên, nổi lên.

ussīsaka *nt.* cái gối đầu, phía nằm day đầu.

ussuka *a.* siêng năng, giàu nghị lực.

ussukka *nt.* sự cần mẫn, nghị lực.

ussukkati [*u + suk + a*] siêng năng, thử thách. *aor.* --**kki**.

ussukkāpeti *caus.* của *ussakkati* quấy rối, lôi cuốn, khuấy động. *aor.* --**esi**.

ussussati [*u + sus + ya*] phơi khô, sấy cho khô. *aor.* **ussussi**.

ussūra *nt.* trời mọc [**ussūre** khi mặt trời lên cao]. --**seyyā** *f.* ngủ sau khi mặt trời mọc.

ussoḷhi *f.* sự cố gắng hết sức mình.

uḷāra *a.* cao cả, quý phái, quyền lực. --**tā** *f.* --**tta** *nt.* sự vĩ đại, sự cao sang, siêu việt.

uḷu *m.* ngôi sao, sao chòm. --**rāja** *m.* mặt trăng.

uḷuṅka *a.* cái vá [múc canh].

uḷumpa *m.* cái bè, cái phao nổi.

-Ū-

ūkā *f.* con chí, con rận.

ūna *a.* thiếu, nhỏ, còn cần đến, kém. **--ka** *a.* thiếu kém.

ūnatta *nt.*, **ūnattā** *f.* thiếu kém.

ūmi *f.* làn sóng, sóng điện.

ūraṭṭhi *nt.* xương bắp vế.

ūru *m.* bắt vế.

--pabba *nt.* khớp xương đầu gối.

ūsa *m.* chất mặn, chất muối.

--ra *a.* có chất mặn.

ūhacca *abs.* của *ūhanati* đã kéo ra, đã dòi đi, dẹp đi.

ūhadati [u + had + a] cắt, bóc, bỏ xuống, lóng cặn, thải ra. *aor.* **ūhadi.**

ūhana *nt.* suy nghĩ, cân nhắc, chất đồng, tích trữ.

ūhanati [u + han + a] kéo ra, dòi đi. *aor.* **ūhani.**

ūhā *f.* sự quan sát, lưu tâm suy xét.

-E-

eka *a.* giống như, lối chùng, không rõ, dùng *indīf. article* một [trong số ít], nếu dùng trong số nhiều có nghĩa là vài, một. --**cara**, --**cāri** *a.* người ở một mình. --**desa** *m.* một phần, một khía cạnh. --**paṭṭa** *a.* độc đạo, chỉ có một đường lối duy nhất. --**bhattika** *a.* ăn một ngày một bữa [một lần]. --**vāraṃ** *ad.* một lần.

ekaka *a.* một mình, cô quạnh.

ekakkhī *a.* có một mắt.

ekagga *a.* yên lặng, thanh tịnh. --**gatā** *f.* tâm yên tịnh, nhất tâm, định tâm.

ekacca, **ekacciya** *a.* vài, một ít, người nào đó.

ekajjhaṃ *ad.* chung nhau, trong một chỗ như nhau.

ekato *in.* đồng nhau, ở một phía.

ekatta *nt.* thống nhất, cô quạnh, sự ưng thuận.

ekadā *ad.* một lần, một lúc nọ.

ekanta *a.* chắc chắn, không suy giảm, cao cả. --**taṃ** *ad.*, --**tena** *ad.* chắc vậy, thật vậy.

ekantarika *a.* xen vào giữa, có một người giữa hai người.

ekapaṭalika *a.* chỉ có một lớp da để lót, ghép.

ekapadika, --**magga** *m.* đường đi bộ, chân.

ekamantaṃ *ad.* ở một phía, ở một bên.

ekameka, **ekeka** *a.* mỗi người, từ người này đến người kia.

ekavidha *a.* có một loại, kiểu giống nhau.

ekaso *ad.* một người, từ người.

ekamsa, --**sika** *a.* nhất định, chắc thật, thuộc về một phía vai.

akākinī *f.* **ekākī** *ṣ.* người cô quạnh, một mình.

ekāyana *m.* độc đạo, chỉ có một đường lối.

ekāsanika *ṣ.* người ăn một lần trong một ngày.

ekāha *nt.* một ngày. --**hika** *a.* chỉ trong một ngày.

ekikā *f.* người nữ ở một mình.

ekībhāva *m.* chỉ có một, hiu quạnh, vắng vẻ.

ekībhūta *a.* thống nhất, liên quan, gom lại thành một khối.

ekūna *a.* thiếu một. --**cattāḷisati** bốn mươi thiếu một là ba mươi chín. --**visāti** *f.* mười chín. --**sata** *nt.* một trăm thiếu một là chín mươi chín.

ekodibhāva *m.* nhất tâm, định một chỗ.

ejā *f.* dục vọng, lòng tham muốn, sự di động, dời chỗ.

eṭṭhi *f.* tìm kiếm, tìm cách.

enimiga, **eṇeyya** *a.* một loại sơn dương.

eṇeyyaka *nt.* một cách tra tấn.

eta *pr.* *demons.* cái đó, cái này. *sing.* --**eso**. --**esā** *f.*

etarahi *ad.* bây giờ, hiện tại.

etāḍisa *a.* giống như, của loại này.

eti [i + a] đến, lại đây.

ettaka *a.* cái này nhiều, nhiều quá.

ettavata *ad.* đã lâu, trong khoảng ấy.

etto *in.* từ cái này, ở đây, ngoài đây ra.

ettha *ad.* ở đây, tại đây.

edisa, edisaka *a.* như, giống như.

edha *m.* nhiên liệu, củi chụm.

edhati [edh + a] được [lợi] kết quả.
aor. --edhi.

ena, eta lấy hình thức này trong vài trường hợp.

enta *pr.p.* của *eti* đang đến.

eraka *m.* một loại cỏ dùng làm vải trải giường. **--dussa** *nt.* y phục làm bằng cỏ hay bằng thớ cây, cỏ.

eraṇḍa *m.* loại cây Palma, lấy hạt nó ép ra dầu; cây đu đủ.

erāvaṇa *m.* tên con voi của Trì Đế Thích.

erāvata *m.* trái quít, trái cam.

erita *pp.* của *ereti*.

ereti [ir + e] lúc lắc, xoay lắc. *aor.*
--eresi.

elā *f.* nước miếng, hạt đậu khấu.

eva phân từ thêm vào cho êm tai.

evarūpa *a.* như, giống kiểu ấy.

evam *ad.* như vậy, như thế ấy [dùng trả lời] dạ, vâng. **--vidha** *a.* giống như vậy.

esa cách dùng cho êm tai của chữ *eso*, người đó.

esati [es + a] kiếm tầm, sưu tầm.
aor. --esi. abs. asitvā.

esanā *f.* sự tìm kiếm, mong muốn.

esanta, esamāna *pr.p.* tìm tòi, theo dõi.

esikā *f.* **--tthambha** *m.* đồn kiên cố trước công đô thị.

esita *pp.* của *esati*.

esitabba *pt.p.* nên theo dõi, tìm kiếm.

esī 3. người tìm kiếm. *f.* **esinī.**

ehipassika *a.* khai mở ra cho tất cả đều biết, cái đó có thể mời chỉ cho kẻ khác biết được.

ehibhikku lại đây vị tỳ khuru, là Đức Phật kêu vị xin xuất gia, vị ấy tự nhiên trở thành thầy tu [có cả y bát, mà khỏi cạo râu tóc].

elaka *m.* con cừ rừng.

elagala *a.* chày nước miếng. **--lā** *f.* cây bả đậu.

elā *f.* nước miếng.

elaluka *nt.* dưa leo, dưa chuột.

-O-

oka *nt.* nước, chỗ ở, nơi cư ngụ.

okappaniya *a.* đáng tin cậy.

okāra *m.* sự khiêm tốn, sự giáng chức, sự giảm giá trị.

okāsa *m.* phòng, chỗ, khoảng trống, sự cho phép, sự may mắn.

okīṇṇa *pp.* của *okirati* rải lên.

okiraṇa *nt.* sự tung rác, sự rải rác, sự thải ra.

okirati [ava + kir + a] rải rác, tung ra, đổ, xối xuống. *aor.* **okiri**. *pr.p.* **oki ranta**.

okkanta *pp.* của *okkamati*.

okkanti *f.* sự đi vào, trở nên, hiện ra.

okkantika *a.* hiện tại, tái sanh.

okkamati [ava + kam + a] đi vào, rơi vào, đến nơi. *aor.* **okkami**. *abs.* **okkamitvā**. *--na* *nt.* đi vào, rơi vào.

okkamanta, *--mamana* *pr.p.* đi vào, rơi vào.

okkhitta *pp.* của *okkhipati*.

okkhipati [ava + khip + a] thả xuống, nhỏ giọt xuống. *aor.* **okkhipi**.

ogacchati [ava + gam + a] đi xuống, lún xuống. *aor.* *—chi.* *pp.* *ogata*.

ogadha *a.* bao hàm, kể cả, nhúng nước, ngâm nước.

ogayha, **agāhiya** *abs.* của *ogāhati* đang nhảy xuống nước, nhúng nước.

ogāha *m.*, **ogāhana** *nt.* lặn xuống, nhảy xuống nước.

ogāhati [ova + gāh + a] nhảy xuống, đi vào, bị ngâm vào. *aor.* **ogāhi**.

ogāhamāna *pr.p.* nhảy xuống nước.

ogāḷha *pp.* của *ogāhati*.

ogilati [ava + gil + a] nuốt xuống. *aor.* **ogiti**.

ogunṭheti [ava + guṇṭh + e] đẩy lên, che phủ lên. *aor.* *--esi.* *pp.* **ogunṭhita**.

ogha *m.* nước lũ, dòng nước, hàm [lôi cuốn con người ra khỏi sự giải thoát]. *--tiṇṇa* *a.* thoát qua khỏi dòng nước [giải thoát].

ocaraka 3. người suu tầm, hạnh kiểm thấp hèn, người thông tin.

ociṇṇa, **ocita** *pp.* của *ocināti*.

ocinana *nt.* gom lại, lựa chọn, hái.

ocinanta *pr.p.* của *ocināti*.

ocināti [ava + ci + nā] gom lại, thu góp, hái, lật. *aor.* **ocini**. *abs.* **ocinitvā**.

oja *m., nt.*, *ojā* *f.* chất bổ dưỡng, nước cốt, bản chất. *--vantu* *a.* nhiều sinh lực, bổ dưỡng, ngon thơm.

oṭṭha *m.* con lạc đà, cái môi [miệng].

oḍḍeti [uṇ + e] máng, treo lên, gài bẫy. *aor.* *--esi.* *pp.* *oḍḍta*.

otarāṇa *nt.* sự xuống, sự xuống.

otarati [ava + tar + a] xuống, đi xuống dưới. *aor.* **otari**. *pr.p.* **otarana**. *abs.* **otaritvā**.

otāpeti [ava + tap + e] phơi nắng.
aor. --esi. pp. otāpita.

otāra *m.* sự xuống, sự tới lui, lại gần, dịp may, lỗi lầm. --**gavesī** *a.* tìm một dịp tốt. --**rāpekkā** *a.* tìm một dịp may.

otāraṇa *nt.* hạ xuống thấp.

otāreti [ava + tar + e] mang xuống thấp. *aor. --esi. pp. otārita.*

otiṇṇa *pp.* của *otarati* đi xuống, bị bao vây, bị bệnh.

ottappa *nt.* ghê sợ tội lỗi, làm sai quấy.

ottappati [ava + tap + ya] ghê sợ tội lỗi hay làm sự sai quấy. *aor. ottappi.*

ottappī, ottāpī *a.* ghê sợ tội lỗi, lo ngại sự sai quấy của mình.

otthata *pp.* của *ottharati*.

ottharaṇa *nt.* sự lặn xuống, căng, trương ra, trái lên.

ottharati [ava + thar + a] rải lên, căng, trương lên, lặn xuống. *aor. otthari. pr.p. ottharamāna. abs. ottharivā.*

odakantika *nt.* gần bên mé nước.
adj. có nước rửa tội cuối cùng.

odana *nt., m.* cơm.

odanika *m.* sự nấu cơm.

odahati [ava + dah + a] để xuống, để ý đến, thêm vào. *aor. odahi. abs. odahitvā. --na nt.* để xuống, sự thêm, xen vào, sự nghe.

odāta *a.* trắng, sạch sẽ. *m.* màu trắng. --**kaṣiṇa** *nt.* để mục để tham thiên bằng màu trắng. --**vasana** *a.* mặc đồ trắng.

odissa *abs.* đang xa cách, rời xa, đang vạch biên giới.

odissaka *a.* riêng biệt, xác định.

odhi *m.* ranh giới, biên giới. --**so** *ad.* đã phân ranh, một phần ăn.

odhunāti [ava + dhu + nā] thoát khỏi. *aor. odhini.*

odhūta *pp.* của *odhunāti*.

onaddha *pp.* của *onandhati*.

onandhati [ava + nadh + m + a] cột, đóng lại, bao bìa, bọc, đẩy lên. *aor. onandhi.*

onata *pp.* của *onamati*.

onamati [ava + nam + ya] cúi xuống, nghiêng mình, hạ mình, cúi đầu. *aor. onami. pr.p. --manta. abs. onamitvā.*

onayhati [ava + nah + ya] bao bọc, đẩy lên, cột trời xuống. *aor. onayhi.*

onahana *nt.* sự bao bọc, giấu, che đậy, khâm liệm.

onīta *pp.* lấy đi, dời đi, dẹp đi.

onojana *nt.* sự phân phát, trình bày.

onojeti [ava + nuj + e] tặng, chia cho, phân phát. *aor. --esi. pp. jita.*

opakkamika *a.* do bởi vài thủ đoạn.

opānāyika *a.* dẫn dắt đến, đem lại gần [pháp mà các bậc thánh để trong tâm].

opapātika, --pāti *a.* phát sanh lên, không thấy rõ nguyên nhân, hóa sanh.

opamma *nt.* sự so sánh, sự đối chiếu.

oparajja *nt.* thuộc về phó vương, hoàng phái.

opavayha *a.* nên cưỡi ngựa đực.

opāta *m.* cái bẫy.

opātetī [ava + pat + e] làm cho sập, cho rơi xuống, cho sụp đổ, chận lại, làm gián đoạn. *aor.* --esi. *pp.* **opātita**.

opāna *nt.* cái giếng, chỗ cung cấp nước tự do.

opiya *abs.* đang để vào.

opilāpita *pp.* của *opilāpeti*.

opilāpeti, opilāveti [ava + plav + e] nổi lên, làm cho nổi. *aor.* --esi.

opuṇāti [ava + pu + nā] quạt, sảy lúa. *aor.* **opuṇi**. *abs.* **opuṇitvā**.

obhagga *pp.* bẻ, gãy, triệt hạ.

obhāsa *m.* ánh sáng, nước bóng, láng.

obhāsati [ava + bhās + a] chiếu sáng. *aor.* **obhāsi**. --**na** *nt.* chói sáng.

obhāsita *pp.* của *obhāseti*.

obhāseti *caus.* của *obhāsati* làm cho chói sáng, đốt sáng lên. *aor.* --esi. *abs.* **obhāsetvā**.

obhāsenta, --sayamāna *pr.p.* của *obhāseti* chiếu sáng, rọi sáng, sự đốt sáng.

oma, omaka *a.* thấp hèn, hèn hạ.

omaṭṭha *pp.* của *omasati* làm như bản, rờ đụng.

omaddati [ava + madd + a] chà xát, nghiền nát, đè nén, áp bức. *aor.* **omaddi**.

omasati [ava + mas + a] rờ đụng, cảm, nứ. *aor.* **omasi**.

omasanā *f.* --**vāda** *m.* chửi mắng, rầy la, quở trách.

omukka *pp.* của *omuñcati* cời ra, lột ra [quần áo].

omuñcati [ava + muc + ṃ + a] lấy ra, mở dây ra, lột đồ ra. *aor.* --ñci.

omuñcitvā *abs.* của *omuñcati* đang cời bỏ một vài loại y phục.

omutteti [ava + mutt + e] tiêu tiện. *aor.* --esi.

ora *nt.* gần bờ, trong thế giới này. *adj.* hạ cấp, dưới thấp. --**pāra** *nt.* phía trên và phía dưới, chỗ gần và xa bờ, mé. --**mattaka** *a.* không quan trọng, không ý nghĩa, việc nhỏ mọn. --**mbhāgiya** *a.* thuộc về cảnh giới thấp hèn.

oram, orena *ad.* dưới, trong vòng, phía dưới, ở phía này.

oraka *a.* hèn hạ, thấp hèn, hạ cấp.

orabbhika *m.* người bán trùu.

orasa *a.* chánh thống, hợp pháp, tự làm ra.

orima *a.* thấp nhất, ở phía này. --**tira** *nt.* gần bờ, gần mé.

oruddha *pp.* của *orundhati*.

orundhati [ava + rudhi + ṃ + a] bỏ tù, cầm lại, làm bế tắc, ngăn trở. *aor.* **orundhi**.

oruyha *abs.* của *oruhati*.

oruhati [ava + ruh + a] xuống, đi xuống. *aor.* **oruhi**. *pr.p.* --**hanta**.

oruhana *nt.* sự xuống.

orūḷha *pp.* của *oruhati* đã xuống, đã leo xuống.

ordha *m.* khuê phòng, phòng riêng của quý bà, hoàng cung của Thô Nhĩ Kỳ xưa.

oropana *nt.* lấy, đem xuống, sự thấp hèn, để xuống, hạ xuống.

oropita *pp.* của *oropeti*.

oropeti [ava + rup + e] lấy xuống, để một bên, bỏ một bên. *aor.* --esi. *pr.p.* **oropenta**, --**payamāna**.

oropetvā, **oropiya** *abs.* của *oropeti* đang hạ thấp xuống, bỏ một bên.

orhana như *oruhana*.

orohati như *oruhati*.

olaggeti [ava + lag + e] máng thông xuống, làm dính vào. *aor.* --esi. *pp.* **olaggita**.

olamba, --**baka** *a.* máng xuống. *nt.* cái chống đỡ, cục chì [để dò nước] cột dây câu.

olambati [ava + lab + ṃ + a] lòng thông, tồn ten, ở trên, máng lên, treo lên. *aor.* **olambi**. *pp.* **olambita**. --**na** *nt.* sự treo lên, sự ngưng.

olambamāna *pr.p.* sự treo, hoãn lại.

olambiya, --**bitvā** *abs.* đang treo tồn ten.

olikhati [ava + likh + a] cạo, nạo ra, chải. *aor.* **olikhi**.

olikhīya, **olikhītvā** *abs.* đang chải hay cạo ra.

oligalla *m.* hằm chứa phân, chỗ ô uế.

olīna *pp.* của *olīyati* lười biếng, không hoạt động.

olīyati [ava + lī + ya] không hoạt động, làm biếng nhác, quỵến luyến. *aor.* **olīyi**. --**nā** *f.* sự biếng nhác, sự say mê [vật gì]. --**māna** *pr.p.* kéo lê ở sau, lục đục phía sau.

olugga *pp.* của *olujjati* rách tả tơi, hư mục nát.

olubbha *abs.* dựa vào, níu vào, cầm giữ, duy trì.

olokana *nt.* nhìn vào. --**naka** *nt.* cửa sổ [hình tròn thuở xưa].

olokiya, **oloketvā** *abs.* của *oloketi*.

oloketi [ava + lok + e] nhìn vào, quan sát, xem coi. *aor.* **esi**. *pp.* **olokita**.

oloketum *inf.* nhìn vào. --**kenta**. --**kayamāna** *pr.p.* đang nhìn vào.

ovaṭṭikā *f.* dây cột, nịt [váy phụ nữ].

ovadati [ava + vad + a] ban huấn từ, nhắc nhở cho, quở trách. *aor.*

ovadi. *pp.* **ovadita**. --**na** *nt.* sự nhắc nhở, quở trách.

ovadanta, **ovadamāna** *pr.p.* nhắc nhở, khuyến khích.

ovaditabba *pt.p.* đáng quở trách.

ovaditvā, **ovadiya** *abs.* đã khuyến cáo, nhắc nhở.

ovaraka *m.* một phòng nội.

ovariya, **ovariyāna** *abs.* của *ovarati* cầm giữ lại, ngăn trở, phòng ngừa.

ovajjamāna *pr.p.* bị quở trách.

ovassati [ava + vass + a] mưa xuống luôn. *aor.* **ovassi.** *pp.* **ovatṭha.**

ovassāpeti *caus.* của *ovassati* dầm mưa. *aor.* --**esi.**

ovāda *m.* huấn từ, khuyến cáo, sự giảng dạy. --**ka,** --**dayaka** *a.* người khuyến cáo, nhắc nhở. --**kkhama** *a.* để khuyến dạy.

osakkati [ava + sakk + a] rút lui, lực đực phía sau, lui về hru. *aor.* **osakki.** --**nā** *f.* sự rút lui, sự kéo lê phía sau.

osakkita *pp.* của *osakkati.* --**tvā,** --**ya** *abs.* đang rút lui, di chuyển về một phía.

osaṭa *pp.* của *osarati.*

osadha *nt.* thuốc chữa bệnh.

osadhī *f.* cây [nhỏ] để làm thuốc; tên một ngôi sao thật tốt.

osaraṇa *nt.* sự đi vào, sự hội họp.

osarati [ava + sar + a] đi vào, trở vô, hội họp. *aor.* **osari.**

osāna *nt.* cuối cùng, tóm luận, thôi nghi.

osāranā *f.* sự trả, phục [chức lại], nhóm đồng đảo.

osāreti [ava + sar + e] phục [chức lại], giảng giải, cắt nghĩa. *aor.* --**esi.** *pp.* **osārita.** *abs.* **osāretvā.**

osiñcati [ava + sic + ṃ + a] tưới đổ xuống, rây, rưới [nước]. *aor.* **ñci.** *pr.p.* **osiñcanta.**

osiñciya, --**citvā** *abs.* tưới xuống, rây, rưới nước.

ositta *pp.* của *osiñcati.*

osīdati [ava + sid + a] chìm, lún xuống. *aor.* **osīdi.** *pr.p.* **osīdamāna.**

osīdana *nt.* sự chìm, lún xuống.

osīdāpana *nt.* làm cho lún xuống, cho chìm xuống.

osīdāpeti *caus.* của *osīdati* nhúng chìm xuống, làm cho lún xuống. *aor.* --**esi.** *pp.* --**pita.** *abs.* --**tvā.**

ossajati [ava + saj + a] thả lỏng ra, bỏ ra, thả ra. *aor.* **ossaji.** --**na** *nt.* sự thả ra, đưa đi, cho ra khỏi.

ossaja, --**jitvā** *abs.* đã bỏ ra, thả ra.

ossatṭha *pp.* của *ossajati.*

oharati [ava + har + a] lấy đi, lấy xuống. *aor.* **ohari.** *pp.* **ohata.**

ohāya *abs.* của *ojahāti* đã bỏ, đã rời bỏ.

ohāraṇa *nt.* đem, dời đi, cạo tóc.

ohīta *pp.* của *ohīyati* đem giấu, để xuống, hạ xuống.

ohīna *pp.* của *ohīyati* để, bỏ ra sau.

ohīyaka 3. người bị để một bên, còn lại.

ohīyati [ava + hi + ya] ở lại phía sau, còn lại. *aor.* **ohīyi.** *abs.* **ohīyitvā.** --**yana** *nt.* đang ở lại phía sau.

ohīyamāna *pr.p.* kéo lê lết phía sau.

oḷarika *a.* to lớn, thô lỗ; rộng lớn.

-K-

ka [cách dùng để hỏi của kin] ai, cái gì? cái nào?

kakaca *m.* cái cửa.

kakaṇṭaka *m.* con cắc kè.

kaku *m.* cái gút, nút, đỉnh, chóp, cái bưú, cái gù lưng, góc lồi, nhô ra.

kakudha *m.* gù [trên lưng con bò], cái mỏng gà, cây bàng. --**bhaṇṇa** *nt.* hiệu lệnh của hoàng phái, có 5 như gươm, lọng, hia, mào, lông đuôi con sơn dương.

kakka *nt.* bột nhồi với nước, cặn dầu lóng xuống đáy.

kakkaṭa, --**ṭaka** *m.* con cua. --**yanta** *nt.* thang có móc, để móc lên tường.

kakkasa *a.* cứng, dai, gồ ghề, nhám.

kakkāki *f.* dưa leo, dưa chuột.

kakkhaḷa *a.* thô, nhám, gồ ghề, cứng rắn. --**ḷatā** *f.* sự nhám nhúa, sự cứng rắn, nghiêm ngặt.

kaṅka *m.* con cò ma. --**ṇa** *nt.* chiếc vòng.

kaṅkhati [khaḥ + ṃ + a] nghi ngờ, không chắc ý. *oar.* **kaṅkhi**. --**nā**, **kaṅkhā**, --**yanā** *f.* sự nghi ngờ, không chắc ý. --**māna kaṅkhī** *a.* không giải quyết được, người nghi ngờ.

kaṅkhanīya, **kaṅkhitabba** *pt.p.* đáng nghi ngờ.

kaṅkhita *pp.* của **kaṅkhati**.

kaṅkhiya, **khitvā** *abs.* đang nghi ngờ.

kaṅgu *f.* hột trái kê.

kacavara *m.* sự quét dọn, đồ dư, đồ rác rến.

kacci phân từ dùng để hỏi khi hoài nghi [thường theo sau có vài phân từ như nu, nukho].

kaccha *m., nt.* đất bùn lầy; nách [phía dưới cánh tay]. --**antara** *nt.* dưới nách, nội cung của vua. --**puṭa** *m.* sự rao, sự bán hàng rong. *adj.* người có một bó đồ vắt trên vai. --**ka** *m.* một loại cây sung, cây vả.

kacchapa *m.* con rùa, con đồi mồi.

kacchā *f.* áo thắt lưng, dây đai cho con voi.

kacchu *f.* sự ngứa ngáy, ghe lở, bệnh ghe, cây nạng hai [khi đụng tới thì ngứa lắm].

kajjala *nt.* lọ nôi, bồ hóng.

kaṅcana *nt.* vàng. --**vaṇṇa** *a.* màu vàng.

kaṅcuka *m.* áo ngắn, áo choàng, áo giáp, xác lột [rắn, ve ve].

kaṅjika, **kaṅjiya** *nt.* cháo [cơm nhão].

kaṅṇā *f.* cô gái, cô hầu.

kaṭa *m.* chiếu, tấm thảm thô, gò má. --**sāra** *m.* chiếu làm bằng thứ vỏ cây, cuống hoa.

kaṭa [kata] *pp.* của **karoti**.

kaṭaka *nt.* chiếc vòng, động đá.

kaṭacchu *m.* cái muống. --**matta** *a.* đầy muống.

kaṭasi *f.* giếng trang, nhị tì.

kaṭāha *m.* cái có thể nhận lãnh được; vỏ trái bồ đào; nồi lớn.

kaṭi *f.* cái hông, háng, thắt lưng.

kaṭuka *a.* bẹn, đau đốn, dữ dội, nhức nhối. *nt.* sự châm chích. --

ttā *nt.* sự gay gắt, châm chích. --

bhaṇḍa *nt.* đồ gia vị, hương liệu.

--**pphala** *a.* kết thúc một cách dữ dội. *nt.* hột của vào loại cây thơm. --**vipāka** *a.* có kết quả cay đắng.

kaṭṭha *nt.* mảnh cây, khúc gỗ. --

ttara *nt.* giường ván; chiếu làm bằng cọng cỏ nhỏ. --**maya** *a.* làm bằng gỗ.

kaṭṭhaka *m.* cây tre.

kaṭṭissa *nt.* vải trải giường bằng tơ có thêu và khảm hột đá.

kaṭhala *a.* mảnh bê [chén, ly].

kaṭhina *a.* cứng, dai, thô thiện. *nt.* áo càsa mỗi năm dâng đến chư tăng. --**tthāra** *m.* lễ dâng casa. --

nuddhāra *m.* hủy bỏ lễ dâng áo càsa.

kaḍḍhati [kaddh + a] kéo, lôi. *aor.*

kaddhi. *pp.* **kaddhita** nứ, kéo.

kaḍḍhana *nt.* sự kéo, lôi, nứ, còn bú.

kaṇa *m.* cám [gạo], tấm [gạo gãy].

kaṇaya *m.* một loại giáo [guom], cây thương ngắn.

kaṇavīra *m.* cây trúc đào.

kaṇājaka *nt.* cháo bằng gạo tấm.

kaṇikāra *m.* cây Acerifolium có bông toàn màu vàng.

kaṇiṭṭha, kaṇiya *a.* trẻ nhất, còn nhỏ nhất, út. --**ka** *m.* em út trai.

kaṇiṭṭhā, --ṭṭhikā, kaṇiṭṭhī *f.* em gái nhỏ nhất, em gái út.

kaṇeru *m.* con voi. *f.* con voi cái.

kaṇṭaka *nt.* cây gai, miếng xương, vật có mùi nhọn. --**āpassaya** *m.* giường làm bằng da căng ra, ở dưới miếng da đó có cây sắt nhọn. --**ādāna** *nt.* hàng rào bằng gai.

kaṇṭha *m.* cần cỏ, cuống họng. --**ja** *a.* giọng phát sanh từ trong cần cỏ [hầu âm]. --**māla** *m.* cần cỏ.

kaṇḍa *m.* một phần, một chương, cây tên, cán [giáo], cọng [cây].

kaṇḍarā *f.* gân.

kaṇḍu, --ti *f.* ghè ngựa.

kaṇḍūyana *f.* --**vana** *nt.* sự ngựa ngáy, sự quào, gãi.

kaṇḍuvati *deno.* từ **kaṇṇu** gãi, ngựa, làm độc, làm đau nhức, đau đốn vì ngựa. *aor.* --**ūvi**.

kaṇṇa *nt.* lỗ tai, một góc, mé, bìa của y phục. --**kaṭuka** *a.* không muốn nghe. --**gutha, --mala** *nt.* cứt rái, đồ dơ trong lỗ tai. --

cchidda *nt.* lỗ tai. --**cchinna** *a.* người bị cắt vành tai. --**jappaka**

nt. người nói nhỏ [kê bên lỗ tai]. --**jalūkā** *f.* con cuốn chiếu. --**bila**

nt. lỗ, miệng tai. --**bhūsā** *f.* vành tai, hoa tai. --**mūla** *nt.* căn nguyên lỗ tai. --**valli** *f.* lá, trái tai

[đeo bông]. --**vijjhana** *nt.* xô trái tai [để đeo bông]. --**vethana** *nt.* một loại trang điểm lỗ tai. --

sakkhalikā *f.* vành tai. --**kukha**

a. êm tai, vui tai. --**sūla** *nt.* đau tai, nhức tai.

kaṇṇadhāra *m.* tài công [ghe, tàu].

kaṇṇikā *f.* vỏ trái cây, một bó, xấp, mái nhà, đồ trang điểm lỗ tai. --**maṇḍala** *nt.* nóc nhà. --**baddha** *a.* bó lại thành bó.

kaṇha *a.* đen, tối, xấu, ác. *m.* màu đen, thần Vishnu [vì mặt đen]. --**vattanī** *m.* lửa. --**vipāka** hương quả đen [là khổ não]. --**sappa** *m.* rần hồ đất.

kata *pp.* của *karoti* đã làm, làm xong, hết, dứt rồi, đầy đủ rồi. --**kamma** *a.* đã thực hành, đã làm xong việc của mình. --**kalyāṇa** *a.* người đã làm được việc tốt, lành. --**kicca** *a.* phận sự đã làm xong. --**añjalī** *a.* đã chấp tay vái chào. --**paṭisanthāra** *a.* được tiếp đãi tử tế. --**paricaya** *a.* đã làm quen với. --**pātarāsa** *a.* đã dùng xong buổi ăn sáng. --**puñña** *a.* người đã làm được việc lành. --**puññatā** *f.* công việc phước đức. --**pubba** *a.* đã làm khi trước. --**bhattakicca** *a.* người đã dùng cơm xong, đã thọ thực xong. --**bhāva** *m.* việc đã làm xong. --**vedī** *a.* biết trả ơn. --**veditā** *f.* sự biết trả ơn. --**sakkāra**. --**saṅgha** *a.* người được sự tiếp đãi hay cúng dường. --**saṅketa** *nt.* một dấu hiệu khởi đầu. --**sikkha** *a.* người đã thực nghiệm. --**anugaha** *a.* được giúp đỡ do. --**adhikāra**, --**abhinīhāra**, --**abhinivesa** *a.* người đề đạt một nguyện vọng. --**aparādha** *a.* bị lỗi, phạm tội. 3. người phạm tội. --**abhiseka** *a.*

người được xúc dầu thánh, được tôn vương.

kataññu 3. sự biết ơn, biết báo phận. --**utā** *f.* sự biết ơn người.

katatta *nt.* đang làm, việc đã làm.

katama *a.* nào, gì.

katamatte *loc.* vừa làm xong công việc.

katara *a.* cái nào [trong hai cái].

kati bao nhiêu. --**vassa** bao nhiêu tuổi, mấy hạ [tu được mấy năm].

--**vidha** *a.* mấy thứ, mấy loại?

katikā *f.* sự trò chuyện, sự đối thoại, sự thỏa thuận. --**vatta** *nt.* hòa ước, sự ưng thuận.

katipaya *a.* vài cái, nhiều lần.

katipāha *nt.* vài ngày. --**ham** *ad.* trong ít ngày.

katupāsana *a.* khéo léo, có tài trong thuật bắn cung.

katūpakāra *a.* giúp đỡ bởi. *m.* sự giúp đỡ cho vài người khác.

katokāsa *a.* được cho phép, cho phép rời đi.

kattabba *pt.p.* đáng làm, nên làm. *nt.* phận sự phải làm. --**yuttaka** *a.* nên làm. --**batā** *f.* sự việc đáng làm.

kattara *a.* nhỏ xíu, nhỏ quá. --**daṇḍa** *m.* --**yaṭṭhi** *f.* cây gậy, cây ba ton. --**suppa** *m.* cái nia nhỏ để sấy lúa.

kattari, --**rikā** *f.* cây kéo, kéo lớn để cắt hàng rào.

kattikamāsa *m.* tên tháng 10.

kattikā *f.* chòm sao bảy ngôi thật sáng.

kattu *m.* người làm, tác giả, chủ từ của một câu. --**kāma** *a.* muốn làm. --**kāmatā** *f.* thích, ưa làm.

kattum *inf.* làm.

kattha *ad.* ở đâu?

katthaci *in.* ở nơi nào đó.

katthati [kath + a] hay nói khoe khoang. *aor.* --**katthi**. *pp.* **katthita**.

katthanā *f.* sự khoe khoang.

katthī *a.* người hay khoe, sự nói khoác, nói phách lối.

katvā *abs.* của *karoti* đã làm.

katham *ad.* thế nào? --**kathā** *f.* sự nghi ngờ, không chắc chắn. --**kathī** *a.* người hay nghi. --**kara** *a.* thế nào? --**bhūta** *a.* kiêu, loại nào, như cái nào? --**vidha**, --**pakāra** *a.* loại nào? --**sīla** *a.* hạnh kiểm thế nào?

kathana *nt.* nói, đàm thoại.

kathā *f.* diễn từ, thuật chuyện, nói chuyện. --**pabhala** *nt.* vấn đề đàm thoại. --**magga** *m.* sự tường thuật, sự kể chuyện lại. --**vatthu** *nt.* vấn đề bàn cãi, quyền, chương thứ năm của Vi diệu pháp. --**sallāpa** *m.* đàm thoại một cách thân mật.

kathāpeti *caus.* của *katheti* biểu nói, gọi một thông điệp. *aor.* --**esi**.

kathita *pp.* của *katheti*.

katheti [kath + e] nói, phát ngôn ra, thuật lại. *aor.* **kathesi**. *pr.p.* **kathenta**. --**tvā** *abs.* đã nói.

kadanna *nt.* gạo, cơm thiu, vật thực thiu thúi.

kadamba *m.* cây nauclea, lá hình trái tim.

kadariya *a.* sự khốn khó, sự bòn xén, keo kiệt. *nt.* sự hà tiện, sự keo kiệt. --**yatā** *f.* sự bòn xén.

kadali *f.* cây chuối, cây cờ, phướn. --**phala** *nt.* trái chuối. --**miga** *m.* một loại nai có bộ da rất quý.

kadā *ad.* khi nào?

kadāci *in.* có lúc, có khi. --**karahaci** *in.* ít khi, có thì giờ.

kaddama *m.* bùn lầy, vũng bùn. --**bahula** *a.* đầy bùn lầy. --**modaka** *nt.* nước bùn.

kanaka *nt.* vàng [bạc]. --**cchavī**, --**ttaca** *a.* da màu vàng. --**ppabhā** *f.* màu vàng. --**vimāna** *nt.* đèn vàng, cung điện bằng vàng.

kanīnikā *f.* con người.

kanta *a.* vui vẻ, đáng mến, thuận thảo. *m.* người yêu dấu, chồng.

kantati [kant + a] cắt, xén, xe chỉ, xoay tròn, chạm, khắc, cắt. *aor.* **kanti**. *pr.p.* **kantanta**.

kantana *nt.* cắt xén, xe chỉ, chạm, khắc.

kantā *f.* người đàn bà, người vợ.

kantāra *m.* rừng rú hoang vu, đường đồng cát, sa mạc. --**nittharaṇa** *nt.* đi ngang qua bãi sa mạc.

kantita *pp.* của *kantati*.

kanda *m.* rễ, củ, giống khoai mỡ.

kandati [kand + a] la, khóc, than khóc, khóc kể. *aor.* **kandi**. *pp.* **kandita**.

kandana *nt.* sự la khóc, khóc kể.

kandara, --**rā** *f.* động, hang ở trên dốc núi.

kanduka *m.* trái banh [đề đá].

kapaṇa *a.* nghèo, khốn khổ, không có nghĩa gì. *m.* người ăn xin.

kapalla, --**laka** *nt.* chảo chiên, mảnh, miếng bẻ [chén]. --**pūva** *m., nt.* bánh chiên, nướng trên vỉ, như bánh tráng, bánh kẹp.

kapāla, --**laka** *m.* vỏ, mu [sò hay đôi môi], chảo để chiên, chảo, chén của người đi xin. --**sisā** *sọ* người, đầu lâu.

kapi *m.* con khỉ. --**kacchu** *m.* tên cây mucana.

kapiñjala *m.* một loại chim đa đa.

kapittha *m.* trái táo rừng.

kapila *a. m.* màu đà, nâu, hung hung, tên của một vị hiền triết. --**vatthu** *nt.* xứ Ca-bì-la-vệ [nơi bồ tát Sĩ Đạt Ta giáng sinh].

kapisāsa *m.* cây đà ngang trên cửa.

kapota *m.* chim bồ câu.

kapola *m.* gò má.

kappa *m.* một thế hệ của vũ trụ, một tầng kỳ, tư tưởng. *a.* thuận tiện, tiện lợi, giống nhau. --**ṭṭhāyī**, --**ṭṭhilika** *a.* lâu một tầng kỳ. --**rukka** *m.* cây như ý [làm cho ước nguyện thành tựu]. --**vināsa** *m.* tiêu hoại của một a-tăng-kỳ. --**vināsaka** *a.* lửa tàn

phá vũ trụ. --**ka** *a.* người thợ cạo râu tóc, quan cận thân, tự vệ. --**ṭa** *m.* vải cũ rách, y phục rách rưới.

kappati [kapp + a] nên, được, giống như, đúng, chính. --**na** *nt.* --**nā** *f.* sự định, sự đặt để, sự thẳng yên ngựa, để cho có thứ tự, sự suy nghĩ. --**jīvita** *sự* sanh sống.

kappabindhu *nt.* làm dẫu vào áo càsa.

kappara *m.* cùi chõ, khuỷu tay.

kappāsa *nt.* gòn, bông vải. --

patala *nt.* người trồng bông vải.

--**maya**, --**sika** *a.* làm bằng vải. -
-**pāsī** *m.* cây bông vải.

kappika *a.* thuộc về một thế hệ.

kappita *pp.* của *kappeti*.

kappiya *a.* thích hợp, đúng luật, chính xác. --**kāraka** *m.* người hầu hay phục dịch người tu, người cung cấp vật dụng thích hợp. --**bhaṇḍa** *nt.* vật dụng của các bậc tu hành.

kappūra *m., nt.* long não, băng phiến.

kappeti [kapp + e] sửa soạn, thẳng cương, sắp đặt có thứ tự, cân nhắc, làm, hướng dẫn cuộc đời mình. *aor.* --**esi**. *pr.p.* **kappenta**. --**tvā** *abs.* đang sửa soạn, sắp đặt có thứ tự.

kabara *a.* có lốm đốm, có vằn, có nhiều màu sắc.

kabala *m. nt.* một miếng, một cục, một tảng, đầy miệng. --**liṅkāra** *m.* một tảng đá. --**liṅkārahāra** *m.* vật thực [cứng mềm để ăn].

kabba *nt.* bài thi thơ, một đoạn thi phú.

kama *m.* thứ tự, cử chỉ, phương cách, đường lối.

kamati [kam + a] đi, đi vào trong. *aor.* **kamī**. *pp.* **kanta**.

kamaṇḍulu *m., nt.* bình nước có quai.

kamanīya *a.* đáng mến, dễ thương, tốt đẹp.

kamala *nt.* bông sen. --**dala** *nt.* cánh hoa sen.

kamalāsana *m.* trời Phạm Thiên, đấng tạo hóa [theo sự hiểu biết của Bà-la-môn].

kamalīnī *f.* hồ, ao sen.

kamuka *m.* cây cau.

kampaka *a.* người run rẩy.

kampati [kamp+a] rung rinh, xao xuyến. *aor.* **kampi**. *pr.p.* **kampamāna**, **kampanta**. --**na** *nt.* **kampā** *f.* sự rung rinh, sự chuyển động.

kampita *pp.* của *kampeti* và *kampati* rung chuyển, chuyển động. --**ya** *a.* có thể rung động.

kampeti *caus.* của *kampati* rung động, làm cho chuyển động. *aor.* --**esi**. *pr.p.* **kampenta**.

kampetvā, **kampiya** *abs.* đang rung chuyển.

kambala *nt.* đồ vật bằng len, cái mền. --**balī** *f.* người mặc bộ đồ bằng len. --**liya** *nt.* y phục bằng len.

kambu *m., nt.* vàng, vỏ ốc xà cừ. -**givā** *a.* cô có ba ngón.

kampoja *m.* tên xứ Campuchia.

kamma *nt.* sự làm, hành vi, việc làm. --**kara**, --**karā** *m.* nhân công, lao công. --**karaṇa** *nt.* công việc, lao công, việc làm. --**kāraṇā** *nt.* hình phạt, khổ sai. --**kāraka** *nt.* trường hợp về đối tượng, mục tiêu. --**kkhaya** *m.* tiêu tan, dứt nghiệp. --**ja** *a.* do nghiệp tạo ra. --**jāta** *nt.* nhiều loại nghiệp, nhiều nghề nghiệp. -**-dā**, --**yāda** *a.* thọ lãnh kết quả nghiệp do mình tạo. --**nānatta** *nt.* có nhiều loại nghiệp. --**nibbatta** *a.* do nghiệp tạo ra. --**patha** *m.* con đường của nghiệp. --**ppaccaya** *a.* có nghiệp là nguyên nhân, căn bản. --**phala** *nt.* kết quả của nghiệp. --**bandhu** *a.* nghiệp là thân bằng quyến thuộc. --**bala** *nt.* nghiệp lực. --**yoni** *a.* nghiệp là nơi sanh ra. --**vāda** *m.* lý thuyết tin về nghiệp lực. --**vādī** *a.* tin về nghiệp. --**vipāka** *m.* sự kết quả của nghiệp mình đã tạo. --**vaga** *m.* sự xô đẩy, thúc giục của nghiệp. --**samuṭṭhā**, --**na** *a.* phát sanh lên do nghiệp. --**sambhava** *a.* sản xuất do nơi nghiệp. --**sarikkhaka** *a.* giống nhau trong kết quả của hành vi. --**saka** *a.* nghiệp là gia tài của mình. --**javātā** *m.* việc khổ sở của đứa trẻ khi sanh ra, *adj.* do nghiệp tạo ra. --**ānurūpa** *a.* tùy theo duyên nghiệp. --**ayūhana** *nt.* sự đầy đầy của nghiệp tạo. --**upaccaya** *m.* sự tích trữ nghiệp.

kammañña, kammaniya *a.* nên làm sẵn sàng, để sử dụng. --**ñatā** *f.* --**bhāva** *m.* sự sẵn sàng, đáng, sự có thể làm được.

kammaṭṭhāna *nt.* đề mục để tham thiền; chi nhánh của một kỹ nghệ. --**thānika** *3.* người tham thiền.

kammadhāraṇa *m.* trạng từ ghép.

kammanta *nt.* việc làm. --**ṭṭhāna** *nt.* chỗ làm của công việc, nơi công việc đang làm. --**ntika** *a.* người lao công, người nghệ sĩ.

kammappatta *a.* những người tụ hội lại để hành tăng sự, công việc của giáo hội.

kammavācā *f.* đọc tuyên ngôn [trong khi hành tăng sự].

kamassāmī *3.* người chủ công việc, giám đốc của một thương mãi.

kammādhīṭṭhāyaka *m.* người giám thị của một công xưởng kỹ nghệ.

kammāra *m.* thợ rèn, thợ nguội, --**sālā** *f.* lò rèn.

kammārambha *m.* sự bắt tay vào việc.

kammāraha *a.* được phép cộng sự vào, dự phần vào.

kammārāma *a.* thỏa thích trong hoạt động. --**matā** *f.* sự vui thích trong hoạt động thể sự.

kammāsa *a.* mâu thuẫn, tương phản, lóm đóm, lảm chảm, tô điểm.

kammika, kammū *3.* đang làm, người đang biểu diễn, đang trông nom.

kamyatā *f.* ước mong, mong mỏi.

kaya *m.* sự mua sắm. --**vikkaya** *m.* sự thương mãi, mua bán. --**vikkayī** *m.* người thương mãi, người môi giới.

kara *m.* cánh tay, ánh rọi, thuế má, vòi con voi. *adj.* làm việc, biểu diễn. --**gga** đầu cánh tay. --**ja** móng tay. --**tala** *nt.* lòng bàn tay. --**puṭa** *m.* chỗ xếp cánh tay, khoanh tay. --**bhūsā** *f.* chiếc vòng, các loại trang điểm cánh tay.

karaka *nt.* thùng, bình to đựng nước uống. *m.* cây thạch lựu. --**kā** *f.* mưa đá. --**vassa** *nt.* giông tố, mưa đá.

karajakāya *m.* xác thân [không sạch].

karañja *m.* cây đuôi chồn.

karāṇa *nt.* làm, sản xuất. --**attha** *m.* trong sự giúp đỡ. --**vibhatti** *f.* trường hợp dùng làm phương tiện.

karāṇīya *a.* việc đó phải làm. *nt.* phận sự, sự bắt buộc. --**tā** *f.* công việc đó bắt buộc phải làm.

karāṇḍa, daka *m.* cái hộp nhỏ, cái hộp, cái tráp nhỏ đựng đồ nữ trang, vật đựng đồ.

karabha *m.* con lạc đà, một phần của bàn tay [từ cổ tay đến chân ngón tay].

karamadda *m.* cây carissa.

karamarānīta *a.* tù binh.

karavīka *m.* con chim, con cu rùng xừ Ấn Độ. --**bhāni** *a.* nói rõ ràng và du dương êm ái.

karavīra *m.* cây trúc đào.

karitvā *abs.* của *karoti* đã làm.

karī *m.* con voi.

karīyati *pass.* của *karoti* làm được. *aor.* **karīyi**

karīyamāna, kayiramāna *pr.p.* của *karīyati* đang làm.

karīsa *nt.* phân bò, phân người, một khoảnh ruộng đất [lối một mẫu]. --**magga** *m.* hậu môn, lỗ đít.

karuṇā *f.* trắc ẩn, bi mẫn. --**yanā** *f.* sự bi mẫn, lòng trắc ẩn.

karuṇāyati *denm.* của *karuṇā* cảm thấy tội nghiệp, thương xót giùm. *aor.* --**nāyi**.

kareru, --ṇukā *f.* voi cái.

kareri *m.* cây bông hường.

karoti [kar + o] làm, hành động, kiến tạo, tạo tác. *aor.* **kari.** *abs.* **katvā.**

karoṇta *pr.p.* đang làm.

kala *m.* tiếng nói nhỏ nhẹ, ngọt dịu. --**kala** *m.* nói cà lăm, nói không rõ, lẫn lộn.

kalatta *nt.* người vợ.

kalandaka *m.* con sóc.--**nivāpa** *m.* chỗ nuôi dưỡng những con sóc.

kalabha *m.* voi tơ.

kalala *nt.* bùn, đầm lầy, vũng bùn. --**makkhita** *a.* trét bùn, vách đất. --**rūpa** *nt.* chất thụ thai đầu tiên trong lòng mẹ.

kalasa *nt.* bình, chậu nước nhỏ.

kalaha *m.* sự gây gổ, sự cãi lộn. --**kāraka** *3.* người gây lộn. --**kāraṇa** *nt.* nguyên nhân sự cãi cọ, xung đột. --**sadda** *m.* sự gây lộn, sự cãi lầy.

kalāṅka *m.* đốm, dấu vết, lỗi lẫm.

kalā *f.* một phần của một khối, một nghệ thuật.

kalāpa *m.* một bó, một ống tên, một xấp, một nhóm của phân tử đầu tiên.

kalāpī *m.* con công, người có ống tên hay một bó.

kali *m.* sự thua, vận xấu, tội lỗi, sự buồn rầu, sự suy sụp. --**ggha** *m.* bỏ mất, sự thua, kết quả xấu xa. -**yuga** *m.* tuổi xấu, khôn khó là bốn thời kỳ sau cùng của a-tăng-kỳ.

kalīṅgara *m., nt.* một khúc [cây], miếng củi mục, vỏ [lúa], rơm lúa.

kalīra *nt.* ngọn non cây chà là, thốt nốt.

kalusa *nt.* tội lỗi, sự nhơ bẩn. *adj.* dơ bẩn, không sạch.

kalebara *nt.* thân thể con người.

kalyāṇa *a.* mỹ lệ, yêu kiều, hạnh kiểm tốt. *nt.* sự tốt đẹp, phước, đức độ, thịnh vượng. --**kāma** *a.* mê thích việc phước thiện. --**kārī** *a.* người làm việc phước thiện, người có đức độ. --**dassana** người lịch sự, đáng yêu. --**dhamma** *a.* đức độ. *m.* hạnh kiểm tốt, giáo lý chân chánh. --**paṭibhāṇa** *a.* hiểu, lãnh hội lẽ. --**mitta** *m.* bạn tốt lành, bạn thành thật. --**ajjhāsaya** *a.* có ý định

- làm việc lành. --**tā** *f.* sự tốt đẹp, lịch sự.
- kaḷyānī** *f.* người phụ nữ đẹp; tên một con sông bên xứ Tích Lan.
- kalla** *a.* thông thạo, có thể, mạnh khỏe, mạnh dạn, sẵn sàng, đúng lúc. --**tā** *f.* sự có thể, sự xong xuôi. --**sarīra** *a.* có thân thể tráng kiện, mạnh khỏe.
- kallahāra** *nt.* cây, cây bông súng trắng, hoa sen trắng.
- kallola** *m.* cái gối.
- kavaca** *m.* lưới sắt để làm áo giáp, áo giáp có bọc sắt, binh giáp.
- kav[b]andha** *m.* sự không cần, sự không chú ý đến thân thể, không đầu.
- kavāṭa** *m., nt.* cửa sổ, lớp ván ở ngoài cửa sắt [tủ kiếng bán đồ].
- kavi** *m.* thi sĩ. --**tā** *f.* --**tta** *nt.* tình trạng của nhà thi sĩ.
- kaviṭṭha, kapiṭṭha** *m.* cây táo voi.
- kaṣaṭa** *m.* sự từ khước, cặn bã, vị chát, cay đắng. *adj.* không có giá trị, mùi hôi thúi, bẩn thỉu.
- kasati** [kas + a] cày bừa, cố gắng phát triển. *aor.* **kasi**. *pp.* **kasita**, **kaṭṭha** rắng trồng tía.
- kasana** *nt.* sự trồng tía.
- kasanta, kasamāna** *pr.p.* sự cày bừa, sự cố gắng trồng tít.
- kasambu** *m.* thứ nấm, cặn bã. --**jāta** *a.* không sạch, dơ bẩn, tánh xấu.
- kasā** *f.* roi da. *a.* bị đánh bằng roi da.
- kaśāya** *nt.* sự sắc hay nấu thuốc, sự chung, sự cất rượu hay thuốc.
- kasava** *nt., m.* vị đắng, vải màu cam. *adj.* màu cam.
- kasi** *f.* sự trồng tía, trồng tít. --**kamma** *nt.* nghề canh nông, người cày cấy. --**bhaṇḍa** *nt.* dụng cụ canh tác.
- kaṣiṇa** *a.* tron, toàn cả. *nt.* đề mục để tham thiền. --**parikamma** *nt.* đọc tên kaṣiṇa để mục để tham thiền. --**maṇḍala** *f.* vòng kaṣiṇa để làm đề mục.
- kaṣitaṭṭhāna** *nt.* đất trồng tía.
- kaṣitvā** *abs.* đã cày bừa.
- kaṣira** *a.* khốn khó, khó khăn. *nt.* sự khổ cực, bận rộn, phiền muộn. --**rena** *ad.* với sự khó khăn.
- kaśmīra** *m.* xứ Cashmire ở hướng bắc Ấn Độ.
- kassaka** *m.* nông phu, người làm ruộng, rầy.
- kassati** [kass + a] bừa đất. *aor.* **kassi**, coi **kaddhati**.
- kahaṃ** *ad.* ở đâu.
- kaḥapaṇa** *nt.* đồng tiền Ấn Độ trị giá lỏi 5 đồng shilling của Anh. -**ṇaka** *nt.* một cách hình phạt, cắt thịt ra từng mảnh nhỏ.
- kāka** *m.* con quạ. --**pāda** đầu chân quạ, chữ thập. --**peyya** *a.* đầy tới miệng [con quạ đậu trên miệng uống được]. --**vaṇṇa** *a.* màu con quạ, là màu đen, tên một vị vua Tích Lan.
- kākaḥchati** [kas+cha] ngay. *aor.* -**-cchi**. *pr.p.* --**māna**.

kākaṇikā *f.* đồng tiền giá thấp rẻ, bằng một phần tư của đồng xu Anh.

kākasūra *a.* lạnh lẽo như con qua, người không biết hổ thẹn.

kākassara *a.* tiếng, giọng nói như con qua.

kākī *f.* con quạ cái.

kākola *m.* con quạ đen.

kāca *m.* kiếng, thủy tinh, bình mắt có vảy cá, mây hay có mộng. --**tumba** *m.* ve chai. --**maṇi** *m.* thủy tinh. --**maya** *a.* làm bằng chai, kiếng, pha lê.

kāja *m.* vác, mang, cột, cán. --**haraka** *m.* một số đất ít, một cái gò, đồi đất nhỏ hay đồi do tuyết đóng thành, người mang tuyết giá.

kāta *m.* cơ thể nam.

kāṇa *a.* mù một mắt. *m.* người một mắt.

kātabba *pt. p.* việc phải làm. *nt.* phận sự bắt buộc.

kātara *a.* nghèo khổ, khốn khó, bần cùng.

kātave, kātum *inf.* làm [việc].

kātukāma *a.* ưa thích làm. --**kāmatā, --kamyatā** *f.* thích làm hay hành động.

kādamba *m.* loại ngỗng cánh xám.

kānana *nt.* rừng, vườn lớn.

kāpilavathava *a.* thuộc về xứ Ca-Bì-La-Vệ.

kāpurisa *m.* người đê tiện, nghèo khổ, đáng khinh bỉ, bần tiện.

kāpotaka *a.* màu trắng đục. --**tikā** *f.* một loại rượu màu hơi hung hung.

kāma *m.* sự thỏa thích, tình dục, sự thường thức, vật vui thích trần thế. --**giddha** tham muốn thỏa thích theo tình dục. --**guṇa** *m.* tình dục, ngũ trần. --**gedha** *m.* sự quyến luyến theo dục trần. --**cchanda** *m.* sự thỏa thích theo dục trần. --**taṇhā** *f.* sự khao khát tình dục ngũ trần. --**da, --dada** *a.* cho cái gì mình thích. --**dhātu** *f.* cảnh giới dục trần. --**paṇka** *m.* sự sa lầy trong tình dục. --**pariḷaha** *m.* sự nóng sốt của tình dục. --**bhava** *m.* cảnh dục giới. --**bhogī** *a.* hưởng sự vui thích của dục trần. --**mucchā** *f.* sự mê mẩn trong tình dục. --**rati** *f.* sự vui thích tình dục. --**rāga** *m.* sự mê sa tình dục. --**loka** *m.* cảnh dục giới. --**vitakka** *m.* sự suy nghĩ về tình dục. --**saṅkappa** *m.* tư tưởng về tình dục. --**saññojana** *nt.* dây cột trời tình dục. --**sukha** *nt.* sự an vui trong tình dục. --**sevanā** *f.* sự dâm dục.

kāmatā *f.* sự ước ao, ham muốn.

kāmī *a.* người có được vật vui thích, *in cpds.* muốn, ước ao.

kāmuka *a.* dục tình, đa dâm, háo sắc.

kāmeti [kam + e] khát khao, ham muốn. *aor. --esi. pp. kamita.*

kāmetabba *pt.p.* nên ước ao.

kāya *m.* một đồng, sự gom lại, thân thể. --**kamma** *nt.* nghiệp thân. --**kammaññatā** *f.* sử dụng

của thân. --**gata** *a.* liên quan đến bản thân. --**gantha** *m.* sự bó buộc của bản thân. --**gutta** *a.* thấu thức bản thân, gìn giữ hành vi của thân. --**đāha** *m.* sốt rét; sự sung mình. --**daratha** *m.* sự khốn khổ tâm thân. --**duccarita** *nt.* sự hành ác của thân. --**dvāra** *nt.* cửa thân [là nơi phát sanh sự hành động của thân]. --**dhātu** *f.* sự đụng chạm của thân. --**ppakopa** *m.* hạnh kiểm xấu xa. --**ppacālakam** *ad.* sự ngã nghiêng của thân. --**paṭibaddha** *a.* có liên quan đến thân. --**payoga** *m.* thói quen của thân. --**parihārika** *a.* khuynh hướng của thân. --**ppasāda** *m.* sự cảm giác của thân. --**passaddhi** *f.* thân thanh tịnh, yên lặng. --**pagabbhahiya** *nt.* thân vô lễ độ. --**banddhana** *nt.* dây thắt lưng, dây nịt lưng. --**mudutā** *f.* thân mềm mại, dễ uốn nắn. --**lāhutā** *f.* thân nhẹ nhàng. --**vaṅka** *m.* sự uốn cong của thân. --**vinñatti** *f.* sự hoạt động của thân. --**viññāṇa** *nt.* thân thức. --**viññeyya** *a.* thấu rõ do cửa thân. --**viveka** *m.* thân thanh tịnh. --**veyyāvacca** *nt.* sự sốt sáng của thân. --**samsagga** *m.* sự đụng chạm của thân. --**sakkhī** *a.* người lãnh hội chân lý do thân [như niệm thân]. --**saṅkhāra** *m.* sự hành động của thân [thân hành]. --**samācāra** *m.* hạnh kiểm tốt. --**samphassa** *m.* thân xúc, sự tiếp xúc của thân. --**sucarita** *nt.* thân trong sạch. --**soceyya** *nt.* sự trong sạch của thân.

kāyika *a.* có liên hệ hay có kết quả từ bản thân. --**dukkha** *nt.* thân đau khổ.

kāyujjukatā sự ngay thẳng của thân.

kāyūpaga *a.* sự quyền luyến của thân, đi tái sanh.

kāyūra *nt.* chiếc vòng đeo trên cánh tay.

kāra *m.* hành động, sự giúp việc, hành vi của sự tôn kính.

kāraka *m.* người làm, hành động. *nt.* cú pháp của văn phạm Pāli.

kāraṇa *nt.* lý do, nguyên nhân. --**nā** *abl.* do phương cách của, xuyên qua, bởi, **kiṃ kāranā** *f.* tại sao vậy?

kāraṇā *f.* tra tấn, hình phạt. --**ṇika** *m.* người tra tấn.

kārā *f.*, **kārāghara** *nt.* trại cải huấn, khám đường, nhà lao, tù.

kārāpaka *ṣ.* người thảo kế hoạch, người ra lệnh cho làm một việc gì. *f.* --**pikā**.

kārāpana *nt.* sai khiến làm, ra lệnh cho làm.

kārāpeti *caus. của karoti. aor. --esi. pp. pita.*

kārābhedaka *a.* người vượt ngục.

kārīkā *f.* một luận giải.

kāriya *nt.* bổn phận, hành vi, việc phải làm.

kārī *ṣ.* người làm, hành động.

kāruṇṇa *nt.* lòng từ mẫn.

kārunika *a.* sự bi thương, trắc ẩn.

kāreti *caus. của karoti* biểu, sai làm [kiến trúc, xây cất]. *aor.*

- kāresi.** *abs.* **kāretvā.** *pr.p.* **kārenta.**
- kāla** *m.* thì giờ. --**sseva** *sóm.* --**ṃkaroti** *chết.* --**kata** *pp.* sự chết. --**kiriyā** *f.* sự chết. --**kaṇṇī** *m.* người vô phúc, bất hạnh. --**pavedana** *nt.* sự tuyên bố thì giờ. --**vādī** *a.* nói đúng lúc, đúng giờ.
- kālaññū** *a.* người biết rõ đúng lúc.
- kālantara** *nt.* cách khoảng, thời gian.
- kālīka** *a.* quyền, tạm [một thời gian].
- kālīṅga** *m.* tên một xứ đông Ấn Độ.
- kālīya** *nt.* kiêu dân ở chung nhau.
- kālena** *đúng giờ, đúng lúc.*
- kālenakālam** *thình thoảng có lúc có khi.*
- kālusiya** *nt.* dơ bẩn, đen tối, lờ mờ.
- kāveyya** *nt.* thi phú, bài thơ.
- kāsa** *m.* một loại lau sậy, sự tiêu thụ.
- kāsāya, kāsāva** *nt.* y casa. *adj.* nhuộm màu cam vàng.
- kāsi** *m.* tên một xứ [đô thị nó là Benares].
- kāsika** *a.* thuộc về hay làm tại xứ kāsī.
- kāsu** *f.* lỗ, hầm hỏ, hang.
- kāḷa** *a.* đen, tối. *m.* màu đen. --**kūta** *m.* tên một núi trong Hy Mã Lạp Sơn. --**kesa** *a.* tóc đen huyền [còn trẻ]. --**tipu** *nt.* chì đen. --**pakkha** *m.* hạ huyền, thời kỳ không trăng. --**loṇa** *nt.* muối đen. --**sīha** *m.* một loại sư tử. --**sutta** *nt.* đường lần đo của thợ mộc. --**haṃsa** *con hạc đen.*
- kāḷaka** *a.* đen. *nt.* đóm đen, sự dính dơ, hột đen trong gạo.
- kāḷāyasa** *nt.* sắc [đen].
- kāḷāvaka** *m.* một loại voi.
- kaḷiya** *nghĩa như kālīya.*
- kikī** *m.* chim cà cưỡng hồng. *f.* con cái.
- kiṅkara** *3.* người giúp việc, người hầu.
- kiṅkinī** *f.* tiếng kêu [leng keng của chuông hay lục lạc]. --**nikajāla** *nt.* lưới của tiếng chuông kêu ù ù.
- kiicca** *nt.* phận sự, việc làm, công việc, chuyện phải làm. --**kārī** *a.* người làm công việc của mình.
- kiccākiicca** *nt.* việc phải làm và không nên làm.
- kiicca** *a.* khó khăn, đau đớn. *nt.* buồn bực, khó khăn.
- kiicchati** [kit +cha] *bị phiền muộn.* *aor.* --**chi.**
- kiṅcana** *nt.* vài việc, việc nhỏ mọn, quyền luyến theo thế sự.
- kiṅcāpi** *in.* bất luận cái gì, nhưng, tuy vậy mà, dầu thế nào.
- kiṅjakkha** *nt.* sợi nhỏ, phấn, nhụy, hoa.
- kiṭṭha** *nt.* hột lúa mọc lên. --**ṭhāda** *a.* ăn lúa mạch. --**sambādha, --samaya** *m.* mùa gặt lúa khi lúa mọc lên đầy đủ.
- kiṇanta** *pr.p.* của *kināti.*
- kināti** [ki + ṇā] *mua.* *aor.* **kinī.** *abs.* **kiṇitvā, kitvā.** *inf.* **katuṃ, kiṇituṃ.**

kiṇṇa *pp.* của *kirati*; *nt.* men rượu, rải rác, chạy tứ tán.

kittava *m.* sự gian lận, lường gạt.

kittaka *inter.* bao nhiêu? định giá ra thế nào?

kittana *nt.* sự giải thích, cắt nghĩa sự khen ngợi, ca tụng.

kittāvata *ad* bao xa? Có quan hệ thế nào?

kitti *f.* danh tiếng, tiếng tăm lừng lẫy. --**ghosa**, --**sadda** *m.* sự lừng danh. --**mantu** *a.* danh tiếng.

kittima *a.* nhân tạo, giả.

kitteti [kitt + e] khen ngợi, tuyên bố, tán dương, kể lại. *aor.* --**esi**. *pp.* **kittita**. *pr.p.* **kittenta**.

kinnara *m.* một loại phi cầm đầu mình giống người, con thích đề huồn nhọn; tên một quốc gia ở nơi rừng. --**rī** *f.* con thích đề huồn nhọn cái.

kipillikā *f.* con kiến, con mối.

kibbisa *nt.* hành vi sai quấy, tội trọng. --**kārī** 3. phạm tội trọng.

kimakkhayī *a.* giảng thuyết cái chi.

kimatthaṃ *ad.* với mục đích gì? -**tthiya** *a.* về ý định gì, ý muốn gì?

kimi *m.* con sâu, dòi, loài chí, rận.-**kula** *nt.* một loại sâu, dòi.

kimpakka, phala *nt.* trái có chất độc [giống như trái xoài].

kimpurisa như *kinnara*.

kira *n.* thật vậy, đúng vậy.

kiraṇa *m., nt.* tia sáng, sáng chói.

kirati [kir + a] tung, rắc, rải rác, chạy tán loạn. *aor.* **kiri**. *pp.* **kiṇṇa**.

kirāta *m.* một giống người rừng, mồi.

kiriya *nt.* **kriyā**, **kiriya** *f.* hành động, làm, biểu diễn. --**vāda** *m.* sự tin về ảnh hưởng của nghiệp. --**vādī** *m.* người tuyên truyền về thuyết nghiệp quả, tin nghiệp báo.

kirīta *nt.* cái mào, mũ vua chúa, vòng hoa đội đầu.

kilañja *nt.* chiếu làm bằng lát.

kilanta *pp.* của *kilamati* mệt mỏi, mệt nhọc, kiệt lực.

kilamati [kilam + a] bị mệt mỏi, mệt nhọc. *aor.* **kilami**. *abs.* **kilamitvā**.

kilamatha *m.* sự mệt, sự chán ngán.

kilamanta *pr.p.* của *kilamati* trở nên mệt nhọc, chán ngán.

kilamita *pr.p.* của *kilameti*.

kilamīyati *pass.* của *kilameti* đã làm cho mệt nhọc. *aor.* **mīyi**.

kilamiyamāna *pr.p.* của *kilamīyati* đang làm cho mệt nhọc.

kilameti *caus.* của *kilamati* làm cho mệt mỏi, chán ngán. *aor.* --**esi**. *pr.p.* **kilamanta**. *abs.* **kilametvā**.

kilāsa *m.* bệnh ngoài da.

kiliṭṭha *pp.* của *kilissati*.

kilinna *pp.* của *kilijjati* ướt, mốc meo, dơ bẩn.

kilissati [kilis + ya] trở nên dơ bẩn, ô uế, không sạch sẽ. *aor.* **kilissi**. *pr.p.* **kilissanta**.--**na** *nt.* bị dơ bẩn, ô uế.

kilesa *m.* sự ham muốn, tình dục, sự nhơ bẩn, hư hỏng, trụy lạc. --**kāma** *m.* tình dục. --**kkhaya** *m.* sự diệt trừ ái dục. --**ppahāṇa** *nt.* sự dứt bỏ phiền não. --**vatthu** *nt.* vật làm cho dính líu theo thế tục.

kilesati [kilis + e] làm cho dơ bẩn, phiền não. *aor.* --**esi**. *pp.* **kilisita**.

kilomaka *nt.* màng phổi.

kisa *a.* gầy ốm, xanh xao, tiều tụy, hốc hác, làm xấu xa.

kiñci *in.* vài cái, ít cái.

kiñsuka *m.* cây lá um tùm.

kiṃ *rel. inter. pron.* cái gì? *m.* ko ai? *f.* **kā** người nữ nào? *nt.* **kam** vật gì? --**kāraṇā** *ad.* với lý do gì --**vādī** *a.* cổ chấp ý kiến nào?

kīṭa, **kīṭaka** *m.* một loại sâu bọ, con mọt.

kīṭa *pp.* của **kiṇāti** đã mua.

kīḍisa *a.* với loại nào?, giống cái nào?

kīra *m.* con kết, con vệt.

kīla *m.* nọc, cọc, cừ.

kīva *in.* bao nhiêu, bao xa. --**taka** *a.* bao nhiêu.

kīḷati [kī + a] chơi giỡn, thể thao, tự mình làm cho vui chơi. *aor.* **kīḷi**. *pr.p.* **kīḷanta**, **kīḷamāna**. *abs.* **kīḷitvā**.

kīḷanaka *nt.* đồ chơi. *adj.* chơi giỡn

kīḷanā, **keḷi** *f.* các môn thể thao, sự vui đùa, vui chơi.

kīḷā *f.* sự vui chơi, môn thể thao. --**golaka** *nt.* bóng đá. --**pasuta** *a.* ưa thích thể thao. --**bhaṇḍaka** *nt.* một món đồ chơi. --**maṇḍala** *f.* vận động trường.

kīḷāpanaka *a.* người làm đồ chơi.

kīḷāpeti *caus.* của **kīḷati** biểu cho chơi giỡn, thể thao. *aor.* --**esi**. *pr.p.* **kīḷāpenta**. *abs.* **kīḷāpetvā**.

kīḷita *pp.* của **kīḷati** đã chơi giỡn. *nt.* thể thao, chơi giỡn.

kukutthaka *m.* một loại phi cầm [chim].

kukku *m.* đơn vị đo chiều dài xưa lối 22 ngón tay nằm ngang.

kukkucca *nt.* phóng tâm, bận rộn, sự hối hận, ngần ngại, do dự [tâm]. --**caka** *a.* ngần ngại, do dự.

kukkuccāyati *denm.* từ **kukkucca** cảm thấy ăn năn hối hận.

kukkuṭa *m.* con gà. --**ṭī** con gà mái.

kukkura *m.* con chó. --**vatika** *a.* hành theo hạnh con chó [cách khổ hạnh].

kukkuḷa *m.* tro nóng, tên một cánh địa ngục.

kuṅkuma *nt.* cây nghệ, vàng nghệ.

kucchi *m. f.* ruột, bụng, bên trong. --**ṭṭha** *a.* đẻ trong bụng. --**dāha** *m.* chứng sưng bao tử, ruột.

kucchita *pp.* đáng khinh bỉ, đê tiện.

kuja *m.* cây, sao hôm.

kujjhati [kudh + ya] phát sân. *aor.*

kujjhi. *pp.* **kudha.** *pr.p.*

kujjhanta, kujjhamāna.

kujjhana *nt.* --**nā** *f.* sân hận, bực tức.

kujjhitvā, kujjhiya *abs.* đang sân hận.

kuñcanāda *m.* sự khởi kèn, tiếng voi rống.

kiñcika *f.* chìa khóa. --**vivara** *nt.* lỗ chìa khóa.

kuñcita *pp.* của **kuñcati** uốn cong, móc, uốn quăn.

kuñja *nt.* thung lũng nhỏ, hẹp, vòi vôi.

kuñjara *m.* con voi.

kuṭa *m., nt.* cái chậu, bình nước.

kuṭaja *m.* một loại cỏ để làm thuốc.

kuṭi, --kā *f.* cái lều, cái cốc, am.

kuṭila *a.* bê cong, uốn cong. --**tā** *f.* sự uốn cong; sự không thành thật.

kuṭumba *nt.* gia quyến. --**bika,**

kuṭumbika *m.* người gia trưởng, người trưởng lão trong gia quyến.

kuṭṭha *nt.* bệnh cùi, một loại cây có mùi thơm.

kuṭṭhī *3.* người cùi, bệnh hùi.

kuṭṭhārī *f.* cái búa, cái rìu.

kuḍumala *m.* bông búp, sự nảy chồi.

kuḍḍa *nt.* vách tường.

kuṇapa *m.* tử thi, xác chết, vật làm nôn mửa. --**gandha** *m.* mùi tử thi.

kunāla *m.* chim cư ở xứ Ấn Độ.

kuṇi *m.* người què, tàn tật.

kuṇṭha *a.* cùn [dao], không bén.

kuṇṭheti [kuṇṭh + e] làm cho cùn, cho què. *aor.* --**esi.** *pp.* **kuṇṭhita.**

kuṇḍaka *nt.* cám [gạo]. --**pūva** *m., nt.* bánh làm bằng cám.

kuṇḍala *nt.* bông tai, sự quăn, xoắn lại. --**kesa** *a.* tóc uốn quăn. --**āvatta** *a.* xoay vòng, xoắn lại.

kuṇḍalī *a.* đang quăn thành vòng, có đeo hoa tai.

kuṇḍikā, kuṇḍī *f.* bình đựng nước, bình có quai.

kuṭūhala *nt.* sự kích thích, sự tò mò.

kuto *ad.* từ đâu? khi nào?

kutta *nt.* hạnh kiểm, hay làm dáng, làm tốt.

kuttaka *nt.* tấm thảm lớn vừa cho 12 phụ nữ nhảy múa.

kuttha, kutra *ad.* ở đâu?

kuthita *pp.* đang sôi, nóng quá.

kudassu *in.* khi nào?

kudācana, --naṃ *in.* có lúc, có khi, bất cứ lúc nào.

kuddāla *m.* cái cuốc, cái xẻng.

kuddha *pp.* của **kujjhati** sân, bực tức, nóng giận.

kudrūsaka *m.* một loại hột.

kunta *m.* một loại phi cầm; giáo, thương của vua.

kuntanī *f.* chim mỏ nhất.

kuntala *m.* tóc.

kuntha *m.* một loại môi.

kunda *nt.* một loại hoa lái

kunnadī *f.* lạch, ngòi, một giống
nhảy, rận.

kupatha *m.* sái đường, tà đạo.

kupita *pp.* của *kuppati* sân hận,
hay giận, làm mất lòng người.

kupurisa *m.* người ác, xấu.

kuppa *a.* không vững chắc, hay
dời đổi.

kuppati [kup + ya] bị giận, bực
tức, hay thay đổi. *aor.* **kuppi**.
pr.p. **kuppamāna**.

kuppana *nt.* sự sân hận, sự bực
tức, sự quấy rầy.

kubbati *nhr* karoti.

kubbanaka *nt.* rừng nhỏ, bụi rậm.

kubbanta, **kubbamāna** *pr.p.* của
kubbati đang làm, đang biểu
diễn.

kubbara *m.* cây gọng xe [bò].

kumati *f.* sự hiểu lầm, tà kiến. *adj.*
có chấp tà kiến.

kumāra, **--raka** *m.* đứa trẻ trai,
còn thanh niên. **--kīlā** *f.* đồ chơi
của trẻ con.

kumārikā, **kumārī** *f.* con gái, cô
gái còn trinh.

kumina *nt.* mồi, bầy cá.

kumuda *nt.* bông súng trắng, sen
trắng. **--nāla** *nt.* cọng, cuống cây
bông súng, cọng sen. **--vaṇṇa** *a.*
màu của bông súng trắng.

kumbha *m.* bình nước. **--kāra** *nt.*
người làm gốm [nồi, chậu, bình].

--kārasālā *f.* lò gốm. **--dāsī** *f.*
người nữ mang hay gánh nước.

kumbhaka *nt.* cột buồm [ghe
thuyền].

kumbhaṇḍa *m.* bầu bí, một hạng
Chư Thiên.

kumbhī *f.* một cái chậu, bình.

kumbhīla *m.* con sấu.

kumma *m.* con rùa, con ba ba, đôi
mồi.

kummagga *m.* sái đường.

kummāsa *m.* sữa đặc có kem trên
mặt, bữa tiệc lớn.

kura *nt.* cháo, gạo nấu.

kuraṇḍaka *m.* cây có bông, bông
kiểu mẫu.

kurara *m.* con ó biển, chim ưng.

kurunḅga *m.* một giống sơn dương.

kurumāna *pr.p.* *karoti* đang làm.

kururaṭṭha *nt.* xứ Kuru [Ấn Độ].

kurūra *a.* hung bạo, dữ tợn, mãnh
liệt.

kula *nt.* gia quyến, dòng, giống. **--**
geha *nt.* nhà của gia quyến, nhà
cha mẹ. **--tanti** *f.* truyền thống
của gia đình. **--dūsaka** *ṣ.* người
làm cho gia quyến mang tiếng
xấu xa, người làm tai hại cho gia
quyến. **--dhītu** *f.* con gái của gia
quyến đáng kính nể. **--putta** *m.*
người trai của gia đình danh
tiếng. **--vaṃsa** *nt.* gia thống,
dòng dõi, con cái.

kulaṅgāra *m.* người làm cho gia
quyến suy sụp, hư hại.

kulattha *m.* một loại già đậu.

kulala *m.* con điều hầu, chim ó.

kulāla *m.* người làm đồ gốm [bình, chậu]. --**cakka** *nt.* bánh xe người làm đồ gốm.

kulāvaka *nt.* ổ.

kulisa *nt.* trái chùy hay trượng đầu bịt vàng, lưỡi tầm sét.

kulīna *a.* được nhìn nhận đồng giống.

kulīra *m.* con cua. --**pāda** *a.* cái giường có chân tiện hình con cua.

kulūpaga *a.* người hay lui tới một gia quyến.

kulla *m.* cái bè.

kualaya *nt.* cây sen.

kuvera *m.* tên một vị Trời Tứ Đại Thiên Vương cai quản hướng bắc, chúa tể của loài dạ xoa.

kusa *m.* một loại cỏ thơm, cây chanh, vụn mạng. --**agga** *nt.* lưỡi cọng tranh. --**cīra** *nt.* y phục làm bằng cỏ tranh. --**pāta** *m.* sự rút, bắt thăm theo may rủi.

kusala *nt.* sự hành thiện, sự làm lành, có đức độ. *adj.* khéo, giỏi, thông minh. --**kamma** *nt.* thiện nghiệp, hạnh kiếm đúng đắn. --**cetanā** *f.* thiện tính [tánh lành]. -**-dhamma** *m.* pháp thiện. --**vipāka** *m.* kết quả của nghiệp thiện. --**tā** *f.* sự thông thạo, sự hoàn thành, sự khéo léo.

kusinārā *f.* tên xứ, đô thị Malla.

kusīta *a.* xác xược, lười biếng. --**tatā** *f.* --**tatta** *nt.* sự lười biếng, biếng nhác.

kusuma *nt.* bông, hoa.

kusumita *a.* đang có bông, trở bông.

kusubha *m.* hàm, hổ, lỗ nhỏ.

kusumbha *m.* cây vang, gỗ có màu đỏ dùng để nhuộm [đỏ].

kusūla *m.* vựa lúa, kho.

kuha, kuhaka *a.* gạt gẫm, lường gạt.

kuhanā *f.* giả dối, gạt gẫm, gian lận.

kuhara *nt.* lỗ, hang, động.

kuhiṃ *ad.* ở đâu?

kuheti [kuh + e] gian lận, dối trá. *aor.* --**esi**.

kūjati [kūj + a] nói líu lo, nói thò thè. *aor.* kūji. *pp.* kūjita.

kūjana *nt.* tiếng hót líu lo của chim.

kūjanta, kūjamāna *pr.p.* hót líu lo.

kūjita *nt.* tiếng hót [chim]. *pp.* vang tiếng chim hót.

kūṭa *a.* giả dối, gian lận, lường gạt, không thuần hóa. --**goṇa** *m.* con bò khó dạy. --**aṭṭa** *nt.* yêu cầu sai quấy. --**aṭṭakaraka** người thỉnh cầu sai. --**jatila** *m.* đạo sĩ giả dối. --**vāṇija** *m.* người buôn bán gian xảo. --**gāra** *nt.* đèn có chớp cao nhon, xe tang, linh xa, nhà cất tạm.

kūṭa *m., nt.* chót cao, quỳên thè, ngọn, đỉnh [tháp], nóc, chớp, đầu, cần [ương cầm]. *nt.* sự sai quấy, sự lường gạt.

kūpa *m.* giếng, hầm, động.

kūpaka *m.* cột buồm, cột trụ.

kūla *nt.* mé sông, sự đắp đê.
kekara *m.* người lé mắt.
kekā *f.* tiếng gáy của con công.
ketakī *f.* dứa hoang [rừng].
ketu *m.* cò, cò hiệu [đuôi cheo]. --
kamyatā *f.* muốn được quyền hành, sự khoe khoang tự đắc. --
mantu *m.* trang trí với những cờ xí.
ketum *inf.* mua.
kedāra *m., nt.* đất có thể cày cấy được.
kedārapāḷi *f.* cái đập nước, sự đập bờ đê nhỏ trong ruộng lúa.
keṇipāta *m.* bánh lái ghe.
keyūra *nt.* chiếc vòng đeo trên cánh tay.
keyya *a.* bán được, vật bán được.
kerāṭika *a.* lờng gạt, giả dối. *m.* người không thành thật.
kerāṭiya *a.* gian xảo, giả dối.
kelāsa *m.* tên một trái núi ở Hy Mã Lạp Sơn.
kevaṭṭa *m.* người chải lược.
kevala *a.* hiu quạnh, không lẫn lộn, trọn vẹn, nguyên vẹn. --
kappa *a.* hầu như trọn vẹn. --
paripuṇṇa *a.* đầy đủ trọn vẹn. --
lam *ad.* chỉ có.
kesa *m.* tóc. --**kambala** *nt.* mền làm bằng tóc. --**kambalī** *a.* thuộc về mền làm bằng tóc. --**kalāpa** *m.* bím tóc [thắt bím]. --**kalyāṇa** *f.* tốt đẹp của tóc. --**dhātu** *f.* tóc xá lý [của Phật].

kesara *nt.* sự trang điểm tóc bằng bông hoa; tên của thú. --**sīha** *m.* lông gáy hay bướm ngựa, sư tử.
kesarī *m.* con sư tử.
kesava *m.* nhiều tóc. *m.* Thần Vishnu.
kesoropana *nt.* cạo tóc.
kesohāraka *m.* sự nhổ tóc, sự cạo tóc, người thợ cạo tóc, râu.
ko *m., sing.* của *kim* ai, người nào?
koka *m.* chó sói.
kikanada *nt.* bông sen nhỏ.
kokila *m.* cu cu.
koci *in.* người nào đó, bất cứ ai.
koccha *nt.* bàn chải, lược chải, ghé máy.
kojava *m.* tẩm thắm.
koñca *m.* con cò. --**nāda** *m.* như chữ *kuñcanāda*.
koṭacikā *f.* bộ phận của giống cái.
koṭi *f.* chót cao, đỉnh chằm chổ cuối; mười triệu. --**ppakoṭi** *f.* mười triệu tỷ. --**ppatta** *a.* đã đến chổ cuối cùng, cố chấp trọn vẹn.
koṭilla *nt.* sự uốn cong, vặn, xoắn.
koṭisimbali, kūta *m.* cây gòn đỏ có gai.
koṭṭana *nt.* nhốt, rào lại.
koṭṭita *pp.* của *koṭṭeti*.
koṭṭeti [kuṭṭ + e] nghiền, tán, đâm giã, đập phá, phá tan, đập bẻ từng mảnh, đánh đập. *aor.* --**esi.** *pr.p.* **koṭṭenta.** *abs.* **koṭṭetvā.**
koṭṭha *m.* bụng dạ, một căn phòng, phòng tích trữ vật dụng. --**āgāra** *nt.* vựa, kho, kho tàng trữ, nhà trữ

- đò.** --**āgārika** *m.* người giữ kho.
--**āsaga** *a.* ở trong bụng.
- koṭṭhaka** *m.* chòi canh, cửa chánh, chỗ để ả núp, phòng kín, thành lũy.
- koṭṭhāsa** *m.* sự chia phần, phần ăn, một phần.
- koṇa** *m.* góc, chỗ cuối, cày cung, mũi tàu.
- koṭūhala** *nt.* sự tò mò, sự kích thích.
- koṭthu,** --**ka** *m.* giống chó rừng.
- kodaṇḍa** *nt.* cây cung, sự cúi chào.
- kodha** *m.* sự sân hận.
- kodhana** *a.* không kiểm soát được tâm, cầu nhàu, buồn bực.
- konta** như *kunta*.
- kopa** *m.* sự giận, sân hận. --**neyya** *a.* dễ sân.
- kopī** *a.* xấu tánh, hay sân.
- kopīna** *nt.* bộ phận che kín [của nam, nữ], quần đùi, xi líp.
- koṭeti** *caus.* của *kuppatti* làm cho sân, khuấy rối, làm rung động, vi phạm luật lệ. *aor.* --**esi.** *pp.* **kopita.** *abs.* **kopetvā.**
- komala** *a.* mềm mại, tạo ra tình thương.
- komāra** *a.* thiếu niên. --**bhacca** *nt.* thuốc trị bệnh trẻ con, người được một hoàng tử nuôi dưỡng. -**brahmacariyā** *f.* sự nguyện cho được phạm hạnh từ lúc thơ ấu.
- komudī** *f.* ánh trăng, ngày rằm tháng mười.
- koraka** *m.* mọt, chồi, mầm non.
- korabya,** **koraya** *a.* thuộc về xứ Kuru, truyền thống từ xứ Kuru.
- kola** *m, nt.* trái táo.
- kolaka** *nt.* trái tiêu.
- kolatṭhi** *nt.* hột táo.
- kolamba** *m.* cái lu lớn.
- kolāpa** *m.* bông cây.
- koliya** *m.* một dòng họ của Thích Ca.
- koleyyaka** *a.* giống, loại tốt [chó].
- kovida** *a.* thông minh, rành mạch.
- kosa** *m.* phòng trữ đồ, kho tàng, con kén, bao, vỏ [dù].
- kosaka** *m, nt.* cái tách, vật để uống [như chén, ly], cái bao, vỏ nhỏ.
- kosajja** *nt.* lưỡi biếng, xác xược.
- kosalla** *nt.* thông thạo, tài năng.
- kosātakī** *f.* giầy thanh long, trái ản được.
- kosaphala** *nt.* hột đậu khấu.
- kosambī** *f.* tên đô thị của xứ Vatsa.
- kosala** *m.* tên xứ rất có uy quyền trong thời Đức Phật.
- kosārakkha** *m.* quan giữ kho tàng.
- kosika** *m.* chim cú.
- kosināraka** *a.* thuộc về xứ Kusinàrà.
- kosī** *f.* bao, vỏ [kiếm].
- koseyya** *nt.* tơ lụa, hàng tơ lụa. *adj.* thuộc tơ lụa.
- kosohita** *a.* bao lại, bọc lại, đắp lên.
- kohañña** *nt.* sự giả bộ, lường gạt.
- kriyā** như *kiriya.*
- kvā** *in.* ở đâu? --**ci** *in.* lỗi nào đó?

-KH-

kha *nt.* không gian, trên bầu trời.

khaga *m.* con chim.

khagga *m.* cây guom. --**kosa** *m.* vỏ guom. --**gāhaka** *m.* người cầm guom. --**tala** *nt.* lưỡi guom. --**dhara** *a.* sự mang guom. --**visāṇa** *m.* con tây u, người có cái còi giống cây guom.

khacati [khac + a] *cần, khâm* [ốc xa cù], trang trí với. *aor.* **khaci**. *pp.* **khacita**.

khajja *a.* ăn được, nhai. *nt.* vật thực cứng, thịt dậu ngọt. --**ka** *nt.* thịt ngọt. --**antara** *nt.* nhiều loại kẹo ngọt.

khajju *f.* ghê ngứa.

khajjūri *f.* cây chà là.

khajjopanaka *m.* con đom đóm.

khañja *a.* què, đi khắp khiêng.

khañjati [khaj + ṃ-a] *đi cà nhắc*. *aor.* **khañji**. --**na** *nt.* sự đi cà nhắc. *m.* chim chìa vôi.

khaṇa *m.* sát na, một chập, một giây, một dịp thuận tiện. --**ṇena** *ad.* trong một sát na. --**ṇātīta** *a.* mất dịp may.

khaṇati [khan + a] *đào* [đất], nhỏ gốc. *aor.* **khaṇi**. *pp.* **khata**. *pr.p.* **khaṇanta**. *abs.* **khaṇitvā**. --**na** *nt.* sự đào [đất].

khaṇika *a.* một lúc, một chập, tạm thời, có thể thay đổi.

khaṇitti *f.* cúp đào, cây xà beng.

khaṇḍa *m.* một chút, một miếng nhỏ, kẹo đường phèn. *adj.* bề

nhỏ. --**danta** *a.* răng đã rụng. --**phula** *nt.* sập bề từng mảnh [cao ốc].

khaṇḍakhaṇḍam, --**dikaṃ** *ad.* bề từng mảnh vụn.

khaṇḍana *nt.* sự bề, gãy.

khaṇḍikā *f.* một miếng, một miếng bề.

khaṇḍicca *nt.* trạng thái đang lung lay, muốn gãy [răng].

khaṇḍita *pp.* của *khandeti*.

khaṇḍeti [khaṇḍ + e] *bề từng mảnh nhỏ, vượt quá, vi phạm, có tội*. *aor.* --**esi**. *abs.* **khaṇḍetvā**.

khata *pp.* của *khaṇati* đã đào lên, nhỏ gốc lên, làm có thương tích, mất cả đức hạnh.

khatta *nt.* khoa chánh trị, thuộc về người chiến đấu [nhà vua].

khattiya *m.* người thuộc dòng chiến sĩ. *adj.* thuộc về dòng vua.

--**kaññā** *f.* công chúa. --**kula** *nt.* dòng chiến sĩ. --**mahāsāla** *m.* đại phú gia của dòng chiến sĩ. --**māyā** *f.* nghệ thuật đặc biệt của dòng vua. --**sukhumāla** *a.* dịu dàng và tế nhị như Hoàng tử.

khattiyā, --**yānī** *f.* phụ nữ thuộc hoàng phái.

khattu *m.* người đánh xe, quan cận thần, quân sư.

khadira *m.* cây nhục quế, keo. --**aṅgāra** *m.* cục than đỏ của cây xiêm gai, cây keo.

khanti *f.* sự nhẫn nại, sự mong mỏi, sự kiên nhẫn. --**bala** *nt.* sức mạnh của sự nhẫn nại. --**mantu** *a.* nhịn nhục, nhẫn nại.

khantika *a., in. cpds.* tin như vậy, **aññakhantika** sự tin tưởng người khác.

khantu *m.* người kiêng cử, người chịu đựng, người quân tử, tử tế.

khandha *m.* một khúc cây, chiều lớn, to, đồng, khối, một đoạn, một chương mục, uẩn có cảm giác trong mọi hình thức của đời sống. --**pañcaka** *nt.* ngũ uẩn.

khandhaka *m.* một phần hay một đoạn [văn].

khandhāvāra *m.* cắm trại, đồn, trận địa.

khamā *a.* thứ lỗi, bèn bi, nhẫn nại, chịu đựng [đau khổ].

khamatī [kham + a] nhẫn nại, bèn lòng, thứ tha, nhịn nhục. *aor.* **khami.** *pp.* **khanta.** *pr.p.* **khamanta, khamamāna.**

khamana *nt.* **khamā** *f.* khoan hồng, nhẫn nại, chịu đựng.

khamāpana *nt.* yêu cầu, xin thứ lỗi.

khamāpeti [kham + ape] xin ai thứ lỗi, xin lỗi. *aor.* --**esi.** *pr.p.* **khamāpenta.** *pp.* **khamapita.** *abs.* **khamāpetvā.**

khamitabba *pt.p.* nên tha thứ [lỗi].

khamitvā *abs.* đang thứ lỗi.

khambhakata *a.* tay chống nạnh.

khaya *m.* sự hao mòn, suy vi, phá hoại, điều tàn, sự hoàn thành. --**ānupassanā** *f.* trí tuệ thấy rõ sự điều tàn của pháp hành.

khara *a.* cứng, thô, nhám, gồ gề, lồi lõm, bén nhọn, đau đớn. --**tta** *nt.* --**tā** *f.* sự thô, nhám, gồ gề.

khala *nt.* sân đập lúa. --**agga** *nt.* khởi sự đập lúa. --**maṇḍala** sân đập lúa.

khalatī [khal + a] sậy chân, trượt chân. *aor.* **khali.** *pp.* **khalita.** *abs.* **khalitvā.**

khalita *nt.* lỗi lầm, sậy, trượt chân.

khalīna *m.* hàm thiết ngựa.

khalu *in.* thật vậy, chắc vậy.

khaluṅka *m.* ngựa chứng khó trị.

khallāṭa *a.* hói. --**sīsa** *a.* hói đầu. -**-ṭiya** *nt.* sự hói.

khalopī *f.* một loại chậu, bình.

khaja *a.* thô, nhám, cứng rắn. *m.* người đầu già, người đê hèn, tồi, xấu xa.

khāṇu *m., nt.* gốc cây [sau khi đốn]; đồn, bót, chỗ làm. --**ṇuka** *m.* gốc cây, cột, trụ, đồn nhỏ.

khāta *pp.* của *khaṇati* đã đào.

khādaka *a.* người ăn, đang sống.

khādati [khād + a] ăn, nhai, cắn, gặm. *aor.* **khādi.** *pr.p.* **khādanta, khādamāna.** --**na** *nt.* hành động đang ăn.

khādaniya *a.* nên ăn. *nt.* vật thực cứng, thịt dị ngọt.

khādāpana *nt.* cho ăn, biểu ăn, hầu cho ăn.

khādāpeti *caus.* của *khādati* biểu ăn, cắn. *aor.* --**esi.** *pp.* **khādāpita.** *pr.p.* **khādāpenta.** *abs.* **khādāpetvā.**

khādita *pp. của khādati* ăn, đã cắn, đã tiêu thụ. --**tatta** *nt.* công việc đang ăn.

khāditabba *pt.p.* nên, đáng ăn.

khāditum *inf.* ăn, nhai.

khāyati [khā + ya] hình như, giống như. *aor.* **khāyi**.

khāyita *a.* ăn hết. *nt.* ăn vài món.

khāra *m.* chất bột màu trắng giúp cho chất kiềm [hóa]--**ka** *a.* chất kiềm. *m.* chồi, mầm non. --**rika** *a.* chất kiềm [loại kim thuộc dễ hóa hợp với khinh khí và dưỡng khí [métaux alcalins].

khāri *f.* mười sáu phần đồng lượng của hạt, một cái thúng, cái rổ treo ở đầu cân với một số ít đất hay đá.

khārikāja, khāravidha *m., nt.* thúng rổ để cân và trái cân [bằng đất hay đá].

khāleti [khal+ e] rửa, giặt, súc [chai]. *aor.* --**esi**. *pp.* **khāḷita**. *abs.* **khāḷetvā**.

khīḍḍā *f.* chơi giỡn, sự chơi đùa. --**dasaka** *nt.* cuộc chơi trong thời kỳ mười ngày. --**rati** *f.* sự vui thích, khoái lạc.

khitta *pp. của khipati* liệng, thả, thả bỏ, lật bỏ, xô ngã, lật đổ. --**citta** *a.* người có tâm bị xáo trộn.

khipa *m.* sự thả qua vật gì, mồi nhử cá, áo choàng.

khipati [khip + a] thả, vãi [chài], thả ra, hất hơi. *aor.* **khipi**. *pr.p.* **khipanta, khipamāna**. *abs.* **khipitvā**.

khipana *nt.* thả đi, liệng bỏ.

khipita *pp. của khipati* thả ra. *nt.* sự hất hơi. --**sadda** *m.* tiếng hất hơi.

khipitum *inf.* thả đi, nhẩy mũi.

khippa *a.* mau lẹ. --**taraṃ** *ad.* sớm quá, mau quá. --**paṃ** *ad.* một cách mau quá.

khila *nt.* sự cứng rắn [lòng dạ], sự vô tình, sự cứng cõi.

khīṇa *pp. của khīyati* phung phí, kiệt sức. --**tta** *nt.* --**tā** *f.* câu chuyện, công việc đã dứt. --**maccha** *a.* không có cá. --**bīja** *a.* người không có giống của sự sinh tồn. --**āsava** *a.* bực a-la-hán, người đã dứt hết phiền não.

khijati [khī + ya] bị kiệt sức, làm hao mòn hết, trở thành thất vọng. *aor.* **khīyi**. *pr.p.* **khīyamāna**. *abs.* **khīyitvā**.

khīra *nt.* sữa. --**aṇṇava** *m.* tòa nhà trắng. --**paka** *a.* vắt sữa. --**odana** *nt.* sữa gạo, nước cơm.

khīrikā *f.* cây có lá lớn [có nhiều mù].

khīla *m.* cái chột, mộng, móc [áo], cây trụ, nông, cột.

khujja *a.* người gù lưng.

khudā *f.* người dúi.

khudda, --ka *a.* nhỏ, hèn hạ, thấp, không đáng kể. *nt.* mật ong ruồi. --**kanikāya** *m.* tên của tập sách về qui tắc. --**kapāṭha** *m.* tên của quyển sách đầu tiên trong tập **khuddaka**.

khuddā *f.* loại ong ruồi.

khuddānukhuddaka *a.* những điều học nhỏ nhen.

khuppipāsā *f.* sự đói khát.

khubhatī [khubh + a] bị xao động hay quấy nhiễu. *aor.* **khubhi**. *pp.*

khubbhita.

khura *nt.* dao cạo, móng [thú]. --

agga *nt.* phòng tra tấn. --

kosa *m.* bao, vỏ dao cạo. --

cakka *nt.* bánh xe bén như dao cạo. --

dhārā *f.* lưỡi dao. --

bhaṇḍa *nt.* dụng cụ của thợ cạo. --

maṇḍa cạo thiết sắt.

khurappa *m.* một loại cung tên.

kheṭa, **kheṭaka** *nt.* cái mộc, cái khiên, áo giáp che ngực.

khetta *nt.* cánh đồng, khoảng đồng ruộng, nơi thuận lợi, nơi mà vật gì có thể sản xuất được. --

kamma *nt.* công việc đồng áng. --

gopaka *m.* người trông nom đồng ruộng. --

sāmika *m.* chủ điền. --

tājīva *m.* nhà nông, người làm ruộng. --

tūpama *a.* so sánh như đồng ruộng.

kheda *m.* hối tiếc, buồn rầu, đau khổ.

khepa *m.* thầy bô, liệng đi, mất [tinh thần]. --

na *nt.* đi qua [thì giờ], sự hao mòn, sự đoạn tuyệt.

khepita *pp.* của *khepeti*.

khepeti [khip + e] xài phí [thì giờ, của cải], làm cho hao mòn. *aor.* -

esi. *pr.p.* **khepenta**. *abs.*

khepetvā.

khema *a.* an toàn, yên lặng, đầy đủ sự thái bình. --

ttāna *nt.* nơi chỗ

núp ẩn. --

ppatta *a.* đắc được sự

thanh tịnh. --

bhūmi *f.* chỗ yên ổn

thanh tịnh.

khemi *m.* người hưởng sự an toàn.

kheḷa *m.* nước miếng. --

mallaka *m.* ống nhỏ.

khelāsika *a.* có tính chất chửi mắng, lường gạt.

kho *in.* thật vậy, đúng vậy, chắc chắn.

khobha *m.* sự đụng chạm, sự náo động, sự lay động, rối loạn

khoma *nt.* vải len. *adj.* thuộc vải gai. --

dussa *nt.* vải gai, vải lụa,

tên của một làng trong lãnh thổ

Thích Ca.

-G-

gagana *nt.* bầu trời, hư không. --

gāmī *a.* bay trên trời.

gaggarā *f.* tên một cái hồ. --**yati** *denm. từ gaggaru.* rỗng [trâu bò], gặm hết, kêu ồ ồ.

gaggari *f.* ống bễ của thợ rèn.

gaṅgā *f.* sông Hằng. --**tīra** *nt.* bờ, mé sông. --**dvāra** *nt.* cửa sông. -**dhāra** *m.* chỗ chứa của sông, hồ sông. --**pāra** *nt.* bờ bên kia con sông. --**sota** *m.* dòng sông, dòng suối.

gaṅgeyya *a.* thuộc về sông Hằng.

gaccha *m.* cây, bụi rậm.

gacchati [gam + a] đi, dòi đi, bách bộ. *aor. gacchi. pr.p. gacchanta. abs. gantvā. inf. gantum.*

gaja *m.* con voi. --**khumbha** *m.* trán con voi. --**potaka** *m.* con voi con, voi tơ.

gajjati [gajj + a] rỗng, la hét, gặm [trời]. *aor. gajji. pr.p. gajjanta, gajjamāna. abs. gajjitvā.*

gajjanā *f.* sự rỗng, gặm hết.

gajjita *pp. của gajjati nt.* sự rỗng, gặm [trời sét]. --**tu** *m.* người la hét, gặm rỗng lên.

gaṇa *m.* một đảng, một nhóm, một phái chư Tăng. --**pūraka** *a.* người làm xong một định túc số. --**bandhana** *nt.* sự cộng tác. --**saṅgaṇikā** *f.* sự thích ở lẫn lộn chỗ đông người. --**ācariya** *m.* thầy dạy một nhóm người, người có nhiều học trò theo học. --

ārāmatā *f.* thích ở chung đám đông.

gaṇaka một nhà toán học, kẻ toán, người thông thạo về toán pháp.

gaṇanapathātita *a.* quá số của cách làm toán, không thể làm toán.

gaṇanā *f.* một số, sự đếm, toán pháp.

gaṇikā *f.* dĩ, mãi dâm, gái giang hồ.

gaṇita *pp. của gaṇeti* đếm. *nt.* toán pháp, phép tính toán.

gaṇī *ṣ.* người có nhóm tùy tùng.

gaṇeti [gan + e] đếm nhận định. *aor. gaṇesi. pr.p. gaṇenta. abs. gaṇetvā. pr.p. gaṇetabba.*

gaṇṭhi, --**kā** *f.* cái gút, chỗ cột, một súc cây lớn, một khối. --**ṭhāna** *nt.* chỗ đi qua khó khăn và tối tăm. --**pada** *nt.* tiếng tối nghĩa, bản kê những chữ khó hiểu.

gaṇḍa *m.* mụn nhọt, sự sung lên, chỗ u lên, lồi lên. --**ka** *m.* con tây u.

gaṇḍikā *f.* một khúc cây lớn có khoét lỗ dùng làm chuông, mõ, mõ cây.

gaṇḍī *f.* cái cùn, kiền, thớt cây để xử tội [chặt đầu]. *adj.* có mụn nhọt.

gaṇḍuppāda *m.* con trùn.

gaṇḍūsa *m.* đầy miệng.

gaṇhanta *pr.p. của gaṇhāti* lấy, cầm, giữ, bám nflu.

gaṇhāti [gah + nhā] lấy, mang đi, giữ lấy, nín lấy. *aor.* **gaṇhi**. *pp.* **gahita**. *abs.* **gahetvā, gaṇhitvā**.

gaṇhāpeti *caus.* của *gaṇhāti* sai biểu người lấy, nín lấy. *aor.* --**esi**. *pp.* --**pīta, gāhāpita**. *abs.* --**petvā**.

gaṇhituṃ *inf.* lấy, mang đi.

gaṇhiya *abs.* *gaṇhati* đã lấy, nín, cầm giữ.

gata *pp.* của *gacchati* đã đi, đã qua, đã đến nơi, đã có điều kiện.

--**ṭhāna** *nt.* nơi người đã đến rồi.

--**tta** *nt.* chuyện đã qua. --**ddha,**

ddhī *a.* người đã hoàn tất cuộc

hành trình. --**bhāva** *m.* như

gatatta. --**yobbana** *a.* người đã

qua lứa tuổi thiếu niên.

gati *f.* sự đi, lớp học, nghề nghiệp, sự chạy, đi qua cảnh giới khác [tái sanh], số phận, hạnh kiểm. --**mantu** *a.* người có đức hạnh vẹn toàn.

gatta *nt.* thân thể.

gathita *pp.* cột trời, buộc vào, tham muốn.

gada *m.* bịnh hoạn, tiếng, âm thanh, lời nói.

gadati [gad + a] nói, thốt ra. *aor.*

gadi. *pp.* **gadita**.

gaddula *m.* đai da, băng, giấy xích chó.

gadduhana *nt.* đang vắt sữa [bò].-

--**mattam** *ad.* thời gian ngắn như kéo vú con bò cái [vắt sữa].

gadrabha *m.* con lừa, người ngu, đàn độn.

gadhita như **gathita**.

gantabba *pt. p.* nên, đáng đi.

gantu *m.* người đi.

gantum *inf.* đi.

gantha *m.* cột lại, bó lại, cột trời lại, sự kết hợp lại; bản văn. --**kāra** *m.* tác giả, soạn thảo một quyển sách. --**dhura** *nt.* phận sự phải học kinh luật. --**ppamocana** *nt.* thoát khỏi sự trói buộc của thân. --**na** *nt.* sự soạn thảo, sự xe [dây], vận, xoắn, sự đan bằng len.

ganthita *pp.* của *gantheti*.

gantheti [ganth + e] cột lại, may nối lại, cột chung lại, đan, kết lại.

aor. --**esi**. *pr.p.* **ganthenta**. *abs.*

ganthetvā.

gandha *m.* mùi vị.--**karaṇḍaka**

hộp đựng vật thơm. --**kuṭi** *f.*

phòng có mùi thơm, hương cốc

của Đức Phật ngự. --**cuṇṇa** *nt.*

phấn thơm. --**jāta** *nt.* những loại

có chất thơm. --**tela** *nt.* dầu

thơm. --**pañcaṅgulika** *nt.* dấu

hiệu năm ngón tay ở trên vài món

hòa lẫn.. chất thơm. --**sāra** *m.*

cây trầm hương. --**āpaṇa** *m* nhà

bán chất thơm.

gandhabba *m.* nhạc gia, nhạc sĩ

trên các cung trời [càn thất bà],

nhân vật sẵn sàng đi tái sanh.

gandhamādana *m.* tên một trái núi trong Hy Mã Lạp Sơn.

gandhāra *m.* xứ Ganthāra.

gandhārī *f.* một loại bùa mê thuộc về xứ Ganthāra.

gandhika, gandhī *a.* có mùi thơm.

gandhodaka *nt.* nước hoa [dầu thơm].

gabbita *a.* hãnh diện, ngạo mạn, xúc xược.

gabbha *m.* trong lòng, trong bụng, nội phòng. --**gata** *a.* vào bụng mẹ, có thai. --**pariharāṇa** *nt.* bảo hộ thai bào. --**pātana** *nt.* sự phá thai. --**mala** *nt.* vật nhơ nhớp theo ra khi sanh con. --**vuṭṭhāna** *nt.* sanh con, phân phát. --**seyyaka** *a.* người sanh ra do nơi tử cung, thai sanh. --**seyyā** *f.* sự có thai. --**āvakkanti** *f.* sự thọ thai.

gabbhāsaya *m.* tử cung.

gabbhinī *f.* phụ nữ mang thai.

gambhīra *a.* sâu xa. *nt.* sự sâu.

gamana *nt.* đang đi, đang bách bộ, cuộc hành trình, sự theo dõi. *adj.* đưa đến, dẫn đến. --**antarāya** *m.* sự trở ngại cuộc hành trình. --**āgamana** *nt.* sự tới lui. --**kāraṇa** *nt.* lý do sự đi.

gamanīya *a.* đáng, nên đi được.

gamika *a.* đi xa, khỏi sự hành trình. *m.* người lữ hành. --**vatta** *nt.* sửa soạn cuộc hành trình.

gameti [gam + e] sai đi, gởi đi, hiểu biết. *aor.* **gamesi**.

gambhīra *a.* sâu, sâu thẳm. khó thấy. --**tā** *f.* sự sâu thẳm. --**ābhavāsa** *a.* có vẻ, tỏ ra sâu lắng.

gamma *a.* tầm thường, điều nên hiểu biết.

gayha *a.* nên đem đi, lấy đi, níu lấy. *nt.* cái làm cho mình cố chấp.

gayhati [gah + ya] lấy được, níu lấy. *aor.* **gayhi**. *pr.p.* **gayhamāna**.

garati [garah + a] rầy la, khiển trách, cần nhần. *aor.* **garahi**. *pp.* **garahita**. *pr.p.* **garahanta**, **garahamāna**.

garahana *nt.* **garahā**. *f.* rầy la, quở trách.

garahitvā, **garakiya** *abs.* đang rầy la, khiển trách.

garahī *a.* người quở trách, kiểm soát.

garu *a.* nặng, nghiêm trọng, nặng nề, đáng kính trọng, tôn kính. *m.* thầy tổ, giáo sư. --**kātabba** *a.* đáng cảm mến, đáng tôn kính. --**kāra** *m.* sự cảm mến, sự tôn sùng, sự cung kính. --**gabbhā** *f.* phụ nữ mang thai. --**ṭṭhanīya** *a.* người thay thế cho thầy, đáng kính nể.

garuka *a.* nặng nề, nghiêm trọng.

garutta *nt.* **garutā** *f.* sự nặng nề, sự đáng tôn kính.

garukatori [garu + karoti] cung kính, tôn trọng. *aor.* --**kari**. *pp.* **kata**. *pr.p.* --**karonta**.

garuḷa *m.* chim linh, nhơn điều, có cánh nhưng thân thể giống phụ nữ.

gala *m.* cần cổ, cuống cổ. --**ggāha** *m.* sự níu, nắm lấy cổ, bóp cổ họng. --**nāḷi** *f.* cuống họng. --**ppamāṇa** *a.* đến cần cổ [đi trong nước]. --**vāṭaka** *m.* phía dưới cần cổ, cuống họng.

galati [gal + a] chảy, nhỏ từng giọt, rỉ chảy, nhỏ giọt. *aor. gali.*
pr.p. galanta, galamāna. pp. galita. abs. galitvā.

gava hình thức của go, để họp lại như puṅgava.

gavaja, gavaya *m.* con bò rừng.

gavesaka *a.* người đang tìm kiếm.

gavesati [gaves + a] tìm kiếm, tìm tòi, đang cố gắng theo. *aor. gavesi. pp. gavesita pr.p. gavesanta, gavesamāna. abs.*

gavesitvā, gavesiya. --na *nt. --nā* *f.* sự tìm kiếm sưu tầm.

gavesī *ṣ.* người đang tìm kiếm.

gaha *m.* người thầu, lấy vật sở hữu của. *nt. nhà.--kāraka* *m.* thợ, người cất nhà. *--kūṭa* *nt.* nóc nhà. *--ṭṭha* *m.* gia chủ, người thế tục. *--patāni* *f.* nữ gia chủ. *--pati* *m.* nam gia chủ. *--patimahāsāla* *m.* người gia trưởng giàu có lớn.

gahaṇa *nt.* lấy, níu, thầu đoạt, bám lấy.

gahaṇika *a.* tiêu hóa dễ dàng.

gahanī *f.* sự tiêu hóa, sự có thai nhén.

gahana *nt.* dày đặc, rừng rậm, chỗ không đi vào được. *adj.* dày, không ướt, không thấm qua được. *--ṭṭhāna* *nt.* chỗ không thể vào được trong một cánh rừng.

gahita *pp.* của *ganhāti* đã lấy, đã níu, đã cố chấp, bám chặt. *nt.* cầm lấy. *--bhāva* *m.* công việc đang níu lấy, giữ lấy.

gaḷagaḷāyati *denm.* của *gaḷagaḷa* mưa to làm nghe tiếng ào ào, rống lên. *aor. --lāyi.*

gaḷocī *f.* một loại dây bò dùng làm thuốc.

gāthā *f.* một câu, một đoạn văn, một câu thơ. *--pada* *m.* một câu văn. *--bhigita* *a.* được lợi do đọc thơ.

gādha *sâu m.* sự sâu thẳm, chỗ đứng an toàn, vật để đứng cho vững.

gādhati [gadh + a] đứng vững, đứng chắc chắn. *aor. gādhi.*

gāna *nt.* sự ca hát, bài hát.

gāma *m.* làng. *--ka* *m.* làng nhỏ. *--*

ghāta *m.* sự cướp giạt một làng.

--ghātaka *ṣ.* vật, người vơ vét các làng, người, bọn cướp có võ

trang [bên Ấn Độ]. *--jana* *m.* người trong làng. *--jeṭṭha* *m.*

người cầm đầu trong làng, xã trưởng. *--ṭṭhāna* *nt.* sự sụp đổ

của một làng. *--dāraka* *m.* trẻ con thanh thiếu niên trong làng. *-*

-dārikā *f.* thiếu nữ trong làng. *--*

dvāra *nt.* cổng vào làng. *--*

dhammā *f.* cử chỉ hạ tiện, hành dâm. *--vāsī* *ṣ.* người làng, dân

trong làng. *--sīmā* *f.* ranh làng, lấy ranh làng làm *simā*.

gāmaṇī *m.* xã trưởng, sếp trong một làng.

gāmika *m.* dân trong làng.

gāmī *in. cpds.* người đi, dẫn đi.

gāyaka người ca hát, nghệ sĩ.

gāyati [ge + a] hát, ca, đọc ra. *aor.*

gāyi. *pr.p.* **gāyanta**, **gāyamāna**.

pp. **gāyita**. *abs.* **gāyivā**.

gāyana *nt.* sự hát, ca.

gāyikā *f.* cô đào hát, nữ ca sĩ.

gārayha *a.* đê tiện, thấp hèn.

gārava *m.* sự cung kính, tôn sùng, mến thích. --**tā** *f.* sự tôn kính.

gāvī *f.* con bò cái.

gāvuta *nt.* một dặm, chiều dài lối hơn hai dặm Anh. --**tika** *a.* đến trong khoảng một dặm.

gāvo *m. pl.* trâu bò, gia cầm.

gāha núu lầy, cầm lầy, sự ám ảnh [ma], một quan niệm, một kiến thức.

gāhaka *a.* người cầm, lầy, mang.

gāhati [gāh + a] ngâm nước, nhúng, bỏ, thấm vào, lặn xuống. --**na** *nt.* sự ngâm nước, lặn xuống nước.

gāhāpaka *a.* người sai, biểu ai lầy, cầm.

gāhāpeti *caus.* của **ganhāti**, biểu lầy, cầm giữ. *aor.* --**esi**. *pp.*

gāhāpita. *pr.p.* **gāhāpenta**. *abs.*

gāhāpetvā.

gāhī *a.* như **gāhaka**.

gāheti *caus.* của **ganhāti** như **gāhāpeti** *pp.* **gāhita**. *abs.* **gāhetvā**, **gāhiya**.

gālha *a.* mạnh mẽ, chắc, chặt chẽ, nghiêm trọng. --**am** *ad.* một cách chặt chẽ, một cách chắc chắn.

gijjha *m.* chim dài đầy. --**kūṭa** *m.* đỉnh núi Kỳ Xà Quạt [gần Vương xá].

gijjahati [gidh + ya] mong muốn, ưa thích. *aor.* **gijjhi**. *pr.p.*

gijjhamāna.

giñjaka *f.* cục gạch. --**āvasatha** *m.* lò gạch.

giddha *pp.* của **gijjhati** tham lam, ham ăn.

giddhi *f.* sự tham lam, sự dính líu vào, kết buộc vào. --**giddhī** *a.* tham lam về, ước mong được.

gini *m.* lừa.

gimha *m.* sự nóng, mùa nóng nực.

gimhāna *m.* mùa hạ [nóng nực].

gimhika *a.* thuộc về mùa hạ [nắng].

girā *f.* lời nói, sự phát ngôn.

giri *m.* núi. --**kaṇṇikā** *f.* cây, cỏ, dây leo rừng có lá nhỏ theo cuống. --**gabbhara** *nt.* --**guhā** *f.* kẽ, khe, đường nứt trong núi, động đá. --**bbaja** *nt.* tên trước kia của đô thị Magadha. --**rāja** *m.* núi Meru lớn nhất. --**sikhara** *nt.* chóp, đỉnh núi.

gilati [gil + a] nuốt vào, xé ăn. *aor.*

gili. *pp.* **gilita**. *pr.p.* **gilanta**. *abs.*

gilitvā.

gilana *nt.* sự nuốt vào.

gilāna, --**naka** *a.* đau, bệnh, người bệnh. --**paccaya** *m.* thuốc [cho người bệnh]. --**bhatta** *nt.* vật thực cho người bệnh. --**sālā** *f.* nhà thương. --**ālaya** *m.* giả đồ bệnh hoạn. --**nuputtṭhāka** 3. người nuôi bệnh. --**nuputtṭhāna** *nt.* người hầu hay nuôi dưỡng người bệnh.

gihī *m.* người thế tục, người tại gia.

--**bandhana** *nt.* sự ràng buộc của người thế. --**vyañjana** *nt.* đặc tánh của người thế tục. --**samsagga** *m.* lẫn lộn, quyền luyến với người thế.

gīta *nt.* bài hát, bài ca; *pp.* của *gāyati*. --**rava**, --**sadda** *m.* tiếng ca hát.

gihībhoga *m.* sự an hưởng của người thế.

gītīkā *f.* bài hát.

gīvā *f.* cần cỏ.

gīveyyaka *nt.* vật trang điểm nơi cổ.

guggulu *m.* nhựa thông làm thuốc.

guṇa *m.* đức hạnh, khả năng, sợi dây, dây cung. **diguṇa** hai lần. --**kathā** *f.* khen ngợi. --**kittana** *nt.* thuật lại về đức hạnh của người. --**gaṇa** *m.* tích trữ nhiều đức lành. --**vantu** *a.* đức độ. --**ṇūpeta** *a.* ban cho, phú cho nhiều đức độ tốt.

guñjā *f.* loại dây bò dùng làm thuốc.

guṇī *a.* có nhiều đức tánh tốt.

guṇthikā *f.* một cuộn dây.

guṇthita *pp.* của *guṇtheti*.

guṇtheti [guṇth + e] bao, bọc lại, dầy giầu. *aor.* --**esi**.

gutta *pp.* của *gopeti* gìn giữ, bảo hộ, trông nom. --**dvāra** *a.* thu thúc lục căn. --**dvāratā** *f.* sự tự thu thúc lục căn. --**tindriya** *a.* đã thu thúc.

gutti *f.* sự bảo vệ, trông nom, gìn giữ. --**ka** 3. người giữ, gác dan

guda *nt.* hậu môn, lỗ đít.

gundā *f.* cò hình giống củ hành.

gumba *m.* một bụi cây, chỗ đầy đặc, một bầy. --**antara** *nt.* chính giữa bụi rậm.

guyha *a.* nên giấu cất. *nt.* sự bí mật. --**bhaṇḍaka** *nt.* bộ phận nam hay nữ.

guru *m.* thầy tổ. *adj.* nặng, đáng kính. --**dakkhinā** *f.* học phí của thầy, di sản của thầy.

guṇahīna *a.* thiếu đức hạnh, thất đức.

guhā *f.* học [chứa], hầm.

guḷa *nt.* đường, trái banh, quả địa cầu, mặt mía. --**kiḷā** *f.* đá banh.

gulā *f.* một loại chim [ổ nó như ổ quạ].

gulikā *f.* một hòn đạn, viên tròn.

guḷakīlā *f.* chơi banh hay cục đá tròn.

gūtha *m.* phân bò, phân, cứt, cặn bã. --**kaṭāha** *m.* thùng, chậu phân. --**kūpa** *m.* lỗ cầu tiêu [chỗ bài tiết]. --**gata** *nt.* một đồng phần. --**pāṇaka** *m.* dòi phần. --**bhakkha** *a.* ăn, sống bằng phần. --**bhāṇī** 3. nói nhảm nhí.

gūhati [gūh + a] giầu, cất giầu. *aor.* **gūhi**. *pr.p.* **gūhamāna**. *abs.* **gūhitvā**.

gūhana *nt.* sự cất giầu.

gūhita, **gūḷha** *pp.* của *gūhati* bí mật, cất giầu.

geṇḍuka *m.* đánh, đá banh.

gedha *m.* sự ham muốn, tham lam.

gedhita *pp.* tham lam. *nt.* ham muốn.

geyya *a.* cái đó đã hát, ca. *nt.* bài thi, một vài kiểu thi thơ.

geruka *nt.* phần đỏ dùng để pha màu.

gelañña *nt.* bệnh hoạn, đau ốm.

geha *m., nt.* nhà, nơi cư ngụ, chỗ ở. --**aṅgaga** *nt.* sân trước nhà. --

jana *m.* người trong gia đình. --

ṭṭhāna *nt.* chỗ cất nhà. --**dvāra**

nt. cửa cổng, cửa ngõ. --**nissita**

a. liên hệ đến đời sống gia đình.

--**ppavesana** *nt.* lễ ăn tân gia. --

sita như *nissitā*.

go *m.* con bò đực, nói chung cả gia súc. --**kaṇṭaka** *nt.* móng gia súc,

cây thuốc, có gai [*longifolia*]. --

kula *nt.* trại bò. --**gaṇa** *m.* một

bầy bò. --**ghātaka** *m.* người bán

thịt bò.

gokaṇṇa *m.* một giống nai ở Bắc

Mỹ.

gocara *m.* cỏ, rơm khô cho súc vật ăn, đồng cỏ, vật thực [nói chung],

trần cảnh, chỗ nên đi,

thuận tiện. --**gāma** *m.* xóm làng,

chỗ các nhà tu sĩ đi xin ăn.

gocchaka *m.* dính lại, có chùm,

đàn, bầy.

goṭṭha *nt.* trại cho bò ở.

goṇa *m.* con bò đực.

goṇaka *m.* tấm thảm bằng len lông dài.

gotama *a.* thuộc về dòng Cổ Đàm.

gotta *nt.* dòng giống, tổ phụ.

gotrabhū *a.* người đang vượt qua ranh.

godhā *f.* con kỳ đà, một loại rắn mồi to.

godhuma *m.* lúa mì, lúa mạch.

gonasa *m.* con rắn lục, rắn độc.

gopaka 3. người canh giữ, trông chừng.

gopakhuma *a.* có lông theo giống như bò cái to.

gopana *nt.* --**nā** *f.* bảo vệ, chú ý, sự trông coi.

gopānāsī *f.* cây đà cong để đỡ sườn của mái nhà. --**vaṅka** *a.* cong như sừng bò.

gopāla, --**laka** *m.* người chăn bò.

gopita *pp.* *gopeti*.

gopī *f.* vợ người chăn bò, phụ nữ chăn bò.

gopura *nt.* cửa chính, đường vào cổng.

gopeti [gup+e] gìn giữ, bảo vệ, trông nom. *aor.* **gopesi**. *pr.p.*

gopenta. *abs.* **gopetvā**, **gopiya**. *pt.p.* **gopetabba**.

gopetu *m.* người bảo vệ.

goppaha *nt.* mắt cá [chân].

gomaya *nt.* cứt bò.

gomika, **gomī** *a.* chủ của gia súc.

gomutta *nt.* nước đáí bò.

goyūtha *m.* một bầy bò, gia súc.

gorakkhā *f.* giữ bò, nhốt bò.

golomī *f.* củ, rễ cây khoa diên vĩ.

govinda *m.* một hiệu của thần Krishna.

gosīsa *m.* cây trầm hương màu vàng.

goḷa, goḷaka *m.* trái banh, viên đạn.

-GH-

ghaṭa *m.* chậu, bình nước.

ghaṭaka *m., nt.* cái lu nhỏ, bình ở đầu cột cây trụ, cái mắt cây.

ghaṭati [ghaṭ + a] cố gắng thử, ráng sức, tự mình tinh tấn. *aor.*

ghatī. *pp.* **ghāṭita.** *pr.p.* **ghaṭamāna.**

ghatana *nt.* --**nā** *f.* gắn vào, cột dính vào.

ghaṭā *f.* bó, cụm, lùm, chùm, hợp lại, đám, bầy, một đám đông.

ghaṭikā *f.* cái tô nhỏ, một giờ, một hải lý, một viên đạn, trái banh, hockey [khúc côn cầu]. --**yanta** *nt.* cái đồng hồ, vật dùng để đo thì giờ [phương pháp đo].

ghatī *f.* chậu, bình nước. --**kara** *m.* thợ làm đồ gốm. --**yanta** *nt.* một phương thế, mưu kế dùng để đem nước lên.

ghaṭīyati *pass.* của *ghaṭati* có liên quan, dính líu đến. *aor.* --**ṭīyī.**

ghaṭeti [ghat + e] hòa hợp lại, thông nhất lại, có liên hệ, cố gắng. *aor.* --**esi.** *pr.p.* **ghaṭenta.** *pp.* **ghaṭita.** *abs.* **ghaṭetvā.**

ghaṭṭana *nt.* gõ nhịp, tông vào, chửi mắng, thóa mạ.

ghaṭṭita *pp.* của *ghaṭeti.*

ghateti [ghatt + e] gõ, đập mạnh vào, làm mất lòng, làm lỗi. *aor.* -**esi.** *pr.p.* **ghattenta.** *abs.* **ghattetvā.**

ghaṇṭā *f.* cái chuông

ghata *nt.* sữa chua, bỏ trong. --**sitta** *a.* rải sữa chua.

ghana *a.* dày, một khối, một đống đặc lại. *nt.* trái chùy, cái búa, một loại nhạc khí gỗ. *m.* mây. --**tama** *a.* dày đặc. *m.* tối đen. --**puppha** *nt.* tấm trải giường bằng len có thêu bông.

ghanasāra *m.* long não, băng phiến.

ghanopala *nt.* mưa đá.

ghamma *m.* sự nóng, mùa nóng nực. --**jala** *nt.* đồ mồ hôi, toát mồ hôi. --**mābhibhūta,** --**mabhitatta** *a.* sức chế ngự bằng sự nóng.

ghara *nt.* nhà, chỗ cư ngụ. --**goḷikā** *f.* chỗ ở kỳ đà, kỳ nhông.

--**dvāra** *nt.* cửa cái, cổng nhà. --**bandhana** *nt.* sửa soạn đám cưới. --**mānusa** *m.* người trong một nhà. --**sappa** *m.* rắn bắt chuột [hồ mang]. --**rājira** *nt.* sân nhà. --**rāvāsa** *nt.* đời sống trong gia đình, người tại gia.

gharaṇī *f.* nội trợ, nữ gia chủ.

ghasa *a.* người ăn.

ghasati [ghas + a] ăn, tiêu thụ. *aor.* **ghasi.** *pr.p.* **ghasanta,** **ghasamāna.** *abs.* **ghasitvā.**

ghaṃseti [ghaṃs + e] chà xát, gõ đập. *aor.* --**esi.** *pp.* --**sita** *chùi,* tẩy xóa.

ghāta *m., ghātana* *nt.* sự giết chóc, sát hại, tàn phá, cướp giết, sự cướp bóc.

ghātaka, ghāti 3. người giết, cướp bóc, tàn phá.

ghātita *pp.* của *ghātetī*.

ghātetī [han + e] giết hại, sát sanh, tàn phá. *aor.* --**esi.** *pr.p.*

ghātenta. *abs.* **ghātetvā,**
ghātiya. *pt.p.* **ghatetabba.**

ghāna *nt.* lỗ mũi. -- **viññāṇa** *nt.* tí thức [sự cảm giác do lỗ mũi]. --
ñindriya *nt.* tí căn.

ghāyati [ghā + ya] ngửi mùi. *aor.*

ghāyi. *pr.p.* **ghāyanta,**
ghāyamāna. *abs.* **ghāyivā.**

ghāyita *pp.* của *ghāyati* mùi.

ghāsa *m.* vật thực, một loại cỏ, rom, cỏ khô, để cho súc vật ăn. -

-sacchādana *nt.* cơm và áo, vật thực và y phục.--**hāraka** *a.* người cho súc vật ăn rom, cỏ.

ghuṭṭha *pp.* của *ghoṣeti* hoan hô, tuyên bố, bố cáo.

ghoṭaka *m.* ngựa chướng, khó trị.

ghora *a.* kinh sợ, ghê gớm. --**tara**

a. khủng khiếp quá, ghê sợ quá.

ghosa *m.* tiếng, âm thanh, sự la ó, sự phát biểu. --**ka** 3. người có tiếng nói om sòm, tuyên bố.

ghosanā *f.* sự tuyên truyền, la ó.

ghosāpeti *caus.* của *ghoṣeti* sai đi tuyên truyền, bố cáo.

ghoṣeti [ghus + e] la ó lên, tuyên bố. *aor.* --**esi.** *pp.* **ghosita,**

ghuṭṭha. *pr.p.* **ghosenta.** *abs.* **ghoṣetvā.**

-C-

ca *copulative particle* và, với, vậy thì.

cakita *a.* khuấy rối, kinh sợ.

cakora *m.* một loại chim đa đa giống gà lôi.

cakka *nt.* bánh xe, vòng tròn, đĩa, điều khiển, chỉ huy. --**añkita** *a.* có dấu hiệu bánh xe.. --**pāṇī** *m.* tên vị thần Vishnu [trong bàn tay có vòng tròn như bánh xe]. --**yuga** *nt.* một cặp bánh xe. --**ratana** bánh xe báu [của Chuyển Luân Vương]. --**vattī** *m.* Chuyển Luân Vương. --**samāruha** *a.* leo lên bánh xe khi có sự xảy ra.

cakkavāka *m.* con ngỗng đồ hung hung.

cakkavāḷa *m.* vũ trụ, thế giới, thái dương hệ. --**gabbha** *m.* trong lòng quả địa cầu. --**pabbata** *m.* trái núi bao quanh, quả địa cầu.

cakkhu *nt.* con mắt. --**ka** *a.* có con mắt. --**da**, --**dada** *a.* người cho con mắt [là cho sự hiểu biết]. --**dhātu** *f.* chất để thấy [con người]. --**patha** *m.* tầm rộng của kiến thức. --**bhūta** *a.* người có chánh kiến. --**mantu** *a.* ban cho có con mắt. --**lola** *a.* ham coi thấy nhiều việc. --**viññāṇa** *nt.* nhãn thức. --**viñneyya** *a.* sự giác ngộ do nơi nhãn quan. --**samphassa** *m.* nhãn xúc.

cakkhussa *a.* tốt cho con mắt.

caṅkama *m.*, --**mana** *nt.* đường đi kinh hành, sự đi kinh hành [là đi tới đi lui hoài].

caṅkamati [kam + ṃ + a] [kam gấp đôi và đổi k thành c] đi kinh hành. *aor.* **caṅkami**. *pr.p.* **caṅkamanta**. *abs.* **caṅkamitvā**.

caṅgoṭaka *m.* cái hộp, tráp để đồ nữ trang hay di hài.

caccara *nt.* sân nhà, ngã tư đường, đường băng qua.

cajati [caj + a] thả lỏng, bỏ phé. *aor.* **caji**. *pp.* **catta**. *pr.p.* **cajanta**, **cajamāna**. *abs.* **cajivā**.

cañcala *a.* không vững, rung động.

caṇṭaka *m.* con chim sẻ.

caṇṭaka *m.* một gam [đơn vị đo lường].

caṇḍa *a.* dữ tợn, tàn bạo, hung dữ, nóng nảy, kịch liệt. --**sota** *m.* dòng nước mãnh liệt. --**hatthī** *m.* con voi hung tợn.

caṇḍāla *m.* người thấp hèn, dòng nô lệ. --**kula** *nt.* dòng hèn hạ.

caṇḍālī *f.* phụ nữ hèn hạ, đê tiện.

caṇḍikka *nt.* sự hung tợn.

catu *a.* số bốn. --**kkaṇṇa** hình chữ nhật, có bốn góc. --**kkhattum** bốn lần. --**cattāḷisati** *f.* số bốn mươi bốn. --**jjātigandha** *m.* bốn loại thơm là nghệ, hoa lài, v.v.... --**ttimsati** *f.* ba mươi bốn. --**ddasa** 3. số mười bốn. --**ddisā** *f.* bốn hướng. --**dvāra** *a.* bốn cửa. --**navutī** *f.* chín mươi bốn. --**paccaya** *m.* bốn vật cần thiết, tứ vật dụng là y phục, vật thực, chỗ

ở, thuốc men. --**paññāsā**, --**paññāsā** *f.* năm mươi bốn. --**parisā** *f.* hàng tứ chúng là: tỳ khuru, tỳ khuru ni, thiện nam và tín nữ. --**bhūmaka** *a.* có bốn tầng lầu. --**madhura** *nt.* bốn vật ngọt là sữa chua, mật ong, đường và dầu mè. --**raṅgika** *a.* gồm có bốn phần. --**raṅginī** *f.* binh chủng có bốn phần là bộ binh, bộ voi, ngựa và xe. --**raṅgula** *a.* do được bốn ngón tay. --**rassa** *a.* hình bốn góc. --**raṃsa** *a.* có bốn góc, cạnh. --**rāsīti** *f.* tám mươi bốn. --**vīsati** *f.* hai mươi bốn. --**saṭṭhi** *f.* sáu mươi bốn. --**sattati** *f.* bảy mươi bốn.

catukka *nt.* một bộ có bốn, ngã tư đường.

catuttha *a.* thứ tư.

catutthī *f.* ngày thứ tư trong mười lăm ngày, cách thứ tư của sự biến thể.

catudhā *ad.* trong bốn cách thể.

catuppāda *m.* loại bốn chân.

catubbidha *a.* bốn lần.

catura *a.* thông thạo, rành mạch, khéo léo, người sáng trí.

catta *pp.* của *cajati* bò đi, hy sinh.

cana, **canam** *a.* một phần [trong một khối] như kudācana có khi, có lúc.

canda *m.* mặt trăng. --**ggāha** *m.* nguyệt thực. --**maṇḍala** *nt.* khuôn trăng, vòng tròn mặt trăng. --**raṃsī** *f.* nguyệt quang.

caṇḍana *m.* cây trầm hương. --**sāra** *m.* mùi thơm của cây trầm.

candanikā *f.* hàm chứa phân, chỗ ô uế.

candikā *f.* ánh trăng, sáng trăng.

candimā *m.* mặt trăng.

capala *a.* nhẹ dạ, hay thay đổi, rung động, không vững chắc. --**tā** *f.* sự hay thay đổi.

capu --**capu** --**paraka(m)** *m.* ăn hay uống nghe tiếng kêu chấp chấp.

camara, **camarī** *m.* con sơn dương có lông đuôi thật mịn ở Hy Mã Lạp Sơn,

camū *f.* một toán quân lính. --**pati**, --**nātha** *m.* tướng chỉ huy, một sư đoàn.

campaka *m.* cây cày [có nhựa trắng dùng thấp đèn, gọi là đèn cày].

campā *f.* tên một thị trấn ở Ấn Độ.

campeyyaka *a.* thuộc về xứ Campā.

camma *nt.* da, da thuộc. --**kāra** *m.* thợ thuộc da. --**khaṇḍa** *m.* một miếng da dùng làm thảm trải. --**pasibbaka** *m.* valise hay xách da.

caya *m.* sự chắt đồng, chông đồng.

cara 3. người đi, thường tới lui. *m.* người trình thám, dò thám. --**ka**.

carāṇa *nt.* đi loanh quanh, dẫu chân, tánh hạnh, hạnh kiểm.

caratī [car + a] đi loanh quanh, vơ vẩn thực hành, tỏ ra bằng cách hành vi. *aor.* **carī**. *pp.* **carita** *pr.p.* **caranta**, **caramāna**. *abs.* **caritvā** cách cư xử.

carāpeti *caus. của carati* biểu đẹp, đòi đi, thực hiện, cho lưu hành.
aor. --esi.

carita *nt.* tánh nét, hạnh kiểm, đời sống.

caritu *m.* người biểu diễn, người quan sát.

carima, --maka *a.* sau rốt, tới sau.

cariyā *f.* hạnh kiểm, tánh tình.

cala *a.* rung động, xao xuyến, không vững chắc. **--citta** có tâm hồn thay đổi.

calati [cal + a] đòi đổi, khuấy động, run rẩy, bị xao động. *aor.*

cali. *pp. calita. pr.p. calanta, calamāna. abs. calitvā.*

calana *nt.* hoạt động, sự rung động, sự xao xuyến, lung lay.

cavati [cu + a] rút đi, thay đổi chiều hướng đi [sinh từ cánh giới này qua cánh giới khác].
aor. cavi. pp. cuta. pr.p. cavanta, cavamāna. abs. cavitvā.

cavana *nt.* đổi chiều hướng, rút đi, chết.

cāga *m.* vật tặng, dứt bỏ, bỏ đi, sự bỏ của cái, ban phát rộng rãi cho người.

cāgānussati *f.* tham thiền, sự bố thí [là lấy sự rộng rãi của mình].

cāgī *a.* người dứt bỏ của cái ra bố thí.

cāṭi *f.* cái lu, cái chậu, cái bình.

cātukamyatā *f.* sự nịnh hót, bợ đỡ.

cātaka *m.* chim bồ câu.

catuddasī *f.* ngày mười bốn trong mỗi nửa tháng.

cātuddisa *a.* thuộc về bốn hướng.

cātuddipaka *a.* trọn cả bốn châu trên thế giới.

cātummahāpatha *m.* chỗ ngã tư đường.

cātummahābhūtika *a.* gồm có tứ đại [đất, nước, gió, lửa]. **--rājika** *a.* thuộc về hạng tùy tùng của bốn vị trời [tứ đại Thiên Vương].

cāturīya *nt.* sự sáng trí, sự thông thạo.

cāpa *m.* cây cung, sự cúi chào.

cāpalla *nt.* sự hay thay đổi, sự nhe dạ.

cāmara *nt.* cái lông đuôi con camri dùng để quét bụi [con sơn dương].

cāmikara *nt.* vàng [bạc].

cāra *m.* hành động, sự tiến hành, cử động, sự đang đi. **--ka** *a.* người sai ai hành động. *m.* nhà giam, khám.

cāraṇa *nt.* sự sai biểu hành động, hành vi, sự điều khiển.

cārīkā *f.* cuộc hành trình, đi ta bà.

cārīta *nt.* thói quen, hạnh kiểm thực hành, đến thăm viếng.

cārī *a.* đang hoạt động, thực hành, đang sống, cư xử [lễ độ].

cāru *a.* đẹp, lịch sự, vui vẻ. **--dassana** *a.* trông dễ thương mến.

cāreti *caus. của carati* cho đi, cho đi ăn cỏ, thỏa mãn sự cảm giác của mình. *aor. cāresi. pp. cārīta. pr.p. cārenta. abs. cāretvā.*

cāla *m.* sự va chạm, sự rối loạn
thình lình, sự rung động.

cāleti *caus. của calati* rung động,
khích động. *aor. --esi. pp. cālita.*
pr.p. cāleṇta, cālayamāna. abs.
cāletvā.

cāvanā *f.* sự thay đổi, sự đổi chỗ.

cāveti *caus. của cavati* làm cho
sụp đổ, kéo đi, làm cho xao lãng.
aor. --esi. pp. cārīta. pr.p.
cāreṇta. abs. cāretvā.

ci từ chữ koci, người nào đó.

cikkhalla *nt.* đồng lầy, đất bùn.

cicciṭāyati hút gió, làm cho nghe
tiếng sứt sứt.

ciñcā *f.* trái me.

ciṇṇa *pp. cināti* thực hành, làm
cho có thói quen, hành vi, hoàn
thành.

cita *pp. của cināti* chất đồng, giáp
mặt với.

citaka *m.* giàn thiêu [cọc, nọc
thiêu].

citi *f.* đồng; mộ đá để kỷ niệm.

citta *nt.* tâm, tinh thần, tư tưởng.
m. tên của một tháng [lối tháng
3-4]. --**kkhepa** *m.* tâm bán loạn.
--**passaddhi** *m.* tâm yên tĩnh. --
mutatā *f.* tâm hoan hỷ. --
vikkhepa *m.* sự cuồng, loạn tâm.
--**santāpa** *m.* tâm buồn rầu. --
samatha *m.* tâm niệm.--
tānupassanā *f.* sự xem xét tâm.
--**tābhoga** *m.* tâm suy nghĩ. --
tujjukatā *f.* tâm ngay thẳng. --
utrāsa *m.* tâm ghê sợ, hoảng
hốt. --**tuppāda** *m.* tâm phát khởi
lên.

citta *a.* khác nhau về màu sắc,
nhiều thứ, tốt đẹp. *nt.* một tấm
tranh, một tấm ảnh. --**kata** *a.* do
tâm tạo, trang sức. --**kathika**, --
kathī *a.* người diễn thuyết, người
phát ngôn hay. --**kamma** *nt.* một
tấm tranh nghệ thuật, sự sơn vẽ,
sự chung dọn. --**kāra** *m.* người
thợ sơn, người thợ vẽ tranh. --
tara *a.* càng nhiều thứ [màu sắc].
--**tagāra** *nt.* một bức tranh của
hành lang.

cittaka *nt.* có lằn trên trán.

cittatā *f.* sự khác nhau về màu sắc,
tâm có nhiều màu sắc như vậy.

cittikāra *m.* sự cung kính, tôn
sùng.

citra như citta, thứ hai.

cināti [ci + nā] chất thành đồng,
gom góp lại, tích trữ. *aor. cini.*
pp. cita. pr.p. cinanta,
cinamāna. abs. cinitvā.

cintaka, cintanaka *a.* cân nhắc,
suy nghĩ, người tư tưởng.

cintā *f.*, **cintana** *nt.* đang suy nghĩ,
tư tưởng, cân nhắc. --**maṇi** *m.*
ngọc ma-ni, ngọc như ý, muốn
chỉ được vậy. --**maya** *a.* do tâm
tạo, gồm có tư tưởng.

cintita *pp. của cineti* phát minh ra,
suy nghĩ ra, phân tách ra.

cintī *a.* đang nghĩ về.

cintetabba *pt.p.* đáng suy xét.

cinteti [cint + e] suy nghĩ, suy xét,
cân nhắc. *aor. cintesī. pr.p.*
cintenta, citayamāna. abs.
cintetvā, cintiya.

cinteyya *a.* nên suy nghĩ.

cimilikā *f.* tù, học để mền, gỏi
V.V...

cira *m.* sự lâu dài. --**kālaṃ** *ad.* thật
lâu dài, trường cửu. --**ṭṭhilika** *a.*
được bền lâu, vĩnh viễn. --
tarraṃ *ad.* còn lâu dài. --**nivāsī**
a. cư ngụ thật lâu đời. --
pabbajita *m.* sự xuất gia tu hành
đã lâu. --**ppavāsī** *a.* người đi
vắng xa quê hương thật lâu. --
rattaṃ *ad.* bền lâu. --**rattāya** *ad.*
cho thật bền vững lâu dài.

ciraṃ *ad.* cho được lâu dài.

cirassaṃ *ad.* thật lâu dài, đến cuối
cùng.

cirāya *ad.* choặng lâu dài.

cirāyati trì hoãn, làm cho lâu. *aor.*

cirāyi. *pp.* **cirāyita.** *pr.p.*

cirāyanta. *abs.* **cirāyivā.**

cirena *ad.* sau khi thật lâu.

cinapiṭṭha *nt.* chỉ màu đỏ, hồng
đơn.

cīnaraṭṭha *nt.* Trung Hoa.

cīra, cīraka *nt.* thợ cây, miếng nhỏ
và dài, y phục bằng vỏ cây.

cīrī *f.* con dê.

cīvara *nt.* y casa của thầy tu. --

kaṇṇa *nt.* bìa hay vật y. --

kamma *nt.* đang may y. --**kāra**
m. thợ may. --**dāna** *nt.* lễ dâng y.

--**dussa** *nt.* vải để may y. --**rajju**
f. dây để phơi y. --**vamsa** *m.* cây
sào tre để phơi y.

cuṇṇa *nt.* bột xà phòng. --**vicuṇṇa**
a. nghiền nát, đập tan nát.

cuṇṇaka *nt.* phần thơm. --**jāta** *a.*
làm thành bột. --**calanī** *f.* cái
sàng, cái rây.

cuṇṇita *pp.* của **cuṇṇeti**.

cuṇṇeti [cuṇṇ + e] nghiền, làm
cho thành bột, cà hay chà xát.
aor. --**esi.** *pr.p.* **cuṇṇenta.** *abs.*
cuṇṇetvā. *pass.* **cuṇṇiyati.**

cuta *pp.* của **cavati**.

cuti *f.* sự thay đổi chỗ, sự qua đời,
sự quá vãng, mất đi.

cutita *pp.* của **codeti**.

cutitaka 3. người bị cáo, la mắng,
bị quở trách.

cuddasa 3. số 14.

cundakāra *m.* thợ tiện.

cubuka *nt.* cái cầm.

cumbata, --ṭaka *nt.* một khoan,
một khối.

cumbati [cumb + a] ôm hôn. *aor.*

cumbi. *pp.* **cumbita.** *pr.p.*

cumbanta, cumbamāna. *abs.*

cumbitvā.

culla *a.* nhỏ, tiều. --**entevāsika** *m.*
một trang sách, một bồi nhỏ. --

pitu *m.* chú [em của cha]. --

lupaṭṭhaka *m.* người hầu riêng,
bồi nhỏ [ở quán cà phê].

cūcuka *nt.* nùm vú, nùm vú cao su.

cūla như **culla**.

cūlā *f.* cái mỏng [gà], đầu tóc rối,
bông mỏng gà. --**maṇi** *m.* vương
miện, vàng ngọc đeo trên đầu
tóc.

cūlikā *f.* đầu tóc búi.

ce *cond. particle.* nếu

ceṭa, cetaka *m.* đứa hầu trai.

ceta *m., nt.* [nhóm của Mano] tư
tướng, chú ý, ý định.

cetanā *f.* sự chú ý, sự có ý định.

cetayati [cit + aya] suy nghĩ, hiểu biết, cảm thấy. *aor.* **cetayi**. *pp.*

cetayita. *abs.* **cetetvā**, **cetayitvā**.

cetasa *a.* có ý định về. **pāpa cetasa** tâm ác xấu, tâm tội lỗi.

cetasika *a.* tính [tánh]. *nt.* do tánh nét của mình.

cetikā, **ceṭi** *f.* con sen, cô gái hầu.

ceṭiya *nt.* một cái tháp, một đền thờ. **--angaṇa** *nt.* nền chung quanh ngôi tháp. **--gabbha** *m.* vòng tròn của thân tháp. **--pabbata** *m.* tên một trái núi xứ Tích Lan.

ceteti như *cetayati*.

ceto từ *ceta*. **--khila** *nt.* bỏ hoang vu, bỏ phế tinh thần. **--panidhi** *f.* sự giải quyết, nguyện vọng. **--pariyaññāṇa** *nt.* biết được tâm kẻ khác, tha tâm thông. **--pasāda** *m.* tâm vui thích. **--vimutti** *f.* tâm giải thoát. **--samatha** *m.* tâm yên lặng.

cela *nt.* vải, quần áo. **--vitāna** *nt.* lều vải để che nắng, vật để che. **--lukkhepa** *m.* sự vẫy khăn hay y phục [tỏ ý hoan nghinh].

coca *m.* trái chuối. **--pāna** *nt.* nước chuối [lọc để chur Tăng uống].

codaka *m.* nguyên cáo, người kiểm duyệt hay tố cáo.

codanā *f.* sự tố cáo, thưa kiện, quở trách.

codita *pp.* của *codeti*.

codeti [cud + e] xúi la rầy, quở trách, tố cáo. *aor.* **codesi**. *pr.p.*

codenta, **codayamāna**. *abs.* **codetvā**, **codiya**.

codetu *m.* như *codaka*.

copana *nt.* sự khuấy động.

cora *m.* kẻ trộm cướp. **--ghātaka** *m.* người xử tử kẻ cướp.

--rupaddava *m.* sự bị trộm cướp.

corikā *f.* bị trộm cướp.

corī *f.* phụ nữ ăn trộm, cướp.

coḷa *m.* vải. **--raṭṭha** *nt.* xứ Coḷa miền Nam Ấn Độ.

coḷaka *nt.* một mảnh, miếng vải.

ciḷiya *a.* thuộc về xứ Coḷa.

-CH-

cha 3. số sáu. --**kkhattum** *ad.* sáu lần. --**cattāḷisati** *f.* số bốn mươi sáu. --**dvārika** *a.* thuộc về lục căn. --**navuti** *f.* số chín mươi sáu. --**bbaggiya** *a.* thuộc về nhóm có sáu người [nhóm lục sư]. --**bbanna** *a.* gồm có sáu màu. --**bbassika** *a.* luôn cả sáu năm. --**bbidha** *a.* sáu lần. --**bbisati** *f.* số hai mươi sáu. --**saṭṭhi** *f.* số sáu mươi sáu. --**sattati** số bảy mươi sáu.

chakana, --**naka** *nt.* phân thú vật.

chakalaka, **chagalaka** *m.* con dê đực.

chakka *nt.* một bộ gồm có sáu món.

chaṭṭha *a.* thứ sáu.

chaṭṭhi *f.* cách thứ sáu, là genitive.

chaḍḍaka *a.* người ném, liệng, dẹp đi, dời đi.

chaḍḍana *nt.* ném đi, bỏ, thầy đi.

chaḍḍanīya *a.* nên, đáng liệng bỏ đi.

chaḍḍāpeti *caus.* của *chaḍḍeti*.
aor. --**esi**. *pp.* **chaḍḍāpita**. *abs.*
chaḍḍāpetvā.

chaḍḍita *pp.* của *chaḍḍeti*.

chaḍḍiya *a.* bị bỏ, thầy, liệng đi.

chaḍḍiyati *pass.* của *chaḍḍeti*.

chaḍḍeti [chadd + e] thầy đi, bỏ đi, liệng đi, dời đi. *aor.* --**esi**.
pr.p. **chaḍḍenta**. *abs.*
chaḍḍetvā. *pt.p.* **chaḍḍetabba**.

chana *m.* một cuộc lễ.

chatta *nt.* cây dù, cây lọng, tấm trần của vua chúa. --**kāra** *m.* người làm dù lọng. --**gāhaka** 3. người cầm lọng che cho chủ. --**nāḷi** *f.* --**daṇḍa** *m.* cán lọng. --**pāṇi** *m.* người có cầm dù. --**maṅgala** *nt.* lễ tôn vương, chót lọng trên mấy cái bảo tháp. --**ttussāpana** *nt.* lên trên chỗ có che lọng trong hoàng cung, là lên ngòai trên ngai vàng.

chattimsā, --**sati** *f.* số 36.

chada *m.* vật che đậy, vải the. --**na** *nt.* rom cỏ, mái nhà, nắp che đậy.

chaddanta *a.* có sáu ngà. *m.* tên một cái hồ lớn, tên của một giống voi.

chaddikā *f.* mưa, ói.

chaddhā, **chadhā** *ad.* trong sáu cách thế.

chanda *m.* sự ước muốn, ước nguyện, động lực thúc đẩy; [nhóm của Mano] *m.*, *nt.* thi phú học, âm luật học, thi học.

chandaka *nt.* đầu phiếu, tình nguyện, tuyển chọn.

chandatā *f.* sự ước mong, động lực thúc đẩy.

chandāgati *f.* thiên vị vì thương.

channa *pp.* của *chādeti*.

channa *a.* thuận tiện, chính, đúng lúc.

chappada *m.* con ong.

chamā *f.* mặt đất, quả địa cầu.

chambhitatta *nt.* trạng thái tê mê, kinh ngạc.

chambhī *a.* ghê góm, sừng sốt vì kinh sợ.

chava *m.* tử thi. *adj.* thấp hèn, khốn khó. --**kuṭikā** *f.* nhà, hầm để hài cốt. --**ṭṭhika** *nt.* xương rời từng mảnh. --**dāhaka** *m.* người chánh thức thiêu tử thi. --**ālāta** *nt.* khúc củi cháy nơi lò thiêu.

chavi *f.* da mỏng bên ngoài, màu da, vỏ, bì. --**kalyāṇa** *nt.* sự đẹp của màu da. --**vaṇṇa** *m.* màu da.

chaḷaṅga *a.* gồm có sáu phần, sáu chi.

chaḷaṃsa *a.* có sáu góc [lục giác].

chaḷabhiñña *a.* đặc lục thông.

chāta *a.* đối. --**jjhatta** *a.* đối. --**tā** *f.* trạng thái đang đối khất.

chātaka *nt.* người đối, nạn đối kém.

chādana *nt.* --**nā** *f.* sự che đậy, sự mặc y phục, sự che giấu, giấu kín.

chādaniya, **chadetabba** *pt.p.* nên che đậy lại.

chādeti [chad + e] che đậy, giấu kín, lợp tranh, cho sự vui thú, gia vị, nếm đồ ăn. *aor.* --**esi**. *pp.*

chādita. *pr.p.* **chādetā**, **chādayamāna**. *abs.* **chādetvā**, **chādiya**.

chāpa, **chāpaka** *m.* một con thú nhỏ.

chāyā *f.* bóng, bóng mát. --**māna** *nt.* sự do bóng. --**rūpa** *nt.* hình chụp, hình vẽ.

chārikā *f.* tro, mảnh than nhỏ cháy trong tro.

chāha *nt.* sáu ngày.

chiggala *nt.* một cái lỗ.

chijjati *pass.* của **chindati** bị cắt, bị bẻ tan. *aor.* **chijji**. *pr.p.* **chijjanta**, **chijjamāna**. *abs.* **chijjitvā**, **chijjiya**.

chida *a.* bẻ, cắt đứt, phá tan. **bandhanacchida** người cắt dây.

chidda *nt.* cái lỗ, sự lỗi lầm, sự hư hao, kẽ hở, đường nứt. *adj.* có đường nứt, làm lung lổ, sai lầm. --**ka** *a.* có lỗ. --**gavesī** *a.* tìm lỗi người, chỗ yếu của kẻ khác. --**āvacciddaka** *a.* đầy lỗ hoặc kẽ hở.

chiddita *a.* xoi lỗ, làm lung lổ.

chindati [chid + ṃ + a] cắt đứt, phá hoại, chia rẽ. *aor.* **chindi**. *pp.* **chinna**. *pr.p.* **chindanta**, **chindamāna**. *abs.* **chinditvā**, **chindiya**.

chindiya *a.* có thể bẻ tan.

chinna *pp.* của **chindati**. --**āsa** *a.* tuyệt vọng. --**nāsa** *a.* người lỗ mũi bị cắt đứt. --**bhatta** *a.* đối kém, bị đối. --**vattha** *a.* người bị lột quần áo. --**hattha** *a.* người bị chặt tay. --**niriyā**, --**pattha** *a.* què quặt, đi không được.

chuddha *pp.* thầy đi, liệng bỏ, đáng khinh bỉ.

chupati [chup + a] rờ mó. *aor.* **chupi**. *abs.* **chupitvā**.

chupana *nt.* sự rờ mó.

chūrikā *f.* cái dao găm.

cheka *a.* thông thạo, khôn khéo. --**tā** *f.* sự thông thạo, sự khéo léo.

chejja *a.* nên cắt đứt, đáng đập bẻ.
nt. hình phạt bằng cách cắt tay, chân.

chetabba *pt.p.* đáng cắt đứt.

chetu *m.* người cắt, chặt đứt.

chetvā, chetvāna *abs.* đang cắt đứt hay chia rẽ.

cheda *m.* sự cắt đứt, sự chia rẽ. --

ka 3. người cắt, đập bẻ, bẻ gãy. -

-na *nt.* sự cắt, sự phân chia.

chedāpana *nt.* sự sai biểu ai cắt.

chedāpeti *caus. của chindati* sai biểu ai chặt, cắt, đập bẻ. *aor.* --

esi. *pp.* **chedāpita.** *abs.*

chedāpetvā.

-J-

jagati *f.* quả địa cầu, thế giới. --

ppadesa *m.* một điểm trên địa cầu. --**ruha** *m.* cây [còn đứng].

jaggati [jagg + a] canh gác chừng, nuôi dưỡng, còn thức, nằm chưa ngủ. *aor.* **jaggi**. *abs.* **jaggitvā**.

jaggana *nt.* --**nā** *f.* sự coi chừng, canh chừng, trông nom, nuôi dưỡng.

jagghati [ghaggh + a] cười, chế nhạo. *aor.* --**ghi** nhạo báng người nào.

jagghanā *f.*, **jagghita** *nt.* người cười.

jaghana *nt.* chỗ gằn thắt lưng, mông đất.

jaṅgama *a.* có thể dời đi được.

jaṅgala *nt.* rừng, nơi không có nước và toàn là cát trắng.

jaṅghamagga *m.* đường mòn [đi chân].

jaṅghapesanika *nt.* sự đem tin tức bằng đường bộ. *m.* người đem tin.

jaṅghā *f.* bắp chuối, ống quyển. --**bala** *nt.* sức mạnh của ống chân. --**vihāra** *m.* đi bách bộ.

jaṅgheyya *nt.* phần giáp đầu gối.

jacca *a.* có từ lúc sanh. --**ndha** *a.* mù từ khi mới sanh,

jaccā như **jātiyā**.

jajjara *a.* già yếu, già cả, khô héo [cây] tàn tạ.

jajjarita *pp.* suy yếu, yếu lần.

jañña *a.* trong sạch, cao cả, sanh ra cao quý, mỹ lệ, duyên dáng.

jaṭa *nt.* cán [dao].

jaṭā *f.* sự rối rắm, tóc rối. --**dhara** *m.* một đạo sĩ để tóc rối [có danh].

jaṭita *pp.* rối rắm, thất bím tóc.

jaṭiya, **jaṭila** *m.* một nhóm đạo sĩ để tóc rối beng.

jaṭhara *m.*, *nt.* ruột, bao tử. --**aggi** *m.* khi có thai, có nghén.

jaṇṇu *nt.* --**kā** *f.* đầu gối. --**matta** *a.* sâu tới đầu gối, lún xuống.

jatu *nt.* gồm lác, khăn để đóng dấu nổi.--**maṭṭhaka** *nt.* đóng khăn vào vải thứ hộp đồ.

jattu *nt.* cái vai.

jana *m.* người, dân chúng. --**kāya** *m.* trong đám quần chúng. --**tā** *f.* sự tụ họp quần chúng. --**pada** *m.* một tỉnh lỵ, một xứ ngoài biên thùy. --**padakalyāṇī** *f.* phụ nữ đẹp nhất trong xứ [hoa hậu]. --**padacārikā** đi du hành trong một xứ.--**sammadda** *m.* đồng đảo công chúng.

janaka *m.* người cha, người sản xuất. *adj.* sản xuất, phát sanh ra. --**na** *nt.* sự sản xuất, sự sanh ra.

jananī *f.* người mẹ.

janādhipa, **janinda** *m.* ông vua.

janikā *f.* người mẹ, người sanh sản.

janita *pp.* của *janeti*.

janeti [jan + e] phát sanh ra, sản xuất, sanh đẻ. *pr.p.* **janenta**. *abs.* **janetvā**.

janetu *m.* người sản xuất, sanh ra.

janettī *f.* người mẹ.

jantāghara *nt.* phòng để tắm hơi.

jantu *m.* chúng sinh, sinh vật.

japa *m.* sự cần nhẫn, sự lầm bầm.

japati [jap + a] nói ra, đọc lầm thâm. *aor.* **japi**. *pp.* **japita**. *abs.* **japitvā**.

japana, **jappana** *nt.* nói lầm bầm, nói thì thâm.

japā *f.* bông hường của Trung Hoa.

jappā, **jappanā** *f.* sự tham lam, sự nói lợi cho mình.

jambālī *f.* vũng nước dơ.

jambu [ū] *f.* trái đào, cây mật đỏ, --**dīpa** *m.* diêm phù châu, xứ có cây đào, là Ấn Độ. --**pakka** *nt.* trái trám.--**saṇṇa** *m.* vườn đào, mật.

jambuka *m.* chó rừng.

jambonada *nt.* một loại vàng đem từ sông Jambu.

jambhati [jabh + ṃ + a] ngáp, sự thức dậy. *aor.* **jambhi**

jambhanā *f.* sự ngáp, sự thức dậy.

jambhīra *m.* cây cam. *nt.* trái cam.

jamma *a.* thấp hèn, đáng khinh bỉ.

jaya *m.* sự thắng trận, sự chinh phục. --**ggaha**, --**gāha** *m.* sự chinh phục, vận số hèn. --**pāna** *nt.* uống chúc mừng sự thắng trận. --**sumana** *nt.* hoa hường đỏ của Trung Hoa.

jayati [ji + a] chinh phục, thắng qua, đánh tan, đánh bại. *aor.*

jayi. *pp.* **jita**. *pr.p.* **jayanta**. *abs.* **jayitvā**.

jayampati *m.* chồng và vợ.

jara *m.* sự cảm sốt. *adj.* già, cũ kỹ, cũ hư, suy yếu, lụ khụ. --**ggava** *m.* con bò già. --**sakka** *m.* Trời Đế Thích già.

jaratā *f.* sự già nua, tuổi cao.

jarā *f.* sự già, tuổi thọ cao. --**jajjara**, --**jiṇṇa** *a.* yếu đuối, già yếu. --**dukkha** *nt.* khổ già. --**dhamma** *a.* phải chịu sự già yếu.

jala *nt.* nước [uống]. --**gocara**, --**cara** *a.* ở dưới nước, thủy cầm. *m.* con cá. --**ja** *a.* sanh từ trong nước. *nt.* cọng sen. *m.* con cá. --**da**, --**dhara** *m.* mây mưa. --**niggama** *m.* cống để tháo nước, rãnh mương để rút nước. --**ādhāra** *m.* hồ chứa nước. --**ālaya**, --**āsaya** *m.* cái hồ, cái hầm chứa nước.

jalati [jal + a] điều, chói sáng, thiêu đốt. *aor.* **jali**. *pp.* **jalita**. *pr.p.* **jalanta**, **jalanāna**. *abs.* **jalitvā**.

jaladhi, **jalanidh** *m.* biển cả.

jalana *nt.* sự chói sáng, sự thiêu đốt.

jalābu *m.* cái nhau. *a.* sanh trong cái nhau [thai sanh], đẻ con.

jalūkā *f.* con đĩa.

jalla *nt.* dơ dáy, ẩm ướt. --**likā** *f.* dơ bẩn. [thân], meo mốc [cây].

java *m.* tốc lực, sức lực.

javati chạy, gấp rút, hối ả, mau. *aor.* **javi**. *pp.* **javita**. *pr.p.* **javināna**. *abs.* **javitvā**.

javana *nt.* tốc lực, sự thúc đẩy, hiểu lẹ, sự chạy. *adj.* mau lẹ, cấp tốc. --**pañña** *a.* trí tuệ mau lẹ.

javanikā *f.* tấm bình phong, tấm màn.

jaha *a.* bỏ lại sau, bỏ đi.

jahati, jahāti [hā + a] rời khỏi, bỏ phê, bỏ luôn, bỏ rơi. *aor.* **jahi**. *pp.* **jahita**. *pr.p.* **jahanta**. *abs.* **jahitvā**. *pt. p.* **jahitabba**.

jala *a.* chậm chạp, ngu xuẩn. *m.* người ngu si.

jāgara *a.* thức tỉnh, minh mẫn, chú ý, không ngủ.

jāgarāṇa *nt.* còn thức.

jāgarati [jāgar + a] thức, chú ý, không ngủ. *aor.* **jāgarī**. *pr.p.* **jāgaranta**.

jāgariya *nt.* sáng suốt, thức tỉnh. -**yānuyoga** *m.* sự thận trọng, thực hành theo pháp luân thức tỉnh.

jāṇu *m.* đầu gối. --**maṇṇala** *nt.* xương đầu gối.

--**matta** *a.* sâu đến đầu gối.

jāta *pp.* của **jāyati** sanh, nổi lên, trở thành, xảy ra. *nt.* sự tom góp. --**divasa** *m.* sinh nhật. --**rūpa** *nt.* vàng. --**veda** *m.* lửa. --**tassara** *m., nt.* hồ thiên nhiên.

jātaka *nt.* chuyện bốn sanh. *adj.* sanh ra, phát sanh lên. --**bhāṇaka** *3.* người kể chuyện lại kiếp trước.

jatatta *nt.* sự việc về sanh sản.

jāti *f.* sự sanh sản, tái sanh, dòng dõi, dân tộc, số phận của một loại

gia hệ. --**kosa** *m.* kim đầu tượng của hột nhục đầu khấu. --**kkhaya** *m.* sự tiêu hủy dịp đi tái sanh. --**kkhetta** *nt.* sinh quán. --**ttaddha** *a.* hãnh diện với sự sanh của mình. --**nirodha** *m.* diệt tắt sự tái sanh. --**phala** *nt.* trái đầu khấu. --**mantu** *a.* sinh ra tốt đẹp, có nhiều đặc tài. --**vāda** *m.* bàn luận về dòng giống tổ tiên. -**sampanna** *a.* sanh ra nơi dòng quý phái. --**sumanā** *f.* hoa lài. --**ssara** *a.* nhớ được tiền kiếp. --**hiṅgulaka** *f.* màu đỏ tự nhiên.

jātika *a.* truyền thống từ, thuộc về một dòng giống, một quốc độ.

jātu *in.* thật chắc vậy, không có nghi ngờ gì.

jānana *nt.* sự hiểu biết, sự nhận thức. --**naka** *a.* hiểu biết, học thức.

jānaniya *a.* những điều cần biết.

jānapada, --padika *a.* thuộc về bản xứ. *m.* thô tục, quê mùa. *pl.* dân làng, dân quê mùa.

jānāti [ñā + nā] hiểu biết, tìm ra, biết được. *aor.* **jāni**. *pr.p.* **jānanta, jānamāna**. *pp.* **ñāta**. *inf.* **jānitum, ñatum**.

jānāpeti *caus.* của **jānāti** cho biết, báo tin, tỏ chuyện mình ra. *aor.* -**esi**. *pp.* **jānāpita, ñāpita**. *pr.p.* **ñāpenta**. *abs.* **jānāpetvā, ñāpetvā**.

jāni *f.* sự mất, cách chức, người vợ. --**pati** *m.* vợ và chồng.

jāmātu *m.* con rể.

jāyati [jan + ya] sinh ra, nổi lên.
aor. jāyi. pp. jāta. pr.p. jāyanta,
jayamāna. abs. jāyivā.

jāyattana *nt.* tình trạng của vợ.

jāyana *nt.* sự sinh ra, sự phát sinh.

jāyā *f.* người vợ. --**pati** *m.* vợ và chồng.

jāra *m.* tình nhân. --**ttana** *nt.* tình trạng của tình nhân.

jārī *f.* người nữ tình nhân.

jāla *nt.* cái lưới, sự rối rắm. --**pūva** *m.* bánh kẹp nướng hai phía.

jālaka *m.* mầm, chồi non, lưới nhỏ.

jālakkhika *nt.* mắc, dính lưới.

jālā *f.* ngọn lửa. --**kula** *a.* bị lửa bao vây.

jālīka *m.* người chài lưới. --**kā** *f.* áo giáp làm bằng dây chuyền.

jālīnī *f.* tình dục, ước ao, ham muốn.

jāleti [jal + e] đốt sáng, thắp đèn, sai ai đốt lửa. *aor. --esi. pp.*

jālita. *pr.p* **jāleta,**

jālayamāna. abs. jāletvā.

jigimsaka *a.* ước mong về.

jigimsati [har + sa] [*har đổi thành gim, gấp đôi và trước gin nên đổi thành ji*], trở nên. *aor. --ṃsi. pp. --sita. pr.p. jigi ṃsamāna.*

jigimsanā, jigimsā *f.* tham lam, ước mong được.

jigucchaka *a.* người không chấp nhận, không thích.

jigucchati [gup + cha] [*gu làm đôi và chữ gu đầu thành chữ ji*] chán ghét, gớm, không ưa, xa lánh,

tránh xa. *aor. --chi. pp. --chita. pr.p. --chanta, --chamāna. abs. --chitvā, --chiya.*

jigucchana *nt., --nā f., --chā f.* chán ghét vì không ưa thích, ghét bỏ.

jighacchati [ghas + cha] [*g đổi ra j chữ s đổi ra c*] đói, muốn ăn. *aor. --chi. pp. --chita.*

jighacchā *f.* người đói.

jiñjuka *m.* cây cam thảo rừng.

jiñña *pp. của jirati* già nua, già cả, làm tiêu tan. --**ka** *ṣ.* người già. --**tā** *f.* thời kỳ già yếu, lão niên.

jīta *pp. của jinati* chiến thắng, thắng phục. *nt.* thắng trận. --**ta** *nt.* làm chủ.

jītatta [jita + atta] người đã chế ngự được tâm mình.

jīna *m.* người chiến thắng, sự chiến thắng, Đức Phật [người đã thắng Ma vương]. --**cakka** *nt.* giáo lý của Đức Phật. --**putta** *m.* đệ tử Phật. --**sāsana** *nt.* giáo pháp của Phật.

jīnāti [ji + nā] chinh phục, chế ngự. *aor. jīni. pp. jīta. pr.p. jīnanta. abs. jīnitvā, jītvā.*

jīmha *a.* già, đói, không thành thật, không ngay. --**tā** *f.* sự già đói, không thật.

jīyā *f.* sợi dây cung.

jīraka *nt.* hột cây thìa là.

jīrati [jir + a] trở nên già, hao mòn. *aor. jīri. pp. jīñña. pr.p. jīramāna.*

jīva *m.* sự sống. --**danta** *m.* ngà còn sống [của thú].

jīvaka *3.* người còn sống, tên một người.

jīvati [jiv + a] sống, sinh tồn. *aor.*

jīvi. *pr.p.* **jīvanta**, **jīvamāna**. *abs.* **jīvitvā**.

jīvana *nt.* sự sống, phương tiện sinh sống, cách sinh sống.

jīvikamkappeti được sự sống cho mình.

jīvikā *f.* sự sinh sống.

jīvita *nt.* sự sống, đời sống, sinh mạng. --**kkhaya** *m.* mất sự sống, chết. --**dāna** *nt.* cứu vớt sinh mạng. --**pariyosāna** *nt.* cuối cùng của sự sống, mãn đời. --**mada** *m.* sự say mê theo đời sống. --**vutti** *f.* sự sinh sống. --**saṅkhaya** *m.* sự giải quyết đời sống. --**āsā**. *f.* sự ham sống. --**indriya** *nt.* mạng căn, sanh khí, sức sống.

jīvī *3.* người còn sống; *in cpds.* đang sống trong...

jivhā *f.* cái lưỡi. --**hagga** *nt.* chót lưỡi. --**yatana** *nt.* thiệt căn. --

viññāṇa *nt.* thiệt thức. --**hindriya** *nt.* thiệt quyền.

jīna *a.* hao mòn, phung phí, suy đồi.

jivitasam̐saya *m.* sự nguy hiểm đời người.

jīmūta *m.* mây mưa.

jīyati [ji + ya] trở nên hao mòn, mất mát, trở nên già nua. *aor.* **jīyi**. *pr.p.* **jīyamāna**. *pp.* **jīna**.

jīraṇa *nt.* sự hao mòn, trở nên già nua, tiêu tan dần.

jīrāpeti, **jīreti** *caus.* của **jirati** làm cho già, cho tiêu tan. *aor.* --**esi**. *pp.* **jīrāpita**. *pr.p.* **jīrāpenta**.

juṇha *a.* sáng lạn. --**pakkha** *m.* sự sáng của trăng [thượng huyền].

juṇhā *f.* sáng trắng.

juṭi *f.* sự xán lạn, chói lọi, rực rỡ. --**ka** *a.* có sự chói sáng. --**ndhara** *a.* sáng chói, rực rỡ. --**mantu** *a.* chói lọi, rực rỡ.

juhati [hu + a] [*hu gấp đôi và chữ h đầu thành chữ j*] đổ vào lửa, tặng cho. *aor.* **juhi**.

juhana *nt.* sự hy sinh, sự hiến tặng.

jūta *nt.* cờ bạc, đồ bác. --**kāra** *m.* người cờ bạc.

je tiếng dùng kêu gọi người phụ nữ tôi đòi, hay người phụ nữ hèn hạ.

jeguccha *a.* đáng khinh bỉ, ghét, tởm, không ưa. --**chī** *a.* người ghét, tởm hay nên xa lánh.

jeṭṭha *a.* đàn anh, bậc cao cả, trước tiên. --**bhaginī** *f.* chị cả. --**bhātu**, **bhātika** *m.* anh cả. --**māsa** *m.* tên một tháng [lối tháng sáu, bảy]. --**thāpacāyana** *nt.* cung kính bậc trưởng lão, hay đàn anh. --**thāpacāyi** *3.* làm lễ các bậc trưởng thượng. --**tara** *a.* già hơn, trưởng thượng.

jeti [ji + e] chinh phục, chế ngự. *aor.* **jesi**. *pr.p.* **jenta**. *abs.* **jetvā**.

jeyya, **jetabba** *pt.p.* đáng chinh phục.

jotati [jut + a] chiếu sáng, trở nên sáng chói. *aor.* **joti.** *pr.p.* **jotanta.**

jotana *nt.* --**nā** *f.* sự chiếu sáng, sự giảng giải.

joti *f.* ánh sáng, chiếu ra. *nt.* một ngôi sao. *m.* lửa cháy. --**pāsāṇa** *m.* kiếng lấy lửa.--**sattha** *nt.* thiên văn học.

joteti *caus.* của **jotati**, thấp sáng, làm cho tỏ rõ, giải nghĩa. *aor.*

jotesi. *pp.* **jotita.** *pr.p.* **jotenta,**
jotayamāna. *abs.* **jotetvā,**
jotetum.

-JH-

jhātvā, **jhāpetvā** *abs.* đang thiêu đốt.

jhasa *m.* con cá.

jhāna *nt.* thiền định, gom tâm lại, tham thiền. --**aṅga** *nt.* chi của thiền.--**rata** *a.* thích tham thiền. -**-vimokkha** *m.* giải thoát nhờ thiền định. --**nika** người đắc thiền.

jhāpaka 3. người đốt lửa đê...

jhāpana *nt.* sự đốt lửa.

jhāpiyati *pass.* của *jhāyati* bị đốt.

jhāpita *pp.* của *jhāpeti*.

jhāpeti *caus.* của *jhāyati* thiêu đốt, đốt lửa. *aor.* **jhāpesi**. *pr.p.* **jhāpenta**. *abs.* **jhāpetvā**, **jhāpiya**.

jhāma, --**maka** *a.* đốt, thiêu.

jhāyaka 3. người tham thiền

jhāyati [jhe + a] tham thiền, suy tưởng. *aor.* **jhāyi**. *pr.p.* **jhāyanta**. *abs.* **jhāyitvā**.

jhāyati [jhā + ya] thiêu, bị thiêu đốt.

jhāyana *nt.* sự thiêu, sự tham thiền.

jhāyī 3. người tham thiền, thiêu đốt.

-Ñ-

ñatta *nt.* học hỏi, được hiểu biết.

ñatti *f.* tuyên ngôn, tuyên bố, bố cáo.

ñatvā *abs.* của *jānāti* được biết, hiểu, đã học hỏi.

ñāṇa *nt.* trí tuệ, giác ngộ. --**karaṇa** *a.* giác ngộ. --**cakkhu** *nt.* nhãn tuệ. --**jāla** *nt.* lưới của trí tuệ.--**dassana** *nt.* tuệ giác. --**vippayutta** *a.* không có trí tuệ. -**sampayutta** *a.* luôn cả trí tuệ.

ñāṇī *a.* người có trí tuệ, sáng suốt.

ñāta *pp.* của *jānāti*; hiểu biết, biết rõ, đắc được. --**ka** *m.* thân quyến bà con, quyến thuộc.

ñāti *m.* thân quyến. --**kathā** *f.* nói chuyện về thân bằng quyến thuộc. --**dhamma** *m.* phận sự bà con. --**parivatta** *nt.* trong vòng quyến thuộc. --**pata** *m.* thân quyến đã quá vắng. --**vyasana** *nt.* sự bất hạnh, suy vi của thân quyến. --**saṅgha** *m.* tế độ đến thân quyến. --**saṅgha** *m.* sự tụ họp của thân quyến. --**sālohita** *m.* thân quyến cùng máu mủ.

ñāpana *nt.* sự bố cáo, sự tuyên bố.

ñāpeti [ñā + āpe] làm cho hiểu biết, tuyên bố ra. *aor.* **ñāpesi**. *pp.*

ñāpita. *pr.p* **ñāpenta**. *abs.* **ñāpetvā**.

ñāya *m.* phương châm, cách thế, thái độ, cử chỉ đứng đắn. --**paṭipanna** *a.* đi đúng theo con đường chân chánh [hành đúng theo chánh đạo].

ñeyya *a.* điều nên hiểu biết, giác ngộ. --**dhamma** *m.* những điều cần phải học hỏi hay hiểu biết.

-Ṭ-

ṭaṅka *m.* dụng cụ cắt đá.

ṭikā *f.* phụ chú. --**cāriya** *m.* người viết phụ chú.

-ṬH-

ṭhatvā *abs.* của *tiṭṭhati* đã đứng.

ṭhapana *nt.*, --**nā** *f.* giải quyết cho xong, dẹp lại, để lại, giữ lại.

ṭhapāpeti *caus.* của *ṭhapeti* sai, biểu để lại. *aor.* --**esi.** *abs.*

ṭhapāpetvā.

ṭhapita *pp.* của *ṭhapeti*.

ṭhapeti [thā + āpe] để đặt, định [ngày] thành lập, để ra một bên, để dành. *aor.* **ṭhapesi.** *pr.p.*

ṭhapenta.

ṭhapetvā *abs.* của *ṭhapeti* đã để, để dành, bỏ ra một bên.

ṭhāna *nt.* nơi chôn, chỗ, điều kiện, lý do, sở ty, nguyên nhân, đứng dậy, ở, cư ngụ. --**so** *ad.* với lý do, nguyên nhân.

ṭhāniya *nt.* một thù đồ, trung tâm. *adj.* đáng để, đáng chỗ để.

ṭhāyaka *a.* người đứng dậy.

ṭhāpaka *a.* người để hay gìn giữ.

ṭhāyī *a.* đứng, đang tình trạng, bền vững, lâu dài.

ṭhita *pp.* của *tiṭṭhati* đã đứng, không thể di động, trú tại, cư ngụ. --**ka** người đứng lên. --

ṭṭhāna *nt.* chỗ người đã đứng. --**tta** *nt.* sự việc đứng.

ṭhitatta [ṭhita + atta] *a.* tự kiểm thảo, tự chế ngự, thu thúc.

ṭhiti *f.* sự chắc vững, bền lâu, liên tiếp. --**bhāgiya** *a.* bền vững, lâu dài. --**ka** *a.* sự bền lâu, bền bỉ, đang sống do, nhờ nơi.

ṭhitikā *f.* tên một nơi danh sách được phân phối, từng phần đã ngưng.

-Đ-

ḍasati [daṃs + a] cắn, chích. *aor.*

ḍasi. *pp. ḍaṭṭha. pr.p. ḍasanta,*

ḍasamāna. abs. ḍasitvā.

ḍasana *nt.* sự cắn, sự chích.

ḍayhati *pass.* của *ṇahati* bị đốt.

aor. ḍayhi. pr.p. ḍayhamāna.

ḍahati [dah + a] thiêu, đốt, đốt

cháy. *aor. ḍahi. pp. ḍaḍḍha.*

pr.p. ḍahanta, ḍahamāna. abs.

ḍahitvā.

ḍamṣa *m.* ruồi lẩn.

ḍākam *nt.* rau, cỏ ăn được.

ḍāha *m.* sự nóng, sức nóng, sự

thiêu đốt, sự cháy đỏ.

ḍīyana *nt.* sự bay lên.

ḍeti [dī + e] bay lên. *aor. desi.*

pr.p. ḍenta.

-T-

ta *dem. pron.* cái đó [so: nó; sã: cô đó; tam: cái đó - đây là vài biến thể của từ này].

takka *m.* tư tưởng, lý luận, sự hợp lý lẽ. *nt.* sữa thành dầu, thành bơ. --**na** *nt.* suy nghĩ, lý luận.

takkara *m.* người trộm cắp. *nt.* người làm việc ấy.

takkasilā *f.* tên một thị trấn trong xứ Gandhāra [nơi đó có một đại học nổi tiếng].

takkika, takkī 3. người lý luận, người nguy biện.

takketi [tak + e] suy nghĩ, biện luận, dẫn chứng, tin cậy nơi. *aor.* --**esi.** *pp.* **takkita.** *abs.* **takketvā.**

takkola *nt.* một loại nước thơm.

tagara *nt.* vật uống có mùi thơm, một loại cây nhỏ có mùi thơm.

taggaruka *a.* uốn cong lên trên đó.

taggha thật vậy, chắc vậy, nó như vậy.

taca *m.* da, vỏ, da thú. --**gandha** *m.* mùi vỏ cây. --**pañcaka** *nt.* có năm thể để tham thiền: tóc, lông, móng, răng, da. --**pariyosāna** *a.* giới hạn nơi da.

taccha *a.* thật, đúng. *nt.* sự thật. --**ka** *m.* thợ làm sườn nhà, người chạm trổ [cây].

tacchati [tacch + a] chạm trổ, gọt, làm cho nhỏ, mỏng. *aor.* **tacchi.** *pp.* **tacchita.** *abs.* **tacchitvā.** --**na** *nt.* tróc ra, nứt sơn ra từng mảng.

tacchanī *f.* cây đục, rìu chạm. *aor.* --**esi.** *pp.* **tacchita.** *pr.p.* **tacchenta.** *abs.* **tacchetvā.**

tajja *a.* phát lên từ cái đó

tajjanā *f.* sự hăm dọa, dọa nạt.

tajjaniya *a.* bị quở trách, chỉ trích.

tajjanī *f.* ngón tay trò.

tajjeti [tajj + e] hăm dọa, làm cho sợ. *aor.* --**esi.** *pp.* **tajjita.** *pr.p.* **tajjenta.** *abs.* **tajjetvā.**

taṭa *nt.* mé sông. *m.* bực hăm, dốc núi.

taṭa, tatāyati làm nghe tiếng tách tách. *aor.* --**āyi.** *pr.p.* **taṭalaṭāyamāna.**

taṭṭika *nt.* cái mâm, chén, đĩa nhỏ. --**kā** *f.* chiếu nhỏ, tấm da nhỏ để ngồi.

taṇḍula *nt.* hạt gạo. --**muṭṭhi** *m.* một nắm gạo.

taṇhā *f.* sự ước ao, sự thèm khát, tình dục, sự quyến luyến. --

kkhaya *m.* tiêu tan ái dục. --**jlā** *nt.* lưới bẫy của ái dục. --**ḍutiya**

a. có ái dục như bạn của mình. --**paccaya** *a.* nguyên nhân do ái dục. --**vicarita** tư tưởng về ái dục. --**saṅkhaya** *m.* hoàn toàn diệt tất lòng ái dục. --**saṃyojana**

nt. sự ràng buộc của ái dục. --**salla** *nt.* nọc độc của ái dục.

taṇhīyati *den.* từ **taṇhā** có sự khao khát vì. *aor.* **hiyi.**

tata *pp.* của **tanoti** duỗi ra [tay], gia tăng, rải ra.

tatiya *a.* thứ ba. --**yā** *f.* cách thứ ba của sự biến thể. **yaṃ** *ad.* của lần thứ ba.

tato *in.* kể từ đó, từ đây, vì vậy, vậy thì, liền sau khi đó. --

paṭṭhāya *in.* kể từ đây, từ đó, từ lâu. --**nidānam** *ad.* vì đó.--**param** *in.* qua khỏi đó.

tatta *nt.* thật tự nhiên, thật sự. --**to** *in.* đáng, chính xác.

tatta *pp.* của *tapati* nóng, sự cháy lên ngọn, nóng bỏng.

tattaka *a.* nhiều vậy, như cỡ đó.

tattha, tatra *ad.* ở đó, ở nơi đó.

tatha *a.* đúng, thật. *nt.* sự thật. --**tā** *f.* sự thật, giống *in* như vậy.--**tta** *nt.* trạng thái như vậy. --**vacana** *a.* nói thật.

tathā *ad.* như vậy, trong cách đó, cũng như. --**kārī** *a.* hành động như vậy. --**gata** *a.* Như Lai, người đã đi như vậy. --**bhāva** *m.* giống như vậy, điều kiện như vậy. --**rūpa** *a.* như vậy, giống cái đó. --**th'eva** *ad.* trông *in* như cách ấy.

tathāgata, --bala *nt.* huệ lực của đức Như Lai.

tadage *ad.* từ đây về sau.

tadaṅga *a.* tạm thời. *nt.* phần đó.

tadanurūpa *a.* giống như cái đó.

tadaha, tadahu *nt.* cùng một ngày. --**huposathe** *loc.* ngày bát quan trai.

tadupiya *a.* chấp thuận với cái đó, được thuận tiện.

tadupeta *a.* ban cho việc đó.

tanaya, tanuja *m.* con trai, con cái. --**yā, --jā** *f.* con gái.

tanu *a.* ốm, mỏng, không khảnh. -**-ka** *a.* ốm. --**taka** *a.* làm cho ốm, bớt lại. --**karāṇa** *nt.* sự làm cho ốm, sự giảm đi. --**tara** *a.* người ốm yếu. --**tā, --tta** *nt.* **bhāva** *m.* sự ốm yếu, sự bớt giảm đi.

tanu *f., nt.* thân thể. --**ruha** *nt.* lông trong mình.

tanoti [tan + o] gia hạn, dẫn ra, ngay ra. *aor.* **tani.** *pp.* **tata.**

tanta *nt.* chỉ, dây, khung cửi, dệt. -**-vāya** *m.* thợ dệt. --**tākulakajāta** *a.* rối như cuộn chỉ.

tanti *f.* dây đàn tỳ bà; một hàng, dòng dõi huyết thống, cổ truyền, kinh cổ. --**dhara** *a.* người gìn giữ theo cổ truyền.--**ssara** *m.* dây nhạc, tiếng đàn tỳ bà.

tantu *m.* sợi dây, dây thừng, chỉ [vải].

tandita *a.* mệt mỏi, lười biếng, không cử động.

tandī *f.* sự mệt mỏi, sự uể oải, lờ đờ.

tapa *m., nt.* sự khổ cực, tu khổ hạnh, về luân lý hạnh kiểm.

tapokamma *nt.* thực hành khổ hạnh theo đạo sĩ. --**vana** *nt.* nơi phù hợp cho người hành đạo.

tapati [tap + a] chiếu sáng, chói sáng. *aor.* **tapi.** *pr.p.* **tapata, tapamāna.**

tapana *nt.* sự chiếu sáng, sự sáng chói.

tapaniya *a.* làm cho tâm hồi hận. *nt.* vàng [bạc].

tapassī *a.* nhiệt thành trong sự khổ hạnh. *m.* người ăn dật [đạo sĩ]. -- **sinī** *f.* nữ đạo sĩ [khổ hạnh].

tappaṇa *nt.* sự làm cho đã thêm, giải khát.

tappati *pass.* của *tapati* thiếu đốt, chói sáng, bị hành hạ vì hối hận. *aor.* **tappi.** *pr.p.* **tappamāna.**

tappara *a.* nhiệt thành với, hoàn toàn hiến cho.

tappita *pp.* của *tappeti.*

tappiya *a.* đã thêm. *abs.* được thỏa mãn.

tappeti [tapp + e] làm cho thỏa mãn, cho đã thêm, cho toại ý, vừa lòng. *aor.* --**esi.** *pr.p.* **tappenta.** *abs.* **tappetvā,** **tappiya.**

tappetu *m.* người thỏa mãn.

tabbahula *a.* được dồi dào, được thường.

tabbipakkha *a.* phản nghịch với cái đó.

tabbiparīta *a.* khác hơn cái đó.

tabbisaya *a.* lấy cái đó làm đề mục.

tabbhāva *m.* trạng thái đó, thứ, hay bản chất thật.

tama *m., nt.* sự tối tăm, sự ngu si. --**khandha** *m.* sự tối tăm quá. -- **naddha** *a.* bao trùm sự đen tối. - **nuda** *a.* phá tan sự tối tăm. -- **parāyana** *a.* có tâm trạng u ám cho số phận mình.

tamāla *m.* cây Xantochymus.

tamba *a.* đồng màu, nâu nâu. *nt.* đồng thau. --**kesa** *a.* có tóc màu

hung hung. --**cūla** *m.* gà trống. -- **nakha** *a.* có móng ty màu nâu. - **-netta** *a.* có con mắt màu nâu. -- **bhājana** *nt.* cái chậu bằng thau.

tambūla *nt.* lá trà. --**pasibbaha** *m.* giỏ, túi đựng trà. --**peḷā** *f.* hộp trà.

taya *nt.* bộ ba, một bọn ba người.

tayo ba [người].

tara *a.* đi qua, đi ngang qua.

tarāṅga *m.* sóng.

taraccha *m.* một giống chó sói, linh cầu.

tarāṇa *nt.* đi qua, đi ngang qua.

taranī *f.* tàu, thuyền.

tarati [tar + a] đi qua, đi ngang qua, vội vàng. *aor.* **tari.** *pp.* **tarita.** *pr.p.* **taranta,** **taramāna.** *abs.* **taritvā.**

taramāna-rūpa *a.* đang vội vã, gấp rút.

tarītu *m.* người đi ngang qua.

taru *m.* cây cối. --**saṇḍa** *m.* một vườn cây.

taruṇa *a.* còn tơ, còn non, tuổi thơ ấu. *m.* người trẻ. --**ṇī** *f.* gái tơ, cô hầu.

tala *nt.* mặt bằng phẳng, đất bằng, căn cứ, nóc bằng, lưới gươm lạng trơn, lòng bàn tay. --**ghātaka** *nt.* vả hay vỗ bằng tay. --**sattika** *nt.* đưa tay lên tỏ ý hăm dọa.

talūṇa như taruṇa.

tasa *a.* dờ đi được, run rẩy, rung động.

tasati [tas + a] rung động, bị hăm dọa, bị khát nước, ước ao vì. *aor.*

tasi. *pp. tasita. pr.p. tasanta. abs. tasitvā.*
tasinā *f.* sự ham muốn, khao khát.
talāka *m., nt.* cái hồ.
tahaṃ, tahim *ad.* đó, trên đó, ở nơi đó.
tāṇa *nt.* bảo vệ, núp ẩn, nương nhờ. --**tā** *f.* sự bảo vệ, hộ trì.
tāta *m.* cha, con [cách nói thân mật giữa cha con].
tādisa, --saka, tadī *a.* như vậy, với khả năng như vậy.
tāpana *nt.* tự ép xác, tự khổ hạnh, làm khô héo.
tāpasa *m.* người ẩn thân, đạo sĩ. --**sī** *f.* nữ đạo sĩ.
tāpeti *caus. của tapati* làm khô héo, hành xác, thiêu đốt. *aor. tāpesi. pp. tāpita. pr.p. tāpenta, tāpayamāna. abs. tāpetvā.*
tāmbūli *f.* dây trâu bò.
tāyati [tā + ya] bảo vệ, hộ trì, để dành, nuôi dưỡng.
aor. tāyī. pp. tāyita. abs. tāyitvā. inf. tāyitum.
tārakā, tārā *f.* ngôi sao. --**gaṇa** *m.* một chòm sao. --**patī** *m.* mặt trăng. --**patha** *m.* hư không, bầu trời.
tāreti *caus. của tarati* đi qua, giúp cho qua, giúp đỡ, phụ tá. *aor. tāresi. pp. tārita. pr.p. tārenta, tārayamāna. abs. tāretvā.*
tāretu *m.* người đưa qua, bậc cứu tinh.
tāla *m.* cây thốt nốt. --**ṭṭhika** *nt.* vỏ hột thốt nốt. --**kanda** *m.* mộng

chôi hột thốt nốt. --**kkhandha** *m.* thân cây thốt nốt. --**pakka** *nt.* hột thốt nốt. --**panna** lá thốt nốt hay lá bồi điệp, lá buông. --**patta** *nt.* nguyên lá dùng lợp nhà hay dùng vách. --**vaṇṭa** *nt.* cây quạt bằng lá thốt nốt, tiếng này nói trại ra từ tiếng tālavatta vòng tròn làm bằng lá buông.
tālāvathukata *a.* nhỏ góc, búng góc.
tālu *m.* ổ gà trong miệng phía trên lưỡi. --**ja** *a.* thuộc về thiệt âm [nơi lưỡi].
tāva *in.* nhiều quá, dài quá, từ xa, trước tiên, trước nhất. --**kālīka** *a.* tạm thời, đương thời. --**taka** *a.* nhiều như vậy, thật dài.
tāvātā *ad.* dài quá, trên lý do đó, do tại nơi đó.
tāvatiṃsa *m.* trên cõi trời Đâu Suất. --**bhavana** *nt.* cõi của ba mươi ba vị trời.
tāvade, --deva *in.* trong lúc đó, đồng thời.
tāla *m.* chìa khóa, nấc hay nút của nhạc khí. --**cchidda, cchigga** *nt.* lỗ chìa khóa. --**āvacara** *nt.* nhạc. *m.* nhạc gia, nhạc sĩ.
tālana *nt.* sự đập, gõ, đánh.
tāleti [ta| + e] gõ, đánh bằng roi. *aor. tālesi. pp. tālita pr.p. tālenta. abs. tāletvā.*
tāsa *m.* sự sợ hãi, ghê sợ, run sợ. --**na** *nt.* sự nhất sợ, sự bao vây.
tāseti *caus. của tasati* làm cho run sợ, nhất cho sợ, giam hãm. *aor.*

tāsesi *pp.* **tāsita** *pr.p.* **tāsenta**,
tāsayamāna *abs.* **tāsetvā**.

tī *a.* số ba. --**katuka** *nt.* gia vị, ba lần. --**kkhattum** *ad.* ba lần. --**gāvuta** *a.* đo lối ba gāvuta là 12 km. --**cīvara** tam y của vị tỳ kheo. --**piṭaka** *nt.* Tam Tạng. --**peṭaka**, --**peṭakī** *a.* tam tạng pháp sư hay thuộc lâu tam tạng. --**yāmā** *f.* ba canh, một đêm tròn. --**yojana** *nt.* xa ba do tuần. *adj.* đo được ba do tuần. --**liṅgika** *a.* thuộc về ba giống. --**loka** *m.* tam giới. --**vagga** *a.* ba nhóm. --**vaṅgika** *a.* có ba cử tri, ba câu tạo lập hiến. --**vasika** có ba hạ, ba năm. --**vidha** *a.* ba lần.

tika *nt.* một bộ ba. *adj.* gồm có ba.

tikicchaka *m.* dược sư, thầy thuốc.

tikicchati [kit + cha] trị bệnh, chăm nom cho thuốc. *aor.* --**chi**. *pp.* --**chita**. *pr.p.* **chanta**. *abs.* --**ṭikicchitvā**.

tikicchā *f.* thuật chữa bệnh, tập sự y khoa.

tikkha *a.* tinh nhuệ, lanh lợi, sắc bén, giải quyết mau lẹ. --**paññā** *a.* có trí tuệ, tinh thông.

tikkaṇa *a.* sắc, bén, nhọn, cay, nồng, chua cay, chát.

tiṭṭhati [thā + a] [*thā* được đổi lại *tiṭṭha*] đứng, ở, cư ngụ, kéo dài, ở lại. *aor.* --**aṭṭhāri**. *pp.* **ṭhita**. *pr.p.* **tiṭṭhanta**, **tiṭṭhamāna**. *abs.* **ṭhatvā**.

tiṇa *nt.* cỏ. --**gahaṇa** *nt.* chỗ nhiều cỏ, dày cỏ. --**jāti** *f.* nhiều loại cỏ. --**bhakkha** *a.* còn lại, tồn lại cỏ.

--**bhisi** *f.* nệm bằng cỏ. --**santhāra** *m.* chiếu cỏ. --**sūla** *nt.* một loại hoa lái. --**andūpaka** *nt.* một bó cỏ. --**āgāra** *nt.* chòi rom, chòi lợp bằng cỏ [tranh]. --**nukkā** *f.* đuốc rom, cỏ. --**hāraka** *m.* người đem cỏ đi bán.

tiṇṇa *pp.* của *tarati* đi ngang qua, đi thông qua, người đã đi đến mục tiêu cuối cùng.

tiṇha *a.* bén, nhọn.

tiṭikkhati [tiṭ + kha] [*ti* thêm hai lần, và *j* đổi thành *k*], kéo dài, kiên cử, bền chí. *aor.* --**khi**. *pr.p.* --**khanta**. --**khamāna**. *abs.* --**khitvā** nhẫn nại.

tiṭikkhā *f.* sự tha thứ, sự kiên nhẫn.

titta, --**ka** *a.* cay đắng. *nt.* vị đắng.

titta *pp.* của *tappati* vừa lòng, toại ý, thỏa mãn.

titti *f.* sự thỏa mãn, miệng [ly], bờ vành [nón].

tittira *m.* chim đa đa.

tiṭṭha *nt.* chỗ đậu, chỗ sông cạn đi qua được, bến tàu, sự tin được. --**kara** *m.* người sáng lập một hệ thống tôn giáo. --**thāyatana** *nt.* căn bản của giáo lý, phạm vi của một giáo phái.

tiṭṭhiya *m.* một sư tổ của ngoại đạo, người theo ngoại đạo [tà thuyết]. --**sāvaka** *m.* đệ tử của ngoại đạo. --**yārāma** *m.* chùa của ngoại đạo.

tiṭhi *f.* ngày âm lịch.

tidasa *m.* Chư Thiên [nói chung]. --**pura** cõi Trời, đô thị của Chư

- Thiên. --**sinda** *m.* chúa Chư Thiên, Ngọc Hoàng.
- tidaṇḍa** *nt.* ba cây chụm treó nhau [đề đặt đồ lên].
- tidiva** *m.* cảnh, cõi Chư Thiên.
- tidhā** *ad.* trong ba lối, ba cách.
- tinta** *a.* ẩm ướt, mốc meo.
- tintinī** *f.* trái me.
- tinduka** *m.* cây Diospyros, thường mọc miền nhiệt đới, cây rất quý, là trái rất tốt đẹp.
- tipu** *nt.* chì.
- tipusa** *nt.* những loại dưa leo.
- tippa, tibba** *a.* bén, nhọn, xoi, đục, sắc sảo, tinh nhuệ.
- timi** *m.* tên một loại cá thật to. --
ṅgala *a.* một loại cá.
- timira, timisa** *nt.* sự tối tăm. *adj.* tối.
- timirāyitatta** *nt.* âm đạm, đen tối.
- timisikā** *f.* một đêm tối quá.
- timbaru, --rusaka** như **tinduka**.
- tiracchāna** *m.* súc vật, cầm thú. --
kathā *f.* sự nói vô ích, về súc vật.
--**gata** *m.* một con thú. --**yonī** *f.* cánh sanh làm súc sinh.
- tiriyam** *ad.* ngang qua, đi qua. --
tarāṇa *nt.* chiếc phà, đò.
- tirītaka** *nt.* y phục làm bằng vỏ cây, những thứ cây dài dùng làm y phục.
- tiro** *in.* qua khỏi, bên kia, phía ngoài.
- tirokarānī** *f.* tấm màn che, vải che.
--**kuḍḍa** *nt.* bên kia, vách tường.
--**dhāna** *nt.* cái nắp đậy, tấm bình phong. --**bhāva** *m.* sự giấu kín, làm mất dạng.
- tirokkāra** *m.* sự chửi mắng, thóa mạ.
- tila** *nt.* hạt mè. --**kakka** *nt.* nhồi dầu mè. --**piṭṭha, --piññaka** *nt.* xay bột mè.--**muṭṭhi** *m.* một nắm hạt me. --**vāha** *m.* xe chở mè. --
saṅgulikā *f.* bánh mè.
- tiṃsati, tiṃsā** *f.* số ba mươi.
- tīra** *nt.* bờ bên, mé sông. --**daṣṣī** *3.* thấy bờ kia.
- tīreti** [*tīr + e*] quyết định, làm xong, xử xong, xét đoán. *aor.* **tīresi.** *pp.* **tīrata.** *pr.p.* **tīrenta, tirayamāna.** *abs.* **tīretvā.**
- tīha** *nt.* thời kỳ ba ngày.
- tu** *in.* tuy nhiên, nhưng mà, lại nữa, bây giờ, kể đó.
- tuṅga** *a.* cao cả, quyền thế.--
nāsika *a.* có lỗ mũi cao.
- tuccha** *a.* rỗng không, vô ích, bỏ trống.
- tujjati** *pass.* của **tudati** bị say mê, bị thấm vào, xoi, đục khoét.
- tuṭṭha** *pp.* của **tussati** vui vẻ, vờ lòng. --**citta, --mānasa** *a.* với tâm vui thích, thỏa thích.
- tuṭṭhi** *f.* sự vui lòng, vui vẻ.
- tuḍḍa, --ka** *nt.* mô [chim], mồm [heo].
- tuṇṇakamma** *nt.* công việc kim chỉ, may vá quần áo. --**vāya** *m.* thợ may.

tunhī *in.* làm thính, nín lắng. --
bhāva *m.* sự làm thính. --**bhūta**
a. lắng thính.

tutta *nt.* cái móc của người nài để
hướng dẫn con voi.

tudati [tud + a] khoan, dùi, đâm
lủng, chọc lủng bằng cách mổ
[chìm], đâm, châm chích, xúi
giục. *aor.* **tudi.** *pp.* **tudita,**
tunna. *pr.p.* **tudantā,**
tudamāna. *abs.* **tuditvā.**

tudana *nt.* sự đâm thủng, chọc
lủng.

tumula *a.* lớn, to, vĩ đại.

tumba *m., nt.* một kiểu chậu nước,
một cách đo lường về hột lúa. --
kaṭāha *m.* chậu làm bằng trái
bầu thúng.

tumbī *f.* bầu trái dài.

tumha anh chị [ngôi thứ hai]. --
hādisa *a.* thứ của anh.

turaga, turaṅga, --ṅama *m.* con
ngựa.

turita *a.* mau lẹn, tốc lực. --**taṃ**
ad. một cách mau lẹ, gấp rút. --
turitaṃ *ad.* lẹ quá, cấp tốc, thật
vội vã.

turiya, tūriya *nt.* nhạc cụ.

turukkha *a.* thuộc về Thổ Nhĩ Kỳ.
m. một loại nhang, hương thơm.

tulana *nt.* --**nā** *f.* sự cân lường, sự
đánh giá, sự cân nhắc, sự xét
đoán.

tulasī *f.* cây hoắc hương.

tulā *f.* cái cân, đòn tay [nhà]. --
kūṭa *nt.* cân giả dối. --**daṇḍa** *m.*
đòn cân.

tuliya [tūliya] *m.* con sóc, con
chồn bay.

tuleti [tul + e] cân, khám xét, so
sánh. *aor.* **tulesi.** *pp.* **tulīta.** *pr.p.*
tulenta. *abs.* **tuletvā.**

tulya *a.* bằng nhau, có thể đo
lường. --**tā** *f.* sự bình đẳng.

tuvaṃ, tvam [số ít tumha] mày,
anh.

tuvaṭaṃ *ad.* một cách mau chóng.

tussati [us + ya] được vui mừng,
hay thỏa mãn. *aor.* **tussi.** *pp.*
tuṭṭha. *pr.p.* **tussanta,**
tussamāna. *abs.* **tussitvā.**

tuhina *nt.* giọt sương.

tūṇa, tūṇira *m.* ống tên, sự run rẩy.

tūla *nt.* vải gòn. --**picu** *m.* gòn vải
trộn len.

tūlikā *f.* cây cọ thợ sơn, nệm gòn.

te-asīti *f.* số tám mươi ba.

tekiccha *a.* có thể trị được, người
có thể tha thứ được.

te-catthālisati *f.* số bốn mươi ba.

te-cīvarika *a.* chỉ dùng xài tam y.

teja *m., nt.* sự nóng, sự chiếu sáng,
sự xán lạn, uy quyền. --**dhātu** *f.*
chất nóng. --**kaṣiṇa** *ct.* tham
thiền đề mục lửa.

tejana *nt.* cây tên, chóp nhọn lâu
chuông.

tejavantu *a.* huy hoàng, sáng chói,
sinh ra nóng.

tejeti [tij + e] làm cho nóng, làm
sắc bén. *aor.* --**esi.** *pp.* **tejita.**
pr.p. **tejenta.** *abs.* **tejetvā.**

tettimsā, --sati *f.* số ba mươi ba.

tenavuti *f.* số chín mươi ba.
tepaññasati *f.* số năm mươi ba.
temana *nt.* sự ướt, ẩm mốc.
temīyati *pass.* của *temeti* trở nên ướt, còn bị nước rớt xuống. *pr.p.* **temiyamāna**.
temeti [tim + e] làm ướt, làm ẩm mốc. *aor.* --**esi**. *pp.* **temita**. *pr.p.* **tementa**, **temayamāna**. *abs.* **temetvā**.
terasa, **tejasa** 3. số mười ba.
terovassika *a.* ba hay bốn tuổi.
tela *nt.* dầu. --**ghaṭa** *m.* thùng, lu dầu. --**cāṭi** *f.* một thùng dầu. --**dhūpita** *a.* mùi vị dầu. --**padīpa** *m.* đèn dầu. --**makkhana** *nt.* thoa, xúc dầu.
tena *in.* vì lý do ấy, bởi vì chuyện ấy. --**hi** *in.* nếu có [chuyện ấy] như vậy.
telika *m.* người bán dầu lẻ, phân phối dầu.
tesaṭṭhi *f.* số sáu mươi ba.
tesattati *f.* số bảy mươi ba.
tomara *m., nt.* cây giáo, cây thương để hướng dẫn voi.
toya *nt.* nước.
torāṇa *nt.* một vòng cung của công; một tấm tranh chung bày mỹ thuật.
tosa *m.* sự vui thích, thỏa mãn.
tosanā *f.*, **tosāpana** *nt.* hành vi làm cho vui vẻ, hay cho vừa lòng.
tosāpeti *caus.* của *tussati* làm cho vui vẻ, cho vừa lòng. *aor.* --**esi**. *pp.* **tosāpita**.

toseti *caus.* của *tussati* làm cho vui vẻ, cho vừa lòng. *aor.* --**toseti**. *pp.* **tositā**. *pr.p.* **tosenta**, **tosayamāna**. *abs.* **tosetvā**.
tvam như *tuvaṃ*.

-TH-

thakana *nt.* sự đóng lại, cái nắp dẫy.

thaketi [thak + e] đóng cửa, đóng lại, dẫy lại. *aor.* --esi. *pp.* **thakita**. *pr.p.* **thakenta**. *abs.* **thaketvā**.

thañña *nt.* sữa của mẹ.

thaṇḍila *nt.* đất cứng như đá, trái núi, đồi núi. --sāyikā, --seyyā *f.* sự nằm dưới đất, sự nằm trên đất trống.

thaddha *a.* cứng, dai [da] chai. --maccharī. 3. khôn khéo vô cùng.

thana *nt.* ngực của phụ nữ, vú bò cái.--gga *nt.* núm vú. --pa *m., nt.* còn bú, đứa trẻ nhỏ.

thanayati [than + aya] gặm thét, sấm sét. *aor.* **thanayi**. *pr.p.* **thanayanta**.

thanita *nt.* sấm sét.

thaneti [than + e] gặm thét, sấm sét. *aor.* --esi. *pp.* **thanita**. *pr.p.* **thanenta**. *abs.* **thanetvā**.

thapati *m.* người thợ mộc làm sườn nhà.

thabaka *m.* một bó, một chùm.

thambha *m.* một cây trụ, cây chống, lòng cứng cỏi như sắt đá, một lùm cỏ.--bhaka *m.* một đám cỏ.

tharu *m.* cán của khí giới.

thala *nt.* đất [đai], đất khô khan. --gocara *a.* ở trên mặt đất. --ja *a.* mọc lên từ đất. --tṭha *a.* ở trên

mặt đất. --patha *m.* đường đất, trên bộ.

thava *m.* sự khen ngợi, sự tán dương.

thavati [thu + a] khen ngợi, tán dương. *aor.* **thavi**. *pp.* **thuta**, **thavita**. *pr.p.* **thavamāna**. *abs.* **thavitvā**.

thavikā *f.* túi, ví, túi đựng đồ của lính mang trên lưng.

thāma *m.* sức lực, sức mạnh, đồng mãnh. --vantu *a.* mạnh mẽ, có sức mạnh [quyền thế].

thāla *m., nt.* **thāli** *f.* một cái đĩa.

thālaka *nt.* --likā *f.* chén nhỏ, chén uống rượu, uống trà.

thālīpāka *m.* thùng com.

thāvāra *a.* không đi chuyển được, bền lâu. --riya *nt.* không cử động, vững chắc, chắc chắn.

thīra *a.* chắc chắn, vững vàng, bền lâu. --tara *a.* càng chắc vững, bền lâu. --tā *f.* sự chắc vững, không dời đổi.

thī *f.* người phụ nữ.--raja *m., nt.* kinh kỳ.

thīna *nt.* dụ dự, buồn ngủ, hôn trầm.

thuti *f.* khen ngợi. --pāthaka *m.* người tán dương, ca tụng, thi sĩ.

thunāti [thu + nā] kể lể, than khóc, rên rỉ. *aor.* **thuni**. *pr.p.* **thunanta**, **thunamāna**. *abs.* **thunitvā**.

thulla *a.* thuộc về một khối, mập, nặng, trọng lớn to. --ccaya *m.* một tội trọng. --kumārī *f.* cô gái mập mập, phụ nữ chưa chồng. --

phusitaka *a.* cái ấy sứt giảm nhiều. --**sarīca** *a.* thân mập béo, to lớn.

thusa *m.* vỏ [lúa], mày [bọc ngoài hạt]. --**ggi** *m.* lửa của vỏ [trấu].--**pacchi** *f.* thúng đựng vỏ [lúa]. --**sodaka** *nt.* một loại giấm.

thūṇā, --**nā** *f.* nơi cột trụ để tế lễ.

thūpa *m.* một khối, vườn xoài, bảo tháp, một đá kỷ niệm, đài xây cất để thờ xá lợi của bậc thánh nhân. --**pāraha** *a.* người đáng làm tháp tôn thờ.

thūpikā *f.* tháp nhỏ, ngọn, đỉnh chót.

thūpīkata *adj.* thuộc về một khối, một đồng có đỉnh nhọn, chót nhọn.

thūla *a.* to, béo, mập, một khối, gồ ghề. --**tā** *f.* sự thô bỉ, thô tục. --**sāṭaka** *m.* vải thô cứng.

theta *a.* đáng tin cậy, có thể nhờ được.

thena, **thenaka** *m.* người trộm cắp.

thenana *nt.* sự trộm cắp.

theneti [then + e] trộm cắp. *aor.* -**nesi**. *pp.* **thenita**. *pr.p.* **thenenta**. *abs.* **thenetvā**.

theyya *nt.* sự trộm cắp. --**citta** *nt.* cố ý trộm cắp. *adj.* cố ý ăn trộm cắp. --**saṃvāsaka** *a.* người ở ẩn với các tỳ khuru.

thera *a.* thượng tọa, bậc đàn anh, vị tỳ khuru được mười năm từ khi tu. *adj.* thuộc già cả, trưởng lão. --**gāthā** *f.* kệ ngôn của các vị trưởng lão. --**vādā** *m.* Thượng

tọa thuyết, phái Nam tông, phái Bảo thủ hay Nguyên thủy.

therī *f.* trưởng thượng bên phái nữ, nữ trưởng lão.

theva *m.* một giọt.

thoka, --**kaka** *a.* chút ít, nhỏ xíu. -**thokam** *ad.* từ chút từ chút.

thomana *nt.* --**nā** *f.* như thuti.

thometi [thom + e] khen ngợi, tán dương. *aor.* --**esi**. *pp.* **thomitā**. *pr.p.* **thomenta**, **thomayamāna**. *abs.* **thometvā** khen ngợi quá cỡ.

-D-

daka *nt.* nước. --**rakkhasa** *m.* bà thủy hay thủy thần, qui giữ nước.

dakkha *a.* thông thạo, có khả năng, khéo léo, khéo tay. --**tā** *f.* sự khéo, sự thông thạo, khả năng.

dakkhaka *a.* người trông thấy.

dakkhati [dis + a] [*dis đổi lại dakh*] thấy. *aor.* **addakkhi**. *inf.* **dakkhituṃ, dakkhitāye**.

dakkhiṇa *a.* thuộc hướng nam, phía tay mặt. --**akkhaka** *nt.* xương cổ bên mặt. --**disa** *f.* hướng nam. --**desa** *m.* xứ ở về phía nam. --**ṇāpatha** *m.* đường về hướng nam, xứ ở hướng nam. --**ṇāyana** *nt.* mặt trời đi về hướng nam [tháng 10-11]. --**ṇāraha** *a.* vật tặng quý giá.--**ṇāvatta** *a.* xoay về phía nam, day qua phía tay mặt.

dakkhiṇā *f.* hướng nam, vật tặng, vật cho [cúng dường]. --**visuddhi** *a.* sự dâng cúng trong sạch. --**ṇodaka** *nt.* nước rót [trong chén] khi dâng cúng vật chi, để hồi hướng.

dakkhineyya *a.* đáng cúng dường. --**puggala** *m.* bậc đáng cúng dường.

dakkhī *3.* người trông thấy, thấu rõ.

daṭṭha *pp.* của *ḍasati* cắn một miếng. --**ṭṭhāna** *nt.* chỗ, dấu người bị cắn. --**bhāva** *m.* trạng thái đang bị cắn.

daḍḍha *pp.* của *dahati* đốt, thiêu, lửa cháy. --**geha** *a.* nhà bị cháy. -**ṭṭhāna** *nt.* chỗ bị hỏa hoạn.

daṇḍa *m.* cọc, que, cây, gậy, hèo, trượng, cây gỗ [nói chung]; phạt, sự trừng phạt. --**ka** *nt.* cây, gậy, cây roi, cành [cây] nhỏ, cán [dù]. --**kamadhu** *nt.* tổ ong trên cành cây. --**kamma** *nt.* sự hình phạt, phạt vạ, sự đền tội. --**koṭi** *f.* đầu cây gậy. --**ḍīpikā** *f.* cây thuốc. --**nīya** *a.* chịu phạt. --**ppatta** *a.* người bị truy tố. --**parāyana** *a.* nương nhờ cây gậy, nâng đỡ do cây ba-tông.--**pāṇi** *a.* tay cầm gậy. --**bhaya** *nt.* sự hình phạt. --**hattha** *a.* người có cây gậy trong tay.

datta *pp.* cho. **dātabba** *pt.p.* đáng cho.

datti *f.* cái chén, cái chậu nhỏ để dành vật thực.

dattika, --**tiya** *a.* được cho bởi.

dattu *m.* người ngu si.

dada *a.* sự cho, tặng cho.

dadāti [dā + a] cho, cho phép, dâng, chuẩn cho, ban cho, giao cho. *aor.* **dadi, adadi**. *pp.* **dinna**. *pr.p.* **dadanta, dandamāna**. *abs. datvā, daditvā*. *inf.* **dātuṃ, dādītūṃ**.

daddu *f.* một loại ghè nổi ngoài da, sự mọc nổi [ban trái].

dadhi *nt.* sữa chua. --**ghata** *m.* hũ sữa chua. --**maṇḍa** *nt.* sữa lỏng như dầu, gạn thành pho mát.

danta *nt.* răng, ngà voi, nanh. --**kaṭṭha** *nt.* bàn chải răng, cây tăm

- xĩa răng một đầu làm bản chải. -
-kāra *m.* thợ chạm ngà voi. --
panti *f.* hàng răng. --**poṇa** *m.* vật
chà răng. --**valaya** *nt.* một chiếc
vòng ngà. --**vidamsaka** *a.* nhân
răng. --**tāvaraṇa** *nt.* môi.
- danta** *pp.* của *dameti* để dạy,
thuần hóa, chế ngự được, câu
thúc. --**tā** *f.*, --**bhāva** *m.* sự thuần
hóa, kiểm soát, được chế ngự.
- dantasattha** *m.* cây chanh. *nt.* trái
chanh.
- dandha** *a.* chậm, ngu ngốc, đại
dột. --**tā** *f.* sự ngu xuẩn, nhát sợ,
biếng nhác, trì độn.
- dappa** *m.* sự ngạo mạn, sự phóng
đăng.
- dappaṇa** *nt.* gương, kiếng soi mặt.
- dappita** *a.* ngạo mạn, kiêu căng.
- dabba** *a.* trí tuệ, khả năng. *nt.* cây
gỗ, tài sản, tiền của. --**jātika** *a.*
sáng trí. --**sambhāra** *m.* vật liệu
xây cất bằng gỗ.
- dabbatiṇa** *nt.* một loại cò.
- dabbhimukha** *m.* một loại chim.
- dabbī** *f.* cái muông, cái vá.
- dabbha** *m.* cò tranh.
- dama**, --**matha** *m.* **damana** *nt.*
thuần hóa, thu thúc, hạn chế, chủ
quyền.
- damaka** *a.* thuần hóa, người kiểm
soát, huấn luyện viên.
- dameti** [dam + e] thuần hóa, huấn
luyện, tự chủ, thay đổi. *aor.* --**esi**.
pp. **damita**, **danta**. *pr.p.*
damenta. *abs.* **dametvā**. *ptt.*
dametabba, **damaniya**.
- dametu** như *damaka*.
- dampati** *m.* vợ và chồng.
- damma** *a.* dạy dỗ, được thuần hóa,
huấn luyện.
- dayā** *f.* cảm tình, lòng trắc ẩn, từ
bi. --**lu** *a.* từ tế, thương xót.
- dayita** *pp.* được cảm tình. --**tabba**
pt.p. nên cảm tình hay giúp đỡ. -
tā *f.* người phụ nữ.
- dara**, **daratha** *m.* sự buồn rầu, sự
lo lắng, sự buồn bực.
- darī** *f.* sự chê ra, phân tích; kẻ, khe,
đường nứt, hang, động.
- dala** *nt.* lưỡi dao, lá, đài hoa.
- dava** *m.* sự chơi giỡn, thể thao. --
kamyatā *f.* ưa nói cà rồn. --
tthāya, **davāya** để vui đùa.
- davaḍḍha** *m.* lửa rừng.
- dasā** 3. số mười. --**ka** *nt.* một
nhóm mười. --**kkhattum** *ad.*
mười lần. --**dhā** *ad.* trong mười
lối [cách]. --**bala** *a.* có mười huệ
lực [Đức Phật]. --**vidha** *a.* có
mười lần. --**sata** *nt.* một ngàn. --
satanayana *a.* có một ngàn con
mắt là đức trời Đế Thích hay
Ngọc Hoàng Thượng Đế. --
sahassa *nt.* mười ngàn.
- dasā** *a.* người trông thấy. --
duddasa khó thấy được.
- dasana** *f.* răng. --**cchada** *m.* cái
môi.
- dasā** *f.* bìa, mé, rìa, mép [y phục];
điều kiện.
- dasikasutta** *nt.* chỉ tựa bên bìa.
- dassaka** *a.* người chỉ dạy, tỏ ra.

dassati *thì vị lai của dadāti* nó sẽ cho.

dassana *nt.* sự thấy, trực giác, giác ngộ.

dassanīya, neyya *a.* tốt, nên ngắm xem, đẹp, lịch sự.

dassāvī, dassī *3.* người trông thấy.

dassu *m.* người ăn cắp, cướp giật.

dasseti [dis + e] bày ra, triển lãm, phô trương. *aor.* --**esi**. *pp.* **dassita**. *pr.p.* **dassenta**. *abs.* **dassetvā, dassiya**.

dassetu *m.* người chỉ ra, tỏ ra.

daha *m.* cái hồ.

dahana *nt.* sự đốt cháy. *m.* lửa cháy. --**ra** *a.* còn ít tuổi, còn non. *m.* trẻ con. --**rā** *f.* gái tơ.

dalidda *a.* nghèo, người nghèo khổ, người thiếu thốn, bần cùng,

dalha chắc vững, mạnh mẽ, vững vàng. --**parakkama** *a.* ráng sức dũng mãnh hăng hái. --**ham** *ad.* một cách vững vàng, mạnh mẽ.

dalhikamma, --karaṇa *nt.* làm cho mạnh dạn, làm cho vững chắc.

dāthā *f.* cái nanh, răng nhọn. --**dhātu** *f.* xá lợi răng nhọn [Đức Phật]. --**vudha** *a.* dùng ngà làm khí giới để [che chở]. --**balī** *a.* con vật có sức mạnh nơi ngà.

dātu *m.* người cho, thí chủ, người rộng rãi.

dātum *inf.* cho, bố thí.

dātta *nt.* lưỡi hái, lưỡi liềm.

dāna *nt.* sự cho, sự bố thí, sự phước thiện, vật thực cho.--

kathā *f.* giải về sự bố thí. --**gga** *nt.* nơi bố thí, phước xá. --**pati** *m.* chủ quyền của sự bố thí. --**phala** *nt.* kết quả của sự bố thí. --**maya** *a.* gồm có sự bố thí. --**vaṭṭa** *nt.* siêng năng bố thí. --**vatthu** *nt.* vật dụng dụng để bố thí. --**veyyavaṭṭika** *a.* người sốt sắng tiếp lo việc bố thí. --**sālā** *f.* phước xá. --**sila** *a.* tánh tình rộng rãi. --**sonḍa** *a.* ưa thích bố thí. --**nāratha** *a.* đáng thọ lãnh vật bố thí.

dānava *m.* người Titan vĩ đại, mạnh mẽ, cao lớn.

dāni như idāni.

dāpana *nt.* duyên cớ, lý do để cho.

dāpeti *caus.* của deti lý do để cho. *aor.* **dāpesi**. *pp.* **dāpita**. *pr.p.* **dāpenta**. *abs.* **dāpetvā** xúi, khiến cho.

dāpetu *m.* người xúi, khuyên cho bố thí.

dāma *m.* sợi dây, dây xích, tràng hoa, tràng hoa lá.

dayā *m.* rừng, vườn to, sự cho tặng. --**pāla** *m.* người giữ vườn.

dāyaka, dāyi *3.* người cho, bố thí, người giúp đỡ, hộ độ.

dāyajja *nt.* sự hưởng gia tài. *adj.* người thừa hưởng vật để lại.

dāyati [dā + ya] gặt lấy, thu hoạch, cắt, gặt lúa. *aor.* **dāyi**. *pp.* **dayitā**.

dāyana *nt.* gặt, cắt [lúa].

dāyāda *m.* sự hưởng gia tài. *a.* đang hưởng của --**daka** *a.* người đang hưởng gia tài.

dāyikā *f.* nữ thí chủ.

dāra *m.* người vợ. --**bharaṇa** *nt.* sự cấp dưỡng, sự binh vực quyền lợi của vợ.

dāraka *m.* con trai nhỏ, trai tơ.

dārikā *f.* gái tơ, gái còn nhỏ tuổi.

dāreti [dāl + e] tách ra, chỉ ra, mở toang ra. *aor.* **dāresi**. *pp.* **dārita**. *pr.p.* **dārenta**. *abs.* **dāretvā**.

dāru *nt.* cây [củi], gỗ, củi chụm. -**khaṇḍa** *nt.* một miếng, tấm củi. --**kkhandha** *m.* một khúc củi. --**bhaṇḍha** *nt.* bàn ghế tù, đồ trang trí bằng gỗ. --**maya** *a.* làm bằng gỗ. --**saṅghāṭa** *m.* bè làm bằng gỗ.

dāruṇa *a.* hung dữ, quạu gắt, dữ dội, nghiêm khắc.

dālana *nt.* sự chẻ ra, bừa hai.

dāleti như **dāreti**. *aor.* **dālesi**. *pp.* **dālita**. *pr.p.* **dārenta**, **dālayamāna**. *abs.* **dāletvā**.

dāvaggi *m.* lửa cháy rừng [dữ tận].

dāsa *m.* người tôi mọi. nô lệ. --**ka** *m.* sự làm nô lệ. --**gaṇa** *f.* một nhóm nô lệ. --**ṭta**, --**vya** *nt.* sự nô lệ, điều kiện nô lệ.

dāsitta *nt.* địa vị của phụ nữ nô lệ.

dāsi *f.* phụ nữ tôi đòi, nô bộc.

dāha thiêu đốt, nóng, sự phát hỏa.

dālīma, **dādīma** *nt.* trái lựu đạn.

dāliddiya *nt.* sự nghèo khó.

dikkhati [dis + a] thấy, trở thành tyd khuu.

dikkhita *pp.* của **dikkhati** bắt đầu, mở đầu, cung hiến, thừa nhận.

digambara *m.* đạo sĩ khỏa thân, đạo lỏa thể.

diḡuṇa *a.* hai lần, bằng hai.

diḡghikā *f.* đường muong, rãnh hào.

diḡa *m.* người Bà la môn, người sanh bằng hai bên [là cha và mẹ đều là Bà la môn]; con chim. --**gaṇa** *m.* một nhóm chim hay một nhóm bà la môn.

diḡṭṭha *pp.* của **passati** thấy. *nt.* trông thấy. --**dhamma** *m.* đời hiện tại. *adj.* người được giác ngộ đến mục tiêu cuối cùng. --**dhammika** *a.* thuộc đời này, thuộc về kiếp hiện tại. --**maṅgalika** *a.* người thấy hạnh phúc hiện tại. --**sansandana** *nt.* so sánh đến sự việc mình đã thấy biết. --**ānugati** *f.* sự noi ấy gương theo cái đã thấy.

diḡṭṭhi *f.* giáo lý, học thuyết, sự tin tưởng. --**ka** *a.* tin tưởng về. --**kantāra** *m.* kiến thức cuồng loạn, hoang đàng. --**gata** *nt.* người mê tín, tà kiến. --**gahana** *nt.* sự tìm hiểu, suy cứu, một cách tối tăm, rậm rạp. --**jāla** *nt.* lưới của tà kiến, kiến vòng. --**vipatti** *f.* kiến thức sai lầm. --**vipallāsa** *m.* kiến thức đảo lộn, tâm lý thay đổi. --**visuddhi** *f.* chánh kiến, kiến thức trong sạch. --**sampanna** đầy đủ kiến thức. --**saṃyojana** *nt.* sự trói buộc của kiến thức.

diḡṭṭhī *a.* như **diḡṭṭhika**.

ditta *pp.* của **dippati** cháy có ngọn.

ditti *f.* ánh sáng, sự sáng chói.

diddha *a.* bỏ thuốc độc, trét, phết, làm cho nhờn, lem luốc.

dina *nt.* ngày. --**kara** *m.* mặt trời. --**-ccaya** *m.* hết ngày, buổi tối. --**pati** *m.* mặt trời, thái dương hệ.

dindibha *m.* chim le le.

dinna *pp.* của *deti* cho, ban cho. --**ādāyī** *a.* lấy cái gì được cho. --**ka** *m.* con đờ đầu, con nuôi. *nt.* vật để cho, vật tặng, tặng phẩm.

dipada *m.* người đàn ông, động vật có hai chân. --**dinda**, --**duttama** *m.* quý nhất của giống có hai chân, là Đức Phật.

dippati [dip + ya] chói, chiếu sáng. *aor.* **dippi**.

dippana *nt.* sự chiếu sáng.

dibba *a.* thuộc về thần tiên, trời. --**-cakkhu** *nt.* nhãn thông. --**cakkhuka** đắc được nhãn thông. --**-vihāra** *m.* sự cao quý của tâm. --**-sampatti** *f.* sự hưởng những khoái lạc của cõi Trời, tài sản của Chư Thiên.

dibbati [div + ya] giải trí, chơi đùa. *aor.* **dibbi**.

diyadḍha *m.* một phần và phân nửa.

diva *m.* cung Trời.

divasa *m.* ngày. --**kara** *m.* mặt trời. --**bhāga** *m.* ban ngày.

divā *in.* ngày, hằng ngày. --**kara** *m.* mặt trời. --**thāna** *nt.* nơi chỗ ban ngày đi qua. --**-vihāra** *m.* sự nghỉ trong lúc nóng nực. --**seyyā** *f.* sự nghỉ trưa.

diviya, divya *a.* như *dibba*.

disa *m.* kẻ nghịch, quân địch.

disampati *m.* vua, chúa.

disā *f.* hướng, phương hướng của địa bàn. --**kāka** *m.* con quạ cho đậu trên cột buồm của chiếc thuyền để tìm hướng đi vào bờ. --**-kusala** *m.* người rành rẽ về chỉ hướng. --**pamokkha** *a.* danh tiếng cả thế giới. --**bhāga** *m.* phương hướng. --**mūlha** *a.* người làm mất vị trí, lạc đường. --**vāsī**, --**vāsika** *a.* ở nơi xứ khác, ở khác hướng trong xứ.

dissati [dis + ya] cái đó giống như, tỏ ra. *pr.p* **dissanta, dissamāna** [thấy được].

dīgha *a.* dài. --**āṅguli** *a.* có ngón tay dài. --**jālika** *m.* sinh vật đầu người mình rắn. --**tā** *f.* --**tta** *nt.* sự dài, chiều dài. --**dassī** *a.* viễn thị. --**nikāya** trường bộ kinh. --**bhāṇaka** *m.* người thuật lại bộ trường a hàm. --**rattam** *ad.* lâu dài. --**lomaka** *a.* có lông trừu dài. --**soththiya** *nt.* ngu lâu dài, sự lười biếng.

dīghavaṇṇa *m.* cây cao [trên núi].

dīdhiti *f.* ánh sáng, sự chiếu sáng.

dīna *a.* khốn khó, căn cứ, phương tiện. --**tā** *f.* --**ttā** *nt.* nghèo khổ.

dīpa *m.* cái đèn, cù lao, sự giúp đỡ, nâng đỡ. --**ka** *nt.* một cù lao nhỏ. *adj.* giải nghĩa, trình bày. --**ñkara** *a.* người đốt đèn, tên một vị Phật tổ quá khứ. --**cci** *f.* ngọn đèn. --**rukkhā** *m.* cột trụ đèn. --**sikhā** *f.* ngọn đèn. --**pāloka** *m.* ánh sáng đèn.

dīpanā *f.* thí dụ, sự dẫn chứng, sự giải nghĩa.

dīpanī *f.* một sự cắt nghĩa.

dīpi, dīpika *m.* con heo.

dīpita *pp.* của *dīpeti* sự dẫn chứng giải nghĩa, chỉ dẫn.

dīpakā *f.* cây thuốc, chú thích.

dīpinī *f.* con heo cái.

dīpeti [dip + e] thấp đốt lên, làm cho sáng, giải nghĩa. *aor.* --esi. *pp.* **dīpita.** *pr.p.* **dīpenta,** **dīpayamāna.** *abs.* **dīpetvā.** *pt.p.* **dīpetabba.**

du [Tiếp đầu ngữ] có nghĩa là khó, xấu xa, ngược lại.

duka *nt.* một cặp, hai, nhị nguyên.

dukūla *nt.* một loại vải thật mịn.

dukkata, --ṭa *a.* làm ác, làm xấu. *nt.* hành vi sai quấy.

dukkara *a.* khó làm. --tā *f.* --tta *nt.* --bhāva *m.* sự khó khăn.

dukkha *nt.* sự đau khổ, đau đớn, khổ sở, hấp hối, không an vui. --

kkhaya *m.* sự diệt tắt cái khổ. --

kkhandha *m.* sự khổ của ngũ uẩn. --nidāna *nt.* nguồn gốc sự khổ. *adj.* nguyên nhân sự khổ. --

nirodha *m.* sự diệt tắt cái khổ. --

nirodhagāminī *f.* thực hành để đến nơi diệt tắt cái khổ. --ntagū

a. người đã chinh phục được cái khổ. --paṭikkūla *a.* người góm

ghê sự khổ. --pareta *a.* buồn rầu vì sự khổ. --ppatta *a.* đang đau

khổ. --ppahāṇa dứt bỏ cái khổ. -vipāka *a.* sự hưởng quả khổ, tạo

ra cái khổ. --sacca *nt.* khổ đế. --samudaya *m.* tập đế [nguyên

nhân cái khổ]. --camphassa *a.* tiếp xúc với sự khổ. --seyyā *f.* sự

ngủ không an. --ānubhavana *nt.* đang bị sự thống khổ. --

āgapama *m.* sự dứt bỏ khổ não.

dukkhaṃ *ad.* hết sức khó khăn.

dukkhāpana *nt.* làm đau khổ cho ai.

dukkhāpeti làm buồn rầu, làm cho khổ sở, làm đau khổ. *aor.* --esi. --pita, *pr.p.* **penta.** *abs.* --petvā.

dukkhī, dukkhita *a.* sự buồn rầu, không an vui, đau đớn, buồn rầu.

dukkhīyati cảm thấy đau khổ, bị buồn rầu. *aor.* --khīyi. *pp.* **dukkhita.**

dukkhudraya *a.* làm đau hỏ, kết quả trong sự đau đớn.

dukkhūpasama *m.* sự làm cho bớt đau khổ.

dukkhotiṇṇa *a.* sa vào sự khổ.

dugga *nt.* chỗ khó ra vào, đôn lữ.

duggata *a.* nghèo, khổ cùng.

duggati *f.* khổ cảnh.

dugganda mùi hôi thúi. *m.* mùi thúi.

duggama *a.* khó đi.

duggahita *a.* cảm, lấy sai. *nt.* tà kiến.

duccaja *a.* khó rời, khó bỏ.

duccarita *nt.* nét hạnh, xấu xa, hành ác.

dujivha *m.* con rắn.

dujjaha *a.* khó bỏ, khó dời đổi.

dujjāna *a.* khó hiểu.

dujjivita *nt.* tà mạng [nuôi mạng không chân chính].

duṭṭha *a.* hư hỏng, làm hư, xấu xa, ác. --**citta** *nt.* tánh xấu, hiểm ác.

duṭṭhu *ad.* một cách ác xấu.

duṭṭhulla *nt.* nói tục tĩu, dâm dăng. *adj.* hèn hạ, đê hèn.

dutappaya *a.* khó làm cho thỏa thích.

duṭṭiya *a.* thứ nhì. --**yaka** *a.* có người bạn. --**yam** *ad.* lần thứ nhì.

duṭṭiyā *f.* người vợ, cách thứ hai [biển thể].

duṭṭiyikā *f.* vợ.

duttara *a.* khó vượt qua.

duddama *a.* khó dạy, khó thuần hóa.

duddasa *a.* khó thấy, khó hiểu biết. --**tara** *a.* càng khó thấy được. --**sā** *f.* sự bất hạnh, lúc xui xẻo. --**panna** *a.* đến lúc, gặp lúc xui xẻo.

duddasika *a.* vẻ mặt hay nét xấu xa.

duddina *nt.* mây che, ngày bất hạnh.

duddha *nt.* sữa [bò].

dundubhi *f.* cái trống.

dunnāmaka *nt.* bệnh trĩ, trĩ lậu.

dunnikkhita *a.* đặt để sai hay xấu.

dunniggaha *a.* khó chế ngự hay kiểm soát.

dunnimitta *nt.* điềm hay chiêm bao xấu, thấy điều dữ.

dunnīta *a.* cư xử hay thực nghiệm sai.

dupaṭṭa *a.* có hai lần xếp.

dupaññā *a.* sự điên rồ. *m.* người điên cuồng, ác xấu.

duppaṭinissaggiya *m.* sự khó bỏ, hay sự khó xa lánh.

duppaṭivijjha *a.* khó hiểu biết.

duppamuñca *a.* khó được đẹp bỏ, hay giải thoát, phóng thích.

dupparihāriya *a.* khó dùng hay chỉ dẫn, sắp xếp.

duphassa *m.* sự xúc không vừa ý; cây tầm ma, cây nằng hai [đụng vào ngựa lẫm].

dubbaca *a.* cứng đầu, khó dạy, ngỗ nghịch.

dubbaṇṇa *a.* màu xấu, phai màu, xấu xa.

dubbala *a.* yếu ớt, ốm yếu. --**tta** *nt.* --**tā** *f.* --**bhāva** *m.* sự yếu đuối.

dubbā *f.* cây tắc.

dubbijāna *a.* khó hiểu.

dubbīnīta *a.* cứng đầu, khó dạy.

dubbuṭṭhika *a.* không mưa, hạn hán. *nt.* nạn đói kém [vì không mưa].

dubbhaka *a.* phản bội, người vô ân bạc nghĩa, giả dối.

dubbhati [dubh + a] bị phản phúc, không tin tưởng, âm mưu chống lại. *aor.* **dubbhi**. *abs.* **dubhitvā**.

dubbana *nt.* sự phản bội.

dubbhara *a.* khó nuôi.

dubbhāsita *nt.* nói xấu, lời mắng nhiếc.

dubbhikkha *nt.* nạn đói kém, ít có vật thực.

dubbhī *a.* âm mưu chống lại, tìm kiếm cách làm hại.

duma *m.* cây. --**gga** *nt.* ngọn cây. --**ntara** *nt.* khác loại cây, cách khoảng cây. --**minda**, --**muttama** *m.* chúa loại cây [lá cây Bồ đề].

dumuppala *m.* cây có bông màu vàng.

dummañku *a.* người khó làm cho yên lặng, người cứng đầu khó dạy.

dummatī *ṣ.* người có tâm ác xấu, người điên khùng.

dummana *a.* không an vui, buồn rầu.

dummedha *a.* người ngu si, điên rồ.

duyhati *pass.* của *duhati* bị vắt sữa. *aor.* **duyhi** vắt sữa.

duranubodha, **durājāna** *a.* khó hiểu.

durakkha *a.* khó bảo vệ, hộ độ.

duraccaya, **duratikhama** *a.* khó vượt qua khỏi.

durāsada *a.* khó lại gần.

durutta *a.* nói dờ quá. *nt.* nói tề quá.

durita *nt.* tội lỗi, hành ác.

dulladdha *a.* được một cách khó khăn.

dulladdhi *f.* người có kiến thức sai lầm.

dullabha *a.* khó được [lợi].

duvaṅgika *a.* gồm có hai phần.

duvidha *a.* hai lần.

duve *nom.pl.* của *dvi* hai, hai người hay vật.

dussa *nt.* vải. --**karaṇḍaka** *m.* vải nịt ngực. --**koṭṭhāgāra** *nt.* phòng cất y phục [vải]. --**yuga** bộ quần áo. --**vaṭṭi** *f.* một cuộn vải, đường viền của vải.

dussati [dus + ya] phạm lỗi, trở nên hư hỏng hay sân hận. *aor.*

diṣsi. *pp.* **duṭṭha**. *abs.* **dussitvā**.

dussana *nt.* sự phạm tội, sự hư hỏng, sự sân hận.

dussaha *a.* khó chịu đựng được.

dussīla *a.* tánh hạnh xấu xa, không có hạnh kiểm, phá giới.

duha *a.* vắt sữa, sản xuất, ban cho.

duhati [duh + a] vắt sữa. *aor.*

duhi. *pp.* **duddha**. *abs.* **duhitvā**. *pr.p.* **duhamāna**.

duhana *nt.* đang vắt sữa.

dahitu *f.* con gái.

dūta *m.* người đại diện cho, sứ thần. *f.* **dūti**. --**teyya** *nt.* đem thông điệp, đi công việc, sự ủy nhiệm.

dūbhaka *a.* người phản bội.

dūra *nt.* xa. *adj.* xa xôi. --**ṅgama** *a.* đi xa. --**to** *in.* từ xa. --**tta** *nt.* sự việc đang ở xa.

dūsaka *a.* người làm mất danh giá, hư hỏng, tội bại, làm hoen ô. --**na** *nt.* sự đòi bại, sự nhơ nhuốc.

dūsita *pp.* của *dūseti*.

dūseti [dus + e] làm hư, làm nhơ bẩn, làm mất danh giá, đòi đòi xấu xa. *aor.* --**esi**. *pr.p.* **dūsenta**, **dūsayaṃāna**. *abs.* **dūsetvā**.

dūhana *nt.* sự nhơ bẩn, sự phá hại, sự cướp giết.

deḍḍubha *a.* rấn nước.

deṇḍima *m.* cái trống tang bông.

deti [dā + e] *cho.* *aor.* **ādasi.** *pr.p.* **denta.** *pp.* **dinna.** *abs.* **datvā** tặng.

deva *m.* Chư Thiên, trời, mây mưa, ông vua. --**kaññā** *f.* tiên nữ. --**kāya** *m.* một nhóm Chư Thiên. --**kumāra** *m.* hoàng tử. --**kusuma** *nt.* cây đinh hương. --**gaṇa** *m.* một toán Chư Thiên. --**cārikā** *f.* đi trên hư không [hay trên trời]. --**ccharā** *f.* nữ thần, mỹ nhân. --**ññatara** *a.* Chư Thiên bậc thấp. --**ṭṭhāna** *nt.* một đền thờ Chư Thiên. --**ttabhāva** *m.* thân hình của Chư Thiên. --**dattika, dātiya** *a.* Chư Thiên ban cho. --**dun, dubhi** *f.* sấm sét. --**dūta** sứ mạng Chư Thiên. --**deva** *m.* Chư Thiên của hạng Chư Thiên. --**dhamma** *m.* đức hạnh Chư Thiên [sợ tội lỗi]. --**dhītu** *f.* nữ thần còn tơ. --**nagara** *nt.* cảnh Chư Thiên. --**nikāya** *a.* một phái Chư Thiên. --**purisā** *a.* sự hội họp của Chư Thiên [Thần Tiên hội]. --**putta** *m.* Thiên tử [con của Chư Thiên]. --**pura** *nt.* cung trời. --**bhavana** *nt.* chỗ ở của Chư Thiên Yāna. *nt.* con đường về Trời, xe đi về Trời. --**rāja** *m.* chúa Chư Thiên [vua cõi Trời]. --**rukkha** *m.* thần cây. --**rūpa** *nt.* hình ảnh Chư Thiên. --**loka** *m.* cõi Trời. --**vimāna** *nt.* đền đài ở cung Trời.

devatā *f.* Chư Thiên, Trời.

devatta *nt.* thuộc về thần thánh.

devadāru *m.* một loại cây thông, cây dương.

devara *m.* em chồng.

devasika *a.* xảy ra mỗi ngày. --**kaṃ** *ad.* mỗi ngày.

devātideva *m.* chúa của Chư Thiên.

devānubhāva *m., deviddhi* *f.* thần thông, thần lực.

devisi người có con mắt thần.

devī *f.* nữ thần, hoàng hậu.

devūpapatti *f.* sự tái sinh trong vòng Chư Thiên.

desa *m.* miền, xứ, địa phận.

desaka, desetu *m.* người thuyết, người giảng giải.

desanā *f.* bài thuyết, thời pháp, sự thuyết pháp. --**vilāsa** *m.* chỉ dạy một cách tốt đẹp.

desika *a.* thuộc về xứ sở, về tình lý.

desita *pp.* của *deseti*.

deseti [dis + e] chỉ ra, thuyết ra, giảng giải. *aor.* --**desesi.** *pr.p.* **desenta.** *abs.* **desetvā.**

desa, dessiya *a.* không chấp thuận, ghét bỏ, đáng ghét, không ưa.

deha *m., nt.* thân thể. --**nikkhapena** *nt.* thân thể nằm xuống, sự chết. --**nissita** *a.* có liên hệ đến thân thể.

dehī *a., n.* sinh vật, có thân hình.

doṇa *m., nt.* cân lường sức nặng, một phần ba của gạ [36 lít].

doṇi, doṇikā *f.* chiếc ghe, chiếc canô, cái máng [để cho súc vật ăn uống].

domanassa *nt.* buồn, không vui lòng, buồn bực.

dolā *f.* cái võng, cái đu. --**yati** đánh đu, đưa đi đưa lại. *aor.* **dolāyi**.

dovārika *m.* người gác cổng.

dosa *m.* sân hận, sự đố kỵ, sự hư hỏng, lỗi lầm. --**kkhāna** *nt.* quở trách. --**ggī** *m.* lừa sân. --**sāpagata** không có tật xấu, lỗi lầm. --**sārepaṇa** *nt.* sự quở trách, tìm lỗi.

dohaka *m.* người vắt sữa, lấy nhựa cây.

dohaḷa *m.* sự thèm khát của phụ nữ có thai, ước mong quá. --**līnī** *f.* người nữ có sự thèm muốn.

dohī 3. người vắt sữa, người bạc on.

dvaṅgula *a.* do hai ngón tay. *nt.* hai ngón.

dvattikkhattuṃ *ad.* hai hay ba lần.

dvattipatta *nt.* hai hay ba bát, chén.

dvattimsati *f.* số ba mươi hai.

dvanda *nt.* một cặp, một đôi, nhị nguyên. *m.* một tập thể gom lại.

dvaya *nt.* một cặp, một đôi, nhị tố.

dvācattālisati *f.* số bốn mươi hai.

dvādasa 3. số mười hai.

dvānavuti *f.* số chín mươi hai.

dvāra *nt.* cửa cái, ngõ đi vô, cổng. --**kavāṭa** *nt.* lớp ván đóng ở ngoài cửa, cửa cái và cửa sổ. --

koṭṭhaka *nt.* cửa vào, phòng bên kia cửa. --**gāma** *m.* làng xóm ở bên ngoài cổng thành. --**pāla, tthā** *m.* người gác cổng. --**bāhā** *f.* trạm gác cửa. --**sālā** *f.* phòng gần cửa cổng.

dvārika *a.* thuộc về cửa cổng. *m.* người gác cổng.

dvāvisati *f.* số hai mươi hai.

dvāsaṭṭhi *f.* số sáu mươi hai.

dvāsīti *f.* số tám mươi hai.

dvi 3. số hai. --**ka** *nt.* nhị tố, một cặp. --**kkhattuṃ** *ad.* hai lần. --**guṇa** *a.* hai phần. --**cattālisati** *f.* số bốn mươi hai. --**jivha** *a.* hai lưỡi, con rắn. --**navuti** *f.* số chín mươi hai. --**paññāsati** *f.* số năm mươi hai. --**māsika** *a.* hai tháng. --**saṭṭhi** *f.* số sáu mươi hai. --**sata** *nt.* hai trăm. --**sattati** *f.* bảy mươi hai. --**sahassa** *nt.* hai ngàn.

dvija *m.* người Bà la môn, con chim, cái rặng.

dvidhā *ad.* trong hai cách [lối], trong hai phần. --**patha** *m.* băng ngang qua đường.

dvipa *m.* con voi.

dviha *nt.* hai ngày. --**tihama** *ad.* hai hay ba ngày.

dve số hai. --**bhāva** *m.* hai lần. --**vācika** *a.* nói hai lần [lặp lại hai lần].

dvejja *nt.* sự nghi ngờ, sự ngược lại. *adj.* sự hoài nghi.

dvedhā *ad.* trong hai cách [lối]. --**patha** *m.* ngã tư đường.

dveḷhaka *nt.* sự nghi ngờ. --**jāta** *a.* đang hoài nghi.

-DH-

dhan̄ka *m.* con quạ.

dhaja *m.* cây cờ, cây phướn, cờ hiệu. --**gga** ngọn cờ. --**ālu** *a.* treo cờ. --**āhaṭa** *a.* bắt tại chiến trường, cướp được nơi chiến trường.

dhajinī *f.* một đội binh.

dhañña *nt.* hạt bắp, lúa mì. --**sāsi** *m.* đồng hạt [lúa v.v...] --**āgāra** một vựa lúa v.v... --**vantu** *a.* hên, được sự may mắn.

dhata *pp.* của *dhāreti* để trong trí, thuộc nằm lòng.

dhana *nt.* của cải, tài sản, sự giàu có. --**kkhaya** *m.* sự tiêu tan tài sản. --**kkīta** *a.* mua bằng tiền. --**tthaddha** *a.* hãnh diện vì tiền của. --**tthika** *a.* ham muốn tiền của. --**lola** *a.* tham mê tiền của. --**vantu** *a.* giàu có, nhiều của cải. --**hetu** *ad.* vì của cải. --**āsā** *f.* sự khao khát của cải.

dhanāyati cho vật chi như của cải của mình.

dhanika *3.* người chủ nợ.

dhanita *nt.* tiếng vang. *adj.* reo, kêu lên.

dhanī *a.* tài sản, giàu có. *m.* người giàu có.

dhanu *nt.* cây cung. --**ka** *nt.* cây cung nhỏ. --**kāra** *m.* thợ làm cung. --**kelakī** *m.* cây dứa hoang. --**ggaha** *m.* người bắn cung. --**sippa** *nt.* nghệ thuật bắn cung.

dhanta *pp.* của *dhamati*.

dhama, dhamaka *a.* và *nt.* người thổi [thổi kèn v.v...]

dhamati [dham + a] thổi, làm kêu lên, đốt sáng. *aor.* **dhami**. *pr.p.* **dhamanta**. *abs.* **dhamitvā**. *ger.* **dhammana**.

dhamani *f.* tĩnh mạch. --**santhatagatta** *a.* nổi gân xanh đầy mình [người ốm].

dhameti [dham + e] thổi, làm kêu lên. *aor.* --**esi**. *pp.* **dhamita**. *pr.p.* **dhamenta**. *caus.* **dhamāpeti**.

dhamma *m.* giáo lý, thiên nhiên, chân lý, chủ nghĩa, luân lý, hạnh kiểm tốt đẹp. --**kathā** *f.* sự nói về đạo đức, luận đạo. --**kkhāna** *nt.* sự thuyết giáo lý. --**kathika** *3.* pháp sư, người thuyết pháp. --**kamma** *nt.* sự hành động hợp pháp, công việc tiến hành đúng theo luật lệ. --**karaka** *m.* cái phích hay vải lọc nước. --**kāma** *a.* mền thích chân lý. --**kāya** *a.* pháp thân. --**kkhandha** *m.* một pháp môn [của giáo pháp]. --**gaṇḍikā** *f.* thốt cày công lý [sự đem ra hành hình]. --**garu** *a.* lấy lệ luật làm trọng đại. --**gutta** *a.* bảo vệ giáo lý. --**ghosaka** *m.* người tuyên bố về sự thuyết pháp. --**cakka** *nt.* bánh xe pháp. --**cakkappavattana** *nt.* chuyển pháp luân, quay bánh xe pháp, thuyết giảng về chân lý của vũ trụ. --**cakkhu** *nt.* pháp nhãn. --**cariyā** *f.* sự giữ theo, sự tu theo giáo pháp. --**cārī** *3.* người hành theo giáo lý. *adj.* đức hạnh. --**cetiya** *nt.* pháp tháp. --**jiṅvī** *a.*

sống ở theo giáo pháp. --**ññū** *a.* người thông hiểu giáo lý. --**ṭṭha** *a.* đứng đắn, chân chánh. --**ṭṭhiti** *f.* bản chất thật sự của giáo lý. --**takka** *m.* lý luận đứng đắn, --**dāna** *nt.* bố thí pháp. --**dāyāda** *a.* lấy giáo pháp làm gia tài. --**dīpa** *a.* lấy giáo pháp là nơi nương nhờ chắc chắn. --**desanā** *f.* sự thuyết pháp. --**desi** *3.* người ghét giáo lý. --**dhaja** *a.* lấy giáo lý làm kim chỉ nam [là cờ hiệu]. --**dhara** *a.* người thuộc lòng giáo lý. --**niyāma** *m.* định luật của chân lý. --**paṇṇākāra** *m.* vật tặng gồm có giáo pháp. --**pada** *nt.* một câu của giáo pháp. --**ppamaṇa** *a.* so sánh hay thí dụ với giáo lý. --**bhaṇḍāgārīka** *m.* người chứa kho pháp. --**bheri** *f.* sự giống trống giáo pháp. --**rakkhita** *a.* hộ trì bởi giáo pháp. --**rata** *a.* vui thích giáo lý. --**rati** *f.* sự vui thích giáo lý. --**rasa** *m.* hương vị giáo pháp. --**rāja** *m.* pháp vương. --**laddha** *a.* được giáo pháp, theo lẽ đạo. --**vara** *m.* giáo lý quý báu. --**vādī** *3.* nói đúng theo giáo pháp. --**vicaya** *m.* sự tìm hiểu giáo lý. --**vidū** *a.* người hiểu giáo lý. --**vinicchaya** *m.* sự quyết định theo giáo lý. --**vihārī** *a.* ở theo giáo lý. --**saṃvibhāga** *m.* sự phân phát giáo pháp. --**saṅgīti** *f.* sự kết tập giáo pháp. --**saṅgāhaka** *m.* người biên soạn giáo lý. --**samādāna** *nt.* thọ trì giáo pháp. --**saraṇa** *nt.* qui y pháp, nương theo giáo pháp. --**savaṇa** *nt.* nghe pháp. --

sācacchā *f.* sự hỏi, luận đạo lý. -
-sālā *f.* giảng đường. --**senāpati** *m.* người nắm quyền giáo pháp. -
-sonḍa *a.* ưa thích giáo lý. --
ssāmī *m.* làm chủ giáo pháp.

dhammatā *f.* tự nhiên, lệ luật chung.

dhammādāsa [dhamma + ādāsa] *m.* tấm gương của giáo pháp.

dhammādhipati [dhamma + adhipati], *adj.* tôn kính giáo pháp là bậc hướng dẫn.

dhammānudhamma [dhamma + anudhamma] *m.* sự theo đúng giáo lý.

dhammānuvuttī [dhamma + anuvattī], **ānusārī** [dhamma + anusārī] *a.* thực hành đúng theo giáo pháp.

dhammābhisamaya [dhamma + abhisamaya] *m.* sự tỏ ngộ giáo lý.

dhammāmata [dhamma + amata] *nt.* hương vị của giáo pháp.

dhammādhāra *a.* nâng đỡ giáo pháp.

dhammāsana [dhamma + āsana] *nt.* pháp tọa, chỗ ngồi thuyết pháp.

dahammani *m.* rắn mỏ vọ [bắt chuột].

dhammika *a.* ăn ở đạo đức [theo giáo lý].

dhamilla *m.* đầu tóc, bím tóc.

dhammīkathā *f.* sự nói đạo, sự nói pháp luật.

dhara *a.* mang, cầm giữ, níu lấy, đeo [tai], để trong tâm trí.

dharana *nt.* một loại cân lỏi 28 gram.

dharanī *f.* mặt đất. --**ruha** *m.* cây.

dharati [dhar + a] kéo dài, tiếp tục, ở ngụ. *aor.* **dhari**. *pr.p.* **dharanta**, **dharamāna**.

dharā *f.* mặt đất.

dhava *m.* người chồng, cây Acacia [loại cây có gai dùng làm củi ở Ai Cập].

dhavala *a.* trắng, sạch sẽ. *n.* màu trắng.

dhāta *pp.* cho ăn, nuôi dưỡng, làm cho no.

dhātī *f.* sự nuôi dưỡng, mẹ nuôi [đỡ đầu].

dhātu *f.* nguyên chất, bản chất tự nhiên, xá lợi, căn nguyên của một từ, một tiếng nói, nước hay khí chất của thân thể, tác dụng của ngũ quan. --**kathā** *f.* giải về bản chất, quyển thứ ba của vi diệu pháp. --**kusala** rành mạch về nguyên chất. --**ghara** *nt.* phòng, chỗ tôn trí xá lợi --**nānatta** *nt.* sự khác biệt của nguyên chất. --**vibhāga** *m.* sự rời rạc của bản chất, sự phân chia xá lợi Phật tử.

dhātuka *a.;* *in. cpds* có sự thiên nhiên của.

dhāra, --**ka**, **dhārī** *a.* mang, cầm, đeo.

dhārā *f.* dòng suối, dòng nước, sông guom, lưới guom, trận mưa rào.

dhāreti [dhar + e] mang, cầm, níu, đeo [tai]. *aor.* --**esi**. *pp.* **dhārīta**. *pr.p.* **dhārenta**. *abs.* **dhāretvā**.

dhāretu *m.* người mang, cầm, nắm, đeo.

dhāveti [dhāv + e] chạy, chạy đông đi. *aor.* **dhāvi**. *pp.* **dhāvīta**. *pr.p.* **davanta**. *abs.* **dhaviya**, **dhāvitvā**.

dhāvī *a.* người chạy.

dhī *in.* nhục nhã ! Bất hạnh ! Xấu xa !

dhikkata *a.* khinh khi, ghét bỏ, chửi rủa.

dhiti *f.* nghị lực, can đảm. --**mantu** *a.* nghị lực, quả quyết.

dhī *f.* trí tuệ. --**mantu** *a.* sáng trí.

dhitalikā *f.* hình nộm, búp bê.

dhītu *f.* con gái. --**pati** *m.* con rể.

dhīyati [dhā + ī + ya] được sanh ra. *aor.* **dhīyi**. *pr.p.* **dhīyamāna**.

dhīra *a.* sáng trí, người sáng trí.

dhīvara *m.* người chài lưới.

dhuta, **dhūta** *pp.* của *dhunāti* dời đi, phủi đi, dẹp đi. --**aṅga** *nt.* sự thực hành của đạo sĩ, hành đầu đà. --**dhara** *a.* và *n.* người thực hành theo pháp đầu đà. --**vādī** người in sâu vào trí não về pháp đầu đà, người khen ngợi đầu đà.

dhutta, --**ka** *m.* người có một cuộc đời tội bại, lường gạt, vô dụng.

dhuttī, --**tikā** *f.* người có một cuộc đời tội bại, lường gạt, vô dụng.

dhunana *nt.* dẹp, dời đi, bỏ đi.

dhunāti [dhu + nā] phủi đi, dời đi, liệng, quăng đi. *aor.* **dhuni**. *pr.p.*

dhunanta. *pt.p.* **dhunitabba.**
abs. **dhunitavā.**

dhura *nt.* cơ sở, trách nhiệm, cái ách, cái gong xe, nhiệm vụ. *adj.* trước hết, gần. --**gāma** *m.* làng kế cận. --**ndhara** lãnh trách nhiệm, đảm nhận một cơ sở. --**nikkhepa** *m.* rời bỏ một cơ sở hay một nhiệm vụ. --**bhatta** *nt.* cho vật thực thường thường. --**vahana** *nt.* mang ách trên cổ hay một cơ sở. --**vihāra** *m.* chùa, tu viện gần bên.

dhuva *a.* vũng chầy, trường tồn, thường thường, luôn luôn.--**vam** *ad.* một cách thường thường, luôn luôn, hoài.

dhūpa *m.* nhang, hương.

dhūpana *nt.* xông khói, đốt hương, xông trầm, nêm, gia vị.

dhūpāyati xông khói, làm cho ra khói. *aor.* **dhūpāyi.** *pr.p.* **dhūpāyanta.**

dhūpeti [dhūp + e] gia vị, với dầu ăn, nêm, xông khói. *aor.* --**esi.** *pp.* **pita.** *abs.* **dhūpetvā.**

dhūma *m.* khói, hơi khói. --**ketu** *m.* sao chổi, lửa. --**jāla** *nt.* đám mây khói. --**netta** *nt.* ống điếu, ống dẫn khói.--**sikha** *m.* lửa. --**māyitāka** *nt.* sự u ám, mây che án, trở thành như khói.

dhūmāyati hút thuốc, kéo đến che án [mây]; cháy riu riu [lửa]. *aor.* --**māyi.**

dhūli *f.* bụi bặm.

dhūsara *a.* màu bụi, màu hơi vàng.

dhenu *f.* bò cái, con thú cái [nói chung cả]. --**pa** *m.* bò con còn bú.

dhota *pp.* của **dhovati.**

dhona *a.* khôn ngoan, sáng suốt.

dhorayha *a.* có thể mang, gánh nặng, mang ách. *m.* súc vật chở đồ, kéo xe.

dhovati [dhov + a] giặt rửa, làm cho sạch, súc rửa. *aor.* **dhovi.** *pp.* **dhota.** *pr.p.* **dhovanta.** *pt.p.* **dhovitabba.** *abs.* **dhovitvā,** **dhoviya.** *ger.*

dhovana. *nt.* giặt rửa, làm cho sạch, súc rửa.

-N-

na *in.* [phân từ không] khôn, không có.

nakula *m.* một loại chồn.

nakka *m.* con rùa, con qui.

nakkhatta *nt.* chòm sao, ngôi sao, làm lễ. --**kīlā** *f.* --**kīlāni** *nt.* tổ chức, cuộc lễ khi có vài chòm sao xuất hiện.--**pāṭhaka** *m.* nhà thiên văn.--**yoga** *m.* sự gặp, sự giao hội của các hành tinh, số tử vi, chiêm tinh.--**rāja** *m.* mặt trăng.

nakha *m., nt.* móng tay [móng chân]; móng. --**pañjara** *m.* móng.

nakhī *a.* có móng.

naga *m.* núi non.

nagara *nt.* tỉnh lỵ, thành thị. --**guttika** *m.* thị trường. --**vara** *nt.* thị xã sang trọng. --**vāsī** *m.* người ở đô thị. --**sodhaka** *m.* người quét chợ hay đồ rác. --**sobhinī** *f.* chỗ thành thị cho gái giang hồ, đã sang.

nagga *a.* lỏa lồ, lỏa thể. --**cariyā** *f.* sự hành vi lỏa thể. --**samaṇa** *m.* đạo sĩ lỏa thể.

naggiya *nt.* sự lỏa thể.

naṅgala *nt.* cây bừa. --**phāla** *m.* lưỡi cây. --**lisā** *f.* cán gong cây cày.

naṅguṭṭha *nt.* cái đuôi.

nacirassaṃ *adv.* một cách ngắn ngủi.

nacca *nt.* khiêu vũ, nhảy múa chơi giỡn. --**ṭṭhāṇa** *nt.* rạp hát, hí trường.

naccaka *m.* vũ nữ, nghệ sĩ, người đóng tuồng.

naccati [nat + ya] khiêu vũ, nhảy múa, đóng một vai tuồng. *aor.* **nacci.** *pr.p.* **naccanta.** *abs.* **naccitvā.** *ger.* **naccana.**

naṭa, naṭaka, naṭṭaka, naṭaka *m.* người nhảy múa, đóng tuồng, nghệ sĩ.

naṭṭa, natta, nattana *nt.* một tuồng hát, một cuộc nhảy múa.

naṭṭha *pp.* của *nassati* mất, lỗ lã.

nata *pp.* của *namati* cong xuống, nghiêng mình, cúi xuống.

nati *f.* sự cong xuống, cúi xuống, nghiêng mình, cúi chào.

nattamāla *m.* cây đuôi chồn, dương xỉ.

nattu *m.* cháu nội trai.

natthi [na + atthi] không, không có, vắng mặt. --**kadiṭṭhi** đoạn kiến. --**kavādī** *m.* người tuyên bố về đoạn kiến. --**tā** *f.* --**bhāva** *m.* trạng thái không có, vắng mặt.

natthu *f.* cái lỗ mũi. --**kamma** *nt.* chữa trị lỗ mũi [như thoa dầu v.v...]

nadati [nad + a] gầm thét, làm om sòm. *aor.* **nadi** *pr.p.* **nadanta.** *pp.* **nadita.** *abs.* **naditvā.**

nadana *nt.* sự gầm thét.

nadī *f.* sông rạch. --**kūla** *nt.* mé sông. --**ḍugga** *nt.* chỗ không thể

- vào, lên được vì các con sông. --
mukha *nt.* cửa, miệng sông.
- naddha** *pp.* của *nandhati* cột lại, gói lại, bó lại, quấn lại.
- naddhi** *f.* dây da [làm roi, làm dây cương].
- nanandā** *f.* chị chồng.
- nanu** *in.* thật vậy, chắc vậy.
- nanda, --ka** *a.* vui thích, hoan hỉ.
- nandati** [nand + a] được vui thích, vui mừng, khoan khoái, tìm sự vui thú. *aor.* **nandi.** *pp.* **nandita.** *pr.p.* **nandamāna.** *pt.p.* **nanditabba.** *abs.* **nanditvā.**
- nandana** *f.* sự vui thích, khoan khoái.
- nandanā** *nt.* sự vui thích, tên một cánh vườn bên Ấn Độ.
- nandi** *f.* sự vừa lòng, vui vẻ, thỏa thích, sự thèm khát. --**kkhaya** *m.* sự hết thèm khát, ham muốn. --
rāga *m.* sự vui thích tình dục. --
saṃyojana *nt.* sự cột trói trong sự thèm khát, ái dục.
- nandhati** [nadh + m+ a] bao bọc, quấn lại, cột lại. *aor.* **nandhi.** *abs.* **nandhitvā,** như chữ **vinandhati.**
- nandhi** như **naddhi** *f.*
- napuṃsaka** *m.* hoạn quan, bộ nắp, giống trung tính.
- nabha** *m., nt.* trên trời, đồ hình thức ra **nabho** như **nabhogata,** có ở trên trời.
- namakkāra** *m.* tôn kính, tán dương, cúi mình xuống, vái chào.
- namati** [nam + a] cúi mình, cúi chào. *aor.* **namī.** *ads.* **namitvā.** *pt.p.* **namitabba.** *ger.* **namana** *nt.*
- namassati** [namas + a] lễ bái, tôn kính. *aor.* **namassi.** *pp.* --**sita.** *pr.p.* --**santa.** *abs.* --**sitvā,** **namassiya.** *inf.* **namassitum.**
- namassana** *nt.* --**nā** *f.* sự tôn kính làm lễ, lễ bái.
- namuci** *m.* kẻ phá hoại, sự chết.
- namo** *in.* tôi xin thành kính đến.
- nammadā** *f.* tên con sông Ấn Độ.
- naya** *m.* phương châm, kế hoạch, cử chỉ, kết luận đúng đắn, suy luận, phương, cách.
- nayati** [ni + a] hướng dẫn. *aor.* **nayi** như **netī.**
- nayana** *nt.* con mắt. *ger.* mang đi. --**āvudha** *m.* người có con mắt là khí giới; Diêm Vương.
- nayhati** [nah + ya] cột trói, đóng lại, gói lại, quấn lại. *aor.* **nayhi.** *pp.* **naddha.** *ger.* **nayhana.** *abs.* **nayhitvā.**
- nara** *m.* người, nhân vật. --**deva** *m.* ông vua. --**vīra** *m.* anh hùng, Đức Phật. --**siha** *m.* sự tử của loài người, Đức Phật. --**rāsabha** *m.* Chúa loài người. --**ruttama** *m.* cao quý nhất của loài người. --
rādhama *m.* người ác.
- naraka** cảnh khổ, địa ngục. --**ggi** *m.* lừa địa ngục.
- nalāṭa** *m.* cái trán.
- nalini** *f.* hồ, ao sen.

nava *a.* mới, số chín. --**kamma** *nt.* công việc mới. --**kammika** *a.* người thông thạo việc xây cất. --**ṅga** *a.* có chín phần.

navaka *3.* người mới đến, người còn trẻ. *nt.* một nhóm chín người. --**tara** *a.* còn trẻ hơn.

navanīta *nt.* bơ tươi, sữa lỏng.

navama *a.* thứ chín. --**mī** *f.* ngày thứ chín âm lịch.

navuti *f.* số chín mươi.

nassati [nas + a] tiêu diệt, mất đi. *aor.* **nassi.** *pp.* **naṭṭha.** *pr.p.* **nassanta.** *abs.* **nassivā.**

nassana *nt.* sự biến mất, mất đi, tàn phá, hư hại.

nahata, nhāta *pp. của nahāyati* người đã tắm.

nahāna, nhāna *nt.* sự tắm, tắm rửa. --**niya** *nt.* bột để tắm [hay là vật dùng để tắm].

nahāpaka *m.* người hầu khi tắm.

nahāpana *nt.* tắm rửa [cho người nào].

nahāpeti [nah + āpe] cho sự tắm, tắm cho. *aor.* --**esi.** *pp.* **nahāpita.** *pr.p.* **nahāpecta.** *abs.* **nahāpetvā.**

nahāyati [nhā + ya] đi tắm. *aor.* **nahāyi.** *pr.p.* **nahāyanta.** *abs.* **nayāyivā.** *inf.* **nahāyitum.** *ger.* **nahāyana** *nt.*

nahāru, nhāru *gân* [trong thân], dây chằng.

nahuta *nt.* mười ngàn.

naḷa *m.* cây lao, cây sậy, ống [trúc]. --**kāra** *m.* người đương

thúng rổ. --**kalāpa** *m.* một bó sậy. --**mīṇa** *m.* một loại tôm. --**āgāra** *nt.* chòi làm bằng lau sậy.

nāka *m.* cung Trời.

nāga *m.* con rắn hổ mang, con voi, cây mù u. --**danta, --taka** *nt.* cái móc [áo] trên tường, cái móc bằng ngà. --**bala** *a.* có sức mạnh như voi. --**balā** *f.* một loại cây bò như dây. --**bhavana** *nt.* cảnh giới [chỗ ở] của Long Vương. --**māṇavaka** *m.* người trai trẻ của dòng Nāga. --**māṇavikā** *f.* người nữ của dòng Nāga. --**rāja** *m.* Long Vương. --**rukka** *m.* cây mù u. --**latā** *f.* dây trầu. --**loka** *m.* cảnh giới Long Vương. --**vana** *nt.* rừng cây mù u, hay chỗ có voi ở.

nāgara, --garika *a.* và *n.* thuộc về thành thị, thị trấn, lễ độ, dân trong xứ.

nāṭaka *nt.* một tuồng hát.

nāṭakiṭṭhī, nāṭikā *f.* con gái nhảy múa.

nātha *m.* người bảo hộ, sự hộ trì.

nāda *m.* gầm thét, kêu lên tiếng, kêu la.

nānatā *f.* sự khác biệt, khác nhau nhiều thứ.

nānatta *nt.* sự khác biệt, khác nhau nhiều thứ. --**kāya** *a.* có nhiều trạng thái của thân hình khác nhau.

nānā *in.* khác nhau. --**karāṇa** *sự* khác nhau, nhiều loại. --**gotta** *a.* thuộc về truyền thống nhiều họ khác nhau. --**jacca** *a.* nhiều quốc

độ.--**jana** *m.* tình trạng có nhiều giống dân.--**titthiya** *a.* nhiều tôn giáo, đạo giáo khác nhau. --**pakāra** *a.* có nhiều loại khác nhau. --**ratta** *a.* có nhiều màu khác nhau. --**vāda** *a.* và *n.* nhiều ý kiến khác nhau, nhiều lý thuyết khác nhau. --**vidha** *a.* khác nhau nhiều loại. --**sampvāsaka** *a.* ở, sống nhiều nhóm khác nhau.

nābhi *f.* thủy quân, trục bánh xe.

nāma *nt.* tên, danh tánh, thuộc về danh pháp. *adj.* có tên là. --**karāṇa** *nt.* đặt tên. --**gahaṇa** *nt.* thọ lãnh một tên. --**dheya**, --**dheyga** *nt.* tên. *adj.* có tên là. --**pada** *nt.* danh từ.

nāmaka *a.* do tên.

nāmeti *caus.* của *nāmati* uốn cong, hươi, múa gươm. *aor.* --**esi**. *pp.* **namita**. *abs.* **nāmetvā**.

nāyaka *m.* người hướng dẫn, thầy tồ, chủ. --**yikā** *f.* phụ nữ hướng đạo, bà chủ.

nāraṅga *m.* trái quít, trái cam.

nāracā *m.* thoi sắt.

nārī *f.* phụ nữ, người đàn bà.

nālam [na + alam] không đầy đủ, không thuận tiện.

nāvā *f.* thuyền, tàu bè. --**tittha** *nt.* bến tàu, chiếc đò, phà. --**sancāra** *m.* sự giao thông bằng ghe, thuyền [lưu thông đường thủy].

nāvika *m.* thủy thủ, hải quân.--**vikī** *f.* phụ nữ đi thuyền, nữ thủy thủ.

nāvutika *a.* chín mươi tuổi.

nāsa *m.* sự hư sụp, sự tàn phá, sự chết.

nāsana *nt.* sự giết chết, sự phá tan, sự trục xuất, đuổi đi, phá hủy.

nāsā *f.* lỗ mũi. --**rajju** *f.* dây dằm [trâu bò].

nāsikā *f.* lỗ mũi.

nāseti [nas + e] giết hại, làm sụp đổ, phá hoại, trục xuất. *aor.* **nāsesi**. *pp.* **nāsita**. *pr.p.* **nāsenta**. *abs.* **nāsetvā**. *pt.p.* **nāsetabba**.

nāja *m.* cọng, ống [sậy].

nāli *f.* sự cân nặng, ống [sậy]. --**matta** *a.* về cách cân nặng.

nālikā *f.* một ống, một chai. --**yanta** *nt.* cái đồng hồ, vật dùng đo thì giờ.

nālikera *m.* cây dừa. *nt.* trái dừa.

nālijpatta *m.* cái mũ, cái nón.

nikaṭa, **nikaṭṭha** *nt.* sự lân cận. *adj.* ở gần.

nikati *f.* sự lường gạt, gian lận.

nikanta, **nikantita** *pp.* của *nikantati*.

nikantati [ni + kant + a] cắt đứt, ngưng hẳn. *aor.* **nikanti**. *abs.* **nikantivā**

nikara *m.* quần chúng, đám đông.

nikasa *m.* đá mài [dao].

nikāmanā *f.* sự ước muốn.

nikāmalābhī *a.* người được vật gì không khó nhọc.

nikāmeti [ni + kam + e] khát vọng ham muốn. *aor.* --**esi**. *pp.* **mita**. *pr.p.* **nikāmenta**.

nikāya *m.* một nhóm, một phái, một tập thể.

nikāsa *m.* lân cận.

nikitt̐ha *a.* thấp hèn, hèn hạ, bần tiện.

nikuñja *m., nt.* chỗ có nhiều cây mọc dày đặc, thung lũng nhỏ.

nikūjati [ni + kūj + a] hát líu lo, hát giọng ngọt ngào. *aor.* **nikūji**. *pp.* --**jīta**. *pr.p.* **nikūjamāna**.

niketa, nicketana *nt.* chỗ ở, nơi nhà.

nikkañkha *a.* không nghi ngờ, tin tưởng.

nikkaḍḍhati [ni + kaḍḍh + a] thấy, kéo ra, trục xuất ra. *aor.* --**ḍḍhi**. *pp.* **ḍhita**. *pt.p.* **ḍhitabba**. *abs.* **ḍhitvā**. --**ḍhiya**.

nikkaṇṭaka *a.* khỏi gai góc, không có kẻ nghịch.

nikkaddama *a.* không có bùn, đất, sạch.

nikkama *m.* sự cố gắng.

nikkaruṇa *a.* không thương xót, vô tâm.

nikkasāva *a.* khỏi nhớ ần [phiền não].

nikkāma *a.* không tham muốn, khỏi tình dục.

nikkāraṇa *a.* không căn cứ, không nguyên nhân.--**nā** *ad.* vô lý, vô nhân mục đích.

nikkilesa *a.* trong sạch [không nhớ bản], khỏi phiền não.

nikkujja *a.* lật đổ, lật qua.

nikkujjeti [ni + kuj + e] lật xuống, lật úp. *aor.* --**esi**. *pp.* **jīta**. *abs.* **jetvā, nikkujjiya**.

nikkuha *a.* không lường gạt, không giả dối.

nikkodha *a.* không sân hận.

nikkha *m.* đồng tiền vàng [thứ lớn] cân nặng lõi 25 dharana.

nikkhanta *pp.* của **nikkhamati** đã đi ra ngoài, đã xuất hành từ.

nikkhama *m.* --**mana** *nt.* đang ra đi, khởi hành, xuất gia.

nikkhamati [ni + kam + a] đi ra khỏi, xuất gia, đi khỏi từ nhà ở. *aor.* **mi**. *pr.p.* --**manta**. *abs.* --**mitvā, --khamma**. *pt.p.* --**mitabba**. *inj.* --**mitum**.

nikkhamanīya *m.* tên một tháng [lối tháng 7- 8 dl.].

nikkhāmeti *caus.* của **nikkhamati** làm cho đi ra khỏi, đem ra khỏi. *aor.* --**esi**. *pp.* --**mita**. *pr.p.* **menta**. *abs.* **metvā**.

nikkhepa *m.* --**pana** *nt.* để xuống, bỏ, xua đuổi cho đang ra; sơ lược, thờ ơ, sự đối đãi.

nikkhita *pp.* của **nikkhipati**.

nikkhipati [ni + khip + a] hạ xuống, để một bên, dứt bỏ. --**khipi**. *pr.p.* --**panta**. *abs.* **pitvā**. *pt.p.* --**pitabba**.

nikhanati [ni + khan + a] đào xuống chôn. *aor.* **nikhaṇi**. *pp.* **nikhāta**. *pr.p.* **nikhaṇanta**. *abs.* **nikhaṇitvā**.

nikhādana *nt.* cái đục [gỗ].

nikhila *a.* tất cả, trọn vẹn, toàn thể.

nigacchati [ni + gam + a] đường đi, đến nơi. *aor.* --**chi** chịu, bị.

nigaṇṭha *m.* tín đồ đạo Jain.

nigama *m.* chợ châu thành.

nigamana *nt.* tóm luận, sự giải nghĩa.

nigaḷa *m.* dây xích chân con voi.

nigūhati [ni + gūh + a] đậy lại, giấu kín, giấu. *aor.* **nigūhi**. *pp.* **hita**, **nigūḷha**. *abs.* **nigūhitvā**.

niggacchati [ni + gam + a] đi ra khỏi, đi đến nơi. *aor.* --**chi**. *pp.* **niggata**. *abs.* **niggantvā**.

niggaṇhāti [ni + gaḥ + ṇhā] quở trách, chế ngự, ngăn trở [ai], khiển trách. *aor.* --**ṇhi**. *pp.* **niggahita**. *pr.p.* **ṇhanta**. *abs.* **niggayha**, --**nhitvā**.

niggama *m.* --**mana** *nt.* đi ra, khởi hành, kết quả, kết cuộc.

niggayha *abs.* của **niggaṇhāti**--**vādī** 3. người khiển trách [la rầy ai].

niggaha *m.* sự khiển trách, quở phạt, rầy la, mắng nhiếc.

niggahīta *nt.* cách nói giọng mũi ṃ.

niggahetabba *pt.p.* đáng khiển trách.

niggāhaka 3. người rầy la, quở trách.

nigguṇḍī *f.* một loại cây nhỏ để làm thuốc.

niggumba *a.* khỏi bụi rậm, sáng tỏ.

nigghātana *nt.* sự giết chết, tàn phá.

nigghosa *m.* sự la ó.

nigrodha *m.* cây gừa, cây đa. --

pakka *nt.* trái cây đa chín. --

parimaṇḍala *a.* có nhánh chung quanh tròn đều như cây đa.

nigamaṣa *m.* --**sana** *nt.* chà xát, cọ, xoa bóp.

nigamaṣati [ni + gamaṣ + a] chà xát, xoa bóp, chạm qua, phớt qua. *aor.* --**si**. *pp.* --**silā**. *abs.* **sitvā**.

nigamaḍu *n.* một quyển tự điển đồng nghĩa.

nigghāta *m.* sự đập phá, sự phá tan, đánh ngã.

nicaya *m.* sự tích trữ, chất đống.

nicita *pp.* của **nicināti** tích trữ.

nicca *a.* liên tục, thường tồn, vĩnh viễn. --**kālaṃ** *ad.* luôn luôn, thường tồn.--**dāna** *nt.* bố thí hoài. --**bhatta** *nt.* vật thực thường ngày. --**sila** *nt.* thường giới [là thọ trì ngũ giới luôn hoài].

niccatā *f.* sự liên tục, sự thường thường.

nicamma *a.* không có da, lột da ra.

niccala *a.* không xao động, cử động.

niccam *ad.* thường tồn, luôn luôn, vĩnh cửu.

niccola *a.* không vải che thân, lỏa thể.

nicchaya *m.* sự giải quyết, quyết định, sự nhận thức, phân biệt.

niccharaṇa *nt.* gửi đi, sự bốc lên [hoi], sự phun ra.

niccharati [ni + car + a] phóng ra, bốc hơi ra. *aor.* --**chari**. *pp.* --**charita**. *abs.* **ritvā**.

nichāta *a.* không dói, thỏa mãn.

nicchāreti *caus. của nicchartati* phát hơi ra, gởi ra, đưa ra, nói ra. *aor.* --**esi**. *pp.* --**rita**. *abs.* --**retvā**.

nicchita *pp. của nicchināti*.

nicchināti [ni + chi + nā] phân biệt, nhận rõ, cân nhắc, suy tâm. *aor.* --**chinitvā**.

nija *a.* của mình.--**desa** *m.* xứ của mình, quê hương.

nijaṭa *a.* gỡ rối, làm cho hết bói rối.

nijjara *a.* không già. *m.* Chư Thiên.

nijjareti [ni + jar + e] phá tan, tiêu hủy. *aor.* --**esi**.

nijjāṇa *pp.* hết sức lực, kiệt lực.

nijjivha *a.* không có lưỡi. *m.* con gà rừng.

nijjīva *a.* không có sự sống.

nijjhāna *nt.* tự giác ngộ, minh sát.

nijjāyati [ni + jhā + ya] tham thiền, tự soi sáng, trang sức [nhà cửa]. *aor.* --**yi**. *pp.* --**yita**.

niṭṭhā *f.* cuối cùng, sự kết thúc, sự hoàn thành.

niṭṭhāti [ni + ṭhā + a] được đến nơi cuối cùng, đã xong, hoàn tất. *aor.* **niṭṭhāsi**. *pp.* **niṭṭhita**.

niṭṭhāna *nt.* sự hoàn thành, xong xuôi.

niṭṭhāpeti *caus. của niṭṭhāti* làm xong, hoàn tất, mang ra. *aor.* --

esi. *pp.* --**pita**. *pr.p.* --**penta**. *abs.* --**petvā**.

niṭṭhubhati [ni + ṭhubh + a] khắc nhỏ. *aor.* --**bhi**. *pp.* --**bhita**. *abs.* **bhitvā**.

niṭṭhubhana *nt.* sự khắc nhỏ.

niṭṭhura *a.* thô bĩ, cứng rắn, tàn bạo. --**riya** *nt.* sự thô nhám, sự cộc cằn thô lỗ.

niḍḍa *nt.* ổ [chim], nơi nghỉ ngơi.

niḍḍeti [ni + di + e] nhỏ, làm cỏ. *aor.* --**esi**.

niṇṇaya *m.* sự quyết định, sự phân biệt.

nitamba *m.* hông, háng; lưng núi.

nitanna *a.* không có ái dục.

nittiṇṇa *pp.* được ra khỏi, được vượt qua khỏi.

nittudana *nt.* sự đâm, châm, chọc thủng.

nitteja *a.* vô thãm quyền, không có uy quyền, làm cho bói rối.

nittharaṇa *nt.* vượt qua, đi ngang qua, đã qua khỏi, xong hết.

nittharati [ni + thar + a] đi qua, vượt qua. *aor.* **nitthari**. *pp.* --**rita**. *abs.* **ritvā**.

niṭṭhāreti *caus. của nittharati* làm xong, hoàn tất. *aor.* --**esi**. *pp.* --**rita**. *abs.* **retvā**.

nitthunana *nt.* than van, ta thán.

nitthunāti [ni + thu + nā] rên rỉ, ta thán, than van. *aor.* **thuni**. *pr.p.* **nitthunanta**. *abs.* --**nitvā**.

nidassana *nt.* gương [tốt], sự rõ ràng, sự so sánh.

nidasseti [ni + dis + e] chỉ ra, giải rõ, định rõ. *aor.* --**esi**. *pp.* **ssita**. *abs.* --**setvā**, **nidassiya**. *pt.p.* **sitabba**.

nidahati [ni + dah + a] để dành, chôn giấu tài sản. *aor.* **nidahi**. *pp.* **nidahita** hay **nihita**. *abs.* --**hitvā**.

nidāgha *m.* hạn hán, nóng, mùa hạ.

nidāna *nt.* nguồn, nhân, căn nguyên. --**kathā** *f.* giới thiệu [một quyển sách].

nidānaṃ *ad.* do phương tiện của, vì thế, như vậy thì.

niddaya *a.* tàn bạo, không từ ái.

niddara *a.* không đau đớn, lo âu, sợ sệt.

niddā *f.* sự ngủ. --**yana** *nt.* đang ngủ. -- **lu**, --**sīlī** *a.* thích ngủ, thói quen hay buồn ngủ. --**rāmatā** *f.* sự ưa thích nằm ngủ.

niddāyati ngủ. *aor.* --**yi**. *pr.p.* **niddāyanta**. *abs.* --**yitvā**.

niddisati [ni + dis + a] chỉ ra, giải ra, định rõ. *aor.* **niddisi**. *abs.* **niddisitvā**. *pr.p.* --**sitabba**. *pp.* **niddiṭṭha**

nidukkha *a.* vô khổ não.

niddesa *m.* sự chỉ ra, sự phân tách.

niddhana *a.* nghèo khổ, không có của cải.

niddhanta *pp.* của **niddhamati**.

niddhamati [ni + dham + a] thổi tắt, đuổi ra, tổng ra. *aor.* --**mi**. *abs.* **niddhamitvā**.

niddhamana *nt.* sự phun ra, đuổi ra, thùy đạo, rãnh, nương cồng.

niddhāraṇa *nt.* sự riêng biệt.

niddhāreti [nī + dhar + e] đặc biệt. *aor.* --**esi**. *pp.* --**rita**. *abs.* --**retvā**.

niddhunana *nt.* phũ bụi, thoát vòng.

niddhunāti [ni + dhu + nā] *aor.* -**dhuni**. *pp.* **niddhūta**. *abs.* **niddhunitvā**.

niddhota *pp.* giặt rửa, lau chùi, trau dồi cho bén.

nidhāna *nt.* sự để dành, của cải cất giữ.

nidhāya *abs.* của **nidahati** đã để dành, cất giữ.

nidhāpeti sai biểu người cất giữ. *aor.* --**esi**. *pp.* **nidhāpita**.

nidhi *m.* của cải cất giữ. --**kumbhi** *f.* cái lu cất của cải.

nidhīyati *pass* của **nidheti**.

nidheti [ni + dah + a] để dành, cất giấu một chỗ nào. *aor.* **nidhesi**.

nidati [nind + a] quở trách, mắng chửi, phi báng, làm mất danh giá. *aor.* **nindi**. *pp.* **nindita**. *pr.p.* **nindanta**. *abs.* **ninditvā**. *pt.p.* **ninditabba**.

nindiya *a.* đáng quở trách, có lỗi.

ninna *a.* nằm xuống, cúi xuống. *nt.* đất thấp.

ninnatā *f.* sự thấp hèn, sự cúi xuống, nghiêng về.

ninnāda *a.* âm thanh êm dịu, giọng êm ái, âm điệu. --**dī** *a.* có

- âm điệu ồn ào, có âm điệu du dương.
- ninnāmeti** [ni + nam + e] cúi xuống, vươn, chìa. tắt đèn. *aor.* -**-esi.** *abs.* **metvā.** *pp.* **--mita.**
- ninnetu** *m.* người dắt dẫn xuống, người quyết định.
- nipaka** *a.* thông thạo, khôn khéo, sáng suốt.
- nipacca** *abs.* của *nipatati*, té xuống, cúi xuống. **--kāra** *m.* sự hạ mình, nhún nhường, dễ dạy, cung kính.
- nipajjati** [ni + pad + ya] nằm xuống năm ngũ. *aor.* **nipajji.** *pp.* **nipanna.** *pr.p.* **nipajjanta.** *abs.* **nipajja, nipajjiya, --jivā.** *caus.* **nipajjāpeti.**
- nipajjana** *nt.* nằm xuống.
- nipatati** [ni + pal + a] rút xuống. *aor.* **nipati.** *pp.* **nipatita.** *abs.* **nipatitvā.**
- nipāta** *m.* sự rút xuống, sự đi xuống; [một phân tử không thể phân chia].
- nipātana** *nt.* ngã lên, thấy xuống.
- nipāti** *a.* người ngã lên [giường], người đi nằm ngũ.
- nipāteti** [ni + pat + e] để cho té, rút, thấy, liệng xuống trong. *aor.* **--esi.** *pp.* **nipātītā.** *pr.p.* **tenta.** *abs.* **nipātetvā.**
- nipāna** *nt.* chỗ uống nước, máng đổ nước cho súc vật uống.
- nipuṇa** *a.* thông thạo, khéo léo, hoàn toàn.
- nippakka** *a.* sôi, pha [trà] với nước sôi.
- nippadesa** *a.* ôm lấy hết thầy, không bỏ sót một phần ở ngoài.
- nippapañca** *a.* thoát khỏi sự nhơ bẩn, hay rườm rà.
- nippabha** *a.* không vẻ vang, rực rỡ.
- nippariyāya** *a.* không khác nhau.
- nippalāpa** *a.* không nói nhảm nhí, vô ích, không nói đùa giỡn.
- nippāpa** *a.* vô tội, trong sạch.
- nippitika** *a.* không cha.
- nippījana** *nt.* vắt, nặn, ép.
- nippīleti** [ni + pil + e] vắt, nặn, ép. *aor.* **--esi.** *pp.* **īta.** *abs.* **--īetvā.**
- nippoṭhana** *nt.* đập, gõ, phũ bụi.
- nipphajjati** [ni + pad + ya] được sản xuất, kết quả, xảy ra, mọc lên, nảy tới. *aor.* **--jji.** *pp.* **nipp Hanna.** *pr.p.* **jamāna** *abs.* **-jivā.**
- nippurissa** *a.* gồm toàn phụ nữ, không có người nam.
- nippajjana** *nt.* **nipphatti** *f.* kết quả, ảnh hưởng, hiệu quả, sự làm xong, sự hoàn tất.
- nipp hala** *a.* vô quả, vô ích, phí công.
- nipp hādaka** *a.* sự sản xuất, người sản xuất. **--na** *nt.* sự sản xuất, sự hoàn thành.
- nipp hādeti** [ni + pad + e] sản xuất, hoàn thành, đem đến. *aor.* **--esi.** *pp.* **dita.** *pr.p.* **--denta.** *abs.* **--detvā.**
- nipp hādetu** *m.* người sản xuất.

nippḥoṭana *nt.* sự đập, gõ.

nippḥoṭeti [ni + phut + e] đập xuống, làm cho lảng, nghiền nát, đè bẹp. *aor.* --esi. *pp.* --tita. *pr.p.* --tenta. *abs.* **nippḥoṭetvā.**

nibaddha *a.* điều hòa, liên tục, thường xuyên. *pp.* đang khăn cấp.

nibandha *nt.* --dhana *nt.* làm quấy rầy, cột buộc, đóng chặt vào, buộc trói.

nibandhati [ni + bandh + a] buộc, cột, làm quấy rầy, thúc giục, khuyến khích. *aor.* **nibandhi.** *pp.* **nibanddha.** *abs.* **nibandhitvā.**

nibbaṭṭa *a.* không có nguyên nhân.

nibbaṭṭeti [ni + vat + e] dời đi, dẹp đi. *aor.* --esi. *pp.* --tita. *abs.* --tetvā.

nibbatta *pp.* của **nibbattati** đang tái sanh, phát sanh. --ka, --tanaka *a* sản xuất, đem đến, sanh đẻ.

nibbattati [ni + vat + a] sanh ra, kết quả, phát sanh. *aor.* **nibbatti.** *pp.* **nibbatta.** *pr.p.* --tanta. *abs.* --tītvā.

nibbattana *nt.* **nibbatti** *f.* sự sanh, tái sanh, sản xuất, sanh ra.

nibbattāpana *nt.* sự sanh sản ra.

nibbatteti [ni + vat + e] sản xuất, sanh đẻ. *aor.* --esi. *pp.* --tita. *pr.p.* **tenta.** *pt.p.* --tetabba. *abs.* --tetvā.

nibbana, --banatha *a.* thoát khỏi ái dục, tham muốn.

nibbasana *nt.* lột hết y phục, cởi ra.

nibbāti [ni + vā + a] làm cho nguội, làm trở nên không có ái dục, làm cho diệt tắt. *aor.* **nibbāyi.** *pp.* **nibbuta.** *pr.p.* **nibbāyanta.** *abs.* **nibbāyitvā.**

nibbāna *nt.* mát mẻ, nguội lạnh, diệt tắt [lửa phiền], giải thoát, an vui tuyệt đối. --gamana *a.* hướng dẫn đến niết bàn. --dhātu *f.* cảnh niết bàn [đặc tính]. --patti *f.* sự đắc niết bàn. --sacchi, **kiriya** làm cho thấu rõ niết bàn. --sampatti *f.* sự an vui của niết bàn. --ābhirata *a.* vui thích, hay thỏa mãn của niết bàn.

nibbāpana *nt.* sự mát mẻ, sự đã khát, sự diệt tắt.

nibbāpeti [ni + vā + e] tắt [lửa, đèn] làm cho nguội lạnh, diệt tắt. *aor.* --esi. *pp.* --pita. *pr.p.* --penta. *abs.* --nibbāpetvā.

nibbāyati [ni + vā + ya] tiêu mất, trở nên nguội lạnh. *aor.* **nibbāyi** như **nibbāti.**

nibbāyitum, **nibbātum** *inf.* tiêu diệt mất [không còn sinh tồn nữa].

nibbāhana *nt.* dời, dẹp đi, dọn dẹp sạch sẽ. *adj.* dẫn đi, đem đi.

nibbikāra *a.* không thay đổi, vững chắc.

nibbīcīccha *a.* không nghi ngờ, chắc chắn, đáng tin cậy.

nibbijja *abs.* của **nibbijjati.**

nibbijjati [ni+vij+a] chán nản, không thích. *aor.* --**ji**. *pp.* **nibbinna**. *abs.* **nibbijjitvā**.

nibbijjhati [ni+vidh+ya] đâm, chọc thủng, làm bẽ thâu qua. *aor.* **jhi**. *pp.* **nibbidha**.

nibbidā *f.* sự gớm ghét, không ưa, không thích, sự chán nản.

nibbindati [ni+vid+m+a] chán nản với, trở nên mệt mỏi, chán ngán. *aor.* --**ndi**. *pp.* **nibbinna**. *abs.* --**ditvā**.

nibbisa *nt.* tiền lương. *adj.* không độc.

nibbisati [ni + vis + a] đeo đuổi theo. *aor.* **nibbisi**. *pr.p.* --**santa**.

nibbisesa *a.* giống nhau, tỏ ra không khác nhau.

nibbuti *f.* thái bình, sự yên tĩnh, hạnh phúc tối cao, sự làm dịu bớt phiền não, đau khổ.

nibbeṭhana *nt.* sự giảng giải, tháo [dây] bung ra, mở ra.

nibbeṭheti [ni + veṭh + e] tháo, gỡ mối chỉ [xoắn lại], giải nghĩa. *aor.* --**esi**. *pp.* --**ṭhita**. *abs.* --**ṭhetvā**.

nibbedha *m.* sự thấm vào, sự nhập vào, sự thấu qua, đâm thủng qua.

nibbematika *a.* đồng chấp thuận, đồng thanh nhất trí.

nibbhaya *a.* dũng mãnh, không sợ.

nibbhoga *a.* vô ích, bỏ trống, người bị bỏ bơ vơ.

nibha *a.* bằng với, giống nhau.

nibhā *a.* ánh sáng, nước đánh bóng láng.

nibhāti [ni + bhā + a] chói sáng. *aor.* **nibhāsi**.

nimantaka *a.* người mời, thỉnh. --**na** *nt.* thiệp mời.

nimanteti [ni + mant + e] mời, thỉnh. *aor.* --**esi**. *pp.* --**tita**. *abs.* --**tetvā**, **nimantiya**. *pr.p.* --**tenta**.

nimitta *nt.* dấu hiệu, triệu chứng, ấn chứng, nguyên nhân. --**ggāhī** *a.* tình dục lỗi cuốn, mê theo hình ảnh bên ngoài. --**pāṭhaka** *m.* người nói trước, đoán trước, người tiên tri về các hiện tượng.

nimināti [ni + mā + nā] đổi chác, buôn bán gian lận. *aor.* **nimini**. *pp.* **niminita**.

nimisa, **nimesa** *m.* sự nháy mắt ra đầu.

nimisati [ni + mis + e] nháy mắt. *aor.* **nimisi**. *pr.p.* **nimisanta**.

nimileti [ni + mīl + e] nháy mắt, đóng lại, nhắm lại. *aor.* --**esi**. *pp.* **nimilīta**. *abs.* --**letvā**.

nimilana *nt.* sự nháy mắt, chớp mắt.

nimugga *pp.* của **nimujjati**.

nimujjati [ni + mujj + a] lún xuống, lặn xuống, lặn vô. *aor.* **nimujji**. *abs.* --**jjitvā**. *inf.* --**jitum**.

nimujjā *f.*, --**jjana** *nt.* lặn, lún xuống, lặn hay nhận xuống nước.

nimesa *m.* cái nháy mắt.

nimba *m.* cây ở miền bắc Ấn Độ, trái هست làm dầu thơm.

nimmakkhika *a.* không có ruồi, không có sâu con.

nimmajjana *nt.* sự vất, ép, đè ép.

nimmathana *nt.* sự nghiền nát, chà, ép.

nimmathati [ni + math + a] đè ép, phá tan, vất, ép. *aor.* --**thi**. *pp.* --**thita**. *abs.* --**thitvā**.

nimmanthati như nimmathati.

nimmaddana *nt.* đè ép, nghiền nát, đè nén, chế ngự.

nimmala *a.* trong sạch, tinh khiết, không như bẩn.

nimamsa *a.* không có thịt, ốm còn da bọc xương.

nimmātāpitika *a.* mồ côi [cha mẹ].

nimmātika *a.* không có mẹ.

nimmātu *m.* tạo hóa, người làm ra, người xây dựng.

nimmāṇa *nt.* sự tạo tác, sản xuất.

nimmāna *a.* không ngã mạn.

nimmīta *pp.* của *nimmināti*.

nimmināti [ni + mi + nā] tạo ra, làm ra, xây dựng, sản xuất. *aor.* -**miṇi**. *pr.p.* --**ṇanta**. *abs.* --**ṇitvā**, **nim-māya**.

nimmoka *a.* xác lột [của loài rắn và thú lột da khác].

niya, **niyaka** *a.* của mình, như nija.

niyata *a.* chắc chắn, thật sự, thường vững luôn hoài.

niyati *f.* số phận, số mạng.

niyama *m.* hạn định, một cách chắc chắn, sự xác định rõ ràng.

niyamana *nt.* nhất định, xác định rõ, giải quyết xong.

niyameti [ni + yam + e] nhất định, điều khiển, kiểm soát, định rõ. *aor.* --**esi**. *pp.* **niyamita**. *abs.* --**metvā**.

niyāma *m.* --**matā** *f.* sự thật, cách nhất định, định luật, trật tự điều hòa.

niyāmaka *m.* thuyền trưởng, chỉ huy, người làm cho điều hòa.

niyuñjati [ni + yuj + a] bận rộn về. *aor.* --**ñji**.

niyutta *pp.* của **niyuñjati**, được bổ nhiệm trong, bị bận rộn, được ủy quyền.

niyoga *m.* sự chỉ huy, sự ra lệnh.

niyojana *nt.* sự thúc giục, sự ra lệnh, sự ủy nhiệm.

niyojita *pp.* của *niyojeti*, người đại diện, thay mặt.

niyojeti [ni + yuj + e] thúc giục, khích lệ, ủy thác. *aor.* --**esi**. *pr.p.* --**jenta**. *abs.* **niyojetvā**.

niyyati [**niyati**] *pp.* của *yayati*, được dắt dẫn, hướng dẫn, đem đi.

niyyātana *nt.* cho cai quản, tặng cho, huân, trả lại [vật chi].

niyyāti [ni + ya + a] ra khỏi, đi khỏi. *aor.* **niyyāsi**. *pp.* **niyyāta**.

niyyātu *m.* người lãnh đạo, hướng dẫn, người ra đi, đi khỏi.

niyyātetī, **niyyādetī** [ni + yat + e] đưa, giao cho trông nom, giao cho, nhường cho, tặng cho. *aor.* --**esi**. *pp.* --**tita**, **dita**. *abs.* --**tetvā**, **detvā**.

nīyyāna *nt.* ra khỏi, khởi hành, thả ra, giao cho.

nīyyānika *a.* sự dẫn dắt cho ra khỏi [đến nơi giải thoát], làm cho có lợi ích.

nīyyāsa *m.* mũ [cây], nhựa cây.

nīyyūha *m.* chóp, đỉnh [tháp], tháp nhỏ.

nirāṅkaroti, nirākaroti [ni + ā + kar + o] để, bỏ [vợ] không cần tới. *aor. kari. pp. kata. abs. katvā.*

niraggala *a.* không cản trở, tự do.

nirata *a.* thích, ưa, dính líu với.

nirattha, --thaka *a.* vô ích, vô dụng, không có lợi ích. **--kaṃ** *ad.* uống công.

nirantara *a.* liên tục, không gián đoạn. **--raṃ** *ad.* luôn luôn.

niraparādha *a.* vô tội, không lỗi.

nirapekka, --khaka *a.* dừng dừng, không cần đến, không chú ý đến.

nirabbuda *a.* khỏi phiền phức. *nt.* một số nhiều quá. *m.* tên của một địa ngục.

niraya *m.* cảnh khổ, địa ngục. **--**

gāmī *a.* đưa đến địa ngục. **--**

dukkha *nt.* khổ não của địa ngục. **--pālā** *m.* chúa ngục. **--**

bhaya *nt.* sự ghê sợ địa ngục. **--**

saṃvattanika *a.* đưa đến địa ngục.

niravasesa *a.* trọn vẹn, gom chung lại, không có dư sót.

nirassāda *a.* vô vị, phai mờ, tri độn; [đồ ăn] lạt lẻo.

nirākula *a.* không lẫn lộn, không bồi rối.

nirātaṅka *a.* mạnh khỏe, không có bệnh hoạn.

nirāmaya *a.* mạnh khỏe, không có bệnh hoạn.

nirāmisa *a.* không có vật thực, không có vật chất, thoát khỏi mê thích theo dục tình.

nirārambha *a.* không sát sinh.

nirālamba *a.* không cần bản, không nơi giúp đỡ, chống đỡ.

nirālaya *a.* không có sự tham muốn, không cần đến, không chất chứa, không luyện tiếc.

nirāsa *a.* không ước ao ham muốn.

nirāsaṅka *a.* không nghi ngờ.

nirāsaṃsa *a.* không có ước muốn, không trông đợi.

nirāhāra *a.* không vật thực, nhịn đói.

nirindhana *a.* không có nhiên liệu.

nirujjhati [ni + rudh + ya] thôi, tan rã, tiêu diệt. *aor. jjihi. pp. niruddha. abs. jhitvā.*

niruttara *a.* không thể giải đáp được, không trả lời được, người không ai cao hơn, bậc cao quý.

nirutti *f.* ngôn ngữ, triết lý. **--**
paṭisaṃbhidā *f.* sự thông suốt các ngôn ngữ hoặc phân tách triết lý.

nirudaka *a.* không có nước [uống].

niruddha *pp. của nirujjhati* diệt tắt, không còn tồn tại.

nirupaddava *a.* vô hại, an toàn, không có tai hại, rủi ro.

nirupadhi *a.* không có phiền não, hay luyện ái.

nirupama *a.* không thể so sánh được.

niroga *a.* mạnh khỏe, vô bệnh.

niroja *a.* vô vị, lạt lẽo, không có nhựa.

nirodha *m.* sự diệt tắt, chân lý cuối cùng. **--dhamma** *a.* phải bị tiêu hoại. **--samāpatti** *f.* đắc được pháp thiền diệt thọ tưởng định.

nirodheti [ni + rudh + e] phá tan, làm tiêu tán, diệt mất. *aor.* **--esi.** *pp.* **nirodhita.** *abs.* **nirodhetvā.**

nivāretu *m.* người ngăn cản, ngăn cấm, cản trở.

nivāsa *m.* chỗ ở, chỗ nghỉ ngơi. **--bhūmi** *f.* chỗ cư ngụ.

nivāsana *nt.* y nội, vải, quần áo.

nivāsika, nivāsī 3. người cư ngụ, ở.

nivāseti [ni + vas + e] tự mặc quần áo, có y phục. *aor.* **--esi.** *pp.* **--nivāseta, nivattha.** *pr.p.* **--senta.** *abs.* **--setvā.** *inf.* **nivāsetuṃ.**

niviṭṭha *pp.* của *nivasati*, đã giải quyết, gây dựng, củng cố, tận tâm, dăng hiến.

nivisati [ni + vis + a] đặt để vững chắc, đi vào, tự gây dựng, củng cố địa vị. *aor.* **nivisi.**

nivuta *pp.* bao vây, bao bọc, đóng đinh.

nivuttha *pp.* của *nivasati*.

nivedaka *a.* người tuyên bố, báo cáo.

nivedana *nt.* sự báo cáo, truyền tin, phúc trình công việc.

nivedeti [ni + vid + e] làm cho biết, thông tin, phúc trình, báo tin. *aor.* **--esi.** *pp.* **--dīta.** *abs.* **--detvā, nivediya.**

nivesa *m.* **--sana** *nt.* chỗ ở, định cư, nhà cửa.

niveseti [ni + vis + e] gây dựng nơi, định cư, sắp xếp. *aor.* **--esi.** *pp.* **--sita.** *abs.* **setvā.**

nisajja *abs.* của *nisīdati*, đã ngồi xong.

nisajjā *f.* sự ngồi xuống.

nisada *m.* đá xay nát. **--pota** *m.* đá sắp sửa xay nhỏ thành bột.

nisabha *m.* con bò chúa [hướng dẫn bầy bò], sự quý báu của con người.

nisamma *abs.* của *nisāmeti*, đang suy nghĩ. *ad.* một cách cân nhắc. **--kāri** *a.* hành động một cách dè dặt.

nisā *f.* đếm. **--kara, --nātha** *m.* mặt trăng.

nisāṇa *m.* đá mài.

nisādī *a.* nằm xuống.

nisāmaka *a.* quan sát, lắng nghe.

nisāmeti [ni + sām + e] lắng tai nghe, quan sát, chú ý đến. *aor.* **--esi.** *pp.* **--mīta.** *pr.p.* **--menta.** *abs.* **--metvā.**

nisita *a.* bén nhọn, mài dao cho sắc, làm cho bén.

nisinna *pp.* của *nisīdati*.

nisinnaka *a.* ngồi xuống.

nisītha *m.* nửa đêm.

nisīdati [ni + sad + a] ngồi xuống.

aor. **nisīdi.** *pr.p.* **nisīdanta.** *pt.p.*

nisīditabba. *abs.* --**ditvā,**
nisīdiya.

nisīdana *nt.* ngồi xuống, tọa cụ, chỗ ngồi, vải, vật trải ngồi.

nisīdāpana *nt.* biểu, cho ngồi xuống.

nisīdāpeti *caus.* của **nisīdati** biểu cho phép ngồi xuống. *aor.* --**esi.**

pp. --**pita.** *abs.* --**petvā.**

nisedha *m.* --**dhana** *nt.* cấm, ngăn cản, kéo lùi lại. --**dhaka** *a.* sự cấm, người ngăn cấm.

nisedheti [ni + sidh + e] ngăn ngừa, cấm cản, phải tránh xa. *aor.* --**esi.** *pr.p.* **dhenta.** *pp.* --**dhita.** *pt.* --**dhetabba.** *abs.* --**dhetvā,** --**dhīya.**

nisevati [ni + sev + a] cộng sự, đeo đuổi theo, mơ tưởng, ham thích, theo. *aor.* --**nisevi.** *pp.* --**nisevita.** *abs.* --**setvitvā.**

nissagga *m.* bỏ qua. --**ggiya** *a.* cái chi buộc lòng phải bỏ.

nissaṅga *a.* không dính líu, không ích kỷ.

nissajati [ni + saj + a] bỏ luôn, thả lỏng ra. *aor.* --**nissaji.** *pp.* **nissaṭṭha.** *abs.* --**nissajja,** --**jitvā.**

nissaṭa *pp.* của **nissanati**, thoát khỏi, bác bỏ, để lỏng, thả lỏng ra.

nissaṭṭha *pp.* của **nissajati** giải tán, từ bỏ, giao cho.

nissatta *a.* không có sinh mạng.

nissadda *a.* yên lặng, không có tiếng động.

nissanda *m.* kết quả, hạ xuống, kết cuộc, sự làm xong, chầy nhò từ giọt xuống.

nissaya *m.* nâng đỡ, bao bọc, do nơi đó mà phát sinh [duyên].

nissayati [ni + si + ya] dựa vào, nương nơi, hùn vào. *aor.* **nissayi.**

nissaraṇa *nt.* thoát khỏi, khởi hành, kết cục, thoát khỏi vòng.

nissarati [ni + sar + a] khởi hành, vượt, thoát khỏi. *aor.* --**sari.** *pp.*

nissata. *abs.* **nisaritvā.**

nissāya *in.* do, bởi lý do, sự nâng đỡ, gần kề.

nissāra *a.* không giá trị, không có nhựa [cây], không có chất bở, không giàu.

nissārajja *a.* không nghi ngờ, tự tin.

nissāraṇa *nt.* kéo ra khỏi, thoát khỏi.

nissita *pp.* của **nissayati** do nơi, treo trên, sinh sống do nơi.

nissitaka *a.* và *n.* một hội viên, người được nâng đỡ bởi.

nissirīka *a.* bất hạnh, khốn khó.

nissenī *f.* cái thang, nấc thang, bậc tam cấp.

nissesa *a.* toàn thể, trọn vẹn. --**saṃ** *ad.* trọn cả.

nissoka *a.* không buồn rầu, than khóc.

nihata *pp.* của **nihanati.**

nihanati [ni + han + a] giết chết, hạ xuống, làm nhục, phá hoại. *aor. ni, --hani. abs. nihantvā.*

nihita *pp. của nidahati* gìn giữ, để vào, làm xong.

nihīna *a.* thấp hèn, hạ tiện, không giá trị. **--kamma** *nt.* hành vi tội lỗi. *adj.* tội lỗi, hành động thấp hèn. **--pañña** *a.* tự hóa thấp kém. **--sevī** *a.* thân cận kẻ xấu xa ác, làm điều đê tiện.

nihīyati [ni + hā + ī + ya] gặp sự suy sụp, bị tàn phá, hư hoại. *aor. nihīya. pp. nihīna. pr.p. nihīyamāna.*

nīgha m. sự khốn khó, sự phá sản.

nīca *a.* thấp, khiêm nhường, bực dưới thấp. **--kulā** *nt.* dòng thấp hèn. **--kulinatā** *f.* nhóm, bạn của người sanh dòng thấp hèn. **--āsana** *nt.* chỗ ngồi thấp.

nīta *pp. của neti* mang, đem đi, dắt dẫn, đưa đi, kết luận, bao hàm. **--attha** *m.* nghĩa tổng quát, bao hàm.

nīti *f.* lệ luật, sự hướng dẫn. **--sattha** *nt.* khoa học về nghệ thuật quốc gia, quyền luật.

nīpa *m.* cây Cadamba.

nīyati *pass. của neti* bị dẫn đi, đem đi.

nīyāti [ni + yā + a] như niyyāti.

nīyādeti như nīyyādeti.

nīyānika như niyyanika.

nīra *nt.* nước [uống].

nīla *a.* xanh. *m.* màu xanh. **--kasiṇa** *nt.* mặt tròn bằng một

gang tay, màu xanh, dùng làm đê mục tham thiền gọi là kasina. **--gīva** *m.* con công. **--maṇi** hột saphia màu xanh. **--vaṇṇa** *a.* có màu xanh. **--vallī** *f.* một loại dây bò dùng làm thuốc. **--sappa** *m.* rần lục.

nīlinī, nīlī *f.* cây chàem.

nīluppala *nt.* cọng sen xanh, cọng bông súng xanh.

nīvarana *nt.* pháp cái, pháp ngăn cản, che lấp thiền định không cho phát triển. **--ṇiya** *a.* làm thành trở ngại.

nīvāra *m.* một loại hột.

nīhaṭa *pp. của niharati.*

nīharaṇa *nt.* lấy đi, mang đi.

nīharati [nī + har + a] lấy đi, kéo đi, kéo dài [co hàng] năm dài, ráng sức bơi, chèo. *aor. nīhari. pr.p. nīharanta. abs. nīharitvā.*

nīhāra *m.* sự đuổi đi; mang đi; đường lối, tư cách, sự phun ra.

nīḷa *nt.* cái ỏ [chim]. **--ja** *m.* con chim.

nu phân từ quyết định thường dùng để nói với nghi vấn đại danh từ.

nuda, nudaka *a.* đuổi, trục xuất, làm tiêu tan.

nudati [nud + a] kéo ra khỏi, đuổi đi, trục xuất, bỏ, chối từ. *aor. nudi. abs. nuditvā.*

nuṇṇa *pp. của nudati* kéo ra khỏi, dời đi.

nūtana *a.* mới, còn tươi.

nūna *in.* thật vậy, chắc vậy, đúng vậy.

nūpura *nt.* vòng chân, kiềng cẳng.

neka *a.* nhiều thứ, nhiều loại.

nekākāra *a.* khác thứ, nhiều thứ khác nhau.

nekatika *m.* sự lường gạt. *adj.* lừa dối, gian lận.

nekāyika *a.* rãnh mạch trong năm bộ kinh, thuộc về một giáo phái.

nekkha *nt.* đồng tiền vàng [lớn].

nekkhamma *nt.* xuất gia, đi tu. --

vitaka, --**saṅkappa**. *nt.* suy tư về sự xuất gia, dứt bỏ ngũ trần. --

sukkha *nt.* an vui của sự xuất gia. --**ābhirata** *a.* ưa thích sự xuất gia.

negama *a.* thuộc về châu thành. *m.* hội đồng tỉnh.

neti [ni + a] hướng dẫn, dẫn đường lối, kéo đi [người]. *aor.* **nesi**. *pp.*

nita. *pr.p.* **nenta**. *pt.p.* **netabba**. *abs.* **netvā**.

netu *m.* hướng đạo viên, người dẫn đầu.

netta *nt.* con mắt. --**tārā** *f.* tròng con mắt, lỗ con mắt.

netti *f.* ước ao, ham muốn, ống cống.

nettika *m.* người dẫn thủy nhập điền.

nettiṃsa *m.* cây guom, cây kiếm.

nepakka *nt.* thận trọng, cẩn thận.

nepuñña *nt.* khéo léo.

nemi *f.* vành bánh xe, mép, viền [nón].

nemittika *m.* thầy bói, nhà tiên tri.

nemindhara *m.* tên một trái núi.

neyya *a.* đưa đi, mang đi, hiểu biết được, được kết thúc.

nerayika *a.* sa vào địa ngục, người chịu đau khổ nơi địa ngục.

neru *m.* tên một trái núi cao nhất, như Meru.

nevāsika *ṣ.* người trú ngụ trong nhà.

nesajjika *a.* người chỉ ngời [pháp đầu đà không nắm].

nesāda *m.* thợ săn.

no phân từ phủ định và xác định.

nonīta *nt.* bơ tươi.

nyāsa *m.* cắm đồ, thuê nợ.

- P -

pakaṭṭha *a.* quý nhất, sang trọng.

pakata *m.* làm, tạo xong. --**atta** *a.* hạnh kiểm tốt, trạng thái mạnh khỏe.

pakati *f.* tự nhiên, thiên nhiên, nguồn gốc, căn nguyên, hình thức. --**gamana** *nt.* quen đi bách bộ. --**citta** *nt.* tâm bình thường. *adj.* tâm lạnh mạnh. --**sila** *nt.* thường giới [giữ giới luôn luôn].

pakatika *a.* được sự tự nhiên.

pakappanā *f.* sự có lý, kế hoạch, sự sắp xếp, điều đình.

pakappeti [pa + kapp + e] suy nghĩ, điều đình, tính tới tính lui. *aor.* --**esi**. *pp.* --**pita**. *abs.* --**petvā** định cho.

pakampati [pa + kamp + a] run rẩy, rung rinh. *aor.* --**mpi**, *pp.* --**mpita**. *ger.* --**mpana**.

pakaraṇa *nt.* một dịp, một tiếng thuộc về văn chương.

pakāra *m.* kiểu, phương pháp, tư cách, đường lối.

pakāsa *m.* sự xán lạn, sự giáng giá, tuyên bố, lời rao. --**saka** *3.* người ẩn hành, người truyền rao.

pakāsati [pa + kās + a] thấy được, trở thành hiểu biết, chói sáng. *aor.* **pakāsi**. *pp.* **pakāsita**.

pakāsana *nt.* sự chói sáng, bố cáo, công bố, ẩn hành.

pakāseti [pa + kās + e] làm cho hiểu biết, làm cho nổi tiếng, rạng danh, công bố, xuất bản. *aor.* --

esi. *pp.* --**sita**. *pr.p.* --**senta**. *abs.* --**setva**.

pakiṇṇaka *a.* linh tinh, rời rạc.

pakitteti [pa + kitt + e] nói lớn lên, khen ngợi, giáng giá. *aor.* --**esi**. *pp.* **pakkitita**. *pr.p.* --**tenta**. *abs.* --**tetvā**.

pakirati [pa + kir + a] rải ra, làm rời ra, để cho té, rớt, thấy xuống. *aor.* **pakiri**. *pp.* **pakiṇṇa**.

pakuppati [pa + kup + ya] nổi sân lên. *aor.* --**ppi**.

pakubbati [pa + kar + o] [karo đổi lại kubba] làm, biểu diễn, trình bày. *pr.p.* **pakubbamāna**.

pakopa *m.* sân, quạu quọ, cơn giận dữ. --**na** *a.* làm som sòm, làm rối loạn.

pakka *pp.* của *pacati* chín, nấu chín, giã nua. *nt.* trái chín.

pakkaṭṭhita *pp.* nóng quá, sôi quá, cháy riu riu [lửa].

pakkama *m.* --**mana** *nt.* khỏi hành, đi xa.

pakkamati [pa + kam + a] đi xa, bước về phía trước. *aor.*

pakkami. *pp.* **pakkanta**. *pr.p.* **pakkamanta**. *abs.* **pakkamitvā**.

pakkāmi *pt.* của *pakkamati* đã đi trước, bước tới.

pakkosati [pa + kus + a] kêu gọi, kêu đến, đòi, mời, triệu. *aor.* --**kosi**. *pp.* --**sita**. *abs.* **pakkositvā**. --**nā** *f.* --**na** *nt.* sự kêu gọi đến.

pakkha *m.* phía, phe, nhóm, phần cạnh, bên hông, nửa tháng. *adj.* vào hội, nhập vào.

pakkha *m.* người què, người bại chân, đi khập khễnh.

pakkhandatī [pa + khand + a] nhảy tới, xông vào. *aor.* --**ndi**. *pp.* **pakkhanta**. *abs.* **pakkhanditvā**. --**na** *nt.* sự nhảy, phóng tới sẵn bắt [thú].

pakkhandikā *f.* kiết ly, ỉa chảy.

pakkhandī *m.* người xông vào, người hay khoe khoang, làm phách.

pakkhabilāla *m.* con dơi quạ.

pakkhalatī [pa + khal + a] lảo đảo, làm do dự, ngập ngừng, vấp, trượt, sẩy chân. *aor.* --**khalī**. *pp.* -- **lita**. *abs.* **litvā**. --**na**, --**lita** *nt.* sự ngập ngừng, vấp, sẩy chân.

pakkhāletī [pa + khal + e] rửa, giặt, làm cho sạch, súc rửa. *aor.* --**esi**. *pp.* **lita**. *abs.* **letvā**.

pakkhika *a.* thuộc về một phần, ở một phía, thuộc về nửa tháng. --**bhatta** *nt.* vật thực dâng cúng trong nửa tháng một lần.

pakkhipatī [pa + khip + a] để vào, thả vào, bao bọc lại, bỏ vào. *aor.* --**khipi**. *pp.* --**khitta**. *pr.p.* **panta**. *abs.* --**pitvā**. --**na** *nt.* sự để vào, thả vào.

pakkhiya *a.* như pakkhika.

pakkhī *m.* con chim, loại có cánh.

pakkhepa *m.* như pakkhipana.

pakkhuma *nt.* lông mi, lông nheo.

pagabbha *a.* dạn dĩ, dám làm, táo bạo, không lo lắng.

pagāḥa *pp.* của **pagāhati**.

pagāhati [pa + gāh + a] lặn xuống, lún xuống, hụp xuống, phóng, lao xuống. *aor.* **pagāhi**. *pr.p.* **pagāhanta**. *abs.* **pagāhitvā**.

pagiddha *pp.* của **pagijjhati** bám vào, thèm khát theo, ham ăn.

paguṇa *a.* thực hiện tốt đẹp, hiểu biết rành rẽ, quen thuộc, thuộc lòng. --**ṇatā** *f.* sự đầy đủ, sung túc.

pagumba *m.* bụi rậm, rừng rậm, dày.

pageva *in.* sớm quá, không thể nói được.

paggaṇhātī [pa + gah + ṇhā] đưa lên, lấy lên, nâng đỡ, được ân huệ, nói rộng, giảng ra. *aor.* --**ṇhi**. *pp.* **paggahita**. *pr.p.* --**hanta**. *pt.p.* **paggahetabba**. *abs.* --**hetvā**, **paggayha**.

paggaha, --**gāha** *m.* **gahana** *nt.* cố gắng, sử dụng hết sức mình, nghị lực, đưa lên, cầm lên, nâng đỡ, cai quản, che chở, bảo hộ.

paggharaṇa *nt.* sự chảy từng giọt, rỉ chảy ra, nhỏ từ giọt. --**ṇaka** *a.* sự chảy, rỉ ra, nhỏ từng giọt.

paggharatī [pa + ghar + a] chảy tới, rỉ ra, nhỏ từ giọt, chảy từ giọt. *aor.* --**ghari**. *pp.* --**rita**. *pr.p.* **ranta**. *abs.* --**ritvā**.

paghaṇa *m.* sân trước nhà có che lợp.

pañka *m.* bùn, nhơ bẩn, nhơ nhớp, bùn lầy.

pañkaja, **pañkeruha** *nt.* bông sen, cây từ dưới bùn mọc lên.

paṅgu, --gula *a. và n.* người què, người đi khập khễnh.

pacati [pac + a] nấu. *aor. paci. pp. pacita, pakka. pr.p. pacanta. pt.p. pacitabba. abs. pacitvā.*

pacana *nt.* sự nấu [ăn].

pacarati [pa + car + a] thực hành, quan sát, đi bách bộ, *aor. pacari.*

pacalāyati [pa + cal + āya] buồn ngủ, gục đầu [buồn ngủ] ngủ mơ màng, thiu thiu. *aor. --lāyi.*

pacalāyikā *f.* sự gục, ngủ mơ màng.

pacāpeti *caus. của pacati* sai, biểu nấu. *aor. --esi. abs. pacāpetvā.*

pacāraka *3.* người trông nom, cai quản, làm cho người khác biết, nhà xuất bản.

pacāreti [pa + car + e] cai quản, truyền thanh, thông cáo. *aor. --esi. pp. --rita. abs. --retvā.*

pacālaka *a.* rung rinh, xao động. -**kaṃ** *ad.* đưa tới, đưa lui, lung lay.

pacināti [pa + ci + nā] lật, bẻ, hái, tom góp, tích trữ. *aor. pacini. pr.p. pacinanta.*

pacura *a.* dồi dào, đầy đủ, nhiều, khác nhau.

paccakkosati [pati + ā + kus + a] mắng chửi lại. *aor. --kosi.*

paccakkha *a.* rõ ràng, đoạt được kết quả, tri giác của ngũ quan.--**kamma** *nt.* giác ngộ, đắc được.

paccakkhāti [pati + ā + khā + a] chối từ, từ bỏ, bỏ luôn, không nhận, chối cãi. *aor. --khāsi. pp. -*

-khāta. abs. --khāya. --na *nt.* sự chối từ, bác bỏ.

paccaggha *a.* đắt giá, mắc mỏ.

paccaṅga *nt.* câu văn phụ, chỉ thế phụ.

paccati *pass. của pacati* bị nấu, đau khổ. *aor. pacci. abs. paccitvā. pr.p. paccamāna.*

paccatta *a.* rời ra, cá nhân.--**ttam** *ad.* một cách rời rạc, cá nhân.

paccattharaṇa *nt.* nắp đậy, vật trải lên, vải trải nằm [trải giường].

paccatthika *m.* kẻ địch, quân thù. *adj.* chống đối, nghịch lại.

paccana *nt.* nấu sôi, đau khổ, đang chịu, bị.

paccanika *a.* đối chiếu, ngược lại, không có, nghịch lại. *m.* kẻ địch, người kinh chống.

paccanubhavati, --bhoti [pati + anu + bhū + a] chịu đựng, bị, kinh nghiệm. *aor. --bhavi. pp. --bhūta, abs.--bhavitvā.*

paccanta *m.* biên thùy, biên giới, thôn quê. --**desa** *m.* xứ ngoài [trung Ấn Độ]. --**vāsī** *m.* dân làng, dân quê. --**visaya** *m.* như --**desa.**

paccantima *a.* biên giới, ở xa xôi.

paccaya *m.* nguyên nhân, lý do, nhu cầu, phương tiện, sự nâng đỡ.--**yatā** *f.* nguyên nhân. --

yākāra *m.* kiểu cách của nguyên nhân, căn nguyên của nguyên nhân.--**yuppanna** *a.* phát sanh từ nguyên nhân.

paccayika *a.* đáng tin cậy, ngay thật.

paccavekkhati [pati + ava + ikkh + a] suy nghĩ, xem xét lại, đang nhìn xem. *aor.* --**kkhi**. *pp.* --**kkhita**. *abs.* --**khivā**. --**vekkhiya**. --**na** *nt.* --**nā** *f.* sự cân nhắc, suy nghĩ, xem xét lại, coi lại.

paccassosi *aor.* của *paṭissuṇāti* nó bằng lòng hay đã hứa.

paccākata *pp.* bị bác bỏ, chối từ.

paccākoṭita *pp.* làm cho lảng, ủ lảng.

paccāgacchati [pati + ā + gam + a] trở lại, rút lui, đi lùi lại. *aor.* --**chi**. *pp.* **paccāgata**. *abs.* --**āgantvā**. --**gamana** *nt.* sự trở lại, sự thối lui.

paccājāyati [pati + a + jan + ya] được tái sanh. *aor.* --**jāyi**, --**jāta**. *abs.* --**jāyivā**.

paccāmitta *m.* quân địch, kẻ thù.

paccāsimsati [pati + ā + sims + a] trông đợi, ước mong, trông chờ. *aor.* --**simsi**. *pp.* --**simsita**.

paccāhāراتi [pati + ā + hār + a] mang trở lại, đem về. *aor.* --**hari**. *pp.* --**cāhata**. *abs.* --**harivā**.

paccuggacchati [pati + u + gam + a] đi tìm cho thấy. *abs.* --**ggantvā**, --**gamana** *nt.* đang đi tìm để thấy.

paccuṭṭhāti [pati + u + thā + a] đứng dậy tỏ vẻ cung kính. *aor.* --**thāsi**. *pp.* --**ṭhita**. *abs.* --**ṭṭhāya**. --**na**. *nt.* sự tôn kính, sự đứng dậy

tiếp rước. --**naka** *a.* sự phát triển hay sản xuất.

paccupaṭṭhāti [pati + upa + thā + a] cố mặt, hiện diện. *aor.* --**ṭhāsi**. *pp.* --**ṭhita**. *abs.* --**ṭhitvā**. --**na** *nt.* sự hiểu biết, sự hiện diện, đã tới, đang cố mặt.

paccupaṭṭhāpeti [pati + upa + thā + āpe] đem lại, hiện diện, cung cấp. sắp xếp.

paccuppanna *a.* hiện tại, đang sinh tồn.

paccūsa *m.* tinh sương, sáng sớm. --**kāla** *m.* rạng đông

pacceka *a.* riêng biệt, một người, một mình, khác nhau. --**budha** *m.* độc giác Phật. --**kaṃ** *ad.* một cách riêng biệt, cá nhân.

pacceti [pati + i + a] đến nơi, thành tựu, té ngã về phía sau, ngã trên. *aor.* **paccesi**.

paccupakāra *m.* tương trợ, giúp lại.

paccorohati [pati + ava + ruh + a] đi xuống [từ trên]. *aor.* --**rohi**. *pp.* --**caruḷha**. *abs.* --**rohitvā**, --**oruyha**.

paccosakkati [pati + ava + sakk + a] rút lui, hồi hưu, lui về. *aor.* --**sakki**. *pp.* **kita**. *abs.* --**kitvā**. --**nā** *f.* sự rút lui, sự hồi hưu, sự có rút.

pachchato *in.* từ phía sau, ở sau.

pachchanna *pp.* của *pacchadeti*, bao lại, đậy lại, giấu kín, bọc lại.

pacchā *in.* sau này. --**jāta** *a.* sanh ra sau này, kiếp sau. --**nipāti** *3.* người rút lui trẻ hơn người khác.

--**nutāpa** *m.* sự bực bội trong

- tâm, sự hối hận.--**bāham** *ad.* trói tay ra sau lưng.--**bhattam** *ad.* sau khi độ ngọc [là buổi xế].--**bhāga** *m.* phần đàng sau. *loc.* sau này. --**samaṇa** *m.* vị sự nhỏ hạ hơn đi theo sau vị cao hạ.
- pacchāda** *m.* cái nắp, vật che đậy.
- pacchānutappati** [pacchā + anu + tap + a] cảm thấy hối hận [lương tâm] cắn rứt. *aor.* --**tappi**.
- pacchāyā** *f.* phần của bóng, chỗ có bóng mát.
- pacchi** *f.* bóng rỏ, bóng chuyền tay.
- pacchijjati** [pa + chid + ya] bị cắt ngắn, bị gián đoạn. *aor.* --**jjī**. *pp.* **pacchinna**. *abs.* --**jitvā**.
- pacchijjana** *nt.* gián đoạn, sự ngưng lại.
- pacchindati** [pa + chid + a + ṃ + a] cắt ngắn, bẻ gãy, chấm dứt. *aor.* --**ndī**. *pp.* --**chinna**. *abs.* --**nditvā**.
- pacchima** *a.* sau rốt, sau cùng, thấp nhất, hướng tây. --**maka** *a.* sau, sự hèn hạ.
- pacchedana** *nt.* cắt đứt, bẻ gãy.
- pajagghati** [pa + jaggh + a] cười lớn. *aor.* --**ghi**. *ger.* --**ghana**.
- pajappati** [pa + japp + a] nói lảm nhảm van xin. *aor.* --**ppi**.
- pajahati** [pa + hā + a] [hā thêm gấp đôi còn h đầu đổi lại thành j], dứt bỏ, từ bỏ, bỏ hoang, thứ lỗi. *aor.* **pajahi**. *pp.* --**hita**. *abs.* --**hitvā**, **pahāya**. *pr.p.* **pajahanta**.
- pajā** *f.* tổ tiên, dòng giống, con cháu, nhân loại. --**pati** *m.* tạo hóa.
- pajānanā** *f.* sự hiểu biết, học thức, sự minh mẫn.
- pajāyati** [pa + jan + ya] được sanh ra hay sản xuất. *aor.* --**payāji**. --**na** *nt.* sự sanh ra, có sinh mạng.
- pajja** *nt.* một câu thi, một bài thi, cái chi làm êm chân. *m.* con đường đi.
- pajjalati** [pa + jal + a] đốt lên ngọn, đốt cho sáng luôn. *aor.* --**jati**. *pp.* --**lita**. *pr.p.* --**lanta**. *abs.* --**litvā**.
- pajjalana** *nt.* sự cháy lên ngọn, sáng chói.
- pajjunna** *m.* mây mưa, thần làm mưa.
- pajjota** *m.* cây đèn, ánh sáng, bóng láng.
- pajjhāyati** [pa + jhā + ya] vượt qua sự buồn rầu hay đau khổ, suy xét kỹ lại. *aor.* --**āyi**. *pr.p.* --**yanta**.
- pañca** 3. số 5. --**kalyāṇa** *nt.* năm điểm tốt đẹp [tóc, thịt đầy đủ, răng, màu da, tuổi thọ].--**kamaṇa** *m.* vui thích theo ngũ trần. --**kkhandha** *m.* ngũ uẩn. --**gorasa** *m.* năm thứ sữa của bò là sữa tươi, sữa chua, sữa đậu, sữa bơ, sữa đặc.--**ṅga**, --**ṅgika** *a.* ngũ thể [gồm có 5 thể là đất, hai tay, hai đầu gối].--**ṅgulika** năm chỉ tay [của năm ngón]. --**cakkhu**, --**natta** *a.* có năm cách thấy.--**cattāṭṭisati** *f.* 45. --**cūlaka** *m.* có

năm chòm tóc [bói lại].--**tiṃsati** *f.* 35.--**dasa** 3. số mười lăm. --**navuti** *f.* 95.--**nivara**, --**ṇa** năm pháp cái hay pháp che lấp [là ái tình, sân hận, hôn trầm, phóng tâm, hoài nghi].--**paññāsati** *f.* 55.--**patiṭṭhita** *nt.* ngũ thể bình địa [khi lạy] [chỗ này giải là đầu, mình tay, đầu gối, bàn chân]. --**bandhana** *nt.* sự liên hệ đến năm lần. --**bala** *nt.* ngũ lực. --**mahāpariccāga** *m.* năm điều đại thí [là của cải, vợ con, thù tặc và sinh mạng], có chỗ nói là ngôi báu. --**mahāvīlokana** *nt.* năm điều bỏ tất xem coi có đủ không trước khi đi đầu thai vào lòng Phật mẫu trong kiếp chót là: thời kỳ, châu, xứ [chỗ], dòng giống và mẹ.--**vaggiya** *a.* nhóm năm thầy Kiều Trần Như. --**vaṇṇa** *a.* năm màu là xanh, vàng, trắng đỏ và màu gạch hay màu cam. --**vīsati** *f.* hai mươi lăm. --**saṭṭhi** *f.* sáu mươi lăm. --**sata** *nt.* năm trăm. --**sattati** *f.* bảy mươi lăm. -**sahassa** *nt.* năm ngàn. --**sīla** *nt.* ngũ giới cấm. --**hattha** *a.* đo năm hắc tay.

pañcaka *nt.* một nhóm có năm, thời gian năm năm.

pañcakkhattum *ad.* năm lần.

pañcadhā *ad.* trong năm cách.

pañcavidha *a.* năm lần.

pañcaso *in.* năm cách hay năm đường lối.

pañcānantariya *nt.* năm pháp vô gián nghiệp là giết cha, mẹ,

Alahán, chia rẽ tăng chúng, làm Phật đổ máu.

pañcābhīññā *f.* ngũ thông là thân thông, nhãn thông, nhĩ thông, tha tâm thông, túc mạng thông.

pañcāvudha *nt.* năm món khí giới là gươm, kiếm, chùy, cung, búa.

pañcāsīti *f.* tám mươi lăm.

pañcāha *nt.* năm ngày.

pañjara *m.* cái lồng, chuồng, cũi, nhà giam, lao, ngục.

pañjalika *a.* chấp tay lại với tư cách vái chào.

pañña *a.* người có trí tuệ, có học thức.

paññatā *f.* thật có trí tuệ.

paññatta *pp.* của *paññāpeti*.

paññatti *f.* sự chỉ định, sự đặt tên, quan niệm, ý tưởng, lệ luật.

paññavantu *a.* trí tuệ, sáng suốt.

paññā *f.* huệ, sự hiểu biết, kiến tánh. --**kkhandha** *m.* qui tắc về phận sự của trí tuệ.--**cakkhu** *nt.* nhãn tuệ. --**dhana** *nt.* kho tàng của trí tuệ. --**bala** *nt.* huệ lực. --

vimutti *f.* tuệ giải thoát. --**vuddhi** *f.* sự phát triển trí tuệ. --

sampadā *f.* sự đầy đủ trí tuệ cao thượng.

paññaṇa *nt.* dấu hiệu, dấu vết.

paññāta *pp.* của *paññāyati*.

paññāpaka *a.* người cố vấn, cho huấn từ, được chỉ định.

paññāpana *nt.* sự kê khai, sự sắp xếp [chỗ ngồi, v.v....]

paññāpeti [pa + nā + āpe] làm cho điều hòa, làm ra lệ luật, làm

- cho hiểu biết, kê khai, sắp xếp.
aor. --esi. pp. --pita hay --paññatta. pr.p. --penta. abs. --petvā.
- paññayāti** [pa + nā + ya] hiện ra, được rõ ràng, thật sự. *aor. --āyi. pp. --paññatta. pr.p. yamāna. abs. --yitvā.*
- pañha** 3. câu hỏi, sự vấn. --**vissajjana, --vyākaraṇa** *nt.* sự đáp, sự trả lời.
- paṭa** *m., nt.* vải, y phục.
- paṭaggi** *m.* người giữ lửa [cho môi].
- paṭanga** *m.* người cắt cỏ.
- paṭala** *nt.* vật che đậy, tấm da mỏng, bao, cuốn phim, sự lốt ghép.
- paṭalikā** *f.* tấm trải giường bằng len có thêu bông hoa.
- paṭaha** *m.* trống trận, trống tang đồng, kiêng đồng.
- paṭāka** *f.* cây cờ, cây phướn.
- paṭi, pati** tiếp đầu ngữ có nghĩa là nghịch lại, chống đối, đối lập, hướng về.
- paṭikaṅkhati** [paṭi + kakh + ñ + a] ước mong, mong mỏi. *aor. --khi. pp. --khita.*
- paṭikaṇṭaka** *a.* nghịch lại, chống đối, đối chọi. *m.* kẻ địch.
- paṭikamma** *nt.* sửa lại, sự đền tội.
- paṭikara** *a.* sửa lại, làm ngược lại, chuộc tội, đền tội lỗi.
- paṭikaroti** [paṭi + kar + o] sửa lại, đền tội, hành vi ngược lại. *aor. --*
- kari. pp. --kata. pr.p. --karonta.**
- paṭikassati** [paṭi + kas + a] rút lui, thảy về phía sau. *aor. --kassi. pp. --kassita.*
- paṭikāra** *m.* sự hành động trái ngược, sự trả thù, sự bồi thường, đền bù lại.
- paṭikujjana** *nt.* bao hay cuốn lên, lật úp xuống.
- paṭikujjeti** [paṭi + kuj + e] đẩy lên, lật úp xuống. *aor. --esi. pp. kujjita. abs.--jetvā, --jitvā, --kujjiya.*
- paṭikujjhati** [paṭi + kudh + ya] bị giận trả lại, nổi sân lại.
- paṭikuṭṭha** *pp.* đáng quở trách, đáng khinh bỉ, làm cho mất danh giá.
- paṭikkanta** *pp. của paṭikkamati.*
- paṭikkama** *m.* đi một phía, đi lùi về sau.
- paṭikkamati** [paṭi + kam + a] bước lùi phía sau, đi trở về hay đi một bên. *aor. --kami. pr.p. --manta. abs. --mitvā, paṭikkamma.*
- paṭikkamana** *nt.* đi về, rút về nghỉ. *--sālā f.* phòng nghỉ tạm.
- paṭikkosanā** *f.* sự phản đối.
- paṭikkosati** [paṭi + kus + a] quở trách, khinh khi, chối từ, chửi rủa. *aor. --kosi. pp. paṭikkukṭṭha. abs --kositvā.*
- paṭikkhipati** [paṭi + khip + a] bác bỏ, chối từ, chống đối. *aor. --khipi. pp. --khitta. abs. --ptivā. --khippa.*

paṭikkhepa *m.* sự chối từ, chống đối, sự không có.

paṭigacca *in.* trước tiên, khởi đầu.

paṭijjhati [paṭi + gidh + ya] mong muốn, ước ao, mê thích. *aor.* --**jhi.** *pp.* --**giddha,** như **gijjhati.**

paṭigūhati [paṭi + gūh + a] đem giấu cất, để lại sau. *aor.* --**gūhi.** *pp.* --**gūhita.** *abs.* **gūhitvā.**

paṭigghanana *nt.* sự tiếp nhận, sự tiếp rước, sự thấu lấy. --**naka** *a.* thợ lãnh, người lãnh, có thể cầm lấy.

paṭikkūla *a.* đáng ghê gớm, không thích được, đáng nên từ bỏ. --**tā** *f.* sự gớm ghê, tởm, làm nôn mửa. --**saññā** *f.* tư tưởng cho là đáng ghê gớm.

paṭiggaṇhāti [paṭi + gah + ṇhā] lấy thợ lãnh, chấp nhận. *aor.* --**ganhi.** *pp.* --**gahita.** *pr.p.* --**ganhanta.** *abs.* --**gahetvā,** --**ganhiya,** **paṭiggayha.**

paṭiggahaṇa như --**gaṇhana.**

paṭiggaha *m.* cái ống nhỏ.

paṭiggahetu *m.* --**gāhaka.** 3. người thợ lãnh, lấy, đồ đựng, người nhận.

paṭigha *m.* sự bất bình, sự hiềm ky, sự ghét bỏ.

paṭighāta *m.* sự đụng chạm [ý kiến], sự hiềm ghét, sự đụng phải, vấp.

paṭighosa *m.* tiếng dội lại.

paṭicarati [paṭi + car + a] đi loanh quanh, tránh né câu hỏi, làm tối, không rõ câu chuyện bàn cãi. *aor.* --**cari.**

paṭicodeti [paṭi + cud + e] quở trách trả lại, la mắng. *aor.* --**esi.** *pp.* --**dita.** *abs.* --**detvā.**

paṭicca *in.* và *abs.* do bởi, bởi vì, có liên quan. --**samuppanna** *a.* nhân quả liên quan [luật nhân quả]. --**samuppāda** *m.* cái này liên hệ đến cái kia [nhân duyên].

paṭicchati [paṭi + isu + a] thợ lãnh, tiếp nhận. *aor.* --**cchi.** *pp.* --**chita.** *abs.* --**chitvā,** --**chiya.**

paṭicchanna *pp.* của **paṭicchādeti.**

paṭicchādaka, --**chādi** *a.* cất giấu, che đậy, giấu đi, làm mờ ám. --**dana** *nt.* sự cất giấu, che đậy.

paṭicchādaniya *nt.* canh thịt hay nước sốt làm bằng nhựa thịt.

paṭicchādeti [paṭi + chad + e] đậy che lên, cất giấu. *aor.* --**esi.** *pp.* --**dita,** --**channa.** *pr.p.* --**denta.** *abs.* --**detvā,** --**chādiya.**

paṭijaggaka 3. người nuôi nấng, nuôi dưỡng, đỡ đầu.

paṭijaggati [paṭi + jag + a] săn sóc, trông nom, nuôi dưỡng, sửa sang. *aor.* --**ggi.** *pp.* --**gita.** *abs.* --**gitvā,** --**ggiya.** --**na** *nt.* sự nuôi nấng, săn sóc, trông nom, sửa sang. --**naka.** *a.* sự nuôi dưỡng, săn sóc.

paṭijaggiya *a.* đáng, nên nuôi dưỡng.

paṭijānāti [paṭi + ñā + nā] cho biết, hứa hẹn, bằng lòng. *aor.* --**jāni.** *pp.* **paṭiññāta.** *pr.p.* --**jānanta.** *abs.* --**jānitvā.**

paṭiññā *f.* sự hứa hẹn, nguyện vọng, sự bằng lòng, sự cho phép.

paṭiñña *a.* dùng nói lại như samanapatiñña, làm cho tin, giả bộ như.

paṭidadāti [paṭi + dā + a] trả lại hoàn lại, sửa sang lại. *aor.* --**dadi**. *pp.* --**dinna**. *abs.* --**datvā**.

paṭidaṇḍa *m.* sự thưởng, sự ban thưởng [công lao].

paṭidasseti [paṭi + dis + e] tự tỏ ra, hiện trở lại. *aor.* --**esi**. *pp.* --**dassita**. *abs.* --**setvā**.

paṭidāna *nt.* ban thưởng, sự hồi phục.

paṭidissati [paṭi + dis + ya] được thấy, hiện diện. *aor.* --**dissi**.

paṭideseti [paṭi + dis + e] tỏ ra, nói ra [sự sám hối của mình]. *aor.* --**esi**. *pp.* --**desita**. *abs.* --**setvā**.

paṭidhāvati [paṭi + dhāv + a] chạy lùi lại, chạy lại gần. *aor.* --**dhāvī**. *abs.* --**vitvā**.

paṭinandati [paṭi + nand + a] được vui mừng, nhận lãnh một cách vui thích. *aor.* --**nandi**. *pp.* --**dita**. *abs.* --**ditvā**. --**nā** *f.* sự hoan hỷ, vui vẻ.

paṭināsikā *f.* lỗ mũi giả.

paṭinivattati [paṭi + ni + vat + a] chạy ngược trở lại. *aor.* --**tti**. *pp.* --**vatta**. *abs.* --**titvā**.

paṭinissagga *m.* bỏ, từ chối, tha thứ.

paṭinissajjati dứt bỏ, từ giả, bỏ, tha thứ. *aor.* --**jjī**. *pp.* --**nissaṭṭha**. *abs.* --**jitvā**, **jjīya**.

paṭineti [paṭi + ni + a] dẫn lui lại. *aor.* --**esi**. *pp.* --**nita**. *abs.* --**netvā**.

paṭipakkha *a.* ngược lại, đối lập. *m.* kẻ thù địch, kinh chống. --**khika** thù nghịch, thuộc phe đối lập.

paṭipajjati [paṭi + pad + ya] đi trên con đường, [sự huấn luyện] đi theo, hành theo một phương pháp. *aor.* --**jjī**. *pp.* --**panna**. *pr.p.* **pajjamāna**. *abs.* --**jitvā**.

paṭipajjana *nt.* phương châm, sự thực hành, hành theo.

paṭipanna *nt.* thư trả lời.

paṭipatti *f.* hạnh kiểm, sự thực hành, sự hành đạo.

paṭipatha *m.* đường lối nghịch, con đường mặt trước.

paṭipadā *f.* đường thực hành, phương cách của sự tiến hóa.

paṭipanna *pp.* của **paṭipajjati**.

paṭipaharati [paṭi + pa + har + a] đánh lại, đập lại. *aor.* --**hari**. *pp.* --**pahaṭa**. *abs.* --**ritvā**.

paṭipahiṇāti [paṭi + pa + hi + ṇā] gọi trả lại. *aor.* --**hiṇi**. *pp.* --**pahita**. *abs.* --**hinitvā**.

paṭipāti *f.* trật tự liên tiếp. --**pātiyā** *ad.* theo thứ tự, liên tiếp.

paṭipādaka 3. người lo sắp xếp hay giúp đỡ. *m.* đồ kê giường.

paṭipādeti [paṭi + pad + e] mang vào, sắp xếp, cung cấp. *aor.* --**esi**. *pp.* --**dita**. *abs.* --**detvā**.

paṭipīlana *nt.* sự áp bức.

paṭipīleti [paṭi + pī + e] áp bức, đè ép [một dân tộc]. *aor.* --**esi**. *pp.* --**lita**. *abs.* --**letvā**.

paṭipuggala *m.* sự cạnh tranh, sự kình chống, người đồng đẳng, bè bạn.

paṭipucchati [paṭi + pucch + a] hỏi lại, đề câu hỏi về việc. *aor.* --**cchi**. *pp.* --**cchita**.

paṭipucchā *f.* sự hỏi lại.

paṭipūjanā *f.* cung kính, danh dự.

paṭipūjeti [paṭi + pūj + e] làm về vang, tôn trọng. *aor.* --**esi**. *pp.* --**jita**. *abs.* --**jetvā**.

paṭipeseti [paṭi + pes + e] gọi trả lại, gọi ra đến, gọi đi.

paṭipassaddha *pp.* của *paṭipassambhati*.

paṭipassaddhi *f.* sự yên tịnh, sự yên lặng, sự an vui hoàn toàn, sự làm cho dịu.

paṭipassambhati [paṭi + pa + sambh + a] được an vui, yên tịnh, được êm dịu. *aor.* --**mbhi**. --**nā** *f.* như *passaddhi*.

paṭibaddha *pp.* của *paṭibandhati* cột dính với, do nơi, cảm dỗ bởi. --**citta** *a.* ràng buộc trong sự thương yêu, mê say.

paṭibala *a.* có thể, có quyền, đủ quyền.

paṭibāhaka *a.* sự ngăn cản, đẩy lui, người ngăn cản.

paṭibāhati [paṭi + vah + a] tránh xa, chối từ, tránh khỏi. *aor.* --**bāhi**. *pp.* --**bāhita**. *pr.p.* --**bāhanta**. *abs.* **bāhitvā**, --**bāhiya**.

paṭibimba *nt.* hình ảnh, sự phản chiếu, bản sao. --**bimbita** *a.* phản chiếu.

paṭibujjhati [paṭi + budh + ya] hiểu biết, thức dậy, thức tỉnh. *aor.* --**jjhi**. *pp.* --**buddha**. *abs.* --**jhitvā**.

paṭibhaya *nt.* sợ sệt, kinh hãi.

paṭibhāga *a.* bằng nhau, giống nhau. *m.* sự in hết, sự giống in nhau.

paṭibhāti [paṭi + bhā + a] nhớ lại trong trí, được rõ ràng. *aor.* --**bhāsi**.

paṭibhāṇa *nt.* trí sáng sẵn sàng, sự thông minh, sáng suốt. --**vantu** *m. f. a.* sẵn có trí tuệ sáng suốt.

paṭibhāsati [paṭi + bhās + a] nói trả lại, trả lời, đáp lại. *aor.* --**bhāsi**.

paṭimagga *m.* đường ngược lại, đường đối diện.

paṭimaṇḍita *pp.* của *paṭimandeti* gồm có, trang điểm với.

paṭimalla *m.* sự cạnh tranh, đối thủ, người đánh vật, địch thủ.

paṭimā *f.* hình ảnh, mặt mày.

paṭimāneti [paṭi + mān + e] làm cho danh dự, trông đợi. *aor.* --**esi**. *pp.* **mānita**. *abs.* --**netvā** tôn kính.

paṭimukka *pp.* của *paṭimuñcati* bọc vào, cột lại, trói lại.

paṭimuñcati [paṭi + muc + ṃ + a] mặc y phục vào, cột lại, đóng lại [sách]. *aor.* --**muñci**. *abs.* --**citvā**.

paṭiyādeti [paṭi + yat + e] sửa soạn, sắp xếp, giao lại, cung cấp. *aor.* --**esi**. *pp.* --**ḍita**, --**yatta**. *abs.* --**detvā**.

paṭiyodha *m.* quân địch, kẻ thù
nghịch, sự đánh trái ngược lại.

paṭirāja *m.* nhà vua thù địch.

paṭi [ti] rūpa *a.* thuận lợi, đúng
rồi, xứng đáng.

paṭi [ti] rūpaka *a.* giống như, giả
dạng như, trong hình dạng của...

paṭirūpatā *f.* sự giống nhau, sự in
nhau, đúng in.

paṭiladdha *pp.* của *paṭilabhati*.

paṭilabhati [paṭi + labh + a] được
lợi lộc, thọ lãnh. *aor.* --labhi.
pr.p. --bhanta. *abs.* --bhitvā, --
laddhā.

paṭilābha *m.* sự được lợi, sự được,
tậu, thấu được.

paṭīlyati [paṭi + lī + ya] rút lui,
tránh xa nơi. *aor.* --liyi. *pp.*

paṭīlina. *abs.* --liyivā.

paṭīlyana *nt.* sự tránh xa, rút lui.

paṭiloma *a.* ngược lại, trái lại, đối
chọi lại. --pakkha *m.* phe đối
lập, sự đối chọi, chống đối.

paṭivacana *nt.* trả lời, đáp lại.

paṭivattana *nt.* dòi, quay về phía
sau, lùi lại sau.

paṭivattiya *a.* quay lại phía sau.

paṭivattu *m.* người nói chống đối.

paṭivatteti [paṭi + vat + e] quay về
phía sau. *aor.* --esi. *pp.* --vattita
abs. --tettvā, --vattiya.

paṭivadati [paṭi + vad + a] trả lời,
đáp lại, nói trả lại. *aor.* --vadi.
pp. --vutta. *abs.* --vatvā, --
vaditvā.

paṭivasati [paṭi + vas + a] ở, cư
ngụ. *aor.* --vasi. *pp.* --vutta. *abs.* --
sitvā.

paṭivātaṃ *ad.* ngược gió.

paṭivāda *m.* cãi lại, bô trở lại.

paṭivimsa *m.* một cỗ phần, một
miếng [phần].

paṭivijānāti [paṭi + vi + ñā + nā]
nhìn nhận, biết. *aor.* --jāni.

paṭivijjhati [paṭi + vidh + ya]
thâm vào, hiểu biết, gồm vào.
aor. --jhi. *pp.* --viddha. *abs.* --
vijjha, --vijjhitvā.

paṭividita *pp.* của *paṭivijānāti* sự
hiểu biết, sự nhận chắc, sự tin
chắc.

paṭivinodana *nt.* sự dòi đi, sự trực
xuất, sự kéo ra khỏi.

paṭivinodeti [paṭi + vi + nud + e]
làm tiêu tan [ảo tưởng], dẹp đi,
đuổi đi khỏi. *aor.* --esi. *pp.* --
dita. *abs.* --dettvā.

paṭivibhajati [paṭi + vi + bhaj + a]
phân chia, định rõ, chỉ rõ. *aor.* --
bhaji. *pp.* --vibhatta. *abs.* --
bhajitvā.

paṭivirata *pp.* của *paṭiviramati*.

paṭiviramati [paṭi + vi + ram + a]
xa lánh từ. *aor.* --rami. *pr.p.* --
manta. *abs.* mitvā.

paṭivirujjhati [paṭi + vi + rudh +
ya] làm thành thù địch, chống
đối. *aor.* --jhi. *abs.* --jhitvā.

paṭiviruddha *pp.* của
paṭivirujjhati, sự đối lập, sự
nghịch lại.

paṭivirūhati [paṭi + vi + ruh + a] mọc trở lại. *aor.* --rūhi. *pp.* --viruḷha. *abs.* --rūhitvā.

paṭivirodha *m.* sự chống đối, đối lập, sự thù nghịch.

paṭivissaka *m.* người lân cận. *adj.* sự lân cận, sự cư ngụ gần nhau.

paṭivedeti [paṭi + vid + e] làm cho hiểu biết, báo cáo, tuyên bố. *aor.* --esi. *pp.* --vedita. *abs.* --detvā.

paṭivedha *m.* sự giặc ngộ, sự đắc được, sự hiểu biết rõ ràng.

paṭisankharoti [paṭi + sam + kar + o] sửa soạn lại, tu bổ lại, vá lại. *aor.* --khari. *pp.* --khata. *abs.* --kharitvā.

paṭisaṅkhā, --khāya *abs.* đã quán tưởng hay phân tích [sự lợi ích] rõ rệt. --na *nt.* sự phân biệt rõ, sự suy xét, sự chú ý, sự quán tưởng. --ra *m.* như paṭisamkharāṇa.

paṭisaṅcikkhati [paṭi + sam + cikkh + a] phân biệt rõ, suy xét. *aor.* --khi. *pp.* --khita.

paṭisanthāra *m.* sự tiếp rước, sự ân cần tiếp rước.

paṭisandahati [paṭi + sam + dah + a] thống nhất, hòa hợp. *aor.* --dahi. *pp.* --sandhita, --sandahita.

paṭisandhātu *m.* người hòa hợp, người hòa giải, đem lại hòa bình, đoàn kết.

paṭisandhāna *nt.* sum họp, đoàn tụ.

paṭisandhi *f.* sự tái sinh, sum họp, đầu thai vào lòng mẹ.

paṭisambhidā *f.* sự minh sát về, phân tách, sự hiểu biết phân biệt rõ.

paṭisammodati [paṭi + sam + mud + a] lời tiếp rước thân mật. *aor.* --modi. *pp.* --modita. *abs.* --ditvā.

paṭisaraṇa *nt.* sự núp ẩn, sự giúp đỡ, bảo vệ, hộ trì.

paṭisallāna *nt.* yên tĩnh, nghỉ ngơi, ẩn dật an nhàn. --sārappa *a.* chỗ thuận tiện cho sự ẩn dật [sự tham thiền, hành đạo].

paṭisalliyati [paṭi + sam + lī + ya] đang ẩn dật, tham thiền. *aor.* --liyi. *pp.* --līna. *abs.* --liyitvā.

paṭisaṃyutta *pp.* của *paṭisamuyujjati* có liên hệ đến, thuộc về.

paṭisaṃvedī *a.* người thọ hưởng, kinh nghiệm, đau khổ, hay vui thích.

paṭisaṃvedeti [paṭi + sam + vid + e] đang bị [chịu đựng] cảm giác, thực nghiệm. *aor.* --esi. *pp.* --vidita, --vedita. *abs.* --detvā.

paṭisaṃharana *nt.* --hāra. *m.* có thể xếp lại được, dời dẹp đi được.

paṭisaṃharati [paṭi + sam + har + a] rút lui, dời đi, xếp lại. *aor.* --hari. *pp.* --harita, --haṭa. *abs.* --haritvā.

paṭisaṃkharāṇa *nt.* sự vá lại, sự sửa chữa lại, sự tu bổ lại.

paṭisāmeti [paṭi + sam + e] sắp xếp có thứ tự, để riêng ra. *aor.* --esi. *pp.* --mita. *abs.* --metvā.

paṭisāsana *nt.* phúc đáp, trả lời thông điệp.

paṭisedha *m.* --**dhana** *nt.* ngăn cấm, từ chối, tránh né. --**ka** *a.* ngăn cấm, ngăn ngừa, từ chối.

paṭisedheti [paṭi + sidh + e] tránh né, ngăn ngừa, chối từ, ngăn cấm. *aor.* --**esi**. *pp.* --**dhita**. *abs.* --**dhetvā**, --**dhiya**.

paṭisevati [paṭi + sev + a] theo sau, theo dõi, thực hành, dùng một thức thuốc, mê thích theo. *aor.* --**sevi**. *pp.* --**vita**. *pr.p.* --**sevanta**. *abs.* --**sevitvā**, --**seviya**. --**na** *nt.* sự thực hành, sự cần dùng, sự đi theo.

paṭisotaṃ *ad.* ngược dòng [nước].

paṭissava *m.* sự hứa hẹn, sự bằng lòng.

paṭissuṇāti [paṭi + su + ṇā] bằng lòng, hứa hẹn, thỏa thuận. *aor.* -**suṇi**. *pp.* --**suta**. *abs.* --**sunitvā**.

paṭihaññati [paṭi + han + ya] bị đánh đập, phải lòng, say mê; bị đau đớn. *aor.* --**hanni**. *pp.* --**hata**. *abs.* --**hannitvā**.

paṭihata *pp.* của *paṭihaññati* bị đánh đập, phải lòng, say mê.

paṭihanana *nt.* sự gõ, đập, đánh, sự ghét bỏ, sự đẩy, sự đụng chạm.

paṭihanati [paṭi + han + a] đánh, đập lại, tránh né, đụng, chạm nhau. *aor.* --**hani**. *pp.* **pantihata**. *abs.* --**hantvā**.

paṭu *a.* thông thạo, khôn khéo, người thông thạo. --**tā** *f.* --**ttā** *nt.* sự khôn khéo.

paṭola *m.* trái bầu [nguồn ngào như con rắn], cây bí.

paṭṭa, **paṭṭaka** *nt.* một tấm, một miếng, một bản khắc [chữ], một miếng dài.

paṭṭa *nt.* hàng vải, một tấm vải để băng bó, một miếng vải dài. *adj.* thuộc về hàng lụa.

paṭṭana *nt.* một hải cảng, một tỉnh lỵ gần thương cảng.

paṭṭikā *f.* một miếng vải dài, một cuộc băng, dây nịt lưng.

paṭṭhāpeti [pa + thā + āpe] thành lập, khởi sự, bắt đầu [làm gì]. *aor.* --**esi**. *pp.* --**pita**. *abs.* --**petvā**.

paṭṭhāna *nt.* khởi sự tiến tới, khởi điếm, nêu ra, trưng ra, dẫn ra, đề nghị.

paṭṭhāya *in.* khởi sự vói, từ đây về sau, kể từ đây.

paṭhati [paṭh + a] đọc, xem, tụng kể ra. *aor.* --**paṭhi**. *pp.* --**paṭhita**. *abs.* **paṭhitvā**, --**na** *nt.* sự đọc.

paṭhama *a.* trước tiên, trước hết xưa kia. --**maṃ** *ad.* trước hết, lần đầu tiên. --**taraṃ** *ad.* trước hết, càng sớm càng tốt.

paṭhavī *f.* đất. --**kampana** *nt.* sự động đất [rung rinh]. --**kasiṇa** *nt.* lấy đất làm đề mục tham thiền. -**calana** *nt.* --**cāla** *m.* sự rung rinh đất. --**dhātu** *f.* chất đất. --**sama** *a.* giống in như đất. --**vojā** *f.* hương vị của đất.

paṇamati [pa + nam + a] cúi mình để chào, tôn sùng, đánh lễ, lễ bái.

aor. --**mi.** *pp.* --**mita**, --**ta.** *abs.* **mitvā.**

paṇāma *m.* lễ bái, sự cúi mình xuống; sự tôn kính, sự lạy.

paṇāmeti [pa + nam + e] giải tán, sa thải, đóng lại, giăng ra. *aor.* --**esi.** *pp.* --**mita.** *pr.p.* --**menta.** *abs.* --**metvā.**

paṇidahati [pa + ni + dah + a] ước vọng, mong muốn, hướng dẫn, truyền bá. *aor.* --**dahi.** *pp.*

paṇihita, **dahita.** *abs.* **paṇidhāya**, **dahitvā.**

paṇidhāna *nt.* panidhi; *m.* nguyện vọng, sự ước muốn.

paṇipāta *m.* sự tôn kính, lễ bái.

paṇiya *nt.* hàng hóa, thương mại. *m.* người buôn bán.

paṇihita *pp.* của **paṇidahati** được hướng dẫn, nghiêng về, cố ý.

paṇīta *a.* cao quý, đầy hương vị ngọt ngon. --**tara** *a.* càng quý báu, ngon nhất.

paṇeti [pa + ni + e] ra lệnh [phạt vạ]. *aor.* --**esi.** *abs.* --**paṇetvā.**

paṇḍaka *m.* người bộ nắp, hoạn quan.

paṇḍara *a.* màu trắng.

paṇḍicca *nt.* trí tuệ, bác học, thông thái.

paṇḍita *a.* sáng suốt. *m.* người trí tuệ. --**ka** *m.* nhà mô phạm, giáo sư.

paṇḍu *a.* vàng dợt, hơi vàng vàng. --**kambala** *nt.* mền màu cam, tên cái gai của đức Trời Đệ Thích. --**palāsa** *m.* người sẵn sàng rời

bỏ gia đình, là khô héo, tàn úa. -**roga** *m.* bệnh vàng da, bệnh huỳnh疸.

paṇṇa, --**naka** *nt.* lá cây, lá bói diệp để viết chữ lên, lá thơ. --**kuti** *f.* lều tranh hay lợp bằng lá. --**cchatta** *nt.* tàn hay lọng làm bằng lá cây. --**santhara** *m.* chiếu, đệm làm bằng lá. --**sālā** *m.* chòi, lều, nhà bằng lá.

paṇṇatti như paññatti.

paṇṇarasa 3. số mười lăm, ngày rằm.

paṇṇākāra *m.* vật biếu tặng, đồ cho.

paṇṇāsā *f.* số năm mươi [50].

paṇṇika *m.* người bán rau, cải, trái cây, lá tươi.

paṇya như paṇiya.

paṇhi *m.* gót chân.

patati [pat + a] rớt xuống, hạ xuống [phi cơ] đáp xuống. *aor.* -**pati.** *pp.* **patita.** *pr.p.* **patanta.** *abs.* **patitvā.**

patana *nt.* sự rớt xuống.

patanu *a.* ốm yếu quá, mảnh khảnh.

patākā *f.* lá cờ, cờ hiệu [đuôi cheo].

patāpa *m.* sự huy hoàng, xán lạn. --**vantu** *a.* huy hoàng, xán lạn.

patāpeti [pa + tap + e] làm cho nóng, làm khô héo, làm cháy sém. *aor.* --**esi.** *pp.* **patāpita.**

pati *m.* chúa tể, chồng chủ nhân, thầy. --**kula** *nt.* gia quyến bên chồng.

patiṭṭhahati, --ṭṭhāti [pati + thā + a] thành lập, đứng vững vàng, tìm sự nâng đỡ. *aor.* --ṭṭhahi, --ṭṭhāsi. *pp.* --ṭṭhita. *pr.p.* --hanta. *abs.* --ṭṭhavitvā, --ṭṭhāya. *inf.* --ṭṭhituṃ, --ṭṭhātuṃ.

patiṭṭhā *f.* sự giúp đỡ, nâng đỡ, chỗ nghỉ ngơi.

patiṭṭhātabba, --ṭṭhātabba *pt.p.* nên, đáng được thành lập.

patiṭṭhāna *nt.* định cư, nhất định, sự giúp đỡ.

patiṭṭhāpeti *caus.* của *patiṭṭhāti* thành lập, xây dựng, sắp đặt. *aor.* --esi. *pp.* --pita. *pr.p.* --penta. *abs.* --petvā, --piya.

patiṭṭhāpetu *m.* người sáng lập, thành lập.

patita *pp.* của *patati*.

patiṭṭhāti [pati + thā + a] đứng dậy, trở lại.

patibbatā *f.* người vợ chân thành.

patirūpa như *paṭirūpa*

patissata *a.* tư tưởng, chú ý.

patīci *f.* hướng tây.

patīta *a.* vui mừng, hoan hỷ.

patoda *m.* cây gậy đầu có mũi nhọn để thúc trâu bò kéo xe, roi để đánh xe. --ka *nt.* móc sắt; sự thúc, đẩy ai bằng ngón tay. --laṭṭhi *f.* cây gậy của người đánh xe.

patta *pp.* của *pāpunāti* đến nơi đã được, đắc được.

patta *m.* bình bát [đi khát thực] *nt.* cái lá cây, cái lông [chim], cánh chim. --kkhandha *a.* nhìn

xuống, nghiêng vai xuống, ngã lòng, chán nản. --gata *a.* cái chi có trong bình bát.--gandha *m.* mùi của lá cây. --gāhaka *m.* người mang bình bát cho người khác. --thavikā *f.* áo bát. --pānī *a.* bình bát trong tay. --pinḍika *a.* ăn trong một bình bát [không dùng vật thứ hai].

pattabba *pt.p.* của *pāpunāti* cái chi mình được, đến hay đắc.

pattādhāraka *m.* chân bát, đồ kê bát.

pattānumodanā *f.* sự hồi hướng phước báu, hay sự hoan hỷ thọ lãnh phước.

patti *m.* bộ binh, pháo binh. *f.* sự đến, đắc được, phước báu, điều thiện, một phần cho. --ka *a.* được một phần. --dāna *nt.* hồi hướng phước lành hay chia phần phước báu.

pattika, **padika** *a.* đi bộ. 3. người đi bộ, bộ binh.

pattuṇṇa *nt.* một thứ vài.

pattuṃ *inf.* đến nơi, đắc được.

pattha *m.* sự đo lường mẽ cốc, hay vật lỏng [dầu], bốn cái này làm một cân, coi chữ pasata.

patthaṭṭa *pp.* của *pattharati* rải ra, truyền ra, hiểu biết rất rộng.

patthaddha *a.* cứng quá, vất vả quá.

patthanā *f.* sự quyết tâm, nguyện vọng, sự ước mong.

patthayati [pa + attha + aya] ước ao, mong mỏi, nguyện ước. *aor.*

--**thayi**. *pr.p.* --**yanta**. *pp.*
patthita. *abs.* **yitvā**.

patthayāna *a.* ước mong.

patthara *m.* một tảng, một tấm đá đẹp.

pattharati [pa + thar + a] rải ra, truyền bá, mở rộng. *aor.* --**thari**.
pp. **patthaṭa**. *pr.p.* --**ranta**. *abs.*
--**pattharivā**.

patthiva *m.* ông vua.

pattheti [pa + atth + e] nguyện vọng, mong mỏi. *aor.* --**esi**. *pp.*
thita. *pr.p.* **thenta**. *abs.* --**thetvā**.

patvā *abs.* của *papunāti* đã đến nơi, đã được.

patha *m.* con đường, đường đi, hàng của là *gananapathā*, hàng của bài toán, kế toán.

pathavī như *paṭhavi*.

pathāvī, **paṭhika** *m.* lũ hành, người đi bộ.

pada *nt.* bàn chân, bước chân, một lời nói, địa vị, chỗ, lý do, nguyên nhân một câu kệ, sự an nghỉ cuối cùng. --**ṭṭhāna** *nt.* nguyên nhân gần nhất, kế cận. --**cetiya** *nt.* bàn chân, dấu chân thánh nhân [như Đức Phật]. --**jāta** *nt.* nhiều kiểu dấu chân. --**pūraṇa** *nt.* một phần nhỏ trợ từ. --**bhājana** *nt.* sự phân chia tiếng nói, phân mỗi tiếng riêng ra. --**bhāṇaka** *a.* người đọc những lời lẽ trong kinh. --**vaṇṇanā** *f.* giải thích từ tiếng. --**valaṅga** *nt.* dấu vết, dấu chân. --**vibhāga** *m.* sự rời riêng của tiếng. --**sadda** *m.* tiếng chân bước đi.

padakkhiṇā *f.* sự đi chung quanh, sự đi vòng phía tay mặt của bậc đáng tôn kính hay vật đáng tôn sùng [tháp], đi quanh [nhiều Phật ba vòng].

padatta *pp.* của *padāti* trao cho, phân phát cho.

padara *nt.* tấm ván, cái bàn.

padavītiḥāra *m.* sự đổi bước đi.

padahati [pa + dah + a] cố gắng, ham mê, bắt đầu, chạm trán. *aor.*
padahi. *pp.* --**hita**. *abs.* --**hitvā**.

padātave *inf.* cho, tặng, bố thí.

padātu *m.* người cho, người chia cho.

padāna *nt.* sự cho, sự tặng.

padāḷana *nt.* sự tách ra, xé ra, sự chẻ, bừa ra [củi].

padāḷeti [pa + dār + e] chẻ, bừa ra, tách ra, mở tung ra. *aor.* --**esi**. *pp.*
--**ḷita**. *pr.p.* --**ḷenta**. *abs.* --**ḷetvā**.

padāḷetu *m.* người chẻ, bừa ra.

padika *a.* gồm có những hàng thơ. *m.* người đi bộ.

paditta *pp.* của *padippati*.

padippati [pa + dip + ya] làm lên ngọn, làm cho cháy thêm. *aor.* --
ppi. *pr.p.* --**pamāna**.

padissati [pa + dis + ya] thấy được, hiện ra, tỏ ra. *aor.* --**dissi**.
pp. **paḍiṭṭha**. *pr.p.* --**samāna**.

paḍīpa *m.* cái đèn, ánh sáng.

paḍipeyya *nt.* nhiên liệu cho ánh sáng.

paḍikāla *m.* giờ đốt đèn.

paḍipeti [pa + dip + e] thắp đèn, giải nghĩa, làm cho hăng hái.

aor. --esi. pp. --pitā. pr.p. --penta. abs.--petvā.

padīyati [pa + dā + ī + ya] bỏ ra, hay là biểu tặng, cho. *aor. --padīyi. pp. padinna.*

paduṭṭha *pp. của padussati* độc ác, đối bại, hư thúi.

padubbhati [pa + dubb + ya] âm mưu chống lại. *aor. --bhi. pp. --bhita. abs. --bhitvā.*

paduma *nt.* hoa sen, tên một cảnh địa ngục [nơi đê luận tội] và nơi đó có nhiều lăm [không kể xiết].

--kāṇṇikā *f.* vỏ bông sen. **--kalāpa** *m.* một bó hoa sen. **--gabbha** *m.* trong lòng hoa sen. **--patta** *nt.* cánh hoa sen. **--rāga** *m.* hộ rubi. **--sara** *m.* ao, hồ sen. **--minī** *f.* cọng sen. **--minīpatta** *nt.* lá sen.

padumī *a.* có những bông sen, có đóm, có vằn.

padussati [pa + dus + ya] làm sái, đối bại, hư thúi, phạm lỗi. *aor. --esi. pp. paduṭṭha. abs. --ssitvā.*

padussana *nt.* sự phạm luật, âm mưu.

padūseti [pa + dus + e] làm nhơ bẩn, làm hư thúi, làm tội bại, xấu xa. *aor. --esi. pp. padūsita. abs. --setvā.*

padesa *m.* miền, xứ, chỗ, địa phận. **--ñāṇa** *nt.* sự hiểu biết có hạn chế. **--rajja** *nt.* sự uy quyền của địa phận. **--rāja** *m.* tiểu vương, quận tước.

padosa *m.* hoang hôn, sự sân hận, sự không đủ, thiếu, khiếm khuyết.

padma như paduma.

padamsa *m. --sana* *nt.* sự phá hủy, sự vi phạm, sự phạm luật, sự cướp giết.

padamsiya *a.* chịu trách nhiệm, bị vi phạm hay tấn công trước hay cướp giết.

padhamseti [pa + dham + e] phá hủy, tấn công, cướp giết, vi phạm. *aor. --esi. pp. --sita. abs. --setvā. pr.p. --senta.*

padhāna *a.* đứng đầu, trước nhất.

padhāna, padahana *nt.* cố gắng, ráng sức, tinh tấn. **--ghara** *nt.* cái nhà dùng để tham thiền. **--nika** *a.* cố gắng tham thiền.

padhāvati [pa + dhāv + a] chạy ra, đến. *aor. --padhāvi.*

padhāvana *nt.* sự chạy ra.

padhūpeti [pa + dhup + e] làm lên khối, xông khói, coi **dhūpeti**. *pp. padhūpita.*

padhota *pp. của padhovati* rửa sạch, làm cho bén, nhợn.

pana *in.* và, lại nữa, nhưng vậy, ngược lại, và bây giờ đây, hơn nữa.

panasa *m.* cây mít. *nt.* trái mít hay sa kê.

panassati [pa + nas + ya] bị mất, biến mất, đi đến sụp đổ. *aor. --ssi. pp. panatṭha.*

panālikā *f.* ống điếu, ống tròn [túp], eo biển, dòng nước.

panudati [pa + nud + a] đòi đi, đẩy đi chỗ khác, làm tiêu tan.
aor. --nudi. pp. --dita. abs. --ditvā, diya. pr.p. --damāna.

panu [ū] **dana** *nt.* sự đòi đi, sự làm tan đi, sự bác bỏ.

panta *a.* khoảng cách, xa xăm, ẩn dật, thanh vắng. --**senāsana** *nt.* nơi an nghỉ thanh vắng, cô tịch.

panti *f.* một hàng, một dãy.

pantha *m.* con đường, lối đi. --**ka**, --**thika** *m.* người đi đường, lối hành. --**ghāta** *m.* --**duhana** *nt.* rình mò để bắt, gài bẫy, sự cướp giết. --**ghātaka** *m.* người rình mò kẻ khác để cướp giết.

panna *a.* rót, đi xuống. --**bhāra** *a.* người đã trút được gánh nặng. --**loma** *a.* người có lông đã rụng, là bị trần áp.

pannaga con rắn.

papa *nt* nước [uống]

papañca *m.* sự chướng ngại, sự trở ngại, sự lầm lạc, trở ngại cho sự tiến hóa tinh thần, sự ngăn trở.

papañceti [pa + pac + e] giáng giải, tri hoãn lại. *aor. --esi. pp. --iñci. abs. --cetvā.*

papaṭikā *f.* meo cây, vô khô bên ngoài của cây [ô].

papatati [pa + pat + a] rót xuống, sa, rót trong. *aor. --papatī. pp. --tita. abs. --papatitvā.*

papatana *nt.* rót, té xuống.

papada *m.* đầu bàn chân.

papā *f.* lều hay trại ở bên đường để cung cấp nước cho người đi đường.

papāta *m.* vực thẳm, dốc cao của một khối đá. --**taṭa** *m.* sự dốc xuống.

papitamaha *m.* ông cố [nội].

paputta *m.* cháu [kêu bằng ông].

pappaṭaka *m.* cái nắm [mọc].

pappoṭheti [pa + poth + e] vỗ [tay], đập. *aor. --esi. pp. --ṭhita. abs. --ṭhetvā.*

pappoti [pa + ap + o] đến nơi, được, đắc được. *abs. pappuyya.*

papphāsa *m.* buồng phổi.

pabandha *m.* sự tiếp tục, một bài thi, một bài luận.

pabala *a.* uy lực, quyền thế, mạnh mẽ.

pabājeti [pa + vaj + e] lưu đày, xua đuổi, đi làm người tu, xuất gia. *aor. --esi. pp. --jita. abs. --jetvā.*

pabujjhati [pa + budh + ya] thức tỉnh, hiểu biết. *aor. --jjhi. pp. pabuddha. abs. --jjhitvā.*

pabodhana *nt.* sự thức tỉnh, nổi dậy, sự giác ngộ.

pabodheti [pa + budh + e] nổi lên, thức dậy, giác ngộ. *abs. --dhetvā. pr.p. --dhenta.*

pabba *nt.* chỗ nổi, gút, phân, đoạn khúc [cây].

pabbakūṭa

pabbajati [pa + vaj + e] đi đến, xuất gia, đi tu. *aor. --baji. pp. --jita. abs. --jitvā. pr.p. --janta.*

pabbajana *nt.* *pabbajjā* *f.* sự xuất gia, sự trở thành người tu.

pabbajita *m.* thầy tu, đạo sĩ.

pabbata *m.* trái núi, hòn đá lớn, to.
--kūṭa *nt.* chóp, đỉnh núi. **--**

gahana *nt.* địa phận toàn rừng núi, cao nguyên. **--ṭṭha** *a.* đứng hay ở trên núi. **--pāda** *m.* ở dưới chân núi. **--sikhara** *nt.* chóp núi. **--teyya** *a.* thường đi lên núi.

pabbājana *nt.* sự lưu đầy, đuổi đi khỏi, trục xuất khỏi. **--janiya** *a.* đáng trục xuất, đầy đi nơi khác.

pabājeti [pa+vaj+e] lưu đầy, xua đuổi đi làm người tu, xuất gia. *aor.* **--esi.** *pp.* **--jita.** *abs.* **--jetvā.**

pabbhāra *m.* dốc núi. *adj.* dốc nghiêng, dẫn đến.

pabhagga *pp.* của *pabhañjati* đứt đoạn, phá hủy, làm hỏng, đánh tan.

pabhaṅkara *m.* vật đem ánh sáng là mặt trời.

pabhaṅgu, **--ṅgura** *a.* mỏng manh, hay bể, có thể tan vỡ.

pabhava *m.* nguồn gốc, suốt. *adj.* cái đó như còn từ nơi sản xuất.

pabhavati [pa + bhū + a] chảy xuống, gốc ở, bắt đầu. *aor.* **--vi.** *pp.* **--vita.** *abs.* **--vitvā.**

pabhassara *a.* chói sáng quá, rực rỡ.

pabhā *f.* ánh sáng, sự chiếu hào quang.

pabhāta *m.* tinh sương, rạng đông. *adj.* trở nên tỏ rõ, xán lạn.

pabhāva *m.* sức mạnh, uy quyền, danh dự, giá trị.

pabhāveti [pa + bhū + e] gia tăng, thêm vào, tán trợ, nuôi nâng. *aor.* **--esi.** *pp.* **--vita.** *abs.* **--vetvā.**

pabhāsa *m.* ánh sáng, xán lạn.

pabhāsati [pa + bhā + a] chói sáng. *aor.* **--āsi.** *abs.* **--sitvā.** *pr.p.* **--santa.**

pabhāseti *caus* của *pabhāsati*, thấp sáng, thấu qua với ánh sáng. *aor.* **--esi.** *pp.* **--sita.** *pr.p.* **--senta.** *abs.* **--setvā.**

pabhijjati [pa + bhid + ya] bị bẻ gãy, mờ tung ra. *aor.* **--jji.** *pp.* **pabhinna.** *pr.p.* **--jamāna.** *abs.* **jitvā.** **--na** *f.* sự riêng ra, rời ra, chia, tách ra.

pabhuti *in.* khởi sự từ, vậy thì. **tatopabhuti** kể từ đó trở đi. **--ka** *a.* từ ngày này, đến từ.

pabhū *m.* chúa tể, người trị vì.

pabheda *m.* sự khác biệt, sự chẻ, tách ra. **--na** *nt.* sự chia ra, bẻ ra. *adj.* phá hoại, sự tàn phá.

pamajjati [pa + mad + ya] trở nên bị đầu độc, không cần đến, sự bê trễ, huờn đãi, bỏ phé. *aor.* **--jji.** *pp.* **pamatta.** *abs.* **--jitvā,** **pamajja.** *inf.* **pamajjitum.**

pamajjanā *f.* **--na** *nt.* huờn trễ lại, bê trễ cầu thả.

pamattabandhu *m.* một người bạn vô dụng là kẻ ác.

pamathati [pa + math + a] đê bẹp, chẻ ngự. *aor.* **--thi.** *pp.* **--thita.** *abs.* **--thitvā.**

pamadāvana *nt.* cánh vườn gần bên cung điện nhà vua.

pamadā *f.* người phụ nữ.

pamaddati [pa + mad + a] đề bẹp xuống, thẳng phục, đánh bại, đánh tan [một đạo quân]. *aor.* --**addi**. *pp.* --**dita**. *abs.* --**ditvā**.

pamaddana *nt.* sự đề bẹp, sự thẳng phục.

pamaddī *m.* người đánh bại, dẹp tan.

pamāṇa *nt.* chùng mực, kích tắc, số lượng. --**ṇaka** *a.* đo lường bằng, cỡ của. --**ṇika** *a.* tùy theo sự điều hòa của chùng mực.

pamāda *m.* sự bê trễ, sự xấu xược, sự không chú ý. --**pāṭha** *nt.* sự lười biếng đọc sách.

pamiṇāti [pa + mi + nā] đo lường, làm cho thích hợp, định rõ. *aor.* --**miṇi**. *pp.* **pamita**. *abs.* **pamitvā**, **pamiṇitvā**.

pamukha *a.* trước hết, uy quyền, cai quản, chánh. *nt.* phía trước sân nhà, tiền đạo.

pamuccati [pa + muc + ya] được phóng thích, thả tự do. *aor.* --**cci**. *pp.* **pamutta**. *abs.* --**citvā**.

pamucchati [pa + mucch + a] xiui, chết ngất, bất tỉnh nhân sự. *aor.* --**chi**. *pp.* --**chita**. *abs.* --**chitvā**.

pamuñcati [pa + muc + ṃ + a] thả lỏng, cho ra, phóng thích, thả ra. *aor.* --**ñci**. *pp.* --**ñcita**, **pamuta**. *abs.* --**ñciya**, --**citvā**. *pr.p.* --**canta**.

pamuṭṭha *pp.* của **pamuṣṣati**.

pamutta như **pamuñcati**. --**tti** *f.* sự tự do, sự được thả ra.

pamudita *pp.* của **pamodati** vui thích vô cùng.

pamuyhati [pa + muh + ya] trở nên ngờ ngác, lạc lối, làm rối trí. *aor.* --**yhi**. *pp.* **pamuḷha**. *abs.* --**hitvā**, **pamuyha**.

pamuṣṣati [pa + mus + ya] quên lãng. *aor.* --**ssi**. *pp.* **pamuttha**. *abs.* --**ssitvā**.

pameyya *a.* có thể đo lường được, so sánh được, có hạn định, dò xét được.

pamokkha *m.* thả ra, giải thoát, lỏng ra, bỏ gánh nặng xuống.

pamocana *nt.* cho tự do, thả lỏng ra, sự giải thoát.

pamoceti [pa + muc + e] cho tự do, thả ra. *aor.* --**esi**. *pp.* --**citta**. *abs.* --**cetvā**.

pamoda *m.* vui thích, thích thú.

pamodati [pa + mud + a] vui thích, hưởng dự thỏa thích, vui mừng. *aor.* **pamodi**. *pp.* --**dita**. *pr.p.* **demāna**. *abs.* --**ditvā**.

pamodanā *f.* như **pamoda**.

pamohana *nt.* sự lừa dối, sự lường gạt.

pamoheti [pa + muh + e] lường gạt, lừa dối, làm cho say mê, dụ hoặc. *aor.* --**esi**. *pp.* --**hita**. *abs.* **hetvā**.

pampaka *m.* một giống vượn ở Ấn Độ.

pamha *nt.* lông mi, lông nheo.

paya *m., nt.* [nhóm của ý], sữa, nước.

payata *a.* trong sạch, thanh lọc, bị ức chế.

payatana *nt.* sự cố gắng, ráng sức siêng năng, chuyên cần.

payāti [pa + yā + a] đi đến, đi ra, khởi hành. *aor.* **payāsi.** *pp.* **payāta.**

payirupāsati [pari + upa + ās + a] phục dịch, hầu hạ, cộng sự, liên kết, làm về vang, danh dự. *aor.* -**pāsi.** *pp.* --**sita.** *abs.* --**sitvā.**

payirupāsanā *f.* sự liên kết, sự hầu hạ, phụng sự.

payuñjati [pa + yuj + m + a] thắng yên ngựa dùng đến, nương tựa, thi hành, ứng dụng. *aor.* --**ñji.** *pp.* --**yutta.** *pr.p.* --**ñjamāna** *abs.* --**jitvā.**

payuttaka *a.* đặt người vào một phận sự, người dò thám, mật vụ.

payoga *m.* phương kế, tiền của, sự hiểu biết, hành vi, sự thực hành, công việc [thương mại]. --**karana** *nt.* sự theo dõi, sự cố gắng. --**vipatti** *f.* sự thất bại kế hoạch, sự áp dụng sai lầm. --**sampatti** *f.* thành công của phương kế.

payojaka, --jetu *m.* người chỉ huy hay cai quản, người quản lý.

payojana *nt.* sự áp dụng, cần dùng sự nhận lãnh, sự đắc cử, sự đề cử.

payojeti [pa + yuj + e] bắt tay vào, nhận lãnh, thi hành, sửa soạn, cần dùng, bắt tay vào việc, tách đổ, phản đối. *aor.* --**esi.** *pp.* --

jita. *pr.p.* --**jenta.** *abs.* --**jetvā, -jīya.**

payodhara *m.* mây mưa, ngực hay vú phụ nữ.

payyaka *m.* ông cố nội.

para *a.* cái khác, kẻ, vật khác, người ngoại quốc, người bên ngoài. --**kata** *a.* do người khác làm. --**kāra** *m.* hành vi của kẻ khác. --**jana** *m.* người lạ mặt, người ngoài. --**attha** *m.* lợi ích của kẻ khác. --**dattūpajīvī** *a.* sống do nhờ nơi, sự bố thí của kẻ khác. --**neyya** *a.* do người khác dắt dẫn. --**paccaya, --pattiya** *a.* nương nhờ người khác. --**pessa** *a.* giúp đỡ kẻ khác. --**bhāga** *m.* phần người khác, phần phía ngoài. --**loka** *m.* cảnh giới khác. --**vambhana** *nt.* sự khi dễ kẻ khác. --**vāda** *m.* sự bất đồng ý kiến. --**vādī** *3. m.* sự chống đối trong khi thảo luận. --**visaya** *m.* ngoại quốc, miền của người khác. --**senā** *f.* quân lính, kẻ địch. --**hatthagata** *a.* bị quân địch bắt. --**hita** *m.* sự tấn hóa cho kẻ khác. --**hetu** *ad.* do bởi kẻ khác.

parakkama *m.* --**mana** *nt.* cố gắng, ráng sức, siêng năng.

parakkamati [parā + kam + a] cố gắng, tỏ ra can đảm. *aor.* --**kami.** *pp.* **parakkanta.** *pr.p.* --**kamanta.** *abs.* --**mitvā, parakkamma.**

parattha *in.* một nơi khác, từ đây về sau.

paradāra *m.* vợ người nào khác.

paradārakamma *nt.* ngoại tình với vợ người khác, gian dâm. --
dārika *m.* người ngoại tình với vợ kẻ khác.

parama *a.* cao cả, tốt nhất, cao quý nhất, ưu tú. --**matā** *f.* một số lượng cao nhất, tột đỉnh. --
nālīkodaṇaparamatāya sự thấy của nhà tiên tri cơm gạo là cao quý nhất. --**mattha** *m.* quan niệm cao nhất, chân lý tuyệt đối. --
māyu *nt.* sự hạn định của tuổi thọ.

paramāṇu *m.* phần thứ ba mươi sáu của một Anu [vi trần].

paramparā *f.* dòng dõi, gia thống, truyền thống, hệ thống.

parammuka *a.* quay mặt đi nơi khác. --**khā** *ad.* sự vắng mặt của mình.

parasuve *ad.* ngày một.

paraṃ *ad.* sau, qua khỏi, xa hơn nữa, phía bờ kia [bi ngạn]. --
maraṇā sau khi chết.

parājaya *m.* sự thua trận, sự mất trong một cuộc chơi [đánh banh v.v...]

parājīyati *pass.* của *parājeti* bị thua trận, bại trận. *aor.* --**jiyi**.

parājeti [parā + ji + e] đánh bại, chinh phục, xâm lược, thắng phục, thắng trong các trò chơi [thể thao]. *aor.* --**esi**. *pp.* --**jita**. *pr.p.* --**jenta**. *abs.* --**jetvā**.

parādhīna *a.* do nơi người khác, thuộc về vật hay người khác.

parābhava *m.* sự hư sụp, suy đồi, sự mất danh giá.

parābhavati [parā + bhū + a] làm suy đồi, làm cho sụp đổ. *aor.* --
bhavi. *pp.* --**bhūta**. *pr.p.* --
bhavanta.

parāmaṭṭha *pp.* của *paramāsati*.

parāmāsati [pari + ā + mas + a] đụng chạm, bám vào, bị dính líu, vượt ve. *aor.* --**masi**. *pp.* --
masita, **maṭṭha**. *pr.p.* **santa**. *abs.* --**masitvā**.

parāyaṇa *nt.* sự nâng đỡ, sự nghỉ ngơi, chỗ cuối cùng, sự chăm chú vào, sự chấm dứt, sự tìm nơi nương nhờ, sự dành cho. **saggaparāyaṇa** dành cho được sanh về cõi Trời.

parāyatta *a.* thuộc về kẻ khác.

pari [tiếp đầu ngữ có nghĩa trọn vẹn, hoàn toàn], tất cả chung quanh, trọn cả, hoàn toàn, trọn vẹn.

parikaḍḍhana *nt.* kéo qua, sự lôi kéo.

parikaḍḍhati [pari + kaḍḍh + a] kéo ngang qua hay kéo vô mình, lôi kéo. *aor.* --**ḍhi**. *pp.* --**ḍhita**. *abs.* --**ḍhitvā**.

parikathā *f.* sự trình bày, triển lãm, sự giới thiệu, sự nói tới lui [để quảng cáo].

parikantati [pari + kant + a] mở ra, cắt ngang. *aor.* --**nti**, --**ntita**. *abs.* --**ntitvā**.

parikappa *m.* sự cố ý, sự chú ý, giả thuyết, sự lập luận.

parikappeti [pari + kap + e] cố ý, tỷ dụ, lập luận, ước đoán. *aor.* --
esi. *pp.* --**pita**. *abs.* --**petvā**.

parikamma *nt.* sự sắp xếp thứ tự, sửa soạn, chuẩn bị, sự khởi đầu.

--**kata** *a.* trét, tô vôi. --**kāra** *a.* người sửa soạn chuẩn bị làm một việc gì.

parikassati [pari + kas + a] kéo lôi, quét đi, thổi lui. *aor.* --**esi**. *pp.* --**sita**.

pariṅga *pp.* của *parikirati*.

parikitteti [pari + kitt + e] giải thích tán dương, khen ngợi, làm cho rõ ra. *aor.* --**esi**. *pp.* --**kittita**.

parikirati [pari + kir + a] làm tán loạn, làm cho rải rác, rào, bao vây. *aor.* --**kiri**. *pp.* --**kiṅga**. *abs.*

parikiriya, --**kirivā**.

parikilanta *pp.* của *parikilamati*.

parikilamati [pari + kilam + a] mệt đừ, bị kiệt sức, môi mệt. *aor.* --**lami**. *abs.* --**mitvā**.

parikiliṭṭha *pp.* của *parikilinna*.

parikilinna *pp.* dơ bẩn, lem ố, ẩm ướt, làm dơ.

parikilissati [pari + kilis + ya] bị nhơ bẩn, hoen ố, bị phiền muộn. *aor.* --**esi**. *abs.* --**sitvā**. --**na** *nt.* sự nhơ bẩn.

parikuppatti [pari + kup + ya] bị kích thích hay xao động. *aor.* --**ppi**. *pp.* --**kupita**.

parikopeti [pari + kup + e] bị kích thích dữ dội, làm cho nổi sân. *aor.* --**esi**. *pp.* --**kopita**. *abs.* --**petvā**.

parikkamana *nt.* khoảng trống chung quanh, đi chung quanh, đi loanh quanh.

parikkhaka *3.* người sưu tầm, nghiên cứu, quan sát. --**khaṇa** *nt.* sự sưu tra, đang thử thách [xem coi].

parikkhata *pp.* của *parikhaṇati*] đào lên, bị thương tích, sửa soạn, chuẩn bị.

parikkhati [pari + ikkh + a] sưu tầm, dò xét, thanh tra. *aor.* --**kkhi**. *pp.* **khita** *abs.* --**khitvā**.

parikkhaya *m.* sự kiệt sức, sự phung phí, sự hao mòn, sự mất mát.

parikkhā như *parikkhana*.

parikkhāra *nt.* phụ tùng, vật cần thiết, dụng cụ, đồ nhà bếp.

parikkhitta *pp.* của *parikkhipati*.

parikkhipati [pari + khip + a] bao vây chung quanh, rào quanh. *aor.* --**khipi**. *pr.p.* --**panta**. *abs.* --**khivitvā**. *pt.p.* --**pitabba**. *caus.* --**pāpeti**.

parikkhīṇa *pp.* của *parikkhīyati* sự phung phí, kiệt sức.

parikkhepa *m.* sự rào lại, bao rào chung quanh, vòng quanh.

parikilesa *m.* sự khó nhọc, sự nhơ bẩn, dơ dáy.

parikhaṇati, **paḷikha ṇati** [pari + khan + a] đào chung quanh. *aor.* --**khaṇi**. *pp.* --**khata**. *abs.* --**ṇitvā**.

parikhā *f.* rãnh, hào, đường muơng, hào sâu quanh thành.

parigaṇhana *nt.* sự sưu tầm, sự hiểu biết, sự bao hàm.

parigaṇhāti [pari + gah + ṇā] xem xét, tìm kiếm, hiểu biết, thám hiểm, nhận lãnh [vật sở hữu]. *aor. --gaṇhi. pp. --ggahita. pr.p. --gaṇhanta. abs. --gaṇhitvā, --gahetvā, --ggayha.*

parigilati [pari + gil + a] nuốt vào. *aor. --gili. pp. --gilita. abs.--gilitvā.*

parigūhati [pari + gūh + a] giấu, che, giấu cất. *aor --gūhi. pp. --gūhita, --gūṭha. abs. --gūhitvā, --gūhiya.*

pariggaha *m.* sự nhận lấy, vật sở hữu, sự bám níu vào, những vật sở hữu, vợ, sự cần thiết.

pariggahita *pp. của pariganhāti* nhận lấy vật sở hữu, làm chủ, chiếm cứ.

paricaya *m.* sự thực hành, quyền thuộc, sự quen biết.

paricaraṇa *nt.* theo sau, hầu cận, săn sóc, sự vui thích.

paricarati [pari + car + a] đi quanh quẩn, săn sóc, chăm nom, làm thỏa mãn giác quan, thợ trị hay thực hiện. *aor. --cari. abs. --caritvā.*

paricāraka *a.* sự giúp đỡ, sự hầu hạ. *m.* người hầu, người giúp việc.

paricāraṇā *f.* sự săn sóc, sự trông nom, sự khoản đãi.

paricārikā *f.* người hầu gái, người vợ.

paricāreti *caus. của paricarati* giúp đỡ, hầu hạ, tự tiêu khiển,

giải trí. *aor. --esi. pp. --rita. abs. --retvā.*

pariṇṇa, paricita *pp. của chūr* *paricīnāti* sự thực hành, hầu hạ, sự quen với, thói quen, sự tích trữ.

paricumbati [pari + cub + ṃ + a] ôm hôn, bao ôm. *aor. --mbi. pp. --bita. abs. --bitvā.*

paricca *abs.* có sự đặc biệt, nhận ra, hiểu biết.

paricajati [pari + caj + a] dứt bỏ, từ bỏ, bỏ lại phía sau, ban cho, để, đặt tiền. *aor. --caji. pp. --ccatta. pr.p. --cajanta. abs. --cajitvā. inf. --cajituṃ. --na nt., piriccāga m.* dứt bỏ, từ bỏ, sự cho, sự xuất gia.

paricchanna *pp. của paricchādeti* che đây, phủ qua, bao bọc quanh.

paricchādanā *f.* sự bao trùm, sự che đây.

paricchindati [pari + chid + ṃ + a] làm dấu hiệu, làm ranh, quyết định. *aor. --ndi. pp. --chinna. abs. --chindiya, --cchijja.*

paricchindana *nt.* sự quyết định, sự làm dấu, sự phân ranh, sự phân tách.

pariccheda *m.* sự đo lường, ranh giới, sự phân ranh, địa phận, một chương [sách].

parijana *m.* người tùy tùng, người theo sau, người hầu hạ.

parijānana *nt. --nā f.* sự hiểu biết, sự nhận thức.

parijānāti [pari + ñā + nā] hiểu biết chắc chắn, rõ rệt, thông thạo.

aor. --jāni. pp. pariññāta. pr.p. --jānanta. abs. --jānitvā, pariññāya.

parijijjāna *pp. của pariḷiyati* hao mòn, già nua, hư cũ.

pariññā *f.* sự hiểu biết đúng đắn, sự hiểu biết tất cả.

pariññāta như pariḷanati.

pariññāya *abs. của pariḷānāti.*

pariññeya *nt.* việc cần phải hiểu biết rõ rệt [cái chi cần].

pariḷayhati [pari + dah + ya] bị thiêu đốt hay cháy sém. *aor. --yhi. pp. --daḷḷha abs. --ḷayhitvā.*

pariḷayhana *nt.* sự thiêu, đốt cháy.

pariḷata *pp. của pariḷamati.*

pariḷamati [pari + nam + a] bị trở nên, làm chín [trái cây] làm cho khôn ngoan, thông thạo. *aor. --nami.*

pariḷaya *m.* đám cưới.

pariḷāmā *m.* chín [trái cây], thay đổi sự phát triển, sự tiêu hóa.

pariḷāmana *nt.* làm vui cho ai đó, giải buồn, giải trí

pariḷāmeti [pari + nam + e] thay đổi làm cho thích đáng, để dành riêng cho, thay đổi sự cần dùng của người. *aor. --esi. pp. --ḷāmita. abs. --metvā.*

parināyaka *m.* người hướng dẫn, lãnh đạo, người cố vấn. *--ratana nt.* tướng báu của đức Vua chuyển luân. *--nāyikā f.* nữ thủ

lãnh, minh sát, sự quan sát thấy trong tâm.

pariḷaha *m.* kích thước, vòng tròn chung quanh, vòng tròn thân cây.

paritappati [pari + tap + ya] buồn rầu, sự phiền muộn, bị đau khổ. *aor.--tappi.*

paritassati [pari + tas + ya] bị kích thích, phiền muộn, tỏ ra ước mong. *aor. --ssi. pp. --sita. --nā f.* sự buồn rầu, sự mong mỏi, sự lo lắng, sự khó chịu.

paritāpa *m., tāpana nt.* sự ép xác, sự gian khổ, khổ hạnh, sự đau khổ.

paritāpeti [pari + tap + e] làm khó chịu, thiêu đốt, làm cháy sém, làm khổ [ai], làm bứt rứt. *aor. --esi. pp. --pita. abs. --petvā.*

parituleti [pari + tul + e] cân nhắc, suy xét, ước lượng. *aor. --esi. pp. --tulita. abs. --tuletvā.*

parito *ad.* chung quanh, khắp mọi nơi, trên mỗi phía.

paritoseḷi [pari + tus + e] làm vừa lòng, làm cho vui lòng, cho hạnh phúc. *aor. --esi. pp. --sita. abs. --setvā.*

paritta, --taka *a.* nhỏ, không có nghĩa lý gì, chút ít, vật nhỏ mọn.

paritta *nt.* một chút, sự bảo vệ, hộ trì, phù chú hộ trì. *--sutta nt.* chỉ vui thích, say mê, quyến rũ.

parittāḷa *nt.* sự bảo vệ, hộ trì, sự nương nhờ, sự an toàn.

parittāyaka *a.* sự hộ trì, sự gìn giữ chống lại.

paridahati [pari + dah + a] để lên [mình], mặc đồ vào, tự mặc y phục. *aor.* --dahi. *pp.* --dahita. *abs.* --dahitvā.

paridaḍḍha *pp.* of *paridayhati*.

paridahana *nt.* sự đề lên [mình], sự tự mặc quần áo.

paridīpaka *a.* giải nghĩa, làm cho sáng tỏ, giải minh [cho một vấn đề].

paridīpana *nt.* --nā *f.* sự cắt nghĩa, sự thí dụ, sự thuyết minh.

paridīpeti [pari + dīp + e] làm cho rõ rệt, giải thích, làm cho sáng tỏ. *aor.* --esi. *pp.* --pīta. *abs.* --setvā.

parideva *m.* --vanā *f.* sự kê lễ, sự than khóc.

paridevati [pari + dev + a] khóc than, rên rỉ. *aor.* --devi. *pp.* --vita. *abs.* --vitvā. *pr.p.* --devanta, --devamāna.

paridhamsaka *a.* sự tàn phá, sự sụp đổ, người nói cho tiêu diệt, hư hại.

paridhāvati [pari + dhāv + a] chạy theo sau. *aor.* --dhāvī. *pp.* --vita. *abs.* --vitvā.

paridhota *pp.* của *paridhovati*.

paridhovati [pari + dhov + a] rửa sạch sẽ chung quanh, làm cho sạch sẽ. *aor.* --dhovi.

pariniṭṭhāna *nt.* lúc cuối cùng, sự hoàn tất, xong xuôi.

pariniṭṭhāpeti [pari + ni + ṭhā + āpe] làm cho chấm dứt, làm cho hoàn thành. *aor.* --esi. *pp.* --pīta. *abs.* --petvā.

parinibbāna *nt.* sự giải thoát, cuối cùng của dòng sanh tử luân hồi, sự chết cuối cùng của một vị Alahán, nhập Niết bàn. --bāpana *nt.* sự hoàn toàn diệt tất phiền não.

parinibbāti [pari + ni + vā + a] chết mà không còn đi tái sanh lại ở đâu nữa, là nhập Niết bàn. *aor.* --bibbāyi. *pp.* --nibbuta. *abs.* --bāyitvā.

parinibbāyī *a.* người nhập Niết bàn, người được đắc sự giải thoát cuối cùng.

paripakka *pp.* của *paripaccati* hoàn toàn chín, thật chín.

paripat[ṭ]ati [pari + pat + a] té, rớt xuống, đi đến sụp đổ, suy sụp. *aor.* --patī. *pp.* --patīta.

paripantha *m.* sự hiểm nghèo, sự ngăn trở. --thika *a.* sự trở ngại, sự chống đối.

paripāka *m.* sự chín, chín muồi, sự tiêu hóa.

paripācana *nt.* sự đang chín, sự phát triển.

paripāceti [pari + pac + e] làm cho mau chín, giúu chín, làm phát triển. *aor.* --esi. *pp.* --tīta.

paripātetī [pari + pat + e] tấn công, ngã quỵ xuống, giết chết, làm cho sụp đổ. *aor.* esi. *pp.* --tīta. *abs.* --tīta, --tettvā.

paripāleti [pari + pāl + e] bảo trì, gìn giữ, trông nom. *aor.* --esi. *pp.* --tīta. *abs.* --letvā.

paripiṭeti [pari + piṭ + e] áp bức, đè nén. *aor.* --esi. *pp.* --ṭīta.

paripucchaka *a.* người vấn, hỏi, người sưu tầm.

paripucchati [pari + pucch + a] hỏi, vấn, hỏi thăm. *aor.* --**echi**. *pp.* --**chita**, --**puṭṭha**. *abs.* --**chitvā**.

paripucchā *f.* câu hỏi, sự hỏi han.

paripuṇṇa *pp.* của *paripūrati* đầy đủ, đầy quá, hoàn toàn, đầy tràn. --**tā** *f.* sự đầy đủ.

paripūra *a.* đầy đủ. --**ka** *a.* người làm cho đủ. --**kāritā** *f.* sự đầy đủ. --**kārī** *m.* người làm cho đầy đủ. --**raṇa** *nt.* sự đầy đủ, đầy tràn.

paripūrati [pari + pūr + a] trở nên đầy đủ, hay hoàn toàn. *aor.* --**pūri**. *pp.* --**puṇṇa**. *abs.* --**pūritvā**.

paripūreti *caus.* của *paripūrati* làm đầy, cho đủ, làm cho tròn đủ. *aor.* --**esi**. *pp.* --**pūrita**. *pr.p.* --**renta**. *abs.* --**retvā**, **pūriya**. *pt.p.* --**retabba**.

paripphuta *pp.* làm đầy, thấm vào, xâm nhập.

pariplava *a.* không vững chắc, xao động, rẽ ra, lệch ra ngoài.

pariplavati [pari + plav + a] rẽ ra, lệch ra, đi vơ vẩn, khắp nơi, rung chuyển, run rẩy. *aor.* --**piavi**. *pp.* --**vita**.

pariphadati [pari + phand + a] run rẩy, [tim] đập, nhảy mạnh. *aor.* --**ndi**. *pp.* **pariphandita**.

paribāhira *a.* bên ngoài, lạ, trái với, người lạ, ngoại quốc.

paribbajati [pari + vaj + a] đi ta bà, đi bèn bồng. *aor.* --**baji**.

paribbaya *m.* chi, xài, xài phí, sự chi phí, tiền lương.

paribbājaka *m.* đạo sĩ thả đi ta bà xin ăn. --**jikā** *f.* nữ tu sĩ đi ta bà.

paribbūha *pp.* bao vây, rào, bao quanh.

paribbhamati [pari + bham + a] đi loanh quanh, đi lang thang, vơ vẩn. *aor.* --**bhami**. *pp.* --**bhanta**. *pr.p.* --**bhamanta** *abs.* --**bhamitvā**. --**na** *nt.* sự đi lang thang, đi vơ vẩn, đi loạng choạng.

paribbhameti *caus.* của *paribbhamati* làm cho quay cuồng, loạng choạng. *aor.* --**esi**. *pp.* --**bhamita**. *abs.* --**bhametvā**.

paribhaṭṭha *pp.* rớt xuống, nhều, bỏ xuống.

paribhaṇḍa *m.* sự đánh lảng sản nhà, một sự bao vây. --**kata** *a.* trét, tô đắp.

paribhava *m.* --**vana** *nt.* lạm dụng, khi dễ, khinh bỉ, phỉ báng, chửi rủa.

paribhavati [pari + bhū + a] đối đãi bằng sự khinh miệt, khinh dè, phỉ báng, chửi rủa. *aor.* --**bhavi**. *pp.* --**bhūta**. *pr.p.* --**bhavanta**, --**vamāna**. *abs.* --**bhavitvā**.

paribhāvita *pp.* của *paribhāveti* huấn luyện, thực hành, pha lộn với nuôi, nâng đỡ, hiểu thấu, thấm thía.

paribhāsa *m.* --**sana** *nt.* chửi mắng, quở trách, khiển trách. --**saka** *a.* người chửi mắng, chửi rủa.

paribhāsati [pari + bhās + a] chửi mắng, rầy la, làm mất giá trị [tên tuổi]. *aor.* --bhāsi. *pp.* --sita. *pr.p.* --bhāsamāna. *abs.* --sitvā.

paribhinna *pp.* của *paridhīdati*. gãy bể, chẻ tách ra, để riêng ra.

paribhuñjati [pari + bhuj + ṃ + a] ăn, dùng, thường thức [món ăn], dùng, thường thức [món ăn]. *aor.* --ñji. *pp.* --bhutta. *pr.p.* --janta jamāna. *abs.* --jitvā, --bhutvā. -ñjiya. *pt.p.* --jitabba.

paribhutta *pp.* như *paribhuñjati*.

paribhūta *pp.* của *paribhavati*.

paribhoga *m.* sự dùng xài, sự thường thức, sự cho ăn, sự vui hưởng vật chất. --cetaya *nt.* báp thấp thờ những vật dụng do Đức Phật dùng xài [như y].

paribhojanīya *a.* đáng cần dùng. -ukaka *nt.* nước để dùng xài [không uống].

parimajjati [pari + maj + a] chà xát, làm cho bóng láng, vuốt ve, lau, chùi. *aor.* --majji. *pp.* --majjita, maṭṭha. *abs.* --jitvā. --na *nt.* sự lau chùi, sự thoa bóp, sự chà đánh.

parimaṇḍala *a.* hình tròn, chung quanh, tiếng kêu rõ rệt. --laṃ *ad.* cho đều, vén khéo, tròn trịa.

parimaddati [pari + mad + a] nghiền nát, chà xát, thoa bóp. *aor.* --maddi. *pp.* --dita. *abs.* --ditvā. --na *nt.* sự chà xát, sự nghiền nát, sự thoa bóp, sự chế ngự.

parimāṇa *nt.* sự đo lường, ranh giới, giới hạn, sự định giá. *adj.* sự đo lường, đấng, duỗi ra [tay], sự bao hàm, chứa đựng.

parimita *pp.* của *parimiṇāti* đo lường, giới hạn, giảm bớt.

parimukkhaṃ *ad.* ở phía trước cửa.

parimuccati [pari + muc + ya] được giải thoát, thoát khỏi. *aor.* -mucci. *pp.* --mutta. *abs.* --muccitvā. --na *nt.* sự giải thoát, sự thoát khỏi [khổ não].

parimutti *f.* sự thoát khỏi, sự giải thoát.

parimoceti [pari + muc + e] cho thoát khỏi, cho giải thoát. *aor.* esi. *pp.* --mocita. *abs.* --cetvā.

pariyatti *f.* pháp học, kinh điển. --dhara *a.* người hiểu kinh điển nằm lòng. --dhamma *m.* --sāsana *n.* pháp học hay gồm cả giáo lý.

pariyanta *m.* lúc cuối cùng, sự hạn định, ranh giới, tội bực, cực điểm. --kata *a.* hạn định, hạn chế. --yantika *a.* chấm dứt bằng, có ranh giới với.

pariyādāti [pari + ā + dā + a] làm kiệt quệ, kiệt sức, làm quá sức. *pp.* --yādinna. *abs.* pariyādāya.

pariyādiyati *pass.* của *pariyādāti* kiểm soát, lần quyền, trở nên kiệt quệ [sức]. *aor.* --diyi. *pp.* --dinna. *abs.* --diyitvā.

pariyāpanna *pp.* gồm cả, thuộc về, được vào trong.

pariyāpuṇana *nt.* đang học tập.

pariyāpuṇāti [pari + ā + pu + nā]
học tập tròn vẹn, làm chủ, cai
quản, chế ngự. *aor.* --**puni**. *pp.* -
-yāputa. *abs.* --**punitvā**.

pariyāya *m.* thứ lớp, lớp học, khả
năng, phương pháp, đồng nghĩa,
một phiên, tiếng trọng trung,
biểu hiện [nhiều cách nói]. --
kathā *f.* nói quanh quẩn, dài
dòng.

pariyāhata *pp.* của *pariyāhanati*.

pariyāhanati [pari + ā + han + a]
đập đánh, đung phải, vấp phải.
aor. --**hani**. *ger.* --**hanana**, *nt.*

pariyuṭṭhāti [pari + u + ṭhā + a]
nổi lên, thâm vào, xâm nhập.
aor. --**thāsi**. *pp.* --**tthita**.

pariyuṭṭhāna *nt.* sự bộc phát, sự
bùng nổ, thành kiến, dự kiến.

pariyetṭhi *f.* sự tìm kiếm.

pariyesati [pari + es + a] tìm kiếm,
sưu tầm, tìm ra. *aor.* --**yesi**. *pp.* -
-sita. *pr.p.* --**santa**, --**samāna**.
abs. --**sitvā**.

pariyesanā *f.* sự sưu tầm, điều tra.

pariyogāḷha *pp.* của *pariyogāhati*.

pariyogāhati [pari + ava + gāh +
a] lặn xuống, đi vào, xem xét kỹ
lượng. *aor.* --**gāhi**. *abs.* --
gāhitvā. --**na** *nt.* lặn xuống, xâm
vào, thâm vào.

pariyodapanā *f.* sự làm cho trong
sạch.

pariyodapeti [pari + ava + dā +
āpe] làm cho sạch, làm cho tinh
kiết. *aor.* --**esi**. *pp.* --**dapita**.

pariyodāta *a.* sạch quá, tinh khiết.

pariyonaddha *pp.* của
pariyonandhati.

pariyonandhati [pari + ava + nah
+ m + a] cột lại, bao, bọc lại, đậy
lại. *aor.* --**ndhi**.

pariyonahana *nt.* --**nāha** *m.* sự
bao, đậy lại, bọc lại.

pariyosāna *nt.* cuối cùng, kết
luận, hoàn toàn.

pariyosāpeti [pari + avā + sā +
āpe] đem đến cuối cùng, làm
xong, tóm lại. *aor.* --**esi**. *pp.* --
sāpita. *abs.* --**petvā**.

pariyosita *pp.* hoàn tất, kết luận,
thoả mãn.

parirakkhati [pari + rakkh + a]
như rakkhati. --**na** *nt.* bảo vệ, hộ
trì.

parivaccha *nt.* sự sửa soạn, chuẩn
bị, trang bị.

parivajjana *nt.* sự xa lánh, sự
tránh xa.

parivajjeti [pari + vaj + e] tránh
xa, lánh khỏi. *aor.* --**esi**. *pp.* --
vajjita. *pr.p.* --**jenta**. *abs.* --
jetvā.

parivaṭṭa *nt.* cái vòng tròn.

parivattaka *a.* sự xoay tròn, quay
tròn, người lăn [vật gì], xoắn,
cuốn tròn.

parivattati [pari + vat + a] lăn,
quay tròn, đổi tới lui. *aor.* --
vatti. *pp.* **vatta**. *abs.* --**ttivā**.
pr.p. --**vattamāna**.

parivatteti *caus.* của *parivattati*
quay tròn, lăn; đọc, thay đổi,
phiên dịch. *aor.* --**esi**. *pp.* --**tita**.

- abs. --tētvā, --vattiya. pr.p. tenta.*
- parivassati** [pari + vas + a] đang thực tập. *aor. --vasi. pp. parivattha* tập sự, thử thách, học tập.
- parivāra** *m.* người tùy tùng, hầu hạ, phụ thuộc, người theo sau [đạo]. *--rata a.* sự hướng dẫn, sự dẫn theo.
- parivāreti** [pari + var + e] theo chung quanh, theo sau [một người nào]. *aor. --esi. pp. --vārita. abs. --retvā.*
- parivāsita** *pp. của parivāseti* ướp rải nước thơm, làm cho thơm.
- parivitatka** *m.* sự suy nghĩ, sự cân nhắc, suy tính.
- parivitakketi** [pari + vi + tak + e] suy xét, cân nhắc, suy nghĩ. *aor. --esi. pp. --kkita. abs. --ketvā.*
- parivisati** [pari + vis + a] cho ăn, cung cấp vật thực, hầu trong khi ăn. *aor. --visi. abs. --visitvā* [dọn cho ăn].
- parivīmaṃsati** [pari+vis+mas+m+a] suy nghĩ tới lui, cân nhắc kỹ lưỡng. *aor. --ṃsi.*
- parivuta** *pp. của parivāreti.*
- pariveṇa** *nt.* chỗ ở riêng cho thầy tu [bây giờ thì gọi trường học đạo].
- parivesaka** *3.* người dọn cho ăn cơm. *--sanā f.* sự cho ăn, dọn bữa ăn.
- parisakati** [pari + sakk + a] cố gắng, ráng sức. *aor. --sakki. pp. --sakkita. ger. sakkana. nt.*
- parisagata** *a.* vào trong một hiệp hội hay một công ty.
- parisaṅkati** [pari + sak + ṃ + a] nghi ngờ, có sự lo ngại. *aor. --sanki. pp. --kita. abs. --kitvā.*
- parisaṅkā** *f.* sự nghi ngờ.
- parisadūsaka** *3.* con cừu đen trong bầy.
- parisappati** [pari + sap + a] bò quanh. *aor. --sappi. pp. --pita.*
- parisappanā** *f.* sự bò quanh, sự rung chuyển, sự nghi ngờ, dụ dụ.
- parisamantato** *ad.* trong mọi phía, tất cả chung quanh.
- parisahati** [pari + sah + a] cai quản, thắng phục. *aor. --sahi* hơn, ức chế.
- parisā** *f.* một công ty, một cuộc hội họp, một hội. *--vacara a.* người hành động trong hội.
- parisiṅcati** [pari + sic + ṃ + a] rải lên, rải khắp nơi. *aor. siṅcī. pp. --sitta. abs. --ṅcitvā* tưới.
- parisujjhati** [pari + sudh + ya] trở nên sạch sẽ, được trong sạch. *aor. --jjhi. pr.p. --jhanta. abs. --jhitvā.*
- parisuddha** *pp. của parisujjhati* sự sạch sẽ, trong sạch, hoàn toàn tốt đẹp.
- parisuddhi** *f.* sự trong sạch.
- parisussati** [pari + sus + ya] làm cho khô, làm cho hao mòn lần. *aor. --sussi. pp. --sukkha. abs. -*

- sivā. --na** *nt.* sự khô hoàn toàn, sự làm khô héo, úa tàn.
- parisedita** *pp.* của *parisedeti* xông hơi, ấp trứng.
- parisodhana** *nt.* sự trong sạch, sự sạch sẽ.
- parisodheti** [pari + sudh + e] làm cho sạch sẽ, làm cho trong sạch. *aor. --esi. pp. --sodhita. abs. --dhetvā, --sodhiya.*
- parisoseti** [pari + sus + e] làm cho khô hay sấy, bốc hơi lên. *aor. --esi. pp. --sosita.*
- parissajati** [pari + saj + a] ôm, áp. *aor. --saji. pp. --jita. pr.p. --sajanta. abs. --sajitvā* bao bọc.
- parissajana** *nt.* sự ôm, sự áp ủ, sự bao bọc, sự chọn [tôn giáo].
- parissanta** *pp.* mệt mỏi, uể oải.
- parissama** *m.* sức lực, sự mỗi mệt, sự kiệt sức.
- parissaya** *m.* sự nguy hiểm, sự liều lĩnh, sự bối rối, phiền phức.
- parissāvana** *nt.* bình lược nước, sự lọc nước,
- parissāveti** [pari + vas + e] lược, lọc nước. *aor. --esi. pp. --sāvita. abs. vetvā.*
- pariharāṇa** *nt. nā* *f.* sự tiếp tục gìn giữ, bảo vệ, sự chú ý đến.
- pariharati** [pari + har + a] gìn giữ, bảo vệ, đem đi, tránh xa. *aor. --hari. pp. --harita, --haṭa. abs. --haritvā. pt.p. --paritabba.*
- parihasati** [pari + has + a] kiêu ngạo, chế nhạo, cười nhạo. *aor. --hasi. abs. --sivā.*
- parihāni** *f.* sự mất, suy đồi, sụp đổ, sự hao mòn lần. **--niya** *a.* làm cho mất mát, suy đồi.
- parihāpeti** [pari + hā + āpe] làm cho suy nhược, đem lại sự sụp đổ, bỏ lơ, bỏ quên, quên lãng. *aor. --esi. pp. --hāpita. abs. --petvā.*
- parihāyati** [pari + hā + ya] làm suy nhược, làm cho hao mòn, rút ra khỏi. *aor. --hāyi. pp. parihāna. pr.p. --hayamāna. abs. --hāyitvā.*
- parihāra** *m.* sự chăm nom, sự chú ý, sự bảo vệ, sự xa lánh, giá trị, phẩm hạnh. **--raka** *a.* sự bảo vệ, sự trông nom. **--patha** *m.* đường đi chung quanh, đường vòng tròn. **--rika** *a.* nâng đỡ, gìn giữ.
- parihāsa** *m.* sự cười chê, chế nhạo.
- parihīna** *pp.* của *parithāyati* rút ra khỏi, thiếu thốn, không có, bần cùng, làm gầy ốm.
- parūpakkama** *m.* sự công kích của kẻ địch.
- parūpaghāta** *m.* sự làm tổn thương người khác.
- parūpavāda** *m.* sự bị người khác quở trách, sự bị kẻ khác rầy la.
- parūlha** *pp.* của *parūhati* mọc dài. **--kesa** *a.* tóc mọc dài.
- pareta** *a.* ưu phiền vì, vượt qua bởi, tiếp tục đến.
- paro** *in.* bên kia, đằng xa, phía trên hơn cái đó, về hướng trên. **--vara, variya** *a.* cao và thấp. **--seta** *a.* hơn một trăm. **--sahassa** *a.* hơn một ngàn.

parokkha *a.* vượt quá tầm mắt, ngoài sự ngờ thấy. --**khe** [*loc.*] trong lúc vắng mặt, sau lưng mình.

parodati [pa + rud + a] la lên khóc, khóc than. *aor.* --**parodi**. *abs.* --**ditvā**.

pala *nt.* một cách cân lường [lối 112 gr].

palagaṇḍa *m.* người thợ hồ, thợ nề.

paḷaṇḍu, --**ḍuka** *m.* củ hành, cây hành.

palapati [pa + lap + a] nói vô ích. *aor.* --**palapi**. *pp.* --**pita**. *abs.* --**pitvā**.

palapana, **palapita** *nt.* sự nói vô ích.

palāta *pp.* của *palāyati*.

palāpa *m.* vô lúa, sự nói lầm nhảm vô ích, không có hương vị.

palāpī 3. người nói lầm nhảm vô ích.

palāpeti *caus.* của *palāyati* làm cho sáng, thấp sáng. *aor.* --**esi**. *pp.* --**pita**. *abs.* --**petvā**.

palāyana *nt.* sự chạy xa. --**naka** *a.* tàu thoát, chạy mất.

palāyī 3. người chạy đi xa.

palāla *nt.* rom. --**puñja** *m.* đồng rom.

palāsa *m.* lá, tờ, sự tinh ranh, sự ác ý, sự thù oán. --**sāda** *a.* ăn lá cây. *m.* con tày [có một sừng].

palāsī *a.* thù oán, ác ý, tinh ranh.

palita *a.* trái chín, mãn hạn. *nt.* tóc bạc hoa râm.

palipa *m.* đầm lầy, ao hồ.

palipatha *m.* con đường khó khăn, đầy nguy hiểm.

palipanna *pp.* rút hoặc lún vào.

palugga *pp.* của *palujjati*.

palujjati [pa + luḷ + ya] rút, té xuống, bóp bể vụn, bị tan ra. *aor.*

--**jjī**, *pr.p.* --**jamāna** *abs.* --**jitvā**.

palujjana *nt.* sự bể, bị bóp vụn, bị sụp đổ.

paluddha *pp.* của *palubbhati* bị dính mắc, quỵên luyến, dụ dỗ.

paleti như *pālāyati*.

palobhana *nt.* sự cảm dỗ, sự làm say mê.

palobheti [pa + lubh + e] dụ dỗ, làm cho say mê. *aor.* --**esi**. *pp.* --**bhita**. *abs.* --**bhetvā**.

pallaṅka *m.* ghế dài, chỗ nằm, sự ngồi trên chân.

pallatthikā *f.* cái võng hay kiệu có chỗ ngồi.

pallala *nt.* hồ ao nhỏ.

pallava *m.* lá nón, chồi non, tên một xứ.

pavakkhati *thì vị lai* của *pavadati* nó sẽ nói [thuật lại].

pavaḍḍha, **pavaddha** *a.* mọc lên, mạnh mẽ.

pavaḍḍhati [pa + vaḍḍh + a] mọc lên, làm gia tăng. *aor.* --**ḍḍhi**. *pp.* --**ḍḍhita**. *abs.* --**ḍḍhitvā**.

pavaḍḍhana *nt.* sự mọc lên, sự gia tăng.

pavatta *a.* tiến hành, đi tới, rút xuống. *nt.* vòng sinh tồn [sinh tử].

pavattati [pa + vat + a] đi tới, tiến đến, tồn tại, đương là. *aor.* **pavatti**. *pp.* --**ttita**. *abs.* --**titvā**.

pavattana *nt.* sự sinh tồn, sự mang đi, sự chuyển đến.

pavattāpana *nt.* làm liên tiếp, giữ gìn, dành để.

pavatti *f.* sự ngẫu nhiên, sự xảy ra, tin tức.

pavatteti [pa + vat + e] để đi tới, giữ gìn luôn, nắm chánh quyền; hươ múa, cư xử, thái độ đúng đắn. *aor.* --**esi**. *pp.* --**ttita**. *pr.p.* -**tenta**. *abs.* --**tetvā**. *inf.* **pavattetuṃ**.

pavattetu *m.* người lo tiếp tục, gìn giữ.

pavana *m.* gió. *nt.* rừng to.

pavara *a.* qui phái, cao thượng, ưu tú.

pavasati [pa + vas + a] ở ngoại quốc, ở xa nhà. *aor.* --**pavasi**. *pp.* **pavuttha**. *abs.* --**sitvā**.

pavassati [pa + vass + a] mưa phún ra. *aor.* --**ssi**. *pp.* **pavuṭṭha**.

pavassana *nt.* đang mưa.

pavāta *nt.* chỗ gió nhiều.

pavāti [pa + vā + a] lan tỏa một mùi, thổi đến [gió].

pavāyati [pa + vā + ya] thổi đến, truyền đến, làm lan ra. *aor.* **pavāyi**. *pp.* --**yita**. *abs.* --**yitvā**.

pavāraṇā *f.* sự mời, yêu cầu, lễ tự tử sau khi chư Tăng ra hạ.

pavāreti [pa + var + e] mời, yêu cầu, làm vừa lòng, cho một việc gì, làm lễ ra hạ [tự tử]. *aor.* --**esi**. *pp.* --**rita**. *abs.* --**retvā**.

pavāsa *m.* ở hải ngoại, xứ ngoài.

pavāsī *m.* người ở hải ngoại, ở xa quê hương xứ sở.

pavāha *m.* sự chảy hoại, nguồn suối. --**haka** *a.* máng, đem đi, dời đi, dẹp đi.

pavāheti [pa + vah + e] làm cho chảy, nguyên nhân mang đi, dời đi. *aor.* --**esi**. *pp.* --**hita**. *abs.* --**hetvā**.

pavāḷa *m., nt.* mục, chôi, san hô.

pavijjhati [pa + vidh + ya] liệng tới, bắn ra. *aor.* --**jhi**. *pp.* **paviddha**. *abs.* --**jhitvā**.

paviṭṭha *pp.* của **pavisati** đi vào, vào trong.

pavivitta *a.* rời ra, tách ra, ần dật.

paviveka *m.* sự vắng vẻ, sự ần dật, sự lui về hưu, nơi hẻo lánh.

pavisati [pa + vis + a] đi vào, đi vô trong. *aor.* --**pavisi**. *pr.p.* --**santa**. *abs.* --**sitvā**. *inf.* --**situṃ**.

paviṇa *a.* thông minh, khôn khéo.

pavuccati [pa + vac + ya] được gọi, kêu, được nói, được phát âm. *pp.* **pavutta**.

pavuttha *pp.* của **pavasati**.

pavenī *f.* cỗ truyền, truyền thống xuống; cái bện, thắt tóc; sự truyền bá, gia thông.

pavedana *nt.* sự bố cáo, lời rao.

pavedeti [pa + vid + e] tuyên bố, báo cáo. *aor.* --**esi**. *pp.* --**dita**. *abs.* --**detvā**. *pr.p.* --**denta**.

pavedhati [pa + vedh + a] rung động, bị xao động. *aor.* --**dhi**. *pp.* --**dhita**. *abs.* --**dhivā**. *pr.p.* --**dhamāna**.

pavesa *m.* --**sana** *nt.* sự đi vào, ngõ vào, lối vào. --**saka** *a.* người dẫn vào, cho vào.

paveseti [pa + vis + e] cho vào, giới thiệu, dẫn vào. *aor.* --**esi**. *pp.* --**sita**. *abs.* --**setvā**. *pr.p.* --**seta**. *in.* --**setum**.

pavesetu *m.* người dẫn vào, cho vào.

pasamsaka *3.* người tán dương hay nói nịnh bợ.

pasamsati [pa + sams + a] tán dương, khen ngợi, ca tụng. **pasamsi**. *pp.* --**sita**, **pasattha**. *pr.p.* --**santa**. *pt.p.* --**sitabba**, --**siya**. *abs.* --**sitvā**. *inf.* **pasitum**.

pasamsana *nt.* --**samsā** *f.* sự tán dương, sự khen ngợi, ca tụng.

pasāṅga *m.* sự nghiêng về, sự quyền uy, sự biến, một dịp tốt.

pasata *m.* một nắm [tay], lối một phần tư của một cân.

pasattha *pp.* của **pasamsati** sự khen ngợi, tán dương.

pasada *m.* một loại nai, hươu.

pasanna *pp.* của **pasidati** rõ ràng, xán lạn, vừa lòng, tin tưởng. --**citta**, --**mānasa** *a.* có sự vui mừng hay tâm hồn vui thích.

pasayha *abs.* bằng uy lực, bằng võ lực.

pasava *m.* sự chảy ra, mang đến, con cháu.

pasavati [pa + su + a] đem đến, sanh ra, chảy ra, tích trữ, chất đống. *aor.* --**pasavi**. *pp.* --**vita**. *pr.p.* --**vanta**. *abs.* --**vitvā**.

pasahati [pa + sah + a] dùng sức lực, chế ngự, đè nén, ép buộc. *aor.* **pasahi**. *abs.* --**hitvā**, **pasayha**.

pasahana *nt.* sự thắng phục, sự cai quản, sự ức chế.

pasākha *nt.* nhánh to từ thân cây.

pasākhā *f.* nhánh nhỏ, cành nhỏ.

pasāda *m.* sự trong sạch, sự sáng chói, sự vui thích, sự tin tưởng, tác dụng của ngũ quan. --**daka** *a.* làm cho trong sạch, tỏ rạng, vui lòng, vui thích.

pasādaniya *a.* xui khiến làm cho trong sạch.

pasādeti [pa + sad + e] vui thích, làm trong sạch, làm cho tin tưởng, thay đổi tín ngưỡng. *aor.* --**esi**. *pp.* --**dita**. *pr.p.* --**denta**. *abs.* --**detvā**. *pt.p.* --**detabba**.

pasādhana *nt.* sự chung dọn, sự trang trí.

pasādheti [pa + sād + e] trang điểm, trang hoàng, trang trí. *aor.* --**esi**. *pp.* --**dhita**. *abs.* --**dhelvā**, --**dhiya**.

pasāraṇa *nt.* sự giăng ra, sự rải ra.

pasāreti [pa + sar + e] nằm dài ra, rải ra, bày ra, cho đem ra bán. *aor.* --**esi**. *pp.* --**rita**. *abs.* --**retvā**.

pasāsati [pa + sās + a] cai trị, thống trị, dạy dỗ. *aor.* --**pasāsi**. *pp.* --**sita**.

pasibbaka *m.* cái túi, vỏ, cái bao.

pasīdati [pa + sad + a] trở nên sáng chói, được vừa lòng, được trong sạch, tin tưởng. *aor.* --

pasīdi. *pp.* **pasanna**. *abs.* -- **ditvā**. *pt.p.* --**ditabba**.

pasīdana *nt.* --**nā** *f.* sự tin tưởng, sự trong sạch, sự vừa ý.

pasu *m.* cầm thú, thú bốn chân.--**patī**. *m.* ông Thần Isvāra.

pasuta *a.* đang bận rộn, dính líu với, đang làm.

pasūta *pp.* của *pasavati* sản xuất, giao cho, sanh ra.

pasūti *f.* sự mang đến, sự sanh. --**kā** *f.* người phụ nữ sanh con. --**ghara** *nt.* nhà sanh, xó đẻ.

passa *m., nt.* phía hông, lưng [núi].

passati [dis + a] [*dis đối lại pass*] thấy, tìm ra, hiểu rõ. *aor.* **passi**. *pp.* **diṭṭha**. *pr.p.* --**santa**, **passamāna**. *abs.* **passitvā**. -- **disvā**.

passaddha *pp.* của *passambhati*.

passaddhi *f.* sự yên tĩnh, yên lặng, trầm lặng.

passambhati [pa + sambh + a] yên lặng, thanh tịnh. *aor.* --**mbhi**. *abs.* --**bhitvā**.

passambhanā *f.* sự thanh tịnh, sự làm cho êm dịu.

passambheti [pa + sambh + e] làm cho yên tĩnh, cho êm dịu. *aor.* --

esi. *pp.* --**bhita**. *abs.* --**bhetvā**. *pr.p.* --**bhenta**.

passasati [pa + sas + a] thở ra. *aor.* --**passasi**. *pp.* --**sita**. *abs.* --**sitvā**. *pr.p.* --**santa**.

passāva *m.* nước tiểu.

passāsa *m.* sự thở ra. --**sī** *m.* người thở ra.

passitum *inf.* thấy, coi.

passitabba *pt.p.* nên coi, nên thấy.

pahata *pp.* của *paharati*.

pahaṭṭha *pp.* của *pahaṃsati* vui vẻ, vui mừng quá, thích quá.

paharaṇa *nt.* sự đánh đập, chém bằng khí giới. --**ṇaka** *a.* đánh đập.

paharati [pa + har + a] đánh đập, gõ. *aor.* --**pahari**. *pr.p.* --**ranta**. *abs.* --**ritvā**. *inf.* --**ritum**.

pahāna *nt.* dẹp, dời đi, bỏ đi, từ bỏ, dứt bỏ.

pahāya *abs.* của *pajahati* đã bỏ.

pahāyī 3. người đã dứt bỏ.

pahāra *m.* cái đánh, sự thổi, cái đập, gõ. --**dāna** *nt.* cho một hơi thổi, xông vào đánh. --**ekappa hārena** đánh một cái thỉnh linh.

pahāsa *m.* vui thích nhất, điều khoái lạc.

pahāseti [pa + has + e] làm cho cười, làm cho vui vẻ. *aor.* --**esi**. *pp.* --**pahāsita**.

pahiṇana *nt.* sự gọi, gọi hàng hóa.

pahiṇagamana *nt.* sự đi sứ.

pahināti [pa + hī + ña] gọi đi. *aor.*

pahiṇi. *pr.p.* --**ṇanta**. *abs.* -- **pahiṇitvā**.

pahita *pp.* của *pahināti*.

pahīna *pp.* của *pajahati* bị bỏ cuộc, từ bỏ, phá hoại.

pahiyati [pa + hā + ī + ya] biến mất, đã quá vắng, bị từ bỏ. *aor.*

pahīyi. *pp.* **pahiña.** *pr.p.*

yamāna. *abs.* --**yitvā.**

pahū *a.* có thể, có khả năng.

pahūta *a.* dồi dào, đầy đủ, nhiều, rộng rãi. --**jivha** *a.* có cái lưỡi lớn. --**bhakkha** *a.* ăn nhiều quá [có nhiều thức ăn].

pahenaka *nt.* quà tặng đáng [nên] gởi biếu cho ai đó.

pahoti [pa + hū + a] có thể, đúng, đầy đủ.

pahonaka *a.* đủ rồi, đầy đủ lắm.

paḷiḅuṅṭheti [pari + ḅuṅṭh + e] bao bọc lại, làm rồi, làm trở ngại. *aor.* --**esi.** *pp.* --**ṭhita.**

paḷiḅha *m.* thanh ngang, sự trở ngại.

paḷibujjhati [pari + budh + ya] bị trễ bị hư, bị bế tắc, bị trở ngại. *aor.* --**jji.** *pp.* --**paḷibuddha.** *abs.* --**jhitvā.**

paḷibujjhana *nt.* trở nên dở bản.

paḷibodha *m.* sự bế tắc, trở ngại, sự ngăn trở.

paḷiveṭhana *nt.* bao vây, gói, bao quấn lại.

paḷiveṭheti [pari + veṭh + e] bao lại, bao quanh, bện tếp với nhau, ôm chặt nhau. *aor.* --**esi.** *pp.* --**ṭhita.**

paṃsu *m.* đất, bụi bặm.--**kūla** *nt.* một đồng bụi. --**kūlacivara** *nt.* y

làm bằng vải dơ bỏ nơi máy đồng rác. --**kūlika** 3. người mặc y làm bằng vải bỏ.

pāka *m.* sự nấu, vật đã nấu chín, sự làm cho chín. --**vaṭṭa** *nt.* tiếp tục cung cấp vật thực.

pākatika *a.* có trạng thái tự nhiên hay từ nguồn gốc.

pākāra *m.* tường bao quanh, vách thành, thành lũy. --**parikkhitta** *a.* bao quanh bởi một vách tường.

pāgabhiya *nt.* sự dạn dĩ, sự vô liêm sỉ, sự vô lễ, xác xược.

pāguññatā *f.* kinh nghiệm, sự thông thạo.

pācaka *a.* nấu, chín [trái], tiêu hóa, người nấu [bếp].

pācana *nt.* vật kích thích [đồ gia vị] như **pājana**, cái mũi nhọn.

pācariya *m.* thầy tổ của thầy mình.

pācāpeti [pac + āpe] sai nấu, biểu nấu. *aor.* --**esi.** *pp.* --**pita.** *abs.* --**pācāpetvā.**

pācikā *f.* phụ nữ nấu [bếp].

pācīna *a.* về hướng đông. --**disā** *f.* hướng đông. --**mukha** *a.* day mặt về hướng đông.

pāceti như **pācāpeti**.

pājana *nt.* sự đánh xe, một mũi nhọn.

pājeti [pa + aj + e] hướng dẫn, đánh xe bò. *aor.* --**pājesi.** *pp.* --

pājita. *pr.p.* --**pājenta.** *abs.*

pājetvā. *caus.* **pājāpeti.**

pātala *a.* màu đỏ dợt, màu hường, hồng.

pātaliputta *nt.* tên một thị trấn của xứ Ma Kiệt Đà [hiện giờ là Patna].

pātalī *m.* cây có hoa như cái kèn loa.

pāṭava *m., nt.* sự khéo léo, tinh xảo.

pāṭikaṅkha *a.* mong muốn, trông đợi. --**khī**. 3. người mong mỏi, trông đợi.

pāṭikā *f.* vòng bán nguyệt bằng đá, ở trước bậc thềm lên cung điện hay nhà.

pāṭikūlya *nt.* sự không thích, ghét gớm.

pāṭipada *m.* ngày thứ nhất của mỗi nửa tháng theo âm lịch.

pāṭibhoga *m.* người bảo lãnh, cha đỡ đầu, sự bảo đảm, tiền thế chân, bảo chứng.

pāṭiyekka *a.* một mình, riêng ra, -**kaṃ** *ad.* một cách riêng biệt, cá biệt.

paṭihāra, pātihīra, pātihera, pātihāriya *nt.* phép lạ, thần thông, một biến cố lạ thường. --**riyapakkha** *m.* một ngày lễ đặc biệt.

pāṭekka như pāṭiyekka.

pāṭha *m.* một đoạn sách, con đường đi. --**ka** *a.* người đọc lại, người thuật lại.

pāṭhīna *m.* một loại cá, loại cá biển [cá cháy].

pāṇa *m.* đời sống, hơi thở, chúng sinh. --**ghāta** *m.* sát sinh, giết hại sinh mạng. --**ghāti** 3. người sát sinh. --**da** *a.* người bảo tồn sinh

mạng. --**bhūta** *m.* một chúng sinh. --**vadha** *m.* sự sát hại sinh mạng. --**sama** *a.* quý như sinh mạng. --**hara** *a.* lấy sinh mạng.

pāṇaka *m.* sâu bọ, côn trùng.

pāṇana *nt.* hơi thở.

pāṇi *m.* cánh tay, bàn tay. --**tala** *nt.* lòng bàn tay. --**ggaha** *m.* đấm cưỡi.

paṇikā *f.* vật giống như bàn tay, cái bay thợ hồ.

pāṇī *m.* một chúng sinh, một sinh vật.

pāta *m.* sự rút, sự liệng, sự thảy.

pātana *nt.* làm cho té, rút, đổ xuống, sự sát hại.

pātabba *pt.p.* của *pivati* nên uống, đáng uống.

pātarāsa *m.* buổi ăn sáng, điềm tâm.

pātāla *m.* vực thẳm, sự ngã về, phía bên kia của quả địa cầu.

pāti *f.* cái chén, cái đĩa, cái bát.

pāti [pā + e] rửa, giặt, bảo vệ.

pātika *nt.* đĩa nhỏ.

pātita *pp.* của *pāṭeti*.

pātimokkha *m.* giới bổn của tỳ kheo [biệt biệt giải thoát giới].

pātū *a.* người liệng hay bắn ra.

pātu *in.* phía trước, sự ngó thấy, sự biểu diễn. --**kamma, --karaṇa** *nt.* sự biểu lộ, làm cho thấy rõ. --

bhāva *m.* sự hiện ra, trở thành, sự biểu diễn. --**bhūta** *pp.* hiện ra.

pātukamyatā *f.* sự ưa thích uống.

pātukaroti [pātu + kar + o] biểu bộ, biểu diễn. *aor.* --**kari**. *pp.* --**kata**. *abs.* --**karitvā**, --**katvā**.

pātukāma *a.* muốn uống.

patubhavati [pātu + bhū + a] trở thành biểu lộ, hiện ra, xuất ra. *aor.* --**bhavi**. *pp.* --**bhūta**. *abs.* --**bhavitvā**.

pāturahosi *aor.* của *pātubhavati*.

pātum *inf.* uống.

pātetī [pat + e] té, rót, liêng đi, giết chết. *aor.* **pātesi**. *pp.* **pātita**. *abs.* **pātetvā**.

pāto *in.* buổi sáng. --**va** *in.* buổi sớm tinh sương.

pātheyya *nt.* vật thực đi đường.

pāda *m., nt.* vật thực, bàn chân, căn cứ, một phần tư, một câu kệ [trong bài tứ cú]. --**ka** *a.* có chân đứng, có căn bản. *nt.* căn cứ, nền tảng. --**kajjhāna** *nt.* tham thiền để làm căn bản. --**kaṭṭhalikā** *f.* tấm thớt bằng cày để rửa chân. --**ṅguṭṭha** *nt.* ngón chân cái. --**ṅguli** *f.* ngón chân. --**ṭṭhika** *nt.* xương chân. --**tala** *nt.* gót chân. --**paricārika** *f.* người vợ. --**pīṭha** *nt.* ghế thấp để chân. --**puñchana** *nt.* tấm vải để chùi chân. --**mūle** dưới bàn chân. --**mūlika** *m.* người hầu, người ngồi dưới chân. --**lola** *a.* muốn đi loanh quanh, ta bà. --**sambāhana** *nt.* bóp chân.

pādapa *m.* cây, gỗ.

pādāsi *aor.* của *padāti* nó đã cho.

pādukā *f.* giày hay dép.

padūdara *m.* con rắn.

pādodaka *m.* nước rửa chân.

pāna *nt.* sự uống, nước si rô. --**ka** *nt.* một sự uống. --**maṇḍala**, --**āgāra** *nt.* tửu quán, quán rượu.

pāniya *nt.* nước, thức uống, đồ uống. --**ghata** *m.* bình nước. --**cāṭi** *f.* lọ, thùng nước uống. --**thālikā** *f.* ly, tách uống nước. --**bhājana** *nt.* chậu nước. --**mālaka** *nt.* **sālā** *f.* phòng nhà chứa nước uống.

pāpa *nt.* tội lỗi, ác xấu, hành ác. *adj.* xấu xa, tội lỗi, ác độc. --**kamma** *nt.* nghiệp ác. --**kammanta**, --**kammī** *a.* người ác, xấu xa. --**kana**, **karī** *a.* hành ác, độc ác. --**karaṇa** *nt.* sự hành ác, làm tội lỗi. --**dhamma** *a.* tánh tình độc ác. --**mitta** *m.* bạn ác. *adj.* thân cận kẻ ác. --**mittapā** *f.* sự cộng tác với kẻ ác. --**saṅkappa** *m.* tư tưởng ác xấu. --**supina** *nt.* nằm mộng ác [ghê].

pāpaka *a.* ác độc, tội lỗi, dặt dấn đến.

pāpaṇika *m.* chủ cửa hàng, chủ tiệm.

pāpikā *f.* của *pāpaka*.

pāpita *pp.* của *pāpeti*.

pāpimantu *a.* người ác, người tội lỗi.

pāpiya *a.* tội lỗi, ác độc.

pāpuṇana *nt.* sự đến nơi, sự giác ngộ.

pāpuṇāti [pa + ap + uṇā] đến nơi, đắc đạo, giác ngộ. *aor.* **pāpuṇi**. *pr.p.* --**nanta**. *abs.* --**nitvā**, **patvā**. *inf.* --**nitum**, **pattum**.

pāputaṇa *nt.* vải dầy, áo choàng, mền đắp.

pāpurati [pa + ā + pur + a] dầy, đắp, bao vớ [có khi dùng **pārupati**].

pāpeti [pa + ap + e] để cho đi, làm cho đến nơi, cho giác ngộ. *aor.* -**pāpesi**. *pp.* --**pāpita**. *pr.p.* --**penta**. *abs.* --**petvā**.

pābhata *nt.* vật biểu tặng.

pāmaṅga *nt.* dây thắt lưng.

pamokkha *a.* chủ, thứ nhất, siêu quần, chánh. *m.* người cầm đầu, hướng đạo.

pamojja, pamujja *nt.* vui thích, vui vẻ, sự hạnh phúc.

pāya *a.* có nhiều, chứa nhiều. --**pāyena** *ad.* nhiều nhất, nhất là.

pāyaka *ṣ.* người cho uống hay bú.

pāyāti [pa + ā + yā + a] đi ra, khởi hành, đi đến. *aor.* --**pāyāsi**.

pāyī *a.* người uống.

pāyeti [pā + e] cho uống, cho bú. *aor.* --**pāyesi**. *pp.* --**pāyita**. *pr.p.* --**pāyenta**, **pāyamāna**. *abs.* --**pāyetvā**.

pāra *nt.* bờ kia, bìa ngạn, phía bên kia. --**gata** *a.* người đã đến bờ kia [đã đến mục tiêu cuối cùng]. --**gāmī** *ṣ.* đi đến bờ kia. --**ṅgata**, --**ppatta** *a.* đi vượt qua, đi ngang qua. --**lokika** *a.* liên quan đến đời khác, là tái sanh trong vị lai.

pārada *m.* thủy ngân.

pāradārika *m.* người ngoại tình.

pāramitā, pāramī *f.* pháp ba la mật, sự làm cho tròn phạm sự.

pārampariya *nt.* theo cổ truyền.

pāraṃ *ad.* vượt khỏi, đi qua, phía kia.

pārājika *a.* người phạm tội bất cộng trụ [tội nặng nhất trong giới bốn].

pārāp[v]ata *m.* chim bồ câu.

pārāyana *nt.* mục tiêu cuối cùng, chủ đề quan trọng.

pāricariyā *f.* công việc, phạm sự, sự hầu hạ.

pāricchattaka *m.* cây san hô.

pāripanthika *a.* sự hăm dọa, sự nguy hiểm, kẻ cướp.

pāripūri *f.* làm cho đầy, làm cho tròn đủ.

pārīma *a.* ở xa, phía đằng xa.

pāriyosāpita *pp. of pariyoṣāpeti*] brought to an end; finished; concluded.

pāribhogika *a.* nên dùng, đã dùng.

pārivaṭṭaka *a.* sự thay đổi, sự đổi khác.

pārisajja *a.* thuộc về sự hội họp, nhân viên trong một hội đồng.

pārisuddhi *f.* sự thanh tịnh, trong sạch. --**sīla** *nt.* giới hạnh trong sạch.

pāruta *pp. của pārupati*.

pārupati [pa + ā + rup + a] gói vào, che dầy, mặc áo lên. *aor.*

pārupi. *abs.* --**pītvā**. *pr.p.* --**panta**.

pārupana *nt.* cái áo choàng, áo dài.

pārevata *m.* chim bồ câu.

pāroha *m.* rễ mọc từ trên nhánh xuống [như cây đa], rễ khí sinh.

pāla, pālaka, pāletu *3.* người hộ vệ, người gìn giữ, người bảo hộ.

pāli, pāli một đường, một hàng, giáo lý Phật pháp viết bằng tiếng Pāli [hoặc viết Pālī].

pālana *nt.* --**nā** *f.* sự bảo hộ, sự gìn giữ, sự cai trị.

pālicca *nt.* sự bạc tóc.

pālita *pp.* của *pāleti*.

pāleti [pāl + e] bảo hộ, hộ trì, gìn giữ. *aor.* --**esi**. *pr.p.* **pāleta**. *pt.p.* **pāletabba**. *abs.* **pāletvā**. *inf.* **pāletum**.

pāvaka *m.* lừa.

pāvacana *nt.* kinh, thánh kinh.

pāvassi *aor.* của *pavassati*.

pāvāra *m.* áo choàng, áo măng tô. --**rika** người bán áo choàng.

pāvāla *m.* móng đất, đùi thịt [bò].

pāvusa *m.* mùa mưa, một loại cá.

pāvussaka *a.* thuộc về mùa mưa.

pāsa *m.* **pāsaka** *nt.* khay áo, dây đeo, lưới bẫy, mưu kế.

pāsaka *m.* hột lức lác, sự ném, gieo xuống.

pāsāṇa *nt.* ngoại đạo, tà thuyết, --**ḍaka**, --**ḍika** *m.* một đạo sĩ, một nhóm tu sĩ.

pāsāṇa *m.* đá, tảng đá. --**guḷa** *m.* viên đá tròn. --**cetiya** *nt.* tháp làm bằng đá. --**piṭṭhi** *f.* mặt bằng của một tảng đá. --**phalaka** *m.* một tấm đá. --**lekhā** *f.* chữ khắc trên đá.

pāsāda *m.* lâu đài, đền vua, lâu đài. --**tala** *nt.* tầng lầu.

pāsādika *a.* vừa lòng, đáng yêu, đáng thương mến.

pāhuṇa *m.* người khách. *nt.* bữa tiệc đãi khách, vật biếu tặng. --**ṇeyya** *a.* bậc đáng thọ lãnh bốn món vật dụng như người khách quý.

pāheti [pā + hi + e] sai, biếu người gởi. *aor.* **pāhesi**.

pi *in.* [viết tắt lại từ *api*] cũng vậy, như vậy, nhưng, nhưng vậy, có lẽ vậy, có lẽ, và như vậy.

pika *m.* chim cu cu.

piṅgala *a.* nâu, màu đà, hung hung. --**netta** *a.* có con mắt hơi đỏ. --**makkhikā** *f.* sự vui vẻ.

picu *nt.* vải, gòn. --**paṭala** *nt.* một cuộn vải.

piccha *nt.* lông đuôi, keo, hồ. --**chila** *a.* tron trượt, không vững.

piṅja *nt.* lông đuôi, đuôi con chim.

piṅjara *a.* của màu hơi đỏ, hung hung.

piṅṅāka *nt.* bột của loại hột có dầu, bánh dừa, bánh làm bằng dừa nạo.

piṭṭaka *nt.* cái vỏ, thúng, vật đựng một tạng trong tam tạng Pāli. --**ttaya** *nt.* tam tạng là luật, kinh, luận. --**dhara** *a.* người thuộc lòng tam tạng.

piṭṭha *nt.* cái lưng, phía sau, mặt bằng, bột [loạt bột]. --**khādanlyā** *nt.* đồ ngọt, bánh làm bằng bột. --**piṇṇī** *f.* cục bột.

piṭṭhi *f.* cái lưng, phía trên, trên cao. --**kaṇṭaka** *nt.* xương sống. -**-gata** *a.* cưỡi trên lưng thú hay người nào. --**passa** *nt.* phần phía sau. *locut.* ở sau, nơi phía sau. --**pāsāṇa** *m.* tảng đá bằng phẳng. -**-maṃsika** *a.* người nói xấu ai khi vắng mặt, nói hành, cần trộm. --**vamṣa** *m.* hành lang phía sau nhà.

piṭhara *m.* cái lu lớn.

piṇḍa, --**daka** *m.* một đồng, một khối, một cục vật thực. --**cārika** *a.* người đi xin ăn, khất sĩ. --**dāyaka** *ṣ.* người cho vật thực. --**pāta** *m.* sự đi khất thực. --**pātika** *ṣ.* người đi khất thực và ăn vật thực xin ấy. --**dācāra** *m.* đi khất thực.

piṇḍāya *dat.* của *piṇḍa* về vật thực.

piṇḍikamaṃsa *nt.* móng đít, đùi thịt.

piṇḍita *pp.* của *piṇḍeti*.

piṇḍī *f.* bó, chùm, xâu cụm, lùm [cây].

piṇḍeti [piṇḍ + e] gom chung lại, trộn lại, tiếp xúc với. *aor.* --**esi**. *abs.* --**piṇṇetvā**.

piṇḍolya *nt.* đi xin vật thực từ nhà.

piṭāmaha *m.* ông nội.

pitika *a.* có cha, thuộc về của cha.

pitipakkha *m.* bên cha, bên nội.

pitu *m.* người cha. --**kipca** *nt.* phận sự người cha. --**ghāta** *m.* giết cha. --**santaka** *a.* tài sản của cha, thuộc về của cha.

pitucchā *f.* em của cha, cô. --**putta** *m.* con trai của cô.

pitta *nt.* mật [người]. --**ādhika** *a.* thuộc về mật.

pithiyati [api + dhā + ī + ya] *pass.* của *pidahati* đóng lại, khép lại, tối tăm. *aor.* --**pithiyi**.

pidahati [api + dhā + a] đóng lại, khép lại, đập lại. *aor.* --**pidahi**. *pp.* **pidahita**, **pihita**. *abs.* **pidahitvā**, **pidhāya**.

pidahana *nt.* sự đóng lại, sự khép cửa lại.

pidhāna *nt.* cái nắp, vật đập.

pināsa *m.* bệnh sổ mũi.

pipāsā *f.* sự khát [nước].

pipāsita *pp.* của *pivāsati* sự khát khao.

pipillikā, **pipīlika** *f.* con kiến.

pipphala, --**laka** *nt.* cái kéo [cắt].

pipphalī *f.* trái tiêu dài [như trái trâu].

piya *a.* yêu quý, thương mến, yêu dấu. *m.* người chồng. *nt.* vật sở thích.

--**kamyatā** *f.* sự thích vật quý báu. --**tara** *a.* càng quý mến.

--**tama** *a.* thích nhất. --**dassana** *a.* thích nhìn xem. --**bhāṇī**, --

vadī *a.* nói một cách vui thích. --**rūpa** *nt.* vật nhìn thích thú. --

vacana *nt.* lời nói đáng thương mến, đáng thích. *adj.* nói lời vui thích, dịu ngọt. --**vappayoga** *m.*

sự xa lìa người thương mến.

piyaṅgu *m.* cây dùng làm thuốc.

piyatā *f.* sự yêu mến.

piyā *f.* người vợ.

piyāpāya *a.* xa lìa vật mà mình yêu mến.

piyāyati ưa thích, cho là quý báu, được sự nhiệt thành. *aor.* --**piyāyi**. *pp.* **yita**. *pr.p.* --**yanta**, --**yamāna**. *abs.* --**yitvā**.

piyāyanā *f.* sự yêu mến, ưa thích.

pilakkha *m.* có sự xao động của lá cây sung.

pilandhati [api + nah + a] chung dọn, thấp [đền lên], để đồ vật lên, trang sức. *aor.* --**ndhi**. *pp.* --**dhita**. *abs.* --**dhiya**, --**dhitvā**.

pilandhana *nt.* cách chung điện, để lên, sự trang điểm, trang trí.

pilavati, **plavati** [plav + a] nổi lên, di chuyển nhanh chóng, bơi lội. *aor.* **plavi**. *pp.* **plavita**. *abs.* **plavitvā**.

pilotikā *f.* vải rách, vải cũ.

pillaka *m.* con thú còn nhỏ.

pivati, **pibati** [pā + a]; [pā đổi lại là piba] uống. *aor.* **pivi**. *pp.* **pita**. *pr.p.* **pivanta**, --**māna**. *abs.* **pivitvā**. *inf.* **pātum**, **pivitum**.

pivana *nt.* sự uống.

pisati [pis + a], **piṃsati** [pis + ṃ + a] nghiền, chà nát. *aor.* **piṃsi**. *pp.* **piṃsita**. *abs.* **piṃsetvā**.

pisana, **piṃsana** *nt.* sự nghiền nát, làm thành bột.

pisāca, --**ka** *m.* yêu tinh, ma quỷ.

pisita *nt.* thịt.

pasuṇa *nt.* sự vu cáo, nói vu oan cho người. --**ṇāvācā** *f.* lời nói độc ác, vu cáo.

pihaka *nt.* bao tử, tỳ tạng.

pihayati [pih + ya] ước muốn, mong mỏi. cổ gắng. *aor.* **pihayi**. *pp.* **pihāyita**.

pihāyanā *f.* sự ước mong, sự cố gắng.

pihālu *a.* ước ao, thèm muốn.

pihita *pp.* của **pidahati**.

piḷakā *f.* mụn nhọt, sự phồng lên.

piṃsati như **pisata**.

pīṭha *nt.* cái ghế, chỗ ngồi, cái đôn. --**ka** *nt.* --**ṭhikā** *f.* cái ghế nhỏ, cái băng.

pīṭhasappī *m.* người què, sần, dài có thể dời đi được [của thợ làm nhà].

piṇana *nt.* sự vui mừng, sự vui lòng, vừa ý.

piṇeti [pin + e] vui mừng, vừa lòng thỏa mãn, làm cho cường tráng. *aor.* **piṇesi**. *pp.* **piṇita**. *abs.* **piṇetvā**. *pr.p.* **piṇenta**.

pīta *pp.* của **pivati**.

pīta, --**ka** *a.* màu vàng. *m.* màu vàng.

pīti *f.* sự vui vẻ, vui thích, sự cảm giác. --**pāmojja** *nt.* sự vui vẻ thỏa thích. --**bhakkha** *a.* cho no nê sự vui thích. --**mana** *a.* tâm hi lặc. --**rasa** *m.* hương vị của sự phi lặc. --**samhojjhaṅga** *m.* bề đề hi. --**sahagata** *a.* đồng thọ hi.

piṇa *a.* mập, sung lên.

piḷaka *nt.* áp bức, đè nén.

piḷana *nt.*, **pilā** *f.* sự áp bức, sự đè nén, sự làm tổn thương, sự làm tai hại.

pīleti [pil + e] đề nén, áp chế, áp bức, quấy rầy, chế ngự. *aor.*

pīlesi. *pp.* **pīlita**. *abs.* **pīletvā**.

pukkusa *m.* người hốt rác, người dọn dẹp vật vô dụng.

puggala *m.* nhân vật, cá nhân. --

paññatti *f.* sự chỉ định mỗi nhân vật, sự phân hạng về nhân loại. -

-lika *a.* thuộc về cá nhân.

puṅgava *m.* con bò đực, người quí phái.

puṅkha *nt.* phần đuôi của mũi tên.

pucimanda *m.* cây ở xứ Ấn Độ, có trái và hạt làm dầu thơm dùng làm thuốc.

puccaṇḍa [pūti + aṇḍa] *nt.* trứng ung thối.

puccha *nt.* cái đuôi.

pucchaka *3.* người hỏi [vấn].

pucchati [pucch + a] hỏi, vấn. *aor.*

--**pucchi**. *pp.* **puṭṭha** hay

pucchita. *pr.p.* --**chanta**. *abs.* --

chitvā. *pt.p.* --**chitabba**. *inf.* --

chitum.

pucchā *f.* câu hỏi.

pujja *a.* cúng dường, tôn kính.

puñchati [puñch + a] quét dọn,

làm cho sạch sẽ. *aor.* --**puñchi**.

pp. --**puñchita**. *abs.* --**chitvā**.

pr.p. --**chanta**, **chamāna**.

puñchana *nt.* --**nī** *f.* vải chùi, nùi giẻ, khăn lau.

puñja *m.* đồng, bó, khối. --**kata** chất đồng, chông đồng.

puñña *nt.* phước thiện, công đức.

--**kamma** *nt.* hành động thiện. --

kāma *a.* vui thích, việc lành. --

kiriya *f.* sự làm lành, sự hành

thiện. --**kkhandha** *m.* hằng khối

phước báu. --**kkhaya** hết phước.

--**ttika** *a.* vui thích, phước

thiện. --**pekkha** *a.* mong mỏi

làm điều thiện. --**phala** *nt.* quả

báo của phước báu. --**bhāga** *m.*

một phần phước báu. --**ghāgi** *a.*

được phần phước báu. --**vantu** *a.*

người có phước đức. --

ānubhāva *m.* oai lực của phước

báu. --**ābhisanda** *m.* tôn trử

phước báu, tạo nhiều phước

thiện.

puṭa, **puṭaka** *m., nt.* giỏ, hộp [làm

bằng lá], giỏ xách, thùng rổ. --

baddha *a.* cột lại một gói. --

bhatta *nt.* một gói cơm. --

bhedana *nt.* mở gói đồ ra. --**mpa**

a. có cái bị trên vai.

puṭṭha *pp.* của *poseti* nuôi, cho ăn,

nuôi dưỡng. *pp.* của **pucchati**]

được hỏi, được ai hỏi.

puṇḍarīka *nt.* bông sen trắng.

puṇṇa *pp.* của *pūrati* đầy đủ. --

ghaṭa *m.* một bình đầy. --**canda**

m. trăng tròn, ngày rằm. --**patta**

nt. một vật tặng. --**māsī**, --**mī** *f.*

ngày rằm.

puṇṇatā *f.* **puṇṇatta** *nt.* sự đầy đủ.

putta *m.* con trai, con. --**ka** *m.* đứa

con trai nhỏ. --**dāra** vợ con.

puttima, **puttiya** *a.* có con.

puthu *in.* riêng ra, cá nhân, xa và

rộng, một cách riêng biệt. --**jjana**

m. người phạm phu, người thất

học. --**bhūta** *a.* truyền bá rộng

ra. --**loma** *m.* con cá.

puthuka con thú con. *nt.* côm dẹp.

puthula *a.* rộng lớn, to.

puthuvī *f.* đất, địa cầu.

puthuso *ad.* khác nhau, nhiều loại.

puna *in.* trở lại, sanh lại. --**disava** *m.* ngày kế sau. --**ppunam** *in.* trở đi trở lại. --**bbhava** *m.* sanh lại trong cảnh giới mới. --**vacana** *nt.* --**rutī** *f.* lặp đi lặp lại, nói tới nói lui mãi. --**āgamana** *nt.* trở lại nữa.

punāṭi [pu + nā] làm cho sạch, rửa, sàng, xem xét kỹ càng. *aor.*

puṇi. *abs.* **puṇitvā.**

puṇeti [puna + eti] trở lại nữa.

punnāga *m.* cây nguyệt quế.

puppha *nt.* bông, hoa, kinh kỳ. --

gaccha *m.* cây trở hoa. --**gandha**

m. mùi hoa. --**cumbaṭaka** *nt.*

vòng hoa. --**chaḍḍaka** *m.* người

dọn dẹp hoa tàn hay đồ rác,

người làm sạch sẽ đặc biệt. --

dāma *m.* tràng hoa, vòng hoa. --

paṭa *m, nt.* hàng vải có thêu hoa.

--**muṭṭhi** *m.* một bó hoa. --**rāsi**

m. một đồng hoa. --**vatī** *f.* phụ nữ đang có kinh.

pupphati [pupph + a] trở hoa, bị thối ra, bị trở ra. *aor.* --**pupphi.**

pp. --**phita** *abs.* --**phitvā.**

pubba *m.* mù [máu], đầu đê.

pubba *a.* trước, cựu, trước hết, hướng đông. *in.* *cpds.* có lúc trước, như gatapubba, đã đi trước. --**kamma** *nt.* nghiệp từ kiếp trước. --**kicca** *nt.* công việc trước hết. --**ṅgaman** *a.* đi trước, dẫn đầu. --**carita** *nt.* chuyện kiếp

trước. --**aṅha** *m.* trước buổi ngo.

--**deva** *m.* những Chư Thiên

trước kia là Asuras [atula]. --

nimitta *nt.* triệu chứng, điềm

báo trước. --**anta** *m.* quá khứ,

thời điểm cuối cùng của trước

kia --**purisa** *m.* tổ tiên, ông bà

trước --**peta** *m.* ngựa quỉ [hồn

người đã quá vãng]. --**bhāga** *m.*

phần trước. *adj.* trước hết. --**yoga**

m. sự liên quan với trước kia. --

videha *m.* tên một châu ở hướng

đông là Đông thắng thần châu.

pubbanna *nt.* tên bảy thứ mẽ cốc

như gạo, lúa mạch v.v...

pubbā *f.* hướng đông.

pubbācāriya *m.* thầy đầu tiên.

pubbāpara *a.* cái có trước và cái

có sau, trước và sau.

pubbuṭṭhāyī *a.* đứng dậy hay thức

dậy trước người nào.

pubbe [*loc.*] trước kia, xưa kia. --

kata *a.* hành động trước kia. --

nivāsa *m.* tiền kiếp. --

nivāsañña *nt.*, --**sanussati** *f.*

nhớ được tiền kiếp của mình.

puma *m.* con đực, người nam.

pura *nt.* tỉnh lý hay châu thành.

purakkhata *pp.* **purakkharoti** để ở

phía trước, mến thích, làm cho

danh dự.

purakkharoti [purā + kar + o] để

trước hết, tôn trọng, làm vẻ vang.

aor. --**khari.** *pp.* --**khata.** *abs.*

khatvā.

parato *in.* phía trước, trước hết.

puratthā *in.* hướng đông. --
bhimukha *a.* nhìn về hướng
đông.

puratthima *a.* hướng đông.

purā *in.* xưa kia, thuở trước kia.

purāṇa *a.* xưa, cũ, già, hao mòn,
đã dùng xài, trước kia. --

dutiyikā *f.* vợ trước kia. --

sālohita *3.* bà con cùng máu thịt
trước kia.

purātana *a.* như purāṇa.

purindada *m.* một danh hiệu của
vị vua Trời là Đế Thích.

purima *a.* trước, cựu, trước hết. --
jāti *f.*, --**ttabhāva**. *m.* tiền kiếp. -
-**taraṃ** sớm quá, sớm hơn hết.

purisa *m.* con đực, người nam. --

kāra *m.* sự làm người nam. --

thāma *m.* sức lực người nam. --

dhamma *m.* pháp làm người hay
là người đang được sửa đổi. --

dammasārathī *m.* sự tế độ hay
sự hướng dẫn những người hữu
duyên. --**parakkāma** *m.* sự cố
gắng của người nam. --**medha**

m. sự hy sinh của loài người. --

liṅga, --**vyañjana** *nt.* bộ sinh dục

người nam [dương vật]. --

ājañña *m.* người phi thường. --

ādaka *m.* người ăn thịt người. --

ādhama *m.* người ác. --**sindriya**

nt. nam căn, nam tính. --**suttama**

m. sự cao cả nhất của con người.

pure *ad.* trước, xưa kia, sớm nhất.

--**taraṃ** *ad.* trước hơn ai hết,

sớm hơn hết. --**cārika** *a.* đi

trước, dẫn đường. --**java** *a.* chạy

phía trước. --**bahatta** *nt.* trước

ngộ.

purekkhāra *m.* để phía trước, tôn
kính, sùng bái.

purohita *m.* quân sư về nghi lễ cho
vua.

pulava, --**ka** *m.* con dòi, con sâu.

pulina *nt.* cát, bãi cát.

pūga *m.* nghiệp đoàn, liên đoàn.

nt. một đồng, trái cau. --**rukha**

m. cây cau.

pūjanā, **pūjā** *f.* cúng dường, tôn
kính, thành tâm dâng cúng.

pūjaneyya, --**nīya**, **pūjāraha** *a.*
đăng kính, đăng tôn sùng.

pūjīya *a.* bậc đáng tôn kính. *nt.* vật
[như kim thân, nội bồ đề, v.v...]
là vật đáng tôn kính.--**māna** *a.*
đang được tôn sùng.

pūjita *pp.* của pūjeti.

pūjeti [pūj + e] tôn trọng, cung
kính, dâng cúng vật chi với sự
tôn kính. *aor.* --**esi**. *pr.p.* --

pūjenta, **pūjayamāna**. *abs.* --

pūjetvā. *inf.* pūjetum.

pūti, **pūtika** *a.* hôi thúi, ghê gớm.

--**kāya** *m.* thân thể chứa đầy vật

hôi thúi, ghê gớm. --**gandha** *m.*

mùi hôi thúi. --**maccha** *m.* cá

thúi.--**mukha** *a.* có miệng hôi

thúi.--**mutta** *nt.* nước tiểu của

súc vật. --**latā** *f.* một loại dây có

mùi hôi.

pūpa *m, nt.* bánh ngọt.

pūpiya *m.* người bán bánh ngọt.

pūya *m.* mũ [máu].

pūra *a.* đầy, đầy tràn.

pūra *3.* người làm cho đầy, làm
cho tròn đủ, thêm vào cho đủ.

pūrāpeti *caus. của pūreti* làm cho đầy. *aor. --esi. pp. --pita. abs. --petvā.*

pūreti [pūr + e] làm đầy, làm cho đầy đủ, làm cho hoàn thành. *aor. --pūresi. pp. pūrīta. pr.p. --pūrenta. abs. --pūretvā. inf. --pūretum.*

pūva *m, nt.* bánh ngọt, bánh mì.

pūvika *m.* người bán bánh.

pekkhaka *3.* người đang nhìn xem.

pekkhaṇa *nt.* sự coi, thấy, cảnh vật để xem coi.

pekkhati [pa + ikkh + a] coi, thấy, nhìn xem. *aor. --pekkhi. pp. --khita. abs. --khitvā. pr.p. --pekkhamāna.*

pekkhaṇa *nt.* lông đuôi con công.

pecca *in.* sau khi chết.

peta *a.* chết, đã quá vãng. *m.* ma quỷ. **--kicca** *nt.* lễ đám tang. **--yoni** *f.* sanh cảnh ngựa quỷ. **--loka** *m.* cảnh ngựa quỷ. **--vatthu** *nt.* chuyện ngựa quỷ.

pettika *a.* thuộc về bên cha.

pettivisaya *m.* cảnh giới của các linh hồn [là ma quỷ]

petteyya *a.* sự kính trọng cha mình. **--tā** *f.* tình cha con.

pema *nt.* tình thương, sự yêu thương. **--nīya** *a.* yêu thương, đáng yêu.

peyya *a.* có thể uống được. *nt.* một thứ đồ uống.

peyyavajja *nt.* nói lời dịu ngọt.

peyyāla *nt.* chỗ chỉ đoạn đã bỏ quên.

pelaka *m.* con thỏ rừng.

pesaka *3.* người gởi, người hầu hạ.

pesakāra *m.* người thợ dệt.

pesana *nt.* gởi đi, một bức thông điệp, một công việc. **--kāra** *m.* người giúp việc, người ở. **--kārikā** *f.* tờ giấy.

pesala *a.* hạnh kiểm tốt.

pesi, pesikā *f.* một miếng, phôi thai, thời kỳ sau ba tháng.

pesita *pp. của peseti.*

pesiyati *pass.* của *peseti* được gởi đi. *pr.p. pesiyamāna.*

pesuṇa *nt.* sự nói vu cáo, đâm thọc. **--kāra** *m.* người nói vu cáo.

pesuñña *nt.* sự vu cáo, đâm thọc, sự nói hành, nói lén, lời vu oan.

peseti [pes + e] gởi đi, cản dưng, gởi đến. *aor. --esi. pp. --pesita. pr.p. pesenta. abs. --pesetvā. pt.p. --pesetabba.*

pessa, pessiya, pessika *m.* người đầy tớ, người sai đi, người giúp việc.

peḷā *f.* cái hộp, vật đựng đồ.

pokkhara *nt.* hoa sen, cọng sen, chót vòi con voi, thân ông sáo. **--tā** *f.* sự đẹp tốt. **--patta** *nt.* lá sen.

--madhu *nt.* nhựa mật của hoa sen. **--vassa** *nt.* mưa hoa bão tuyết.

pokkharāṇī *f.* cái hồ [to thiên nhiên], cái hồ [nhân tạo].

poṅkha như puṅkha.

poṭṭhapāda *m.* tên của một tháng [lời tháng 9-10 DL].

poṭhana *nt.* đập, gõ, đánh.

poṭheti, **poṭheti** [poth + e] đập đánh, gõ, vỗ [tay]. *aor.* --**esi**. *pp.* --**poṭhita**. *abs.* --**poṭhetvā**. *pass.* --**poṭhiyati**.

poṭhiyamāna *pr.p.* bị đánh đập.

poṇa *a.* dốc xuống, nghiêng, dốc dẫn xuống.

pota *m.* con thú con, chồi non, thuyền nhỏ của tàu lớn. --**ka** *m.* con thú con. --**potikā** *fem.* của *potaka*. --**vāha** *m.* người thủy thủ, người trang buồm cho thuyền chạy.

poṭthaka *m, nt.* một quyển sách, vải bố để vẽ hình.

poṭthalikā *f.* gương mặt làm kiêu, hình nộm hay búp bê làm bằng vải.

pothujanika *a.* thuộc về phạm tục.

ponobhavika *a.* đất dẫn đi tái sanh.

porāṇa, --**naka** *a.* xưa, cũ, lâu đời, trước kia.

porisa *nt.* sự thuộc về nam giới, chiều cao của người nam [cách đưa thẳng tay lên].

porisāda *a.* vật ăn thịt người.

porī *f.* lễ phép, lịch sự, sự trang nhã.

porohicca *nt.* văn phòng của quân sự.

posa *m.* người nam.

posaka *a.* sự nuôi dưỡng, sự cho ăn, người được nuôi dưỡng cho khôn lớn.

posatha như *uposatha*. --**thika** *m.* người thợ trị bát quan trai giới.

posana *nt.* sự nuôi dưỡng, sự cho ăn, sự nuôi cho khôn lớn.

posāvanika *nt.* tiền mượn nuôi dưỡng người nào, chất bổ, thức ăn.

poseti [pus + e] nuôi dưỡng, nuôi cho lớn, săn sóc ai, cho vật thực. *aor.* --**posesi**. *pp.* --**posita**. *pr.p.* **posenta**. *pt.p.* --**posetabba**. *abs.* --**posetvā**. *inf.* **posetum**.

plava *m.* vật nổi trên nước, cái bè, --**na** *nt.* sự nhảy, sự nổi lên.

plavaṅgama *m.* con khi.

-PH-

phaggu *m.* thời kỳ giữ bát quan trai, lúc nhịn ăn buổi chiều.

phagguṇa *m.* tên của một tháng [nhằm tháng 2-3 dl.]. --**gunī** tên của một ngôi sao.

phaṇa *m.* cái đầu [phùng mang], con rắn. --**ṇaka** *nt.* đồ dùng hình giống như đầu con rắn, dùng để chải tóc cho lóng.

phaṇī *m.* rắn hổ mang.

phandati [phad + ṃ + a] run rẩy, nhảy hay đập mạnh [mạch], lay động. *aor.* **phandi**. *pp.* --**dita**. *pr.p.* --**damāna** *abs.* --**ditvā**.

phandana *nt.* --**nā** *f.* đập mạnh [tim], xao động, rung động.

pharaṇa *nt.* sự tràn lan ra, sự rung động, sự thấm vào. --**naka** *a.* sự tràn lan ra, đầy dẫy với...

pharati [phar + a] thấm vào, sự tràn lan ra, làm cho đầy. *aor.* --

phari. *pp.* --**pharita**. *abs.* --**pharivā**. *pr.p.* --**pharanta**.

pharusa *a.* cộc cằn, thô lỗ, không nhã nhặn. --**vacana** *nt.* --**sāvācā** *f.* lời nói độc ác [chửi rủa].

phala *nt.* trái, hạt, quả, sự kết quả, ảnh hưởng việc làm, lưỡi gương.

--**citta** *nt.* kết quả của con đường là quả tâm. --**phalaṭṭha** *a.* hưởng an vui của quả tâm. --**thika** *pp.* đang ngắm nhìn vào quả tâm. --

dāyī *a.* kết quả, có sự tiến triển, sanh ra quả. --**ruha** *a.* mọc lên do nơi hạt giống. --**vantu** *a.* trở hay sanh quả. --**lāphala** *nt.* nhiều thứ

quả. --**lāsava** *m.* tính chất của quả, sự rút ra từ quả.

phalaka *m, nt.* tấm bản, tấm ván, tấm mộc để che.

phalati [phal + a] có trái, trở trái, nứt nở ra. *aor.* --**phali**. *pp.* --**phalita**. *abs.* --**phalitvā**. *pr.p.* **phalanta**.

phalī *m.* [cây] có trái, trở sanh trái.

phassa *m.* đụng chạm, xúc.

phasseti [phas + e] đụng chạm, đến nơi [đắc được]. *aor.* --**esi**. *pp.* --**sita**. *abs.* --**sitvā**.

phāṇita *nt.* mật mía, nước mía nấu lại thành đường mật. --**puṭa** *m.* vật chứa đựng mật bằng lá.

phāṭikamma *nt.* sự trùng tu, bồi bổ lại.

phārusaka *nt.* ngọt ngọt.

phāla *m.* lưỡi cày, vật để chẻ củi, một miếng cá mặn.

phālaka 3. người bừa, chẻ [củi].

phālana *nt.* sự nứt, chẻ ra.

phāleti [phāl + e] đập bể, chẻ ra, chẻ hai ra. *aor.* --**esi**. *pp.* --

phālita. *pr.p.* --**lenta**. *abs.* --**letvā**. *inf.* --**phāletuṃ**.

phāsu *m.* sự dễ chịu, sự an lạc đầy đủ. *adj.* được an lạc, dễ chịu. --**ka** *a.* vui vẻ, an nhàn.

phāsukā, phāsulikā *f.* hồng, sừn, xươg sừn.

phiya *nt.* cây chèo.

phīta *a.* phong phú, giàu có, thịnh vượng.

phuṭa *pp.* của **pharati** thấm qua, thấm vào, rải, trải, cặng ra.

phuṭṭha *pp.* của *phusati*.

phulla, **phullita** *pp.* mở rộng ra, nở [hoa] đầy đủ.

phusati [phus + a] đung chạm, rờ đến nơi, đặc đạo. *aor* --**phusi**.
pr.p. **phusanta**, --**māna**. *pp.* **phusita**, **phuṭṭha**. *abs.* --**phusitvā**.

phusana *nt.* --**nā** *f.* sự tiếp xúc, đung.

phusita, --**taka** *nt.* một giọt, sự rờ đung.

phusīyati *pass.* của *phusati* bị đung, bị tiếp xúc.

phussa *m.* tên một tháng [lối tháng 12-1 dl], tên của một vì sao. *adj.* màu vui vẻ, cơ hội thuận tiện, điềm lành. --**ratha** *m.* xe của nhà vua [chạy đi kiếm người để kể vị]. --**rāga** *m.* hoàng ngọc, [ngọc có màu vàng].

pheggu *nt.* cây không lõi, vật không đáng giá gì.

phena *nt.* bọt, màng màng, bọt rượu.--**piṇḍa** *m.* một cục bọt. --**ṇuddehaka** *a.* gat, vớt bọt.

phenila *m.* cây bồ hòn.

phoṭa *m.* --**taka** *nt.* ghé nhọt, chỗ ghé nước phỏng da.

phoṭṭhabba *nt.* xúc, sự đung chạm.

phosita *pp.* rải, rưới nước.

-B-

baka *m.* con hạc, con cò.

bajjhati *pass.* của *bandhati* bị trói, bị cầm giữ, bị bắt [trong một cái bẫy].

battimsati *f.* số ba mươi hai.

badara *nt.* trái táo. --**missa** *a.* trợn với trái táo.

badarī *f.* cây táo.

badālatā *f.* một loại cây dây có chất ngọt.

baddha *pp.* của *bandhati* cột, trói, cột cho chắc, để chung lại, gài bẫy. --**ñjalika** *a.* hai tay chấp lại đưa ra với sự tôn kính. --**rāva** *m.* sự kêu la của vật bị mắc bẫy, hay bị bắt. --**vera** *nt.* gom kẻ địch lại, bao vây quân địch.

badhira *a.* điếc, người điếc.

bandha *m.*, --**dhana** *nt.* dây, cột, sự dính líu, sự bị cầm tù.

bandhati [bandh + a] cột trói, dính liền, thống nhất, cột chung lại, bỏ tù, bắt chiếm, hợp thành, hợp nhất. *aor* --**bandhi**. *pp.* **baddha**. *pr.p.* **band**, --**hanta**. *abs.* --**dhitvā**, --**dhiya**. *inf.* --**dhitum**. *pt.p.* --**dhitabba**, --**dhaniya**.

bandhana *nt.* sự cột lại, dính lại, đóng [sách] lại. --**nāgara** *nt.* khám đường. --**nāgarika** *m.* tội nhân, người tù, người giữ ngục.

bandhava *m.* người quen thuộc, bà con, thân quyến.

bandhāpeti *caus.* của *bandhati* sai biểu người cột trói. *aor.* --**esi**. *pp.* --**pita**.

bandhu như *bandhava*. --**jīvaka** *m.* cây bông hường của Tàu. --**mantu** *a.* có bà con thân quyến, có nhiều thân quyến.

babbaja *nt.* một loại rễ cây có mùi thơm.

babbu, --**ka** *m.* con mèo.

bala *nt.* sức lực, uy quyền, sức mạnh, một toán quân, quân lực. --**kāya** *m.* một toán quân. --**koṭṭhaka** *nt.* đồn binh, hầm trú của quân đội. --**kkāra** *m.* sự hung bạo, sự dùng võ lực. --**da** *a.* cho sức lực, tặng cho quyền lực. --**dāna** *nt.* sự ban cho quyền lực. --**ppatta** *a.* trở nên có quyền lực, trở nên mạnh mẽ. --**vantu** *a.* có sức lực. --**vāhana** *nt.* bộ binh và xa binh.

balatṭha, **balattha** *m.* người lính, nhân viên quân đội.

balākayoni

balākā *f.* con hạc nâu.

bali *m.* sự cúng dường của tôn giáo, lợi tức, thuế. --**kamma** sự hiến dâng. --**paṭṭigāhaka** *a.* lãnh lấy sự hiến dâng, hay thọ lãnh một lợi tức. --**puṭṭha** *m.* con quạ. --**haraṇa** *nt.* sự tiêu thuế.

balivadda *m.* con bò đực.

balī *a.* có uy quyền, sức mạnh.

bavhābādha *a.* nhiều thứ bịnh.

bahala *a.* dày, đông đặc. --**latta** sự dày đặc.

bahi *in.* bên ngoài, phía ngoài, thuộc về bên ngoài. --**nagara** *nt.* bên ngoài châu thành, ngoại ô. --**nikkhamana** *nt.* đi ra khỏi. --**gata** *a.* đi ra ngoài.

bahiddhā *in.* phía ngoài, ở ngoài.

bahu *a.* nhiều, đầy đủ, dồi dào. *pl.* nhiều người. --**ka** *a.* nhiều. --**karaniya**, **kiicca** *a.* có nhiều việc phải làm, bận rộn. --**kāra** *a.* cần dùng lắm, công việc lớn lao. --**kkhattum** *ad.* nhiều lần. --**jana** *m.* quần chúng, công chúng. --**jāgara** *a.* có đầy đủ sự thức tỉnh. --**dhana** *a.* nhiều của cải. --**ppada** *a.* nhiều dấu chân, cho nhiều. --**bbihi** nhiều chữ liên hệ, ráp lại. --**bhaṇḍa** *a.* có nhiều hàng hóa. --**bhānī** *a.* nói nhiều quá, già chuyện. --**bhāva** *m.* sự dồi dào đầy đủ. --**mata** *a.* nhiều người ưa thích, chấp nhận do phần đông. --**māna** *m.*, --**mānana** *nt.* sự kính trọng, sự mến thích, sự tôn sùng. --**vacana** *nt.* số nhiều. --**vidha** *a.* nhiều lần, nhiều cách. --**ssuta** *a.* bác học.

bahutta *nt.* sự có nhiều lần, nhiều thể cách.

bahudhā *ad.* trong nhiều cách thể, đường lối.

bahula *a.* đầy đủ, thường xuyên. --**tā** *f.* --**tta** *nt.* sự dồi dào, đầy đủ. --**lam** *a.* phần nhiều, thường thường. --**likāta** *a.* thực hành luôn luôn. --**likaraṇa**, **likamma** *nt.*, --**likāra** *m.* thực hành liên tiếp, siêng năng tập luyện.

bahulikaroti [bahula + ī + kar + o] đưa lên một cách thận trọng, làm cho gia tăng, làm cho nhiều. *aor* --**kari**. *pp.* --**kala**.

bahuso *ad.* phần nhiều, thường xuyên, lặp đi lặp lại.

bahūpakāra *a.* có nhiều sự giúp đỡ lắm, có nhiều lợi ích.

bāṇa *m.* cây tên. --**dhi** *m.* ống tên.

bādhaka *a.* ngăn ngừa, quấy rầy, khuấy rối, làm bế tắc, cản trở. --**tta** *nt.* công việc đang bị cản trở.

bādhati [bādh + a] trở ngại, cản trở, buồn rầu, đau khổ, cảm dỗ [ai]. *aor.* --**badhi**. *pp.* **bādhita**. *abs.* **bādhitvā**.

bādhana *nt.* sự trở ngại, sự buồn rầu, đau khổ, sự gài bẫy bắt.

bādhā *f.* sự ngăn trở, ngăn cản.

bādhita *pp.* của **bādheti**.

bādheti [badh + e] áp bức, buồn rầu, cảm dỗ, ngăn cản, khuấy rối. *aor.* --**esi**. *pr.p.* **bādhenta**. *abs.* **bādhetvā**.

bārasa 3. số mười hai.

bārānasī *f.* đô thị của xứ Balanại [Bénarès]. --**naseyka** *a.* làm hay đến từ xứ Balanại.

bāla *a.* còn ít tuổi, ngu si, điên rồ. *m.* đứa con trẻ, người điên. --**ka** *m.* đứa con nít.

bālā, **bālikā** *f.* người con gái.

bālisika *m.* người chài lưới, người đi bắt cá.

bālya *nt.* còn trẻ con, còn dại dột.

bāvīsati *f.* số hai mươi hai.

bāhā *f.* cánh tay, cái cẳng, cây chống. --**bala** *nt.* sức mạnh cánh tay [là thủ công nghệ].

bāhita *pp.* của *bāheti*.

bāhira *a.* bên ngoài, phía ngoài, ngoại quốc. *nt.* ở ngoài. --**ka** *a.* tin ngoài đạo, người ở ngoài vòng. --**kapabbajjā** *f.* đạo sĩ tu theo ngoại đạo [ngoài Phật pháp].

bāhiratta *nt.* sự ở phía ngoài.

bāhu *m.* cánh tay.

bāhujañña *a.* thuộc về công cộng.

bāhulika *a.* sống một cách đầy đủ, sống một cách sang trọng.

bāhusacca *nt.* bác học, hiểu nhiều.

bāhulla, --**lya** *nt.* sự dồi dào, sự đầy đủ, sống một cách sang trọng.

bāheti [vah + e] tránh xa, tránh khỏi dời đi. *aor* **bāhesi**. *pp.* **bāhita**. *abs.* **bāhetvā**.

bālha *a.* mạnh mẽ, nhiều, vượt quá. --**ham** *ad.* một cách mạnh mẽ, nhiều quá, quá dư, quá nhiều.

bidala *nt.* sự nứt của đậu hay tre, cây lách, cây mè [để lợp nóc].

bindu *nt.* một giọt, một chấm, vật nhỏ mịn. --**matta** *a.* nhiều bằng một giọt. --**mattam** *ad.* chỉ có một giọt.

bimba *nt.* tấm ảnh, cái mặt, cái đĩa tròn [như mặt trăng mặt trời].

bimbā *f.* tên của bà hoàng vợ Sĩ Đạt Ta [Tàu gọi là Gương Bang công chúa].

bimbikā, **bimbī** *f.* một loại cây dây leo có trái tròn, trái guôi.

bila *nt.* động, hang, một phần, một ló.

bilaṅga *m.* giấm [chua]. --**thālikā** *f.* một loại tra tần [hay ép xác].

bilaso *ad.* có phần, một đồng.

billa *m.* cây marmelos.

biḷāra *m.* con mèo. --**bhastā** *f.* ống bễ [để thổi lửa], phôi..

biḷālī *f.* con mèo cái, một loại cây nhỏ có củ, như củ hành.

bīja *nt.* hạt, giống, sự sản xuất nguyên chất, mộng, mầm. --**kosa** *m.* giỏ bông, lọ, bình hạt giống, bông âm nang, bọc dài. --**gāma** *m.* hạt giống của Vua. --**jāta** *nt.* giống hạt làm mẫu. --**bīja** *nt.* những cây [hoa thảo] truyền giống bằng hạt.

biḥacca *a.* ghê gớm, kinh sợ, để sợ.

bīraṇa *nt.* loại cỏ rễ có mùi thơm. --**tthambha** *m.* một bụi cỏ thứ trên.

bujjhati [budh + ya] hiểu, biết, thấu rõ, được giác ngộ. *aor.* **bujjhi**. *pp.* **buddha**. *pr.p.* --**jhanta**. *abs.* --**jhivā**.

bujjhana *nt.* sự giác ngộ, đắc được sự hiểu biết. --**naka** *a.* sáng suốt, thông minh, khôn khéo.

bujjhitu *m.* người được giác ngộ hay đắc đạo.

buddha *a.* già cả, lớn tuổi. --**tara** *a.* già hơn hết.

buddha *m.* người đã giác ngộ [Đức Phật]. --**karaka-dhamma** *m.* sự thực hành cho trở thành một vị Phật. --**kāla** *m.* thời kỳ có Phật ra đời. --**kolāhala** *m.* sự tuyên bố cho hay sẽ có Đức Phật ra đời. --**kkhetta** *nt.* ranh giới dưới quyền lực của một vị Phật. --**gūṇa** *m.* ân Đức Phật. --**ñkura** *m.* bậc sẽ có số phận thành một vị Phật. --**cakkhu** *nt.* Phật nhãn. --**ñāṇa** *nt.* tuệ giác của Đức Phật. --**antara** *nt.* khoảng cách từ Đức Phật này đến đức kế ra đời. --**putta** *m.* đệ tử Phật [học trò của Phật]. --**bala** *nt.* Phật lực. --**bhāva** *m.* bản tính của Đức Phật. --**bhūmi** *f.* căn bản của Phật tính. --**māmaka** *a.* thân thành với Đức Phật --**rasmi**, --**raṃsi** *f.* hào quang của Đức Phật. --**liḥā** *f.* sự khoan dung của Đức Phật. --**vacana** *nt.* giáo lý của Đức Phật. --**visaya** *m.* năng lực của Phật. --**veneyya** *a.* được Đức Phật chuyên hóa. --**sāsana** *nt.* Phật pháp. --**ānubhāva** *m.* uy lực của Phật. --**ānussati** *f.* niệm ân Đức Phật. --**ārammaṇa**, --**ālambana** *a.* lấy Đức Phật làm cảnh giới [căn bản]. --**upaṭṭhāka** *a.* hầu hạ Đức Phật. --**uppāda** *m.* thời kỳ Đức Phật ra đời [giáng sinh].

buddhatta *nt.* trạng thái của Phật.

buddhi *f.* trí tuệ, sự thông minh. --**mantu**, --**sampanṇa** *a.* sự sáng suốt, thông minh.

budha *m.* người có trí tuệ, tên của sao Thủy. --**vāca** *m.* ngày thứ Tư.

bubbula, --**laka** *nt.* cái bong bóng.

bubhukkhati [bhuj + kha] ước muốn, ăn. *aor.* --**khi**. *pp.* --**khita**.

beluva *m.* cây marmelos. --**pakka** *nt.* trái chín marmelos. --**laṭṭhi** *f.* cây marmelos con. --**salāṭuka** *nt.* trái marmelos chưa chín.

bojjhaṅga *nt.* yếu tố phát sanh quả bồ đề [nhân sanh quả bồ đề].

bodha *m.*, **bodhana** *nt.* sự giác ngộ, sự hiểu biết. --**niya**, --**neyya** *a.* có thể được giác ngộ.

bodhi *f.* cây bồ đề, sự giác ngộ cao cả. --**aṅgana** *nt.* trong vòng sân có cây bồ đề. --**pakkhika**, --**pakkhiya** *a.* thuộc về sự giác ngộ. --**pādapa**, --**rukka** *m.* cây bồ đề. --**pūjā** *f.*, --**maha** *m.* sự cúng dường cội bồ đề. --**manda** *m.* chỗ dưới cội bồ đề, nơi mà Đức Phật ngồi khi đắc đạo. --**mūla** *nt.* gốc cây bồ đề.

bodheti [budh + e] thức tỉnh, giác ngộ. *aro.* --**esi**. *pp.* **bodhita**. *pr.p.* **dhenta**. *abs.* --**bodhetvā**.

bodhetu *m.* người được giác ngộ, đắc đạo.

bondi *m.* thân thể.

byaggha *m.* con cọp.

byañjana *nt.* phụ âm, một vằn, một dấu hiệu, một món đồ ăn [như cari].

byāpada *m.* lòng oán hận, ác cảm.

byāma *m.* một sai [tay]. --**ppabhā** *f.* hào quang lối một sai chung quanh người Đức Phật.

byūha *m.* sự dàn trận của quân lính, một đồng, một tập hợp.

brahanta *a.* rộng rãi, to lớn, thênh thang, cao lớn.

brahma *m.* Trời Phạm Thiên, tạo hóa. --**kāyika** *a.* thuộc về tùy tùng của Trời Phạm Thiên. --**ghosa** *a.* có tiếng nói giống tiếng Phạm Thiên. --**cariyā** *f.* phạm hạnh, triết hạnh. --**cārī** *f.* sự thực hành theo phạm hạnh. --**jacca** *a.* thuộc về dòng Bà-la-môn. --**ñña** *nt.* -- **ññatā** *f.* đời sống trong sạch, bản tính của Bà la môn. --**daḍḍa** *m.* một cách phật không nói chuyện. --**deyya** *nt.* sự ban tặng của nhà vua. --**ppatta** *a.* đạt đến trạng thái cao nhất. --**bandhu** *m.* thân quyến của Phạm Thiên, là Bà la môn. --**bhūta** *a.* cao quý nhất. --**loka** *m.* cõi Phạm Thiên. --**vimāna** *nt.* đền đài của Trời Phạm Thiên. --**vihāra** *m.* tứ vô lượng tâm, là từ, bi, hi, xả.

brāhmaṇa *m.* người thuộc dòng Bà la môn. --**kaññā** *f. a.* con gái Bà la môn. --**vācanaka** *nt.* sự đọc kinh Phê đà [Vedas] của Bà la môn.

brūti [brū + a] nói, thuyết. *aor.*
abravi. *pr.p.* **bruvanta.** *abs.*
bruvitvā.

brūhana *nt.* sự phát triển, sự gia tăng.

brūheti [brū + e] gia tăng, phát triển. *aor.* --**esi.** *pp.* **brūhita.**
pr.p. --**henta,** *abs.* --**hetvā.**

brūhetu *m.* người gia tăng, tiến hóa.

-BH-

bhakkha *a.* đáng, nên ăn, ăn được.
nt. vật thực, mồi. *in cpsds.* nuôi dưỡng.

bhakkhati [bhakkh + a] ăn, thọ thực, dùng bữa. *aor.* --**kkhi**. *pp.* --**khita**. *inf.* --**khituṃ**.

bhakkhana *nt.* đang ăn.

bhakkheti [bhakkh + e] như bhakkhati.

bhaga *nt.* sự may mắn, hên, bộ phận phụ nữ [cơ thể]. --**ndalā** *f.* âm sang, ống thông [cá voi]. --**vantu** *a.* sự may mắn. *m.* Đức Phật.

bhaginī *f.* chị, em gái.

bhagga *pp.* của *bhañjati* bị bể.

bhaṅga *m.* sự bể tan, sự tan rã. *nt.* vãi gai. --**kkhaṇa** *m.* trong khi đang tan rã. --**gānupassanā** *f.* huệ thấy rõ sự tan rã của pháp hành.

bhacca *m.* người giúp việc, người hầu, đầy tớ. *adj.* được nuôi dưỡng.

bhajati [bhaj + a] cộng sự với, chung bộn với. *aor.* **bhaji**. *pp.* **bhajita**. *pr.p.* **bhajamāna**. *abs.* **bhajitvā**. *pt.p.* --**jitabba**.

bhajjati [bhaj + a] nung, nướng, hơ. *aor.* **bhajji**. *pp.* **bhajjita**. *pr.p.* --**jamāna**. *abs.* --**jitvā**. *pass.* **bhajjiyati**.

bhañjaka *3.* người làm bể, làm hư.

bhañjati [bhañj + a] làm bể, phá hoại. *aor.* **bhañji**. *pp.* **bhagga**,

bhañjita. *pr.p.* --**janta**, **jamāna**. *abs.* **bhañjitvā**.

bhañjana *nt.* sự đập bể, sự phá tan. --**naka** *a.* sự bể nát, sự phá hoại.

bhaṭa *m.* người lính, nguyên soái, người làm thuê làm mướn. --**senā** một bộ binh.

bhaṭṭha *pp.* của *bhajjati* nung, nướng, té xuống, rót xuống.

bhaṇati [bhan + a] nói, thuật lại, thuyết. *aor.* **bhani**. *pp.* **bhanita**. *pr.p.* --**nanta**. *pt.p.* --**nitabba**. *abs.* --**bhaṇitvā**. *inf.* **bhaṇituṃ**.

bhaṇe *in.* cách nói với người hạ cấp.

bhaṇḍa, --**daka** *nt.* hàng hóa, dụng cụ, phẩm vật. --**dāgāra** *nt.* kho chứa phẩm vật, kho bạc. --**dāgārika** *m.* người giữ kho, quan kho bạc.

bhaṇḍati [bhaṇ + a], **bhandeti** [bhad + e] gây lộn. *aor.* **bhaṇḍi**, --**esi**. *abs.* --**detvā**.

bhaṇḍana *nt.* sự cãi cọ gây gổ.

bhaṇḍikā *f.* một bó, một gói.

bhaṇḍu *m.* người đã cạo tóc. --**kamma** *nt.* sự cạo tóc.

bhata *pp.* của *bharati* nuôi dưỡng duy trì, chăn nuôi. *m.* người giúp việc, người đầy tớ. --**ka** *m.* người ở mướn.

bhati *f.* giá, tiền thuê, tổn phí.

bhatta *nt.* cơm, vật thực, bữa ăn. -**kiicca** *nt.* đang ăn cơm. --**kāraka** *m.* người nấu ăn, người làm bếp. --**kilamatha**, --**sammada** *m.* sự buồn ngủ sau

khi ăn. --**gāma** *m.* một làng phải nạp cống lễ. --**gga** *nt.* phòng ăn nơi tu viện, trai đường. --**puṭa** *nt.* một gói com. --**vissagga** *m.* sự dọn bữa ăn. --**vetana** *nt.* vật thực và giá cả. --**velā** *f.* giờ ăn.

bhatti *f.* sự tôn sùng, sự tin tưởng, sự ái mộ. --**ka**, --**mantu**. *a.* tôn sùng, tin tưởng.

bhattu *m.* người chồng, người nuôi dưỡng, nâng đỡ.

bhadanta, **bhaddanta** *a.* bực đáng kính, kính trọng. *m.* người đáng kính.

bhadda *a.* oai nghiêm, điềm lành, may mắn, tốt đẹp. --**ka**, *nt.* vật tốt hay may mắn. *adj.* tài hay đồ tốt.

--**kaccānā** *f.* một tên khác của mẹ La hầu la, Yasodharā. --

kumbha *m.* đầy bình, hũ [là tượng trưng cho điềm tốt]. --

ghaṭa *m.* cái thùng dùng để rút số trong cách xô số. --**dāru** *m.* một

loại cây thông hay cây bách hương [ở Hy Mã Lạp Sơn]. --

padā *f.* tên một ngôi sao. --**pīṭha** *nt.* ghé mây. --**mukha** *a.* có

gương mặt đẹp, địa chỉ bỏ khuyết. --**yuga** *nt.* một cặp, một đôi tốt nhất.

bhadra như chữ bhadda.

bhaddā, --**ddikā** *f.* người phụ nữ có hạnh kiểm tốt, đứng đắn.

bhanta *pp.* của **bhamati** sự lung lay, sự rẽ tách ra. --**tatta** *nt.* tình trạng rối loạn, lộn xộn.

bhante *voc.* của **bhadanta** bạch, kính thưa, dạ thưa, bạch ngài.

bhabba *a.* có thể, nên, đáng. --**tā** *f.* sự có thể, đáng làm, sự thuận tiện.

bhama *m.* vật quay tròn, xoay nước, sự rẽ tách ra. --**kāra** *m.* thợ tiện.

bhamati [bham + a] xoay quanh, quay quần, đi quanh quần, vờ vẩn. *aor.* **bhami**. *pp.* **bhanta**. *pr.p.* **bhamanta**. *abs.* --**mitvā**.

bhamara *m.* con ong vò vẽ.

bhamārikā *f.* chớp đỉnh kêu vo vo.

bhamu, --**mukā** *f.* lông mày.

bhaya *nt.* sợ sệt, kinh khủng. --**ñkana** *a.* sự ghê sợ, sự kinh hoàng. --**dassāvī**, --**dassī** *a.* gặp sự kinh sợ.

bhayānaka, --**yāyaha** *a.* kinh sợ, ghê tởm.

bhara *a.* sự nâng đỡ. **mātāpettibhara** người phụng dưỡng cha mẹ.

bharaṇa sự duy trì, sự chịu đựng.

bharati [bhar + a] chịu đựng, chống đỡ, duy trì, bảo tồn. *aor.*

bhari. *pp.* **bhata**. *abs.* **bharitvā**.

bharita *pp.* đầy, làm cho lan tràn, bảo tồn.

bhariyā *f.* người vợ,

bhallātaka *m.* cây có hạt để làm dầu.

bhava *m.* cảnh giới, hũ [trong nhân quả liên quan]. --**gga** *m.* chỗ cao nhất của cảnh giới [hay thế giới]. --**ṅga** *nt.* chỗ trú [tâm, chỗ tâm nghỉ không hoạt động nữa] dòng sông của tâm. --**cakka**

nt. bánh xe luân hồi. --**taṇhā**, --**netti** *f.* ước muốn sự tái sinh trong một cảnh giới, dục sanh về sắc giới. --**ntaga**, --**ntagū** *a.* đến cảnh cuối cùng của cảnh giới, chấm dứt cảnh giới. --**ntara** *nt.* cảnh giới khác. --**saṃyojana** *nt.* dây cột vào cảnh giới tái sinh. --**vābhava** *m.* đời này hoặc đời khác. --**vesanā** *f.* ước mong tái sinh. --**vogha** *m.* hầm hay vực sâu của cảnh giới.

bhavati [bhū + a] trở thành, trở nên có sinh tồn. *aor.* **bhavi**, **abhavi**. *pp.* **bhūta**. *pr.p.* **bhavanta**, **bhavamāna**. *pt.p.* **bhavitabba**. *abs.* **bhavitvā**. *inf.* **bhavitum**.

bhavana *nt.* sự trở thành, chỗ ở, nơi cư trú.

bhavanta *a.* thịnh vượng [tiếng dùng cách lễ độ cho chữ ‘anh, ông, v.v.’].

bhastā *f.* túi da, bề [ông bề thổi lò].

bhasma *nt.* tro. --**cchanna** *a.* vùi trong tro.

bhassa *nt.* nói vô ích. --**sārāmatā** *f.* sự bận rộn, sự dính vào sự nói vô ích.

bhassati [bhas + ya] rót, té xuống, nhỏ giọt, đi xuống. *aor.* **bhassi**. *pp.* **bhattha**. *pr.p.* **santa**, --**samāna**. *abs.* --**sitvā**.

bhassara *a.* chói sáng, chiếu sáng, rực rỡ, chói lợi.

bhā *f.* ánh sáng, sự chói lợi, rực rỡ.

bhākuṭika *a.* cau mày, nhãn mày.

bhāga *m.* một phần, một bích phân, một phần được chia cho. -**-vantu**, **bhāgī** *a.* chia phần vào, dự phần vào.

bhāgadheyya, --**dheya** *nt.* số phận, sự may rủi, thời vận.

bhāgaso *ad.* trong những phần, bằng một phần.

bhāgineyya *m.* con của chị, cháu trai. --**yyā** *f.* cháu gái.

bhāgiya *a.* có liên hệ với, sự dẫn đến.

bhāgīrathī *f.* các con sông Hằng.

bhāgya *nt.* vận hên, may mắn.

bhājaka, **bhājetu** *m.* người chia phần.

bhājana *ger.* sự chia, chia phần.

bhājana *nt.* bát, đĩa, chén, vật đựng, thùng. --**vikati** *f.* nhiều loại đĩa chén.

bhājeti [bhāj + e] chia, chia phần. *aor.* --**esi**. *pp.* --**gita**. *pr.p.* --**jenta**. *abs.* --**jetvā**. *pt.p.* --**jetabba**. *pass.* **bhājīyati**.

bhāṇaka 3. người đọc những bài kinh. *m.* cái lu to.

bhāṇavāra *m.* một phần kinh tụng có 8.000 chữ.

bhāṇī *a.* sự nói, sự đọc ra.

bhāti [bha + a] chiếu sáng. *aor.* --**bhāsi**.

bhākita, **bhātu** *m.* anh, em trai.

bhānu *m.* ánh sáng, mặt trời. --**mantu**. *a.* ánh sáng [dạ quang]. *m.* mặt trời.

bhāyati [bhi + a] đáng sợ, ghê sợ. *aor.* --**bhāyi**. *pr.p.* **bhāyanta**.

pt.p. **bhāyitabba.** *abs.*
bhāyittvā.
bhāyāpeti *caus.* của *bhāyati* làm cho sợ. *aor.* --**esi.** *pp.* **pīta.** *abs.* -
-petvā.
bhāra *m.* sức nặng, sự chở nặng, gánh nặng, chở, phận sự, một việc. --**nikkhepana** *nt.* để gánh nặng xuống, trút gánh nặng. --**mocana** *nt.* giải thoát khỏi gánh nặng. --**vāhī** *3.* chịu đựng gánh nặng, người lãnh trách nhiệm một công việc. --**hāra** *3.* người mang gánh nặng.
bhārika *a.* chở nặng, nặng nề, đầy đầy.
bhāriya *a.* nặng, nghiêm trọng, nặng nề.
bhāva *m.* điều kiện, thiên nhiên, sự trở nên, bản tính.
bhāvanā *f.* sự tiến triển, sự phát triển của tinh thần, tham thiền. --**nānuyoga** *m.* sự chuyên cần tham thiền. --**maya** *a.* làm, hoàn thành do nơi tham thiền. --**vidhāna** *nt.* phương thức tham thiền.
bhāvanīya *a.* nên, đáng tôn kính, nên trau dồi [tr tưởng].
bhāvita *pp.* của *bhāvati* phát triển. --**tatta** *a.* đào luyện tốt đẹp, tự trau tinh [tinh thần].
bhāvī *a.* đang trở thành, không thể tránh được.
bhāveti [bhū + e] làm phát triển, trau dồi, đào luyện, làm tấn hóa, trau tiến. *aor.* --**esi.** *pp.* **bhāvita.** *pr.p.* --**venta,** --**vayamāna.** *pt.p.*

--**vetabba.** *abs.* --**vetvā.** *inf.*
bhāvetum.
bhāsati [bhās + a] nói, thuật lại, chiếu sáng. *aor.* **bhāsi.** *pp.* **bhāsita.** *pr.p.* --**santa.** *abs.* --
sitvā. *pt.p.* --**sitabba.**
bhāsana *nt.* bài thuyết, diễn văn, sự nói chuyện.
bhāsā *f.* tiếng nói, thổ ngữ [của một vùng].
bhāsitu, **bhāsī** *m.* người nói.
bhāsura *m.* xán lạn, chiếu sáng.
bhikkhaka *m.* người đi xin, ăn mày.
bhikkhati [bhikkh + a] xin ăn, cầu xin. *aor.* --**kkhi.** *pr.p.* --**khanta,** -
-khamāna. *abs.* --**khitvā.**
bhikkhana *nt.* sự đi xin ăn.
bhikkhā *f.* cơm, vật thực. --**cariyā** *f., cāra* *m.* sự đi khát thực. --**hāra** *m.* vật thực xin được do người ăn xin [ăn mày].
bhikkhu *m.* tỳ khưu. --**nī** *f.* tỳ khưu ni. --**bhāva** *m.* bản chất thầy tu. --**saṅgha** *m.* nhóm chư Tăng.
bhinka *m.* con voi tợ.
bhinkāra *m.* bình nước.
bhijjati [bhid + ya] bị bể, bị phá tan. *aor.* --**jjī.** *pp.* **bhinna.** *pr.p.* -
-jamāna. *abs.* --**jitvā.**
bhijjana *nt.* sự đập bể. --**dhamma** *a.* giòn, dễ bể, trở thành hư sụp.
bhitti *f.* vách tường. --**pāda** *m.* nền, chân tường.

bhindati [bhid + ṃ + a] bẻ, nứt, chia ra, làm bẻ. *aor.* **bhindi**. *pp.* **bhinditā**, **bhinna**. *pr.p.* **danta**. *abs.* --**ditvā**. *inf.* --**dituṃ**.

bhinna *pp.* của **bhindati**. --**tta** *nt.* **bhāva** *m.* trạng thái đang gãy bẻ, đang thay đổi khác. --**nāva** *a.* tình trạng sụp đổ. --**paḷā** *nt.* vải rách. --**mariyāda** *a.* vượt qua khỏi ranh giới. --**sīla** *a.* người dứt giới.

bhiyyo, --**yoso** *in.* quá lớn, hơn, cao cả quá, lặp đi lặp lại nhiều lần. --**yosomatāya** một cách vượt quá khả năng của mình.

bhisa *nt.* củ sen. --**puppha** *nt.* hoa sen. --**mulāla** *nt.* củ và nõ sen.

bhisakka *m.* ông thầy thuốc.

bhisi *f.* cái gói, gói ngang đầu giường, gói nhỏ.

bhimsana, **bhimsanaka** *a.* ghê tởm, kinh sợ, ghê gớm.

bhīta *pp.* của **bhāyati** kinh sợ.

bhīti *f.* sự sợ sệt.

bhīma, **bhīsana** *a.* ghê tởm, kinh sợ.

bhīru, --**ruka** *a.* nhát, hay sợ, nhút nhát. --**ruttāna** *nt.* núp ẩn, nương nhờ vì sợ.

bhukkarāṇa *nt.* **bhuṅkāra**, **bhukkāra** *m.* sự sủa [chó].

bhuṅkaroti [bhuṃ + kar + e] sủa. *aor.* --**kari**. *pp.* --**kata**. *pr.p.* --**karonta**. *abs.* --**katvā**, --**karitvā**.

bhuja *m.* cánh tay. *adj.* uốn cong. --**patta** cây **bhuja**, một loại cây liễu.

bhujaga, --**jaṅga**, --**jaṅgama** *m.* con rắn.

bhujissa *m.* người rảnh rang, tự do.

bhuñjaka, **bhuñjitu** *3.* người đang ăn hay thọ hưởng vật chi.

bhuñjati [bhuj + ṃ + a] ăn, thọ [thực], hưởng. *aor.* **bhuñji**. *pp.* **bhutta**. *pr.p.* --**janta**, --**jamāna**. *pt.p.* --**jitabba**. *abs.* --**jitvā**, **bhuñjiya**, **bhutvā**. *inf.* --**hituṃ**, **bhotuṃ**.

bhuñjana *nt.* sự ăn. --**kāla** *m.* giờ ăn cơm.

bhuttāvī *a.* người đã ăn rồi.

bhumma *a.* đất, địa, có diễn đài. -**-tṭha** *a.* ở trên mặt đất. --**ttharaṇa** *nt.* trải trên mặt đất, tấm khăn. --**ntara** *nt.* đất địa khác nhau, mặt bằng phẳng khác nhau.

bhusa *nt.* rơm, trấu. *adj.* nhiều, đầy đủ. --**sam** *ad.* quá lớn, thường hoài.

bhussati [bhus + ya] lột vỏ. *aor.* **bhussi**. *pr.p.* **santa**, --**samāna**. *abs.* --**sitvā**.

bhū *f.* địa cầu, mặt đất.

bhūta *pp.* của **bhavati** trở thành, sanh ra, sản xuất. *nt.* nguyên liệu, ma quỷ, chúng sinh, sự thật, cái ấy là, cái gì đã xảy ra. --**kāya** *m.* thân thể, cái sản xuất bằng nguyên liệu. --**gāma** *m.* rau cỏ. -**-gāha** *m.* bị ma quỷ nhập [ám ảnh]. --**vādī** sự thật. --**vejja** *m.* thầy phù thủy, thầy ếm trừ ma quỷ.

bhūtatta *nt.* công việc sẽ trở thành.

bhūtika *a.* phối hợp nguyên liệu.

bhūma, **--maka** *a.* có gác, có lầu.

bhūmi *f.* mặt đất, địa cầu, miền, đài, đồng bằng. **--kampā** *f.* sự động đất. **--gata** *a.* ở trên mặt đất, hay chất chứa trên mặt đất. **--tala** *nt.* đất bằng phẳng. **--ppadesa**, **--bhāga** *m.* một khoảnh đất.

bhūri *f.* trí sáng. *adj.* dồi dào, kéo dài ra. **--pañña**, **--medha** *a.* trí rộng rãi.

bhūsana *nt.* **bhūsā** *f.* đồ nữ trang, vật trang điểm, trang hoàng.

bhūsapeti *caus.* của **bhūseti** sai người trang trí hay trang hoàng. *aor.* **--esi**. *pp.* **--pita**. *abs.* **--petvā**.

bhūseti [bhus + e] chung dọn, trang trí, làm cho đẹp, trang điểm. *aor.* **--esi**. *pp.* **bhūsitā**. *pr.p.* **bhūsetā**. *abs.* **--setvā**.

bheka *m.* con nhái, con ếch.

bhejja *a.* giòn, hay bể. *nt.* sự bể hay cắt đứt.

bheḍḍivāla *m.* một loại súng hay ná.

bheḍḍu, **--ḍuka** *m.* trái banh đá, vật có hình như trái banh.

bhetu *m.* người làm bê, bê gãy.

bheda *m.* lũng, lỗ hở, ròi ra, mối bất hòa, chia rẽ. **--daka** 3. người làm bê hay làm cho chia rẽ. **--kara** *a.* làm cho chia rẽ.

bhedana *nt.* lỗ hở, phe phái, chia rẽ. **--naka** *a.* đáng bể hay chia rẽ. **--dhamma** *a.* có thể tan rã, tiêu diệt.

bhedita *pp.* của **bhedeti**.

bhedeti [bhid + e] làm cho tan rã, cho chia rẽ, cho bất hòa. *aor.* **--esi**. *pp.* **--dita**. *abs.* **--detvā**.

bheraṇḍa *m.* một giống chó rừng. **--ḍaka** *nt.* tiếng sủa của chó rừng.

bherava *a.* nhát cho sợ, làm cho ghê sợ.

bheri *f.* cái trống. **--cāraṇa** *nt.* sự bố cáo thông qua tiếng trống. **--tala** *nt.* mặt trống. **--vādaka** *m.* người đánh trống. **--vādana** *nt.* vang dội tiếng trống.

bhesajja *nt.* thuốc chữa bệnh. **--kapāla** *nt.* chén thuốc.

bho *in.* này bạn, cách dùng nói thân mật, này người yêu dấu

bhoga *m.* vật sở hữu, của cải, sự vui thích, khoan con rắn. **--**

kkhandha *m.* một khối tài sản. **--gāma** *m.* sự nạp thuế trong làng.

--mada *m.* sự say mê hay sự hãnh diện vì của cải. **--vantu** *a.* người có nhiều của cải.

bhogī *m.* con rắn, người có nhiều của cải. *ad.* hưởng, đang dự phần vào.

bhogga *a.* đáng thọ hưởng, đáng được.

bhojaka 3. người nuôi dưỡng, cung cấp, người thu lợi tức, như *gāma bhojaka* xã trưởng, lý trưởng.

bhojana *nt.* vật thực, bữa ăn.

bhojaniya *a.* nên ăn. *nt.* vật thực mềm.

bhojāpeti [bhuj + āpe] cho ăn, hầu hạ trong bữa ăn. *aor.* --**pita**. *abs.* --**petvā**.

bhojī *a.* đang nuôi dưỡng.

bhojeti [bhuj + e] nuôi dưỡng, cho ăn. *aor.* --**esi**. *pp.* **bhojita**. *abs.* -**-jetvā**. *pr.p.* --**jenta**, **jayamāna**. *inf.* **bhojetuṃ**.

bhojja *nt.* vật ăn được. *adj.* đáng nên ăn.

bhoti *voc. sin.* Bà thân mến.

bhottabba như bhojja.

bhottuṃ *inf.* ăn, thọ thực, dùng.

bhovādi *m.* người Bàlamôn.

-M-

makaci *m.* dây cung bằng chỉ gai.

--**vāka** *nt.* thớ cây gai. --**vattha** *nt.* vải bố [để làm buồm].

makara *m.* con cá đao, quái vật ở biển. --**dantaka** *nt.* một bức họa giống hình răng cá đao.

makaranda mật hoa.

makasa *m.* con muỗi. --**vāraṇa** *nt.* mừng.

maḥṭa *m.* mỏng, mào, mũ miện nhỏ [để trang sức trên đầu đàn bà].

makula *nt.* bông búp, chồi, nút gút.

makkaṭa *m.* con khi. --**taka** *m.* con nhện. --**sutta** *nt.* chỉ nhện.

makkaṭi *f.* con khi cái.

makkha *m.* nói xấu hay gièm pha lời nói của người khác.

makkhaṇa *nt.* thoa vôi, sự trét, phết, thoa.

makkhikā *f.* con ruồi.

makkhita *pp.* của *makkheti*.

makkhī *m.* người gièm pha lời nói người khác [nói xấu người].

makkheti [makkh + e] trét, phết, thoa [dầu], chà xát. *aor.* --**esi**. *pp.* --**khita**. *abs.* --**khetvā**.

maga *m.* thú bốn chân. --**sira** tên một ngôi sao.

magadha *m.* xứ Ma Kiệt Đà [hiện giờ là xứ Bihar và Orissa].

magga *m.* con đường, đạo, đường đi. --**kilanta** *a.* mệt mỏi bởi đi

bộ. --**kusala** *a.* người rành mạch về con đường. --**kkhāyī** *a.* người chỉ con đường chân chánh, ngay thẳng. --**ṅga** *nt.* con đường gồm có nhiều nẻo [là Bát chánh đạo]. --**ṇāna** *nt.* đắc đạo. --**ññū**, --**vidū** *a.* người biết rõ con đường. --**ṭṭha** *a.* người đang đắc đạo hay đang đi đến con đường đạo. --**maggadūsi** *m.* ăn cướp theo đường xa lộ. --**desaka** *a.* người chỉ đường. --**paṭipanna** *a.* người đi đường, người đã đi vào con đường. --**bhāvanā** *f.* sự tham thiền hay cho đắc đạo. --**mūḥa** *a.* người lạc đường. --**sacca** *nt.* đạo diệt dục.

maggati [maga + a] tìm kiếm đi theo con đường, vạch ra con đường. *aor.* **maggi**. *pp.* --**gīla**. *abs.* --**jitvā**.

maggana *nt.*, --**nā** *f.* sự tìm kiếm, sự vạch ra.

maggika 3. người lữ hành.

maggita *pp.* của *maggati*.

maggeti [mag + e] như *maggati*.

maghavantu *m.* danh hiệu của Trời Đế Thích.

maṅku *a.* làm lộn, hồ thẹn, tinh thần thấp hèn. --**bhāva** *m.* sự yếu hèn về phẩm hạnh, sự hồ thẹn. --**bhūta** *a.* yên lặng, làm thinh, hồ thẹn.

maṅgala *a.* có điềm lành, vận may, sang trọng, vui vẻ. *nt.* sự hoan lạc, điềm lành, lễ lộc, thanh vượng. --**kicca** *nt.* sự vui vẻ, hoan lạc. --**kolāhala** *m.* cãi nhau về sự hạnh phúc, việc lành. --

divasa *m.* ngày lễ, ngày hội hè, ngày đám cưới. --**āssa**, --**sindhavā** *m.* ngựa công. --**pokkharanī** *f.* hồ tắm của hoàng tộc. --**silāpaṭṭa** *nt.* một tấm cẩm thạch để cho vua ngự. --**supina** *nt.* điềm mộng lành. --**hatthī** *m.* voi của vua.

maṅgura *m.* một loại cá sông. *adj.* màu vàng sậm.

maccu *m.* sự chết, tử thần. --**tara** *a.* người thắng được sự chết. --**dheyya** *nt.* phạm vi sự chết. --**parāyaṇa**, --**pareta** *a.* phải chịu sự chết. --**pāsa** *m.* bầy sự chết. --**mukha** *nt.* miệng tử thần. --**rāja** *m.* tử thần. --**vasa** *m.* uy lực, mãnh lực của tử thần. --**hāyī** *a.* thắng qua sự chết.

maccha *m.* con cá. --**ṇḍa** *nt.* trứng cá. --**ṇḍī** *f.* một loại đường giống như trứng cá. --**maṃsa** *nt.* cá và thịt. --**bandha** *m.* người đánh cá.

macchara, --**chariya** *nt.* hà tiện, bôn xén. --**charī** *m.* người bôn xén, rít róng.

maccharāyati *deno.* của *macchariya* ích kỷ, tham lam, bôn xin.

macchī *f.* con cá mái.

macchera như *macchariya*.

majja *nt.* vật làm cho say mê. --**na** *nt.* sự làm cho say mê, cho hồ hững, bơ thờ. --**pa** *3.* người uống rượu mạnh. --**pāna** *nt.* sự uống rượu, thức uống có chất say. --**pāyī** như *majjapa*. --**vikkayī** *m.* người bán rượu.

majjati [mad + ya] bị say mê [maj + a] làm cho lảng, đánh bóng, quét dọn, làm cho sạch sẽ. *aor.* **ajji**. *pp.* --**matta**, --**mattha** hay **majjita**. *pr.p.* **majjanta**. *abs.* **majjitvā**.

majjanā *f.* đánh bóng, quét dọn, sự vuốt ve.

majjara *m.* con mèo. --**jarī** *f.* mèo cái.

majjha *m.* chính giữa, eo lưng. *adj.* trung bình. --**ṭṭha**, --**tta** *a.* trung lập, không tự vị, trung bình. --**ṇha** *m.* buổi trưa, giữa ngày. --**ttatā** *f.* sự trung thực, sự ngay thẳng, tâm trung bình. --**desa** *m.* xứ trung lập --**ntika**, --**ntikasa**, **maya** *m.* trưa, nửa ngày.

majjhima *a.* trung bình, chính giữa, trung tâm, có điều độ. --**desa** *m.* miền trung Ấn Độ [luôn cả con sông Hằng]. --**purisa** *m.* người cao bực trung, ngôi thứ hai trong văn phạm. --**yāma** *m.* canh giữa của đêm [từ 10 giờ đêm đến 2 giờ khuya]. --**vaya** *m.* tuổi trung niên.

mañca *m.* cái giường. --**ka** *m.* cái lập đi lập lại nhỏ. --**parāyaṇa** *a.* bị nằm nơi lập đi lập lại. --**pītha** *nt.* giường và ghế, đồ trang trí. --**vāna** *nt.* lưới của giường.

mañjarī *f.* bó, cụm, chùm, nải.

mañjīṭṭha, --**jeṭṭha** *a.* màu đỏ đậm. --**jiṭṭhā** *f.* cây huỳnh đằng đỏ [hột dùng để cân ngọc xoàn].

mañju *a.* làm cho mê, cho thương, yêu kiều. --**bhānaka**, --**ssara** *m.* nói ngọt dịu, nói dịu dàng.

mañjūsaka *m.* cây trên cõi trời.

mañjūsā *f.* hộp, tráp nhỏ, bình đựng di hài.

mañjetthī *f.* cây dang xú Bengale, rêu màu đỏ dùng để nhuộm đỏ.

maññati [mañ + ya] tưởng tượng, có quan niệm, tưởng là. *aor.* **maññi**. *pp.* **maññita**. *pr.p.* **maññamāna**. *abs.* **maññitvā**.

maññanā *f.* **maññita** *nt* sự tưởng tượng, sự lầm lẫn.

maññe *in.* hình như, tôi tưởng là.

maṇi *m.* ngọc mani, châu báu. --**kāra** *m.* thợ mài ngọc. --**kuṇḍala** *nt.* hoa tai bằng ngọc --**kkhandha** *m.* hòn ngọc to lớn. --**pallaṅka** *m.* chỗ ngồi, ngai bằng ngọc. --**bandha** *m.* cổ tay, cườm tay. --**maya** *a.* làm bằng ngọc. --**maṇiratana** *nt.* ngọc mani báu. --**vaṇṇa** *a.* màu như ngọc. --**sappa** *m.* một loại ngọc rắn.

maṇḍa *m.* phần trong nhất [của sữa]. *adj.* trong quá.

maṇḍana *nt.* trang điểm, trang trí. --**jātika** *a.* thích trang điểm.

maṇḍapa *m.* lều vải, rạp làm tạm.

maṇḍala *nt.* vòng tròn, cái đĩa, bực thềm tròn, cà rá tròn, mặt tròn. --**māla** *m.* lều vải tròn. --**lika** *a.* thuộc về vòng tròn [một xứ nhỏ]. --**lisara** *m.* tỉnh trưởng. --**ḍalī** *a.* có cái đĩa, có vòng tròn.

maṇḍita *pp.* của *maṇḍeti*.

maṇḍuka *m.* con éch.

maṇḍeti [maṇḍ + e] chung dọn, trang trí, trang điểm. *aor.* --**esi**. *pp.* --**dita**. *abs.* --**detvā**.

maṭṭa, **maṭṭha** *a.* lảng, trơn bóng. --**sāṭaka** *nt.* vải mềm, mỏng.

mata *pp.* của *maññati* hiểu biết, thông hiểu. *nt.* kiến thức.

mata *pp.* của *marati* sự chết. --**kipca** *nt.* lễ an táng, ma chay.

mataka *3.* tử thi. --**bhatta** *nt.* vật thực cúng người chết. --**vattha** *nt.* vải cúng người chết.

mati *f.* quan niệm, ý kiến. --**mantu** *a.* người trí thức. --**vippahīna** *a.* điên khùng, dại ngu.

matta *pp.* của *majjati* say mê, đầy sự vui thích, hãnh diện với..., tự phụ. --**hatthī** *m.* con voi đang động cõn [sự nâng con đực].

matta, --**ka** với cõ của, nhân vì, dầu thế nào. --**ññū** *a.* có điều độ, tri túc, có chừng mực. --**ññutā** *f.* sự điều độ, sự tri túc.

mattā *f.* một cách đo lường, một số lượng tiết độ, cỡ. --**sukkha** *nt.* sự an vui có chừng mực.

mattikā *f.* đất, đất sét. --**piṇḍa** *m.* đồng đất sét. --**bhājana**. *a.* bình, chậu bằng đất.

matteyya *a.* sự tôn kính mẹ mình. --**tā** *f.* tình thương đối với mẹ.

matthaka *m.* cái đầu, chóp, đỉnh. *loc.* ở trên, cách khoảng xa của.

matthaluṅga *nt.* bộ óc.

matthu *nt.* nước dầu tách ra từ sữa chua.

matthati [math + a] khuấy, đánh nổi bọt, khuấy rôi. *aor.* **mathi**. *pp.* **mathita**. *abs.* **mathitvā**.

mathana *nt.* đánh có bọt, sự khuấy rôi.

mada *m.* sự kiêu hãnh, sự say mê, sự say đắm tình dục, tự kiêu. --**nīya** *a.* say mê, sự làm quyến luyến, dính lúu.

madana *m.* thần ái tình. *nt.* sự say mê.

madirā *f.* rượu làm bằng thứ mẽ cóc.

maddati [madd + a] nghiền nát, đập lên, chế phục. *aor.* **maddi**. *pp.* --**dita**. *pr.p.* --**danta**. *abs.* --**ditvā**, **maddiya**.

maddana *nt.* sự nghiền nát, đập giậm, đập [lúa].

maddava *nt.* sự mềm mại, sự dịu dàng, vật mềm. *adj.* dịu dàng, lễ độ, mềm mỏng.

madhu *nt.* mật, rượu vang làm bằng thứ bông Bassia. --**ka** *m.* cây latifolia, lá lớn có chất ngọt. --**kara** *m.* con ong. --**gaṇḍa**, --**paṭala** *m.* ổ ong, bánh mật. --**pa** *m.* con ong, loại hút mật. --**piṇḍikā** *f.* bánh tròn bằng bột mật. --**bhata** con ong. --**makkhita** *a.* thoa trét mật. --**meha** *m.* bệnh tiểu đường. --**laṭṭhikā** *f.* cam thảo. --**lāja** *m.* cốm dẹp, hay lúa mạch chiên trộn với mật. --**liha** *m.* con ong. --**ssva** *a.* chảy, nhỏ từng giọt mật.

madhukā *f.* cam thảo.

madhura *a.* đồ ngọt. *nt.* vật ngọt.

--**ratta** *nt.* **ratthā** *f.* sự ngọt ngào.

--**ssara** *a.* có lời nói ngọt ngào. *m.* lời dịu ngọt.

madhavāsava *m.* rượu vang làm từ bông cây bassi.

mana *m, nt.* tinh thần, tâm [biến ra mano]. --**kkara**, **manasikāra** *m.* chú vào tâm, suy xét kỹ.

manatā *f.* thuộc về tâm thần. --**attamanatā** tâm thần vui thích.

manana *nt.* sự suy nghĩ.

manasikaroti [manasi + kar + o] chú tâm suy xét. *aor.* --**kari**. *pp.* --**kata**. *pr.p.* --**ronta**. *abs.* --**katvā**, --**karitvā**. *pt.p.* --**kātabba**.

manaṃ *in.* gần, kế bên, hầu như, lối chừng, gần, hầu, suýt nữa.

manāpa, **āpika** *a.* vừa lòng, vui vẻ.

manuja *m.* nhân loại, người ta. --**jādhipa**, --**jinda** chúa, vua.

manuñña *a.* vui thích, vừa lòng.

manussa *m.* con người. --**satta** *nt.* nhân loại. --**bhāva** *m.* trạng thái con người. --**bhūta** *a.* trở thành con người. --**loka** *m.* thế gian.

manesikā *f.* sự biết tư tưởng của kẻ khác.

mano [biến thể của mana] --**kamma** *nt.* ý nghiệp. --**java** *a.* mau lẹ như tư tưởng. --**duccarita** *nt.* ác ý, ý nghĩ xấu xa. --**dvāra** *y* căn. **dhātu** *f.* khả năng của ý. --**padosa** *m.* sân hận, ác ý. --**pasadā** *m.* tâm trong sạch, thành

tâm. --**pubbaṅgama** *a.* do tâm [hướng dẫn]. --**maya** *a.* do tâm tạo. --**ratha** *m.* sự ước mong. --**rama** *a.* sự vui thích. --**viññāna** *nt.* ý thức. --**viññeyya** *a.* sự giác ngộ do tâm. --**vitakka** *m.* sự suy tâm. --**hara** *a.* vui vẻ, yêu kiều, quyến rũ.

manosilā *f.* thạch tín, màu đỏ.

manta *nt.* bùa, ngải mê, làm say mê, phù chú, bùa chú.

mantana *nt.* --**nā** *f.* sự hỏi thăm, sự bàn cãi.

mantī *m.* cổ vấn, quan đại thần. --**nī** *f.* người phụ nữ làm quan.

mantu

manteti [mant + e] thảo luận, hỏi ý kiến, bàn cãi, tham khảo. *aor.* -**esi.** *pp.* --**tita.** *pr.p.* --**tenta,** **mantayanāna.** *abs.* --**tetvā.** *inf.* --**tetum.**

mantha *m.* cây đũa để đánh [sữa], bột mì khô.

manthara *m.* con đòi mồi.

manda *a.* chậm chạp, ngu đần, lười, diên rồ, sản xuất ít. *nt.* một chút. --**datā** *f.*, --**datta** *nt.* trạng thái suy giảm, sự chậm chạp, ngu xuẩn. --**dam** *ad.* một cách chậm chạp, từ từ.

mandākinī *f.* tên của cái hồ to, hoặc con sông lớn.

mandāmukhī *f.* nôi, chảo thau.

mandāra *m.* tên một trái núi.

mandiya *nt.* sự ngu xuẩn, dại khờ, tánh thờ ơ, không chăm chỉ.

mandira *nt.* đèn đài, cung điện.

manañkāra *m.*, **mamatta** *nt.*, **mamāyana** *f.* sự quyến luyến cá nhân, ích kỷ.

mamāyati bị dính líu, yêu mến. *aor.* **mamāyi.** *pp.* --**yita.** *pr.p.* --**yanta.** *abs.* **mamāyivā.**

mamma, mammatṭhāna *nt.* chỗ trung tâm thần kinh, điểm quan hệ trong cơ thể, điểm chủ yếu có liên quan đến sinh mạng. --**cchedaka** *a.* làm cho thương tích với điểm có liên quan đến sinh mạng; quá tàn nhẫn.

mammaṇa 3. người nói lấp bắp, cà lăm.

mayam [số nhiều của Amha] chúng tôi.

mayūkha *m.* một tia sáng.

mayūra *m.* con công.

maraṇa *nt.* sự chết. --**kāla** *m.* giờ chết, đã chết. --**cetanā** *f.* cố ý giết chết, sát hại. --**dhamma** *a.* phải bị sự chết, chắc chết, thế nào cũng chết. --**nta,** --**pariyosāna** *a.* có sự chết là cuối cùng. --**bhaya** *nt.* sợ chết. --**mañcaka** *m.* trên giường chết. --**mukha** *nt.* miệng tử thần. --**sati** *f.* niệm về sự chết. --**samaya** *m.* trong khi chết.

marati [mar + a] chết, tử, qua đời. *aor.* **mari.** *pp.* **mata** *pr.p.* **maranta,** **maramāna.** *pt.p.* **maritabba.** *abs.* **maritvā.** *inf.* **maritum.**

marica *nt.* tiêu, ớt.

mariyādā *f.* ranh, giới hạn.

marīci *f.* một tia, sáng, ảo ảnh, ảo vọng. --**cikā** *f.* ảo ảnh. --

dhamma *a.* như ảo ảnh, không thực thể.
maru *f.* cát, sự hao mòn, mất cát.
m. một vị Chư Thiên, thiên thần.
marumbā *f.* sỏi, thủy tinh.
mala *nt.* nhơ nhớp, bụi bậm, phần dơ dáy. --**tara** *a.* không sạch, dơ nhiều.
malina, --**naka** *a.* dơ bẩn, ô uế, uế trước. *nt.* sự uế trước, dơ bẩn.
malla *m.* người đấu vật, người của dòng Malla --**yuddha** *nt.* tranh đấu vật [nghề võ].
mallaka *m.* cái chậu, vật đựng.
mallikā *f.* bông lài [của Á Rập].
masāragalla *nt.* một loại đá quý giá, ngọc đá.
masi *m.* bụi than đá, lọ nôi, bồ hóng.
massu *nt.* râu. --**kamma**, --**karaṇa** *nt.* sửa soạn hay chải râu.
maha *m.* lễ tôn giáo.
mahaggata *a.* trở thành vĩ đại, cao dức.
mahaggha *a.* đắt quá, cao giá quá. --**tā** *f.* sự mắc mỏ quá, cao giá.
mahagghasa *a.* ăn nhiều quá, ham ăn.
mahaṇṇava *m.* bê cá, đại dương.
mahati [mah + a] tôn kính, làm vinh dự. *aor.* mahi. *pp.* mahita. *abs.* mahitvā.
mahatta *nt.* sự vĩ đại, to lớn.
mahaddhana *a.* có nhiều của cải.
mahanīya *a.* đáng tôn kính.

mahanta *a.* to, lớn, vĩ đại. [*f.* **mahanti**, **mahati**]. --**tara** *a.* càng to lớn, càng rộng ra. --**tā** *f.* --**bhāva** *m.* sự to lớn.
mahapphala *a.* kết quả nhiều.
mahabbala *a.* có nhiều thể lực, có nhiều sức mạnh, sức lực phi thường. *nt.* có binh chủng hùng mạnh.
mahabbhaya *nt.* sợ kinh khủng, quá sợ.
mahallaka *a.* già cả, trưởng lão. *m.* người già cả. --**tara** *a.* càng già. --**llikā** *f.* người phụ nữ già, bà già.
mahā [chữ *mahanta* trở thành *maha*] --**upāsaka** *m.* thiện nam tín nữ, đệ tử Phật. --**upāsikā** *f.* đại tín nữ. --**karuṇā** *f.* đại bi. --**kāya** *a.* người to hay mập mạp. --**gaṇa** *m.* đại chúng. --**gaṇī** 3. có nhiều tín đồ hướng theo. --**jana** *m.* công chúng. --**taṇha** *a.* tham lam quá độ. --**tala** *nt.* sân thượng trên các đền đài. --**dhana** *nt.* của cải to lớn [nhiều]. --**naraka**, --**niraya** *m.* đại địa ngục. --**nasa** *nt.* nhà bếp. --**nubhāva** *a.* uy quyền, to lớn. --**pañña** *a.* đại trí tuệ. --**patha** *m.* đại lộ. --**pitu** *m.* bác [anh của cha]. --**purisa** *m.* đại nhân. --**bhūta** *nt.* tứ đại. --**bhoga** *a.* có nhiều tài sản. --**mati** *m.* người thượng trí thức. --**matta**, --**macca** *m.* thủ tướng, đại thần. --**muni** *m.* bậc đại giác. --**megha** *m.* trận mưa to. --**mahayañña**, --**yāga** *m.* đại cúng dường [sinh mạng] của đạo

Bàlamôn. --**yasa** *a.* vang danh, danh tiếng, lòng lẫy. --**raha** *a.* quý lắm, vật quý trọng, hiếm có. --**rājā** *m.* đại vương. --**latāpasādhana** *nt.* đồ nữ trang bằng dây to có nhận nhiều hạt ngọc. --**satta** *m.* đại chúng sinh. --**samudda** *m.* đại dương. --**sara** *nt.* đại hồ. --**sāla** *a.* có nhiều tài sản quá [đại bá hộ]. --**sāvaka** *m.* đại đệ tử.

mahikā *f.* đống giá, sương tuyết.

mahiccha *a.* tham quá. --**tā** *f.* sự tham quá.

mahita *pp.* của mahati.

mahiddhika *a.* có nhiều thần lực.

mahinda *m.* tên của một người, chúa Chư Thiên.

mahilā *f.* phụ nữ.

mahisa *m.* con trâu. --**maṇḍala** *nt.* tên một xứ, bây giờ là Mysore.

mahissara *m.* thần Isvara, Ngài, Chúa.

mahī *f.* mặt đất, tên con sông [Ấn Độ]. --**tala** *nt.* sự bằng phẳng của mặt đất. --**dhara** *m.* trái núi. --**pati**, --**pāla** *m.* ông Vua. --**ruha** *m.* cây [cối].

mahesakkha *a.* có quyền lực, sự phát triển quyền hành.

mahesi [mahā + isi] *m.* bực đại trí thức.

mahesī *f.* hoàng hậu.

mahogha *m.* vực nước sâu, hầm to lớn.

mahodadhi *m.* bể cả, biển to.

mahodara *a.* có bụng to.

mahoraga *m.* Long Vương, chúa rồng.

maṃsa *nt.* thịt. --**pesi** *f.* một miếng thịt. --**puñja** *m.* một đống thịt.

mā [phó từ về ngăn cản] đừng, không được. --**mā** *m.* mặt trăng.

māgadha, --**dhaka** *a.* thuộc về xứ Ma Kiệt Đà. --**dhī** *f.* tiếng nói của xứ Magadha.

māgavika *m.* người thợ săn.

māgasira *m.* tên của một tháng [lời tháng Chạp-Giêng dl].

māgha *m.* tên của một tháng [lời tháng Giêng-Hai dl.]

māghāta *m.* sự ra lệnh không cho giết.

māṇava, --**vaka** *m.* người trai trẻ. --**vikā**, --**vī** *f.* cô thiếu nữ.

mātaṅga *m.* con voi, người dòng thấp hèn [dòng nô lệ].

mātālī *m.* tên một vị Trời đánh xe cho Trời Đế Thích.

mātāpitu *m.* cha mẹ.

mātāpettika *a.* sanh ra do cha mẹ. --**pettibhara** *a.* nuôi dưỡng cha mẹ, giúp đỡ cha mẹ.

mātāmaha *m.* cha của mẹ, ông ngoại. --**mahī** *f.* mẹ của mẹ, bà ngoại.

mātika *a.* có liên hệ với mẹ. --**kā** *f.* dòng nước, mục lục [quyển sách], ám hiệu của giới bốn Baladē Mộc xoa.

mātīpakkha *m.* phía bên mẹ.

mātu *f.* mẹ. --**kucchi** *m.* bụng mẹ. --**gāma** *m.* phụ nữ. --**ghāta** *m.* sự giết mẹ. --**ghātaka** 3. người giết

mẹ. --**paṭṭhāna** *nt.* săn sóc mẹ. -
-posaka 3. hầu hạ, phụng sự mẹ.
mātucchā *f.* chị của mẹ, dì.
mātula *m.* anh, em của mẹ, cậu. --
lānī *f.* vợ của cậu, mợ.
mātuluṅga *m.* trái chanh.
mādisa *a.* người giống tôi.
māṇa *nt.* sự đo lường. --**kūṭa** *m.*
cách cân lường giả.
māna *m.* hãnh diện, làm phách,
ngã mạn, tự kiêu. --**tthaddha** *a.*
ương ngạch vì tự kiêu. --**da** *a.*
khuyên, khuyến khích sự tôn
kính.
mānana *nt.* tỏ sự kính nể, tôn kính.
mānasa *nt.* tinh thần, chú ý. *adj.*
có ý kiến.
mānita *pp.* của *māneti*.
mānī 3. người ngã mạn, tự kiêu.
mānusa *a.* con người, nhân loại. -
-saka *m.* nhân loại. --**sī** *f.* phụ nữ.
māneti [mān + e] tôn kính, tôn
trọng, suy nghĩ cách cao quý. *aor.*
mānesi. *pr.p.* **mānenta.** *abs.*
mānetvā.
māpeti [mā + āpe] xây cất, kiến
tạo, tạo tác, sai biểu ai làm ra các
phép thần thông. *aor.* **esi.** *pp.*
māpita. *abs.* **māpetvā.**
māmaka *a.* sự thương mến, hết
lòng.
māyā *f.* sự gạt gẫm, gian lận, xảo
trá, qui thuật, sự phỉnh gạt. --
kāra 3. người lường gạt, xảo trá.
--**yāvī** *a.* lường gạt, giả dối,
người làm trò qui thuật, trò múa
rối.

māra *m.* người ác xấu, ma vương,
sư tử, người thử thách. --**kāyika**
a. thuộc về nhóm Chư Thiên ma
vương.--**dheyya** *nt.* cảnh giới ma
vương.--**bandhana** *nt.* tử thần
ma vương. --**senā** *f.* binh tướng
ma vương.
māraka *a.* đem đến sự chết, người
sát hại, giết ai.
māraṇa *nt.* sự giết chết, sự chết.
mārāpana *nt.* biểu, sai giết chết.
mārāpeti *caus.* của *māreti*] sai ai
sát sanh, giết chết. *aor.* --**esi.** *pp.*
mārāpita. *abs.* --**petvā.** *pr.p.* --
penta.
mārita *pp.* của *māreti*.
mārīsa *a.* [dùng trong hô cách]
như Ngài, Thưa, bạch Ngài.
māruta *m.* gió.
māreti [mar + e] giết hại. *aor.*
māresi. *pr.p.* **mārenta.** *abs.*
māretvā. *inf.* **māretuṃ.**
māretu *m.* người sát hại, giết chết.
māla, --**laka** *m.* vòng rào chung
quanh, sân có vòng tròn.
mālatī *f.* thứ hoa lài thật to.
mālā *f.* tràng hoa, chùm hoa kết
lại, bông hoa, một xâu. --**kamma**
nt. kết hoa, sự vẽ trên tường. --
kāra thợ làm tràng hoa. --**gacha**
m. cây có hoa. --**guḷa** *m.* một bó
hoa. --**guḷa** *m.* một xâu hoa. --
cumbaṭaka *m.* vòng hoa lá. --
dhara *a.* mang, đeo tràng hoa,
vòng hoa. --**dhārī**, --**bhārī** *a.*
mang tràng hoa lá. --**puṭa** *m.* đồ
đựng hoa. --**vaccha** *nt.* vườn hoa,
cái giường có treo hoa.

mālīka, **mālī** *a.* có hoa, hay tràng hoa. --**linī** *f.* người phụ nữ đeo tràng hoa.

māluta *m.* gió [như chữ mārula]

māluvā *f.* dây chùm gởi [từ từ làm chết cây].

mālūra *m.* cây lê ki ma.

mālya *nt.* vòng hoa.

māsa *m.* tháng, một loại đậu. --**sika** *a.* xảy ra mỗi tháng, mỗi tháng một lần.

māsaka *m.* đồng tiền điều, cỡ bằng một cắc.

miga *m.* con thú rừng, con nai, loại thú bốn chân, con hươu. --

chāpaka, --**potaka** *m.* con hươu con, nai tơ. --**taṇhikā** *f.* phép lạ.

--**dāya** *m.* vườn lộc uyển. --

mada *m.* hươu xạ hương. --

luddaka *m.* người săn hươu.

migava *nt.* sự đi săn.

miginda *m.* chúa sơn lâm, con sư tử.

migī *f.* hươu cái.

micchatta *nt.* sự sai quấy, sai lầm, tà vọng.

michā *in.* không đúng sự thật, tà vạy, sai quấy, sai lầm. --

kammanta *m.* tà nghiệp, hành vi sai quấy. --**gahaṇa** *nt.* tư tưởng sai lầm. --**cāra** *m.* hành động sai lầm, tà vạy. --**cāri** *a.* người hành động sai quấy, xấu xa. --**ditṭhi** *f.* tà kiến, tà thuyết. --**vācā** *tà ngữ.*

--**paṇihita** *a.* hướng dẫn sai lầm. --**vāyāma** *m.* tà tính tấn. --

saṅkappa *m.* tà tư duy.

miñja *nt.* **miñja** *f.* ruột, hột, tủy, tủy, xương sống, tim cây.

miṇana *nt.* sự đo, cân lường.

miṇāti [mi + ñà] *đong lường, cân lường. aor. miṇi. pp. mīta. pr.p. miṇanta. abs. miṇitvā. inf. miṇitum. pass miṇiyati.*

mīta *m, nt.* bạn hữu. --**ddu**, --**dubbhi**, --**bubbhī** *m.* người lừa dối bạn, người phân phúc. --**paṭṭirūpaka** *a.* bạn giả dối. --**bheda** *m.* làm tan rã tình bè bạn, tình hữu nghị.

mīta *pp. của miṇāti. --bhāṇī* *3.* người ăn nói có chừng mực.

mīttasanthava *m.* sự cộng tác với bạn.

mīthu *in.* thay đổi, thay phiên nhau, một cách bí mật. --**bheda** *m.* sự tan rã tình bằng hữu giao lân.

mīthuna *nt.* cặp cái và đực. một đôi nam và nữ.

middha *nt.* buồn ngủ, đã dượt. --**dhī** *a.* sự hôn trầm, buồn ngủ.

mīyyati, **mīyati** [mar + ya] [*mar* *đổi lại miy*] *chết. pr.p. mīyamāna.*

mīlakkha *m.* người đã man. --**desa** *m.* xứ người đã man ở.

mīlāta *pp. của mīlāyati* *tàn tạ, khô héo. --tā* *f.* sự khô héo, điều tàn.

mīlāyati [mīlā + ya] *bị khô héo, phai mờ, điều tàn. aor. --lāyi. pr.p. mīlāyamāna. abs. --yitvā.*

mīssa, --**saka** *a.* trộn lộn, dính lúu.

mīssita *pp. của mīsseti.*

misseti [miss + e] trộn lộn. *aor.* --esi. *pr.p.* **senta**. *abs* --setvā.

mihita *nt.* cười chúm chím, cười duyên.

mīna *m.* con cá.

mīyati như miyyati.

mīlha *nt.* phân, phần bò.

mukula *nt.* mầm non, chồi đọt.

mukha *nt.* miệng, mặt, cửa vào, mở ra, phía trước. *adj.* trước hết.

--**tuṇḍa** *nt.* mỏ [chim]. --**dvāra**

nt. cửa miệng, --**dhovana** *nt.* sự súc rửa miệng, rửa mặt. --

puñchana *nt.* khăn lau mặt. --

pūra *nt.* đầy miệng, một miếng ăn. --**vaṭṭi** *f.* bìa, mé, miệng [chén] bờ. --**vaṇṇa** *m.* màu da

mặt, gương mặt, sắc diện. --

vikāra *m.* sự nhăn mặt. --

sankocana *nt.* trề miệng, [tò vẻ không vừa ý]. --**saññitaka** *a.* độn

miệng, chề ngự miệng, cằm miệng lại.

mukhara *a.* nói nhiều, nhiều chuyện. --**ratā** *f.* sự già chuyện.

mukhādhāna *nt.* cương ngựa.

mukhullokaka *a.* nhìn ngay vào mặt người nào.

mukhodaka *nt.* nước rửa mặt.

mukhya *a.* trước hết, quan trọng nhất, chánh, đứng đầu.

mugga *m.* đậu xanh.

muggara *m.* cây côn, trái chùy, vỏ để đánh cầu.

muṅgusa *m.* một loại chồn.

mucalinda *m.* cây miền nhiệt đới có bông lớn trắng nhọn, lá to lớn ở cuối cành.

muccati [muc + ya] trở nên tự do, được thoát khỏi, giải thoát. *aor.*

mucci. *pp.* **mutta**, **muccita**.

pr.p. **muccamāna**. *abs.* --**citvā**.

mucchati [mucch + a] trở thành không biết mình, mất trí, ngất xỉu. *aor.* **mucchi**. *pp.* --**chita**. *pr.p.* --**chanta**. *abs.* --**chitvā**. --**mucchiya**. --**na** *nt.* **nā**, **mucchā** *f.* sự ngất xỉu, không biết mình, mất trí.

mucchita như mucchati.

muñcaka *a.* người được thoát khỏi, sự phát ra, bốc hơi lên.

muñcati [muc + ṃ + a] thoát khỏi, thả ra, phát cho, gởi đi, phát ra, dứt bỏ. *aor.* **muñci**. *pp.* **mutta**,

muñcita. *pr.p.* --**canta**, --

camāna. *abs.* --**citvā**, --**ciya**.

muñcana *nt.* sự giải thoát, sự dứt bỏ. --**naka** *a.* sự phát ra.

muñja *nt.* một loại cỏ [rom dùng làm dếp].

muṭṭha *pp.* của *mussati* quên. --

sacca *nt.* sự bỏ quên. --**ssatī** *a.*

quên, không để ý tới.

muṭṭhi *m.* nắm tay, cán [chổi], tay cầm. --**ka**, --**malla** *m.* người đấu vật, đánh bốc. --**yuddha** *nt.* sự

đánh võ.

muṇḍa *a.* cạo, gọt, trổng trái, không có cây cối, trần [đầu v.v...]. --**ka** 3. đầu trọc, sự cạo

tóc. --**cchadda** *m.* dinh thự có

- nóc bằng. --**datta**, **muṇḍiya** *nt.* sự đang cạo tóc.
- muṇḍeti** [muṇḍ + e] cạo gọt. *aor.* --**esi**. *pp.* --**ḍita**. *abs.* --**ḍetvā**.
- muta** *nt.* tư tưởng của mũi, lưỡi và thân thể.
- muṭiṅga**, **mudiṅga** *m.* trống nhỏ.
- mutimantu** *a.* cảm giác được, có ý thức.
- mutta** *nt.* nước tiểu. --**kaṛaṇa** *nt.* bộ phận sinh dục của nam và nữ. --**vatti** *f.* bong bóng, bọng tiểu.
- muttā** *f.* con trai [sò], ngọc trai. --**cāra** *a.* phong hóa suy đồi. --**vali** *f.*, --**hāra** *m.* một râu hột trai [ngọc]. --**jāla** *nt.* lưới bằng ngọc trai.
- mutti** *f.* sự thông thả, sự giải thoát.
- mudita** *a.* vui vẻ, hoan hỷ, vừa lòng. --**mana** *a.* với tâm hoan hỷ.
- muditā** *f.* sự vui vẻ với hạnh phúc của kẻ khác.
- mudu**, **muduka** *a.* mềm mại, êm dịu, dịu dàng, êm ái. --**citta**, --**hadaya** *a.* tâm mềm mại. --**jātika** *a.* tánh mềm mại, dịu dàng. --**tā** *f.*, --**tta** sự mềm mại, dẻo dai. --**bhūta** *a.* êm dịu, tánh nhu thuận.
- muddaṅkaṇa** *nt.* sự ấn loát, in chữ.
- muddā** *f.* con dấu, cò gởi thư, tem, một ý niệm, một thái độ, sự in chữ. --**paka** *m.* thợ nhà in. --**pana** *nt.* sự in chữ. --**yanta** *nt.* in báo.
- muddāpeti** *deno của muddā* in, ấn loát. *aor.* --**esi**. *pp.* --**pita**. *abs.* --**muddāpetvā**.
- muddikā** *f.* rượu nho, trái nho. vòng niêm, vòng dấu hiệu. --**āsava** *m.* rượu nho.
- muddha** *a.* điên rồ, ngu xuẩn, ngờ ngác, luống cuống. --**dhātuka** *a.* bản tánh điên rồ. --**tā** *f.* sự điên rồ.
- muddhā** *m.* đầu, chóp đỉnh. --**dhaja** *a.* thiết âm [đọc nơi lưỡi]. *m.* tóc. --**dhipāta** *m.* sự chề, bửa đầu. --**vasita** *a.* lễ xúc dầu thánh riêng biệt [cho vua].
- mudhā** *in.* miễn phí, không có chi.
- munāti** [mun + a] hiểu biết, biết rõ. *aor.* **muni**. *pp.* **muta**.
- muni** *m.* thầy tu, tu sĩ. --**nda** *m.* bậc đại giác.
- muyhati** [muh + ya] quên, trở thành tối tăm, say mê, mất trí. *aor.* **muyhi**. *pp.* **mūlha**. *pr.p.* **hamāna**. *abs.* --**hitvā**.
- muraja** *m.* thử trống [bịt một mặt].
- murumurāyati** cần nghe rầu rầu.
- musala** *m.* cán chày [để giã, tán]. -**salī** 3. có cán chày trong tay.
- musā** *in.* sự nói láo --**vāda** *m.* sự vọng ngữ, nói dối.
- mussati** [mus + ya] quên, bỏ sót. *aor.* **mussi**. *pp.* **muṭṭha**. *abs.* **musitvā**.
- muhutta** *m, nt.* trong một lúc, một phút. --**ttenta** *ad.* trong một phút. --**ttika** *a.* chỉ trong một giây phút. *m.* nhà thiên văn, nhà chiêm tinh [coi sao mà đoán].
- muḷāla** *nt.* ngó sen, củ sen. --**puppha** *nt.* hoa sen.

mūga *a.* cầm, người cầm.

mūla *nt.* củ, rễ, gốc, tiền bạc, tiền mặt, chân, dưới đáy, nguồn gốc, nguyên nhân, nền tảng, khởi đầu.

--**kanda** *m.* có hình củ hành. --

bīja *nt.* cây mọc lên nơi rễ.

mūlaka *m.* củ cái đồ. *adj.* do điều kiện, nguồn gốc ở.

mūlika *a.* căn bản, nguyên chất.

mūlya *nt.* sự trả tiền, tiền mượn.

mūsā *f.* nồi nấu kim thuộc.

mūsika *m.* --**sikā** *f.* con chuột. --

cchinna *a.* chuột gặm, cắn. --

vacca *nt.* cút chuột.

mūlha *pp.* của *muyhati* đi lạc, lầm lộn, lạc lối, khờ dại.

me *dat* và *ger* của *amha* đến tôi, tôi, của tôi.

mekhalā *f.* dây nịt của phụ nữ.

megha *m.* mưa, mây. --**nāda** *m.* sét đánh, trời gầm. --**vaṇṇa** *a.* màu này [là màu đen].

mecaka *a.* đen, xanh đậm.

mejja *a.* sạch, trong sạch.

meṇḍa, --**ka** con trùu, trùu đực.

mettacitta *a.* có tâm nhân từ.

mettā *f.* nhân từ, tình bằng hữu. --**kammaṭṭhāna** *nt.*, --**bhāvanā** *f.* niệm tâm từ, tham thiền về tâm từ. --**yanā** *f.* cảm giác là bằng hữu. --**vihāri** 3. tâm trụ vào pháp từ.

mettāyati *den.* của *mettā* cảm nghĩ là bạn lành, tâm nhân từ. *aor.* --**tāyi**. *abs.* --**yitvā**. *pr.p.* --**yanta**.

metti như *mettā*.

metteyya, --**nātha** *m.* Đức Phật vị lai, là *Metteyya*.

methuna *nt.* giao hoan, hành dâm.

--**dhamma** *m.* cách giao hoan.

meda *m.* sự mập. --**khathālithā** *f.* chảo để chiên xào. --**vaṇṇa** *a.* màu của mỡ.

medinī *f.* địa cầu, mặt đất.

medha *m.* sự hy sinh vì tôn giáo.

medhaga *m.* sự gây gỗ, cãi lẫy.

medhā *f.* sự sáng suốt, trí tuệ. 3. người trí. --**vinī** *f.* người nữ trí thức.

meraya *nt.* chất uống say [như bia v.v]

meru *m.* tên của quả núi cao nhất thế giới.

melana *nt.* cuộc hội họp, sự qui tụ.

mesa *m.* con trùu đực.

meha *m.* sự đau đớn vì nước tiểu.

mehana *nt.* bộ phận sinh dục của nam nữ.

mokkha *m.* giải thoát, thả ra, thoát khỏi, được tự do. --**ka** 3. người được giải thoát. --**magga** *m.* con đường đưa đến nơi giải thoát.

mokkhati [mokkh + a] được tự do hay giải thoát.

mogha *a.* rỗng không, trống rỗng, vô ích. --**purisa** *m.* người ngu si hay là không có ích chi.

moca *m.* cây chuối.

mocana *nt.* cho tự do, thoát khỏi gánh nặng.

mocāpana *nt.* cho ai thoát khỏi, tự do, sự giải thoát.

moceti [muc + e] phóng thích, thả ra, cho tự do, cho giải thoát. *aor.*

--**esi**, **mocita**. *pr.p.* **mocenta**.
abs. **mocetvā**. *pp.* **mociya**. *inf.*
mocetum.

modaka *m.* thịt tươi có hình cầu [tròn].

modati [mud + a] vui thích, được an vui, hạnh phúc. *aor.* **modi**. *pp.*
modita. *pr.p.* **modamāna**. *abs.*
moditvā.

modana *nt.* --**nā** *f.* sự vui thích, sự hưởng hạnh phúc.

mona *nt.* trí tuệ, sự yên lặng, sự tự có điều sáng suốt

moneyya *nt.* tánh tình toàn hảo, sự tốt đẹp về hạnh kiểm.

momuha *a.* đần độn, ngu si, ngờ ngác, bối rối.

mora *m.* con sông. --**piñja** *nt.* đuôi con công.

moḷi *m, f.* búi tóc, cái mào trên đầu, đỉnh đầu [chỗ u lên trên đầu].

mosa *m.*, **mosana** *nt.* ăn trộm, cắp.

mosavajja *nt.* giả dối, không thật.

moha *m.* sự ngu xuẩn, sự lầm lạc.

--**kkhaya** *m.* sự dứt hết sự si mê.

--**carita** *a.* tánh si mê. --**tama** *m.*

sự tối tăm của si mê. --**nīya**, --

neyya *a.* đưa đến sự si mê.

mohana *nt.* làm đần độn, say mê, quỵên rũ. -- **naka** *a.* làm ngờ ngáo, đưa đến sự lầm lạc, lạc đường.

moheti [muh + e] gạt gẫm, bị điêu rồ, đánh lừa. *aor.* --**esi**. *pp.*

mohita. *abs.* **mohetvā**.

-Y-

ya *rel-pron.* cái nào, cái gì, bất luận cái gì.

yakana *m.* ma quỷ, dạ xoa. --**gana** *m.* đám dạ xoa. --**gāha** *m.* quỷ ma nhập vào, ma quỷ ám ảnh. --**tta** *nt.* tình trạng ma quỷ. --**bhūta** *a.* sanh làm nga quỷ, dạ xoa. --**samāgama** *m.* cuộc hội họp của dạ xoa. --**ādhipa** *m.* chúa của dạ xoa.

yakkhinī, yakkhī *f.* quỷ cái.

yagghe *a.* cách nói cổ võ, kích thích đến người bậc trên.

yajati [yaj + a] *hy* sinh, bổ thí vật chi. *aor.* **yaji**. *pp.* **yittha, yajita**. *abs.* **yajitvā**. *pr.p.* **yajamāna**.

yajana *nt.* sự phân phát của bổ thí, như thực phẩm; hành vi hi sinh.

yañña *m.* như yāga. --**sāmī** *m.* chủ của sự hi sinh. --**āvāta** *m.* lỗ huyết, chỗ hi sinh. --**ūpanīta** *a.* mang lại để hi sinh, cúng dường.

yatthi *m.* cây gậy, ba ton, cây que. --**koṭi** *f.* cuối đầu cây gậy hay cán. --**madhukā** *f.* người bạn rượu.

yata *pp.* của *yameti* xem xét, kiểm soát, kiểm thảo.

yatati [yat + a] *tự* cố gắng, ráng sức. *aor.* **yati**.

yatana *nt.* sự cố gắng, siêng năng.

yati *m.* đạo sĩ, tu sĩ.

yato *in.* từ đâu, lúc nào, từ khi, bởi vì, bởi cái nào?

yattaka *a.* nhiều bao nhiêu, được mấy?

yattha, yatra *ad.* bất luận nơi nào, ở đâu?

yathatta *nt.* thật sự, đúng chân lý.

yathariva [yathā + via] *in.* đúng như.

yathā *ad.* như, giống như, có liên hệ đến, theo, tùy theo, đúng như.

--**kāmaṃ** *ad.* tùy theo ý muốn, tình cờ. --**kāmakārī** *3.* người làm theo ý muốn của mình. --

kārī *a.* như nó làm. --**kāla** *m.* tùy lúc thuận tiện. --**kālaṃ** *ad.* đúng lúc. --**kkamaṃ** *ad.* theo thứ lớp,

theo thứ tự. --**thita** *a.* đúng như vậy, đúng y đã đúng. --**tatha** *a.* sự thật, đúng lý. --**tathaṃ** *ad.* theo chân lý, theo sự thật. --

dhammaṃ *ad.* đúng theo chân lý. --**dhota** *a.* đúng như, nếu nó đã giặt. --**kammaṃ** *ad.* tùy theo duyên nghiệp. --**missiṭṭhaṃ** *ad.* giống như lời khuyên nhủ. --

nubhavaṃ *ad.* tùy theo khả năng. --**pasādaṃ** *ad.* tùy theo sự vừa ý. --**pūrita** *a.* đầy đến mức nào có thể. --**phāsuka** *a.* dễ chịu,

đầy đủ tiện nghi. --**balam** *ad.* tùy theo sức mình. --**bhataṃ** *ad.* đúng như nó đã mang theo. --

bhirantaṃ *a.* đến bao lâu tùy ý muốn. --**bhucca**, --**bhūta** *a.* rõ ràng, minh bạch, đúng theo chân lý. --**bhūtaṃ** *ad.* trong sự thật,

thật ra, đúng y bản chất của nó. --**rahaṃ** *ad.* vừa đúng y. --**rucim** *ad.* tùy theo sự giống nhau. --

vato *ad.* đúng như bản chất của

nó. --**vidhiṃ** *ad.* một cách đúng, một cách thích nghi. --**vihita** *a.* như đã sắp xếp. --**vuḍḍhaṃ** *ad.* tùy theo bậc trưởng thượng. --**vutta** *a.* đã nói rồi, đã nêu ra. --**vuttaṃ** *ad.* đã nêu ra phía trước. --**saka** *a.* tùy theo mình. --**sakaṃ** *ad.* mỗi cái của y. --**sattiṃ** *ad.* tùy theo sức lực hay quyền hạn của mình. --**saddhaṃ** *ad.* tùy theo sự nhiệt thành hay tin tưởng của mình. --**sukhaṃ** *ad.* một cách thích nghi, vừa ý.

yathicchitaṃ *ad.* tùy theo ý muốn.

yadā *ad.* khi nào, bất cứ lúc nào.

yadi *in.* nếu, dù vậy. --**idaṃ** *in.* cái nào là..., cái đó là..., như là...

yanta *nt.* máy móc, động cơ. --**nāli** *f.* ống máy móc. --**mutta** *a.* thầy hay bản bằng máy móc. --**yutta** *a.* có liên quan đến máy móc.

yama *m.* thống trị hay trị vì lãnh thổ của người chết. --**dūta** *m.* sứ giả của tử thần. --**purisa** *m.* quỉ sứ hay người hành tội trong cõi địa ngục. --**rāja** *m.* Diêm Vương, Diêm chúa. --**loka** *m.* cảnh giới của người chết.

yantika *m.* động cơ, máy móc.

yamaka *a, nt.* một đôi, một cặp. --**sāla** *m.* cặp cây long thọ.

yava *m.* lúa mạch. --**sūka** *m.* râu hay đuôi lúa mạch.

yavasa *m.* một loại cỏ.

yasa *m, nt.* danh vọng, xán lạn, sự thành công, đám tùy tùng hầu hạ.

--**dāyaka** *m.* người cho tài sản hay danh tiếng. --**mahatta** *nt.* sự

to lớn về của cải hay danh vọng, địa vị cao sang. --**lābha** *m.* được danh và lợi.

yasodhara *a.* danh tiếng lẫy lừng.

yasoladdha *a.* được lợi do nhờ danh tiếng.

yahaṃ, yahim *ad.* ở đâu, bất luận nơi đâu.

yaṃ *nt. sin.* của ya cái nào, bất cứ cái gì. *ad.* bởi vì.

yā *f. sin.* của ya bất luận người phụ nữ nào.

yāga *m.* sự hy sinh, vật bô thí.

yāgu *f.* cháo [cơm nấu thật lỏng].

yācaka *m.* người ăn xin, người đi xin. *f.* **yācikā** phụ nữ ăn mày.

yācati [yāc + a] xin, cầu xin, nài xin, kêu nài. *aor.* **yāci. pp.** **yācita. pr.p.** **yācanta, --māna. abs.** **yācivā. inf.** **yācituṃ.**

yācana *nt.* sự xin ăn, sự nài xin. --**ka** *a.* nài xin, cầu xin.

yācayoga *a.* ai cũng có thể tới lui xin xỏ được, sẵn sàng đáp ứng yêu cầu nài xin của kẻ khác.

yācitaka *nt.* vật mượn của người.

yājaka *m.* người bày ra sự hy sinh.

yāta *pp.* của yāti đã đi, đi đến.

yāti [yā + a] đi đến, tiếp tục đi. *abs.* **yātvā.**

yātrā *f.* hành trình, khởi hành, sự giúp đỡ đời sống.

yāthāva *a.* đúng, chính xác, quyết định. --**vato** *ad.* đúng ngay.

yādisa, --saka *a.* bất luận cái nào, cái gì, cái nào giống in.

yāna *nt.* xe, cộ, sự đi. --**ka** *nt.* xe nhỏ. --**gata** *a.* lên xe [thường xe ngựa hay toa xe lửa]. --**bhūmi** *f.* con đường có thể đi đến bằng xe được.

yānī 3. người đánh xe. --**kata** *a.* đã trở thành thói quen, cai quản [một chiếc xe].

yāpana *nt.* chất bổ, đồ ăn, sự nuôi dưỡng, sự gìn giữ thân thể. --**panīya** *a.* nuôi dưỡng đầy đủ mạng sống.

yāpeti [yā + āpe] nuôi dưỡng, giúp đỡ, gìn giữ sanh mạng, cấp dưỡng. *aor.* **yāpesi**. *pp.* **yāpita**. *pr.p.* **yāpenta**. *abs.* **yāpetvā**.

yāma *m.* một canh [ban đêm], một phần ba của đêm. --**kālika** *a.* vật dụng các tỷ khuru chỉ được phép dùng trong một ngày và đêm.

yāva *n.* cho đến, bao xa, ở đó. --**kālika** *a.* tạm thời. --**jīva** *a.* đến suốt đời. --**jīvaṃ** *ad.* dài cho đến hết đời người. --**jīvaka** *a.* còn tồn tại suốt đời. --**taka** *a.* nhân vì, nhiều như, xa như. --**tatiyaṃ** *ad.* cho đến ba lần.

yāvatā *in.* cho đến, so sánh với. --**yukaṃ** *ad.* suốt đời. --**vatihaṃ** *ad.* nhiều ngày như vậy.

yāvadatthaṃ *ad.* muốn bao nhiêu cũng được, cần dùng bao lâu cũng được.

yiṭṭha *pp.* của **yajati** tặng, biếu, hy sinh, hiến dâng.

yuga *nt.* cái ách [trâu bò], một cặp, một đôi, tuổi thọ hay là một đời người. --**yuganta** *m.* chấm dứt

cuộc đời. --**ggāha** *m.* sự cạnh tranh, tranh giành, sự làm oai, áp chế. --**ggāhī** 3. sự cạnh tranh, quyền hành. --**cchidda** *nt.* cái lỗ của cái ách. --**naddha**, --**nandha** *a.* thích hợp, điều hòa, êm ái, có liên quan đến cái ách. --**matṭa** *a.* sự cách xa của cái ách.

yugala, --**laka** *nt.* một đôi, một cặp.

yujjhati [yudh + ya] đánh nhau, khiêu chiến. *aor.* **yujjhi**. *pp.* **yujjhita**. *pr.p.* --**jhanta**, **jhamāna**. *abs.* **yujhivā**, **yujjhiya**. *inf.* --**jhi**, --**tum**.

yuñjati [yuj + ṃ + a] nối với, bắt đầu vào, cố gắng. *aor.* **yuñji**. *pp.* **yutta**. *pr.p.* --**jana**, --**jamāna**. *abs.* --**jitvā**. *pt.p.* --**jitabba**.

yutta *pp.* của **yuñjati** bắt ách, gắn cương ngựa, liên quan với, cho đến, bắt tay vào, đúng, vừa, chính, riêng. --**ka** *a.* đúng chính, vừa. --**kārī** *a.* thi hành một cách đúng đắn, ngay thẳng.

yutti *f.* công lý, sự vừa thích đáng. --**tito** *ad.* đúng theo công lý.

yuddha *nt.* đánh nhau, đánh giặc, chiến đấu. --**bhūmi** *f.* --**mandala** *nt.* chiến địa.

yuva *m.* thanh niên *nom sing.* *yuvā*.

yuvatī *f.* thanh nữ.

yūtha *m.* một đám, một đoàn thú vật. --**jetṭṭha**, --**pa** *m.* chúa bầy [bò, trâu].

yūpa *m.* chỗ nơi để hy sinh.

yūsa *m.* nước cốt, nước súp.

yena *ad.* bởi vì.

yebhuyya *a.* số nhiều, đầy đủ, phần nhiều. --**yyena** *ad.* hầu hết, phần đông.

yeva *in.* như, đúng, vừa, cũng vậy.

yo *nom sing.* của ya người nào, ai mà.

yoga *m.* sự liên hệ, ràng buộc, sự bó lại, sự cố gắng, sự liên kết, sự dính líu, sự ràng sức, sự trộn lộn.

--**kkhema** *m.* sự thoát khỏi ràng buộc. --**yutta** *a.* ràng buộc bởi sự quyền luyện. --**āvacara** người hành đạo, hành giả. --**ātiga** *a.* người đã thắng được dây tái sinh.

yogī như yogāvacara.

yogga *a.* thuận tiện, đáng được. *nt.* chiếc xe, sự trừ tính, mưu kế.

yocaka *3.* người liên lạc với, liên hệ, người sáng tác.

yojana *nt.* buộc vào ách, áp dụng một cách đo bề dài [lối 7 dặm Anh].

yojanā *f.* sự thành lập, sự khuyên nhủ, sự đề nghị, lời giải thích.

yojanika *a.* kéo dài lối một do tuần.

yojāpeti *caus.* của yojeti.

yojeti [yuj + e] bắt ách, bắt hàm thiết, bắt kẻ ngựa, cột lại, dính lại, kết hợp lại, trộn chung lại, áp dụng, sửa sang, thúc giục ai. *aor.*

yojesi. *pp.* **yojita.** *pr.p.* --**jenta.** *abs.* **yojetvā, yojiya.**

yotta *nt.* sợi dây, dây buộc nhiều tao se lại.

yodha *m.* lính, binh bộ. --**ājīva** lính chiến đấu, người đánh giặc.

yodheti [yudh + e] chiến đấu, đánh nhau. *aor.* --**esi.** *pp.* --**dhita.** *abs.* --**dhetvā.**

yoni *f.* căn nguyên, chỗ của sự sanh tồn, bộ sinh dục phụ nữ, sự học thức, kiểu mẫu. --**so** *ad.* một cách khôn ngoan, đúng đắn, đúng lẽ. --**somanasikāra** *m.* chú tâm một cách đúng đắn, có trí tuệ.

yobbana, yobbañña *nt.* còn thơ, thanh niên. --**mada** *m.* sự hãnh diện của tuổi trẻ.

-R-

rakkhaka 3. người bảo vệ, trông nom, hộ trì, người bảo hộ.

rakkhati [rakkh + a] hộ trì, bảo bọc, gìn giữ, bảo tồn. *aor.* --**khi**. *pp.* **khita**. *pr.p.* --**khanta**. *abs.* --**khitvā**. *pt.* --**khitabba**.

rakkhana *nt.* sự bảo tồn, sự hộ trì, sự gìn giữ. --**kaka** *a.* gìn giữ, hộ vệ.

rakkhā *f.* sự hộ trì, sự an toàn, sự an náu.

rakkhya *a.* được hộ trì.

raṅga *m.* nhuộm sơn; vũ đài, rạp hát, sự trình diễn. --**kāra** *m.* thợ nhuộm, nghệ sĩ. --**jāta** *nt.* nhiều loại nhuộm. --**ratta** *a.* nhuộm với. --**ājīva** *m.* thợ nhuộm, thợ vẽ, sơn.

racayati [rac + aya] sắp đặt, sáng tác, sửa soạn. *aor.* --**yi**. *pp.* **racita**. *abs.* **racitvā**.

racanā *f.* sự sắp xếp, bài luận về.

racchā *f.* con đường [trong châu thành].

raja *m.* [thuộc về nhóm của tâm] bụi dơ, dơ bẩn, phần hoa, không sạch, sự nhớ nhuốc, --**kkhandha** *m.* bụi bay mịn mù [như mây].

rajaka *m.* người giặt rửa.

rajata *nt.* bạc [loại kim]. --**patta** một tấm bạc [cán mỏng].

rajati [raj + a] nhuộm. *aor.* **raji**. *abs.* **rajitvā**. *pr.p.* **rajitabba**.

rajana *nt.* nhuộm màu, nhuộm. --**kamma** *nt.* sự nhuộm màu.

rajanī *f.* ban đêm.

rajaniya *a.* quỵên rữ, dụ dỗ, cám dỗ, đáng làm cho bị lồi cuốn, cám dỗ.

rajojalla *nt.* bụi dơ.

rajoharāṇa *nt.* dứt bỏ hay phủi bụi dơ, người lau quét bụi.

rajja *nt.* vương quốc, nước có vua. --**siri** *f.* quỵên tối cao. --**sīmā** *f.* ranh giới của một quốc gia.

rajjati [raj + ya] tìm sự vui thích trong, bị quỵên luyến vì vật gì. *aor.* **rajji**. *pp.* **ratta**. *pr.p.* **rajjanta**. *abs.* **rajjitvā**.

rajjana *nt.* sự nhớ nhuốc, dơ bẩn.

rajju *f.* sợi dây to. --**gāhaka** *m.* người đo đất.

rañjati [rañj + a] tìm sự vui thích trong. *aor.* **rañji**. *pp.* **ra ñjita**, **ratta**, *pr.p.* --**janta**, **jamāna**. *abs.* --**jitvā**.

rañjeti [rañj + a] làm cho vừa lòng, cho màu, nhuộm màu. *aor.* --**esi**. *pp.* **jita**. *pr.* **jenta**. *abs.* --**jitvā**.

raṭṭha *nt.* xứ sở, nước. --**piṇḍa** *m.* vật thực được do nơi công chúng. --**vāsī**, --**vāsika** 3. dân sự, trong một nước.

raṭṭhika *a.* thuộc về một xứ, một công chức.

raṇa *nt.* giặc, chiến địa, tội lỗi, lỗi lầm. --**ñjaha** *a.* dứt được sự khuấy rối của tình dục [ham muốn].

rata *pp.* của *ramati* vui thích trong, sùng mộ đến.

ratana *nt.* ngọc, vật quý báu, đơn vị đo bề dài xưa [lỗi 18 đến 22 ngón tay hay một hắc tay]. --**ttaya** *nt.* ba ngôi quý báu [là Tam bảo]. --**vara** *nt.* sự quý nhất của bảo vật.

ratanika *a.* có nhiều bảo vật, dài và rộng lớn.

rati *f.* sự quyến luyến, sự thương yêu, sự mê thích vì. --**kila** *f.* sự giao hợp.

ratta *a.* đỏ. *nt.* máu. *pp.* nhuộm màu đỏ, mê say trong tình dục. -**kkha** *a.* với con mắt đỏ. --**candana** *nt.* hồng trầm [trầm màu đỏ]. --**phalā** *f.* loại cây có trái hình bầu dục màu đỏ [trái thanh long]. --**paduma**. *nt.* hồng liên. --**maṇi** *nt.* ngọc mani màu đỏ là rubi. --**ātisāra** *m.* kiết máu.

rattaññu *a.* bậc trưởng lão [hiểu biết sự việc trong nhiều năm].

rattandhakāra *m.* sự đen tối trong ban đêm.

ratti *f.* ban đêm. --**kkhaya** *m.* hết đêm, đêm tàn. --**khitta** *a.* bản trong đêm tối. --**bhāga** *m.* lúc ban đêm.--**bhojana** *nt.* buổi ăn tối.

rattūparata *a.* cử ăn vào đêm.

ratha *m.* chiếc xe [ngựa v.v...] --**kāra** *m.* thợ đóng xe, thợ làm sườn. --**ṅga** *nt.* phần [bộ phận của xe]. --**gutti** *f.* vè hay cây cản xe. --**cakka** *nt.* bánh xe. --**pañjara** *m.* thân hay thùng xe. --**yuga** *nt.* gọng xe. --**reṇu** *m.* bụi trần. --**ācariya** *m.* người đánh xe,

tài xế. --**ānika** *nt.* một đoàn chiến xa. --**āroha** *m.* chiến binh xa.

rathika *m.* người đánh bằng chiến xa.

rathikā *f.* con đường trong thành thị.

randha *nt.* một vật mờ, kẽ, khe, đường nẻ, chỗ yếu, lỗi lầm. --**gavesī** *m.* người tìm lỗi hay yếu điểm của người.

randhaka *m.* người nấu ăn.

randhana *nt.* sự nấu, đun sôi.

randheti [randh + e] đun sôi hay nấu. *aor.* --**esi**. *pp.* --**dhita**. *abs.* --**dhetvā**.

ramanī người phụ nữ.

ramaniya *a.* vui thích, diễm lệ, đẹp đẽ.

ramati [ram + a] vui thích với, thỏa mãn. *aor.* **rami**. *pp.* **rata**. *pr.p* **ramanta**, --**māna** *abs.* **ramitvā**. *inf.* **ramitum**.

ramana *nt.* sự thoả mãn, vui thích.

rambhā *f.* cây chuối.

ramma *a.* đáng yêu, đẹp đẽ, đáng thỏa mãn.

rava *m.* tiếng động, tiếng gầm, tiếng la. --**na** *nt.* sự gào thét, la hét, la ó, ầm ĩ.

ravati [ru + a] la ó, làm ồn ào. *aor.* **ravi**. *pr.p.* **ravanta**, **ravamāna**. *abs.* **ravitvā**. *pp.* **ravita**, **ruta**.

ravi *m.* mặt trời. --**haṃsa** *m.* một loại phi cầm [giống như con hạc].

rasa *m.* vị, chất bổ, vị ném, thủy ngân. --**gga** *nt.* hương vị tế nhị

[ngon nhất]. --**ñjana** *nt.* một loại thuốc nhỏ mắt. --**taṇhā** *f.* vị dục [mê thích trong sự ăn]. --**valī** *f.* nhà bếp. --**haraṇī** *f.* hương vị của nhạc trưởng, thị hiếu hay sở thích của nhạc gia.

rasaka *m.* một món ăn, người nấu ăn.

rasmi *f.* sợi dây, dây cương, một tia ánh sáng.

rasa *a.* ngần, cần cỗi [hết lớn], người lùn. --**tta** *nt.* sự ngần, sự vẫn tất.

rahada *m.* cái ao, hồ.

rahassa *nt.* bí mật, kín đáo.

rahābhava *m.* trạng thái không còn bí mật.

rahita *a.* không có, bỏ, bãi, chừa.

raho *in.* một cách bí mật, chỗ ở hui quanh, tình trạng kín đáo. --**gata** *a.* đi đến nơi hui quanh, thanh vắng.

raṃsi *f.* ánh sáng, tia sáng. --**mantu** *a.* mặt trời. *adj.* chói sáng.

rāga *m.* màu, nhuộm, màu sắc, tình dục, sự trù mến. --**kkhaya** *m.* dứt bỏ tình dục. --**ggi** *m.* lừa tình. --**carita** *m.* thuộc về ái tình. --**ratta** *a.* say đắm, vì ái tình.

rāgī *a.* ái tình, tình dục.

rāja *m.* đức vua. --**kakudhabhaṇḍa** *nt.* huy hiệu của hoàng tộc, biểu chương của vua. --**kathā** *f.* sự nói về đức vua. --**kammika** *m.* quan chức, công chức của chính phủ. --**kumāra** *m.* hoàng tử. --**kumārī**, --**kaññā**

f. công chúa. --**kula** *nt.* hoàng tộc, cung điện nhà vua, --**geha**, --**bhavana**. --**mandira** *nt.* đền vua. --**ṅaṇa** *nt.* sân châu trước ngai vua. --**daṇḍa** *m.* hình phạt của nhà vua ban ra. --**dāya** *m.* sự ban thưởng của triều đình. --**dūta** *m.* sứ thần của vua, khâm sai. --**devī** *f.* cung tần của vua hay vợ vua. --**dhamma** *m.* phận sự của vua. --**dhāni** *f.* kinh đô. --**dhītu**, --**puttī** *f.* con gái vua, công chúa. --**nivesana** *nt.* chỗ vua ngự. --**ntepura** *nt.* khuê phòng của vua, hoàng triều cương thổ. --**parisā** *f.* quân thân của vua, chính phủ. --**purisa** *m.* công chức, chức tước trong hoàng triều. --**bali** *m.* thuế phải nộp cho vua. --**bhaṭa** *m.* binh lính. --**porisa** *nt.* công chức của chính phủ. --**bhaya** *nt.* sợ từ đức vua. --**bhogga** *a.* đáng được đức vua dùng. --**mahāmatta** *m.* thủ tướng đại thần. --**maheṣī** *f.* hoàng hậu. --**muddā** *f.* ấn vua. --**ratha** *m.* long xa, xe vua. --**vara** *m.* đức vua cao quý. --**vallabha** *a.* thân thiện với vua, được đức vua ưa chuộng. --**sampatti** *f.* sự huy hoàng của vua.

rājañña *m.* người thuộc dòng chiến sĩ.

rājati [raj + a] chiếu sáng, chói. *aor.* **rāji**. *pp.* **rājita**. *pr.p.* **rājamāna**.

rājatta *nt.* thuộc về vua.

rājahaṃsa *m.* hoàng hạc [con hạc có chân và mỏ màu đỏ].

rājanā *f.* mạng lệnh nhà vua.
rājānubhāva *n.* uy quyền hay oai vệ của nhà vua.
rājamacca *m.* quan tước triều đình.
rājāyatana *m.* cây Latifolia.
rāji *f.* một hàng, một đường gạch, một lần, sự phân tranh, mỗi bắt hòa.
rājita *pp.* sự sáng chói, rực rỡ, vẻ vang.
rājiddhi *f.* quyền hành nhà vua.
rājini *f.* hoàng hậu.
rājisi *m.* nhà tiên tri của vua.
rājupaṭṭhāna *nt.* người hầu cận vua.
rājuyyāna *nt.* vườn thượng uyển của vua.
rājorodha *m.* khuê phòng của vua, phi tần của vua.
rāmaṇeyyaka *a.* vui vẻ, đáng yêu, thích ý, dễ thương.
rāva *m.* sự la khóc, tiếng ồn ào, la hét.
rāsi *m.* một đồng, một số lượng. --
vaḍḍhaka *m.* người kiểm soát lợi tức.
rāhaseyyaka *a.* vắng vẻ, bí mật.
rāhu *m.* tên của vua Atula, nguyệt thực. --**mukha** *nt.* miệng của Rāhu, một vài cách hình phạt.
riñcati [*ric + ṃ + a*] bê trễ, bỏ phé, bỏ trống. *aor.* riñci. *pp.* ritta. *abs.* riñcitvā. *pr.p.* riñcamāna.
ritta *pp.* của *riñcati* bỏ trống, trống trải, tránh xa. --**muṭṭhi** *m.* tay không, khi nắm lại. --**hattha**

a. tay không [đi đâu không có cầm gì theo].

rukkha *m.* cây cối --**gahaṇa** *nt.* dày đặc cây cối. --**devatā** *f.* một thần. --**mūla** *nt.* gốc cây. --**mūlika** 3. người ở dưới cội cây [hành đầu đà]. --**susira** *nt.* bông cây.

ruci *f.* thích, lựa chọn, nghiêng về. --**ka**, có khuynh hướng về.

rucira *a.* vui vẻ, thích ý, dễ thương.

ruccati [*ruc + a*] tìm sự vui thích trong, thích ưa. *aor.* **rucci**. *pp.* **ruccita**. *abs.* **ruccitvā**.

ruccana *nt.* sự ưa thích, chọn lựa. --**naka** *a.* vừa ý, vui thích, thỏa mãn.

rujati [*ruj + a*] cảm thấy đau đớn, đau. *aor.* **ruji**. *abs.* **rujitvā**.

rujana *nt.*, **rujā** *f.* đau đớn, đau khổ. --**naka** *a.* đau, ốm.

rujjhati [*rudh + ya*] bị ngăn cản. *aor.* **rujjhi**. *pp.* **ruddha**.

ruṭṭha *pp.* của *russati* la ó, khóc kê, khóc than.

ruta *nt.* tiếng la của súc vật.

rudati [*rud + a*] tiếng la ó, khóc than. *aor.* **rudī**. *pp.* **ridita**, **ruta**. *pr.p.* **rudanta**, --**māna**. *abs.* **ruditvā**.

rudammukha *a.* mặt đầy nước mắt.

ruddha như *rujjhati*.

rudhira *nt.* máu.

rundhati [*rudh + ṃ + a*] ngăn cản, làm trở ngại, bao vây, cầm tù.

aor. --dhi. pp. rundhitā, ruddha. abs. rundhitvā.
rundhana *nt.* sự ngăn cản, sự cầm tù.
ruppati [rup + ya] bị thay đổi, bị chọc tức. *aor. ruppi. pr.p. ruppamāna.*
ruru *m.* một loại hươu nai.
ruha *a.* mọc lên, nổi lên, lên.
ruhira *nt.* máu.
rūpa *nt.* hình thể, hình ảnh, mặt mày, vật để con mắt thấy được, sắc tướng [vật phối hợp bằng vật chất]. --**ka** *nt.* mặt nhỏ, sự so sánh, đối chiếu. --**taṇhā** *f.* sắc dục. --**dassana** *nt.* sự thấy một sắc tướng. --**bhava** *m.* sắc giới, cõi Phạm Thiên. --**rāga** *m.* dục sanh, về cõi sắc giới. --**vantu** *a.* đẹp đẽ, lịch sự. --**sampatti** *f.* sự đẹp, sắc đẹp. --**siri** *f.* sự đẹp đẽ cá nhân. --**arāmmaṇa** *nt.* cảnh sắc [vật thấy được] --**āvacara** *a.* thuộc về cảnh sắc giới.
rūpiya *nt.* bạc, đồng tiền bằng bạc, --**maya** *a.* làm bằng bạc.
rūpinī *f.* phụ nữ đẹp.
rūpī *a.* có giá trị về hình thức.
rūpupajīvinī *f.* làm đĩ.
rūlha *pp. của rūhati.*
rūhati [ruh + a] mọc, lên, vết thương kéo da non [lành]. *aor. rūhi.*
rūhana sự mọc lên, sự nổi lên, đi lên.
recana *nt.* sự phát hơi lên, bốc lên.
reṇu *m, f.* bụi trần, phấn hoa.

roga *m.* bệnh tật, ốm đau. --**niḍḍa**, --**nīḷa** *a.* nơi phát sanh bệnh. --**hārī** *m.* thầy thuốc. --**ātura** *a.* người bệnh.
rogī *3.* người bệnh, chịu đựng đau khổ.
rocati [ruc + a] chói sáng. *aor. roci.*
rocana *nt.* ưa thích, chọn lựa, chói sáng.
roceti [ruc + e] tỏ sự bằng lòng, ưa thích. *aor --esi. pp. rocita. abs. rocetvā.*
rodati [rud + a] la ó, khóc than. *aor. rodi. pp. rodita. pr.p. rodanta. --māna. abs. roditvā. inf. roditum.*
rodha *m.* **rodhana** *nt.* ngăn cản, trở ngại.
ropa, ropaka *3.* người trồng cây, người canh tác, nông dân.
ropita *pp. của ropeti.*
ropeti [rup + e] trồng cây, canh tác. *aor. --esi. pr.p. ropenta, ropayamāna. abs. ropetvā, ropiya.*
roma *nt.* lông [trên người]. --**ñica** *m.* xù lông lên, dựng lông lên, vì sợ, rón ốc.
romaka người La Mã.
romanthati nhai, nhơi vật trong dạ dày như trâu bò, nhai thông thả. *aor. --nṭhi. abs. --nṭhayitvā.*
romanthana *nt.* sự nhai, nhơi lại.
roruva *m.* tên một địa ngục.
rosa *m.* sên --**ka** *a.* nổi sên.

rasanā *f.* sự phẫn nộ, giận dữ.

roseti [rus + e] chọc cho tức giận,
làm cho phát sân. *aor.* **roseti**. *pp.*

rosita. *abs.* **rosetvā**.

rohati như ruhati.

rohita *a.* đỏ, một loại hươu, nai,
một loại cá. --**maccha** *m.* cá hồi
[màu hồng hồng].

-L-

lakāra *m.* cánh buồm.

lakuṇṭaka *a.* lùn, thấp.

lakkha *nt.* dấu hiệu, mục tiêu, tiền cọc để đánh bạc, một dấu của sự cộng số, một trăm ngàn.

lakkhaṇa *nt.* dấu hiệu, đặc tính, khả năng, dấu hiệu đoán trước. -**pāṭhaka** *3.* người thông thạo về đoán điềm, dấu hiệu gì. --**sampatti** *f.* sự có đầy đủ tướng tốt. --**sampanna** *a.* được ban cho đầy đủ điều lành.

lakkhika *a.* may mắn, vận hên, cơ hội tốt.

lakkhita *pp.* của *lakkheti*.

lakkhī *f.* vận may, sự thịnh vượng, tài thần [giúp đỡ].

lakkheti [lakkh + e] làm dấu, nhận ra cách đặc biệt, đặc tính. *aor.* --**esi.** *pp.* --**khita.** *abs.* --**khetvā.**

laguḷa *m.* gậy, hèo, trượng.

lagga *a.* dính, quyến luyến.

laggati [lag + a] dán, dính, mắc vào, gia nhập vào, máng vào. *aor.* --**laggi.** *pp.* **laggita.**

laggana *nt.* sự dính vào, mắc vào, móc vào.

laggeti [lug + e] máng lên, dính vào. *aor.* --**esi.** *pp.* **laggita.** *abs.* **laggetvā.**

laṅgī *f.* cây chót, cây gài cửa.

laṅgula *nt.* đuôi [thú].

laṅghaka *3.* người múa rối trên dây, nhào lộn dễ dàng, người nhảy múa.

laṅghati [lagh + ṃ + a] nhảy qua, nhảy nhót. *aor.* **laṅghi.** *abs.* --**ghitvā.**

laṅghana *nt.* sự nhảy múa, nhảy nhót.

laṅghāpeti *caus.* của *laṅghati*.

laṅghī *m.* người nhảy múa, ngạch [cửa].

laṅgheti [lagh + e] nhảy qua, bỏ gánh xuống, bỏ đồ nặng xuống, vượt quá, vi phạm. *aor.* --**esi.** *pp.* **laṅghita.** *abs.* --**ghetvā.**

lajjati [lajj + a] bị hổ thẹn. *aor.* **lajji.** *pp.* **laggita.** *pr.p.* **lajjanta.** --**māna.** *abs.* **lajjivā.**

lajjā *f.* sự hổ thẹn, sự bẽn lèn, e lệ.

lajjāpana *nt.* làm cho hổ thẹn.

lajjāpeti *caus.* của *lajjati* làm cho hổ thẹn. *aor.* --**esi.** *pp.* **lajjapita.**

lajjitabbaka *a.* đáng bị hổ thẹn,

lajji *a.* cảm thấy hổ thẹn, có lương tâm, biết nhả nhận.

lacchati, labhissati *fut.* của *labhati*.

lañca *m.* hối lộ, tham nhũng. --**khādaka** *a.* lãnh của hối lộ, lo lót. --**dāna** *nt.* sự hối lộ, lo lót.

lañcha *m.* --**chana** *nt.* một dấu, một vết in.

lañchaka *3.* người làm dấu, đóng dấu.

lañchati [lañch + a], **lañcheti** làm dấu, đóng dấu, đóng ấn. *aor.*

- lañchi**, --chesi. *pp.* lañchita.
abs. --chitvā, --chetvā.
- latukikā** *f.* con gái Ấn Độ.
- laṭṭhi**, --thikā *f.* cây non, gậy, trượng.
- laṇḍa** *m.*, **laṇḍikā** *f.* phân súc vật.
- latā** *f.* dây [leo]. --kamma *nt.* sự sơn vẽ dây hoa lá.
- laddha** *pp.* của labhati được, thấu vô, lãnh lấy. --ka *a.* vui vẻ, duyên dáng, mỹ lệ. --bha *pt.p.* cái gì được thọ lãnh. --bhāva *m.* sự thọ lãnh hay đắc được. --ssāda *a.* đương được khoẻ khoẻ, mới bình phục lại sau khi xảy ra sự lộn xộn, phiền phức.
- laddhā**, **laddhāna** *abs.* của labhati đã được, đã thọ lãnh, đã đắc được.
- laddhi** *f.* giáo lý, ý kiến, lý thuyết. --ka *a.* có vài lý thuyết.
- laddhum**, **labhitum** *inf.* được, thọ lãnh.
- lapati** [lap + a] nói ra, thuyết, nói lầm nhảm. *aor.* lapi, *pp.* lapita.
abs. lapitvā.
- lapana** *nt.* miệng, lời nói, diễn từ. --ja *m.* răng.
- apanā** *f.* sự nói lầm nhảm, nói tăng bốc.
- labuja** *m.* cây mít, cây sa kê.
- labbhati** [labh + ya] được, thọ lãnh. *pp.* laddha. *pr.p.* labhamāna.
- labbhā** *in.* có thể, cho phép được, có thể được.
- labhati** [labh + a] được, lãnh được, đắc được. *aor.* labhi, *pp.* laddha. *pr.p.* labhanta. *abs.* labhitvā, laddhā. *inf.* labhitum, laddhum.
- lamba** *a.* máng, móc lên, treo lên. --ka *nt.* cái máng lòng thông, quả lắc đồng hồ.
- lambati** [lab + ṃ + a] máng, treo lên. *aor.* lambi. *pr.p.* --banta, --bamāna. *abs.* bitvā.
- lambeti** *caus.* của lambati sai biểu ai máng, treo lên. *aor.* --esi. *pp.* lambita, *abs.* betvā.
- laya** *m.* cách đo thì giờ rất ngắn.
- lalanā** *f.* người phụ nữ.
- lalita** *nt.* vui vẻ, đẹp đẽ, say mê.
- lava** *m.* một nhũ, một giọt.
- lavaṅga** *nt.* găng tay, bao tay.
- lavaṇa** *nt.* muối
- lasati** [las + a] chói sáng, trình diễn. *aor.* lasi.
- lasikā** *f.* nước nhót trong các khớp xương.
- lasī** *f.* óc, não chất.
- lasuṇa** *nt.* cọng tỏi.
- lahu** *a.* nhẹ nhàng, mau lẹ. *nt.* mẫu âm đọc nhẹ. --ka *a.* nhẹ nhàng, nhẹ phao, chuyện nhỏ mọn. --kaṃ *ad.* một cách mau lẹ. --tā *f.* sự nhẹ nhàng, sự nhẹ phao. --parivatta *a.* thay đổi một cách mau chóng.
- lahum**, **lahuso** *ad.* một cách mau lẹ.
- lākhā** *f.* khăn đóng dẫu nổi, gồm lác. --rasa *m.* màu gồm lác.

lāja *m.* bắp khô [lúa mạch], mẽ cốc khô. --**pañcamaka** *a.* có lúa bắp khô là thứ năm.

lāpa *m.* một loại chim cút.

lāpu, labu *f.* trái bầu. --**kaṭāha** *m.* vỏ cứng của trái bầu dùng làm đồ đựng nước.

lābha *m.* được lợi, được thu vào. --**kamyatā** *f.* thích được lợi. --**gga** *m.* lợi nhiều nhất. --**macchhariya** *nt.* sự ích kỷ trong lợi lộc. --**sakkāra** *nt.* danh và lợi.

lābhā *in.* đó là lợi dụng, hay lợi lộc.

lābhī 3. người được nhiều lợi.

lāmaka *a.* thấp hèn, hạ lưu, tội lỗi.

lāyaka 3. người gặt lúa, cắt cỏ.

lāyati [lā + ya] gặt, cắt. *aor.* **lāyi**. *pp.* **lāyita**. *abs.* **lāyitvā**.

lālana *nt.* lời đùa cợt, chọc gãi, êm dịu, ru ngủ.

lāleti [lal + e] ru dỗ, làm cho êm dịu. *aor.* **lālesi**. *pp.* **lālita**. *abs.* **lāletvā**.

lāsa *m.* **lāsana** *nt.* múa nhảy, thể thao.

likkhā *f.* trứng chí, rận, một cách đo lường kêu tên theo đó.

likhati [likh + a] viết, chạm, khắc vào, cạo móc. *aor.* **likhi**. *pp.* **likhita**. *pr.p.* **likhanta**. *abs.* **likhitvā**. *inf.* **likhituṃ**.

likhana *nt.* sự viết, sự cắt từng mảnh.

likhāpeti *caus.* của **likhati** sai, biểu người viết. *aor.* --**esi**. *abs.* --**petvā**.

likhitaka *m.* người đã được ra lệnh, qui định, người bị loại ra ngoài vòng pháp luật.

liṅga *nt.* dấu, vết, dấu hiệu, loại, giống, bộ phận sinh dục; sự đồ thừa cho. --**vipallāsa** *m.* **parivattana** *nt.* thay đổi bộ phận nam nữ, đôi giống.

litta *pp.* của **limpati**.

lipi *f.* đồ viết, cái thơ. --**kāra** *m.* người viết, người thư ký, làm dấu.

limpati [lip + m + a] làm dơ bản, ô ướ, làm lem lấm. *aor.* **limpi**. *pp.* **litta**. *abs.* **limpitvā**.

limpana *nt.* làm dơ bản.

limpeti [lip + e] thoa dầu, là dơ, trét tô hồ. *aor.* --**esi**. *pp.* **limpita**. *pr.p.* **penta**. *abs.* **petvā**. *caus.* **limpāpeti**.

lihati [lih + a] liếm. *aor.* **lihi**. *abs.* **lihitvā**. *pr.p.* **lihamāna**.

liṇa *pp.* của **līyati** làm rút lại, nhất, rút rề, để dành, gìn giữ. --**tā** *f.* **ttā** *nt.* sự rút rề, nhất, sự lười biếng.

līyati [li + ya] co rút lại, khô héo, tàn tạ, bám vào, níu lấy. *aor.* **līyi**. *pp.* **līna**. *pr.p.* **līyamāna**. *abs.* **līyitvā**.

līyana *nt.* co rút lại, khô héo.

līlā *f.* sự vui vẻ, vẻ yêu kiều, quyến rũ.

lujjati [luj + ya] phá hủy, đập bể, làm rớt rời ra. *aor.* **lujji**. *pp.* **lugga**. *abs.* **lujjitvā**.

lujjana *nt.* sự làm tan ra, sự bóp vụn ra.

luñcati [luñc + a] kéo ra, nhô lên.
aor. luñci. pp. luñcita. abs. citvā.

lutta *pp. của lopeti* chặt đứt, bỏ bớt, mẫu âm chót, vơ vét, cướp đoạt.

ludda *a. tàn bạo, hung dữ. m. thợ săn [bằng chó]. --ka m. thợ săn.*

luddha *pp. của lubbhati* ham muốn, tham lam.

lunāti [lu + nā] chặt đứt, cắt cỏ, gặt lúa. *aor. luni.*

lubbhati [lubh + ya] bị tham lam, ham muốn. *aor. lubbhi. pp. luddha.*

lubbhana *nt. sự tham lam.*

lumpati [lup + m + a] vơ vét, sang đoạt, ăn. *aor. lumpi. pp. lumpita. abs. petvā.*

lumpana *nt. sự cướp đoạt, vơ vét, sự ăn.*

luḷita *pp. khuấy rối, quậy lên.*

lūkha *a. thô kệch, nhám nhúa, khôn khéo. --civara a. sự dệt vải thô làm y. --tā f. sự thô to. --ppasanna a. trung thành với người đê tiện, đáng khinh bỉ. --ājivī a. sống đời một cách khổ.*

lūna, lūṇa *pp. của lūnāti* cắt cỏ, gặt lúa.

lekhaka *m. sự gọt khắc, viết chữ, thư ký. --khikā f. nữ thư ký.*

lekhana *nt. lekhā f. sự viết, cái thợ, bản khắc trên bia.*

lekhanī *f. ngòi viết. --mukha nt. đầu nhọn, mũi nhọn của bút lông.*

lekhā *f. một hàng, nghệ thuật viết chữ.*

leḍḍu *m. một cục đất. --pāta m. một lần dài do liệng cục đất.*

leṇa *nt. an toàn, động, phòng trong đá.*

lepa *m. sự trét, tô, người tô trét thạch cao.*

lepana *nt. sự tô trét, làm dơ bẩn.*

lepeti [lip + a] trét, tô, phết vôi, làm nhơ bẩn. *aor. esi. pp. lepita, litta. pr.p. lepenta. abs. lepetvā.*

leyya *a. nên liếm hay uống từ hớp. nt. vật thực mềm lỏng.*

lesa *m. vật nhỏ mịn, sự lừa phỉnh, duyên cớ.*

loka *m. thế giới, dân chúng. --gga 3. chúa tể thế giới. --nāyaka, --nātha m. chủ, chúa thế giới. --ntagū a. người đã đến, nơi cuối cùng của thế giới vật chất. --nta cuối cùng, chấm dứt, tận thế giới. --ntara nt. thế giới khác nhau, khoảng trống từ thế giới này đến thế giới khác, cách khoảng thế giới. --nirodha m. sự tiêu hoại của thế giới. --pāla m. người bảo hộ cho thế giới. --vajja nt. tội lỗi theo thông thường [thế tục]. --ādhipacca nt. sự chinh phục thế giới. --vivarāṇa nt. sự tối tăm hay sự che án của vũ trụ. --vohāra m. nói theo cách thông thường [thế tục]. --ānukampā f. sự thích hợp với thế giới loài người. --āyatika a. người cố chấp về kiến thức của vũ trụ, người đoạn kiến.*

lokika, lokiya *a.* phạm phu, thế tục.

lokuttara *a.* thánh vực, cao cả hơn thế gian.

locaka *3.* người rút ra hay nhổ gốc rễ lên.

locana *nt.* con mắt.

loṇa *nt.* muối. *adj.* chất mặn. --

kāra *m.* thợ làm muối. --

dhūpana *nt.* nêm với muối. --

phala *nt.* --**sakkhanā** *f.* sự trong vắt của muối.

loṇika *a.* thuộc về chất kiềm [như nha phiến tinh, cà phê tinh, v.v...]

lonī *f.* hồ muối, ruộng muối.

lopa *m.* cắt đứt, sự bỏ bớt một mẫu âm chót của từ.

lobha *m.* sự tham, sự tham lam. --

nīya *a.* do tham lam, ước muốn.

--**mūlaka** *a.* nguồn gốc do sự tham.

loma *nt.* lông [trong người]. --

kūpa *lỗ* chân lông [trên da]. --

haṭṭha *a.* rờn ốc, rờn tóc gáy [vì sợ], lông dựng đứng --**haṃsa**, --

haṃsana *nt.* ghê sợ rờn ốc.

lomasa *a.* nhiều lông, lông mọc đầy. --**pāṇaka** *m.* sâu bướm.

lola *a.* ham muốn, không vững chắc. --**tā** *f.* tham lam, sự thèm muốn.

lolupa *a.* tham muốn, tham lam.

lopuppa *nt.* sự tham lam.

loleti [lul + e] khuấy, quậy, lúc lắc.

loha *nt.* kim khí, đồng thau. --

kaṭṭha *m.* đồ đựng bằng đồng. -

--**kāra** *m.* thợ làm đồng, thợ đúc.

--**kumbhī** *f.* nồi làm bằng đồng,

chậu đồng. --**guḷa**, --**piṇḍa** *m.*

một cục, một tảng đồng. --**jāla**

nt. lưới sắt, đồng. --**thāla** *m.*

đĩa hay chén bằng đồng. --

pāsāda *m.* tên của một cái đền

của vua xứ Anuradhapura, nóc

lợp bằng ngói đồng. --**bhaṇḍa**

nt. đồ dùng bằng đồng. --**maya**

m. làm bằng đồng. --**māsaka** *m.*

đồng tiền đồng. --**salakā** *f.* dây

đồng.

lohita *nt.* máu *adj.* màu đỏ. --**ka** *a.*

đỏ. --**kkha** *a.* có mắt đỏ. --

candana *nt.* trầm hương màu đỏ.

--**pakkhandikā** *f.* kiết máu. --

bhakkha *a.* uống máu, sống

bằng máu. --**tuppādaka** *m.*

người làm Phật đồ máu.

lohitāṅka *m.* ngọc ru bi. [màu đỏ].

-V-

va, cách thu ngắn của iva hay eva.

vaka *m.* chó sói.

vakula *m.* cây ở miền nhiệt đới, có nhiều mù trắng, lá dai như da, bông có tám cánh.

vakka *nt.* thân, cật.

vakkala *nt.* đồ mặc làm bằng vỏ cây. --**lī** 3. mặc đồ bằng vỏ cây.

vakkhati *fut.* của vadati nó sẽ nói.

vagga *m.* nhóm, bọn, phái, chương của sách. *adj.* không có hiệp lại, chia rời ra. --**bandhana** *nt.* kết lại làm một toán, ban, nghiệp đoàn.

vaggiya *a.* thuộc nhóm, phe.

vaggu *a.* dễ thương, vui vẻ. --**vada** *a.* nói dễ thương.

vagguli *f.* ngôn ngữ [địa phương Ấn Độ].

vaṅka *a.* cong, móc, không ngay thật. *nt.* lưỡi câu, cái móc. --

ghasta *a.* bị nuốt lưỡi câu. --**tā** *f.* sự câu móc.

vaṅga *m.* xứ Bengal [Đông Hồi].

vaca *m, nt.* lời nói, sự nói, ngôn ngữ.

vacana *nt.* lời nói, sự thốt ra, cách nói, phương ngôn. --**kara** *a.* vâng lời, dễ dạy. --**kkhama** *a.* sẵn lòng làm cái gì người khác sai biểu. --**ttha** *m.* ý nghĩa của chữ [lời nói]. --**nīya** *a.* nên nói, đáng khiển trách. --**patha** cách nói.

vacā *f.* cây diên vĩ [có chất ngọt], rễ cây diên vĩ.

vacī *f.* lời nói, diễn từ. --**gutta** *a.* kiểm duyệt lời nói. --**kamma** *nt.* nghiệp khẩu. --**duccarita** *nt.* hành vi ác xấu, hành động thấp hèn trong lời nói. --**parama** *a.* người chỉ tuyệt hảo trong lời nói, nhưng không thực hành. --**bheda** *m.* sự thốt ra lời. --**viññatti** *f.* tuyên bố bằng lời nói. --**saṅkhāra** *m.* khẩu hành. --**samācāra** *m.* sự chân chánh trong lời nói, sự thận trọng lời nói. --**sucarita** *m.* lời nói chân chánh tốt đẹp, đạo đức.

vacca *nt.* phần, phần người, bò v.v... --**kuṭi** *f.* cầu tiêu, phòng vệ sinh. --**kūpa** *m.* lỗ tiêu. --**magga** *m.* lỗ đít, hậu môn. --**sadhaka** *m.* người rửa quét phòng cầu.

vaccha *m.* bò con, thú vật còn nhỏ. --**ghiddhīni** *f.* con bò cái giống trông con. --**tara** *m.* bò tơ.

vacchara *nt.* một năm.

vacchala *a.* tình thương.

vaja *m.* khoáng đất nhỏ nuôi bò cái, chuồng súc vật.

vajati [vaj + a] đi, tiến hành. *aor.* **vaji.** *pr.p.* vajamāna.

vajira *nt.* kim cương, hột xoàn, lưỡi tầm sét. --**pāni**, --**hattha** *m.* người cầm chùy bằng ngọc, là đức Trời Đế Thích.

vajja *nt.* tội lỗi, nhục cụ. *adj.* vật nào phải xa tránh, cái chi nên nói. --**nīya** *a.* nên tránh xa, hay xa lánh.

vajjita *pp.* của *vajjeti*.

vajjī *m.* người dòng của Vajji.

vajjeti [vaj + e] xa tránh, kiêng cử, dứt bỏ, rời đi. *aor.* --**esi.** *pt.p.* **vajjetabba.** *abs.* **vajjetvā.** *inf.* **vajjetum.**

vajjha *a.* đáng giết hay hành phạt.
--**ppatta** *a.* kết án. --**bheri** *f.* sự đánh trống để hành tội, hành quyết.

vañcaka *3.* lờng gạt, gian lận. --
canā *nt, f.* sự lừa dối, gian lận. --
canika *a.* sự lừa gạt.

vañceti [vañc + e] lừa gạt, dối trá.
aor. --**esi.** *pp.* **cita.** *pr.p.* **centa.**
abs. **cetvā.**

vañjha *a.* không sanh lợi. --**jhā** *f.*
phụ nữ không sanh sản.

vaṭa, --**rukka** *m.* cây đa, bò đề.

vaṭamsaka *m.* tràng hoa để trên đầu.

vaṭuma *nt.* con đường, lộ trình.

vaṭṭa *a.* xoay quanh, chung quanh.
nt. vòng tròn, vòng luân hồi tái sanh, sự dự phòng hay cung cấp về vật thực.

vaṭṭakā *f.* con chim cú.

vaṭṭati [vatt + a] đáng, đúng, quày chung quanh, việc đúng, thành phần, về phần [người nào], đến phiên.

vaṭṭana *nt.* sự xoay chung quanh.

vaṭṭi, --**ka** *f.* sự bắn vọt nước ra, tìm bắc, sự lẫn, sự lác lư, mé, phía, bìa.

vaṭṭtula *a.*, xoay tròn, vòng tròn.

vaṭṭeti [vatt + e] xoay tròn, làm cho quay tròn, làm cho lẫn tròn.
aor. --**esi.** *pp.* **vaṭṭtita.** *abs.* **vaṭṭetvā.**

vaṭṭha *pp.* mưa ướt.

vaṭṭhara *a.* mập, to béo.

vaḍḍha, --**ka** *a.* sự thêm vào, gia tăng. --**na** *nt.* mọc lên, tăng tiền, mở rộng ra. --**naka** *a.* sự gia tăng, phụng sự.

vaḍḍhakā *m.* thợ mộc, thợ sườn nhà.

vaḍḍhati [vaḍḍh + a] làm cho thịnh vượng, khuếch trương, bành trướng. *aor.* **vaḍḍhi.** *pp.* **vaḍḍhita.** *pr.p.* --**ḍhanta**, --**ḍhamāna.** *abs.* --**ḍhitvā.**

vaḍḍhi *f.* sự gia tăng, sự bành trướng, có lợi, thịnh vượng, nhiều tiền lợi.

vaḍḍheti [vaḍḍh + e] gia tăng, canh tác, nuôi nấng, làm cho sẵn sàng [vật thực], phụng sự, bắt đầu hoạt động. *aor.* --**esi.** *pp.* --**ḍhita.** *pr.p.* --**ḍhenta.** *abs.* --**ḍhetvā.**

vaṇa *nt.* thương tích, đau đớn. --
colaka *nt.* vải băng vết thương. -
paṭikamma *nt.* chữa vết thương. --**bandhana** *nt.* băng bó vết thương.

vaṇijjā *f.* thương mãi, sự buôn bán.

vaṇita *pp.* bị thương tích.

vaṇippatha *m.* xú nào mà thương mãi đang tiến triển.

vaṇibbaka *m.* người nghèo khổ.

vaṇṭa, **--ka** *nt.* thân cây, cuống hoa. **--ṭika** *a.* có sự bước đi chậm rãi.

vaṇṇa *m.* màu da, thái độ, loại, dòng giống, bức thư, khả năng. **-ka** *nt.* sự nhuộm màu. **--kasiṇa** *nt.* màu dùng làm ka-sin để tham thiền. **--da**, **--dada** *a.* cho màu hay làm cho đẹp. **--dhātu** *f.* điều kiện bên ngoài, màu. **--pokkharatā** *f.* sự đẹp của màu da. **--vantu** *a.* màu mè. **--vādī** *3.* nói về đức hạnh của mình. **--sammaṇṇa** *a.* đầy đủ với sắc đẹp.

vaṇṇadāsī *f.* gái giang hồ, đi sang trọng.

vaṇṇanā *f.* giải thích, chú giải, ca tụng.

vaṇṇanīya *a.* nên giải thích, tán dương.

vaṇṇita *pp.* của *vaṇṇeti*.

vaṇṇī *a.* có dáng điệu của ...

vaṇṇu *f.* cát. **--patha** một đồng cát, hoang địa.

vaṇṇeti [vaṇṇ + e] mô tả, giải thích, giảng nghĩa, tán dương, khen ngợi. *aor.* **--esi**. *pp.* **vaṇṇita**. *pr.p.* **--nenta**. *pt.p.* **--netabba**. *abs.* **--netvā**.

vata *in.* thật vậy, chắc vậy, thật ra, hồi ôi. *nt.* phận sự tôn giáo, sự thọ trì để hành theo. **--pada** *nt.* một điều mục của sự thực hành tốt đẹp. **--vantu** *a.* thọ trì phận sự của tôn giáo. **--samādāna** *nt.* nguyện làm một điều gì trong đạo.

vati, **vatikā** *f.* hàng rào.

vatika *a.* có thói quen về, hành động theo ý thích.

vatta *nt.* phận sự, công việc, chức vụ. **--paṭṭivatta** *nt.* tất cả có phận sự. **--sammaṇṇa** *a.* phận sự đầy đủ.

vattaka, **vattetu** *3.* sự tập dượt, tiếp tục, gìn giữ.

vattati [vat + a] thay thế, tiến hành, xảy ra, tồn tại, hiện có. *aor.*

vatti. *abs.* **vattitvā**. *pr.p.*

vattanta, **--tamāna**. *inf.*

vattitum. *pt.p.* **vattitabba**.

vattabba, **vaditabba** *pt.p.* *vadati* nên nói.

vattamāna *a.* tồn tại. *m.* sự hiện hữu. **--nā** *f.* thì hiện tại. **--mānaka** *a.* sự tồn tại, sự tiếp tục.

vattikā *f.* dây da dùng làm dây cương, làm roi, thớ cây.

vattitabba *pt.p.* được tiếp tục, thực hiện gìn giữ.

vattī *a.* người tiếp tục gìn giữ, thực hiện sai biểu người tiếp tục.

vattu *m.* người nói, thuật lại.

vattum *inf.* của *vadati* nói, thuyết.

vatteti *caus.* của *vattati* giữ lại, để cho được tiếp tục. *aor.* **vattesi**. *pp.* **vattita**. *pt.p.* **--tetabba**. *inf.* **--tetum**. *abs.* **vattetvā**.

vattha *nt.* vải, y phục, quần áo. **--guyha** *nt.* vật giấu kín bằng y phục [là đùm dái]. **--ntara** *nt.* mẫu vải, hàng. **--yuga** *nt.* bộ đồ [y phục].

vatthi *f.* bong bóng, sự rửa ruột, bao da [bên ngoài dương vật]. **--**

kamma. *nt.* cách rửa ruột.

vatthu *nt.* chỗ, đất bằng, đồng [cò], mảnh đất, một vật, mục tiêu, vật chất, tài sản, câu chuyện. --**ka** *a.* có trong đất của nó, xây dựng trên.--**kata** *a.* làm căn bản của, thực hành toàn diện.

--**gāthā** *f.* bài, đoạn, giới thiệu. --**devatā** *f.* sự lui tới một nơi nào của Chư Thiên. --**vijjā** *f.* thuật xây cất lâu đài. --**visadakiriya** *f.* làm cho sạch vật bên trong và bên ngoài [vật căn bản như y phục, chỗ ở...]

vatvā *abs.* của *vadati* đã nói rồi.

vadāññu *a.* rộng rãi, nhân từ, để tai nghe lời nài nỉ, khẩn cầu của người. --**utā** *f.* sự rộng lượng, hào phóng.

vadati [vad + a] nói, thuyết, thuật lại. *aor.* **vadi**. *pp.* **vutta**. *pr.p.* **vadanta**, **vadamāna**. *pt.p.* **vattabba**. *abs.* **vatvā**, **vaditvā**.

vadana *nt.* bề mặt, diện mạo, lời nói, sự phát biểu.

vadāpana *nt.* sai biểu nói.

vadāpeti *caus.* của *vadati* sai, ra lệnh cho người nào nói. *aor.* --**esi**. *pp.* --**pita**. *abs.* --**petvā**.

vadeti [vad + e] nói, phát ngôn.

vaddalikā *f.* sự dày đặc những mây mưa.

vaddha như *vuddha*.

vaddhana như *vaḍḍhana*.

vaddhāpacāyana *nt.* tôn kính các bậc trưởng lão.

vadha *m.* sự trừng phạt, giết hại, xử hành quyết. --**ka** *m.* người

hành quyết [võ đạo quân], người phải chịu hình phạt.

vadhita *pp.* của *vadheti*.

vadhukā *f.* vợ còn trẻ, con dâu.

vadhū *f.* người phụ nữ.

vadheti [vadh + e] giết hại, làm bị thương, thiệt hại [cho ai]. *aor.* --**esi**. *pr.p.* **vadhenta**. *abs.* **vadhitvā**.

vana *nt.* rừng, chòm cây. --

kammika *m.* thợ rừng. --**gahana**

nt. sự dày đặc của rừng. --**gumba**

m. chòm cây. --**cara**, --**caraka**, -

--**cārī** *a.* lính kiểm lâm, người hay

thú ở rừng. --**devatā** *f.* Chư

Thiên ở trong rừng. --**ppati**, --

spati *m.* loại cây to có trái không

có bông [như cây mít]. --**pattha**

nt. chỗ ở xa trong rừng sâu. --

vāsī *a.* chỗ ở trong rừng. --**saṇṇa**

sự dày đặc trong rừng.

vanatha *m.* ước ao, nguyện vọng.

vanika *a.* thuộc về rừng rú.

vanta *pp.* của *vamati* mưa, bỏ ra. -

--**kasāva** *a.* người đã bỏ tất cả sự

lỗi lầm. --**mala** *a.* không ten sét,

nhờ bản.

vadaka 3. người cúi mình tỏ lòng

tôn kính.

vandati [vand + a] vái chào, lễ bái,

tôn kính, thờ phụng. *aor.* **vandi**.

pp. **vandita**. *pr.p.* **vandanata**, --

māna. *pt.p.* --**ditabba**. *abs.*

vanditvā, **vandiya**.

vandana *nt.*, --**nā** *f.* sự lễ bái, tôn

kính.

vandāpana *nt.* biểu ai lễ bái, làm

lễ.

vandāpeti *caus. của vandati. aor.*

--esi. *pp. dāpita. abs. petvā.*

vapati [vap + a] vãi, gieo giống, cạo, bào. *aor. vapi. pp. vapita, vutta. pr.p. vapanta. abs. vapitvā.*

vapana sự gieo giống [trồng tía].

vapu *nt.* thân thê.

vappa *m.* sự trồng tía, vãi giống, tên một tháng [lối tháng 10—11dl]. --**kāla** *m.* mùa gieo giống. --**maṅgala** *nt.* lễ hạ cày.

vamati [vam + a] mưa, ói, bỏ ra, bỏ đồ xuống. *aor. vami. pp. vanta, vamita. abs. vमितvā.*

vamathu *m.* --**vamana** *nt.* sự mưa ói.

vambhana *nt.* --**nā** *f.* sự khinh khi, chê bai.

vambhī *3.* người đối đãi một cách khinh bi.

vambheti [vambh + e] khinh dẽ, đối xử một cách khinh miệt. *aor. --esi. pp. bhita. pr.p. bhenta. abs. bhettvā.*

vamma *nt.* áo giáp. --**mī** *3.* mặc áo giáp.

vammika *m.* gò mối.

vammita *pp. của vammeti.*

vammeti [vam + e] mặc áo giáp vào. *aor. --esi. abs. vammetvā.*

vaya *m, nt.* tuổi thọ, sự mất, sự già nua, sự xài hết. --**karaṇa** *nt.* sự tiêu xài. --**kalyāṇa** *nt.* sự say mê của tuổi trẻ. --**ṭṭha** *a.* đến tuổi trưởng thành. --**ppatta** *a.* đến tuổi, nên gả cưới [kết hôn].

vayassa *m.* người bạn.

vayovuddha *a.* đã lớn tuổi, đã già.

vayohara *a.* sự cướp đoạt đời sống hay tuổi thọ của mình.

vayha *nt.* xe cộ, kiệu hay giá để đi khiêng.

vara. *a.* cao, quý, tuyệt hảo, ưu tú, lợi ích, ưu đãi, ân huệ. --**ṅana** *f.* mệnh phụ phu nhân, bà quý phái, quý tộc. --**da** *a.* người cho vật quý báu. --**dāna** *nt.* ban cho một ân huệ. --**pañña** *a.* có trí tuệ cao quý. --**lakkhaṇa** *nt.* tướng hảo trong thân mình.

varaka *m.* một loại hạt.

varaṇa *m.* cây cartaeava.

varatā *f.* dây da, dây vải, đai da.

varāka *a.* người khốn khổ bản cùng.

varāha *m.* heo thiến, cừu con, heo đực. --**hī** *f.* heo nái.

valañja *nt.* dẫu, vết, dùng xài, cái nào có vẻ bí mật. --**na** *nt.* sự tu bổ, hồi phục, sự cần dùng, hành vi như, làm thân thê để chịu. --**naka** *a.* nên, đáng cần dùng, xài phí.

valañjyamāna *a.* đương cần dùng.

valañjeti [valaj + e] vạch ra, cần dùng, bồi bổ lại, xài phí, đi theo con đường đã vạch. *aor. --esi. pp. jita. pr.p. jenta. abs. jetvā. pt.p. jetabba.*

valaya *nt.* chiếc vòng, vòng đeo tay. *a.* cái vòng tròn.

valāhaka *m.* mây mưa.

vali *f.* sự xếp, nếp nhăn. --**ka** *a.* có nhiều lần xếp.

valita *pp.* làm nhăn, có lần xếp.

valittaca *a.* da nhăn.

valimukha *m.* con khi, mặt nhăn nhăn.

vallakī *f.* một loại đàn xưa của Ấn Độ.

vallabha *a.* được ưa thích hơn hết.
--**tta** *nt.* đương được trạng thái ưa thích.

vallarī *f.* một bó, một chùm, chòm, cụm, nải.

valli *f.* cây, dây bò leo. --**hāraka**
3. người lượm những đồ giầy bằng crêpe.

vallibha *m.* bí, bầu.

vallūra *nt.* thịt khô.

vavatthapeti [vi + ava + thā + āpe]
giải quyết, nhất định, chỉ định, nhất quyết. *aor.* --**esi.** *pp.* --**thāpita.** *abs.* --**petvā.**

vavatthāpana *nt.* sự quyết định, sự xác định.

vavattheti [vi + ava + thā + e]
phân tách ra, xác định. *aor.* --**esi.**
pp. **vavatthita.** *abs.* --**thetvā.**

vasa *m.* kiểm soát, ảnh hưởng, quyền thế. --**ga,** --**ngata** *a.* ở dưới quyền của người nào. --**vattaka,** --**vatti** *a.* sự nắm chánh quyền, sự đoạt quyền thế. --**vattana** *nt.* kiểm soát, uy quyền, quyền hành. --**ānuga,** --**anuvatti** *a.* vâng lời, để dạy.

vasati [vas + a] ở, cư ngụ, trú ẩn, ở lại. *aor.* **vasi.** *pp.* **vuttha,** **vusita.** *pt.p.* **vasitabba.** *pr.p.* **vasanta,** **vasamāna.** *abs.* **vasitvā.**

vasana *nt.* chỗ ở, sự ở, vài sò. --**naka** *a.* đang ở lại. --**natṭhāna** *nt.* chỗ ở, nơi cư ngụ.

vasanta, --**kāla** *m.* mùa xuân.

vasala *m.* người dòng đê hèn, người sanh ra nơi hạ tiện.

vasā *f.* mờ, mập.

vasāpeti *caus.* của **vasati** cho ở, biểu ai ở, cư ngụ, cầm giữ, giam giữ. *aor.* --**esi.** *pp.* --**pita.** *abs.* --**petvā.**

vasī *a.* sự cai quản, có quyền hành. --**kata** *a.* bị phụ thuộc, đem lại dưới quyền của mình. --**bhāva** *m.* chủ quyền, quyền hành. --**bhūta** *a.* được làm chủ hay cai quản.

vasu *nt.* tài sản, của cải. --**dhā,** --**ndharā,** --**matī** *f.* mặt đất, đất.

vassa *m, nt.* năm, mưa. --**kāla** *m.* mùa mưa. --**gga** *nt.* thầy tu cao hạ.

vassati [vas + a] mưa, thốt ra tiếng la [của một vài con thú]. *aor.* **vassi.** *pp.* **vassita,** **vuttha** *pr.p.* **vassanta.** *abs.* **vassitvā.**

vassana *nt.* sự mưa, tiếng kêu thú vật.

vassāna *m* mùa mưa.

vassāpanaka *a.* làm cho mưa.

vassāpeti *caus.* của **vassati** làm cho mưa. *aor.* --**esi.** *pp.* --**pita.** *abs.* --**petvā.**

vassika *a.* thuộc về mùa mưa, đã nhiều tuổi. --**sāṭhikā** *f.* loại y dùng cho cư tăng trong mùa mưa [y tắm mưa].

vassikā *f.* bông lái thật to.

vassita *pp. của vassati* ước. *nt.* tiếng la của thú vật.

vahati [vah + a] nâng đỡ, mang đi làm phận sự của mình, tuôn ra, vọt ra. *aor. vahi. pp. vahita. pr.p. vahanta. abs. vahitvā. pt.p. vahitabba.*

vahana *nt.* sự mang đi, sự tuôn ra, chảy ra, sự mang đi, sự chịu đựng.

vahitu *m.* người mang, chịu đựng.

vaḷabamukha *nt.* sự bắn ra của tàu ngầm.

vaḷava *f.* ngựa cái.

vaṃsa *m.* dòng, giống, gia tộc, cây tre, ống sáo bằng tre. --**kaḷira** *m.* mọt măng. --**ja** *a.* sanh vào dòng giống nào đó. --**vaṇṇa** *m.* ngọc bích, ngọc lưu ly. --**āgata** *a.* truyền từ cha đến con. --**ānupālaka** *a.* gìn giữ dòng giống.

vaṃsika *a.* thuộc về một dòng giống nào.

vā chữ để nói câu, hoặc, hay là.

vāka *nt.* chỉ, thứ của vỏ cây [dùng làm y phục thô]. --**cīra** *nt.* y phục bằng vỏ cây. --**maya** *a.* làm bằng thứ cây.

vākara, **vāgura** *f.* lưới để bắt nai hươu.

vākkaṇa *nt.* sự đàm thoại, chuyện vãn.

vākya *nt.* câu nói, lời nói.

vāgurika *3.* người dùng lưới để bắt thú vật.

vācaka *3.* người giảng dạy hay đọc lại.

vācanaka *nt.* sự đọc thuộc lòng.

vācanāmagga *m.* cách đọc thuộc lòng, cách cổ truyền.

vācasika *a.* có liên hệ đến sự nói.

vācā *f.* lời nói, ngôn từ, diễn từ. --**nurakkhī** *a.* giữ lời nói.

vācāla *a.* ham nói, hay nói nhiều.

vācuggata *a.* học thuộc lòng.

vāceti [vac + e] đọc, dạy, đọc thuộc lòng. *aor. --esi. pp. vācita. pr.p. centa. pt.p. vācetabba. abs. vācetvā.*

vācetu *m.* người đọc hay giảng dạy.

vāja *m.* lông đuôi của cây tên, một loại nước uống. --**peyya** *nt.* cách hy sinh.

vājī *m.* con ngựa.

vāta, --**vātaka** *m.* hàng rào, sự rào lại.

vānija, --**ka** *m.* lái buôn, người thương mại.

vānija *nt.* sự thương mại.

vāñi *f.* lời nói, diễn từ.

vāta *m.* gió, không khí. --**ghātaka** *m.* cây bả đậu. --**java** *a.* nhẹ, mau như gió. --**pāna** *nt.* cửa sổ. --**maṇḍalikā** *f.* con trốt [gió xoáy tròn]. --**roga**, --**ābādhu** *m.* bệnh do nơi gió. --**vuṭṭhi** *f.* gió và

- mưa. --**vega** *m.* sức mạnh của gió.
- vātātapa** *m.* gió và sự nóng.
- vātābhīhata** *a.* rung động bởi gió.
- vātāyana** *nt.* cửa sổ.
- vātāhaṭa** *a.* đem lại do gió.
- vāti** [vā + a] thổi tới, phát hơi ra.
- vātika** *a.* phát sanh ra bởi gió [khí chất].
- vātiṅgana** *m.* trái cà.
- vāterita** *a.* xao động bởi gió.
- vāda** *m.* phương pháp, ngôn từ, chủ nghĩa, sự tranh luận, bàn cãi.
- kāma** *a.* thích tranh luận. --**kkhīta** *a.* đảo lộn sự bàn cãi. --**patha** *m.* vấn đề căn bản để bàn cãi.
- vādaka** *3.* hòa tấu với nhạc cụ.
- vādana** *nt.* tiếng nhạc cụ.
- vādita** *nt.* âm nhạc.
- vādī** *3.* người tranh luận hay thuyết trình về vài quan niệm tôn giáo, nói về. --**vara** *m.* sự cao quý nhất của người có kiến thức.
- vāna** *nt.* sự ham muốn, sự trải lưới, cái giường.
- vānara** *m.* con khỉ. --**rī** *f.* khi cái. -**rinda** *m.* khi chúa.
- vāpi** *f.* hồ chứa nước, bể chứa nước.
- vāpita** *pp.* vãi, gieo mạ.
- vāma** *a.* phía trái, ung thuận. --**passa** *nt.* phía bên trái.
- vāmana**, --**naka** *m.* người lùn. *adj.* sự lùn thấp.
- vāya** *m, nt.* gió, không khí [như vāyo].
- vāyati** [vā + ya] thổi đến, xì hơi, phát mùi ra, dệt, đan.
- aor.* **vāyi.** *pr.p.* **vāyanta**, **vāyamāna.** *abs.* **vāyitvā.**
- vāyana** *nt.* sự thổi, sự rải mùi ra.
- vāyamati** [vi + a + yam + a] cố gắng, ráng sức, siêng năng. *aor.* **vāyami.** *pr.p.* **vāyamanta.** *abs.* -**mitvā.**
- vāyasa** *m.* con quạ.
- vāyasāri** *m.* con chim cú, chim ụt.
- vāyāma** *m.* cổ găng, tinh tấn.
- vāyita** *pp.* của **vāyati** dệt, thổi, bện, thắt [bím].
- vāyima** *a.* dệt, bện.
- vāyu** *nt.* gió, căn nguyên của sự xao động.
- vāyo** hình thức lấy ra từ **vāya**, --**kaṣiṇa** *nt.* lấy gió làm đề mục tham thiền. --**dhātu** *f.* căn nguyên của sự xao động.
- vāra** *m.* sự xoay, phiên, dịp, lúc thuận tiện, dịp tốt.
- vāraka** *m.* cái lu, cái mái.
- vāraṇa** *m.* con voi, một loại chim phượng hoàng. *nt.* tránh đỡ, chống cự lại, sự ngưng trệ, bế tắc.
- vāri** *nt.* nước. --**gocara** *a.* ở trong nước [cá]. --**ja** *a.* sanh trong nước. *m.* cá. *nt.* cây sen. --**da**, --**dhara**, --**vāha** *m.* mây có mưa. -**magga** *m.* đường dẫn nước, ống thoát nước.
- vārita** *pp.* của **vāreti**.

vāritta *nt.* sự rỗng không, sự tránh, một hành động không nên làm.

vāriyamāna *a.* bị ngăn cản, bị bế tắc, ngưng trệ.

vāruṇī *f.* rượu mạnh.

vāreti [var + e] ngăn cản, ngưng trệ, trở ngại. *aor.* **vāresi**. *pr.p.*

vārenta, **vārayamāna**. *ptf.*

vāretabba. *abs.* **vāretvā**.

vāla *m.* lông đuôi thú. *adj.* ranh mãnh, hung bạo. --**kambala** *nt.* mền làm bằng lông ngựa. --**gga** *nt.* chót tóc, ngọn tóc. --**ṇḍupaka** *m, nt.* bàn chải, làm bằng lông đuôi ngựa. --**vījanī** *f.* quạt làm bằng lông đuôi con bò. --**miga** *m.* thú làm mồi. --**vedhī** *m.* người xạ thủ có thể bắn trúng ngọn tóc.

vāladhi *m.* đuôi.

vālikā, --**vālukā** *f.* cát. --**puñja** *m.* một đồng cát. --**pulina** *nt.* giường nằm trên cát. --**kantāra** *m.* đồng cát hoang vắng.

vāsa *m.* sự cư ngụ, tạm trú, chỗ ở, y phục, dầu thơm, --**cuṇṇa** *nt.* phần thơm. --**ṭṭhāna** *nt.* chỗ ở, nơi cư ngụ.

vāsana *nt.* sự thoa dầu thơm, sửa soạn chỗ cư ngụ.

vāsanā *f.* hồi tưởng lại, nhớ lại chuyện đã qua.

vāsara *m.* một ngày.

vāsava *m.* chúa của Chư Thiên, Thượng đế.

vāsi *f.* cái rìu nhỏ lưỡi cong, búa nhỏ, cái dao bén. --**phala** *nt.* lưỡi dao hay lưỡi búa. --**jaṭa** *nt.* cán búa.

vāsika, --**vāsī** *ṣ.* đang ở nơi, cư ngụ nơi. *f.* **vāsini**.

vāsitaka *nt.* phần thơm. *adj.* làm cho thơm.

vāsudeva *m.* thần Vishnu.

vāseti [vas + e] thành lập, sáng tạo, tạo chỗ ở, làm cho thơm. *aor.* **vāsesi**. *pp.* **vāsita**. *abs.* **vāsetvā**.

vāha *a.* sự đem đi, dẫn đi. *m.* người hướng dẫn, chiếc xe, xe vận tải, con vật để chở đồ [như voi, lạc đà], dòng nước suối. --**ka** *ṣ.* người vác hay mang đi, dẫn đến, [tiền bạc] đang lưu hành.

vāhasā *in.* bởi vì, nhân vì, tại vì.

vāhinī *f.* một đạo binh, con sông.

vāhī *a.* mang, đem đi, gởi đến, chịu đựng, gánh vác.

vāheti [vah + e] gởi đến, dắt dẫn đến.

vikaca *a.* thối, sự trở hoa, bông hoa phồng lên.

vikata *a.* thay đổi, sửa đổi. *nt.* do bản, rác rến, nói tục tữ.

vikatī *f.* một loại hay giống thú, làm có hình thức, cắt may [y phục v.v...]. --**ka** *a.* có nhiều thứ hình thức.

vikatthati [vi + kath + a] khoe khoang, phô trương. *aor.* --**thi**. *pp.* --**thita**. *abs.* --**thitvā**. --**na** *nt.* sự khoe khoang.

vikatthaka, --**tthī** *ṣ.* người khoe khoang.

vikantati [vi + kant + a] cắt mở ra. *aor.* --**nti**. *pp.* --**ntita**. *abs.* --**ntitvā**.

vikantana *nt.* cắt đứt ra, cái dao để cắt.

vikappa *m.* suy nghĩ, tưởng tượng, suy tính, do dự, sự thay đổi, luân phiên. --**na** *nt.* sự không quyết định, sự nhượng lại, sự phân chia.

vikappeti [vi + kapp + e] chuyển nhượng, định cho, dự định, nhất định, sắp xếp, thay đổi, làm ra hình thức. *aor.* --**esi**. *pp.* --**ppita**. *pr.p.* --**penta**. *abs.* --**petvā**.

vikampati [vi + kamp + a] run rẩy, làm lay chuyển. *aor.* --**mpi**. *pp.* **pita**. *abs.* --**pitvā**. *pr.p.* --**pamāna**.

vikampana *nt.* sự lay chuyển, rung động.

vikaroti [vi + kar + o] không thực hiện, thay đổi. *aor.* **vikari**. *pp.* **vikata**.

vikala *a.* thiếu thốn, đang cần đến [không có gì hết]. --**ka** *a.* đang cạn hết [vật thực, nguyên liệu].

vikasati [vi + kas + a] mở rộng ra, nói rộng thêm, thổi phồng ra. *aor.* **vikasa**. *pp.* --**sita**. *abs.* --**sitvā**.

vikāra *m.* thay đổi, sửa đổi, đổi lại, sự khuấy rối, khả năng, phẩm hạnh, sự thay đổi hình dạng, biến hình.

vikāla *m.* sái giờ [là quá nợ đến sáng mai]. --**bhojana** *nt.* ăn sái giờ.

vikāsa *m.* sự nói rộng, sự mở ra.

vikāseti [vi + kas + e] làm cho sáng lên, mở rộng ra, nói ra. *aor.* --**esi**. *pp.* --**sita**. *abs.* --**setvā**.

vikīṇa *pp.* của **vikirata** rải rác, rải đi cùng chỗ. --**kesa** *a.* tóc bay phất phới hay bay khắp nơi.

vikiraṇa *nt.* sự rải ra, sự phân tán.

vikirati [vi + kir + a] rải ra, truyền ra, rưới, tưới ra. *aor.* **vikira**. *pr.p.* --**ranta**, **vikiramāna**. *abs.* --**ritvā**. *pass.* **rikirīyati**.

vikūṇita *pp.* méo mó, vặn tẹo, cong.

vikubbati [vi + kar + o] [*kara* đổi lại là *kubba*] thay đổi hình thể, biểu diễn phép lạ. *aor.* **vikubbi**. *pp.* --**bita**.

vikubbana *nt.* sự thay đổi hình thể do nơi phép lạ.

vikūjati [vi + kūj + a] kêu chíp chíp, kêu cu cu, hót, hót líu lo. *aor.* **vikūji**. *pp.* --**jita**.

vikūjana *nt.* tiếng chim đang kêu cu cu.

vikūla *a.* dốc xuống, dốc thẳm.

vikopana *nt.* sự lật ngược lại, sự làm tổn thương.

vikopeti [vi + kup + e] lật đổ, làm tổn hại, phá hoại. *aor.* --**esi**. *pp.* --**pita**. *abs.* --**petvā**. *pr.p.* **penta**.

vikanta *nt.* chủ nghĩa anh hùng.

vikama *m.* sức lực, anh hùng, dũng sĩ, bước đi.

vikamati [vi + kam + a] bước tới, tự cố gắng. *aor.* **vikami**.

vikamana *nt.* sự cố gắng, bước đi.

vikkaya *m.* sự buôn bán.

vikkayika, **--vikketu** 3. người bán, thương gia.

vikkāyika *a.* được bán. **--bhaṇḍa** *nt.* hàng hóa.

vikkiṇāti [vi + ki + nā] bán. *aor.*

vikkiṇi. *pp.* **--kiṇita**, **--kita**.

pr.p. **--ṇanta**. *abs.* **--ṇitvā**. *inf.* **--**

ṇitum.

vikkhambha *m.* bề kính, bề ngang. **--na** ngưng lại, xóa bỏ, rời ra xa, hốt ra, câu lưu.

vikkhambheti [vi + khambh + e] bót ra, loại bỏ ra. *aor.* **--esi**. *pp.* **--bhita**. *pr.p.* **--bhanta**. *abs.* **--bhervā**.

vikkhāleti [vi + khāl + e] súc rửa, rửa miệng, súc miệng.

aor. **--esi**. *pp.* **--lita**. *abs.* **--letvā**.

vikkhitta *pp.* của **vikkhipati** lật ngược lại, làm lộn xộn, khó khăn. **--citta** *a.* làm cho tâm thần hỗn loạn bối rối.

vikkhittaka *a.* rải rác khắp nơi. *nt.* từ thi còn xương không rải rác các nơi.

vikkhipati [vi + khip + a] làm lộn xộn, khuấy rối, rối loạn. *aor.* **--khipi**. *pr.p.* **--panta**. *abs.* **--pitvā**.

vikkhipana *nt.*, **vikkhepa** *m.* sự lộn xộn, sự rối loạn, sự phiền phức.

vikkhepaka *a.* người quấy nhiễu.

vikkhobhana *nt.* sự quấy nhiễu quá độ, sự lộn xộn buồn phiền quá sức.

vikkhobheti [vi + khubb + e] khuấy rối toàn diện. *aor.* **--esi**. *pp.* **--bhita**. *abs.* **--bhervā**.

vigacchati [vi + gam + a] khởi hành, biến mất, đi mất. *aor.* **--cchi**. *pr.p.* **--chanta**, **--chamāna**.

vigata *pp.* của **vigacchati** đã đi xa, thôi, ngừng rồi, mất rồi, không có chi cả. **--khila** *a.* thoát khỏi sự tàn nhẫn. **--raja** *a.* thoát khỏi sự nhơ bẩn, phiền não. **--āsa** *a.* thoát khỏi sự ước muốn. **--āsava** *a.* thoát khỏi pháp trầm luân [bậc thánh nhân].

vigama *m.* **--mana** *nt.* sự khởi hành, sự biến mất, đi xa.

vigayha *abs.* của **vigāhati**, đang đi vào, đang lặn trong.

vigarahati [vi + garah + a] quở trách nặng nề, rầy la, mắng nhiếc. *aor.* **--rahi**. *abs.* **--rahitvā**.

vigalita *pp.* của **vigalati** bỏ ra, để sai chỗ, bỏ xuống.

vigāhati [vi + gāh + a] đi vào, lặn vào. *aor.* **vigāhi**. *pp.* **vigāḷha**. *pr.p.* **vigāhamāna**. *abs.* **vigāhitvā**, **vigāhetvā**. *inf.* **--hitum**.

viggayha *abs.* của **vigganhāti** đang gây gỗ, cãi cọ, hay phân tách.

viggaha *m.* sự cãi cọ, rầy rà, thân thể, giải quyết lời nói trong thực chất của nó.

viggāhikakathā *f.* lời nói cãi lầy.

vighaṭṭana *nt.* đập đánh lại.

vighāṭana *nt.* sự mở ra, còi trói ra.

vighātetī [vi + ghat + e] mở trói, bẻ gãy, mở ra. *aor. --esi. pp. --tīta. pr.p. --tenta. abs. --tettvā.*

vighāta *m.* sự phá hoại, sự làm cho đau khổ, sự làm khó chịu, làm buồn phiền.

vighateti [vi + han + e] giết hại, phá hủy. *aor. --esi. pp. --tīta. abs. --tettvā.*

vighāsa *m.* vật thực còn thừa, đồ ăn dư. **--sāda** *m.* người ăn đồ thừa.

vicakkhaṇa *a.* khéo léo, khôn ngoan. *m.* người thông minh.

vicaya *m.* sự sưu tầm, tìm kiếm.

vicaraṇa *nt.* đi bộ, đi quanh quẩn.

vicarati [vi + car + a] đi loanh quanh, đi thả rêu, bình bông. *aor. vicari. pp. vicarita. pr.p. vicaranta, --ramāna. abs. --vicaritvā. inf. --ritum.*

vicāra *m., --raṇa nt., --raṇā f.* sự sưu tầm, sự quản trị, làm kế hoạch.

vicāraka *3.* người đang sưu tầm hay cai quản, người quản lý.

vicāreti [vi + car + e] suy nghĩ lại, cai quản, phát kế hoạch, cai trị. *aor. --esi. pp. --rita. pr.p. --renta. abs. --retvā.*

vicikicchati [vi + kit + cha] [*ki thêm lên hai lần và ki đầu thay ci*] hoài nghi, do dự, bị xao lãng, không tin chắc. *aor. --cchi. pp. --chīta.*

vicikicchā *f.* sự nghi ngờ, không quyết định.

vicīṇṇa *pp. của vicināti.*

vicita *pp. của vicināti.*

vicitta *a.* chung dọn, trang trí, có nhiều màu sắc rực rỡ.

vicinana *nt.* sự chọn lựa, sự phân biệt.

vicināti [vi + ci + nā] cân nhắc, chọn lựa, phân biệt, xét đoán, tom góp. *aor. vicini. pp. vicita. pr.p. vicinanta. abs. --nitvā.*

vicinteti [vi + cit + e] suy đi nghĩ lại, cân nhắc kỹ lưỡng. *aor. --esi. pp. --tīta. pr.p. tenta. abs. --tettvā.*

vicuṇṇa *a.* cán lên, nghiền nát, bẻ từng mảnh nhỏ.

vicuṇṇeti [vi + cuṇṇ + e] nghiền nát, làm thành bột, làm bẻ từng mảnh. *aor. --esi. pp. --nīta. abs. --netvā.*

vicchikā *f.* con bò cạp.

vicchiddaka *a.* đầy lỗ, xoi lỗ cùng chỗ.

vicchindati [vi + chid + ṃ + a] cắt đứt, ngăn chặn, ngăn cản. *aor. --ndi. pp. --chinna pr.p. --danta, --damāna. abs. --nditvā.*

viccheda *m.* sự gián đoạn, cắt đứt.

vijaṭana *nt.* gỡ rối, giải quyết sự rắc rối.

vijaṭeti [vi + jaṭ + e] gỡ ra, chải ra, làm cho hết rối, mở rối. *aor. --esi. pp. --ṭīta. abs. --ṭettvā.*

vijana *a.* bỏ hoang. **--vāta** *a.* có không khí hoang vắng, cô quạnh.

vijambhati [vi + jambh + a] tự mình thức dậy, phô trương, tỏ ra

sốt sáng, ngáp. *aor.* --**mbhi.** *abs.* --**bhitvā.**

vijambhanā *f.* sự dấy lên, thức dậy, hoạt động.

vijambhikā *f.* sự ngáp, sự buồn ngủ.

vijaya *m.* sự thắng trận.

vijayati [vi + ji + a] thắng phục, thắng trận. *aor.* --**vijayi.**

vijahati [vi + hā + a] thứ lỗi, rời bỏ, dứt bỏ, tha thứ lỗi lầm. *aor.* **vijahi.** *pp.* --**hita** *pr.p.* --**hanta.** *abs.* --**hitvā, vihāya.** *pt.p.* --**hitabba.**

vijāta *pp.* của *vijāyati.*

vijātā *f.* phụ nữ đã có sanh một con.

vijātika *a.* thuộc dân tộc khác, người ngoại quốc, người xứ ngoài.

vijānana *nt.* sự hiểu biết, sự nhận thức.

vijānāti [vi + nā + nā] hiểu biết, thông thấu, nhìn nhận, hiểu rõ. *aor.* **vijāni.** *pp.* **viññāta.** *pr.p.* --**nanta.** *pt.p.* --**nitabba.** *abs.* --**nitvā, vijāniya.** *inf.* --**nitum.**

vijāyati [vi + jan + ya] mang lại, sanh con. *aor.* **vijāhi.** *abs.* **vijāyitvā.**

vijāyana *nt.* sự đem lại, sự sanh con.

vijāyantī, --yamāna *f.* phụ nữ mang lại một đứa con [phụ nữ có thai].

vijāyinī *f.* sanh con.

vijita *pp.* của *vijināti* thắng phục, chế ngự. *nt.* hoàng triều. --**sāṅgama** *a.* thắng trận, khai hoàn, do sự thắng trận, chiến thắng.

vijināti như *jināti.*

vijitāvī *3.* sự thắng trận, chiến thắng.

vijjati [vid + ya] còn tồn tại, có thể tìm kiếm được. *pr.p.* **vijjanta, vijjamāna.**

vijjantarikā *f.* trong khoảng chớp nhoáng, trời chớp.

vijjā *f.* sự thông hiểu cao cả, khoa học. --**carāṇa** *nt.* minh và hạnh [trí tuệ và hạnh vi đạo đức]. --**ṭṭhāna** *nt.* vấn đề, khoa của sự học, nghệ thuật và khoa học. --**dhara** *a.* người biết bùa mê, thầy pháp, thầy phù thủy. --**vimutti** *f.* giải thoát do nơi trí tuệ.

vijju, vijjutā, vijjullatā *f.* trời chớp.

vijjotati [vi + jut + a] chiếu sáng. *aor.* **vijjoti.** *pp.* --**jotita.** *pr.p.* --**tamāna.**

vijjhati [vidh + ya] bắn, đâm thủng, đục xoi lủng lỗ. *aor.* **vijjhi.** *pp.* **viddha** *pr.p.* **jhanta.** --**jhamāna.** *abs.* --**jhivā, vijjhiya.**

vijjhana *nt.* bắn, đâm thủng.

vijjhāyati [vi + jhe + a] bị thủ tiêu, bị dập tắt. *aor.* --**āyi.**

viññatta, viññapita báo cáo, chỉ dạy cách.

viññatti *f.* sự báo cáo, lời rao.

viññāna *nt.* tính linh hoạt, tâm thức. --**ṇaka** *a.* cho có sinh khí, sự sống. --**kkhandha** *m.* thức uẩn. --**ṭṭhiti** *f.* đoạn đường của đời người. --**dhātu** *f.* bản chất tinh thần.

viññāta *pp.* của *vijānāti* thông hiểu, hiểu thấu, tinh tường.

viññātabba *pt.p.* của *vijānāti* những điều nên hiểu biết.

viññātu *m.* người hiểu thấu, người biết được.

viññāpaka *ṣ.* người thông thạo về giáo lý, lý thuyết.

viññāpana *nt.* sự báo cáo, sự giới thiệu.

viññāpaya *a.* có thể hiểu được, huấn thị, lời giáo huấn.

viññāpeti [vi + nā + āpe] báo cáo, giảng dạy, thông tin. *aor.* --**esi.** *pp.* --**pita.** *abs.* --**petvā.** *pr.p.* --**penta.**

viññāpetu *m.* người giảng huấn, cán bộ, người thông báo.

viññāya *abs.* của *vijānāti* đã có biết.

viññāyati *pass.* của *vijānāti* được biết. *aor.* --**ñāyi.**

viññū *a.* khôn ngoan, trí thức. *m.* người trí. --**ñutā** *f.* sự nhận thức, tuổi dậy thì [con gái]. --**uppasattha** *a.* các bậc trí thức khen ngợi.

viññeyya *a.* được thấu rõ, giác ngộ.

viṭaṅka *nt.* chuỗi bồ câu, lần rọi cuối cùng của ánh sáng.

viṭapa *m.* nhánh, rẽ thông xuống từ nhánh cái, nhánh có chia hai.

viṭapī *m.* cây [còn sống].

vitakka *m.* suy tầm, suy tưởng. --**kana** *nt.* sự nhìn xem, tham thiền.

vitakketi [vi + tak + e] suy tưởng, sưu tầm. *aor.* --**esi.** *pp.* --**kita.** *pr.p.* --**kenta.** *abs.* --**ketvā.**

vitacchikā *f.* bệnh ghê.

vitaccheti [vi + tacch + e] lột vỏ, lột da, làm cho trơn láng. *aor.* --**esi.** *pp.* --**chita.**

viṭaṅḍavāda *m.* chủ nghĩa nguy biện. --**vādī** *m.* người nguy biện.

vitata *pp.* của *vitānoti* nói rộng ra, kéo dài ra, truyền ra, tràn lan ra.

vitatha *a.* sai, không thật. *nt.* sự không chân thật, sự sai quấy.

vitānoti [vi + tan + o] nói rộng, giảng ra, truyền bá ra. *aor.* --**vitani.**

viṭaraṇa *nt.* sự phân phát, vượt qua, thoát qua khỏi.

viṭarati [vi + tar + a] đi thông qua, phân phát, dời đi, dẹp đi. *aor.* **viṭari.** *pp.* **viṭarita, viṭiṇṇa.**

vitāna *nt.* long đình, tán, lọng che trên bàn thờ.

viṭiṇṇa xem chữ *viṭarati*.

vitudati [vi + tud + a] thúc bằng cùi chó, đâm, chích, châm. *aor.* **vitudi.** *abs.* --**ditvā.**

vitudana *nt.* đâm, chích.

vitunna *pp.* của *vitudati*.

vitta *nt.* của cải, tài sản.

vitti *f.* sự vui mừng, sự an vui.

vittha *nt.* chung dùng uống rượu.

vitthata *pp.* của *vittharati* rộng rãi, truyền ra, kéo dài ra.

vitthambhana *nt.* sự bành trướng, mở mang, sự rao hàng, sự thờ hỏn hển, sự lan tràn ra, sự chảy máu.

vitthambheti [vi + thambh + e] bành trướng, lan tràn ra, làm phỏng ra. *aor.* --**esi**. *pp.* --**bhita**. *abs.* --**bhetvā**.

vitthāra *m.* sự giảng giải, chỉ tiết, sự rộng. --**kathā** *f.* chú giải. --**rato** *ad.* một cách chỉ tiết. --**rika** *a.* truyền bá rộng ra.

vitthāreti [vi + thar + e] rải ra, giải thích, mở rộng ra, làm phỏng lên. *aor.* --**esi**. *pp.* --**rita**. *pr.p.* --**ranta**. *abs.* --**retvā**. *pass.* **vitthāriyati**.

vitthinna như chữ *vitthata*.

vidatthi *f.* một gang.

vidahati [vi + dhā + a] sửa soạn, cai quản, chỉ huy. *aor.* **vidahi**. *pp.* **vihita**, **vidahati**. *abs.* --**hitvā**.

vidāraṇa *nt.* nát, làm rời ra.

vidāreti [vi + dā + e] chẻ đôi ra, bừa, xé ra. *aor.* --**esi**. *pp.* --**rita**. *pr.p.* **renta**. *abs.* --**retvā**.

vidālana *nt.* sự chẻ, xé ra, nổ, bẻ ra.

vidāleti như *vidāreti*.

vidāta *pp.* từ ngữ căn *vid*, biết tìm ra. --**tatta** *nt.* sự việc đã hiểu biết.

vidisā *f.* hướng giữa của hướng chánh [như đông nam].

vidugga *nt.* ngã đường khó đi, đôn ải khó lại gần.

vidū *a.* trí tuệ, rành mạch trong. *m.* người thông minh, sáng suốt.

vidūra *a.* xa xăm, cách xa.

vidūsita *pp.* của *vidūseti* đòi bại, suy đồi, hư hỏng.

videsa *m.* ngoại quốc. --**sika**, --**sī** *a.* hải ngoại, xứ ngoài, người ngoại quốc.

viddasu *m.* người trí thức, khôn ngoan.

viddesa *m.* kẻ thù địch, oán hận.

viddha *pp.* của *vijjhati* đâm thủng, bắn, đâm vào.

viddhamsaka *a.* người tàn phá, mang lại sự sụp đổ, phá hoại. --**sana** *nt.* sự phá hoại, sự đánh đổ.

viddhamseti [vi + dham + e] đánh đổ, phá hoại. *aor.* --**esi**. *pp.* --**sita**, **viddhasta**. *abs.* --**setvā**. *pr.p.* --**setta**.

vidha *a.* loại, giống, gồm có, lần thứ. --**nānāvidha** nhiều lần, thứ khác nhau.

vidhamaka *a.* người đang phá hoại, sự phá hoại.

vidhamati [vi + dham + a] phá hoại, tàn phá, phá tan thành. *aor.* **vidhami**. *pp.* --**mita**. *abs.* --**mitvā**.

vidhameti [vi + dham + e] như *vidhamati*.

vidhavā *f.* quả phụ, đàn bà góa.

vidhā *f.* tự cao, kiêu ngạo, tự phụ.

vidhātu *m.* tạo hóa, bậc sáng lập.

vidhāna *nt.* sự sắp xếp, sự điều khiển, sự biểu diễn, sự tiến hành.

vidhāyaka *a.* người sửa soạn, cai quản, thi hành.

vidhāvati [vi + dhāv + a] chạy theo sau, đi lang thang, vơ vẩn.
aor. **vidhāvi.** *abs.* --**vitvā.**

vidhāvana *nt.* chạy quanh quẩn.

vidhi *m.* phương pháp, đường lối may mắn, số phận, hình thức. --
dhinā *ad.* đứng theo phương pháp.

vidhunāti [vi + dhu + nā] dời đi, phủi [bụi]. *aor.* **vidhuni.** *pp.* --
vidhūta, vidhunita. *abs.* --
nitvā.

vidhūta *pp.* của *vidhunāti.*

vidhūpana *nt.* cây quạt, sự quạt, sự gia vị, xông khói.

vidhupeti [vi + dhūp + e] nêm gia vị, quạt, xông hơi, làm tán loạn, rải rác. *aor.* --**pesi.** *pp.* --**pita.**
pr.p. --**payanta.** *abs.* --**petvā.**

vidhūma *a.* không có khói, không có tham muốn, ái dục.

vidheyya *a.* vâng lời, dễ dạy.

vinattha *pp.* của *vinassati* tiêu diệt, sụp đổ, mất mát.

vinata *pp.* của *vinamati* khuynh hướng, thị hiếu.

vinatā *f.* mẹ của dòng giống Garuṇa.

vinaddha *pp.* của *vinandhati.*

vinandhati [vi + nandh + a] bao quanh, quần chung quanh, xe xoắn lại với nhau. *aor.* --**ndhi.**
abs. --**dhitvā.**

vinaya *m.* luật, lệ luật của chùa chiền, sự dời đi. --**na** *nt.* sự dời đi, làm cho dạn, huấn từ, chỉ thị.

--**dhara** *a.* người thông hiểu về luật. --**piṭāka** *nt.* tạng luật của tỷ khuru. --**vādi** *m.* người nói theo luật.

vinalīkata *pp.* phá hoại, làm cho vô dụng.

vinassati [vi + nas + ya] bị mất, tiêu diệt, bị phá hủy, *aor.* **vinassi.** *pp.* **vinatṭha.** *pr.p.* --
santa. --**samāna.** *abs.* --**sitvā.**

vinassana *nt.* sự tiêu diệt.

vinā *in.* không có. --**bhāva** *m.* sự chia rẽ, sự tách rời ra.

vināti [vi + nā] dệt. *aor.* **vinī.** *pp.* **vīta.**

vināma *m.*, --**mana** *nt.* bề cong thân thể hay uốn tay chân.

vināmeti [vi + nam + e] bề cong. *aor.* --**esi.** *pp.* --**mīta.** *abs.* --
metvā.

vināyaka *m.* đại lãnh đạo, Đức Phật.

vināsa *m.* sự hư hoại, sụp đổ, mất hư. --**saka** *a.* hư hoại, làm sụp đổ. --**sana** *nt.* sự hư hoại.

vināseti [vi + nas + e] làm cho sụp đổ, phá tan, làm hư hại. *aor.* --
esi. *pp.* **vināsita.** *pr.p.* --**senta.**
abs. --**setvā.**

viniggata *pp.* của *viniggacchati* ra khỏi, thoát khỏi từ.

vinicchaya *m.* sự quyết định, sự phán đoán, sự xử án, sự phân biệt, sự nhận thức. --**kathā** *f.* sự bàn cãi chi tiết. --**ṭṭhāna** *nt.* pháp

- đình, phiên tòa. --*sālā* *f.* pháp đình, tòa án.
- vinicchita** *pp.* của *vinicheti* quyết định, xử án, giải quyết.
- vinicchināti** [vi + ni + chi + nā] tìm kiếm, sưu tầm, thử nghiệm, quyết định. *aor.* --**chini**. *pp.* --**chita**. *abs.* --**chinitvā**.
- viniccheti** [vi + ni + chi + e] sưu tầm, phán án, xử án. *aor.* --**esi**. *pp.* --**chita**. *abs.* --**chetvā**. *pr.p.* **chenta**.
- vinidhāya** *abs.* của *vinidahati*, để sai chỗ, dùng không đúng chỗ.
- vinipāta** *m.* chỗ của sự đau khổ, sự sụp đổ xấu xa. --**pātika** *a.* phải chịu sự đau khổ trong cảnh ác đạo.
- vinipātetī** [vi + ni + pat + e] đem lại sự sụp đổ, làm cho hoang vắng.
- vinibaddha** *pp.* của *vinibandhati*, sự liên quan với, dính líu với.
- vinibandha** *m.* sự ràng buộc, sự cột trói, sự quyền luyện.
- vinibbhujati** [vi + ni + bhuj + a] làm rời ra, chia rẽ, làm phân biệt. *aor.* --**bhuji**. *abs.* --**jitvā**.
- vinibbhoga** *m.* sự chia rẽ, rời ra, sự phân biệt.
- vinimaya** *m.* đổi nhau, sự trao đổi lẫn nhau.
- vinimoceti** [vi + ni + muc + e] tự mình được thoát khỏi, được trừ khỏi. *aor.* --**esi**. *pp.* --**cita**. *abs.* --**cetvā**.
- vinimmutta** *pp.* của *vinimuccati*, thoát khỏi, được thả ra.
- vinivaṭṭeti** [vi + ni + vat + e] cuốn hay lật qua, trượt lướt qua. *aor.* --**esi**. *pp.* --**ṭita**. *abs.* --**ṭetvā**.
- vinivijjha** *abs.* của *vinivijjhati*.
- vinivijjhati** [vi + ni + vidh + ya] đâm thủng qua. *aor.* --**jhi**. *pp.* --**viddha**. *abs.* --**jhitvā**.
- vinivijjha** *pp.* của *vinivijjhati*.
- viniveṭheti** [vi + ni + veṭh + e] mở ra, gỡ sự rối rắm, tự mình được thoát khỏi. *aor.* --**esi**. *pp.* --**ṭhita**. *abs.* --**ṭhetvā**.
- vinīta** *pp.* của *vineti*, huấn luyện, được dạy dỗ.
- vinīvaraṇa** *a.* thoát khỏi sự ngăn cản hay che lấp, sự tiến triển của tinh thần.
- vineti** [vi + ni + e] dắt dẫn, huấn luyện, dạy dỗ, dời đi, dẹp đi. *aor.* **vesi**. *pr.p.* **vinenta**. *pt.p.* **vinetabba**. *abs.* **vinetvā**.
- vinetu** *m.* người huấn luyện, cán bộ, người dời đi, đổi, tháo mở đi.
- vineyya** *abs.* của *vineti*, đã dời đổi rồi. *adj.* nên, đáng được huấn luyện.
- vinoda** *m.* sự vui vẻ, thích thú, mừng rỡ.
- vinodana** *nt.* sự dời đổi, làm cho tiêu tan, làm mất.
- vinodeti** [vi + nud + e] làm cho tiêu tan, dời đổi, dẹp đi, kéo ra khỏi. *aor.* --**esi**. *pp.* --**ḍita**. *abs.* --**detvā**.
- vinodetu** *m.* người làm cho tiêu tan.

vindaka 3. người vui thích hay đau khổ.

vindati [vid + m + a] vui thích, hiểu biết, được lợi, chịu, bị [sự thù thách]. *aor.* --**vindi**. *pp.* --**vindita**. *pr.p.* --**danta**, --**damāna**. *abs.* --**vinditvā**. *pt.p.* --**ditabba**.

vindiyamāna *pr.p.* đang chịu sự đau khổ.

vipakkha *a.* kinh địch, kẻ nghịch. --**sevaka** *a.* ở về phía nghịch thù.

vipaccati [vi + pac + ya] giú cho chín, cây có trái. *aor.* **vipacci**. *pp.* **vipakka**. *pr.p.* **vipaccamāna**.

vipajjati [vi + pad + ya] thất bại, đi sai đường, tiêu mất. *aor.* **vipajji**. *pp.* **vipanna**.

vipajjana *nt.* thất bại, tiêu diệt.

vipatti *f.* sự thất bại, sự bất hạnh, sự buồn rầu, đi sai đường.

vipatha *m.* con đường sai quấy.

vipanna *pp.* của **vipajjati**. --**ditṭhi** *a.* người tà kiến, kiến thức sai lầm. --**sīla** *a.* giới hạnh không tròn đủ.

viparinata *pp.* của **vipariṇamati**, dùng sai, thêm muốn.

viparināma *m.* sự thay đổi [tâm tánh].

viparināmeti [vi + pari + ṇam + e] thay đổi, sửa đổi. *aor.* --**esi**. *pp.* --**nāmita**.

vipariyāya, --**vipariyesa** *m.* sự đối chọi, trạng thái sai quấy. sự ngược lại.

viparivattati [vi + pari + vat + a] xoay chung quanh, lật ngược lại. *aor.* --**vatti**. *pp.* --**vattita**.

viparivattana *nt.* sự thay đổi, sự ngược lại, nghịch lại.

viparīta *a.* sự ngược lại, thay đổi, sai quấy. --**tā** *f.* sự nghịch lại.

vipallattha *a.* xài, dùng bậy, làm hư, phá rối, lật ngược lại.

vipallāsa *m.* sự làm hư, phá rối, xài dùng bậy, đồi bại.

vipassaka *a.* phú cho do sự quán xét.

vipassati [vi + dis + a] thấy rõ rệt, có trực giác, quán xét. *aor.* **vipassi**, *abs.* --**sitvā**.

vipassanā *f.* minh sát. --**nāṇa** *nt.* tuệ thấy rõ bên trong tâm tánh. --**dhura** *nt.* phận sự phải thực hành.

vipassī 3. người có được minh sát.

vipāka *m.* kết quả, sự thọ quả, sự kết quả hay trả quả do hành vi của mình.

vipina *nt.* rừng rú.

vipula *a.* vĩ đại, rộng lớn, rộng rãi. --**lāta** *f.* --**latta** *nt.* sung túc, đầy đủ, thặng dư, rộng lớn.

vippa *m.* Balamôn. --**kula** *nt.* dòng Balamôn.

vippakata *a.* bỏ dờ, bỏ nửa chừng.

vippakāra *m.* thay đổi, sửa đổi.

vipakiṇṇa *pp.* của **vippakirati**.

vippakirati [vi + pa + kir + a] rải lên, làm xáo trộn, làm hư hỏng, phá hoại. *aor.* --**kiri**. *abs.* --**kiritvā**.

vippajahati [vi + pa + hā + a] bỏ, dứt bỏ, bỏ phé. *aor.* --**jahi**.

vippatipajjati [vi + paṭi+ pad + ya] lầm lạc, phạm tội, lầm lỗi, thiếu sót, hư hỏng. *aor.* --**pajji**.

vippaṭipatti *f.* hành vi sai quấy, vi phạm lệ luật.

vippaṭipanna *pp.* của *vippaṭṭipajjati* sự hành động sai lầm, đi sai đường.

vippatisāra *m.* sự hối hận, ăn năn, lương tâm cắn rứt. --**sāri** *a.* hối hận, ăn năn.

vippamutta *pp.* thả ra, cho tự do, cứu thoát, thoát khỏi.

vippayutta *pp.* sự chia rẽ, chia ly.

vippayoga *m.* sự chia lìa, sự rời xa.

vippalapati [vi + pa + lap + a] than van, rên rỉ, khóc than. *aor.* -**lapi**.

vippalāpa *m.* sự nói lộn xộn, sự than van khóc kể.

vippavasati [vi + pa + vas + a] vắng mặt, không có tại nhà. *aor.* --**vasi**.

vippavāsa *m.* sự vắng mặt, đang ở hải ngoại, đang xa nhà.

vippavuttha *pp.* của *vippavasati* vắng mặt, đang ở xa nhà.

vippasanna *pp.* của *vippasīdati* rõ ràng, trong sạch, sáng rõ.

vippasīdati [vi + pa + sad + a] trở nên trong sáng hay sáng chói, được vui thích. *aor.* --**sidi**.

vippahīna *a.* bỏ phé, đời đi khỏi.

vipphandati [vi + phand + a] tranh đấu, vắn mình vì đau đớn, bức tức, chống chọi.

viphandana *nt.* sự vắn mình, chống chọi, tranh đấu.

vipphāra *m.* sự phát thanh, sự thâm vào. --**rika** *a.* truyền bá ra. --**rita** *pp.* mở rộng ra, truyền bá ra.

vipphuraṇa *nt.* sự thâm vào.

vipphurati [vi + phur + a] rung động, run rẩy, truyền đi [bằng âm thanh]. *aor.* --**uri**. *pp.* --**rita**. *pr.p.* --**ranta**.

vipphuliṅga *nt.* tia sáng, tia lửa.

viphala *a.* không có quả, vô ích.

vibandha *m.* sự dây trói buộc.

vibādhaka *a.* ngăn cản, làm hại.

vibādhati [vi + badh + a] áp chế, làm ngăn trở, ngăn cản.

vibādhana *nt.* sự ngăn cản, sự trở ngại.

vibbhanta *pp.* của *vibbhamati*. --**ka** *a.* người phân đạo, bội giáo, người bỏ lợ đạo giáo.

vibbhamati [vi + bham + a] đi lạc đường, bỏ rời đạo giáo [của mình đang theo]. *aor.* --**mi** *abs.* --**mitvā**.

vibhaṅga *m.* sự phân chia, thành phần, sự chia theo thứ lớp.

vibhajati [vi + bhaj + a] phân chia, chia rẽ từng phần, phân chia từng hạng. *aor.* --**vibhaji**. *pp.*

vibhatta, **vibhajita**. *pr.p.* --**janta**. *abs.* **jitvā**.

vibhajja *abs.* của *vibhajati* đã phân chia, hay phân tách. --**vāda** *m.* tôn giáo của sự hợp lý. --**vādī** *m.* người chấp nhận giáo lý nguyên thủy.

vibhatta *pp.* của *vibhajati*.

vibhatti *f.* sự phân chia thành phần, sự phân hạng, sự phân chia của danh từ và động từ, sự phân chia trong văn phạm Pāli. --**tika** *a.* có những sự phân hạng.

vibhava *m.* của cái, sự thịnh vượng.

vibhāga *m.* **vibhajana** *nt.* sự phân phát, phân chia, sự phân hạng, loại.

vibhāta *pp.* của *vibhāti*.

vibhāti [vi + bhā + a] trở nên sáng chói, chiếu sáng đến.

vibhāvana *nt.* sự giải thích, sự làm cho rõ ràng.

vibhāvī *a.* sự sáng trí. *m.* người trí.

vibhāveti [vi + bhū + a] *m.* làm cho rõ rệt. giải thích, cắt nghĩa. *aor.* --**esi**. *pp.* --**vita**. *pr.p.* --**venta**. *abs.* --**vetvā**.

vibhinna *pp.* sự phân chia, sự bất hòa.

vibhītaka *m.* --**takī** *f.* trái cây, đuốt núi, trái kha lê lặc [dùng làm thuốc].

vibhūta *pp.* rõ ràng, phân biệt.

vibhūti *f.* sự xán lạn, sự vinh quang, sự vẻ vang, rực rỡ.

vibhūsana *nt.*, **vibhūsā** *f.* một vật trang điểm, trang trí.

vibhūseti [vi + bhūs + e] trang sức, làm cho đẹp, làm cho lịch sự. *aor.* --**esi**. *pp.* --**sita**. *abs.* --**setvā**.

vimati *f.* sự hoài nghi, tình trạng hỗn loạn. --**chedaka** *a.* dứt bỏ sự hỗn loạn, bối rối.

vimana *a.* không vui lòng, hối rối.

vimala *a.* sạch sẽ, không vết nhơ, không nhơ bẩn.

vimāna *nt.* đèn đài cung điện trên cõi đời. --**peta** *m.* một loại nga qui nửa hương tội nửa hương phước. --**vatthu** *nt.* một quyển kinh chứa đựng chuyện về các đèn đài.

vimāneti [vi + man + e] không kính nể, đối đãi một cách khinh bỉ. *aor.* --**esi**. *pp.* --**nita**. *abs.* --**netvā**.

vimukha *a.* day mặt chỗ khác, bê bối, hờ hững.

vimuccati [vi + muc + ya] thoát khỏi, được giải thoát. *aor.* --**cci**. *pp.* --**mutta**. *abs.* --**citvā**.

vimuccana *nt.* sự thoát khỏi, giải thoát.

vimuñcati [vi + muc + ṃ + ā] thoát khỏi, được tự do. *aor.* --**ñci**. *pp.* --**ñcita**. *pr.p.* --**canta**. *abs.* --**citvā**.

vimutta *pp.* của *vimuccati*, tự do, thoát khỏi, giải thoát.

vimutti *f.* sự thoát khỏi, sự giải thoát. --**rasa** *m.* hương vị sự giải thoát. --**sukha** *nt.* sự an vui của sự giải thoát.

vimokkha *m.* sự giải thoát, sự thoát khỏi phiền não.

vimocaka 3. người được giải thoát.

vimocana *nt.* thoát khỏi, thả ra, bỏ gánh nặng xuống.

vimoceti [vi + muc + e] thoát khỏi, làm cho được tự tại. *aor.* --**esi.** *pp.* --**cita.** *abs.* --**cetvā.**

vimoheti [vi + muc + e] tưởng lầm, làm lạc đường, đánh lừa, lừa dối. *aor.* --**esi.** *pp.* --**hita.** *abs.* --**hetvā.**

vimhaya *m.* sự ngạc nhiên, lầy lăm lạ.

vimhāpaka 3. người nhìn sững sốt, lầy lăm lạ. --**pana** *nt.* sự ngạc nhiên.

vimhāpeti [vi + mhi + āpe] ngạc nhiên, lầy lăm lạ. *aor.* --**esi.** *pp.* --**pita.** *abs.* --**petvā.**

vimhita *pp.* sự ngạc nhiên.

viya phó từ để so sánh như giống như, in như.

viyatta *a.* có liên quan đến học giả, sự hoàn thành.

viyūhati [vi + ūh + a] đòi, dẹp đi, chạy tán loạn, rải rác. *aor.* --**viyūhi.** *pp.* --**viyūlha,** **viyūhita.** *abs.* **hitvā.**

viyūhana *nt.* rải rác, tán loạn, đòi đi.

viyūlha *pp.* của **viyūhati.**

viyoga *m.* sự chia ly, phân cách.

viracita *pp.* của **viracayati.**

viracayati [vi + rac + ya] để chung lại, tạo thành, sáng tác, dàn xếp. *aor.* **viraci,** **viracayi.**

viraja *a.* không nhớ bản, thoát khỏi phiền não.

virajjati [vi + rad + ya] tự mình dứt bỏ, tỏ ra không cần đến. *aor.* --**jjī.** *pp.* **viratta.** *abs.* --**jjitvā.** *pr.p.* --**jamāna.**

virajjana *nt.* sự xa lánh, sự dứt bỏ, sự vui thích.

virajjhati [vi + radh + ya] tàn tạ, thất bại, thiếu sót, mất mát. *aor.* --**jjhi.** *pp.* --**viraddha.** *abs.* --**jhitvā.**

virata *pp.* của **viramati,** tránh xa, kiêng cử.

virati sự kiêng cử, sự tránh xa.

viratta *pp.* của **virajjati** không có tình dục, không có quyền luyện, dính líu.

varaddha *pp.* của **virajjhati,** thất bại, thiếu sót.

viramana *nt.* sự kiêng cử, tránh xa.

viramati [vi + ram + a] kiêng cử, xa lánh, chế ngự, ngừng lại, từ bỏ, chừa. *aor.* **virami.** *pr.p.* --**viramanta.** *abs.* --**viramitvā.**

virala *a.* hiếm có, ốm yếu, lua thừa, rải rác.

virava, virāva *m.* sự la khóc, la ó lên, rống lên.

viravati [vi + rav + a] la lớn lên, phát lên la ó. *aor.* --**viravi.** *pr.p.* --**vanta.** *abs.* --**vitvā.**

viravana *nt.* như virava.

viraha *m.* sự chia ly, phân cách, sự trống rỗng.

virahita *a.* trống rỗng, tránh khỏi, loại ra khỏi, không có chi.

virāga *m.* sự không có tình dục, không có sự ham muốn. --**gāta** *f.* sự dứt hẳn tình dục, sự giải thoát. --**gī** *a.* không tình dục.

virājati [vi + raj + a] chiếu sáng, sáng chói, rực rỡ. *aor.* --**virāji**. *pp.* --**jitā**. *pr.p.* --**jamāna**.

virājeti [vi + rāj + e] tránh xa, rời bỏ, dẹp đi, phá tan. *aor.* --**esi**. *abs.* --**jetvā**.

virāḍhanā *f.* sự thất bại, sự thiếu sót.

virāḍheti [vi + radh + e] thiếu, sót, bỏ quên, thất bại. *aor.* --**esi**. *pp.* --**dhita**. *abs.* --**dhetvā**.

viriccati *pass.* của *viriceti* thuốc xổ, trục xuất, thanh trừ.

viriccamāna *pr.p.* của *viriccati*, xổ, trục xuất, đàng xổ.

viritta *pp.* của *viriccamāna*, xổ, trục xuất.

virīya *nt.* tinh tấn, dũng mãnh, cố gắng, ráng sức, sức lực. --**bāla** *nt.* tấn lực. --**vantu** *f.* *a.* sự cố gắng, sự tinh tấn. --**samatā** *f.* sự làm cho có nghị lực điều hòa. --**ārambha** *m.* khởi sự tinh tấn. --**yindriya** *nt.* bản căn sự tinh tấn, tấn căn.

virujjhati [vi + rudh + ya] chống đối, kinh địch. *aor.* --**jjhī**. *pp.* --**viruddha**, *pr.p.* --**jjhanta**. *abs.* --**jhitvā**.

viruddha *pp.* của *virujjhati*, chống đối, kinh địch, đối chọi. --**tā** *f.* sự chống đối, sự đối lập.

virūpa *a.* xấu xa, làm xấu mặt, biến đổi hình thể. --**tā** *f.* sự xấu xa.

virūpakkha *m.* danh hiệu của chúa một loài rắn.

virūḷha *pp.* của *virūhati* tăng tiến phát triển, mọc lên.

virūḷhi *f.* sự mọc lên [cây cối].

virūhati [vi + ruj + a] mọc lên, nảy mầm, tiến triển, gia tăng. *aor.* --**virūhi**. *pr.p.* --**hanta**. *abs.* --**hivā**.

virūhana *nt.* --**nā** *f.* sự mọc lên, sự nảy mầm, sự tăng gia.

vireka *m.*, **virecana** *nt.* sự xô, thuốc xô.

vireceti [vi + rec + e] *nt.* xô, rửa ruột. *aor.* --**esi**. *pp.* --**virecita**. *abs.* --**cetvā**.

viroceti [vi + ruc + a] chiếu sáng, làm xán lạn. *aor.* --**virocī**. *pr.p.* --**camāna**. *abs.* --**citvā**.

virocana *nt.* sự chiếu sáng.

viroceti *caus.* của *viroceti* thấp sáng. *aor.* --**esi**. *pp.* --**cita**. *abs.* --**cetvā**.

virodha *m.* --**dhana** *nt.* sự chống đối, sự đối lập, sự bế tắc, sự trở ngại.

virodheti [vi + rudh + e] làm cho đối nghịch, làm cho bế tắc. *aor.* --**esi**. *pp.* --**dhita**. *abs.* --**dhetvā**.

vilagga *pp.* dính, bị trói buộc, quyền luyến. *m.* cái thắt lưng.

vilapati [vi + lap + a] khóc, than van, nói làm nhảm. *aor.* --**vilapi**.

- pr.p.* --panta, --pamāna. *abs.* --pitvā.
- vilambati** [vi + lamb + a] chậm trễ, lưu lại, đi cà rêu, lang thang, đi vợ vắn. *aor.* **vilambi.** *pp.* --bita. *abs.* --bitvā.
- vilambana** *nt.* sự đi lang thang, làm cho xấu hổ.
- vilaya** *m.* sự làm tan ra [nước], giải tán.
- vilasati** [vi + las + a] chiếu thẳng, đùa cợt, kéo dài, chơi đùa, giải trí. *aor.* **vilasi.**
- vilasita** *pp.* của *vilasita* vui vẻ, chói sáng, rực rỡ.
- vilāpa** *m.* than van, rên rỉ, nói vô ích.
- vilāsa** *m.* sự vui vẻ, sự có duyên, đẹp đẽ, diện mạo, phong thái, sự hay làm tốt. --sitā *f.* sự hay làm tốt.
- vilāsini** *f.* người phụ nữ.
- vilāsī** *a.* có vẻ đẹp, duyên dáng.
- vilitta** *pp.* của *vilimpeti*, thoa, xúc [dầu].
- vilimpati** [vi + lip + m + a] xúc dầu, trét, phết, thoa, làm dơ bẩn.
- vilimpeti** [vi + limp + e] thoa, phết, làm dơ bẩn, xúc dầu. *aor.* --esi. *pr.p.* --penta. *abs.* --petvā.
- vilina** *pp.* của *vilīyati* tan ra.
- vilīyati** [vi + lī + ya] tan ra, bị tan rã, tiêu mất. *aor.* **vilīya.** *pr.p.* --yamāna.
- vilīyana** *nt.* sự tan ra, tiêu tán.
- vilīya** *nt.* ruột tre. --kāra *m.* người đan thúng, rổ.
- vilugga** *pp.* của *vilujjati* gây, bẻ, tan nát từ mảnh.
- vilutta** *pp.* của *vilumpati* sự vỡ vét, bóc lột, cướp đoạt.
- vilūna** *pp.* cắt hay xét nát.
- vilekha** *m.* tình trạng rối loạn, sự quào, gạch, vạch.
- vilepana** *nt.* sự thoa xúc dầu, thoa phần thơm, dầu thơm ở phòng tắm.
- vilepita** *pp.* của *vilepeti*.
- vilepeti** [vi + lip + e] thoa dầu, bôi với. *aor.* --esi. *abs.* --petvā.
- vilokana** *nt.* nhìn vào, sự sưu tầm, tìm kiếm.
- viloketi** [vi + lok + e] nhìn vào, xem xét, thanh tra. *aor.* --esi. *pp.* --kita. *pr.p.* --kenta, --kayamāna. *abs.* --ketvā.
- vilocana** *nt.* con mắt.
- vilopa** *m.* --pana *nt.* sự vỡ vét, sự bóc lột, sự cướp giạt. --paka 3. người vỡ vét hay tàn phá.
- viloma** *a.* chống đối, không thỏa thuận. --matā *f.* sự không thỏa thuận, sự tương phản, trái nghịch với nhau.
- vilometi** không ưng thuận, cãi vã. *aor.* --esi. *abs.* --metvā.
- vilōjana** *nt.* sự lay động, kích động.
- vilōjeti** [vi + luḥ + e] khuấy động, lúc lắc.
- vivajjana** *nt.* sự từ bỏ, sự kiên cố, sự xa lánh.
- vivajjeti** [vi + vajj + e] tránh xa, dứt bỏ, bỏ đi. *aor.* --esi. *pp.* --

jita *pr.p.* --**jenta**. *abs.* --**jetvā**,
vivajjiya.
vivaṭa *pp.* của *vivarati* nở ra, để
trống, không che phủ.
vivaṭṭa *nt.* sự giảm bớt tái sanh. --
kappa *m.* kiếp thành, trụ.
vivattati [vi + vaṭṭ + a] dòi, lùi lại,
khởi sự trở lại, hồi chuyển, tuần
hoàn [năm, tháng]. *aor.* --**vivatti**.
pp -- **ṭita**. *abs.* --**ṭitvā**.
vivaṭṭana *nt.* quay lùi lại, xoay đi.
vivaṭṭeti [vi + vatt + e] quay lại,
làm ngược lại, phá hoại. *aor.* --
esi. *pp.* --**ṭita**. *abs.* --**tetvā**.
vivaṇṇeti [vi + vaṇṇ + e] làm mất
danh tiếng, làm mất sự khen
ngợi, tán dương. *aor.* --**esi**. *pp.* --
ṇita. *abs.* --**ṇetvā**.
vivadati [vi + vad + a] cãi vã, gây
gỗ. *aor.* **vivadi**. *pr.p.* --**danta**, --
damāna. *abs.* --**ditvā**.
vivadana *nt.* sự cãi cọ, gây gỗ.
vivara *nt.* đồ dùng để mở [hộp],
kê, khe nút, chỗ rạn nứt, chỗ nứt
nẻ.
vivarāṇa *nt.* sự nở ra, không che
phủ, tỏ ra, làm rõ ra.
vivarati [vi + var + a] mở ra,
không che đậy, làm cho rõ ràng,
phân tách. *aor.* **viravi**. *pp.*
vivaṭa. *pr.p.* --**ranta**, --**ramāna**.
abs. --**ritvā**. *inf.* --**ritum**.
vivāda *m.* sự cãi lầy, gây gỗ,
ngịch ngợm lẫn nhau, sự tranh
luận, cãi nhau. --**di**, --**ka** 3. người
tranh luận, cãi nhau.
vivāha *m.* đám cưới. --**maṅgala**
nt. lễ cưới.

vivicca *in.* tự mình tách ra khỏi,
cách xa từ.
vivitta *a.* vắng vẻ, cô quạnh, thanh
vắng. --**tā** *f.* nơi vắng vẻ.
vividha *a.* nhiều, nhiều lần.
viveka *m.* sự vắng vẻ, sự tách riêng
ra, cách ly.
vivecana *nt.* sự chỉ trích, sự nhận
thức, sự xét đoán.
viveceti [vi + vic + e] tách riêng ra,
đúng đắn [cư xử] chỉ trích. *aor.* -
esi. *pp.* --**citā**. *abs.* --**cetvā**.
visa *n.* thuốc độc, nọc độc [rắn]. --
kaṇṭaka *nt.* gai có độc, một loại
đường. --**pīta** *a.* nhúng ngâm
trong chất độc. --**rukka** *m.* cây
có chất độc. --**vejja** *m.* thầy
thuốc trị chất độc. --**salla** *nt.* tên
lao có chất độc.
visañña, --**ññi** *a.* vô tướng.
visata, **visalā** *pp.* của *visarati*
truyền ra, phát thanh ra.
visati [vis + a] như *pavisati*.
visattikā *f.* sự dính líu, sự quyến
luyến, ước muốn, thèm khát.
visada *a.* sạch sẽ, trong sạch, rõ
ràng, minh bạch. --**kiriya** *f.* sự
làm cho rõ, cho trong. --**tā** *f.* --
bhāva *m.* sự rõ rệt, sự trong sạch.
visabhāga *a.* khác nhau, nghịch
lại, không thông dụng.
visama *a.* không giống nhau,
không bằng nhau, không điều
hòa.
visaya *m.* chỗ, nơi, miền, khu vực,
mục tiêu, khoảng chỗ, sự vui

- thích ngũ trần, phạm vi, sự đứng vững, tình trạng.
- visayha** *a.* có thể, chịu đựng được.
- visalla** *a.* thoát khỏi sự buồn rầu, nhờ tên hay lao ra khỏi
- visahati** [vi + sah + a] có thể được, dám làm, mạo hiểm. *aor.* **visahi**. *pr.p.* **--hamāna**.
- visam̐yutta** *pp.* khỏi ách, sự tách rời ra.
- visam̐yoga** *m.* sự không liên hệ đến, sự tách rời ra, sự chia rẽ.
- visam̐vāda** *m.* sự lường gạt, sự nói dối. **--daka** *a.* không đáng tin cậy. **--dana** *nt.* sự nói dối.
- visam̐vādeti** [vi + sam̐ + vad + e] lường gạt, nói dối, không giữ lời nói của mình. *aor.* **--esi**. *pp.* **--vādita**. *pr.p.* **--denta**. *abs.* **--detvā**.
- visamsat̐tha** *a.* phân chia, không còn liên quan đến.
- visaṅkita** *a.* hoài nghi.
- visaṅkhara** *m.* sự tước đoạt tất cả của cái.
- visākhā** *f.* tên một tháng al, và tên một tín nữ của Đức Phật là bà Visākhā.
- visāṇa** *nt.* cái sừng. **--maya** *a.* làm bằng sừng.
- visāda** *m.* sự làm cho thất vọng, sự ngã lòng.
- visārada** *a.* tự tin, khôn khéo, tin chắc.
- visāla** *a.* rộng lớn, rộng rãi, to béo. **--kkhī** *f.* người [phụ nữ] có con mắt to. **--tā** *f.*, **tta** *nt.* sự rộng rãi, sự lớn thênh thang.
- visikhā** *f.* con đường [trong đô thành].
- visiṭṭha** *a.* đặc biệt, phi thường, siêu quần, cao cả. **--tara** *a.* càng nổi bật lên [danh vọng].
- visibbeṭi** [vi + siv + e] tháo đường may ra, hở, sườn cho ăm. *aor.* **--esi**. *abs.* **betvā**.
- visīdati** [vi + sad + a] lún xuống, chìm xuống, chán nản, buồn rầu. *aor.* **visīdi**.
- visīdana** *nt.* sự lún xuống, sự thất vọng.
- visīvana** *nt.* sự hở, sườn cho ăm.
- viviveti** [vi + siv + e] sườn, hở cho ăm. *aor.* **--esi**. *pr.p.* **--venta**. *abs.* **--vetvā**.
- visujjhati** [vi + sudh + ya] trở nên trong sạch. *aor.* **--jji**. *pp.* **visuddha**. *pr.p.* **--jhamāna**. *abs.* **--jhitvā**.
- visuddha** *pp.* của *visujjhati* sạch sẽ, trong sạch, xán lạn, không nhơ bẩn, thần thánh hóa. **--tā** *f.* **--tta** *nt.* sự trong sạch, không nhơ bẩn.
- visuddhi** *f.* sự trong sạch, sự xán lạn, sự thần thánh hóa, sự tru tú, tuyệt luân. **--deva** *m.* bậc thánh nhân. **--magga** *m.* con đường đưa đến sự thánh vực [thanh tịnh đạo].
- visuṃ** *ad.* một cách rời xa, phân chia có tánh cách cá nhân, riêng biệt. **--karaṇa** *nt.* sự rời ra, riêng ra. **--katvā** *abs.* làm cho rời ra.

visūka *nt.* diễn kịch, múa hát, vãn vẹo tay chân. --**dassana** *nt.* xem múa hát.

visūcikā *f.* bệnh dịch tả.

visesa *m.* sự phân biệt, sự khác nhau, sự giác ngộ. --**ka** *m.* dấu hiệu đặc biệt [tốt]. --**gāmī** *a.* đến nơi riêng biệt. --**bhagiya** *a.* dẫn đến nơi tấn hóa. --**sadhigama** *m.* được giác ngộ [đắc thành] đặc biệt.

visesato *ad.* phân biệt rõ rệt, toàn diện, trọn cả.

vesesana *nt.* sự phân biệt, một hình dung từ, thuộc từ.

visesiya, --**sitabba** *a.* được chỉ rõ, được miêu tả.

visesī *a.* có sự riêng biệt, đặc biệt, người có phẩm hạnh.

viseseti [vi + sis + e] định rõ, phân biệt, có phẩm hạnh. *aor.* --**esi**. *pp.* --**sita**. *abs.* **setvā**.

visoka *a.* thoát khỏi sự buồn rầu.

visodhana *nt.* sự trong sạch, sự làm cho sạch sẽ.

visodheti [vi + sudh + e] làm cho sạch, làm cho trong trắng. *aor.* --**esi**. *pp.* --**dhita**. *pr.p.* --**dhenta**. *abs.* --**dhetvā**, --**dhiya**.

visoseti [vi + sus + e] làm cho khô, phơi khô, làm héo khô. *aor.* --**esi**. *pp.* --**sita**. *pr.p.* --**senta**. *abs.* --**setvā**.

vissagandha *m.* mùi tanh của cá sống.

vissagga *m.* sự cho, ban tặng, sự phân phát.

vissajjaka *a.* bỏ ra, phân phát, người đáp câu hỏi.

vissajjana *nt.* sự tặng cho, gởi đi, bỏ gánh nặng, một câu trả lời, sự xài phí. --**naka** *a.* trả lời, tặng cho, xài phí.

vissajjanīya, --**jjitabba**, --**jjiya** *a.* được phân chia, phát cho hay được trả lời.

vissajjeti [vi + sajj + e] đáp lời, phân phát, gởi đi, xài phí, trừ bỏ, khử, thả ra, phóng ra. *aor.* --**esi**. *pp.* --**jita**, **vissatṭha**. *abs.* --**jetvā**. *pr.p.* --**jenta**.

vissatṭhi *f.* bỏ ra, sự phát hơi ra.

vissattha *pp.* của *vissasati* tự tín, thân mật, thân hữu.

vissanda *m.* --**daṇa** *nt.* sự chảy ra, chảy tràn ngập, nước lụt.

vissandati [vi + sand + a] chảy ra, tràn ngập, lụt lội. *aor.* --**ndi**. *pp.* --**dita**. *pr.p.* --**damāna**. *abs.* --**ditvā**.

vissamati [vi + sam + a] nghỉ ngơi, nghỉ khỏe, dưỡng sức khi mệt nhọc. *aor.* --**samī**. *pp.* **vissanta**. *pr.p.* --**samanta**. *abs.* --**mitvā**.

vissara *a.* la khóc vì sự khốn khổ.

vissarati [vi + sar + a] quên. *aor.* **vissari**. *pp.* --**sarita**. *abs.* --**ritvā**.

vissasati [vi + sas + a] được làm bạn với, tin cậy vào. *aor.* --**sasi**. *pp.* **vissattha**. *pr.p.* --**santa**. *abs.* --**sitvā**.

vissāsā *m.* sự tin cậy, đáng tin tưởng, sự thân mật. --**saka**, --**sika**, --**sāsī** *a.* thân thích, tin cậy, đáng tin.

vissāsanīya *a.* đáng tin cậy, bí mật.

vissuta *a.* danh tiếng, lẫy lừng vang danh.

vihaga, vihaṅgama *m.* con chim, phi cầm.

vihaññati [vi + han + ya] buồn rầu, đau khổ quá sức. *aor.* --ññi. *pr.* --ñamāna.

vihata *pp.* của *vihanati*, phá tan, giết hại, chài kéo [chỉ].

vihanati [vi + han + a] giết hại, làm chấm dứt, dời dẹp đi. *aor.* **vihani.** *abs.* **vihantvā, vihanitvā.**

viharati [vi + har + a] ở, cư ngụ, lưu trú, tạm ngụ. *aor.* **vihari.** *pr.p.* **viharanta, --ramāna.** *abs.* **viharitvā.**

vihāya *abs.* của *vijahati*, đã bỏ đi, dứt bỏ.

vihāra *m.* chỗ ở, nơi cư ngụ, cách ăn ở, sự làm cho qua thì giờ.

vihārika, vihārī *a.* đang ở, đang cư ngụ, đang trong tình trạng như vậy.

vihimsati [vi + hims + a] làm khó chịu, làm tổn thương, xúc phạm, làm đau đớn. *aor.* --himsi. *pr.p.* --santā. *abs.* --sitvā.

vihimsanā, vihimsā *f.* tàn bạo, sự tổn thương, sự làm cho có thương tích. --sāvitakka *m.* ác ý, ý tưởng độc ác.

vihita *pp.* của *vidahati*, sắp xếp, cung cấp, bận bịu vào.

vihīna *pp.* của *vihāyati*, từ bỏ, mất mát, thoái hóa, suy đồi.

vihethaka *a.* sự áp bức, sự quấy rầy, sự làm phiền. --jātika *a.* có thói quen hay làm phiền phức, quấy rầy.

vihethana *f.* sự áp chế, đè ép. --naka *a.* làm hại, tổn thương.

vihethiyamāna *pr.p.* bị áp chế, làm tổn hại.

vihetheti [vi + heṭṭh + e] đem lại sự khó khăn, chọc tức, làm phiền. *aor.* --esi. *pp.* --ṭhita. *pr.p.* --ṭhenta. *abs.* ṭhetvā.

vihesaka *a.* sự chọc tức, làm phiền phức.

vihesā *f.* sự chọc tức, làm khó chịu, làm tổn thương, làm tổn hại [ai].

vihesiyamāna như *vihethyamāna.*

viheseti [vi + his + e] như *vihetheti.*

vīci *f.* một khoảng cách, làn sóng.

vijati [vīj + a] quạt. *aor.* **vīji.** *pp.* **vijita.** *abs.* **vijetvā.** *pr.p.* **vijayamāna.**

vijana *nt.* sự quạt.

vijanī *f.* cây quạt.

vijiyamāna *pr.p.* đang quạt.

vijeti [vīj + e] quạt. *aor.* --esi. *pr.p.* **vijenta.** *abs.* --vijetvā.

vīnā *f.* thứ đàn xưa giống đàn tỳ bà. --daṇḍaka *m.* chỗ eo cổ của đàn tỳ bà. --doṇi *f.* tiếng đàn tỳ bà. --vāyana *nt.* chơi, đánh đàn tỳ bà.

vīta, vigata *pp.* thoát khỏi từ, đang không có chi hết, được tự do. --vāyitā dệt [vải]. --ccika *a.* không

có ngọn lửa, lửa than, đồ rực. --**gedha**, --**taṇha** *a.* không tham, không ước muốn. --**mala** *a.* không như bản. --**moha** *a.* không si mê. --**rāga** *a.* không có tình dục. *m.* bậc thánh nhân.

vītikkama *m.* vượt qua, vi phạm.

vītikkamati [vi + ati + kam + a] vi phạm, vượt qua khỏi. *aor.* --**kami**. *pp.* **vītikkanta**. *pr.p.* --**kamanta**. *abs.* --**kamitvā**.

vītināmeti [vi + ati + nam + e] chờ đợi tiêu khiển thì giờ. *aor.* --**esi**. *pp.* --**nāmita**. *abs.* --**metvā**.

vītivatta *pp.* của **vītivattati** đã qua, vượt qua, đã tiêu hao.

vītavatteti [vi + ati + vat + e] tiêu khiển thì giờ, vượt qua trở ngại. *aor.* --**esi**. *pp.* --**vattita**. *abs.* --**letvā**.

vītihaṇa *nt.*, **vītihāra** *m.* bước dài, sự đổi thay bước đi, sự khiêng đi chính giữa.

vītiharati [vi + ati + har + a] đi bộ, bước dài. *aor.* --**hari**. *abs.* --**ritvā**.

vīthi *f.* con đường [châu thành], dấu chân đi. --**citta** *nt.* lộ trình của tâm.

vīmaṃsaka *a.* người sưu tầm, thí nghiệm.

vīmaṃsana *nt.*, **vīmaṃsā** *f.* kinh nghiệm, sự sưu tầm.

vīmaṃsati [mān + sa] sưu tầm, thí nghiệm, suy nghĩ, cân nhắc. *aor.* **vīmaṃsi**. *pp.* --**sita**. *pr.p.* --**santa**. *abs.* --**sitvā**, **vīmaṃsiya**.

vīmaṃsī 3. người sưu tầm.

vīra *a.* anh dũng, anh hùng. *m.* người anh hùng.

vīyati [vā + i + ya] được dệt.

vīsati *f.* số hai mươi. --**ma** *a.* thứ hai mươi, có khi dùng hình thức **visam**.

vīhi *m.* lúa.

vuccati [vac + ya] đã gọi, đã nói. *pr.p.* **vuccamāna**.

vuṭṭha *pp.* của **vassati** mưa ướn.

vuṭṭhahati, **vuṭṭhāti** [u + thā + a] nổi lên, mọc lên, nổi lên từ, được sản xuất. *aor.* **vuṭṭhahi**, **vuṭṭhāsi**. *pp.* **vuṭṭhita**. *pr.p.* --**hanta**. *abs.* --**vuṭṭhahitvā**, **vuṭṭhāya**.

vuṭṭhāpeti *caus.* của **vuṭṭhahati** đánh thức, khêu lại, chọc tức, quay lại chỗ khác, truyền lệnh, trao cho. *aor.* --**esi**. *pp.* --**pita**. *abs.* --**petvā**.

vuṭṭhi *f.* mưa. --**ka** *a.* đang có mưa.

vuḍḍha *a.* già, đáng tôn kính. --**tara** *a.* trưởng thượng, già hơn.

vuḍḍhi *f.* tăng gia, phát triển, thịnh vượng.

vutta *pp.* của **vadati** đã nói [từ chữ **vapati**], gieo [giống], cạo gọt. *nt.* vật đã gieo, hay đã nói, cạo gọt. --**ppakāra** *a.* đã nói phẩm hạnh ở trên. --**ppakārena** *ad.* theo cách đã giải ở trên. --**vādī** 3. người nói lại những cái gì đã nói rồi. --**sira** *a.* với cái đầu đã cạo.

vutti *f.* hạnh kiểm, thói quen, sự thực hành, cách thường dùng, cách sinh sống. --**ka**, **vuttī** *a.* có

- thói quen, hay thực hành. --**tā** *f.* điều kiện.
- vuttha** *pp.* của *vasati*, đã cư ngụ, đã làm cho tiêu khiển thì giờ. --**vassa** *a.* đã ở qua trong mùa mưa.
- vuddha** như *vunṇha*.
- vuddhi** như *vunṇhi*, --**ppatta** *a.* đến tuổi trưởng thành, nên thành hôn, đã lớn lên.
- vuyhati** [vah + ya] bị mang đi hay trôi, nổi đi. *aor.* **vuyhi**. *pp.* **vūṭha**. *pr.p.* --**hamāna**.
- vusita** *pp.* của *vasati*, cư ngụ đầy đủ, được sự che chở, bảo vệ. --**tta** *nt.* --**bhāva** *m.* sự việc đang cư ngụ.
- vussati** *pass.* của *vasati*.
- vūpakattha** *a.* khuấy tịch, vắng vẻ.
- vūpasanta** *pp.* của *vūpasammati* thanh vắng, yên lặng, làm cho đỡ khổ.
- vūpasama** *m.* --**mana** *nt.* sự yên tĩnh, sự dứt hẳn [khổ não] làm giảm bớt đau khổ.
- vūpasameti** [vi + upa + sam + e] làm bớt khổ, làm cho êm dịu. *aor.* --**esi**. *pp.* --**samita**. *pr.p.* --**samenta**. *abs.* **metvā**.
- vūpasammati** [vi + upa + sam + ya] được thanh tịnh, được diệt tắt.
- vūḷha** *pp.* của *vuyhati*.
- ve** *a.* thật vậy, đúng vậy, chắc vậy.
- vekalla** *nt.* --**latā** *f.* sự xấu xa, méo mó, sự thiếu sót, không đủ.
- vega** *m.* sức mạnh, tốc lực, sức mau lẹ, sức đầy tới.
- vejayanta** *m.* tên của đền đài đức Trời Đế Thích.
- vejja** *m.* thầy thuốc, y sĩ, bác sĩ. --**kamma** *nt.* thuốc chữa bệnh.
- veṭhaka** *a.* sự bỏ vào bao, sự bao bọc lại.
- veṭhana** *nt.* người bao, gói, khăn đóng hay vật bịt trên đầu [như Ấn Độ].
- veṭhiyamāna** *pr.p.* được gói lại hay xe xoắn lại.
- veṭheti** [veṭh + e] bao, bọc, gói, xoắn chung quanh, bỏ vào bao. *aor.* --**veṭhesi**. *pp.* **veṭhita**. *pr.p.* --**ṭhena**. *abs.* --**ṭhetvā**.
- veṇika** *m.* người chơi đàn tỳ bà.
- veṇī** *f.* băng cột tóc. --**kisa** *a.* bện, thắt bím, cột chung lại thành bó. --**karapa** *nt.* thắt, cột thành bó.
- veṇu** *m.* tre. --**gumba** *m.* bụi tre. -**bali** *m.* thuế phải đóng về tre. --**vana** *nt.* rừng tre.
- vetana** *nt.* tiền mượn, sự mượn, sự trả tiền, giá tiền.
- vetanika** *3.* người làm thuê, người làm ăn, tiền mượn.
- vetaraṇī** *f.* tên một con sông.
- vetasa** *m.* cây mây, cây lau, sậy.
- vetālika** *m.* nhạc của nhà vua.
- veti** [vi + i + e] biến mất, khuyết, tàn tạ.
- vetta** *nt.* que cây nhỏ, cây sậy, lau, trúc, mía. --**gga** *nt.* mục măng trúc, lau. --**lātā** *f.* dây lau, sậy.

veda *m.* cảm giác tôn giáo, sự hiểu biết, Phê Đà Kinh của Bàlamôn giáo. --**gū** *m.* người đã được đến bậc hiểu biết cao thâm. --**ntāgū**, --**pāragū** *m.* người thông suốt kinh Phê Đà. --**jāta** *a.* đầy sự vui thích.

vedaka *ṣ.* người đang thọ hưởng hay đau khổ.

vedanaṭṭa *a.* buồn rầu vì đau khổ.

vedanā *f.* sự đau đớn, sự thọ hưởng. --**kkhandha** *m.* thọ uẩn.

vedayita *nt.* sự cảm giác, sự thí nghiệm, sự từng trải qua.

vedi *aor.* của *vidati*, hiểu biết.

vedikā, **vedī** *f.* sân ga xe lửa, nền đất cao, hàng rào sắt.

vedita *pp.* của *vedeti*.

vediyati [vid + i + ya] được thọ hưởng hay có kinh nghiệm. *pr.p.* --**yamāna**.

vedeti [vid + e] cảm giác, thọ hưởng, thông hiểu. *aor.* **vedesi**. *pr.p.* **vedenta**. *abs.* **vedetvā**.

vedeha *a.* thuộc về xứ **vedeha**.

vedehīputta *m.* con của bà hoàng xứ Vedeḥa.

vedha *m.*, **vedhana** *nt.* sự đâm thủng, sự bắn, sự đâm, châm, chích.

vedhati [vidh + a] rung chuyển, run rẩy. *aor.* **vedhi**. *pp.* **vedhita**.

vedhī *ṣ.* người bắn hay đánh, đập.

venayika *m.* người thông thạo giới luật, người đoạn kiến hay hư vô chủ nghĩa.

veneyya *a.* có thể hiểu được lời giảng dạy, có thể lãnh hội được giáo lý, người dễ dạy.

vepulla *nt.*, --**latā** *f.* sự đầy đủ dồi dào, sự phát triển trọn vẹn.

vebhaṅgiya *a.* nên phân phát cho .

vema *m.* cái thoi. [dệt].

vemajjha *nt.* chính giữa, trung tâm.

vematika *a.* hoài nghi, ngờ vực.

vematta *nt.* --**ttatā** *f.* khác nhau phân biệt ra.

vemātikā *a.* một cha khác mẹ.

vemānika *a.* có đèn đài tốt đẹp. --**peta** như **vimānapeta**.

veyyattiya *nt.* sự trong sáng, tinh thần sáng suốt, tài năng, sự hoàn thành.

veyyākarana *nt.* sự giải nghĩa. *ṣ.* người thông hiểu văn phạm.

veyyābādhika *a.* làm cho tổn hại, áp bức.

veyyāvacca *nt.* phận sự, sự giúp đỡ, nhiệm vụ. --**kara** *ṣ.* --**yāvatika** *ṣ.* người hầu hạ, phục dịch, nô lệ.

vera *nt.* sự sân hận, sự thù nghịch.

verajjaka *a.* thuộc về nhiều xứ.

veramanī *f.* sự kiêng cử, tránh xa.

verambhavāta *m.* gió thổi lên cao độ.

verika, **veri** *a.* thù hận, không thân thiết. *m.* người nghịch, quân địch.

verocana *m.* mặt trời.

velā *f.* thì giờ, bờ mé, ranh giới
giới hạn. --**tikkama** *m.* vượt qua
quá ranh giới, quá giờ.

vellita *a.* quanh co, uốn cong, xoắn
quần. --**gga** *a.* có đầu chót cong.

vevacana một biểu hiệu, tiếng
đồng nghĩa.

vevaṇṇiya *nt.* làm phai màu, làm
xấu mặt.

vesa *m.* hình dáng, cách ăn mặc.

vesamma *nt.* không bằng nhau,
không đều hòa.

vesākha *m.* tên một tháng [lối
tháng 4-5 DL].

vesārajja *nt.* sự tín.

vesiyā, vesī *f.* con đĩ, con điếm,
mãi dâm.

vesma *nt.* chỗ cư ngụ, chỗ ở.

vessa *m.* giai tầng thứ ba của xã hội
Ấn.

veḷu như veḷu. --**riya** *nt.* ngọc lưu
ly hay ngọc bích.

vehāsa *m.* hư không. --**kuṭi** *f.* một
quãng khoảng khoát ở tầng trên.

--**gamana** *nt.* đi trên hư không. -
-ṭṭha *a.* ở trên hư không.

vo [từ *tumba*] cho anh, của anh, do
anh.

vokiṇṇa *pp.* đây, bao với, đây với,
trộn lộn với.

vokanta như okkanta.

vokkanti như okkanti.

vokkamati [vi + u + kam + a] day
qua một bên, rẽ qua phía. *aor.*

vokkami *pp.* **vokkanta**. *abs.*

vokkamma, --mitvā.

vocchijjati [vi + u + chid + ya] cắt
đứt, ngưng hẳn. *aor.* --**jjī**. *pp.* --
chima. *abs.* --**jjitvā.**

vodaka *a.* thoát khỏi nơi có nước.

vodapana *nt.* --**nā** *f.* sự rửa cho
sạch sẽ, sự làm cho trong sạch.

vodapeti [vi + u + dā + āpe] làm
cho sạch sẽ, làm cho trong sạch.
aor. --**esi.**

vodāna *nt.* sự trong sạch, sự thánh
hóa, sự làm cho thành thánh.

vomissaka *a.* linh tinh, lẫn lộn.

voropana *nt.* sự tước đoạt, cướp
lấy.

voropeti [vi + ava + rup + e] cướp
đoạt, lấy đoạt đi. *aor.* --**esi**. *pp.*

voropita. *pr.p.* --**penta**. *abs.* --
petvā.

voloketi [vi + ava + lok + e] xem
xét, coi kỹ lưỡng, tỏ mò.

vosita *a.* hoàn thành, hoàn toàn.

vossagga *m.* --**sajana** *nt.* sự cho,
sự biểu tặng, sự dứt bỏ, từ bỏ.

vossajati [vi + ava + saj + a] bỏ,
giao cho, từ bỏ [một thói quen]
buông thả. *aor.* --**sagi**. *pp.*

vossattha. *abs.* --**jitvā, vosajja.**

voharati [vi + ava + har + a] cần
dùng, gọi lại, tỏ ra, thương mãi,
buôn bán, trông nom, quản lý.

aor. **vohari**. *pp.* **voharita**. *pr.pp.*

--**ranta**. *abs.* --**haritvā.**

vohariyamāna *pr.p.* đang gọi lại.

vohāra *m.* sự kêu gọi, sự cần dùng,
sự buôn bán, sự bày tỏ, sự diễn tả
luật học, án lệ, sự thường kêu
gọi.

voḥārika *m.* người buôn bán, quan tòa. --**kāmacca** *m.* Bộ trưởng tư pháp.

vyaggha *m.* con cọp.

vyañjana *nt.* cari [món ăn Ấn Độ], dấu đặc biệt, cái thơ, một phụ âm, một chữ.

vyañjayati [vi + añj + a] chỉ ra, biểu lộ, biểu thị một đặc tính. *aor.* --**jayi**. *pp.* --**jita**.

vyatta *a.* học giả, hoàn thành, minh bạch, hiển nhiên. --**tara** *a.* càng thông hiểu, khôn khéo. --**tā** *f.* sự thông thạo, sự học thức.

vyathati [vyath + a] đè nén, chế ngự. *aor.* **vyathi**. *pp.* --**thita**.

vyantīkaroti [vi + anta + i + kar + a] thủ tiêu, phế trừ, khử trừ, dẹp đi. *aor.* --**kari**. *pp.* --**kata**. *abs.* -**karitvā**, --**katvā** bỏ đi.

vyantūbhavati [vi + anta + ī, bhū + a] thôi, ngừng nghĩ, chấm dứt. *aor.* --**bhavi**. *pp.* --**bhūta**.

vyantūbhāva *m.* sự chấm dứt, đoạn kiến, sự phá hủy, tàn phá.

vyamha *nt.* lâu đài của Chư Thiên.

vyaya như vaya.

vyasana *nt.* sự bất hạnh, sự suy sụp, sự tàn phá.

vyākata *pp.* của *vyākaroti*.

vyākaraṇa *nt.* văn phạm, giải thích, sự trả lời, sự tuyên bố.

vyākariyamāna *pr.* được giải thích, hay tuyên bố.

vyākaroṭi [vi + ā + kar + o] giải thích, tuyên bố, đáp lại, trả lời rõ.

aor. --**kari**. *pp.* --**kata**. *abs.* --**karitvā**.

vyākhyāti [vi + ā + khyā + a] tuyên bố, giải thích. *aor.* --**khyāsi**. *pp.* --**āta**.

vyākula *a.* phức tạp, lộn xộn, rối loạn.

vyādha *m.* thợ săn [bằng chó].

vyādhi *m.* tật bệnh, bệnh hoạn. --**ta** *a.* bị bệnh.

vyāpaka *a.* sự truyền bá, truyền thanh ra, sự đồ, để, chất đầy với.

vyāpajjati [vi + ā + pad + ya] thất bại, bị phiền phức, bị tức giận, phiền hà. *aor.* --**pajji**.

vyāpajjanā *f.* sự thất bại, sự tức giận, sân hận.

vyāpanna *pp.* của *vyāpajjati* đi sai đường, phiền hà, tức giận, ác ý.

vyāpāda *m.* sân hận, ác tâm, ác cảm.

vyāpāra *m.* công việc, phận sự, việc làm.

vyāpadeti [vi + ā + pad + e] làm hư, làm tức giận.

vyāpārīta của *vyāpāreti* xúi giục, thúc đẩy do.

vyāpita *pp.* của *vyāpeti*.

vyāpeti [vi + ap + e] làm cho đầy đủ, thấm qua, xâm nhập, truyền tin. *aor.* --**esi**. *pr.p.* --**penta**. *abs.* --**petvā**.

vyābādheti [vi + ā + badh + e] làm hại, làm trở ngại, khó khăn. *aor.* --**esi**. *pp.* --**dhita**. *abs.* --**etvā**.

vyābhaṅgī *f.* cán, gọng khiêng đồ đi.

vyāma *m.* một sai tay.

vyāvata *a.* bận rộn, hoạt động, đang bận công việc, chú ý đến.

vyāsatta *a.* dính líu đến, quyến luyến.

vyāharati [vi + ā + har + a] nói chuyện, phát ngôn. *aor.* --**hari**.
pp. **vyāhaṭa**. *abs.* --**ritvā**.

vyūha *m.* một hàng [binh lính], một toán quân.

-S-

sa 1.[= sva trong *Sk*] *a.* của mình, *sehi kammehi* do hành động của mình. 2. thân ngắn của saha, trong chữ kép như *sadevaka*.

sa [= *so*]*nom. sing.* của ta, trong hình thức nam tính là: *sa ve kāsāvam arahati*.

saupādāna *a.* đang bị dính mắc, quuyến luyến vật gì.

saupādisesa *a.* còn sót lại bản thân trong đời này, hữu dư y.

saka *a.* của mình. *m.* thân quuyến. *nt.* của cái, tài sản của mình. -- **mana** *a.* vui thích.

sakañkha *a.*hoài nghi.

sakaṭa *m. nt.* chiếc xe, toa xe. -- **bhāra**, --**vāham**. xe chở đồ nặng. --**vyūha** *m.* một hàng toa xe lửa.

sakaṇṭaka *a.* có gai, gai góc.

sakadāgāmī 3. người đắc quả thánh thứ nhì là Tư đà hàm [chỉ còn tái sanh lên cõi thế gian này một lần nữa].

sakabala *a.* sức lực của mình [sa + kabala] đang có vật thực trong miệng.

sakamma *nt.* phận sự của mình. -- **ka** *a.* tha [động từ]

sakaranīya *a.* người còn phận sự cần phải làm.

sakala *a.* trọn vẹn, tất cả.

sakalikā *f.* miếng đá bén, xương bẻ vụn.

sakāsa *m.* sự lân cận, sự hiện diện, kế cận.

sakicca *nt.* công việc của mình.

sakiñcana *a.* dính líu với công việc thế tục.

sakiṃ *ad.* một lần.

sakīya *a.* của mình.

sakuṇa *m.* loài phi cầm, con chim. --**gghī** *m.* con diều hâu. --**ṇī** *f.* con chim máy.

sakka *a.* có thể, có khả năng.

sakka *m.* người của dòng Thích Ca, chúa Chư Thiên [Đức Trời Đế Thích].

sakkacca *abs.* sửa soạn tốt đẹp, danh dự, tôn kính. --**kārī** 3. Người hành động thận trọng. -- **caṃ** *ad.* Một cách thận trọng, kỹ lưỡng.

sakkata *pp.* của *sakkaroti* danh dự, sự tôn trọng, sự chăm lo, sự chú ý đúng lý.

sakkatta *nt.* phận sự cai quản của Chư Thiên.

sakkatvā *abs.* của *sakkaroti*.

sakkarīyati *pass.* của *sakkaroti*, được tôn kính hay làm vẻ vang. *pr.p.* **riyamāna**

sakkaroti [saṃ + kar + o] làm vẻ vang, tôn kính, tiếp đãi một cách tôn sùng. *aor.* **sakkarī**, *pp.* **sakkata**, *pr.p* --**karonta**, *pt.p.* --**ritabba**, **sakkātabba**, *abs.* **sakkatvā**, **karitvā**, *inf.* -- **karitum**, **sakkātum**.

sakkāya *m.* sự chấp bản thân này. --**diṭṭhi** *f.* kiến thức chấp ngã.

sakkāra *m.* tôn kính.

sakkā *in.* có thể được.

sakkuṇāti [sak + uṇā] có thể được.
aor.--kuṇi. pr.p. --ṇanta. abs.--nitvā.

sakkuṇeyyatta *nt.* sự có thể, có thể.

sakkoti [sak + o] có thể được. *aor. asakkhi. pr.p. sakkonta.*

sakkharā *f.* thủy tinh, sỏi nhỏ.

sakkhali, --likā *f.* một miếng nhỏ, lỗ [tai], vây, cặn cáu, vây cá.

sakkhi *in.* đương đầu với, giáp mặt nhau, trước mắt mình. **--ka, --khī** *a.* sự chứng kiến tận mắt. **--diṭṭha** *a.* thấy rõ tận mắt. **--puṭṭha** được hỏi như bằng chứng.

sakya *a.* thuộc về dòng Thích Ca. **--muni** *m.* Đức Thích Ca Mâu Ni, bậc thiện trí thức của dòng Thích Ca.

sakha, sakhi *m.* người bạn hữu.

sakhitā *f.* tình bằng hữu.

sakhila *a.* từ tế trong lời nói.

sakhya *nt.* tình bằng hữu.

sagabbha *a.* có thai, đang thụ thai.

sagāha *a.* đầy những thú dữ.

sagāmeyya *a.* mưa đá cùng trong một làng.

sagārava *a.* tôn kính. **--vaṃ** *ad.* một cách cung kính. **--vatā** *f.* sự tôn kính.

sagotta *a.* cùng một dòng giống người thân quyến.

sagga *m.* thiên đàng, nơi an vui hạnh phúc. **--kāya** *m.* đại hội Chư Thiên. **--magga** *m.* con đường đi về thiên đàng. **--loka** cõi thiên

đàng. **--samvattanika** *a.* sự đưa đến thiên đàng.

sagguṇa *m.* phẩm vật tốt.

saṅkaḍḍhati [saṃ + kaḍḍh + a] tom góp lời kéo. *aor. --ḍḍhi. abs.--ḍḍitvā.*

saṅkati [sak + ṃ + a] hoài nghi, do dự, không tin chắc. *aor.saṅki. pp. saṅkita. pr.p. --kamāna. abs. sankitvā.*

saṅkanta *pp. của saṅkamati.*

saṅkantati [saṃ + kant + a] cắt đứt chung quanh. *aor. --nti. pp. -tita. abs. --titvā.*

saṅkantika *a.* dời từ chỗ này đến chỗ khác. **--roga** *m.* bệnh truyền nhiễm.

saṅkappa *m.* sự cố ý, lý do, ý định.

saṅkappeti [saṃ + kapp + e] nghĩ vợ vắn, tưởng tượng. *aor. --esi. pp.--pita. abs.--petvā.*

saṅkamati [saṃ + kam + a] giao lại cho, dời từ chỗ này đến chỗ khác, thay đổi. *aor. --kami. pp. saṅkanta. abs. --mitvā; saṅkamma.*

saṅkamana *nt.* cái cầu, ngõ đường đi qua, dời đi từ chỗ này đến chỗ kia.

saṅkampati [saṃ + kamp + a] run rẩy, rung động. *aor. --kampi. pp.--pita. abs. --pitvā.*

saṅkara *a.* chân hạnh phúc, trọn vẹn, hỗn hợp.

saṅkalana *nt.* sự thêm vào, sự thêm góp.

saṅkā *f.* sự hoài nghi, không tin chắc.

saṅkāyati bị hoài nghi, không tin chắc. *aor.* --kāyi. *pp.* --yita.

saṅkāra *m.* rác rến, cặn bã. --kūta *m.* một đồng rác.--coḷa *nt.* vài rách lượm từ đồng rác. --ṭṭhāna *nt.* nơi đổ rác.

saṅkiṇṇa *pp.* của saṅkirati đầy đầy, lẫn lộn, lộn xộn, dơ dáy, không sạch sẽ.

saṅkita *pp.* của saṅkati.

saṅkittana *nt.* sự làm cho hiểu biết, sự tuyên truyền, bố cáo.

saṅkiliṭṭha *pp.* của saṅkilissati, làm cho nhớ bản.

saṅkilissati [saṃ + kiliss + ya] trở nên nhớ bản, không sạch sẽ. *aor.* --lissi. *abs.* --ssitvā.

saṅkilissana *nt.*, --kilesa *m.* sự nhớ bản, phiền não, đau khổ, sự nhớ nhức, sự hãm hiếp.

saṅkilesika *a.* độc hại, làm hư hỏng.

saṅkī *a.* sự hoài nghi, sự ngờ vực.

saṅkiyati *pass.* của saṅkati bị nghi ngờ.

saṅku *m.* nọc, cừ, cột, mũi, đầu nhọn. --patha *m.* con đường phải đi theo với sự trợ giúp của những cây cọc.

saṅkucati [saṃ + kuc + a] trở nên co rút lại, teo lại, cắn răng, nắm tay lại. *aor.* --kuci. *pp.* --kucita. *abs.* --kucitvā

saṅkucana *nt.* sự co rút, teo lại.

saṅkupita *pp.* của saṅkuppatti làm[ai] phần nộ, giận dữ.

saṅkula *a.* đầy, đong đầy.

saṅketa *m. nt.* cái thèo, cái đầu nơi hện hồ, nơi gặp gỡ. --kamma *nt.* sự đang bận việc, lời hứa.

saṅkoca *m.* nhãn mắt, giả vờ, sự làm méo mó, vắn vẹo, sự co rút lại, thâu hẹp lại.

saṅkoceti [saṃ + kuc + e] co rút lại, vắn vẹo. *aor.* --esi. *pp.* --cita.

saṅkopa *m.* sự khuấy rối, sự rung động, chao động.

saṅkha *m.* cái tù và bằng vỏ ốc. --kuṭṭhī *m.* người đang bị đau khổ vì bị ghê. --thāla *m.* cái chậu bằng vỏ ốc. --muṇḍika *nt.* một cách hành phạt, lễ cạo đầu [với nước để vỏ sò].

saṅkhata *pp.* của saṅkharoti điều kiện, sửa lại, phát sanh, sản xuất do nguyên nhân.

saṅkhalikā *f.* dây trời buộc, cột chân lại.

saṅkhaya *m.* sự mất, sự tàn phá, sự đau ngực, lao phổi, sự dùng xài.

saṅkharapa *nt.* sự sửa soạn, sự tu bổ lại, phục hưng lại.

saṅkharoti [saṃ + kar + o] phục hồi lại, sửa soạn, để chung lại. *aor.* --khari. *pp.* --khala. *pr.p.* --kharonta. *abs.* ritvā.

saṅkhā, saṅkhyā *f.* pháp toán, kê số ra, một số, sự định rõ.

saṅkhāta *pp.* thỏa thuận, nhìn nhận, gọi la, tên là.

saṅkhādati [saṃ + khā + a] nhai nhỏ. *aor.* --khādi. *pp.* --dīta. *abs.* --ditvā.

saṅkhāna *nt.* toán pháp, sự đếm.

saṅkhāya *abs.* của saṅkhāti, đã suy xét, cân nhắc kỹ lưỡng hay phân biệt.

saṅkhāra *m.* điều kiện tất yếu, vật cấu tạo, hệ số tinh thần, pháp hữu vi. --kkhandha *m.* hành uẩn. --dukka *nt.* sự khổ não về vật chất. --loka *m.* sự tạo hóa toàn diện trên vũ trụ.

saṅkhitta *pp.* của saṅkhipati.

saṅkhipati [saṃ + khip + a] thu gọn lại, co rút lại, tóm lại, rút ngắn lại, xếp lại. *aor.* --khipi. *pr.p.* --panta, --pāmāna. *pt.p.* --pitabba. *abs.* --pitvā. *inf.* --pitum.

saṅkhubhati [saṃ + khubh + a] bị xao động, khuấy động. *aor.* --bhi. *pp.* bhita. *abs.* --bhitvā. --bhana *nt.* sự khuấy động, sự xao động.

saṅkhepa *m.* sự thu rút ngắn lại. *nt.* rút ra, gom lại một đồng, kế toán gom lại.

saṅkheyya *a.* có thể làm toán được.

saṅkhobha *m.* sự phiến động, náo loạn, sự ồn ào.

saṅkhobheti [saṃ + khubh + e] khuấy rối, dấy động, lật ngược lại, làm đảo lộn. *aor.* --esi. *pp.* --bhita. *pr.p.* --bhenta. *abs.* --bhetvā.

saṅga *m.* sự bám núu, sự dính líu, sự quyến luyến.

saṅgacchati [saṃ + gam + a] gặp nhau, tụ chung lại. *aor.* --echi. *pp.* saṅgala. *abs.* saṅgantvā, họp nhau.

saṅgaṇikā *f.* sự hội họp, công ty. --rāma, --rata *a.* vui thích trong hội. --rāmata *f.* sự vui thích trong bè đảng, bậu bạn.

saṅgaṇhāti [saṃ + gaḥ + ṇhā] đối đãi từ tế, biên soạn, tom góp. *aor.* --gaṇhi. *pr.p.* --gaṇhanta. *pp.* --gahita. *abs.* --gahetvā, saṅgayha.

saṅgāma *m.* sự chiến đấu, chiến trận. --māvacara *a.* thường ở chiến địa.

saṅgati *f.* hiệp hội công ty.

saṅgāmeti chiến đấu, xung đột, đánh nhau tại chiến trường. *aor.* --esi. *pp.* --mita. *abs.* --metvā.

saṅgāyati [saṃ + gā + ya] ca, hát, diễn thữ một tuồng hát. *aor.* --gāyi. *pp.* saṅgīta. *abs.* --gāyitvā.

saṅgāha *m.* thu thập, tom góp lại. --ka *3.* người thu thập, biên soạn, tiếp độ từ tế. *m.* người đánh xe.

saṅgīta *pp.* của saṅgāyati ca hát, phát biểu, ngâm nga.

saṅgīti *f.* thuật lại, sự cu hội của các vị tỳ khuru để giải quyết nhiều vấn đề về giáo pháp, kết tập kinh luật lại. --kāra *m.* người trưởng lão triệu tập đại hội.

saṅgha *m.* tăng chúng, sự tụ hội tăng chúng, Tăng bảo. --**kamma** tăng sự. --**gata** *a.* đi vào hay là tặng cho giáo hội tăng già. --**tthera** bậc trưởng lão trong chư tăng. --**bhatta** *nt.* vật thực dâng đến chư tăng. --**bheda** *m.* sự chia rẽ tăng chúng. --**mānaka** *a.* tôn sùng đến chư tăng.

saṅghaṭeti [saṃ + ghaṭ + e] nhập chúng, theo ở chung nhau. *aor.* -**esi**, *pp.* --**ṭita**. *abs.* --**ṭetvā**.

saṅghaṭṭana *nt.* tiếp xúc thân mật, đánh ngã.

saṅghaṭṭeti [saṃ + ghaṭṭ + e] đụng phải, khiêu khích bằng cách ngón ăn. *aor.* --**esi**. *pp.* --**ṭṭita**. *abs.* -- **ṭetvā**.

saṅghāṭa *m.* sự nổi nhau, sự nổi ráp lại, cái bè.

saṅghāṭi *f.* y tăng-già-lê [2 lớp] của vị tỷ khuru.

saṅghāta *m.* sự đánh nhau, sự tróc ngón tay, sự cắn tấp người nào, sự tích trữ.

saṅghika *a.* thuộc về chư tăng.

saṅghī *3.* một đồng bông.

saṅghuṭṭha *pp.* của *saṅghoseti* sự vang dội [tiếng], sự reo hò, hoan hô.

sacitta *nt.* biến thành của mình. --**ka** *a.* làm việc gì với sự có ý.

sace *in.* nếu.

sacetana *a.* có ý, có sinh khí.

sacca *nt.* chân lý, sự thật. *adj.* thật, thật tế, đúng theo chân lý. --**kiriya** *f.* nguyện vọng, thể quyết.--**paṭivedha**, --

ābhisamaya *m.* sự hiểu biết hay giác ngộ đúng theo chân lý. --**vācā** *f.* lời chân thật. --**vādī** *3.* người nói lời chân thật. --**sandha** *a.* chắc chắn, đáng tin cậy.

saccakāra *m.* lời hứa, sự phê chuẩn trả tiền trước.

saccāpeti bị trói buộc bởi lời thề, lời hứa, cầu khẩn. *aor.* --**esi**. *pp.* --**pita**.

sacchikaraṇa *nt.* sự làm cho thấu rõ, sự kết quả được, sự đã kinh nghiệm. --**raṇīya** *a.* đáng, nên được thành tựu.

sacchikaroti [sacchi + kar + o] được thành tựu, tự mình đã kinh nghiệm. *aor.* --**kari**. *pp.* --**kata**. *pr.p.* --**karonta**. *pt.p.* **kātabba**. *abs.* -- **katvā**. --**karitvā**. *inf.* -- **kātum**, -- **kāritum**.

sacchikiriyā *f.* như sacchikarana.

sajati [saj+a] ôm vào, vào hội. *aor.* **saji**. *pr.p.* **sajamāna**. *abs.* **sajitvā**.

sajana *nt.* như parissajana.

sajana *m.* bà con, thân quyến, người thuộc về của mình.

sajātika *a.* cùng một nòi giống hay là cùng một nước.

sajīva *a.* còn sinh khí, còn hiện tiền.

sajotibhūta *a.* lên ngọn [lửa] sáng rực, chiếu sáng.

sajjati [saj+ya] bám nú vào, bị dính lú vào, bị quyến luyến. *aor.* **sajji**. *pp.* **saṭṭha**. *pr.p.* **sajjamāna**. *abs.* **sajjitvā**.

sajjana *nt.* sự quyn luyện, sự trang trí, sự sửa soạn trang hoàng.

sajjana *m.* người đạo đức.

sajjita *pp.* của *sajjeti*.

sajju *in.* đồng thời, liền khi ấy, tốc lực mau lẹ, cùng trong một lúc. – **kam** *ad.* mau chóng.

sajjulasa *m.* nhựa cây, nhựa thông.

sajjeti [saj + e] sửa soạn, làm cho đây, trang trí. *aor.* --**esi.** *pr.p.* --**jenta.** *abs.* --**jetvā, sajjiya.**

sajjhāya *m.* sự học hỏi, nghe lại.

sajjhāyati [sam + jhā + ya] kể lại, thuật lại, đọc lại, học hỏi. *aor.* – **āyi.** *pp.* --**yita.** *abs.* --**yitvā.** *pr.p.* – **yamāna.**

sajjhāyanā *f.* sự đọc lại, sự học hỏi.

sajjhu *nt.* bạc [kim khí]. --**maya** *a.* làm bằng bạc.

sañcaya *m.* sự tích trữ, một số nhiều.

sañcaraṇa *nt.* đi lang thang, đi ta bà.

sañcarati [sam + car + a] đi lang thang, đi ta bà, dòi đi, thường tới lui lai vãng. *aor.* --**cari.** *pp.* **carita.** *pr.p.* **caranta.** *abs.* --**ritvā.**

sañcalati [sam + cal + a] không vững chắc, hay xao động. *aor.* --**cali.** *pp.* --**calita.**

sañcalana *nt.* sự chao động.

sañcāra *m.* sự hoạt động, dòi đi, sự đi ta bà, sự đi qua. --**ṇa** *nt.* sai biểu hành động hay dòi đi.

sañcāreti *caus.* của *sañcatati* sai, biểu đi tản, dòi đi. *aor.* --**esi.** *pp.* --**rita.** *abs.* --**retvā.**

sañcicca *in.* với sự cố ý, ý định, một cách phân biệt, đặc biệt.

sañcita *pp.* của *sañcīnata.*

sañcinana *nt.* sự tích trữ.

sañcināti [sam + ci + nā] tích trữ, *aor.* --**cini.** *pr.p.* --**nanta.** *abs.* --**nitvā.**

sañcunṇeti [sam + cunṇ + e] nghiền nát làm thành bột. *aor.* --**esi.** *pp.* --**nitā.** *abs.* --**netvā.**

sañcetanā *f.* cố ý, cố chủ tâm. --**tanika** *a.* cố ý.

sañceteti [sam + cet + e] suy nghĩ, tìm phương kế. *aor.* --**esi.** *abs.* --**tetvā.**

sañcodita *pp.* của *sañcodeti* bị kích thích, bấn khoăn, lo lắng, bị xúi dục.

sañchanna *pp.* của *sañchādeti* che đầy với, đầy đủ.

sañchādeti [sam + chad + e] che, đây, lợp lên [nhà]. *aor.* --**esi.** *pp.* --**dita.** *abs.* --**detvā.**

sañchindati [sam + chid + ṃ + a] cắt đứt, phá tan, phá hoại. *aor.* --**ndi,** *pp.* --**chinna.** *abs.* --**nditvā.**

sañjagghati [sam + jaggh + a] cười nhạo báng. *aor.* --**ghi.** *abs.* – **ghitvā.** *ger.* --**ghana.**

sañjanana *nt.* sự sản xuất. *adj.* sản xuất, làm ra.

sañjaneti [saṃ + jan + e] sản xuất, làm cho phát sanh ra, đem đến. *aor.* --**esi**. *pp.* --**janita**. *abs.* --**netvā**.

sañjata *pp.* của *sañjāyati*, sanh ra, nổi lên.

sañjāti *f.* sự sanh, căn nguyên, kết cuộc.

sañjanana *nt.* sự hiểu biết, sự tư tưởng.

sañjanāti [saṃ + nā + nā] nhìn nhận, nhận thức, được biết, hiểu rõ, tư tưởng. *aor.* --**jāni**, *abs.* **jānitvā**. *pr.p.* --**jānanta**.

sañjāyati [saṃ + jan + ya] được sanh ra hay sản xuất. *aor.* --**yāti**. **sañjata**, *pr.p.* --**yamāna**. *abs.* --**yitvā**.

sañjivana *a.* sống lại, còn sống.

sañjhā *f.* buổi tối --**ghaṇa** *m.* mây chiều tối. --**tapa** *m.* trời chiều [gần tối]

saññatta, --**sannāpita** *pp.* xúi, khuyên [ai làm việc gì] nói qua việc ấy, thuyết phục

saññatti *f.* sự thông tin, sự làm cho dụ.

saññā *f.* tư tưởng, cảm giác, dấu hiệu, tên, sự nhận thức, thái độ cử chỉ. --**kkhandha** *m.* tường uẩn. --**paka** 3. người làm cho hiểu biết. --**pana** *nt.* thuyết phục, làm cho hiểu rõ, làm cho tin.

saññāṇa *nt.* một dấu, dấu hiệu.

saññāpeti [saṃ + nā + āpe] làm cho hiểu biết, làm cho tin. *aor.* -**esi**. *pp.* --**pita**. *abs.* --**petvā**.

saññita *a.* gọi như vậy, có tên là.

saññī *a.* có tâm, có tư tưởng, còn hiểu biết.

saṭṭhi *f.* số 60. --**hāyana** *a.* già 60 tuổi thọ.

saṭṭhum *inf.* dứt bỏ, giải tán.

saṭṭha *a.* nghệ thuật, có gian lận, lường gạt. --**tā** *f.* nghệ thuật.

saṇati [saṃ + e] làm vang dội, làm thành tiếng.

saṇṭhapana *nt.* sự thành lập, sự hòa giải, sự điều chỉnh.

saṇṭhāpeti [saṃ + thā + āpe] giải quyết, hòa giải, điều chỉnh, thành lập. *aor.* --**esi**. *abs.* --**petvā**.

saṇṭhahana *nt.* tạm nghỉ, giải khuây, còn tồn tại.

saṇṭhāti [saṃ + thā + a] còn lại, còn đứng yên, được thành lập. *aor.* --**thāsi**. *abs.* --**thahitvā**. *pr.p.* --**thahanta**.

saṇṭhāna *nt.* địa vị, hình thức, kiêu.

saṇṭhita *nt. pp.* của *saṇṭhāti* thành lập, đã có chỗ ở.

saṇṭhiti *f.* chắc vững, chắc chắn, sự cư trú.

saṇḍa *m.* chòm cây, cụm, chùm, bó, đám đông.

saṇḍāsa *m.* kèm, cán cưa, cái nhíp nhỏ, cái gấp.

saṇha *a.* mềm, mềm mại, tế nhị, tốt, ngon nhất. --**karanī** *f.* dụng cụ làm cho láng trơn, đá nghiền nát.

saṇheti [saṃ + e] nghiền nát, xay thành bột, làm cho láng, chải rap

xuống. *aor.* --**esi.** *pp.* **sañhita.**
abs. --**hetvā.**
sata *a.* chú tâm, có ý ghi nhớ.
sata *nt.* một trăm. --**ka** *nt.* nhóm
 của một trăm. --**kkaku** *a.* có 100
 mây chiếu sáng. --**kkhattum** *ad.*
 100 lần. --**dhā** *ad.* trong 100
 phương cách đường lối. --**pāka**
nt. [dầu] nấu lọc bằng trăm lần.-
puññalakkahaṇa *a.* có dấu
 hiệu rất nhiều của phước đức. --
porisa *a.* chiều cao lối 100
 người. --**sahassa** *nt.* một trăm
 ngàn.
satata *a.* thường, liên tục. --**taṃ**
ad. một cách tiếp tục, liên tiếp,
 thường thường.
satapatta *nt.* hoa sen. *m.* chim gỗ
 kiến.
satapadī *m.* động vật có nhiều
 chân [con rít].
satamūlī *m.* cây măng tây.
sataraṃsī *m.* mặt trời.
sati *f.* sự ghi nhớ, sự chú tâm. --
ndriya *nt.* tín căn. --**paṭṭhāna** *nt.*
 áp dụng sự ghi nhớ [niệm xứ] --
mantu *a.* có sự ghi nhớ, chú ý.
sampajañña *nt.* sự ghi nhớ và biết
 mình.
sambojjhaṅga *m.* bỏ đê niệm,
 phần niệm để được giác ngộ.
samma, **sammoha** *m.* quên
 mình, sự quên mất.
satekiccha *a.* có thể trị được, tha
 thứ được.
satta *m.* chúng sinh, sinh vật.

satta *a.* số 7. --**ka** *nt.* một nhóm 7.
 --**kkhattum** *ad.* 7 lần. --**guṇa** *a.*
 có 7 lần, 7 điều. --**tanti** *a.* có 7
 dây. --**tantimatta** *a.* cao lối 7 cây
 thốt nốt [bằng cây dừa]. --**timsā**
f. số 37. --**paññī** *m.* cây scholaris,
 là có 7 chia. --**bhūmaka** *a.* có 7
 tầng lầu. --**ratta** *nt.* 7 đêm, một
 tuần lễ. --**rasa.** --**dasa** 3. số 17. -
vassika *a.* 7 tuổi. --**vīsati** *f.* số
 27. --**saṭṭhi** *f.* số 67. --**sattati** *f.* số
 77.
sattaratana *nt.* thất bửu, 7 món
 báu là: vàng, ngọc ru bi, san hô,
 ngọc trai, kim cương, ngọc bích.
sattati *f.* số 70
sattama *a.* thuộc về thứ bảy. --**mī**
f. ngày thứ bảy, cách thứ bảy
 trong văn phạm phân từ.
sattāha *nt.* một tuần, 7 ngày.
satti *f.* khả năng, sức mạnh, quyền
 hành, dao găm, giáo, thương,
 lao.
sūla *nt.* cán giáo.
sattu *m.* quân địch, bột khô. --
bhastā *f.* túi da đầy bột khô.
sattha *nt.* khoa học, nghệ thuật, kỹ
 thuật, cái dao, giáo thương, học
 thức. *m.* một đoàn xe hay bộ
 hành họp nhau lại đi qua chỗ
 nguy hiểm [sa mạc]. --**ka** *nt.* dao
 nhỏ. --**kammant.** nghệ thuật mổ
 xẻ.--**kavāta** *m.* đau như cắt. --
gamanīya *a.* con đường phải đi
 qua bằng đoàn xe hay bộ hành. -
vāha *m.* người hướng dẫn đoàn
 lữ hành.
satthi *f.* bắp vế.

satthu *m.* thầy tổ, Đức Phật.
sadattha *m.* hạnh phúc của mình.
sadana *nt.* cái nhà.
sadara *a.* hơi buồn phiền, bực bội.
sadasa *a.* với đường viền, tua, mép.
sadassa *m.* ngựa tốt, ngựa hay.
sadā *ad.* luôn luôn, thường thường. --**tana** *a.* trường cừu.
sadāra *m.* vợ của mình, bà xã nhà.
sadisa *a.* ngang nhau, bằng nhau, giống nhau, như nhau. --**tta** *nt.* sự bằng nhau, giống nhau.
sadevaka *a.* luôn cả Chư Thiên.
sadda *m.* tiếng, lời nói, tiếng động. --**ttha** *m.* nghĩa của tiếng nói. --**vidū** người hiểu ý nghĩa của các tiếng khác nhau. --**vedhī** *m.* người bán bằng tiếng động.
sattha *nt.* văn phạm, nghệ thuật của lời nói.
saddala *m.* chỗ cỏ mới mọc đầy.
saddahati [saṃ + dhā + a] tin tưởng, có đức tin. *aor.* --**dahi**. *pp.* --**dahita**. *pr.p.* --**hanta**, **hāna**. *abs.* --**hitvā**. *pr.p.* --**hitabba**.
saddahana *nt.*, --**nā** *f.* sự tin tưởng, sự tin cậy.
saddāyati làm thành tiếng, la lớn lên. *aor.* --**dāyi**. *abs.* --**dāyitvā**. *pr.p.* --**amāna**.
saddūla *m.* con heo, con báo.
satī *f.* phụ nữ còn trinh, trong sạch.
saddha *a.* tin tưởng, tin cậy, sùng đạo.

saddhamma *m.* giáo pháp chân chánh.
saddhā *f.* đức tin, sùng mộ, thành tín. --**tabba** *pt.p.* nên, đáng tin cậy. --**deyya** *a.* ban tặng một đức tin. --**yika** *a.* đáng tin cậy. --**lū** *a.* sùng kính quá độ. --**dhana** *nt.* đức tin là cửa báu.
saddhivihārika, --**vihārī** *3.* ở chung nhau một chỗ, tỳ khuru ở hầu hạ thầy.
saddhiṃ *in.* với cùng, chung nhau. --**cara** *a.* cùng đi đường, người đi theo sau [đệ tử].
sadhana *a.* giàu có, nhiều của cải.
sanantana *a.* đời đời, giá cũ, đầu tiên.
sanābhika *a.* có gian giữa, đùm, trục [xe].
santa *pp.* của *sammati* yên tịnh, thái bình, mệt mỏi, mệt nhọc. *adj.* hiện tại. *m.* người đức hạnh. --**kāya** *a.* thân yên lặng. --**tara** *a.* càng yên lặng. --**mānasa** *a.* tính thân yên tịnh. --**bhāya** *m.* sự yên lặng.
santaka *a.* của mình. *nt.* của cái [sa + antaka] có giới hạn.
santajjeti [saṃ + taji + e] làm cho sợ, hăm dọa. *aor.* --**esi**. *pp.* --**jita**. *pr.p.* --**jenta**, --**jayamāna**. *abs.* --**jetvā**.
santataṃ *ad.* như *satataṃ*.
santati *f.* sự liên tục, sự kéo dài, truyền thống, sự liên tiếp mãi mãi.
santatta *pp.* của *santappati*.

santappati [saṃ + tap + ya] buồn rầu, đau khổ, bị chọc tức. *aor.* --**ppi**. *pr.p.* --**pamāna**.

santappita *pp.* của *santappeti*.

santappeti [saṃ + tapp + e] vừa lòng, được thỏa mãn. *aor.* --**esi**. *pr.p.* --**pita**. *abs.* --**petvā**, **santappiya**.

santarabāhira *a.* với bên trong và bên ngoài. --**raṃ** *ad.* bên trong và bên ngoài.

santarati [saṃ + tar + a] gấp rút, đi thật nhanh. *aor.* --**tari**. *pr.p.* --**ramāna**.

santasati [saṃ + tas + a] sợ sệt, bị kinh sợ, bị khuấy rối. *aor.* --**tasi**. *pp.* --**tasita**. *pr.p.* --**tasanta**. *abs.* --**sitvā**.

santāna *nt.* sự liên tục, sự liên tiếp, con nhện, con cháu tiếp nối.

santāpa *m.* sự nóng, sự đau khổ, sự buồn rầu.

santāpeti [saṃ + tap + e] làm cho nóng, thiêu đốt, làm khô [ai]. *aor.* --**esi**. *pp.* --**pita**. *abs.* --**petvā**.

santāsa *m.* sự sợ sệt, sự run rẩy, ghê tởm. --**sī** *a.* sự run sợ, kinh khủng.

santi *f.* sự thanh bình, sự yên tĩnh, sự vắng lặng. --**kamma** *nt.* sự thanh bình, sự hành động cho êm dịu. --**pada** *nt.* trạng thái yên lặng.

santika *a.* gần, kề cận, hiện diện. -**kāvaca** *a.* giữ gìn cho gần, thân mật.

santiṭṭhati [saṃ + thā + a] đứng yên, yên lặng còn dư lại, định lại một chỗ

santīraṇa *nt.* sự tầm kiếm.

santuṭṭha *pp.* của *santussati* vừa lòng, vui thích thỏa mãn. --**tā** *f.* trạng thái của sự bằng lòng, tri túc.

santuṭṭhi *f.* sự thỏa mãn, tri túc, bằng lòng, vui thích.

santusita như *santuṭṭha*.

santussaka *a.* bằng lòng, vui vẻ. -**sana** *nt.* sự vui thích, vừa ý.

santussati [saṃ + tus + ya] được vừa lòng, vui thích, an vui. *aor.* --**ssi**. *pr.p.* --**samāna**.

santosa *m.* sự vui vẻ, sự vui lòng.

santhata *pp.* của *santharati* che đầy với, trải ra. *nt.* một tấm vải hay chiếu.

santhambheti [saṃ + thambh + e] làm cho cứng, tê cứng. *aor.* --**esi**. *pp.* --**bhita**. *abs.* --**bhetvā**.

santhambhanā *f.* sự làm cho cứng, rắn.

santhara *m.* chiếc chiếu, vật che đầy, vải trải giường. --**ṇa** *nt.* sự trải ra, sự che đầy với.

santharati [saṃ + thar + a] trải ra, che đầy với, vải, trải lên. *aor.* **thari**. *abs.* --**tharivā**. *caus.* **santharāpeti**.

santhava *m.* sự làm quen, sự thân mật, sự giao hoan, giao hợp.

santhāgāra *m., nt.* phòng hội đồng, phòng nhỏ.

santhāra *m.* sự che đậy, trải phủ lên sân nhà.

santhuta *pp.* của *santhaveti* làm quen, thân thuộc, quen thuộc.

sanda *a.* dày, đặc lại. *m.* sự chảy tràn. --**cchāya** *a.* có bóng mát dày đặc.

sandati [sand + a] chảy tràn. *aor.*

sandi. *pp.* **sandita.** *abs.* --**ditvā.** *pr.p.* --**damāna.**

sandassaka 3. người chỉ dạy, giáo hóa. --**sana** *nt.* sự giáo hóa, chỉ dạy, chỉ ra. --**ssiyamāna** *a.* được chỉ dạy hay chỉ ra cho.

saṃdasseti [saṃ+dis+e] chỉ ra, giải thích. *aor.* --**esi.** *pp.* --**sita.** *abs.* --**setvā.**

sandahati [saṃ + dhā + a] liên hợp, thống nhất, thích hợp. *aor.* --**dahi.** *pp.* --**hita.** *abs.* --**hitvā.**

sandahana *nt.* dây xích, dây buộc [dắt ngựa].

sandāleti [saṃ + dāl + e] làm bẽ, gãy, đập bẽ, bẽ gãy. *aor.* --**esi.** *pp.* --**lita.** *abs.* --**letvā.**

sandiṭṭha *pp.* của *sandissati* thấy nhau. *m.* bạn hữu.

sandiṭṭhika *a.* thấy được, thuộc về đời này.

sandita *pp.* của *sandati* chảy tràn, cột dây.

sandiddha *pp.* thoa thuốc độc.

sandissati [saṃ + dis + ya] thấy được, hiện lên rõ rệt, ưng thuận với. *pr.p.* --**samanā.**

sandiṇana *nt.*, --**nā** *f.* sự thấp sáng lên, sự làm cho rõ rệt.

sandipeti [saṃ + dip + e] đốt sáng lên, làm cho rõ lên. *aor.* --**esi.** *pp.* --**pita.** *abs.* --**petvā.**

sandesa *m.* một bức thông điệp, một lá thư, hồ sơ viết bằng chữ. -

-hara *m.* người mang thông điệp hay sứ giả. --**sāgara** *nt.* nhà bưu điện.

sandeha *m.* sự nghi ngờ, chính bản thân.

sandoha *m.* một đồng, một số nhiều.

sandhana *nt.* tài sản của mình.

sandhamati [saṃ + dham + a] thổi, quạt. *aor.* --**dhami.** *abs.* --**mitvā**

sandhātu *m.* người giảng hòa, người hòa giải.

sandhāna sự kết hợp, sự hòa giải.

sandhāya *abs.* của *sandahati* có sự hòa hợp. *in.* trong sự liên hệ đến, vì việc ấy.

sandhāraka *a.* chịu đựng, hạn chế. --**raṇa** *nt.* sự chặn đứng, sự chịu thiệt hại.

sandhāreti [saṃ + dhar + e] chịu đựng, mang, cầm, chặn đứng, nâng đỡ, ngăn cầm lại. *aor.* --**esi.** *pp.* --**rita.** *abs.* --**retvā.** *pr.p.* --**renta.**

sandhāvati [saṃ + dhāv + a] chạy ngang qua, di dân. *aor.* **āvī.** *pp.* --**vita.** *abs.* --**vitvā.** *pr.p.* --**vanta.** --**vamāna.**

sandhi *f.* sự nối lại, hợp lại, sự ưng thuận, sự liên tục, sự nối tiếp cho êm tai. --**cchedeka** *a.* người có thể cắt tay vận máy bơm nước

- trong nhà. **--mukha** *nt.* sự mở bẻ khóa trong nhà.
- sandhīyati** *pp.* của *sandhāti* bị liên hệ, được tiếp nối, để chung lại. *aor.* **--dhīyī.**
- sandhūpāyati** [saṃ + dhūp + āya] phun, tung khói ra. *aor.* **--pāyī.** *abs.* **--yitvā.**
- sandhūpeti** [saṃ + dhūp + e] lên hơi, phát hơi ra. *aor.* **--esi.** *pp.* **--pīta.** *abs.* **--petvā.**
- sandhovati** như *dhovati.*
- sannaddha** *pp.* của *sannayhati.*
- sannayhati** [saṃ + nah + ya] buộc tỳ võ trang, bày binh bố trận. *aor.* **--yhi.** *abs.* **--hitvā, --nayha.**
- sannāha** *m.* áo giáp, cột chung lại.
- sannikaṭṭha** *nt.* sự lân cận, gần nhau.
- sannikāsa** *a.* giống nhau, nhìn in như nhau.
- sannicaya** *m.* sự tích trữ, sự chứa đồ để sửa nhà trong hàng rào ván.
- sannicita** *pp.* tích trữ, chứa chất.
- sanniṭṭhāna** *nt.* tóm luận, chứng chắc.
- sannidhāna** *nt.* gần bên, kế cận, chứa đựng, để dành.
- sannidhi** *m.* sự cất giữ chứa đồ. **--kāraka** 3. người để dành, cất đồ trong kho. **--kata** *a.* chất chứa.
- sannipatati** [saṃ + ni + pat + a] tụ hội, hội họp lại. *aor.* **--pati.** *pp.* **--patita.** *abs.* **--titvā.** *pr.p.* **--patanta.**
- sannipāta** *m.* sự hội họp, tụ hội, sự dính nhau về chất nước trong cơ thể [dịch chất]. **--pātika.** do kết quả từ sự dính liền [thủy dịch trấp]. **--patana** *nt.* gọi chung lại, sự triệu tập.
- sannipāteti** [saṃ + ni + pat + e] triệu tập, kêu lại để hội họp. *aor.* **--esi.** *pp.* **--pātita.** *abs.* **--tetvā.**
- sannibha** *a.* sự giống nhau.
- sannirumbhana** *nt.* sự thắng lại, sự chặn đứng, sự bót ra, khóa lại, cản trở. *aor.* **--esi.** *pp.* **--bhita.** *abs.* **--bhetvā.**
- sannivasati** [saṃ + ni + vas + a] sống chung nhau. *aor.* **--vasi.**
- sannivāreti** [saṃ + ni + var + e] chặn đứng, ngăn cản. *aor.* **esi.** *abs.* **--retvā.**
- sannivāsa** *m.* sự hội họp, ở chung nhau.
- sannivesa** *m.* sự cư ngụ, sự đóng trại.
- sannisinna** *pp.* của *sannisīdati.*
- sannisīdati** [saṃ + ni + sad + a] cư ngụ, êm lạng, trở nên vắng vẻ. *aor.* **--sidi.** *abs.* **--ditvā.**
- sannissita** *a.* liên quan với, căn cứ trên.
- sannihita** *pp.* để xuống, sắp xếp, đặt để.
- sanneti** [saṃ + ni + e] trộn lộn, nhồi nhào, đấm bóp. *aor.* **--esi.** *pp.* **sannita.** *abs.* **sannetvā.**
- sapajāpatika** *a.* với vợ mình.

sapati [sap + a] thề, nguyện, chửi rủa. *aor.* **sapi.** *pp.* **sapita.** *abs.* **sapitvā.**

sapatta *m.* sự kình chống, kẻ thù. *adj.* thù địch.

sapattabhāra *a.* chỉ có cặp cánh là gánh nặng của mình.

sapatī *f.* cùng một chồng [2 vợ một chồng].

sapatha *m.* một lời thề.

sapadāna *a.* liên tiếp. --**naṃ** *ad.* không có gián đoạn, liên tục. --**cārikā** *f.* người đi xin ăn [tỳ khuru] liên tục mỗi nhà, không bỏ nhà nào

sapadi *in.* lập tức, đồng thời.

sapāka, sopākā *m.* người dê hèn, hạ tiện, ăn thịt chó.

sappa *m.* con rắn. --**potaka** *m.* rắn còn nhỏ, rắn con.

sappaccaya *a.* có nguyên nhân, có điều kiện.

sappañña khôn ngoan, trí thức.

sappaṭigha *a.* nguy hiểm, có hại.

sappati [sapp + a] bò, trườn, dây leo. *aor.* **sappi.**

sappana *nt.* sự bò, trườn, leo.

sappāṇaka *a.* có chứa đựng sinh mạng.

sappāya *a.* thuận lợi, có lợi ích, bổ khỏe, hợp vệ sinh. --**tā** *f.* sự bổ khỏe.

sappi *nt.* sữa chua, bơ còn trong.

sappitika *a.* luôn có sự vui thích.

sapharī *f.* cá thát lát.

saphala *a.* có sự ban thưởng của nó, có trái, có cây sanh quả.

sabala *a.* mạnh, lóm đóm, có nhiều màu sắc.

sabba *a.* tất cả, mỗi mỗi, toàn vẹn, trọn cả. --**kaṇiṭṭha** *a.* trẻ hay nhỏ nhất. --**kammika** *a.* [bộ trưởng] làm tất cả mọi việc. --**ññū.** --

vidū *a.* toàn giác, hiểu biết tất cả. *m.* bậc toàn giác. --**ññutā** *f.* sự hiểu biết tất cả. --**ṭṭhaka** *a.* gồm có 8 trong mỗi loại. --**tthaka** *a.* có liên quan tới tất cả mọi việc. --

paṭhama *a.* trước nhất. --**paṭhamamaṃ** *ad.* trước tiên, sớm hơn hết. --**sata** *a.* gồm có 100 mỗi phần. --**sovaṇṇa** *a.* làm toàn bằng vàng. --**ssa** *nt.* toàn của cải của mình. --**ssaharaṇa** *nt.* sự tịch thu tất cả tài sản của mình.

sabbato *in.* từ mỗi phía, trong mọi sự tôn kính.

sabbattha, sabbatra *ad.* mọi nơi

sabbathā *ad.* trong mọi cách.

sabbadā *ad.* luôn luôn, mỗi ngày.

sabbadhi *ad.* khắp mọi nơi.

sabbaso *ad.* trọn cả, trong mọi sự tôn kính.

sabbhi [theo sk thì với bậc trí thức, thì theo pāli có khi là *adj.*] bậc có đức hạnh.

sabrahmaka *a.* gồm luôn cả cõi Phạm Thiên.

sabrahmacārī *m.* thầy tu, bậc tu hành theo phạm hạnh.

sabhaggata *a.* đến dự hội nghị.

sabhā *f.* sự hội hiệp, phòng hội, cuộc hội nghị.

sabhāga *a.* chung cả, công cộng, cùng trong một quần khu, một ban. --**ṭṭhāna** *nt.* nơi thuận tiện. -
-vuttī *a.* đang sống trong cách lịch sự, phong nhã với nhau.

sabhāva *m.* thiên nhiên, tự nhiên, điều kiện thực tế, sự sắp đặt chính đốn. --**dhamma** *m.* qui tắc thiên nhiên.

sambojana *a.* [sa + bhojana], với thực phẩm [sa + bho + jana] nơi chỉ có một cặp vợ chồng, chữ thứ hai ở trong Tạng luật.

sama *a.* như vậy, bằng nhau, bằng cỡ, giống nhau; *m.* sự yên lặng thanh tịnh. --**ka** *a.* bằng nhau, giống nhau, như nhau. --**maṃ** *ad.* một cách y như vậy, bằng nhau vậy. --**mena** *ad.* một cách đứng đắn, không tư vị.

samagga *a.* được hòa hợp, hợp nhất. --**kaṛaṇa** *nt.* làm cho hòa bình. --**tta** *nt.* sự ưng thuận, thỏa thuận nhau, được hòa hợp lại. --
rata, --**ārāma** *a.* vui thích trong sự hòa hợp.

samaṅgitā *f.* sự việc được ưu đãi.

samaṅgī, --**gībhūta** *a.* ban cho, phú cho được có.

samacariyā *f.* sự sống trong tinh thần yên tịnh.

samacitta *a.* có tâm trung bình, tâm xả. --**tā** *f.* tâm bình thân.

samajātika *a.* cùng một dòng giống.

samajja *nt.* sự diển tuồng, sự tụ hội trong cuộc lễ. --**ṭṭhāna** *nt.*

kịch trường. --**ābhicaraṇa** *nt.* đi coi các cuộc lễ, hội chợ.

samaññā *f.* sự chỉ định, sự chọn. -
-ñāta *a.* chỉ định, chọn lựa.

samaṇa *m.* bậc sa môn, bậc yên lặng. --**kuttika** *m.* thầy tu giả dối. --**ṇī** *f.* nữ tu sĩ, nữ sa môn. --
ṇuddesa *m.* ông Sa di.

samatā *f.* sự bình đẳng, như nhau, trạng thái đạo đức.

samatikkanta *pp.* của *samatikkamati*.

samatikkama *m.* --**mana** *nt.* vượt quá, chế ngự, thắng qua

samatikkamati [saṃ + ati + kam + a] vượt qua, dò đi, qua giới hạn. *aor.* --**kami**. *abs.* --
kamitvā.

samatittika *a.* đầy hy vọng.

samativattati [saṃ + ali + vat + a] vượt qua, chế ngự, thoát qua khỏi. *aor.* --**vatti**. *pp.* --**vatta**. --
vattita.

samatta *a.* đầy đủ, toàn vẹn.

samattā *nt.* như samatā.

samattha *a.* có thể, khéo léo. --**tā** *f.* sự có thể, tài năng, khả năng.

samatha *m.* sự yên lặng, sự thanh vắng, sự tịnh tâm, sự giải quyết những câu hỏi hợp lệ. --**bhāvanā** *f.* phương thế để tập trung tư tưởng [thiền an chỉ].

samadhigacchati [saṃ + adhi + gam + a] đạt được, hiểu rõ ràng, *aor.* --**cehi**. *pp.* --**gata**. *abs.* --
gantvā.

samanantara *a.* tức thì, gần như, --**tarā** *ad.* kế liền sau đó.

samanugāhati [saṃ + anu + gah + a] hỏi về lý lẽ, nguyên do. *aor.* **gāhi**, *abs.* --**gāhitvā**.

samanuñña *a.* chấp thuận, bằng lòng. --**ññā** *f.* sự chấp thuận. --**ñāta** *a.* chấp thuận, cho phép.

samanupassati [saṃ + anu + dis + a] thấy, trông rõ. *aor.* --**passi**. *pr.p.* --**amāna**. *abs.* --**sitvā**.

samanubhāsati [saṃ + anu + bhās + a] thay đổi tín ngưỡng cho tất cả. *aor.* --**bhāsi**, nói chuyện với nhau.

samanubhāsana *f.* sự nói chuyện, sự thuật lại.

samaṇadhamma *m.* phận sự của thầy tu.

samaṇasārūpa *a.* giới luật của tu sĩ.

samanuyuñjati [saṃ + anu + yuj + ṃ + a] thâm vấn người làm chứng. *aor.* --**ñji**. *abs.* --**jivā**.

samanussarati [saṃ + anu + sar + a] hỏi tường, nhớ lại, lập lại trong tâm. *aor.* -- **sari**. *pr.p.* --**santa**, *abs.* --**sarivā**.

samanta *a.* tất cả, trọn vẹn. --**cakkhu** *a.* thấy tất cả, bậc toàn giác. --**pāsādika** *a.* vui lòng tất cả. --**bhaddaka** *a.* điềm tốt lành, trọn vẹn, hoàn toàn.

samantā *nt.*, --**ntato** *ad.* chung quanh tất cả, khắp mọi nơi.

samannāgata *a.* phú cho, được ân.

samannāharati [saṃ + anu + ā + hār + a] gom lại, thu lại. *aor.* --**hari**, *pp.* --**hata**. *abs.* --**haritvā**.

samappepi [saṃ + ap + e] giao cho, trông cậy, ủy thác. *aor.* --**esi**. *pp.* --**ppita**. *abs.* --**etvā**. --**ppiya**.

samaya *m.* thì giờ, mùa, dịp, tôn giáo, sự tập hợp. --**ntara** *nt.* nhiều tôn giáo khác nhau.

samara *nt.* chiến trận.

samala *a.* nhớ bản, hay lây, truyền nhiễm.

samalaṅkata *pp.* của *samalaṅkaroti*.

samalaṅkaroti [saṃ + alam + kar + a] trung dọn, trang trí, trang điểm. *aor.* --**kari**. *abs.* **karitvā**.

samavāya *m.* sự nói liền, dính nhau. sự cùng đến, họp lại.

samavekkhati [saṃ + ava + ikkh + a] suy nghĩ, cân nhắc, xem xét kỹ lưỡng. *aor.* --**kkhi**.

samavepākinī *f.* sự khởi đầu cho sự tiêu hóa tốt đẹp, dễ dàng, sự giúp đỡ cho.

samassāsa *m.* sự giải khát, làm cho nhẹ bớt.

samassāseti [saṃ + a + ses + e] làm cho nhẹ bớt, làm cho đỡ khát. *aor.* --**sī**. *abs.* --**setvā**.

samā *f.* một năm.

samākaḍḍhana *nt.* sự kéo, lôi kéo.

samākula *a.* đông đầy, rải đầy với.

samākiṇṇa, **samākula** *a.* đồ đầy hay trải đầy với, chen chúc nhau.

samāgacchati [saṃ + ā + gam + e] gặp nhau, hội nhau lại, hội họp.
aor. --**cchi.** *pp.* **samāgata.**
abs. **gantvā,** -- **gamma.**

samāgama *m.* hội họp, tụ hội.

samācarati [saṃ+ā+car+a] hành động cử chỉ, thực hành. *aor.* --
cari. *pr.p.* --**caranta.** *abs.* --
caritvā.

samācaraṇa *nt.* **samācāra** *m.* hạnh kiểm, hành vi, tánh tình.

samādapaka, --**dapetu** *m.* người xúi giục [nổi loạn]. --**pana** *nt.* xúi giục.

samādapeti [saṃ + ā + dā + āpe] xúi giục. *aor.* --**esi.** *pp.* --**pita.**
abs. --**petvā.**

samādahati [saṃ + ā + dhā + a] để chung lại, gom lại, đốt lên, thấp đèn. *aor.* --**dahi.** *pr.p.* --**hanta.**
abs. --**hitvā.**

samādāti [saṃ + ā + dā + a] lấy lãnh, thọ lãnh. *abs.* **samadāya**

samādāna *nt.* sự lãnh lấy, sự thọ trì, sự chấp nhận.

samādiyati *pp.* của **samādāti** nhận lãnh cho mình. *aor.* --**đigi,** *pp.* --
dinna. *pr.p.* **samādiyanta.**

samādisati [saṃ+ā+dis+a] chỉ ra, chỉ huy, ra lệnh. *aor.* --**disi.** *pp.* **samādiṭṭha.** *abs.* --**disitvā.**

samādhāna *nt.* để chung lại, tập trung lại.

samādhi *m.* tham thiền, định tâm.
--**ja** *a.* phát sanh do tham thiền. -
--**bala** *nt.* định lực, sức mạnh của thiền định. --**bhāvanā** *f.* sự hành

trì cho phát triển thiền định. --
samvattanika *a.* giúp cho thiền định. --**sambojjhaṅga** *m.* bồ đề định, định tâm đưa đến sự giác ngộ.

samādhīyati [saṃ + ā + dhā + i + ya] được yên lặng, hay định tâm. *aor.* **dhiyi.**

samāna *a.* bằng nhau, như nhau, giống nhau. --**gatika** *a.* giống nhau. --**tta** *nt.* --**tāf.** --**bhāva** *m.* sự giống hệt nhau, sự bằng nhau. --**ttatā** *f.* sự không tự vị, sự chánh trực, có tánh cách xã hội hợp quần. --**vassika** *a.* đồng nhau về sự trường lão [cùng có quá trình tu tập lâu năm], bằng tuổi nhau. --**samvāsaka** *a.* thuộc về đồng giáo hội.

samānīta *pp.* của **samāneti.**

samāneti [saṃ + ā + ni + a] đem chung lại, so sánh, tính toán. *aor.* --**esi.** *abs.* --**netvā.**

samāpajjati [saṃ + ā + pad + ya] đang bận việc, đi vào. *aor.* --
pajji, *pr.p.* --**janta.** --**jamāna,** *abs.* --**jitvā.** --**pajja.**

samāpajjana *nt.* sự đi vào, đi thông qua.

samāpatti *f.* sự đắc đạo, sự vui thích trong thiền định [nhập định]

samāpanna *pp.* của **samāpajjati.**

samāpeti [saṃ + ap + e] tóm lại, hoàn tất, làm xong, hoàn thành. *aor.* --**esi.** *pp.* --**pita.** *abs.* --
petvā.

samāyāti [sam+ā+yā+a] hợp lại, chung lại, hòa hợp lại.
pp. **samāyāta**.

samāyuta *a.* dính nhau, liền nhau, có được, chiếm giữ.

samāyoga *m.* sự dính liền, sự nối tiếp.

samāraka *a.* luôn cả, gồm có Chư Thiên ma vương.

samāraddha *pp.* của **samārabhati** đã khởi sự, bắt tay vào.

samārabhati [sam + ā + sabh + a] khởi sự, bắt tay vào việc, giết chết. *aor.* --**rabhi**. *abs.* **bhitvā**.

samārambha *m.* hoạt động, sự bắt tay vào việc, sự làm tổn thương, giết hại.

samāruhati [sam + ā + ruh + a] leo lên, đi lên. *aor.* --**ruhi**. *pp.* --**rūtha**. *abs.* --**hitvā**, **samāruhya**.

samārūlha *pp.* của **samāruhati**

samāropana *nt.* sự mọc lên, đề lên.

samāropeti [sam + ā + rup + e] làm cho đi lên, đề lên, ủy nhiệm, ký thác. *aor.* --**esi**. *pp.* --**pita**. *abs.* --**petvā**.

samāvahati [sam + ā + vah + a] đem đến. *aor.* --**vahi**. *pr.p.* --**vahanta** gây ra, quay lại.

samāsa *m.* sự nối nhau, tóm tắt, giảm bớt.

samāseti [sam + ās + e] cộng tác, hội hợp, nối nhau, tóm tắt, giảm bớt. *aor.* --**esi**. *pp.* --**sita**. *abs.* --**setvā**.

samāhata *pp.* của **samāhanati** đánh, đập, gõ.

samāhita *pp.* định chỗ ở, giải quyết, gom tinh thần lại, bình tĩnh.

samijjhati [sam + idh + ya] thành tựu, kết quả, được thịnh vượng, được lợi ích. *aor.* --**jihī**. *pp.* **samidhha**. *abs.* --**jhitvā**.

samita *pp.* của **sameti** được yên lặng, được yên lòng. --**ttā** *nt.* trạng thái đang yên tĩnh. --**tāvi** *m.* người tự mình được yên tĩnh.

samitam *abs.* luôn luôn, liền tiếp.

samiti *f.* một cuộc hội họp, một cái hội.

samidhha *pp.* của **samijjhati** thành tựu, giàu có.

samidhhi *f.* sự kết quả, sự thành vượng.

samīpa *a.* gần, kề cận. --**ga** *a.* được ở gần. --**cārī** *a.* đang gần. --**ṭṭha** *a.* đứng gần. --**ṭṭhāna** *nt.* chỗ gần bên.

samīraṇa *m.* gió.

samīrati [sam + īr + a] thổi [gió], đời đời, dẹp đi. *pp.* **samīrita**.

samīreti [sam + īr + e] phát ngôn, nói ra. *aor.* --**esi**. *pp.* --**rita**. *abs.* --**retvā**.

samukkamseti [sam + u + kas + e] tán dương, khen ngợi, tôn kính. *aor.* --**esi**. *pp.* --**sita**. *abs.* --**setvā**.

samugga *m.* cái vỏ, tháp.

samuggacchati [sam + u + gam + a] mọc lên [mặt trời], trở nên có

- thực thể, đòi sống. *aor.* --**chi**.
abs.--**ggantvā**.
- samuggata** *pp.* của
samuggacchati.
- samuggaṇḥati** [saṃ + u + gah +
ṇhā] học giỏi, rành rẽ. *aor.* --
ganhi. *pp.* --**gahati**. *abs.* --
hetvā.
- samuggama** *m.* nổi lên, căn
nguyên.
- samuggirati** [saṃ + u + gir + a]
phát ngôn, bản, thấy ra, phun hơi
ra. *aor.* --**giri**.
- samuggiraṇa** sự phát ngôn.
- samuggahāta** *m.* sự chen lấn, đánh
nhau, sự nhỏ rẽ lên, sự dời đi,
dọn dẹp đi. --**taka** *a.* làm cho
láng bóng, sự dời đi, bãi bỏ.
- samuggahātetī** [saṃ + u + ghāt + e]
bãi bỏ, dời đi, thủ tiêu đi. *aor.* --
esi. *pp.* --**tita**. *abs.*--**tetvā**.
- samucita** *pp.* tích trữ, chất chứa.
- samuccaya** *m.* sự gom thâu, sự
tích trữ.
- samucchindati** [saṃ + u + chid +
ṃ + a] bãi bỏ, phá tan, trừ tuyệt
gốc rễ. *aor.* --**ndi**. *abs.*--**nditvā**.
- samucchinna** *pp.* của
samucchindati.
- samucchindana** *nt.*, --**ccheda** *m.*
trừ tuyệt, phá tan.
- samujjala** *a.* rực rỡ, chói sáng.
- samuṭṭhahati, samuṭṭhāti** [saṃ +
u+thā+a] nổi lên, phát sanh.
aor.--**thahi**. *pp.* **ṭhita**. *abs.*--
hitvā.
- samuṭṭhāna** *nt.* sự phát sanh, căn
nguyên, nguyên nhân. --**nika**,
căn nguyên.
- samuṭṭhāpaka** *a.* dịp thuận tiện,
sự sản xuất, nơi phát xuất.
- samuṭṭhāpeti** [saṃ + u + thā +
āpe] nổi lên, sanh ra, sản xuất,
phát xuất, căn cứ. *aor.* --**esi**. *pp.*
--**pita**. *abs.* --**petvā** gốc ở.
- samuṭṭhita** *pp.* của *samuṭṭhāti*.
- samuttarati** [saṃ + u + tar + a] đi
qua khỏi. *aor.* --**tari**.
*pp.***samuttiṇṇa**, *abs.* --**taritvā**.
ger. --**tarāṇa**.
- samuttejaka** *a.* xúi giục, thúc
giục. --**jana** *nt.* sự xúi giục.
- samuttejeti** [saṃ + u + tij + e] làm
cho bén, xúi giục. *aor.* --**esi**. *pp.*
--**jita**. *abs.***jetvā**.
- samudaya** *m.* sự sanh ra, căn
nguyên, sản xuất. --**sacca** *nt.*
nguyên nhân phát sanh [tập đế].
- samudāgata** *pp.* sự sanh ra, kết
quả. --**gama** *m.* sự phát sanh, sự
sản xuất.
- samudācarati** [saṃ + u + ā + car
+ a] hành vi về hiện tại, xảy đến,
hay, năng, thường đến. *aor.* --
cari. *pp.* --**carita**. *abs.* **caritvā**.
- samudācaraṇa** *nt.*, --**cāra** *m.* hạnh
kiểm, thói quen, hành vi, tình
thân quuyến, thân mật.
- samudāciṇṇa** *pp.* của
samudācarati hành động, ham
mê trong.
- samudāya** *m.* quần chúng, số đông
người.

samudāharati [saṃ + u + ā + har + a] nói, phát ngôn. *aor.* --hari. *pp.* --hatā. *abs.* --haritvā.

samudāharaṇa *nt.* --hāra *m.* hội thoại, chuyện vãn, sự phát ngôn.

samudita *pp.* của *samudeti*.

samudiraṇa *nt.* sự phát ngôn, vận động.

samudīreti [saṃ + u + īr + e] nói ra, dời chỗ, vận động. *aor.* --esi. *pp.* --dīrita. *abs.* --retvā.

samudeti [saṃ + u + i + a] nổi lên, mọc lên. *aor.* --esi.

samudda *m.* biển. --ṭṭhaka *a.* ở dưới biển.

samuddhaṭa *pp.* của *samuddharati*.

samuddharaṇa *nt.* kéo ra, giải thoát.

samuddharati [saṃ + u + har + a] kéo lên, lấy ra, thoát khỏi nơi. *aor.* --dhari. *abs.* --dharitvā.

samupagacchati [saṃ + upa + gam + a] lại gần. *aor.* --cchi. *pp.* --pagata. *abs.* --gantvā. --gamma.

samupagamana *nt.* sự đến gần.

samupasobhita *a.* phú cho, trang điểm.

samupeta *pp.* ban cho, phú cho.

samuppajjati [saṃ + u + pad + ya] nổi lên, mọc lên, được sản xuất. *aor.* --jji. *abs.* --jivitvā.

samuppanna *pp.* của *samuppajjati*.

samubbahati [saṃ + u + vah + a] mang, chịu, đem đi. *aor.* --bahi.

pr.p. --bahanta. *abs.* --bahitvā. *ger.* --bahana.

samubbhavati [saṃ + u + bhū + a] nổi lên, mọc lên, được sản xuất. *aor.* --bhavi. *pp.* --bhūta. *abs.* --bhāvitvā.

samullapati [saṃ + u + lap + a] nói chuyện một cách thân thiết. *aor.* --lapi. *pp.* --laptā. *abs.* --pitvā.

samullapana *nt.*, --lāpa *m.* sự chuyện trò đàm thoại.

samussaya *m.* thân thể, sự tích trữ.

samussāpeti [saṃ + us + āpe] nổi lên, kéo lên [cờ]. *aor.* --esi. *pp.* --pita. *abs.* petvā.

samussāheti [saṃ + u + sah + e] xúi giục. *aor.* esi. *pp.* --hita. *abs.* --hetvā.

samussita *pp.* kéo, đưa lên, nổi lên, phát giận, nâng đưa lên cao.

samūlaka *a.* luôn cả gốc rễ.

samūha *m.* số đông, một khối, quần chúng, sự gom họp lại.

samūhata *pp.* của *samūhanati*.

samūhanati [saṃ + u + han + a] nhổ rễ bỏ, bãi đi, thủ tiêu, dẹp, dời đi.

samekkhati [saṃ + ikkh + a] tìm kiếm, suy nghĩ, cân nhắc. *aor.* --kkhi. *pp.* --khita. *abs.* --khitvā. --khiya.

sameta *pp.* của *sameti* có liên hệ đến, dính liền với, ban phú cho.

sameti [saṃ + i + a] tụ họp lại, hội họp, thảo luận với, so sánh, làm

giống nhau. *m.* làm cho êm dịu.
aor. --samesi. *abs.* sametvā.
samerita *pp.* dời đi, làm cho cử
động.
samokiṇṇa *pp.* của samokirati.
samokirati [saṃ + ava + kir + a]
rãi ra, rưới ra. *aor.* --kiri. *abs.* --
kiritvā.
samokiraṇa *nt.* sự rưới, rãi, tưới,
sự trải, rãi.
samotata *pp.* rãi khắp mọi nơi,
truyền ra.
samotarati [saṃ + ava + tar + a]
đi xuống [nước]. *aor.* --tari. *pp.* -
-tiṇṇa. *abs.* --taritvā.
samodahati [saṃ + ava + dah + a]
đề chung lại, đề chung vào. *aor.*
--dahi. *pp.* --dahita. *abs.* --
dahitvā.
samodahana *nt.* giữ hay đề chung.
samodhāna *nt.* sự đề chung lại,
gom lại, dính lại, gom chung lại.
samodhāneti liên quan đến, hợp
chung lại. *aor.* --esi. *abs.* --netvā.
samosaraṇa *nt.* sự hợp chung lại,
sự hội hợp.
samosarati [saṃ + ava + sar + a]
hợp chung lại, hội hợp, củ hội.
aor. --sari. *pp.* --saṭa. *abs.* --
saritvā.
sahoma *a.* say mê, say đắm.
samohita *pp.* của samodahati gồm
vào, bao bọc trọn, đề chung lại.
sampakampati [saṃ + pa + kamp
+ a] rung động, rung chuyển.
aor. --mpi. *pp.* --pita.

sampajañña *nt.* sự biết mình, sự
phân biệt mọi hành vi của mình.
sampajāna *a.* hiểu biết có ý.
sampajjati [saṃ + pad + ya] thành
tựu, được biết kết quả, được
thịnh vượng, xảy ra, trở thành.
aor. --pajji. *pp.* --panna. *pr.p.* --
jjamāna. *abs.* jitvā.
sampajjana *nt.* sự kết quả, sự phát
triển, sự trở thành.
sampajjalita *pp.* của sampajjalati
cháy lên ngọn, đỏ rực, sáng chói.
sampaṭicchati [saṃ + pati + is +
a] thọ lãnh. *aor.* --cchi. *pp.* chita.
abs. --chitvā.
sampaṭicchana *nt.* sự nhận lãnh,
sự ưng thuận.
sampati *in.* vừa rồi, vừa qua.
sampatita *pp.* của sampatati té rớt
xuống, xảy ra bất ngờ.
sampatta *pp.* của sampāpuṇāti
đến nơi, đã đến, tới rồi.
sampatti, sampadā *f.* may mắn,
sự an vui, sự thành tựu, sự giáng
ngộ.
sampadāna *nt.* trao cho, giao cho.
sampadālana *nt.* sự xé ra, tách ra,
chẻ ra.
sampadāleti [saṃ + pa + daḷ + e]
xé ra, chẻ bừa, tách ra, mổ ra.
aor. --esi. *pp.* --ḷita. *abs.* --ḷetvā.
sampadussati [saṃ + pa + dus +
ya] bị đôi bại, hư hỏng. *abs.* --
sitvā. *aor.* --dussi. *pp.* --
paduṭṭha.
sampadussana *nt.* sự hư hỏng, đôi
bại.

sampadosa *m.* sự ác độc, xấu xa.

sampanna *pp.* của *sampajjati* thành tựu, được hoàn toàn, đầy đủ, được ân huệ.

sampayāta *pp.* đi đến, tiến đến.

sampayutta *a.* liên quan đến, cộng tác với.

sampayoga *m.* sự hợp nhất, sự hội họp, cộng tác, liên hệ với nhau.

sampayojeti [saṃ + pa + yuj + e] nối liền nhau, cộng tác với, tranh tụng không chịu. *aor.* --**esi.** *pp.* -**-jita.** *abs.* --**jetvā.**

samparāya *m.* trạng thái, tương lai, kiếp sau. --**yika** *a.* thuộc về đời sau.

samparivajjeti [saṃ + pari + vaj + e] tránh xa, lánh mặt. *aor.* --**esi.** *pp.* **-jita.** *abs.* --**jetvā.**

samparivattati [saṃ + pari + vat + a] xoay, quay, lăn tròn. *aor.* --**vatti,** *abs.* --**vattivā.** *caus.* **vatteti.**

samparivāreti [saṃ + pari + var + e] tụ chung quanh, hầu hạ, phục dịch. *aor.* --**esi.** *pp.* **vārita.** *abs.* -**-retvā.**

sampavatteti [saṃ + pa + vat + e] khởi hành. *aor.* --**esi.** *pp.* --**ttita.**

sampavedhati [saṃ + pa + vidh + a] bị lúc lắc, rung động mạnh, quá cảm động. *aor.* --**vedhi.** *pp.* --**dhita.** *caus.* **sampavedheti.**

sampasāda *m.* sự vui thích, sự yên lặng. --**daniya** *a.* đem đến sự yên lặng., phát tâm trong sạch, làm cho tin tưởng.

sampasādeti [saṃ + pa + sad + e] vui thích, trong sạch. *aor.* --**esi.** *pp.* --**dita.** *abs.* --**detvā.**

sampasāreti [saṃ + pa + sar + e] truyền bá, trải ra, căng giăng ra. *aor.* --**esi.** *pp.* --**rita.** *abs.* --**retvā.**

sampasīdati [saṃ + pa + sad + a] được vừa lòng, trở nên trong trẻo, được yên tĩnh. *aor.* --**sidi.** *abs.* --**ditvā.**

sampasīdana *nt.* sự vui mừng, sự an vui, trở nên trong sạch.

sampassati [saṃ + dis + a] thấy, nhìn, suy nghĩ, cân nhắc. *aor.* --**ssi.** *pr.p.* --**santa,** --**samāna.** *abs.* --**sitvā.**

sampahaṭṭha *pp.* *sampahaṃseti* vui thích, mừng rỡ, đánh đập, đã lọc, có tâm khích lệ.

sampahaṃsaka *a.* vui thích. --**sana** *nt.* đang vui mừng, thỏa thích.

sampahaṃsati [saṃ + pa + has + a] được vui vẻ. *aor.* --**ṃsi.** *pp.* --**sita.** *abs.* --**setvā.**

sampahāra *m.* sự xung đột, chiến đấu, sự gõ đập.

sampāta *m.* sự té rớt, sự thất bại hoàn toàn, sự cạnh tranh, sự đụng chạm nhau.

sampādaka *a.* người sửa soạn, giúp đỡ, trợ cấp cho. --**dana** *nt.* sự trợ cấp, sự làm cho xong.

sampādiyati *pass.* của *sampādeli* được trợ cấp, giúp cho.

sampādeti [saṃ + pad + e] cố gắng, hoàn tất, giúp đỡ, sửa soạn

- cho. *aor.* --**esi.** *pp.* --**dita.** *abs.* --**detvā.**
- sampāpaka** *a.* dẫn đến, mang lại.
-- **pana** *nt.* sự dẫn đến, mang đến.
- sampāpuṇāti** [saṃ + pa + ap + uṇā] đến nơi, đắc được, gặp được. *aor.* --**puṇi.** *pp.* **sampatta.** *pr.p.* --**ṇanta.** *abs.* --**puṇivā.**
- sampiṇḍana** *nt.* liên kết, thêm vào, sự liên quan đến.
- sampiṇḍeti** [saṃ + piṇḍ + e] họp lại, nối lại, cột chung lại, rút ngắn lại, hạn chế bớt. *aor.* --**esi.** *pp.* --**dita.** *abs.* --**detvā.**
- sampiyāyati** đối đãi từ tế, bị dính líu, hay bị mê thích. *aor.* --**yāyi.** *pp.* --**yita.** *pr.p.* --**yanta,** --**yamāna.** *abs.* **yitvā.**
- sampīṇeti** [saṃ + pi + ṇā + e] làm vừa lòng, vui thích, thỏa thích. *aor.* --**esi.** *pp.* --**ṇita.** *abs.* --**netvā.**
- sampīleti** [saṃ + pī + e] áp chế, áp bức, buồn rầu, nghiền nát, đè bẹp. *aor.* --**esi.** *pp.* --**ḷita.** *abs.* --**ḷetvā.**
- sampucchati** [saṃ + pucch + a] yêu cầu, xin phép. *aor.* --**cchi.** *pp.* --**puṭṭha.**
- sampuṇṇa** *pp.* của *sampūrati* đầy, hoàn tất, trọn vẹn, đầy đủ.
- sampupphita** *pp.* trở đầy hoa.
- sampūjeti** [saṃ + pūj + e] tôn kính, vẻ vang. *aor.* --**esi.** *pp.* --**jita.** *pr.p.* **jenta.** *abs.* **jetvā.**
- sampūreti** [saṃ + pūr + e] làm đầy, làm cho tròn đủ. *aor.* --**esi.** *pp.* --**rita.** *abs.* **retvā.**
- sampha** *nt.* sự nói nhảm nhí, nói vô ích. --**ppalāpa** *mṣṛ* nói vô ích.
- samphassa** *m.* sự đụng chạm, sự tiếp xúc.
- samphuṭṭha** *pp.* của *samphusati.*
- samphulla** *a.* đầy hơi, nổi phồng lên.
- samphusati** [saṃ + phus + a] đụng chạm, tiếp xúc với. *aor.* --**phusi.** *abs.* --**sitvā.**
- samphusanā** *f.* sự tiếp xúc, đụng chạm.
- samphusita** *pp.* đã đụng chạm, được thích hợp với.
- sambaddha** *pp.* của *sambandhati.*
- sambandha** *m.* sự liên hệ đến.
- sambandhati** [saṃ + bandh + a] cột chung lại. *aor.* --**ndhi.** *abs.* --**ndhitvā.**
- sambandhana** *nt.* cột chung lại, có liên quan nhau.
- sambala** *nt.* sự sắp đặt, cung cấp.
- sambāhula** *a.* nhiều.
- sambādha** *m.* sự chật hẹp, sự đông đúc, sự khó chịu, không dễ chịu.
--**dhana** *nt.* sự ngăn trở, sự bế tắc.
- sambādheti** [saṃ + bādḥ + e] đông đảo, bế tắc, trở ngại. *aor.* --**esi.** *abs.* --**dhetvā.**
- sambāhati** [saṃ + bāh + a] thoa bóp, chà xát, gội đầu. *aor.* --**bāhi.** *abs.* --**hitvā.**

sambāhana *nt.* chà xát, đấm bóp.

sambuka *m.* con sò, hén.

sambujjhati [saṃ + budh + ya] hiểu rõ, thấy rõ hoàn toàn. *aor.* -**-jīhi**. *pp.* **buddha**. *abs.* -**-jhitvā**.

sambuddha *m.* bậc chánh giác.

sambojjhaṅga *m.* sự giúp cho giác ngộ [bồ đề phần]

sambodhana *nt.* cách kêu gọi trong phân tử, sự dấy loạn, sự kêu gọi.

sambodhi *f.* sự giác ngộ, trí tuệ siêu phàm.

sambhagga *pp.* của *sambhañjati*

sambhañjati [saṃ + bhañj + a] làm bể, gãy, chẻ đôi, tách ra. *aor.* -**-ñji**, *abs.* -**-ñjitvā**.

sambodheti [saṃ + budh + e] dạy dỗ, làm cho thấu hiểu. *aor.* -**-esi**.

sambhata *pp.* đã đem lại, tích trữ.

sambhatta *a.* bạn hữu, người trung thành.

sambhama *a.* sự kích thích, sự bối rối.

sambhamati [saṃ + bham + a] tuần hoàn, suy đi nghĩ lại. *aor.* -**-bhami**, *abs.* -**-mitvā**.

sambhava *m.* căn nguyên, sự sanh, sự sản xuất, tinh dịch của thú đực.

sambhavati [saṃ + bhū + a] nổi lên, được sản xuất, hiện diện, hiện hữu, có mặt với. *aor.* -**-bhavi**. *pp.* -**-bhūta**.

sambhavana *nt.* đã có sự sinh tồn, đã sinh ra.

sambhavesī *3.* người đang tìm nơi thọ sinh.

sambhāra *m.* vật liệu, vật liệu cần thiết, sự tích trữ, một đồng to.

sambhavanā *f.* vinh dự, sự cung kính, lòng kính mến, ưa chuộng. -**-vaniya** *a.* bậc đáng kính.

sambhāveti [saṃ + bhū + e] ưa thích, tôn kính, lẫn lộn với. *aor.* -**-esi**. *pp.* -**-vita**. *abs.* -**-vetvā**.

sambhīta *pp.* kính sợ.

sambhuñjati [saṃ + bhūj + ṃ + a] ăn chung, thọ thực chung. *aor.* -**-ñji**. *abs.* **jītvā**.

sambhūta *pp.* của *sambhavati* mọc lên từ.

sambheda *m.* sự trộn chung, sự lẫn lộn, sự bối rối.

sambhoga *m.* ăn hay ở chung nhau.

sambhoti như *sambhavati*.

samma [cách nói thân mật, dùng trong hô cách như: này cùng] *nt.* cái chấp chã, cái não bạt.

sammakkhana *nt.* sự trét, phết tô.

sammakkheti [saṃ + makkh + e] trét, phết, tô. *aor.* -**-esi**. *pp.* -**-khita**. *abs.* -**-khetvā**.

sammaggata *a.* người đã đi đến con đường chân chánh.

sammajjati [saṃ + majj + a] quét dọn, làm láng, tron. *aor.* -**-jji**. *pp.* -**-jjita**, **sammaṭṭha**, *pr.p.* -**-janta**. *abs.* -**-jītvā**. *pt.p.* -**-jītabba**.

sammajjanī *f.* cây chổi.

sammata *pp.* ưng thuận, cho phép, làm cho có danh dự, ban cho, phong cho.

sammataḷa *m.* cái chập choã, não bặt.

sammati [saṃ + a] được êm dịu, dễ chịu, được yên lặng, thôi, ngưng lại, nghỉ, ở, cư trú, bị mệt nhọc.

sammatta [saṃ + matta] *pp.* làm cho, bị nhiễm độc, say mê, vui thích quá, được sửa chữa, có đạo đức.

sammada *m.* buồn ngủ sau bữa ăn.

sammadakkhāta *a.* thuyết giảng hay.

sammadaññā, **--ñāya** *abs.* được hoàn toàn giác ngộ, hay hiểu thấu.

sammadeva *in.* đúng, chính xác, trong sự đầy đủ.

sammaddati [saṃ + madd + a] giẫm đạp lên, nghiền nát. *aor.* --**maddi**, *pp.* --**dita**. *abs.* -- **ditvā**.

sammaddasa *a.* có chánh kiến, thấy biết đúng đắn.

sammanteti [saṃ + mant + e] hỏi lại nhau, thăm dò nhau. *aor.* --**esi**. *pp.* --**tita**. *abs.* --**tetvā**.

sammannati [saṃ + man + a] cho phép, ưng thuận cho, bằng lòng, lựa chọn. *aor.* --**nni**. *pp.* --**nita**, **sammata**, *abs.* --**nitvā**.

sammappaññā *f.* học thức chân chánh.

sammappadhāna *nt.* chánh tinh tấn.

sammasati [saṃ + mas + a] bầu nủ, đụng chạm, hiểu biết toàn diện, tiếp tục tham cứu [thiền]. *aor.* --**masi**. *pp.* --**masita**. *abs.* --**sitvā**.

sammā *in.* chính xác, đúng ngay, toàn diện, trọn cả. --**ājiva** *m.* chánh mạng. --**kammanta** *m.* chánh nghiệp. --**ditthi** *f.* chánh kiến. --**ditthaka** *a.* có chánh kiến. --**paṭipatti** *f.* hành đạo chân chánh. --**paṭipanna** có ý chân chánh. --**vattanā** *f.* hạnh kiểm chân chánh. --**vācā** *f.* chánh ngữ. --**vāyāma** *m.* chánh tinh tấn. --**vimutti** giải thoát chân chánh. --**sankappa** *m.* chánh tư duy. --**sati** *f.* chánh niệm. --**samādhī** *f.* chánh định. --**sambuddha** *m.* Chánh đẳng Chánh giác. --**sambodhi** *f.* toàn giác.

sammāna *m.* --**nanā** *f.* sự tôn trọng, sự cung kính.

sammiñjati [saṃ + inj + a] phản chiếu, dội lại, nghiêng về phía sau, gấp thành hai, bẻ làm đôi. *aor.* --**ñji**. *pp.* --**jita**. *pr.p.* --**janta**. *abs.* --**jitvā**.

sammissa *a.* trộn lộn. --**tā** *f.* trạng thái lẫn lộn.

sammisseti [saṃ + mis + e] trộn lộn, lẫn lộn. *aor.* --**esi**. *pp.* --**sita**. *abs.* --**setvā**.

sammukha *a.* đối diện với, lộ, đang hiện diện. --**khā** *in.* ở trước, giáp mặt.

sammucchati [saṃ + mus + ya] làm cho mất trí, say mê. *aor.* --**chi**. *pp.* --**chita**. *abs.* --**chitvā**.

sammuti *f.* quan niệm chung, sự vừa lòng, sự lựa chọn, sự cho phép.

sammudita *a.* vui thích trong.

sammuyhati [saṃ + muh + ya] quên, bị say mê, rối trí. *aor.* --**yhi**. *pp.*--**mūḷha**. *abs.* --**yhitvā**, --**muyha**.

sammussati [saṃ + mus + ya] quên lãng. *aor.* --**ssi**. *pp.***sammuttha**.*abs.* **sitvā**.

sammūḷha *pp. của sammuyhati*] sự quên, sự rối trí, say mê.

sammodaka *3.* người nói một cách thân mật.

sammodati [saṃ + mud + a] vui thích, mừng rỡ, thay nhau chúc tụng. *aor.*--**modi**. *abs.*--**ditvā**.

sammodanā *f.* sự vui vẻ, sự chúc mừng, sự lẫn lộn. --**danīya** *a.* được vui vẻ, vui thích.

sammosa, --**moha** *m.* sự lầm lạc, sự lẫn lộn, sự bối rối.

sayañjāta *a.* tự mình sinh ra, đồng thời nảy vọt lên.

sayati [si+a] ngủ, nằm xuống ngủ. *aor.* **sayi**. *pr.p.***sayanta**, **sayamāna**. *abs.* **sayitvā**.

sayana *nt.* cái giường, sự ngủ. --**nighara** *nt.* phòng ngủ.

sayambhū *m.* tạo hóa, thượng đế.

sayam *in.* của mình, do nơi mình. -- **kata** *a.* tự mình làm, tự nó làm. --**vara** *m.* tự lựa chọn.

sayāna *a.* sự ngủ, nằm xuống ngủ.

sayāpeti *caus. của sayati* làm cho ngủ, dỗ ngủ.

sayha *a.* có thể chịu được, chịu đựng được.

sara *m.* cây tên, tiếng, phụ âm, cái hồ [thiên nhiên] một loại lau, cây sậy. --**tuṇḍa** *nt.* đầu mũi tên. --**tīrant**. bờ hồ. --**bhaṅga** *m.* mũi tên gãy. --**bhañña** *nt.* sự đọc, tụng kinh, một cách học thuộc lòng đặc biệt. --**bhāṇaka** *3.* người tụng đọc kinh.

saraka *m.* ly, chung uống rượu.

saraja *a.* bụi bặm, nhơ bẩn.

saraṇa *nt.* cầu cứu, giúp đỡ, núp ẩn, quy y, bảo hộ. --**nāgamana** *nt.* xin nương nhờ, xin quy y.

saraṇīya *a.* nên, đáng ghi nhớ.

sarati [sar+a] ghi nhớ, đem theo, dời đi theo. *aor.***sari**. *abs.* **saritvā**, *pr.p.* **saranta**.

sarada *m.* mùa thu, một năm. --**samaya** *m.* mùa theo sau kế mùa mưa.

saritabba *pt.p.* đáng ghi nhớ.

saritā *f.* con sông rạch.

saritu *m.* người ghi nhớ.

sarīra *nt.* thân thể. --**kicca** *nt.* làm cho dễ chịu thân thể, hành động của thân thể, tang lễ, lễ thiêu.--**ṭṭha** *a.* để trong thân thể. --**dhātu** *f.* xá lợi của Đức Phật. --**niṣṣanda** *m.* sự bài tiết của thân thể. --**ppabhā** *f.* ánh sáng, nước lã của thân thể. --**maṃsa** *nt.* thịt của thân thể. --**vaṇṇa** *m.* sắc diện của thân. --**valañja** *m.* sự phóng uế từ thân thể. --**valañjatthāna** *nt.* chỗ cho mọi người làm cho tiện nghi bản

- thân. --**santhāna** *nt.* hình thể, những đặc điểm trong thân.
- sarūpa** *a.* thuộc về hình thức, có hình thức tốt. --**tā** *f.* sự giống nhau, hình tướng.
- saroja, saroruba** *nt.* hoa sen.
- salakkhaṇa** *a.* có nhiều đặc điểm, *nt.* đặc tính của mình.
- salabha** *m.* con nhện, con mọt ăn nỉ, con cào cào, châu chấu.
- salākā** *f.* cọng cỏ, sườn cây lọng, dụng cụ giải phẫu, vé bằng miếng cây mỏng, lá thăm. --**vutta** *a.* cung cấp bằng cách bắt số [về vật thực]. --**kagga** *nt.* phòng phát vé số. --**gāha** *m.* bắt số hay thăm. --**gābāpaka** 3. người phân phát thăm. --**bhatta** *nt.* vật thực được phát bằng cách bắt thăm.
- salāṭu, --ka** *a.* chưa chín, còn sống.
- salābha** *m.* sự lợi cho mình.
- salila** *nt.* nước. --**dhārā** *f.* trận mưa nước.
- salla** *m.* đầu nhọn, nọc, cọc, cù, vật bắn ra có mũi nhọn, lông con nhím, dụng cụ mổ xẻ. --**ka** *m.* con nhím. --**viddha** *a.* bị đâm bằng thương, gươm.
- sallakatta** *m.* người mổ xẻ. --**kattiya** *nt.* sự giải
- sallakkhaṇa** *nt.* sự suy xét, sự phân biệt, sự sáng trí.
- sallakketi** [saṃ + lakkh + e] suy xét, cân nhắc, thọ tri, để ý tới. *aor.* --**esi**, *pp.* --**khita**. *abs.* --**khetvā**. *pr.p.* --**khenta**.
- sallapati** [saṃ + lap + a] đàm thoại, nói chuyện với. *aor.* --**lapi**. *pr.p.* --**panta**. *abs.* --**pitvā**.
- sallapana** *nt.* sự chuyện văn.
- sallahuka** *a.* nhẹ nhàng, đạm bạc.
- sallāpa** *m.* nói chuyện một cách thân mật.
- sallikhati** [saṃ + likh + a], xất nhỏ, từ miếng. *aor.* --**khī**. *pp.* --**khita**. *abs.* --**khitvā**.
- sallina** *pp.* của *sallīyati*.
- sallīyati** [saṃ + lī + ya] trở nên cô tịch. *aor.* --**līyi**. *abs.* --**yitvā**.
- sallīyanā** *f.* sự vắng vẻ, điềm tĩnh.
- sallekha** *m.* cực kỳ khổ hạnh.
- savaṅka** *a.* có công nghiêng về.
- savaṇa** *nt.* sự nghe, lỗ tai.
- savaṇīya** *a.* thích nghe.
- savana** *nt.* nước chảy [đang lớn].
- savati** *nt.* nước chảy [đang lớn].
- savati** [su + a] chảy tràn. *aor.* --**savi**. *pr.p.* **savanta**. *abs.* **savitvā**.
- savantī** *f.* con sông, rạch.
- savighāta** *a.* đem lại sự buồn phiền tức giận.
- saviññāpaka** *a.* có tâm, có sinh khí.
- savitakka** *a.* luôn cả sự suy tâm.
- savera** *a.* có thù oán, thù nghịch.
- savyañjana** *a.* có cả đồ gia vị, chữ nói nghe rõ rệt.
- sasa** *m.* thỏ rừng. --**lakkhaṇa** – **lañchana** *nt.* có hình con thỏ trong mặt trăng. --**visāṇa** *nt.* sừng con thỏ [là chuyện không có].

sasakkam *ad.* thật vậy, chắc vậy.
sasaṅka *m.* mặt trắng.
sasattha *m.* có mang vũ khí.
sasambhāra *a.* có nguyên tố, phần tử.
sasī *m.* mặt trắng.
sasīsam *ad.* luôn cả cái đầu, cho đến trên đầu.
sasura *m.* cha vợ.
sasena *m.* luôn cả binh chủng.
sassa *nt.* mùa gặt, bắp, lúa, loại mẽ cốc. --**kamma** *nt.* canh nông, nghề nông. --**kāla** mùa gặt lúa.
sassata *a.* trường tồn. --**diṭṭhi** *f.* thường kiến. --**vādā** *m.* trường cửu kiến. --**vādī** *m.* người thường kiến.
sassati *f.* sự trường tồn. --**tika** *a.* người cho là trường cửu kiến.
sassamaṇabrāhmaṇa *a.* luôn cả các bậc sa môn và Bà la môn.
sassāmika *a.* có chồng hay có chủ.
sassirīka *a.* có vinh dự, rực rỡ, sáng chói.
sassu *f.* mẹ vợ.
saha và, với, luôn cả, chung lại. --**gata** *a.* có liên quan với. --**jajāta** *a.* đồng sanh lên một lượt. --**jīvi** *a.* đồng sống chung. --**nandī** *a.* đồng vui thích. --**dhammika** *a.* đồng đạo. --**bhū** đồng sanh lên. --**yoga** *m.* sự liên hệ, sự cộng tác, sự áp dụng. --**vāsa** *m.* ở chung nhau. --**seyyā** *f.* ngủ chung một giường. --**sokī** *a.* chia sẻ sự đau buồn của kẻ khác.
saha *a.* bền lâu, chịu đựng.

sahakāra *m.* một loại xoài thơm.
sahati [sah + a] chịu đựng, có thể được, thắng phục, chế ngự, vượt qua. *aor.* **sahi.** *pr.p.* **sahanta, sahamāna.** *abs.* **sahitvā.**
sahattha *m.* tự tay mình.
sahana *nt.* sự dẻo dai, sự nhẫn nại.
sahavya *nt.* --**vyatā** *f.* sự có chung bè bạn, sự đồng đi theo.
sahasā *ad.* một cách tinh linh, bắt buộc, một cách cứng cỏi.
sahassa *nt.* số 1.000. --**kkha** *m.* có 1.000 con mắt [là trời Đế Thích]. --**kkhattuṃ** *ad.* 1.000 lần. --**gghanaka** *a.* đáng giá 1.000. --**tthavikā** *f.* --**bhaṇḍikā** *f.* cái túi đựng 1.000 đồng tiền vàng. --**dhā** *ad.* trong 1.000 cách thế. --**netta** *nư.* --**kkha, --raṃsī** *m.* mặt trời [có cả 1.000 tia sáng]. --**āra** *a.* có 1.000 cây cặm.
sahassika *a.* gồm có 1.000. --**silokadhālū** *f.* có hàng 1.000 lần thế giới.
sahāya, --yaka *m.* bạn hữu, đồng minh. --**tā** *f.* một cách thân hữu, tình bạn bạn.
sahita *a.* hòa hiệp, đoàn kết, cùng theo nhau, giữ chung lại, gồm có, *nt.* thi thơ, kinh thánh, một tấm cũi để nhau lại cho phát sanh lửa.
sahitabba *nhẫn nại, chịu đựng.*
sahitu *m.* người nhẫn nại, chịu đựng.
sahetuka *a.* có nguyên nhân.
sahodha *a.* đồng chung với trộm cắp.

saḷāyatanā *nt.* lục căn [là nhãn, nhĩ, tỉ, thiệt, thân, ý].

saṃyata *a.* tự thu thúc, chế ngự. -**tta** *a.* có tâm được chế ngự. --**carī** *a.* sống trong tự thu thúc.

saṃyama *m.* **mana** *nt.* thu thúc, chế ngự, xa lánh. --**mī** *m.* người ăn dật, người thu thúc lục căn.

saṃyameti [saṃ + yam + e] chế ngự, thực hiện sự thu thúc. *aor.* -**-esi.** *pp.* **mita.** *pr.p.* --**menta.** *abs.* --**metvā.**

saṃyuta, --**saṃyutta** *pp.* của *saṃjuñjati* liên hệ, dính liền nhau, cột chung lại.

saṃyūhati [saṃ + ūh + a] gom lại làm một đồng, một khối. *aor.* --**hi.** *pp.* **saṃyulha**

saṃyoga *m.* sự cột trói, liên kết, hội họp, buộc lại, một cách nối liền cho êm tai.

saṃyojana *nt.* sự liên hệ, sự cột lại. --**niya** *a.* thuận lợi cho sự cột trói lại.

saṃyojeti [saṃ + yuj + e] nối nhau, dính lại, cột chung lại. *aor.* --**-esi.** *pp.* --**jīta.** *pr.p.* --**jenta.** *abs.* --**jetvā.**

saṃrakkhati [saṃ + rakkh + a] hộ trì, bảo vệ, chăm nom. *aor.* --**kkhi.** *pp.* --**khita.** *abs.* --**khitvā.**

saṃrakkhanā *f.* sự bảo vệ, sự hộ trì.

saṃvacchara *nt.* một năm.

saṃvaṭṭati [saṃ + vat + a] bị tiêu tan, bị giải tán. *aor.* --**tti** chuyển xoay.

saṃvaṭṭana *nt.* sự quay tròn, sự tiêu tan.

saṃvaḍḍha *pp.* của *saṃvaḍḍhati* lớn lên, nuôi dưỡng cho khôn lớn.

saṃvaḍḍhati [saṃ + vaḍḍh + a] mọc lên, phát triển lên. *aor.* --**ḍḍhi.** *pr.p.* --**ḍḍhamāna.** *abs.* --**ḍḍhitvā.**

saṃvaḍḍheti *caus.* của *saṃvaḍḍhati* nuôi dưỡng, nuôi cho lớn, nuôi nấng, giáo hóa. *aor.* --**-esi.** *pp.* --**ḍḍhita.** *abs.* --**ḍḍhetvā.**

saṃvaṇṇanā *f.* sự giải thích, trình bày, sự khen ngợi.

saṃvaṇṇeti [saṃ + vaṇṇ + e] giải thích, bình luận, ca tụng. *aor.* --**-esi,** *pp.* --**ṇita.** *pt.p.* --**ṇetabba.** *abs.* --**ṇetvā.**

saṃvattati [saṃ + vat + a] dẫn đến, còn tồn tại. *aor.* --**vatti.** *pp.* --**vattita.**

saṃvattanika *a.* ám chỉ, đưa đến.

saṃvatteti *caus.* của *saṃvattati* biểu tiếp tục, làm tiếp tục. *aor.* -**-esi.** *pp.* --**vattita.** *abs.* --**tetvā.**

saṃvaddha như *saṃvaḍḍha*, --**na** *nt.* sự lớn lên, sự nuôi cho lớn, sự mọc lên.

saṃvara *m.* sự thu thúc. --**ṇa** *nt.* sự ngăn cản, sự gom thâu, sự đóng cửa lại.

saṃvarati [saṃ + var + a] thu thúc, đóng cửa lại, che đậy lại, đậy lại. *aor.* --**vari.** *pp.* **saṃvuta.** *abs.* --**varitvā.**

saṃvarī *f.* ban đêm.

saṃvasati [saṃ + vas + a] chung hợp lại, hội họp, ở chung nhau. *aor.* --vasi. *pp.* **vasita.** *abs.* --vasitvā.

saṃvāsa *m.* sự ở chung, sự thân mật, sự giao hợp [nam nữ].

saṃvigga *pp.* của *saṃvijjati* xử xao động, sự rung động, vì sự.

saṃvijjati [saṃ + vid + ya] được tìm ra, sinh tồn, bị xao động.

aor. --jji. *pr.p.* --jamāna.

saṃvidahati [saṃ + vi + dhā + a] sắp xếp, sửa soạn cho có thứ tự, sửa chữa. *aor.* --dahi. *pp.* --vihita. *abs.* dahitvā. *pr.p.* --damāna. *pt.p.* --hitabba.

saṃvidahana *nt.* sự sắp xếp, sắp đặt.

saṃvidhāna *nt.* coi saṃvidahana.

saṃvidhāya *abs.* của *saṃvadahati* đã sắp xếp. --yaka
3. người sắp đặt hay cai quản.

saṃvidhātum *inf.* của *saṃvidahati* sắp xếp, ra chỉ thị.

saṃvibhājati [saṃ + vi + bhaj + a] *pp.* --jita. --vibhatta. *abs.* --vibhajja, --jitivā.

saṃvibhajana *nt.* --vibhāga *m.* sự phân chia, sự chia phần.

saṃvibhāgī 3. rộng rãi, tay mở rộng[để giúp đỡ].

saṃvihita *pp.* của *saṃvidahati*.

saṃvuta *pp.* của *saṃvarati*, --tindrīga *a.* có lục căn thu thúc.

saṃvega *m.* sự lo ưu, sự cảm động, tâm thần, sự kích thích.

saṃvejaniya *a.* đáng làm cho cảm động hay lo âu.

saṃvejeti [saṃ + vij + e] làm cho cảm động hay kích thích. *aor.* --esi. *pp.* --jita. *abs.* --jetvā.

saṃsagga *m.* sự tiếp xúc, sự đụng chạm.

saṃsaṭṭha *pp.* lẫn lộn với, nổi nhau, hội họp lại.

saṃsatta *pp.* sự nú nính, sự kết liên nhau.

saṃsandati [saṃ + sand + a] được dễ dàng, thuận tiện, bằng lòng, cùng chung nhau. *aor.* --sandī. *pp.* --dita. *abs.* --ditvā thích hợp.

saṃsandeti *caus.* của *saṃsandati* làm cho thích hợp, so sánh. *aor.* --esi. *abs.* --detvā.

saṃsappati [saṃ + sap + a] bò leo, dài theo, bò trườn, di chuyển chậm chạp. *aor.* --ppi. *abs.* --pitvā.

saṃsappana *nt.* sự tranh đấu, sự văn minh [vì đấu đón].

saṃsaya *m.* sự nghi ngờ.

saṃsarati [saṃ + sar + a] chuyển sinh, tái sinh, đời liên tục từ chỗ này sang chỗ khác. *aor.* --sari. *pp.* --sarita. *abs.* --ritvā.

saṃsaraṇa *nt.* sự đi ta bà, bình bông, đi quanh quẩn.

saṃsāra *m.* sự chuyển sinh, tái sinh chuyển đi đến. --cakka *nt.* bánh xe luân hồi. --dukkha *nt.* sự khổ não của vòng luân hồi. --sāgara *m.* biển khô của sự tái sanh.

saṃsijjhati [saṃ + siddh + ya] làm cho được đầy đủ, được kết quả, thành tựu. *aor.* --**jjhi**. *pp.* --**siddha**.

saṃsiddhi *f.* sự kết quả, thành tựu.

saṃsibbata *pp.* của *saṃsibbati* may khâu, bện, đương vào nhau.

saṃsīdati [saṃ + sad + a] lún xuống, chìm xuống, tâm chán nản, thiếu, quên, bỏ sót [một việc gì]. *aor.* --**samsīdi**. *pr.p.* **damāna**. *abs.* --**sīditvā**.

saṃsīdana *nt.* lún xuống, chìm.

saṃsīna *pp.* rút, té.

saṃsuddha *pp.* trong sạch, tốt đẹp. --**gahaṇika** *a.* của truyền thống trong sạch.

saṃsuddhi *f.* sự trong sạch.

saṃsūcaka *a.* sự ám chỉ, chỉ ra.

saṃsedaja *a.* tháp sanh [sanh trong nơi ẩm ướt].

saṃseva *m.*, --**vanā** *f.* sự hợp tác, sự thân cận.

saṃsevati [saṃ + sev + a] cộng tác, hội họp, hầu hạ. *aor.* --**sevi**. *pp.* --**vīta**. *pr.p.* --**vamāna**. *abs.* --**vitvā**.

saṃsevī *a.* người cộng tác, thân cận.

saṃhata *a.* chắc vững, đặc, chắc, chặt ních.

saṃharaṇa *nt.* sự gom lại, sự gói, sự xếp lại.

saṃharati [saṃ + har + a] tom góp, kéo chung lại, xếp, gói lại. *aor.* --**hari**. *pp.* --**saṃhata**. --**harita**. *pr.p.* --**ranta**. *abs.* **ritvā**.

saṃhāra *m.* sự biên soạn, sự rút ngắn. --**ka** *a.* kéo nhau lại.

saṃhārima *a.* có thể cử động hay dời đổi được.

saṃhita *a.* cung cấp, có được. --**tā** *f.* sự liên hệ, sự hòa hợp cho êm tai.

sā *m.* con chó.

sā *f.* *mon.* của ta cô ấy.

sāka *m. nt.* rau cải, chấu cỏ. --**paṇṇa** *nt.* lá rau cải.

sākacchā *f.* sự đàm thoại, sự bàn luận.

sākaṭika *m.* người đánh xe bò.

sākalya *nt.* sự toàn cả, trọn vẹn.

sākiya 3. thuộc về dòng Thích ca. --**yāni** *f.* người phụ nữ dòng Thích ca.

sākuṇika, **sākuntika** *m.* phi cầm, loài chim.

sākhā *f.* nhánh. --**nagara** *nt.* vùng ngoại ô. --**palāsa** *nt.* nhánh và lá. --**bhaṅga** *m.* nhánh gãy. --**miga** *m.* con khỉ.

sākhī *m.* cây [còn sống].

sāgatam *in.* hoan nghinh, chào mừng.

sāgara *m.* biển, đại dương.

sāgāra *a.* ở trong nhà.

sācariyaka *a.* cùng một thầy.

sātaka *m.*, **sāṭikā** *f.* vải, y phục, áo choàng.

sāṭheyya *nt.* sự gian xảo, sự giả dối.

sāṇa *nt.* chỉ gai, vải làm bằng chỉ gai.

sāpi *f.* tấm màn, tấm bình phong.

--**pasibbaka** *m.* bao, túi lớn.--

pākāra *m.* màn treo tường [làm bằng vải gai].

sāta *nt.* sự vui thích, sự dễ chịu, sự vui vẻ, sự hòa thuận.

sātakumbha *nt.* vàng [kim khí].

sātacca *nt.* sự liên tục, sự bền gan, kiên nhẫn. --**kārī** *ṣ.* tiếp tục hành động.--**kiriya** *f.* sự kiên nhẫn.

sātatika *a.* tiếp tục, hành động.

sātireka *a.* có cái gì quá lớn.

sāttha, --**thaka** *a.* có lợi ích, có lợi, có ý nghĩa.

sādara *a.* thương mến, tỏ sự quan tâm đến. --**raṃ** *ad.* một cách thương mến.

sādiyati [sad+i+ya] chấp nhận, vui thích hưởng ứng theo, cho phép. *aor.* **diyi**. *pp.* **sādita**. *pr.p.* --**yanta**. --**yamāna**. *abs.* -- **yitvā**.

sādiyana *nt.* --**yanā**. *f.* sự chấp nhận, sự thích hợp.

sādisa *a.* giống nhau, tương tự.

sādu *a.* ngọt ngào, vui vẻ.--**tara** *a.* càng ngọt ngào, vui vẻ. --**rasa** *a.* có hương vị thích đáng.

sādhaka *a.* sự hiệu lực, sự hoàn thành. *nt.* một bằng chứng.

sādhana *nt.* sự chứng rõ, sự giải quyết, hiệu lực, trả xong nợ.

sādhāraṇa *a.* công cộng, chung cả.

sādhika *a.* hơi quá lớn.

sādhita *pp.* của **sādheti**.

sādhya *a.* việc ấy có thể hoàn tất.

sādhū *a.* tốt lành thay, đức hạnh, có lợi. *ad.* hay, giỏi, đầy đủ. --

kaṃ *ad.* tốt, hoàn toàn.--

kamyatā *f.* ước muốn về tài năng, khả năng.--**kāra** *m.* sự vui vẻ, tán dương, vỗ tay, chấp nhận, nói lành thay. --**kilana** *nt.* thán lễ. --**rūpa** *a.* có sự sắp đặt khéo léo, có tánh tính tốt. --**sammata**

a. tôn kính, cao cả, chấp nhận bằng đức hạnh.

sādhū *in.* dạ, vâng, được.

sādheti [sādh + e] hoàn tất, sửa soạn biểu diễn, thanh toán nợ nần, thực hiện. *aor.* --**esi**. *pp.* --**sādhita**. *abs.* **sādheta**. *pr.p.* --**dhenta**.

sānu *f. nt.* vùng cao nguyên.

sānucara *a.* có cả tùy tùng, luôn cả tín đồ.

sānuvajja *a.* đáng quở trách.

sāpa *m.* lời nguyên rửa, thiên tai.

sāpateyya *nt.* tài sản, của cải.

sāpattika *a.* người phạm tội [vượt quá giới luật].

sāpadesa *a.* với những lý lẽ, lý do.

sāpekkha, **sāpekha** *a.* hi vọng, mong mỏi, trông đợi.

sāma *a.* đen, tối. *m.* thái bình, tên của một phân kinh Phệ đà.

sāmam *in.* tự mình, do nơi mình [tā].

sāmaggi *f.* --**giya** *nt.* hòa thuận, sự hợp nhất, nhất trí.

sāmacca *a.* cùng với các bạn hữu hay các bộ trưởng.

sāmañña *nt.* sự giống in, sự tổng quát trạng thái của tu sĩ. --**tā** *f.* sự phù hợp; tôn kính các bậc tu sĩ [đi khát thực]. --**phala** *nt.* quả báo của các bậc sa môn.

sāmaṇaka *a.* đáng hay cần cho tu sĩ.

sāmaṇera *m.* sa di [người mới xuất gia]. --**ṇerī** *f.* sa di ni.

sāmatthiya *nt.* có khả năng.

sāmanta *nt.* sự ở gần, sự kề bên. *adj.* giáp ranh, sự ở gần.

sāmayika *a.* đức hạnh, tạm thời.

sāmā *f.* một loại cây dùng làm thuốc, người phụ nữ có màu da đen [tối].

sāmājika *m.* một nhân viên [của một hội].

sāmika *m.* người chồng, chủ.

sāminī *f.* chủ nhà, người phụ nữ làm chủ.

sāmivacana *nt.* [văn phạm] thuộc cách.

sāmisa *a.* thuộc về thể xác, có nhiều thịt, trét dơ với vật thực.

sāmī *m.* chủ, chú, thầy tổ, chồng.

sāmīcī *f.* tiếp đãi một cách thân hữu, sự tiến hành đúng đắn. --

kamma *nt.* hành động đúng đắn, tôn kính. --**paṭipanna** *a.* đi vào con đường tiến hành đúng đắn.

sāmuddika *a.* thuộc về biển, hành trình bằng đường biển.

sāyaka *a.* người ném thừ.

sāyaṇha *m.* buổi xế chiều, buổi tối. --**samaya**, --**kāla** *m.* buổi xế chiều.

sāyati [sā + ya] thừ ném. *aor.* **sāyi**. *pr.* **sāyita**. *pr.p.* **sāyanta**. *abs.* **sāyitvā**.

sāra *m.* hương chất, lõi cây, phần chọn lựa quý nhất. *adj.* đại khái, mạnh mẽ, ưu tú. --**gandha** *m.* mùi thơm của lõi cây. --**gavesī** *a.* người tìm hương vị. --**maya** *a.* làm bằng cây danh mộc. --**sūci** *f.* cây kim làm bằng cây cứng. --**vantu** *a.* có giá trị, có nhân, lõi.

sārakkha *a.* gìn giữ, bảo vệ.

sārajjati [saṃ + raj + ya] bị dính líu với, ràng buộc với. *aor.* --**jjī**. *pp.* **sāratta**. *abs.* --**jitvā**.

sārajjanā *f.* sự quyến luyến, dính líu.

sāratta *pp.* của *sarajjati* bị mê mẩn say đắm.

sārathi, --**thī** *m.* người đánh xe, lái xe.

sārada, --**dika** *a.* lúc tàn tạ, suy vi.

sāraddha *a.* nhiệt thành, mê thích.

sārameya *m.* con chó.

sārambha *m.* sự sân hận, sự hung hăng, sự nóng nảy, ám chỉ sự nguy hiểm cho sinh mạng.

sārasa *m.* con cồng cộc, le le.

sārānīya *a.* những việc nên nhớ.

sārībā *f.* cây sārība ở Ấn Độ, rễ có chất ngọt, dùng làm rượu bia.

sārī *a.* thả rều, bênh bồng, đi ta bà.

sārīrika *a.* có liên hệ về thân thể.

sāruppa *a.* thuận tiện, dễ dàng, chính xác.

sāreti [sar + e] nhớ, nhắc nhở, hướng dẫn, làm cho đi theo sau.

- aor. sāresi. pp. sārīta. pt.p. sāretabba. abs. sāretvā.*
- sāla** *m.* cây long thọ, em, anh rể. --**rukka** *m.* cây long thọ. --**vana** *nt.* vườn cây sa la [long thọ] --**laṭṭhi** *f.* cây sa la non.
- sālaya** *a.* có sự quyến luyến, dính mắc.
- sālā** *f.* một cái phòng lớn, một chỗ trú ngụ, cái trại.
- sālākiya** *nt.* nhãn khoa.
- sāli** *m.* một loại gạo thật tốt. --**kkhetta** *nt.* ruộng lúa. --**gabbha** *m.* lúa sữa, lúa non. --**bhatta** *nt.* cơm bằng gạo sàli.
- sālikā** *f.* con cưỡng, con sáo.
- sālittakasippa** *nt.* nghệ thuật ném đá.
- sāluka** *nt.* củ bông súng, củ co.
- sāvaka** *m.* người nghe, thanh văn, môn đệ, đệ tử. --**tta** *nt.* tình trạng của đệ tử. --**sāṅgha** *m.* thỉnh văn chư tăng. --**vikā** *f.* nữ đệ tử.
- sāvajja** *a.* đáng quở trách, lầm lỗi. *nt.* cái chi bị kiểm soát. --**tā** *f.* phạm tội, sự đáng quở trách.
- sāvatta** *a.* cầm lại xoáy nước.
- sāvāṇa** *nt.* sự bố cáo, tuyên bố. *m.* tên của một tháng [lời tháng 7-8 dl].
- sāvattī** *f.* kinh đô của xứ Kosala [gọi là thành Xá Vệ].
- sāvasesa** *a.* chưa hoàn tất, còn dư sót lại.
- sāveti** [su + e] làm cho nghe, tuyên bố, thông cáo. *aor. --esi. pp. sāvītā. pr.p. sāventa,*
- sāvagamāna. pt.p. --vatabba. abs. sāvettvā.**
- sāvetu** *m.* người thông báo.
- sāsanka** *a.* nghi ngờ.
- sāsati** [sās + a] giảng giải, dạy bảo, cai trị. *aor. sāsi. pp. sāsita.*
- sāsana** *nt.* giáo lý, lời giảng dạy, thông điệp, bức thơ, thứ lớp. --**kara, --karī, --kāraka** *a.* hành đúng theo giáo pháp. --**ntaradhāna** *nt.* sự mất hay tiêu hoại giáo pháp của Đức Phật. --**hara** *m.* người mang lời giáo huấn. --**āvacara** *a.* thọ trì những lệ luật của giáo pháp.
- sāsānika** *a.* có liên hệ với Phật giáo.
- sāsapa** *m.* hột cải.
- sāsava** *a.* có liên hệ đến sự suy đồi.
- sāhatthika** *a.* tự tay mình làm.
- sāhasa** *nt.* hung bạo, hành động chuyên quyền. --**sika** *a.* hung bạo, dã man.
- sāhu** *in.* tốt, đẹp, hay.
- sāḷava** *m.* cải xà lách.
- sikatā** *f.* cát [bụi].
- sikkhati** [sikkh + a] học hỏi, học tập, thực hành theo. *aor. sikkhi. pp. sikkhita. pr.p. --khanta, --khamāna. abs. --khitvā. pt.p. --khitabba.*
- sikkhana** *nt.* sự học tập, sự huấn luyện.
- sikkhamānā** *f.* tu nữ đang học tập để lên tỳ khuru ni.
- sikkhā** *f.* học tập, giới hạnh. --**kāma** *a.* ưa thích giới luật. --

- paka**, --**panaka** 3. thầy giáo, cán bộ, huấn luyện viên. --**pada** *nt.* điều học, một điều giới luật. --**pana** *nt.* giáo lý, chỉ thị. --**samādāna** *nt.* thọ trì giới luật.
- sikkhita** *pp.* của *sikkhati*.
- sikhaṇḍa** cái mỏng hay chóp mao con công. --**ṇḍī** *m.* con công.
- sikhara** *nt.* đỉnh, chóp, chỗ cao nhất của núi. --**rī** *m.* trái núi.
- sikhā** *f.* cái mỏng, chóp, nơ bằng lụa thắt trên đầu, chóp mao, ngọn lửa, mục đích.
- sikhī** *m.* lửa, con công.
- sigāla** *m.* chó rừng. --**laka** *nt.* tiếng tru của chó rừng.
- siggu** *m.* cây tân đại căn.
- siṅga** *nt.* cái sừng.
- siṅgāra** *m.* cảm giác về tình ái.
- siṅgivera** *nt.* gùng.
- siṅgī** *a.* có sừng. *nt.* vàng [kim khí]. --**nada**, --**vaṇṇa** *nt.* vàng.
- siṅghati** [siṅgh + a] hười, hút mạnh. *aor.* --**ghi**. *abs.* --**ghitvā**.
- siṅghāṭaka** *m. nt.* ngã tư đường vật gì có hình chữ thập.
- siṅghāṇikā** *f.* nước mũi [lông].
- sijjhati** [sidh + ya] xảy ra, thành tựu, có lợi ích. *aor.* **sijjhi**. *pp.* **siddha**.
- sijjhana** *nt.* sự xảy ra, sự kết quả.
- siñcaka** *a.* người tưới hay rải nước. --**cana** *nt.* sự rải nước.
- siñcati** [sic + ṃ + a] tưới, rải nước. *aor.* **siñci**. *pp.* **sitta**, **siñcita**. *pr.p.* --**camāna**. *abs.* **siñcitvā**. *caus.* **siñcāpeti**.
- sita** *a.* trắng, do nơi, dính lúu. *nt.* mím cười, chúm chím.
- sitta** *pp.* của *siñcati*.
- sittha** *nt.* sấp, một hạt com. --**āva**, **kāraḥ** *ad.* rải com khắp nơi.
- sitthaka** *nt.* sấp ong.
- sithika** *a.* nói rộng, sự sinh lợi, sản xuất, lòng lợi. --**tta** *nt.* sự lỏng ra.
- siddha** *pp.* của *sijjhati* cuối cùng, hoàn tất, bất ngờ, ngẫu nhiên. *a.* người làm trò quỷ thuật, nửa trời nửa ngựa quỷ. --**ttha** *a.* người đã hoàn thành nhiệm vụ. *m.* hạt cái.
- siddhatthaka** *nt.* hạt cái.
- siddhi** *f.* sự hoàn thành, sự thành tựu.
- sināna** *nt.* sự tắm, chỗ tắm.
- siniddha** *a.* mềm mại, trơn láng, dễ thương, xếp lại được, bóng láng.
- sineha**, **sneha** *m.* sự thương mến, yêu đương, dầu, mỡ, mật. --**hana** *nt.* cho dầu. --**bindu** *nt.* một giọt dầu
- sineheti** *den.* của *sineha* thương yêu, thoa dầu.
- sindī** *f.* cây chà là.
- sindūra** *m.* chất a-sen đỏ [thạch tín].
- sindhava** *a.* thuộc về xứ Sindh. *m.* khối muối, con ngựa của giống Sindh.
- sindhu** *m.* biển, sông to. --**raṭṭha** *nt.* thuộc về xứ Sindh. --**saṅgama** *m.* cửa khẩu của con sông.
- sipāṭikā** *f.* vỏ trái cây, túi nhỏ.

sippa *nt.* nghệ thuật, mỹ thuật. --
ṭṭhāna, --**āyantana** *nt.* một
ngành của môn học, một nghệ
thuật. --**sālā** *f.* trường mỹ thuật.

sippika, --**sippī** *m.* nhà nghệ sĩ,
nghệ thuật.

sippikā *f.* con hén, con hào.

sibbati [siv + ya] may, vá quần áo.
aor. **sibbi**. *pp.* **sibbita**. *abs.*
sibbitvā.

sibbana *nt.* sự may vá.

sibbanī *f.* cô thợ may, sự chạm
thêu. --**magga** *m.* may khâu [vết
thương].

sibbeti [siv + e] may, khâu. *aor.* --
esi. *pp.* **sibbitā**. *abs.* --**betvā**.
pr.p. --**benta**.

sibalī *m.* cây chỉ tơ.

sira *m;nt* đầu.// **sirā** *f.* gân, tĩnh
mạch.

siri, **sirī** *f.* sự may mắn, vinh
quang, của cải, nữ thần hạnh
phúc, sự chói lọi, rực rỡ. --
gabbha *m.* phòng ngủ của người
sang trọng, phòng trong hoàng
cung. --**mantu** *a.* vinh dự, tráng
lệ, lộng lẫy. --**vilāsa** *m.* sự hào
hoa tráng lệ. --**sayana** *nt.* hoàng
cung hoàng phòng. --**ndhara** *a.*
lộng lẫy, tráng lệ, rực rỡ.

sirivāsa *m.* nhựa thông.

sirīsa *m.* cây keo, cây xiêm gai.

siro, --**jāla** *a.* vải the đội đầu. --
ruha *m. nt.* tóc. --**mani** *m.* vương
miện, mào của vua, mào ngọc. --
veṭhana *nt.* cái khăn bịt đầu,
khăn đóng.

silā *f.* đá [sỏi]. --**guḷa** *m.* cục đá
tròn, cục đạn bằng đá. --
ttambha *m.* cây cột bằng đá. --
paṭṭa *nt.* một tấm đá. --**pākāra**
m. tường đá. --**maya** *a.* làm bằng
đá.

silāghati [silāgh + a] nói khoác,
nói khoe khoang. *aor.* --**ghi**.

silāghā *f.* lời khen ngợi, ca tụng.

siliṭṭha *a.* lảng tron. --**tā** *f.* sự tron
lảng.

siluccaya *m.* tảng đá.

silutta *m.* rắn bắt chuột.

silesa *m.* cái rây, cái sàng lớn, mặt
rõ có chất dính vào.

silesuma *m.* đằm, niêm dịch.

siloka *m.* dư luận, tiếng tăm, thanh
danh, một câu thơ.

siva *a.* sự núp ẩn, ẩn náu, sự an
toàn. *m.* thần Siva. *nt.* chỗ an
toàn, là Niết bàn.

sivikā *f.* cái võng, cái kiệu, cái giá
dùng để khiêng người bệnh.

sisira *m.* mùa lạnh, mùa đông. *adj.*
lạnh mát.

sissa *m.* đệ tử, học trò.

siḡha *a.* mau lẹ, nhanh chóng. --
gānū *a.* đi hay cử động mau lẹ. -
-taraṃ *ad.* sớm quá, lẹ quá
chừng. --**siḡhaṃ** *ad.* lẹ quá, vội
vàng quá. --**sota** *a.* có con suối
chảy nhanh quá. --**ghaṃ** *ad.* một
cách lẹ lảng, nhanh chóng.

sīta *a.* lạnh, mát. *nt.* sự mát mẻ,
lạnh lẽo. --**bhīruka** *a.* dễ bị lạnh.

sītala *a.* mát mẻ, lạnh lẽo. *nt.* sự
mát mẻ.

sītā *f.* đường cày.

sītibhāva *m.* sự mát mẻ, yên lặng.

sītibhuta *pp.* sự yên lặng, sự thanh tịnh.

sītodaka *nt.* nước lạnh, nước lã.

sīdati [sad + a] lún, chìm, lắng xuống, chịu thua, đầu hàng. *aor.*

sīdi. *pp.* **sīna.** *abs.* **sīditvā.** *pr.p.* **sidamāna.**

sīdana *nt.* sự lún, chìm xuống.

sīna *pp.* của **sīdati.**

sīpada *nt.* bệnh sùi da [nơi cổ chân].

sīmaṭṭha *a.* ở gần hay trong ranh giới.

sīmantiṇī *f.* người phụ nữ.

sīmā *f.* ranh giới, giới hạn, chỗ của chư tăng làm ranh giới để hành tăng sự. --**kata** *a.* ranh giới. --

tiga *a.* vượt ranh giới. --

samugghāta. *m.* hủy bỏ sīma cũ.

--**sammuti** *f.* quyết định sīma mới, nơi để hội họp chư tăng.

sīla *nt.* tự nhiên, thói quen, giới hạnh, điều luật. --**kathā** *f.* giải về

giới hạnh. --**kkhandha** *m.* giới tạng [để thực hành]. --**gandha** *m.*

mùi thơm của giới hạnh. --

bbata, --**vata** *nt.* sự giữ theo lệ cúng tế, lễ bái. --**bheda** *m.* phạm

hay đứt giới. --**maya** *a.* có liên quan đến giới hạnh. --**vantu** *a.*

người có giới đức, người giữ giới. --**vipanna** *a.* người vi phạm

giới luật. --**sampatti** *f.* đầy đủ giới hạnh. --**sampanna** *a.* thọ trì

giới hạnh.

sīlana *nt.* sự thực hành, sự tuân thủ.

sīlika, sīlī *a.* có tánh tự nhiên của.

sīvathika *f.* địa mộ, chỗ bỏ thi tử.

sīsa *nt.* cái đầu, điểm cao nhất, hàng đầu của một bài tựa, sự dẫn

đầu, cái đuôi của lúa. --**kapāla,** -

--**kaṭaha** *m.* cái sọ đầu. --**cchavi**

f. da đầu. --**cchejja** *a.* sự kết quả

bị chém đầu. --**cchadana** *nt.* sự

chém đầu. --**ppacālana** *nt.* sự lúc

lắc đầu. --**paramparā** *f.* đối đồ

để đội đi từ đầu người này đến

đầu người kia. --**veṭhana** *nt.*

khăn đóng, khăn bịt đầu. --

ābādha *m.* nhức đầu.

sīha *m.* con sư tử. --**camma** *nt.* da

sư tử. --**nāda** *m.* sư tử rống, lời

nói hùng dũng. --**nādika** *a.*

người nói hùng hồn như sư tử

rống. --**pañjara** *m.* cái chuồng

sư tử, một loại cửa sổ. --**potaka**

m. sư tử con. --**vikkilīta** *nt.* sư tử

giỡn múa. --**seyyā** *f.* cách sư tử

nằm [là nghiêng qua phía mặt]. -

--**ssara** *a.* có giọng nói như sư tử.

--**hanu** *a.* có cái hàm giống cái

hàm sư tử.

sīhaḷa *a.* thuộc về xứ Tích Lan. *m.*

người Tích Lan [bây giờ là Sri

Lanka]. --**dīpa** *m.* đảo Tích Lan.

--**bhāsā** *f.* tiếng Tích Lan.

su tiền trí tử, có nghĩa là tốt trọn

vẹn, vui thích, đẹp.

suka *m.* con kết, con ác là.

sukaṭa, sukata *a.* làm tốt đẹp. *nt.*

hành vi đạo đức, hành thiện.

sukara *a.* dễ dàng, dễ làm.

sukumāra *a.* khéo léo, tinh vi. --
tā *f.* sự khéo léo, tinh vi.

sukusala *a.* khéo lắm, tốt lắm.

sukka *a.* trắng, sạch, tốt, rục rờ. *n.*
đức hạnh. --**pakkha** *m.* thuộc
thượng huyền [lúc trăng sáng].

sukkha *a.* khô khan.

sukkhati [sukkh + a] bị khô hết.
aor. **sukkhī**. *pr.p.* **khamāna**.
abs. **sukkhivā**.

sukkhana *nt.sm.* khô khan.

sukkhāpana *nt.* làm cho khô.

sukkhāpeti *caus.* của **sukkhati**
làm cho khô. *aor.* --**esi**. *pp.*
sukhāpita. *abs.* --**khetvā**.

sukha *nt.* sự hạnh phúc, an vui. --
kamā *a.* mong mọi điều hạnh
phúc. --**tthika**, --**tthī** *a.* mong
cầu sự an vui. --**da** *a.* làm cho
được sự an vui. --**nisinna** *a.*
người được an nhàn. --
paṭsamvedī *a.* được, chịu sự an
vui. --**ppatta** *a.* an vui. --
bhāgiya *a.* dự phần hạnh phúc. -
-yānaka *nt.* cỗ xe đi được an vui.
--**vipāka** *a.* hưởng sự an vui. --
viharaṇa *nt.* sống một cách an
nhàn. --**saṃvāsa** *m.* vui thích
trong sự phối hợp với. --
samphassa *a.* an vui trong sự
tiếp xúc. --**sammata** *a.* cho là sự
an vui.

sukham *ad.* một cách dễ dàng an
vui.

sukhāyati được an vui, hạnh phúc.

sukhāvaha *a.* đem lại sự an vui.

sukhita *pp.* của **sukheti** an vui, vui
mừng, được phước.

sukhī *3.* như chữ trên.

sukhuma *a.* vi tế, tế nhị, nhỏ
nhẹ, ngon, tốt, đẹp nhất. --**tara**
a. hết sức tế nhị. --**ta** *nt.*, **tā** *f.* sự
vi tế, tinh vi.

sukhumāla *a.* mềm mại, tinh vi. -
tā *f.* thành tựu một cách tinh vi.

sukheti [su + khan + e] làm cho an
vui. *aor.* --**esi**. *pp.* **sukhita**.

sukhedhita *a.* nuôi nấng một cách
tế nhị.

sukhesī *3.* đang tìm sự hạnh phúc.

sugata *a.* đi đến nơi an lạc, sự an
vui. *m.* Đức Phật. --**tālaya** *m.* chỗ
Đức Phật ngự, bắt chước theo
Đức Phật.

sugati *f.* nhân cảnh, cảnh an vui.

sugatī *a.* công bình ngay thẳng.

sagandha *m.* mùi thơm, mùi dễ
chịu. --**ndhī** *adj.* thơm., --**dhika**
a. thơm tho.

sugarana *nt.* cái cán tốt để cầm.

sugutta, **sugopita** *pp.* đầu thúc kỹ
lưỡng, gìn giữ tốt đẹp.

suggahita *a.* nínu chặt, học hành
giỏi, chăm chỉ.

suṅka *m.* tiền chõ, thuế vụ. --
ghāta *m.* sự trốn tránh quan thuế.
--**ṭṭhāna** *nt.* sở thuế vụ, nha quan
thuế.

suṅkika *m.* người thu thuế.

sucarita *nt.* hạnh kiểm tốt.

suci *a.* trong sạch, sạch sẽ. *nt.* sự
tốt đẹp, vật trong sạch. --**kamma**
a. những hành vi trong sạch. --
gadha *a.* có mùi ngọt ngào. --

- jātika** *a.* thích sạch sẽ. --**vasana** *a.* ăn mặc sạch sẽ.
- sucitta, sucittita** *a.* nhiều màu sắc, sặc sỡ, sơn, vẽ khéo.
- succhanna** *a.* lợp nhà kỹ lưỡng, kín đáo.
- sujana** *m.* người đạo đức.
- sujā** *f.* cái vá để tế lễ, tên bà vợ của đức Trời Đế Thích.
- sujāta** *pp.* sanh ra nơi cao quý, quý phái.
- sujjhati** [sudh + ya] *trị* nên trong sạch. *aor.* **sujjhi.** *pr.p.* --**jhamāna.** *pp.* **suddha.** *abs.* --**jhitvā.**
- suñña** *a.* rỗng không, trống rỗng. -**-gama** *m.* làng bỏ trống, bỏ hoang. --**tā** *f.* sự rỗng không. --**āgāra** *nt.* chỗ bỏ hoang.
- suṭṭhu** *in.* tốt, đẹp. --**tā** *f.* ưu tú, quý báu, ngon nhất.
- suṇa** *m.* con chó.
- suṇāti** [su + ṇā] *nghe.* *aor.* **suṇi.** *pp.* **suta.** *pr.p.* **suṇanta,** **suṇamāna.** *pt.p.* **sotabba,** **suṇitabba.** *abs.* **sutvā, suṇitvā.** *inf.* **sotuṇ, sonituṇ.**
- suṇisā, suṇha** *f.* con dâu.
- suta** *m.* con trai.
- suta** *pp.* của **suṇāti** đã nghe. *nt.* thánh kinh, sự học hỏi, cái chi đã được nghe. --**dhāra** sự nhớ lại những gì đã nghe, đã học hỏi. --**vantu** *a.* học giả, nhà thông thái.
- sutatta** *pp.* nóng quá.
- sutanu** *a.* có thân hình tốt đẹp hay mảnh mai.
- sutappaya** *a.* để vừa lòng, thích hợp.
- suti** *f.* sự nghe, cổ truyền, tiếng đồn kinh Phệ Đà. --**hīna** *a.* điếc.
- sutta** *pp.* của **supati**] *ngủ, ngủ mê, đang ngủ.*
- sutta** *nt.* chỉ vải, sợi dây, một bài diễn thuyết, một câu cách ngôn. --**kantana** *nt.* sự se chỉ, sự xoay tròn. --**kāra** *m.* người soạn phương ngôn của văn phạm. --**guḷa** *nt.* một cuộn dây. --**piṭaka** *nt.* tạng Kinh. --**maya** *a.* làm bằng chỉ.
- suttanta** *m.nt.* bài kinh, bài pháp. -**-ntika** *a.* người đã học tạng Kinh.
- sutti** *f.* ngọc trai.
- sudanta** *a.* dễ dạy.
- sudassa** *a.* dễ thấy. --**sana** *a.* có hình dáng tốt đẹp.
- sudam** *a.* phần tử rườm rà, dư thừa.
- sudiṭṭha** *a.* thấy rõ ràng.
- sidinna** *a.* cho một cách tốt đẹp.
- suduttara** *a.* khó tránh khỏi được.
- sudukkara** *a.* rất khó làm.
- sududdasa** *a.* rất khó thấy được.
- sudubbala** *a.* rất yếu.
- sudullabha** *a.* rất khó đạt được.
- sudesita** *a.* giảng giải rất hay.
- sudda** *m.* người thuộc dòng nô lệ.
- suddha** *a.* sạch sẽ, trong sạch, không lẫn lộn, giản dị. --**tā** *f.* --**tta** *nt.* sự trong sạch. --**ājīva** *a.* nuôi mạng sống trong sạch. *m.* chánh mạng. --**āvāsa** *m.* Tịnh cư

- thiên [cảnh Chư Thiên trong sạch].--**āvāsika** *a.* ở nơi chỗ trong sạch.
- suddhi** *f.* sự trong sạch. --**magga** *m.* con đường thanh tịnh.
- sudhanta** *pp.* được trong sạch lắm.
- sudhammatā** *f.* tự nhiên trong sạch, sự trong sạch tự nhiên.
- sudhā** *f.* vôi bột, vôi ăn trầu, thạch cao. --**kamma** *nt.* quét nước vôi trắng, trét, quét nước xi măng trắng hay thạch cao. --**kara** *m.* mặt trắng.
- sudhī** *m.* người trí thức.
- sudhota** *pp.* rửa sạch, rửa khéo, hoàn toàn sạch, sạch sẽ.
- sunakha** *m.* con chó. --**khī** *f.* chó cái.
- sunahāta** *pp.* tắm sạch sẽ.
- sunisita** *pp.* mài cho bén, làm bén.
- sundara** *a.* tốt, đẹp, lịch sự. --**tara** *a.* khá tốt, càng đẹp, lịch sự.
- supakka** *a.* thiệt chín, chín đều hết.
- supaṭipanna** *a.* đi trên con đường chân chánh.
- supanna** *m.* một loại chim thần [thích đề hườn nonh].
- supati** [sup + a] *ngũ.* **supi.** *pp.* **sutta.** *pr.p.* **supanta.** *abs.* **supitvā.**
- suparikammakata** *a.* sửa soạn, hay làm trơn láng thật khéo.
- suparihīna** *a.* hoàn toàn bị cướp đoạt rất xấu, rất gầy ốm tiêu tụy, suy đồi.
- supina, --naka, --nanta** *nt.* sự chiêm bao. --**pāṭhaka** *m.* người bàn mộng寐 hay chiêm bao.
- supupphita** *a.* bao đầy những hoa nở, đầy hoa.
- supoṭhita, --thika** *pp.* bị hoàn toàn lừa gạt.
- suppa** *m. nt.* cái nia để sấy lúa.
- suppaṭividdha** *pp.* hiểu trọn vẹn.
- suppatitṭhita** *pp.* thành lập chắc chắn.
- suppatīta** *a.* vừa lòng lắm.
- suppadhamṣiya** *a.* dễ tấn công hay áp đảo [quân thù].
- suppabhāta** *nt.* tốt lành buổi sáng, chào mừng buổi sáng.
- suppavedita** *a.* thuyết giảng hay.
- sappasanna** *a.* rõ ràng lắm, vừa lòng lắm, đầy đủ đức tin.
- suphassita** *a.* được thích nghi lắm.
- subahu** *a.* nhiều quá.
- subbaca** *a.* vâng lời, hiền hậu, mềm mỏng, dễ dãi.
- subbata** *a.* thuộc về hạnh kiểm tốt.
- subbuṭṭhi** *f.* mưa nhiều.
- subha** *a.* may mắn, điềm tốt, vui vẻ. *nt.* sự thịnh vượng, lịch sự. --**kinṇa** *m.* sự sáng chói của Chư Thiên. --**nimitta** *nt.* điềm lành, cảnh tốt đẹp.
- subhaga** *a.* sự may mắn, sự hên.
- subhara** *a.* dễ nuôi, dễ làm vừa lòng.
- subhikkha** *a.* có nhiều vật thực.
- sumati** *m.* người có trí tuệ, khôn ngoan.

sumana *a.* vui mừng. --**puppha** *nt.* bông lái. --**makula** *nt.* bông lái búp. --**mālā** *f.* râu bông lái, một tràng hoa lái.

sumanā *f.* hoa lái, người phụ nữ vui vẻ.

sumanohara *a.* đẹp quá, diễm lệ.

sumānasa *a.* vui vẻ, hoan hỷ.

sumāpita *pp.* xây cất, khéo léo.

sumutta *pp.* được thoát khỏi tốt đẹp.

sumedha, --**dhasa** bậc trí tuệ.

suyiṭṭha *a.* hy sinh cao cả, tốt đẹp.

suyutta *a.* sắp đặt vén khéo.

sura *m.* một Chư Thiên, một vị thần. --**nadī** *f.* con sông trên thiên đình. --**nātha** *m.* chúa Chư Thiên. --**patha** *m.* trên trời, trên hư không. --**ripu** *m.* kẻ địch của Chư Thiên là Asura [a-tu-la].

surata *a.* thương thích lắm, trung thành quyến luyến.

suratta *a.* nhuộm khéo, đồ quá.

surabhi *a.* thơm. --**gandha** *m.* mùi thơm.

surā *f.* rượu, chất uống say. --**ghaṭa** *m.* hũ rượu. --**chaṇa** *m.* uống rượu lễ. --**dhatta** *m.* người say rượu. --**pāna** *nt.* uống rượu mạnh. --**pāyikā** *f.* người nữ say rượu, ghiền rượu. --**pīta** *a.* người đã uống rượu. --**mada** *m.* sự say sưa. --**meraya** *nt.* rượu mạnh và chất say. --**sonṇa**, --**daka** *a.* ghiền thứ rượu mạnh. *m.* người say hay ghiền rượu.

suriya *m.* mặt trời. --**ggāha** *m.* nhật thực. --**maṇḍala** *nt.* vòng tròn mặt trời. --**tthaṅgama** *m.* mặt trời lặn. --**raṃsi**, --**rasmif.** ánh sáng mặt trời. --**uggamana** *nt.* mặt trời mọc.

surusurukāraṃ *ad.* húp canh nghe rột rột trong khi ăn.

suruṅgā *f.* khám đường, nhà giam.

surūpa, --**pī** *a.* lịch sự, đẹp. --**pinī** *f.* người phụ nữ đẹp.

suladdha *a.* được lợi lộc nhiều.

sulabha *a.* được lợi rất dễ dàng.

suva *m.* con vẹt, con két, ác là.

suvaca như subbaca.

suvanṇa *nt.* vàng. *adj.* đẹp đẽ, lịch sự, có màu da tốt đẹp. --**kāra** *m.* thợ bạc, thợ làm nữ trang. --**gabbha** *m.* phòng cất giữ vàng cho an toàn. --**guhā** *f.* động vàng. --**tā** *f.* có màu da tốt đẹp. --**paṭṭa** *nt.* một tấm vàng lá. --**pīthaka** *nt.* ghê vàng. --**paya** *a.* làm bằng vàng. --**bhikkāra** *m.* hũ chầu bằng vàng. --**vaṇṇa** *a.* màu của vàng. --**haṃsa** *m.* con hạc vàng.

suvatthi [su + atthi] chào mừng, hoan hô.

suvammita *pp.* mặc áo giáp kỹ lưỡng, thắng yên an toàn.

suvavatthāpita *a.* chỉ rõ, miêu tả rõ, chứng chắc.

suvāṇa *m.* con chó. --**doni** *f.* cái máng cho chó uống ăn.

suvijāna *a.* dễ hiểu.

suviññāpaya *a.* dễ giảng dạy.

suviḥhatta *pp.* phân phối hay sắp xếp khéo léo.

suḥvilitta *pp.* ướp nước thơm khéo.

suḥvimhita *pp.* lấy làm lạ hết sức.

suḥvisada *a.* rõ quá, sáng quá.

suḥvuttḥhika *a.* có mưa dồi dào.

suḥve *ad.* ngày mai.

suḥsaṅkhata *pp.* sắp đặt khéo.

suḥsaññata *a.* hoàn toàn chế ngự.

suḥsaṅḥhāna *a.* dấu hiệu tốt, có kiểu vẽ hay phác họa tốt.

suḥsamāradḥḥa *pp.* nhận chịu, trọn vẹn.

suḥsamāhita *pp.* chế ngự tốt, có căn bản tốt, chắc chắn.

suḥsamucchinna *pp.* trừ tuyệt căn nguyên, nhổ cả gốc rễ.

suḥsāna *nt.* địa mộ, nghĩa trang. --
gopaka *m.* người coi giữ nghĩa trang.

suḥsikkhita *pp.* huấn luyện tốt, học hỏi đầy đủ.

suḥsira *nt.* lốm xuống, có lỗ. *adj.* có lỗ, xoi lỗ, làm lung lổ.

suḥsīla *a.* đức hạnh, giới đức.

suḥsusu *m.* đứa nhỏ, trẻ con. *adj.* còn non.

suḥsukā *f.* loại cá sấu ở Bắc Mỹ.

suḥsukka *a.* trắng lấm.

suḥsuddha *a.* sạch sẽ quá.

suḥsatti [su + a] bị héo, bị khô. *aor.* **sussi.** *pp.* **sukkha.** *pr.p.* **sussamāna.** *abs.* **sussitvā.**

suḥsaratā *f.* tiếng nói dịu dàng trong sự việc.

suḥsūsati [su + sa] nghe. *aor.* --
sūsi.

suḥsūsā *f.* sự nghe theo, sự vâng lời.

suḥhajja *nt.* thân hữu, tình bè bạn.

suḥhada *m.* tình bạn hữu.

suḥhita *a.* thỏa mãn, vừa lòng.

suḥka *m.* râu hay ngọn lúa mạch.

suḥkara *m.* con heo, lợn thiến. --
potaka *m.* heo con, heo sữa. --
maṃsa *nt.* thịt lợn.

suḥkarika *m.* người bán thịt lợn.

suḥcaka *a.* sự chỉ dẫn, người báo cáo.

suḥcana *nt.* sự chỉ dẫn, báo cáo.

suḥci *f.* cây kim, cây kẹp tóc, cây lông nhím, cây gài cửa nhỏ. --
kā *f.* chốt cửa, bản mục lục. --
kāra *m.* người làm kim. --
ghaṭṭikā *f.* người cầm then chốt. --
ghara *m.* đồ đựng kim. --
mukha *m.* con muỗi. --
loma *a.* có lông, như cây kim. --
viḥjhana *nt.* cái dùi của thợ giày.

suḥju *a.* ngay thẳng, công bình.

suḥma *f.* tấm thốt thịt. --
ghara *nt.* lò sát sinh, lò heo.

suḥta *m.* người đánh xe.

suḥtighara *nt.* nằm trong phòng.

suḥda, suḥdaka *m.* người nấu ăn, anh bếp.

suḥna *a.* sung lên.

suḥnu *m.* con trai.

suḥpa *m.* cari, canh.

suḥpatittha [su + upa + tittha] với cửa cổng tốt đẹp.

sūpadhārita *pp.* suy nghĩ chín chắn.

sūpika *m.* người nấu ăn, anh bếp.

sūpeyya *a.* được dùng nấu cari. --
paṇṇa *nt.* là để nấu cari.

sūyati *pass.* của *suṇāti* được nghe.
pr.p. **sūyamāna**.

sūra *a.* nhiệt thành, can đảm. *m.* người anh hùng. --**tā** *f.* --**bhāva** *m.* lòng dũng cảm.

sūra, sūriya *m.* mặt trời.

seka *m.* sự rải, rắc, tưới.

sekha, sekha *m.* người học giả, người đang đi đến nơi hoàn toàn là bậc thánh hữu tận.

sekhara *nt.* một tràng hoa đội trên đầu.

sekhiya *a.* có liên hệ đến sự huấn luyện.

secana như *seka*.

seṭṭha *a.* trước nhất, ngon nhất. --
tara *a.* càng ngon nhất. --
sammata *a.* xem như tốt nhất.

seṭṭhi, --thī *m.* triệu phú, bá hộ. --
ṭṭhāna *nt.* địa vị của bá hộ. --
jāyā, --bhariyā *f.* vợ của bá hộ.

seṇi *f.* nghiệp đoàn. --**seniya** *m.* chủ nghiệp đoàn.

seta *a.* trắng, trong sạch. *m.* màu trắng. --**kuṭṭha** *nt.* bình cùi trắng. --
cchatta *nt.* cây lọng [biểu hiệu của hoàng tộc], cây dù trắng. --
pacchāda *a.* che, lợp bằng màu trắng.

setatṭhikā một thứ bệnh nổi trên da màu trắng [như lang ben].

seti [si + a] *ngũ.* *pr.p.* **seta, semāna**.

setu *m.* cây cầu.

seḍa *m.* mồ hôi, đồ mồ hôi. --**ka** *a.* sự đổ mồ hôi, toát mồ hôi. --**na** *nt.* nấu bằng hơi nước. --
āvakkhitta *a.* xông hơi, đầy mồ hôi.

sedeti [sid + e] làm cho toát mồ hôi, làm cho lên hơi. *aor.* --**esi**.
pp. **sedita**. *abs.* **sedetvā**.

senā, senaka *m.* con điều hầu.

senā *f.* một toán quân. --**nāyaka, -pati, --nī** *m.* tướng lãnh. --
pacca *nt.* tư lệnh. --**byūha** *m.* một hàng quân, sự bày binh bố trận.

senāsana *nt.* chỗ cư ngụ, chỗ ngủ. --
gāhāpaka *m.* người cấp cho chỗ ở. --**cārikā** *f.* đi từ chỗ này đến chỗ kia. --**paññāpaka** *m.* người sắp đặt chỗ ở.

sephālīkā *f.* một thứ cây có bông thơm.

semānaka *a.* nằm xuống.

semha *nt.* đàm. --**hika** *a.* người có tánh hay tăng háng.

seyya *a.* tốt, khá, ưu tú, cao quý.

seyyathāpi *in.* như là, cũng như. -
-thī, --dam *in.* như sau.

seyyā *f.* cái giường, sự ngủ.

seyyo *in.* cái đó tốt.

sericārī *a.* hành theo ý muốn của mình.

seritā *f.* tự do, thông thả.

serivihārī *a.* ở theo sự chọn lựa của mình.

sela *m.* tảng đá, cục đá. --**maya** *a.* làm bằng đá.

seleyya *nt.* chất nhựa cây bồ đề.

sevaka *m.* người hầu hạ, người giúp việc. *adj.* sự giúp việc, sự hội họp.

sevati [sev + a] phụng sự, công tác với, làm cho cần đến, thực hành. *aor.* **sevi.** *pp.* **sevita.** *pr.p.* **sevanta,** **sevamāna.** *abs.* **sevitvā.** *pt.p.* **sevitabba.**

sevā *f.* cơ sở làm việc, việc làm.

sevāla *m.* đầm lầy, đất bùn, rong rêu, rau trảng [mọc dưới nước].

sevī 3. người công tác hay thực hành.

sesa *a.* còn lại, dư sót.

seseti [sis + e] hoãn lại. *aor.* --**esi.** *pp.* **sesita.** *abs.* **sesetvā.**

so *nom. sing. của ta; m.* nó, hấn, anh ấy.

soka *m.* buồn rầu, khóc than. --**ggi** *m.* lừa phiền muộn. --**pareta** *a.* vượt qua sự buồn rầu. --**vinodana** *nt.* làm tiêu tan sự buồn rầu. --**salla** *nt.* nọc độc của sự buồn rầu.

sokī *a.* buồn rầu, ưu sầu.

sokhya *nt.* sức khỏe, sự an vui.

sokhumma *nt.* sự tế nhị, cao quý.

sogandhika *nt.* bông sen trắng.

socati [suc + a] khóc than, buồn rầu. *aor.* **soci.** *pp.* **socita.** *pr.p.* **socanta,** **socamāna.** *pt.p.* **socitabba.** *abs.* **socitvā.** *inf.* **socitum.**

soceyya *nt.* sự trong sạch, tinh khiết.

soṇa *m.* con chó. --**sonī** *f.* chó cái.

soṇita *nt.* máu.

soṇī *f.* thất lưng.

soṇḍa, --**ka** *a.* người ham, người ghiền.

soṇḍā *f.* cái vòi con voi, người phụ nữ ghiền rượu.

soṇḍika *m.* người bán rượu.

soṇḍikā, **soṇḍī** *f.* hồ tự nhiên trên đá.

soṇṇa *nt.* vàng [bạc]. --**maya** *a.* làm bằng vàng.

sota *nt.* lỗ tai. *m.* dòng nước, nước lụt, suối nước. --**dvāra** *nt.* nhĩ căn [cửa của sự nghe]. --**bila** *nt.* lỗ tai. --**vantu** *a.* người có lỗ tai [biết nghe]. --**viññāṇa** *nt.* nhĩ thức. --**viññeyya** có thể nhận thức được bằng cách nghe. --**āyatana** *nt.* nhĩ căn.

sotabba *pt.p.* đáng, nên nghe.

sotāpatti *f.* được vào dòng thánh vực, bậc tu đà hoàn.

sotāpanna *a.* người đã vào dòng thánh vực [đã đắc tu đà hoàn].

sotindriya *nt.* nhĩ căn.

sotu *m.* người nghe. --**kāma** *a.* muốn nghe, thích nghe.

sotum *inf.* nghe.

sotthi *f.* sự an toàn, sự ban phúc, an vui. --**kamma** *nt.* sự ban phúc. --**bhāva** *m.* sự an toàn. --**sālā** *f.* đường đường, nhà đường lão.

sodaka *a.* ướt, ngấm nước.

sodariya *a.* sanh cùng một mẹ.

sadhaka *a.* người cho sạch sẽ, sửa sai, hay làm trong sạch.

sodhana *nt.* sự sạch sẽ, sự sửa sai.

sodhāpeti *caus. của sodheti* sai, biểu làm cho sạch sẽ, hay sửa sai.
aor. --esi. pp. --pita. abs. --petvā.

sodheti [sudh + e] làm cho trong sạch, cho tinh khiết, sửa sai, trả nợ.
aor. --esi. pp. --dhīta. pr.p. --dhenta. sodhayamāna. pt.p. --dhetabba. abs. sodhetvā.

sopāka *m.* người đồng thấp hèn.

sopāna *m.nt.* nấc thang, cái thang.
--panti *f.* bậc tam cấp trước nhà, thang lên lầu. **--pāda** *m.* bước chân. **--phalaka** *nt.* một nấc thang. **--sīla** *nt.* đầu thang.

soppa *nt.* sự ngủ.

sobbha *nt.* cái hồ, cái hồ nước.

sobhaga *nt.* sáng chói, đẹp đẽ. **--ppatta** *a.* sự phú cho vẻ đẹp hay lòng lẫy.

sobhaṇa, sobhana *a.* chói sáng, đẹp đẽ, lịch sự.

sobhati [sudh + a] chiếu sáng được rực rỡ, nhìn xem rất đẹp.
aor. sobhi. pp. sobhit. pr.p. sobhanta, sobhamāna. abs. sobhitvā.

sobhā *f.* đẹp đẽ, rực rỡ.

sobheti *caus. của sobhati* làm cho rực rỡ, trang hoàng. *aor. --esi. pp. sobhita. pr.p. sobhenta. abs. sobhetvā.*

soma *m.* mặt trăng.

somanassa *nt.* sự vui vẻ, vui mừng, sự an vui.

somma *a.* nhã nhặn, quân tử, thuận hòa, vui lòng.

soracca *nt.* sự nhã nhặn, sự hiền hòa.

sovaggika *a.* đưa đến cõi trời.

sovaccasatā *f.* dễ dạy, vâng lời.

sovaṇṇa *nt.* vàng. **--ya, --maya** *a.* làm bằng vàng.

sovatthika *nt.* cái đầu giống chữ S trên đầu con rắn hổ.

sovīraka *m.* mè, giấm chua.

sosa *m.* khô hết, bệnh lao.

sosana *nt.* làm cho khô.

sośānika *a.* người nguyện ở trong mồ mã.

soseti [sus + e] làm cho khô, cho héo sầu. *aor. --esi. pp. sosita. pr.p. soseta. abs. sosetvā.*

sohajja *nt.* tình bằng hữu.

sneha *m.* tình thương, sự yêu mến, đầu.

svākāra *a.* đang được địa vị tốt.

svākkhāta *a.* giảng thuyết tốt đẹp.

svāgata *a.* hoan nghinh, học thuộc lòng.

svātana *a.* liên kết đến ngày mai. **-nāya** *dat.* cho ngày mai.

sve *ad.* ngày mai.

-H-

haññati [han + ya] bị giết chết hay bị phá hủy.

aor. haññi. *pr.p.* hañña, --māna.

haññana *nt.* sự giết chóc, sự tra tấn, sự đui súc, sự buồn rầu.

haṭa *pp.* của *harati*.

haṭṭha *pp.* của *haṃsati* vui thích, an vui, lờm chờm. --**tuṭṭha** *a.* đầy sự vui vẻ. --**loma** *a.* lông dựng đứng.

haṭṭha *m.* sự hung bạo.

haṭa *pp.* của *hanati* giết chóc, phá hủy, làm tổn hại. --**bhāva** *m.* sự việc đang bị phá hoại. --**ntarāya** *a.* người đã dứt bỏ được sự tai hại trở ngại. --**āvakāsa** *a.* người đã đoạn tuyệt tất cả những phước và tội.

hattha *m.* cánh tay, tay cầm, một hắc. --**ka** *m.* vật giống bàn tay. *adj.* có tay. --**kamma** *nt.* thủ công. --**gata** *a.* được hưởng của cái. --**gahaṇa** *nt.* --**gāha** *m.* nắm, bám bằng tay. --**cchinna** *a.* bị chặt tay. --**ccheda** *m.* --**chedana** *nt.* chặt tay. --**tala** *nt.* lòng bàn tay. --**pasāraṇa** *nt.* giăng tay ra. --**pāsa** *m.* chiều dài bàn tay. --**vaṭṭaka** *m.* gọng xe, xe kéo bằng tay. --**vikāra** *m.* sự cử động cánh tay. --**sāra** *m.* vật quý giá nhất. --**āpalekhana** *a.* liếm tay sau khi ăn. --**ābharāṇa** *nt.* chiếc vòng tay.

hatthattara *m.* vải, chăn đắp cho voi.

hatthācariya *m.* nài voi, người huấn luyện voi.

hatthāroha *m.* người cuỡi voi, nài voi.

hatthi *cách thu ngắn của hatthi;* con voi. --**kantaviṇā** *f.* ống sáo để dụ voi. --**kalabha** voi con. --**kumbha** *m.* trán tròn của con voi. --**kula** *nt.* nhiều loại giống voi. --**kkhandha** *m.* lưng con voi. --**gopaka** người chăn voi. --**danta** *m,nt.* ngà voi. --**damaka** *m.* sự huấn luyện voi. --**pada** *nt.* đầu chân voi. --**pākāra** *m.* tường có hình voi nổi. --**ppabhinna** *a.* con voi đang giận dữ. --**bandha**, --**meṇḍa** *m.* người chăn voi. --**matta** *a.* lớn như voi. --**māraka** *a.* người đi săn voi. --**yāna** *nt.* voi chuyên chở, cuỡi đi bằng voi. --**yuddha** *nt.* sự đấu voi. --**rūpaka** *nt.* mặt của con voi. --**laṇḍa** *m.* phân voi. --**liṅgasakuṇa** *m.* con kên kên có cái mỏ như vòi con voi. --**sālā** *f.* chuông voi. --**sippa** *nt.* nghệ thuật huấn luyện voi. --**soṇḍā** *f.* vòi con voi.

hatthinī *f.* con voi cái.

hatthī *m.* con voi.

hadaya *nt.* trái tim --**ṅama** *a.* vui vẻ, kiêu diễm, đẹp, dễ thương. --**maṃsa** *nt.* thịt của quả tim. --**vatthu** *nt.* thể chất của trái tim. --**santāpa** *m.* sự buồn rầu. --**ssita**, --**nissita** *a.* có liên hệ đến quả tim.

hanati, **hanti** [han + a] giết chóc, đánh đập, làm bị thương. *aor.* **hani**. *pp.* **hata**. *pr.p.* **hananta**,

hanamāna. *abs.* **hantvā,**
hanitvā. *inf.* **hantuṃ, hanituṃ.**
pt.p. **hantabba, hanitabba.**

hanana *nt.* sự giết chóc, sự đánh đập.

hanu, hanukā *f.* cái hàm.

hantu *m.* người sát hại, đánh đập.

handā [cách nhấn mạnh sự khuyến khích] vậy thì, bây giờ đây, theo đây.

hambho một phân từ dùng để chỉ sự ngang nhau.

hammiya *nt.* cao ốc có nhiều tầng, chiều dài.

haya *m.* con ngựa. --**vāhī** *a.* kéo do ngựa.

hayānīka *nt.* kỵ binh.

hara *m.* thần Isvara [đạo Bà la môn].

haraṇa *nt.* sự đem đi. --**ka** *a.* mang đi, dời đi được.

harati [har + a] mang đi, lấy đem đi, ăn cắp đi, vơ vét lấy đi. *aor.*

hari. *pp.* **hata.** *pr.p.* **haranta,**
haramāna. *abs.* **haritvā.** *inf.*
harituṃ.

harāyati *deno.* từ *hiri*; hổ thẹn, lo âu, chán nản, ngã lòng. *aor.*

harāyi. *abs.* **harāyitvā.**

harāpeti *caus.* của *harati*; biểu, sai, đem đi. *aor.* --**esi.** *pp.* --**pita.**
abs. **harāpetvā.**

hari *m.* thần Vishnu [đạo Bà la môn].

hariṇa *m.* con hươu, nai.

harita *a.* xanh lá cây, tươi, màu nâu. *nt.* rau cải xanh tươi, rau đậu

tươi. --**tta** *nt.* sự xanh tươi, rau đậu tươi.

haritabba *pt.p.* của *harati* nên được đem đi, dời đi.

haritāla *nt.* hùng hoàng [làm màu vàng].

haritu *m.* người mang lấy đi.

harittaca *a.* màu tươi tốt.

harissavaṇṇa *a.* có màu vàng ánh.

harītaka *nt., --takī* *f.* cây duối núi màu vàng.

hare phân từ dùng kêu gọi người dưới tay, thấp hèn.

hala *nt.* cái cày.

halam *in.* đủ rồi, tại sao phải?

halāhala *nt.* thuốc độc dữ quá.

haliddā *f.* củ nghệ.

haliddhī *f.* cũng củ nghệ, cây nghệ.

have *in.* thật vậy, chắc vậy.

havya *nt.* sự cúng hiến [vì đạo].

hasati [has + a] cười chúm chím, cười to. *aor.* **hasi.** *pp.* **hasita.**
pr.p. **hasanta, hasamāna.** *pt.p.*
hasitabba. *abs.* **hasitvā.**

hasana, hasita *nt.* người cười.

hasituppāda *m.* hay vui cười.

hassa *nt.* người cười, nhạo báng hay nói giả ngô.

haṃsa *m.* con hạc. --**potaka** *m.* con hạc tở.

haṃsati [haṃs + a] chồm chồm, dựng lông lên, dựng tóc gáy, được vui mừng. *aor.* **haṃsi.**

haṃsana *nt.* sự dựng lông lên.

haṃsī *f.* con hạc cái.

haṃseti *caus. của haṃsati*

hā *in.* hỏi ơi!

hāṭaka *nt.* một thứ vàng.

hātabba *pt.p. của hāyati* nên xa tránh hay nên dứt bỏ.

hātum *inf. của hāyati* dẹp đi, dứt bỏ.

hānabhāgiya *a.* đưa đến, sự dứt bỏ.

hāni *f.* suy đồi, mất mát, rớt ra.

hāpaka *a.* làm cho suy đồi, mất mát.

hāpana *nt.* sự bớt giảm, sự bớt lại.

hāpeti [hā + āpe] bỏ quên, bỏ sót, bớt ra, hoãn lại, bê trễ. *aor.*

hāpesi. *pp.* **hāpita.** *pr.p.*

hāpenta. *abs.* **hāpetvā.**

hāyati [hā + ya] giải tán, giảm bớt, phí đi. *aor.* **hāyi.** *pp.* **hīna.** *pr.p.*

hāyanta, **hāyamāna** *abs.*

hāyivā.

hāyana *nt.* sự giảm bớt, suy mòn, suy đồi, một năm qua.

hāyī *a.* người dứt bỏ, bỏ lại sau.

hāra *m.* một râu [chuối hột trai v.v...], một sợi dây chuyền. --**ka** *a.* đem đi, sự dời đi.

hāriya *a.* có thể đem đi được, có khả năng mang đi.

hāsa *m.* người hay cười hay hài hước. --**kara** *a.* làm cho vui thích.

hāseti [has + e] làm cho cười, làm cho vui. *aor.* **hāsesi.** *pp.* **hāsita.** *pr.p.* **hāsenta,** **hāsayamāna.** *abs.* **hāsetvā.**

hi *in.* bởi vì, thật vậy.

hikka *f.* tiếng nắc cục.

hiṅgu *nt.* sự rỉ mủ ra của cây a-ngũy.

hiṅgulaka *nt.;* **hiṅguli** *f.* màu đỏ sậm.

hita *nt.* có lợi ích, ban phúc, tốt đẹp, thịnh vượng. *adj.* có lợi ích, có lời. *m.* bạn hữu. --**kara** *a.* làm cái gì cho có lợi. --**avaha** *a.* có lợi ích.

hitesī *3.* người rộng lượng giúp đỡ, muốn cho kẻ khác được sự lợi ích.

hintāla *m.* cây dừa nước.

hima *nt.* tuyết, nước đá. --**vantu** *a.* có nước đá, có tuyết, núi Hi Mã Lạp Sơn.

hiyyo *ad.* ngày hôm qua.

hirañña *nt.* vàng thô [chưa lọc].

hiri *f.* sự hổ thẹn, sự nhát sợ. --**kopīna** *nt.* cái làm cho hổ thẹn, là bộ phận sinh dục của nam hay nữ. --**mantu** *a.* thùy mị, khiêm tốn, thẹn thùng.

hirīyati *den.* của hiri bị sợ sệt hay hổ thẹn, thẹn đỏ mặt.

hirīyanā *f.* như chữ hiri.

hirottappa *nt.* hổ thẹn và ghê sợ tội lỗi.

himsati [hims + a] làm tổn thương, chọc tức, làm khổ, làm thiệt hại [ai]. *aor.* **himsi.** *pp.* **himsita.** *pr.p.* --**santa,** --**samāna.** *abs.* **himsitvā.**

himsana *nt.* --**na** *f.* -- **himsā** *f.* chọc tức, làm tổn thương, làm

thiệt hại. *aor.* --**esi**. *pp.* --**pita**.
abs. --**petvā**.

hīna *a.* thấp hèn, hạ tiện, thấp thỏm, hèn hạ, đáng khinh. --**jacca** *a.* sanh ra nơi thấp hèn.--**virīya** *a.* thiếu sự nhiệt thành, cố gắng. --**adhimuttika** *a.* có khuynh hướng thấp hèn.

hīyati *pass.* của *hāyati* bị suy đồi, hao mòn, bị dứt bỏ. *aor.* **hīyi**.
pr.p. **hīyamāna**.

hīyo như hiyyo

hīra, --**ka** *nt.* mảnh, miếng đá vụn, đường sọc.

hīlana *nt.*, --**nā** *f.* khinh bỉ, khi dễ.

hīleti [hil + e] nguyên rửa, khinh bỉ, khi dễ. *aor.* --**esi**. *pp.* **hīlita**.
abs. **hīletvā**. *pr.p.* **hīlayamāna**.

huta *nt.* vật hi sinh, sự cúng hiến [cho tôn giáo].

hutāsana *nt.* lửa.

hutta *nt.* sự hi sinh, cúng hiến.

hutvā *abs.* của *hoti*, đang có, được.

huraṃ *a.* nơi cảnh giới khác, sanh trong đời khác.

hukāra *m.* tiếng “hum”.

he *a.* phân tử kêu gọi nê, ê, đây này, này bò.

heṭṭhato *ad.* từ phía dưới.

heṭṭhā *ad.* phía dưới, dưới thấp, ở dưới. --**bhāga** *m.* phần dưới. --**mañce** *ad.* dưới giường ngủ.

heṭṭhima *a.* phía dưới.

heṭṭhaka 3. người quấy rầy, làm rối.

heṭṭhanā *f.* sự quấy rầy, khuấy rối.

heṭṭheti [heth + e] quấy rầy, làm phiền, làm tổn thương. *aor.* --**esi**.
pp. **hethita**. *pr.p.* **hethenta**, **heṭṭhayamāna**. *abs.* **heṭṭhetvā**.

hetu *m.* nguyên nhân, lý do, điều kiện. --**ka** *a.* có liên hệ đến nguyên nhân.--**ppabhava** *a.* phát sanh do nguyên nhân. --**vāda** *m.* lý thuyết có nguyên nhân.

hema *nt.* vàng. --**jāla** *nt.* lưới vàng.

hemanta *m.* mùa đông. --**ntika** *a.* thuộc về mùa lạnh, lạnh lẽo [như nước đá].

hemavaṇṇa *a.* màu vàng ánh.

hemavataka *a.* ở nơi Hy Mã Lạp Sơn.

heraññika *m.* thợ bạc, người đổi tiền [vàng bạc].

hesā *f.*, **hesārava** *m.* ngựa rế.

hoti [hū + a] là, có, hiện tại. *aor.* *ahosi*. *pr.p.* *honta*. *pt.p.* *hotabba*.
inf. *hotum*.

homa *nt.* sự cúng hiến, [thần thánh].

horā *f.* giờ. --**pāṭhaka** *m.* nhà chiêm tinh. --**yanta** *nt.* phương cách nào có thể chỉ định giờ, khác, cái đồng hồ.

horālocana *nt.* cái đồng hồ [đeo tay hay treo tường].

- HẾT -